

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Mahir Öztaş

Soğuma

ROMAN

SOĞUMA

Mahir Öztaş 1951'de İstanbul'da doğdu. Samsun ve Kadıköy Maarif Koleji'nde okudu. Yüksek öğrenimini İ.D.G.S.A. Yüksek Mimarlık Fakültesi'nde tamamladı. Bir süre mimarlık yaptı. Suudi Arabistan'da çalıştı. 1973 yılında *Yansıma* dergisinde çıkan ilk şiirinin ardından çeşitli dergilerde şiirleriyle görüldü. *Öteki Kadın* adlı öyküsüyle *Playboy Türkiye* dergisinin düzenlediği hikâye yarışmasında birincilik ödülü (1988) aldı. *Literaturexpress'e* (2000), Iowa Üniversitesi *International Writing Program'a* (2004), Hong Kong Baptist Üniversitesi *International Writers Workshop'a* (2010) katıldı.
(Web sitesi: www.mahiroztas.com)

Yapıtları:

Şiir: *Unutulmak Tozları* (Yaşantı-Sanat, 1983).

Öykü: *Ay Gözetleme Komitesi* (Çizgi, 1987; 1988 Sait Faik Hikâye Armağanı), *Korku Oyunu* (Afa, 1989; Yunus Nadi 1989-90 Öykü Kitabı, ikincilik ödülü), *Ruh İkizini Arar* (YKY, 1997).

Roman: *Soğuma* (YKY, 1995; Yunus Nadi 1996 Roman Ödülü); *Bir Arzuğu Beslemek* (YKY, 2002); *Koparıldığımız Topraklar* (YKY, 2009).

Anı-Deneme: *Taksim: Bir Şenliği Yaşamak* (Heyamola, 2010).

*Mahir Öztaş'ın
YKY'deki kitapları:*

Soğuma (1995)
Ruh İkizini Arar (1997)
Korku Oyunu (1998)
Ay Gözetleme Komitesi (1999)
Bir Arzuyu Beslemek (2002)
Koparıldığımız Topraklar (2009)

MAHİR ÖZTAŞ

Soğuma

Roman

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 568
Edebiyat - 112

Soğuma / Mahir Öztaş

Kitap editörü: Çetin Şan
Düzeltili: Zeynep Tür - Güler Çetin

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 77
Sertifika No: 12027

1. baskı: İstanbul, Kasım 1995
3. baskı: İstanbul, Mart 2013
ISBN 978-975-363-427-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2002
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

I

Kurallar ve Krallar

Anlaşılmaz olan, insanın içini ileriye atılmak konusunda coşkuyla ve dinmek bilmez bir araştırma tutkusuyla doldurur. Bir anlamda, yazmak, belleğin yitirdiklerini yeniden yakalayıp yineleyebilmek için gösterdiği-miz ve yenilgiyi baştan kabullendiğimiz sonu gelmez bir çaba değil mi?

Birkaç yıl önce çok eski bir arkadaşım, üniversitede, Cemil Raşit'le ilgili bir seminer vermemi istedi, neden söz edeceğimi kendim seçebilecektim. Bu konuda daha önce yazdıklarımı gözden geçirdim; öğrencilerin yakın ilgisini bildiğim için oldukça ilginç sorular bekliyordum.

Konuşmanın bitiminde, sorulara geçtik ve arka sırada, camın kıyısında oturan öğrencilerden biri söz istedi, Cemil Raşit'in yaşamıyla ilgili bir konuşmada *gerçek* gibi bir kavrama dayanmanın anlamsız olduğunu söyledi. "Bu sözünü ettiğiniz gerçek nedir?" diye sordu.

"Nasıl? Gerçek mi? Hangi gerçek?"

"Bir insanın gerçeği, şu anlattığınız şey."

Bir anda buz tutmuş gölü geçen atlinin durumuna düşmüştüm. Öğrencinin sorusuyla Konstanz Gölü'nün buzları kırılmıştı ve kendimi buz gibi suyun içinde bulmuştum. Daha da kötüsü, buz tabakasının oluşturduğu bu yüzeyin nasıl bir derinliği gizlediği çoğu zaman anlaşılamıyor. Gerçeğin ne olduğunu dile dayanarak anlatmak zordur. Peki aşkı anlatmak kolay mıydı? Daha önce *aşk* üzerine yaptığım bir konuşmamda buna benzer güçlüklerle karşılaştığımı anımsıyordum. Oysa şimdi durum çok değişikti, öğrencinin istediği bu kavramın tanımını yapmam değildi yalnızca. Bir tanım yapılması bize hiçbir şey kazandırmazdı, çünkü yüzlerce değişik tanım yapılabilirdi. Üstelik ne denli yakından tanıdığımı düşünürsem düşüneyim, bir *başkası* üzerine konuşuyordum. Orada soruyu istediğim gibi yanıtlayamamıştım. Bütün bu düşüncelerle konuşmayı

sürdürmek bana oldukça saçma gelmişti. Sonraları, öğrencinin bu sorusu üzerine çok düşündüm.

Çoğu sıradan yaşantı, geçtiği yerlerde pek bir iz bırakmaz. Oysa Cemil Raşit gibi birisinin yaşamı söz konusu olduğunda aynı kalınlıkta ve belirginlikte çizilmiş sayısız iz arasında insan önceliği hangisine vermesi gerektiğine bir türlü karar veremez Öğrencinin sorusu üzerine ben de şaşırmış ve sözcüklerle kurulan bir yaşam öyküsünün inandırıcılığı konusunda kuşkuyla düşmüştüm. İşte o zamandan beri de bu tür seminerlerden kaçıyor ve bilinmeyene yeni açıklamalar getirme çabalarından uzak duruyorum.

Cemil Raşit'in yaşam öyküsünü, elimizde pek fazla kayıt bulunmasına karşın çoğumuz tarafından az çok bilinen, üzerinde çok konuşulmuş, kimi kalın kitaplar yazılmış ama yine de tümüyle açıklanamaz gölgelerle gizlenmiş öyküsünü anlatacak değilim.

Sürgün olduğu dönemler bitmiş ve sonunda memleketine geri dönmüştü. Kayboluşunun bu garip zamanlaması insanı şaşırtıyor Işın en korkunç yanı, uzunca bir süre sonra, bir koyun durgun sularında bir adamın cesedi bulunmuştu. Kayboluşundan iki yıl sonrasına kadar kimi eski dostları ondan haber aldıklarını ileri sürdüler ama bütün bunlar söylenti olarak kaldı ve hiçbir zaman doğrulanmadı. Gençlik yıllarında, bir Hindistan yolculuğuna çıkmış, nerede olduğuyla ilgili hiçbir haber almadan uzunca bir süre geçirmiştik. Sonunda bir arkadaşının aldığı, telaşla karalanmış bir posta kartından Cemil Raşit'in Çin'de olduğu anlaşılmıştı. Bu yüzden kimi arkadaşları sonunda ondan bir haber çıkacağına inanıyordu.

Aradan iki yıl geçtikten sonra, bilimsel bir kongre nedeniyle Roma'ya giden bir arkadaşım, dönüşünde Brindisi'de bindiği Yunan gemisinde tanıştığı Türk asıllı bir gemiciden onun hâlâ ufak Yunan adalarının birisinde yaşadığını öğrenmiş. Bu gemicinin edebiyatla iyi kötü ilgili bir komşusu, onu gördüğünü ileri sürüyormuş. Bu komşunun anlattığına göre, Cemil Raşit onların yaz tatilini geçirdiği sıralarda bu Yunan adasında çok güzel bir ev tutan Fransız bir çiftle yakın bir dostluk kurmuş ve onların evinde konuk olarak kalıyormuş. Söz konusu komşu yeni bir yerlere taşındığı için, adamı bulup konuşması olanağı yokmuş. Eski alışkanlıklarını sürdürdüğünü varsayarsak, ayrıntılarını bilemediğimiz kendi halinde bir yaşam sürdüren bu adamın, Cemil Raşit olma olasılığı oldukça yüksek. Bu haber yayıldıktan sonra onu güneydeki bir dinlence kasaba-

sında gördüklerini ileri sürenlerin sayısında önemli bir artış oldu. Bütün bu gözlemciler ısrarla Cemil Raşit'e Fransız bir çiftin eşlik ettiğinde di-
retmese, yurt özlemiyle yapmış olabileceği böyle bir yolculuğa inanmak
çok daha kolaylaşacaktı. Arkadaşım bütün bunları bana anlattığında, ne
yalan söyleyeyim, bu konu hiç ilgimi çekmemişti. Üstelik onunla ilgili an-
latılanların tuhaf bir biçimde *Soğuk Tanrı* romanındaki Cemil Raşit izlek-
lerini andırması, inanırlıklarını büyük bir ölçüde zedeliyor ve onu gördü-
ğünü söyleyenlerin, romanın etkisinde kalarak açıkça bir yanılsama için-
de olduklarını akla getiriyor.

O sıralarda kayboluşunun üzerinden sekiz yıl geçmişti ve benim için
Cemil Raşit, yerli yersiz ortaya atılan birtakım kuşkulu haberlere daya-
narak değiştirmek istemediğim, geçmişin gölgeleriyle örtülü silik bir ha-
yaldi.

En son, birkaç yıl kadar önce, ortak bir dostumuz, ona benzer bi-
risine Paris'te rastladığını anlattı. Gerçekten Cemil Raşit olup olmadı-
ğından, bana anlatırken bile kuşkuluymdu, ama Cemil Raşit'in kimi kişisel
özelliklerine uygunluk, yani ellerini sallayarak konuşması, alaylı gülüşü,
Fransızcasındaki aksan, gördüğünün gerçekten de Cemil Raşit olduğunu
düşündürüyor.

Bu dolaylı haberler insanı usandıracak kadar birbirinin benzeriydi,
öyle ki bir ara bütün bunların aynı şakacı düş gücünün ürünü olmasın-
dan kuşkulandık.

Edebiyatla artık ilgilenmediği söylendi; eski yaşamını anımsatan -
kendisini tanıyan eski arkadaşlar ve sevgililer- hemen her şeyden kaçı-
yormuş.

Ortadan kayboluşu, üstelik yıllardan beri peşinden koştuğu bir ünü
tümüyle yakalamışken, birdenbire ortadan kayboluşu, o yıllarda hepimi-
zi şaşırtmıştı. Gelecekteki başarıları korkutuyordu Cemil Raşit'i, sınırları
acımasızca belirlenmiş bir konuma gelmeyi istemiyordu. En yakın dost-
larına haber vermedi, kimseye bir yolculuğa çıkacağı imasında bulunma-
dı, hatta sevgilisine bile herhangi bir şey söylemedi.

Tuhaf olan bu kayboluşu yavaş yavaş gerçekleştirmeyip duru-
ma sarsıcı bir gösteri boyutu katmasıydı; oysa evinden taşınması, eski
dostlarını aramaması, genellikle gittiği barlarda görünmemesi, başına
kötü bir iş geldiği kuşkusunu içimizden siler, olsa olsa yaşama biçimini
değiştirdiğini düşünmemize yol açardı. Bu türden bir gösteri, Cemil Ra-
şit'in kişiliğine uyan bir şey değil ve on beş yıllık bir sürgünden sonra,

ülkeye döndüğü bir zamanda ortadan kaybolması, geriye yanıtlanması zor sorular bıraktı. Hepimizi düşündüren bu kayboluşun anlaşılma-ğıydı; çünkü gerçekten başına bir şey gelip gelmediğini bilememek bizi ona acımdan alıkouyordu. Bu kayboluşun ardındaki giz kimse tarafından asla anlaşılamadı, böylece olay yalnızca dostlar arasında konuşulan bir söyleşi konusu olarak kalmadığı gibi yetkili kişileri uğraştıran bir kördüğümüne dönüştü.

O zamanlar Cemil Raşit'in kayboluşu, aramızdaki derin dostluk nedeniyle, beni üzmesine ve derinden kaygılandırmasına karşın, olaydaki gizi çözmek konusunda hiç çaba göstermemiştim.

Bu konuya, uzun bir süreden sonra yeniden dönme nedenim, sevdiğim genç bir yazarın bu yakınlarda üstelik tümüyle yeni bulgu ve kayıtlara dayalı önemli çalışmalar ortaya koyması.

Nedim Eren'le ne zaman ve nasıl tanıştığımızı çok iyi anımsıyorum. O sıralarda, Nedim Eren ve arkadaşları, bir sanat dergisi çıkarmayı tasarlıyorlardı. Söz konusu dergi için Nedim Eren, benden bir yazı istemişti.

Fakülteyi bitirdikten sonra yanılmıyorsam iki yıl kadar bir süre, Ankara'da bir üniversiteye atandığını söylemişti. Ankara'ya tümüyle yerleşmemiş; hafta sonlarını ne yapıp edip İstanbul'da geçirirmiş.

Kendisini tanıdığımda Marmara Üniversitesi'nde öğretim üyesiydi, alışılmadık derecede düzenliydi, tumturaklı konuşması ve insanın ne işine yarayacağı belirsiz bilgisi ilk başlarda bana oldukça itici gelmişti. Aradan bunca yıl geçtikten sonra onun gibi genç bir araştırmacının, üstelik hiç tanık olmadığı bir olaya bunca önem verip ilgilenmesi, bana anlaşıl-maz olduğu kadar, sonuçsuz kalmaya yargılı boş bir çaba gibi geliyordu.

Gösterdiği iyi niyet değildi beni duygulandıran, sabırlı olduğu da hiç söylenemezdi, bende daha çok coşkulu bir insan izlenimi uyandırmıştı; yine de neden bilmem bu araştırmayı yapması konusunda onu yüreklen-dirdim. Daha önceleri Cemil Raşit'le ilgili bir tez yazmıştı, şimdi de yapıtı ve yaşamı üzerine bir kitap yazmak istiyordu. Kişiliğinin en belirgin yanı, içinde bulunduğu akademik formasyonun dışına çıkabilmek için duyduğu ateşli tutkuydu.

Cemil Raşit'in yaşamı çok gerilere giderek izlendiğinde Nedim Eren, onu bu şaşırtıcı sonuca götüren nedenlerin ortaya çıkarılabileceğine inanıyordu. Yaşamındaki gizin çok yakınımızda, sözgelim son romanının sayfaları arasında bulunabileceğini düşünüyordu, ama araştırmaya ne-

reden başlayacağı konusunda verilmiş bir kararı yoktu. Kendisinden çok şey beklendiği bir anda bu zamansız kayboluşla Cemil Raşit bu araştırmayı hak ediyordu. Böylece olayın ardındaki gizin günün birinde açıklanabileceği düşüncesi bir anlamda içimizi rahatlatıyor, bir başka açıdan da anlaşılamayanı çözmek için atılacak her adımı ve çabayı yüreklendirmeye bizi zorluyordu.

Geçmiş bir dönemin dergileri incelendiğinde, insan bugünün değerlendirmesiyle gereksiz ve unutulmuş adların bolluğu karşısında şaşkınlığa uğrar. İşte bu durum bizi, geçici ve kalıcı değerler arasındaki ayrımın ne olduğu konusunda düşünmek zorunda bırakıyor.

Gelecek kuşaklar bu çağı hangi verilere göre değerlendirecek? Kimi zaman bugünden geriye nelerin kalacağını, çağımıza hangi türden bir düşüncenin damgasını vuracağını merak ediyorum; hangi adlar, yapıtlar, sarsıcı buluşlar ya da çoğu kesinlikle kurmaca olacak ne gibi yaşam öyküleri?

Herhangi bir toplumun gelişmemişliğinin görünür cezası, yeteneksiz yöneticilerin elinde acılar çekmekse, büyük bir yaratıcı da gelecek kuşaklara geveze ve dangalak yorumcular eliyle olduğundan çok başka tanıtılır.

Ben hep şunu düşünmüştümdür: belki her yaratıcının kendisine benzeyen bir de yorumcusu olmalıdır. Ne diyelim, gelecek, hepimizi bütün bu silik yorumculardan korusun.

Belirsizlikler ve Şeylerin Soğuk Çekiciliği

Cemil Raşit'in ruhsal açlığını doyurmaya zaman yetmiyordu; bir tür yaşam profesyoneli, gözlerini denize dikip saatlerce sessiz oturmaya bayılıyordu, ama kimse onu kısa bir süre için bile istemediği bir konuşmanın içine çekemezdi. Edebiyattan söz etmesini pek sevmezdi. Yerleşmiş geleneklerden bu denli nefret eden bir başka kişi tanımadım. Heyecanlandığı zaman ateşli konuşmalar yapmaya bayılırdı. Cemil Raşit'in sabırsızlık ve öfkeyle dolu o kendine özgü vurgulamasıyla şöyle dediğini çok duymuştum: "Nasıl olursa olsun, bir şeylerin değiştiğini görelim artık."

Gençliğine rastlayan o coşkulu dönemin temelleri çatırtılarla çökerken, nice güçlükler pahasına edindiği değerlerden vazgeçmesi kolay değildi. Tekdüzelikten, her şeyin aynı olmasından gelen bir bıkkınlıkla ve neredeyse hınç dolu bir ses tonuyla eylemle beslenen o eski günleri özlemle anardı. Oysa hiçbir şey eskisi gibi olamazdı. O günlerimizi en iyi açıklayan ortak duygu, düş kırıklığıydı.

Bağlandığı ve saygı duyduğu tek bir değer bile olmadığını söylerdi; devletten aileye kadar her tür kurum, organ, düşünce, kişi, kuruluş ve aracın insan üzerindeki baskıcı denetimine karşıydı. Başlangıçta varoluşçuluğun bireyi yücelten ve coşkulu modernizmi, Cemil Raşit'i derinden etkilemişti. En ufak bir ahlaki kaygı taşımadan inandığı düşüncelerin tam karşıtlarını da rahatlıkla savunabilirdi. Şimdilerde, bunca çalkantılı geçen yıllardan sonra, kimsenin bir öğretiler bütününe bağlanmadığı günümüzde o günlerin Cemil Raşit'ini anlayabilmemiz kolay değil. O yıllarda inançsızlığını sergilemekten kaçınmayan bir tanrıtanımaç olmak, kişiyi, o kişi bir yazar bile olsa, toplumdan soyutlardı. Unutmayalım ki *modernist* yazarları okuyanların parmakla gösterildiği bir dönem.

"Ben herhangi bir kurama inanmıyorum", demişti bana; kıyı kahvele-

rinden birinde oturuyorduk. “Bu durum hiç hoşuma gitmiyor”, diye sürdürmüştü sözlerini, üzüntüyle gözlerini kısarak. “Hiçbir şey yeni değil, hiçbir şey de eskisi gibi değil, üstelik yeni sandığımız birçok şey de hızla eskiyor.”

“Nihilizm?” diye sordum.

Cemil Raşit başını iki yana salladı, Nihilizm’i kuramdan saymadığı için soruma yanıt vermeye bir gerek görmemişti.

Geçen bir gemi uzun bir düdük çalmıştı. Cemil Raşit gözlerini de-nize dikmiş, bir süre düşündükten sonra, “Şaşıracak hiçbir şey kalmadı dünyada,” diye homurdanmıştı.

Hemen yanımdaki yeşil tenteli bir kahveden yükselen müzik sesi düşüncelerimizi dağıtmıştı. Güneş bir türlü batmak bilmiyor, aramızdaki tembel, huzurlu konuşma isteksizce uzuyordu; o günün üzerinden kaç yıl geçti, bunu şimdi anımsamam çok güç.

Değer yokluğu, bir yandan onu karşı çıkılacak şeylerin yoksunluğundan ötürü devinimsizliğe iterken, öte yandan da düşünsel özgürlüğünün alanını genişletti. Düşüncede kazandığı bu bağımsız ve özgür yapının ana nedeni, ülkenin dişe dokunur değerler ve yapıtlar üretememiş olmasıdır. Yazdığı hemen her şeyde, onun ülke edebiyatına karşı benim-sediği bu küçümseyici tutumdan bir iz bulunur.

Bütün tekdüze konuşmalardan ve birlikteliklerden kaçınır oldu. Çok çalışması gerektiğine inanıyordu ve böylesine yoğun bir çalışma için yalnızlığa gereksinimi vardı. Bu vazgeçiş bir kez benimseyince, kendi köşesine çekilmekten başka yapacağı bir şey kalmıyordu ama, yıpratıcı bir hırsın dizginlenmesi kolay değildi. Başka insanlar tanımak, başka şeylerden söz etmek için dayanılmaz bir arzu duyuyordu; böylece o uzun yolculuklar dönemi başlamış oldu.

Nefret etmeyi öğrendiği her şey, bütün bu yılların sonunda, onu bencil bir yalnızlığa sürükledi. Eylemle geçen bir yaşam, onu getirip umarsız bir bezginliğin içine atmıştı. Belki biraz da bu yüzden sanatının öznesi hep *inanmayan insan* oldu.

Bunca yıldan sonra anlatmak istediğim, yalnızca ortadan kayboluşunun getirdiği sorunlar değil, Cemil Raşit’in yaşamındaki gize, son romanı *Soğuk Tanrı*’nın nasıl görünmez ipliklerle bağlı olduğu. Araştırma tutkusunu uyaran çoğu kez küçük bir kuşkudur, böylece yorucu bir çalışma dönemi başlamış olur. Sonuçları çok değişik bir görünümde karşımıza çıkacak olsa da *Soğuk Tanrı*’nın uzak bir gelecekteki okurları, o küçük kuşkuya çok şey borçludurlar.

II

Soğuk Tanrı
Birinci Bölüm

Bu anlatı karabasanı andıran, böylece çok sonraları tuhaf bir şekilde anımsanan bir düşün –bu düşte görülen bir yanardağın– gemilerin ve hiç unutulmayan bir düş kadının birbirine bağlı serüveni üzerinedir. Aradan yıllar geçtikten sonra bile, bütün bu iç karartıcı anılara nasıl dayanabildiğimi hâlâ sorarım kendime. Belki de hiçbir zaman gerçekten bulamayacağım, tümüyle kurtulamayacağım ya da varlığını kanıtlayamayacağım, ama arzularımın akışına göre sevip dokunmak istediğim, anlaşılmaz çekicilikte ve güzellikteki, benden ne istediği belirsiz bu imge –özellikle *Düş Kadın* ve ışıklı beyaz bir gemi,– içimi kaygıyla doldurarak beni peşinden sürüklemeyi başarmıştı. Ortak simgeyi yanardağın oluşturduğunu rastlantıların yardımıyla çok sonraları anladım.

Düş, bir ölümün düşü, ama anlaşılmaz bir şekilde sonsuzluk düşüncesini içinde taşıyan bir ölüm bu. Belki şöyle söylemek daha doğru: yanardağ bu düşün ana temasını oluşturuyor, ama ateşli ve tutkulu bir ölüm, asıl anlamını, her şeyi yok ederek akıp gelen o yoğun sıvıda buluyor. Öyle bir sıvı ki, soğuyacak ve sonunda bizim için sonsuzluk anlamına gelen uzun bir süre ayaklarımızın altındaki yerküreyi oluşturacak. İnsanı istemeden karamsarlığa iten düşünceler bütün bunlar. Kimi zamanlar masamın başında otururken, odamda, günbatımında, düşünüyorum, anakaraların arasında yükselen, irili ufaklı başka adalarla çevrilmiş ada, orada yüreğindeki ateşin fışkıracığı anı bekliyor.

Uzaklardan denizin sesini duyar gibi oluyorum, kızgın güneşin altında ağustosböceklerinin insana zamanın tekdüzeliğini anımsatan bitmek bilmez cırlamaları. Ayrıntıların büyük bir çoğunluğunun geçen yıllarla bellekten silinmesi çok doğal.

Oysa ben, evlerin beyazına yansıyan yeşil, titrek bir denizi, Ege güneşinde yıkanan yanardağın gölgeli karaltısını, kısacası neredeyse hiç eksiksiz anımsıyorum o uzun yaz günlerini; belleğimin acımasızlığı kimi zaman beni korkutuyor.

Aradan bunca zaman geçtikten sonra geçmişte kalan hemen her şey inanılmaz görünüyor, insanın öylesine açık seçik anımsadıklarını inanılmaz bulması çok garip. Bütün o açıklanması zor olaylar sanki hiç yaşanmamış gibi. Oysa başkalarının daha şimdiden yavaş yavaş unutmaya yüz tuttuğu bütün o olayların üzerinden belki de sandığımdan daha az bir zaman geçti. Sonunda bütün bunları yazarken, niçin olup biten her şeyin anlaşılabilir bir düzeni ve nedeni olmadığını, ya da başka türlü değil de böyle olduğunu anlayamıyorum.

O göz kamaştırıcı soğuk karaltının, ki bu belki de gelecek dediğimiz şeydir, yukarıya, hep çok daha yukarıya doğru açılmış o geniş kanatlarıyla, yarı karanlık gökkubbesinden sanki bir yıldız gibi akıp gittiğini görüyorum.

2

Gençliğimde çoğu insan gibi benim içimde de iki karşıt uç arasındaki kavga sürüp gidiyordu; kendi başıma kalma isteğiyle, uzun yolculuklara çıkma özlemi.

Hiçbir yere gidemeyeceğimi sanıyordum, ama baktığım haritaların üzerindeki adlar belleğimde durmaksızın çoğalıyordu. Yatılı bir devlet okuluna gönderildim ve orada ana babamın kurallarından çok daha ağırlarıyla karşılaştım.

Yatılı okul günlerimde düşündüğüm hiçbir şeyi –en azından istediğim gibi– gerçekleştiremeyeceğim korkusuna kapıldım. Bir açıdan kitap kurdu sayılırdım. Öte yandan dışımdaki dünyaya da ilgisiz kalamıyordum. Neredeyse içimdeki karşıt uçlar birbirini dengeliyor ve sonuçta bir hiçliğin içine düşüyordum.

Okulun bir tutukevinden hiçbir farkı yoktu; ne kendi başıma kalabiliyordum ne de bir yere gidebiliyordum. Bu yeni tanıdığım yetke, insanla tartışmıyordu bile, yalnızca değişmez

kurallarına uyulmasına zorluyordu. İnsanı her sabah aynı saatte uyandırıyor ve her gece aynı saatte uyumasını istiyordu. Bu yüzden de yatağıma yattığım zaman kurduğum hayaller, kısa bir süre sonra beni bir serüven romanı yazmaya ve üstelik her gece bunu yataktan yüksek sesle anlatmaya itti. Giderek kimi geceler yazmadığım bölümleri de anlatmaya başladım. Yataktan uyuyanların gördüğü düşlerin o ağır mırıltısı sarıyor, bense uyumayan tek bir kişi kalıncaya dek kendi kurduğum bir dünyayla boğuşup duruyordum.

Babam öldüğünde henüz çok küçüktüm. Babam, taşra kentlerinden birinde doktordu. Mesleğinde başarılıydı ama yükselme konusunda en ufak bir hırsı bile yoktu. Hastaneye yalnızca bir kez, o da annemle birlikte gitmiştim. Babamı düşününce ilk aklıma gelen işte o gün oluyor; hastanedeki küçük odasında, kaygılı bir yüzle oturuyor, dışarıdan gelen siren sesleri ve kalabalığın uğultusu bir türlü dinmiyor. Babamın çaresizliğin sıkıntısıyla kırışmış alnındaki çizgiler daha da derinleşmiş, sık sık mendilini çıkarıp alnını kuruluyor.

Yaz tatillerim eğlenceli geçiyordu. Taşra kenti sakindi, yaz günleri uzun, sessiz ve hayallerle doluydu. İki katlı bahçe içinde bir evde oturuyorduk ve evin küçük bahçesi benim için koskocaman bir dünyaydı. Durmaksızın değişen, günün her anında başka renklerle dolan bir bahçeydi bu. Girişin iki yanında, iğne yaprakları arasında binlerce sineği barındıran bodur çamlar diziliydi. Kayısı ağaçları, evi, öbür evlerden ve yoldan geçenlerden gizlerdi. Öğleden sonraları bozkır güneşi altında bunalan ağaçları sulardım. Ağaçların dibinde oluşan su gölcüklerine, alçak bahçe duvarının girintilerinde yaşayan yaban arıları akın ederdi. Bu arıları daha uçarken hortumdan fışkıran suyla düşürmek çok hoşuma giderdi.

Yaz öğleden sonraları, toz bulutlarını bu unutulmuş taşra kentinin sokaklarında önüne katıp savuracak olan bir rüzgâr çıkardı. Bu rüzgâr yaşamımın hep böyle sakin geçmeyeceğinin, fırtınalı günlerin sonunda kapımı çalacağının bir tür habercisi gibiydi.

Üniversite yıllarımda içimdeki bu iki karşıt uç pek değişmedi, ama nitelik değiştirdi. Durmaksızın okuyup, merak et-

tiğim her bilgiyi tutkuyla izlerken, eğlencelere –dansa ve partilere– katılmadan edemiyordum. Bir süre sonra bu durumun bir kez daha değiştiğini gördüm. Yalnızca okumaktan haz alıyordum, kitaplar artık benim gözümde kuramsal ama bir o kadar da gerçek bir dünyayı simgeliyordu. Çoğu kez kadınlarla gereğinden çok zaman yitirdiğimi düşünmeye başlamıştım. Eğlence dendiğinde ise daha çok, o yıllardaki yaygın bir anlayışın kaçınılmaz bir sonucu olarak, toplantılara, yürüyüşlere katılıp, kalabalıkla birlikte eylem içinde yer almayı anlıyordum.

Kendi görüntümün peşinde koştuğumun ayrımına çok geç vardım. Sözü ettiğim aynadan yansıyan görüntü değil, daha çok beni başkalarından ayıran, sınırları neredeyse hiç çizilmemiş, bana özgü, beni sonsuza dek yüceltecek bir görüntüydü ve işte bunun düşüncesi bile beni büyülemeye yetiyordu.

Böylesine ölçsüz bir tutkunun, beni huzursuz, katı bir insana dönüştüreceği açıktı, daha da kötüsü kendisiyle ve dünyayla barışık bir insanla bırakın dost olabilmeyi, böyle bir şeyi yalnızca düşünmek bile bana dayanılmaz geliyordu. Kendi payıma bu türden birisi, yani her şeyi olduğu gibi kabul eden, vurdumduymaz, üstelik tembel biri olmadığımı inanıyordum. Gençtim ve böylesi bir tutumla hiçbir zaman mutlu olamayacağımı bilmek beni hemen hemen hiç ürkütmüyordu. Giderek bu tutku biçimden biçime girdi. Önce amaçsız bir öfkeye, sonrada sıkıntıya dönüştü. Bana gelince, bu amansız can sıkıntısıyla birlikte yaşamaya alışmıştım. Böylece meyhaneleri, barları dolaştığım yaşamımın yeni bir dönemi başlamış oldu. O zamanlar, sabaha kadar içerdim ve yıkılmadan benimle birlikte bir tek Uğur dolaşabilirdi; çok eski bir arkadaşımdı, onunla Paris'te tanışmıştık. O zamanlar Uğur, ruhbilim öğrencisiydi ve Lacan'ın derslerine devam ettiğini ileri sürerdi. Şimdi düşündüğüm zaman gerçekdışı varoluşuyla modern bir romanda rastlanabilecek bir karakter sayılabileceğini anlıyorum. Hemen her söylediği yalandı, kibar görünüşlü uygunsuz bir adamdı, soylu bir serseriydi, hele o zamanlar tam bir hergele, gerçek bir baş belasıydı. Kısa boylu ve keldi, alaycı bir gülüşü vardı. Şimdi ondan söz ederken, hüznle karışık, o günlere gerçek bir özlem duyuyorum.

Tanışmamız şöyle olmuştu: Paris'in banliyölerinden birinde, *Mavi Değirmen* adlı bir öğrenci hostelinde kalıyordum. Güz mevsimiydi, hostel o sıralarda okuluna dönmüş öğrencilerden çok, ucuz olduğu için orada kalan yorgun birtakım sürgünlerle ve doğuya gitmeye hazırlanan meslekten gezginlerle doluydu. Bunun dışında bir de Fransız hükümetinden işsizlik parası alıp, bir ev tutamadığı için hostele yerleşen Fransızlar vardı. O mevsimde hostel, gerçekten de şenlikli bir yere dönüşmüştü. Üç ana mekândan oluşuyordu; iki büyük yatakhane, ortadaki yemek salonuyla birbirine bağlanıyordu. Yaz mevsiminde yatakhaneler, kız ve erkek yatakhaneleri olarak ayrılmasına karşın, güz gelince durum değişmiş, yatakhaneler karışık kullanılır olmuştu. Doğuştan tutucu bir ülkenin yurttaşı ve hostelde kalanlar arasında en kıdemlilerden biri olarak, kimi tutucu yabancılara bu durumu açıklamak bana gerçek bir haz veriyordu. Londra'da, aynı otelde çalışırken tanıştığım Brigitte'le birlikteydim o sıralar, yeteri kadar para biriktirmiştik, birlikte Fas'a gitme planları yapıyorduk. Brigitte'in ailesi Güney Fransa'da çiftçilik yapıyordu, Brigitte kısa bir süre onları ziyaret etmiş, yeniden Paris'e dönmüştü.

Kış mevsimi yaklaştıkça, hostel giderek daha da boşalmıştı. Bu yüzden kimi yataklar, üstelik ranzaydı bunlar, birleştirilerek çift kişilik yataklara dönüştürülmüştü. Böyle birleştirilmiş ranzalardan hemen yanı başımızdaki Kanadalı bir çift vardı. Kızı genellikle salonda hep yün çorap örerken görürdüm, bunun dışında kocaman bir uyku tulumuna girip, sabah akşam sevişirlerdi. Öğlene doğru Brigitte beni kahvaltı için uyandırmaya geldiğinde, bakardım sevişiyorlar, kahvaltı sonrası diş fırçamı almak için uğradığımda yine orada olurlardı. Kimi zaman bana öyle gelirdi ki sonunda kız sevişirken bir yandan da çorap örecektir, zaten bu iki işi niye aynı zamanda aradan çıkarmadığını bir türlü anlayamamıştım.

İşte böyle bir yerdi ve bir sabah ilk gürültüler başlamışken uyanmamak için diretiyordum, yakındaki ranzalardan birinden gelen bir fısıltı duydum. Bu ses, anadilimde "esmer çukulatam benim" diyordu. Hostelde yurttaşlarımdan hiçbirinin olmadığını bildiğim için bu durumu enikonu yadırgamıştım. Uy-

kumun arasında, yurt özleminin etkisiyle hoş bir düş gördüğümü sandım. Bu fısıltıya karşılık, bir başka ses, İngilizce olarak bu iltifatın anlamını soruyordu, ama karşı taraftan yanıt yerine aynı nakarat geliyordu. Sonradan bu hoş sesin sahibinin, New Yorklu melez bir kız olduğunu öğrenecektim. Sonuçta küfrederek uyandım, öteki sesin sahibiyle yani Uğur’la tanışmış oldum.

İlk tanıştığımızda Uğur bende arsız ve şımarık bir çocuk izlenimi bırakmıştı. Durmaksızın konuşuyor, karşısındakini hemen hiç dinlemiyordu. Kendisi İngilizce, kız da Fransızca konuşamadığı için bu garip iltifatı kendi dilinde yapıyordu. Sonraları onunla çok iyi dost olduk. Hemen o öğlen yemeğinde, üçümüz, Brigitte, ben ve Uğur, kendimize domuz paçasından yapılmış nefis bir ziyafet çektik. Melez kız, adı Mary’di, bize katılmamıştı; çünkü Uğur’dan neredeyse nefret ediyordu. Uğur’un ısrarıyla çevirmenlik görevimi yaptığım sırada bunu açıkça söylemişti, ama tüm sorularıma karşın nedenini açıklamamış, Uğur’un onu çok kızdıracak bir şey yaptığını söylemekle yetinmişti. Üstelik öylesine sert bir dille söylemişti ki bunu, olduğu gibi Uğur’a çevirmek istememiştim.

Sonra nasıl oldu bilmiyorum, bir akşam, sırtlarında çantaları, onlara otobüs durağında rastladık. Mary’nin suratı asıktı; bize birlikte Cherbourg’a gittiklerini söylediler. Mary, *Cherbourg Şemsiyeleri* filmini görmüştü ve bize orada çok yağmur yağıp yağmadığını sordu. Uğur, “esmer çikolatam benim,” diyerek ona sarılınca, bu kez soran bakışlarla bana baktı ve bu sözün anlamını öğrenmek istedi, ben de İngilizce olarak, “Boşver, bu adam aslında manyak, ama zararsızdır,” dedim, o da bembeyaz dişlerini göstererek doyasıya güldü.

3

Bir yaz günü, Uğur beni hoş bir kızla tanıştırmak istediğini söyledi; kızı Üniversite’nin İdari Bölümü’nde tanımıştı, orada sekreterlik yapıyordu. Daha önceden, bu kızdan da kısa bir sürede bıkmaya başlamamam konusunda beni uyarmıştı.

O akşam hep birlikte yemeğe, o sıralar çok sevilen bir meyhaneye gittik. O günlerde yalnızlıktan yakınmak için hiçbir neden yoktu. Engin vardı sonra, işi gereği kadınları çok iyi tanıyan o şaşırtıcı hergele.

Engin geceleri yaşırdı, bütün batakhaneleri bilirdi. Birazcık huysuzdu ve yeni gittiği bir yerde garsonları eğitmek gibi tuhaf bir huyu vardı. Sonraları kadınlara da genel bir eğitim verilmesi gerektiğini düşünmeye başladı. Bu yüzden de sürekli bir sevgilisi hiç olmadı. Nice genç kız, Engin'in eğitimiyle okulu bitirdi, iş güç ve bir aile edindi.

Geceleri yaşadığım bu dönemin sonu hiç beklemediğim bir anda geliverdi. Belki her şey eskisi gibiydi ama ben o eski tadı alamıyordum. O sıralarda Uğur, olağan askerlik görevini yapmak için taşra kentlerinden birine gitti. Birkaç ay sonra aynı şey Engin'le benim başıma da geldi. Uğur piyade olarak Tokat'a gitmişti; Engin, yanlış anımsamıyorsa İzmir yakınlarındaki bir İstihkâm Alayı'na katıldı.

Benim görev yerimse güneyin küçük kentlerinden biriydi. Kendime küçük bir kat tuttum. Doğal olarak, bu tür yerlerin insana verdiği sıkıntıyı hafifletecek ve ruhu devinime geçirecek bir tür antikor işlevi görmesi için tatlı bir genç kızla tanıştım. Bu küçük kentte gidecek fazla bir yer yoktu. Akşamları, çoğu kez denizin kıyısındaki bir çay bahçesine gider, hemen hiç konuşmadan yan yana otururduk. Hafta sonları yakındaki plajlara gidip denize girerdik. Doğrusu o güzelim yaz günlerinden belleğimde çok hoş anılar kalmış.

İstanbul'a döndükten sonra, yine eskiden olduğu gibi, savruk ve fırtınalı bir biçimde yaşamaya başladım. Engin, kadınlar konusunda deneyimli olduğunu ileri süren biri olarak bana yardımcı olmaya hemen her zaman hazırdı. Zaten Ebru'yla da Engin'in yeni atölyesinin açılışı için verdiği partide tanışmıştım. Engin, genellikle moda ve giyimle ilgili fotoğraflar çekerti.

Partinin gerçekte oldukça hoş bir havası vardı. Konukların çoğunluğunu model kızlar, fotoğrafçılar ve reklamcılar oluşturuyordu. İlk kadehimi içip, çevremde gevezelik eden kalabalığı izlerken, bu rahatlatıcı ortamdan dışlandığım gibi saçma bir duyguya kapılmış, bu partinin benim için tam bir düş kı-

rıklığı olduğunu düşünmeye başlamıştım. Bir köşede oturan ve benim gibi sıkıntıdan patladığı konusunda hiç kuşku duymadığım genç kıza doğru yönelmiştim. Huzurlu ve cinsellikten arınmış denebilecek bir havayla konuşmuştu benimle. Ondan hoşlanmıştım, ama partinin giderek hızlanan karışıklığı içinde telefonunu almayı akıl edememiştim. Böylece aradan uzunca bir süre geçti. İşyeri telefonumda, yoğun bir günün bitiminde, Ebru'nun sesini ilk kez duyduğumda onunla karşılaşmamın bu hoş anıları neredeyse silinip gitmişti belleğimden. Engin'le birlikte çalıştığını ve telefonumu ondan aldığını söylemişti.

Ebru'yla ilk kez birlikte olduğumuz geceyi unutamıyorum. Birlikte yemeğe gitmiş, sabaha kadar dans etmiştik. Şansımıza yemek yediğimiz lokalde o gece Rum müziği çalıyorlardı. Bu müziği ikimizin de beğendiği anlaşılmıştı. Aramızdaki ortak noktaların çoğalmasa hoşuma gidiyordu. Daha sonra deniz kıyısında oturmuştuk.

Başlangıçta beni etkileyenin güzelliği olduğunu söyleyemem, çok daha başka bir şeydi, belki yalnızlığıydı, bunu bende bıraktığı izlenim anlamında söylüyorum, belki de bilemediğim gizemsel birtakım başka nedenler.

Hemen o gece, yaşam deneyimimin sınırlarını zorlayan değişik birtakım duyguları anlayamamaktan doğan bir şaşkınlıkla ona yüreğimi açtım.

Çok sonraları bana o geceki davranışlarıma kızdığını, gittiğimiz her yerde ona sanki yeni tanışmış birisiymiş gibi, benimle ilgisi olmayan yabancı biri gibi davrandığını söylemiş, yüzünü buruşturmuştu. Kuşkusuz bu konuda haklı olmalıydı. Şimdi o geceyi anımsadığım zaman tümüyle hak vermesem de onu daha iyi anlayabiliyorum.

O zamanlar Cihangir'de küçük bir dairede oturuyordum. Eve geldiğimizde günün ağarmasına çok az bir zaman kalmış olmalıydı. Biz yoldayken ani bir yağmur başlamıştı. Oldukça içmiştim ve evimin kapısını bir türlü açamamıştım. Elimden anahtarı almış ve kapıyı açmıştı. İşte ilk kez burada sarıldım ona. Kapı açılmıştı ve biz hemen girişte öpüşüyorduk. Işık sönmüştü, ayağımla iterek kapıyı kapadım. Karanlıkta elimden tutup beni bir divanın üzerine çekti. Sonra ışıkları hiç açmadan

yatak odasına yollandık. Eve ilk kez geldiği için bu kez ben öne düşmüştüm. Yatak odasının pencerelerini açtım.

Arka bahçede bir köpek uzun uzun havladı. Yağmurda kapıyı açmaya çalışırken ıslanmıştık. Yavaşça soyundu ve bahçeden yansıyan soluk ışıktaki cıvılcıplak kaldı. Ona eski ve bol kazaklarımdan birini verdim. Daha uygun bir şey bulamamam onu güldürmüştü. Yanımda sessiz duruyor ve sigara içiyordu. Birbirimize çok yakın olduğumuzu beni heyecanlandıran kokusundan anlıyordum. Sessizce bahçeye bakıyor ve yağmurun çıkardığı sesi dinliyorduk. Tuhaf olan şuydu; daha şimdiden onsuz günlerimi nasıl geçirdiğim, yalnızlığımı beni şaşırtıyordu. Acıyla, evet acıyla o olmadan bu odanın ne denli boş ve soğuk olacağını düşünmüştüm.

“Bunca zaman neredeydin?” diye sordum sessizliği bozmak için.

“Bilmiyorum,” dedi hırsla sarılarak. O zamana değin onu tanımamış olmaktan derin bir üzüntü duydum. Titriyordu ama sanırım üşümüştü, çünkü sonra üşüdüğünü söyleyerek kazağının kalmasını istedi. Bana hafifçe yaslanmış, yatağın ortasında bağdaş kurup oturmuş, ellerini göğsünde kavuşturmuştu. Neden bilmiyorum içimde bir korku, bir bilinmezlik duygusu vardı. Birden bu duygunun ondan kaynaklandığını hissettim. Orada, yanı başımda öylece otururken sanki benden bir şeyler gizler gibiydi. Gözlerini göremiyordum, yüzü gölgeler içindeydi. Sonra kazağın gizlediği çocuksu bedenine bakarak saçma bir düşünceyle sarsıldım. Kazağını çıkarmak istememesinin belki de bilemeyeceğim bir nedeni vardı, can sıkıcı bir sorun olabilirdi bu, ama bütün bu düşünceler saçmaydı. Böylece, bütün bu takıntıları kafamdan kovmak için, ellerimi kazağın içine soktum, o küçük göğüslerine doğru götürüp yavaşça tuttum. Kulağıma bir şeyler fısıldadı ama ne dediğini anlayamadım, biraz sonra kendini tümüyle bıraktı. Sanırım dışarda yağmur biraz daha hızlanmıştı.

Sabaha doğru hafif bir gürültüyle uyandığımda yanımda yoktu. Bir süre kıvıldamadan kaldım, hava yeni yeni ağarmak üzereydi. Güneşin ilk ışıkları açık perdelerin arasından odaya vurduğunda, bahçedeki incir ağacının geniş yapraklarını gör-

düm belli belirsiz. Beni uyandıranın ne olduğunu anlamıştım, salondan müzik sesi geliyordu. Mutfakta kahvaltı hazırlıyor olmalıydı. Birazdan çay fincanıyla yatak odasına girdi. Fincanı odadaki eski masanın üzerine koyduktan sonra yatağın başucuna oturdu.

“Uyandığını biliyorum,” diye fısıldadı kulağıma. Üzerinde hâlâ akşam ona verdiğim kazak vardı. Sonra kazağı çıkarıp yorganın altına girdi.

“Sanırım çayım soğuyacak,” dedim.

“Uyumadığına emindim,” diye bağırdı dudaklarını yüzüme yaklaştırtırken.

4

Onunla ilgili ne düşüneceğimi bilemiyordum, anlaşılması güç bir insan olduğu açıktı. Ebru da ben söz konusu olduğumda aynı şeyleri duyuyor olmalıydı. Birlikteliğimizle ilgili gerçekte ne düşündüğünü bilemediğim için onun gizli kuşku ve korkularını gidermek elimden gelmiyordu. Hiç beklemediğim bir nedenle hırçınlaşabilirdi. Yine de her şeye karşın ilişkimizin, üstelik yalnızca kollarımın arasında uyurken de değil, çoğu kez yumuşak ve uyumlu anlarla örülü olduğunu söyleyebilirdim.

Onunla ilgili beni ilk uyaran Engin olmuştu. O zamanlar söylediklerini hemen hiç önemsememiştım. Aşk insanı sağır-latırıyor. Engin, Ebru’ya güvenmemem gerektiğı, çünkü bu güzel günlerin birden bitebileceğı anlamına gelen irkiltici şeyler söylemişti. O günden bu yana üzerinde sık sık düşündüğüm lanetli sözler, çünkü bunu söylemesinden birkaç ay sonra felaketin ilk işaretleri belirecekti.

Bir sabah nedenini anlayamadığım bir gürültüyle uyanmıştım. Banyoya geçerken salondan gelen Ebru’nun sesini duyarak kısa bir süre duraklamıştım. Telefonla konuşuyordu; söylediklerinin duyulmasını istemeyen birisine ilişkin bir ses tonuydu bu, kısık ve hafif. Salonun girişinde durup kulak kabarttığımda Ebru’nun, “Beni lütfen buradan arama,” dediğini duymuştım. Salona girdiğimde telefonu kapatmak üzereydi.

Ebru'nun bir açıklama yapmasını bekledim oysa o, bu konuyu bir daha hiç açmadı. Bana gelince, bu telefonun işle ilgili, söz-gelimi bir tanıtım filmi anlaşmasıyla ilgili olduğunu düşün-müştüm. Ona daha fazlasını sormamıştım, çünkü yanıt alama-yacağımı biliyordum. Yalnızca yanımda olması beni mutlu et-meye yetiyordu. Daha o zamandan beni terk etmeyi düşünüyor muydu, bilmiyorum.

Bir sevgilisi olduğunu anladığım zaman, nasıl oldu bilmi-yorum, bu belirgin gerçeğin ayrımına niye bu denli geç var-dığımı kendi kendime sordum; Ebru'nun kendisine yaklaşan erkeklerden kolaylıkla etkilenebilen bir kişiliği vardı. Yine de inanması güçtü, biliyorum, özellikle yaşadığımız o kusursuz uyumu düşününce.

Söz konusu telefon konuşmasını izleyen birtakım olay-lar giderek kuşkularımı daha fazla güçlendirdi. Ebru beni düş kırıklığına uğratmıştı, kısacası yorulmuştum ve bir uçuruma doğru gidiyordum. Bunu öğrendiğim zamanın, onsuz yaşa-yamayacağımı anladığım zamana denk düşmesi üzücüydü ve ilişkiyi sona erdirmemi güçleştiriyordu.

Bir sabah her zamanki gibi gazeteye gitmiştim. O akşam, bir arkadaşımın filminin galası yapılacaktı. Ebru telefon ederek benimle gelemeyeceğini, önemli bir çekim işi olduğunu söyle-mişti. Hiçbir şey demedim. Daha da acısı, sonradan bir başka neden ileri sürerek çekimlere de katılmadığını öğrenmiştim. Bana bu konuda yalan söylemesi şimdi bile içimi acıyla doldu-ruyor.

Onun bana sonuna değin sadık kalamayacağını çok iyi bil-meme karşın, bu acı gerçeği kabullenmem çok güçtü. Uzun bir süre Ebru'nun kuşkulananmama neden olacak hiçbir davranış-ını görmemişim. Belki de bu güzel günlerin bitmesini, kuşku-larla ve sorgulamalarla kesintiye uğramasını istemediğim için olup bitenleri görmezlikten gelmişim. Böylece, sert ve acıma-sız, duygular anlamında demek istiyorum, bir kıştan sonra ilkyaz birdenbire geliverdi. Ne yazık ki olan olmuş, bir şeyler kopmuştu. Yine de bana henüz geç değil gibi, bazı şeyler konu-şulup, onarılabilir gibi geliyordu. Ebru da olup bitenlere üzü-lüyormuş gibi davranıyordu. Gerçekte bu ilk başlarda böyle-

di; giderek Ebru'nun bana hiçbir zaman gerçeği anlatmadığını anladım. Yaşadıklarımızın ne kadarı yalana dayanıyordu, çevremde olup biten şeylere yanlış bir noktadan mı bakmıştım, bir karara varamıyordum. Böylece sonunda kendimle yüzleşme cesaretini gösterdim ve onunla geçmiş ortak yaşamı yeniden gözden geçirdim.

Neredeyse büyük bir panik duygusu içinde, Ebru'yla bütün yaşadıklarımızı, ne zaman tanışmıştık, birlikte içerken ya da bir sinema çıkışında şu ya da bu gece bana ne söylemişti, kuşkulu davranışları nelerdi, hemen hepsini yeniden anımsamaya çalıştım. Acaba Ebru, ne zamandır bana yalan söylüyordu, bütün bu yaşananların, sevgi sözcüklerinin ne kadarı gerçekti? Daha iki gün önce Ebru'ya aşkın sözcüklerle yakalanamaz olduğundan söz ettiğimi acıyla anımsadım. Bu söylediğimin gerçekliğine inanıyorsam, şimdi beni serseme çeviren ve derinden sarsan bu duygunun nedeni neydi? Oysa kısa bir süre önce aşkla çılgına dönmüş, düşünmeyen ve yalnızca yaşayan biri değil miydim? Ebru'nun geçen gece kollarımın arasında uzanmış yatarken söylediklerini anımsadım. "Başkalarından bir şeyler öğrenebileceğini hiç bekleme," demişti. "Kendi yolunda yürümesini öğrenmelisin." Onunla tanıştığım günden başlayarak bütün yaşananlar bir yanılsama mıydı? Başından beri kendi yarattığım düşsel bir dünyada mı yaşıyordum?

Sevişmelerle bölünen o uzun gecelerde söylenenlerin, bir-birimizin kollarında yan yana uzandığımız zamanlarda konuşulanların hiçbir önemi yok muydu? Sonra bana büyük bir susuzlukla karşılık veren dudaklarını ve bedenini anımsadım, bu duyumsanabilir gerçek beni biraz olsun yatıştırdı.

O günlerde, yeni bir gerçeğin hiç beklemediğim ağırlığı yaşamımı karıştırdı. Arkadaşlarla yemeğe çıkmayı kararlaştırdığımız bir gece, Ebru telefon etmiş, o gecenin benim için önemli olduğunu bilmesine karşın çok önceden verdiği bir söz nedeniyle gelemeyeceğini söylemişti. Daha da kötüsü şuydu: birkaç gün sonra bir rastlantı yardımıyla o gece nerede olduğunu öğrenmiştim. Çok eski bir arkadaşım olan Ayşe, sanırım Ebru bunu bilmiyordu, evinde bir parti vermişti. Ayşe'nin anlattığına göre, bir ara Ebru'nun da bulunduğu ufak topluluğun arasın-

daki tartışmanın ana odağını, o zamanların popüler bir romanı oluşturmuştu. Ebru'nun hiç okumadığı bir romanı, süs gibi yanında taşıması beni şaşırtmıştı. Aslına bakılırsa aynı romanı ben de okumamıştım, ama önemli saymadığım için. Ayşe'nin anlattıklarından en küçük bir kuşku duymamıştım, çünkü bu sıradan roman benim kitaplığımdan ödünç alınmıştı ve küçük bir ayrıntı işlevi görerek bütün partiyi gözümün önünde canlandırmama yetmişti.

Belki küçük ama istenmeyen bu yalan bizi birbirimizden ayıran o uğursuz süreci başlatmış oldu. Bu son durum, geçmişi yeni bir gözle görmemi sağladı ve beni birkaç kez aldattığını anladım. Ebru birtakım gizleri olduğunu doğruladı ama fazla meraklı olup onu üzmeye hiç hakkım yoktu. Bunu öylesine kararlı bir şekilde söyledi ki, bu gizemli kadını olduğu gibi kabul etmekten başka bir seçeneğim kalmıyordu.

O günden sonra Ebru çok gerekmedikçe hemen hiç konuşmaz oldu. Ebru'nun böyle uzun süren suskunluklara dalması beni derinden kaygılandırıyordu. Oysa bir zamanlar bu durgun kadın görüntüsüne bayılır, bu düşünceli durumunu kendi duygularını anlayabilmek için harcadığı çabaya bağlıydım.

Böyle bir çıkmaza nasıl düşmüştüm, belki aşktan yorulmuşum ama anlaşılmasa bir gizilgüçle yaşamımı değiştirecek bir şeyler yapma arzusuyla doluydum. Ne yapabileceğimi bilmiyordum ama belli bir yerde oturup beklemek gücümü tüketiyordu, eski huzurlu günlerimden en ufak bir iz bile kalmamıştı, o güzel anılarla dolu, gündüzleri bile düş kurabildiğim dönem bitmişti artık. Ebru'nun ortada bir neden olmadan yakınmalarından usanmıştım, neredeyse bütün boş zamanlarını yeni yakınma nedenleri bulmak için seve seve kullanabilirdi. O günlerden şimdi anımsadıklarım can sıkıcı birtakım olaylar ve sonu gelmez kırgınlıklar.

Yağmurlu bir gece, eve döndüğümüzde onun bu minik oyunlarına dayanamadığımı haykırdım. Yarı kabulleniş, yarı öfke yansıtan bir gülümseyişle yüzüme baktı. Ebru'nun benden gizlediği ve neredeyse kaçırdığı bir dünyası olması canımı sıkıyordu. Bu durumun uyandırdığı kuşkuları açıkça ortaya koymanın zamanı gelmişti. Ebru yalan söylediğini düşünmemden

kırılmış gibi duruyordu. Bir açıdan haklıydı, gerçekten de ona güvenmekten başka yapacağım hiçbir şey yoktu. “Ne yapacağımı bana söylemeden bıktım,” diye bağırdı. Hıçkırıklarla sarılan ince bedenini kısa bir süre görmek içimin pişmanlıkla dolmasına yetti. Bendeki bir tür inceliği sömürdüğünü anlıyordum, ama gerçekten yapılacak ne vardı ki. Ebru’nun değerlerini, kimi gizli korkularını benimsemem bu denli güç müydü? Ebru’dan uzak olduğum anlarda bu tutarsızlıkları düşünüp öfkeleniyor ve ondan bütün bunların hesabını sorma konusunda şiddetli bir arzu duyuyor, ama karşımda durup sorularla dolu o yalvaran bakışlarını her üzerime dikişinde hemencecik vazgeçiyordum. Sanki zorlu bir fırtınadan sonra hava açmış ve sıcak bir güneş içimi ısıtmış gibi Ebru’nun bir öpüşü aramızdaki dargınlığı unutturuyordu. Yok, hayır her zaman unutturmuyordu, daha doğrusu yağın yağmurun yıkadığı ruhlarımız, fırtına sonrasında çıkan pırıl pırıl bir güneşin altında huzurla ısınmıyordu, aramızda sinsice büyüyen gelişen bir kırgınlık yaşamımızı zehirliyordu. Tartışmayla geçen ve bu güneşli gün eğretilmesini tümüyle yalanlayan, gerçekten yaşanmış bir günü anımsıyorum.

Güneşin yüzünü daha yeni gösterdiği yağmurlu bir ilkyaz öğleden sonrası, ıslak rıhtımda birlikte yürüyorduk. Neler konuştuğumuzu hiç anımsamıyorum, ama kendimizi kırıncı bir tartışmanın içinde bulduk. Niye yakındığımı anlamak istemiyordu. Ona kalırsa, kabalığım ve ilgisizliğim yüzünden, asıl yakınması gereken kendisiydi.

Bu böyle ne kadar sürdü, bilmiyorum, söylediklerine inanmadığı açıktı, bu davranışıyla içim dayanılmaz bir sıkıntıyla dolmuştu. Beni her söylediğine inanacak kadar aptal sanması, ne yalan söyleyeyim, gücüne gitmişti. Bir süre hiç konuşmadan yürüdük. Bana vereceği yanıtı düşünüyor, zaman kazanmaya çalışıyordu. Düşünce ve duygularını gerektiği gibi anlatamamak onu hırçınlaştırıyordu. Yağmurdan kayganlaşmış kaldırımda dikkat gerektiren bu yürüyüşten yorulmuştuk; kolunu öylesine bir arzuyla benimkine geçirmiş ki dışımızdaki biri tartıştığımızı kesinlikle anlayamazdı.

Ebru bir şeyler söylemek istedi, sonra bir yararı olmaya-

çağını anlamış gibi vazgeçti. Bir ara ayağı kaydı, neredeyse yıkılacaktı, kollarından yakaladım. Belirgin bir öfkeyle yüzüme baktı. Onu böyle sorguya çekip durmanın hiçbir anlamı yoktu. Eve gelinceye kadar başka bir şey konuşmadık. Ebru o gün bir kez daha yüzüme bakmadı; sırtını bana döndü, pencereden uzun uzun sokaktan geçenleri seyretti; bir ara eline bir kitap alıp asık bir suratla okumuş gibi yaptı. Bütün bu türden saçmalıkların gerçekten bir anlamı var mıydı? Ebru'nun bu tavırlarını çocuksu buluyor, suskunlaştığı, kendisi olmaktan iyice çıkıp huysuz küçük bir kıza benzediği böyle anlarda onu hiç anlayamıyordum. Üstelik katlanılmaz derecede yapay ve gülünçtü; sonuçta bütün bunlara göz yummamın tek nedeni olabiliirdi, onu seviyordum.

Ertesi gün işe geldiğimde, hâlâ sersem gibiydim, dört saatten çok daha az uyumuş olmalıydım. Aramızdaki tartışmanın bir sonuca bağlanmadan kalması kötüydü. Onu yitireceğimi düşünmek bile soğuk terler dökmeye başlamama yetiyordu. Kafamda karmakarışık görüntülerle önümdeki işi bitirmeye çalıştım. Pencerelerin dışında beni çeken bir şey vardı, bunun ne olduğunu bilmiyordum ama bütün bu daktilo tıkırtıları, masalara eğilmiş düşünceli başlar, önümde yığılı dosyalar, bunlar artık gerçekliklerinden kuşku duyduğum şeylerdi sanki. Yaşamımın sigara dumanlı gazete bürolarında ve küf kokulu kiralık eski evlerde çürüyüp gitmesini istemiyordum. Şimdi Ebru'yu daha bir açıklıkla anlayabiliyordum. Ben bir romanı bitirmeye çalışıyordum, bunun dışında pek bir amacım yoktu, gelecekte hiçbir şey beklemiyordum. Oysa Ebru, kendi yaşamıyla ilgiliydi. Sözcüklerin ikimiz için de bir anlamı yoktu, ayırımına varmadan bu konuda anlaşıyorduk. Yalnızca o kötü bir romancıydı, romanı sözcüklerden oluşmuyordu, daha doğrusu yazmak gibi bir kaygısı yoktu, kişileri de yapıntı değil sevdiği kimi insanlardı.

Arada bir çekmecemde sakladığım, birlikte çekilmiş bir fotoğrafımızı çıkarıp bakmak beni yatıştırıyordu. Bu fotoğrafı çektiirdiğimize seviniyordum, çünkü bu değişmez görüntü bana her şeyin her an değişebilirliğinin bir tür somut kanıtı gibi geliyordu. Böyle bir düşüncenin beni rahatlatması çok garipti.

Fotoğrafta Ebru'yla birbirimize sarılmış gülümsüyoruz ve bu görüntünün sahte ya da gerçek olmasının hiçbir önemi yok; değil mi ki fotoğrafın çekildiği andaki kendi duygularımdan bile kuşkuluydum, Ebru'nun gerçeğini hiçbir zaman öğrenemeyeceğimi biliyordum. Bu, ötekinin gerçeği, diye adlandırabileceğim kavramın bilincine bu denli geç varmaktan dolayı üzüntü duydum.

Sonunda her şey bitti, bir akşam eve döndüğümde Ebru'yu bulamadım. İlk günler hemen her bakımdan kendimi yenilemem gerektiğini düşündüm, Ebru'nun gidişiyle değiştiğimi duyuyordum.

O günlerde, Engin'le stüdyosunda yaptığımız bir konuşmayı anımsıyorum. Akşamüstüydü, Engin bir yandan genç bir modele nasıl durması gerektiğini anlatırken bir yandan da bana laf yetiştiriyordu. Stüdyo olarak kullandığı salonla aramızda genişçe bir kapı vardı, oturduğum yerden, modelin yanına yerleştirilmiş masayı görebiliyordum, ama model ve elindeki şarap şişesi görüş alanımın dışında kalıyordu. Sıkıntıyla bir fotoğraf dergisini karıştırıyordum.

"Bu denli etkilenmene şaşıyorum," diyordu Engin içerden. "Bildiğim kadarıyla vurdumduymaz herifin birisindir sen."

İnsan gençken yaşayacağı güzel günlerin, tanışacağı yeni ve ilginç insanların hep gelecekte olduğunu düşünür. Yaşamın ve insanların gizi anlaşıldığı zaman, durum değişmeye başlar, yürek sıkıntıyla kavrulur. Benden bir yanıt gelmediğini gören Engin, aklımdan geçenleri anlamış gibi içerden sesleniyor.

"Anlaşılan artık yaşılanıyorsun."

"Sandığın gibi değil," diyorum elimdeki dergiyi sehpanın üzerine bırakırken, "yalnızca yorulduğum artık."

"Şişeyi etiketi görünecek bir biçimde tutmalısın," diyor Engin. "Evet, işte böyle, bu çok daha iyi."

Sonra başını aradaki kapıdan uzatıp, sırtarak göz kırpmıyor. "Söyler misin, kendine acıtmaktan ne zaman vazgeçeceksin?"

"Gerçeklerden bıktım, hepsi bu," diyorum. "Bıktım, çünkü yaşadığım her şeyin ve tanıdığım her yeni insanın düş gücümü sınırladığını görüyorum."

"Rezalet!" diye bağılıyor içerden Engin. "Yok, sana değil

güzelim, içerdeki saplantılı herife bağıriyorum, bu son çekim gerçekten bir harika oldu.”

Ayrılırken, stüdyonun holünde, çekim sırasını bekleyen güzel kızlardan oluşan ufak topluluğun azalacağına arttığını görmüştüm. Engin, yine bir tanıtım ajansı için katalog çekim işi almış olmalıydı.

Ebru’nun o gece söylediklerini, gözleri iri iri açılmış sessiz duruşunu, yaralayıcı hüznünü yeniden anımsadığımda, her şeyin bu denli acımasızca sona ermesiyle ilgili olarak kendimi suçlamaktan kaçınabilmek için şöyle düşünüyordum: alınan kararlar birlikte alındı ve bu yeni durumun sonuçlarına katlanmak zorundayım. Kuşkusuz doğru değildi bu; ortak alınan bir karar yoktu, ben terk edilmişlerden biriydim.

O akşam belki hiç ayrımında olmadan iç çekmesine benzer hafiflikte bir sesle, “Ne olacak bizim durumumuz?” diye sormuştu. Söylediğinin ne anlama geldiğini o zaman anlamamıştım. Şimdi ayrıldıktan sonra ne demek istediği anlaşıyordu: “Sen her şeyin yolunda gittiğini düşünüyorsun. Seni bir tokat gibi sarsacak bir değişiklik gerekli, ancak benim sevgimden yoksun kaldığın zaman anlayacaksın yitirdiğin şeyin ne olduğunu. Kendi kendine yetmekle övünebilecek misin bakalım o zaman da.”

Ebru bunları açıkça hiçbir zaman söylememişti, ama son davranışıyla insanın kendi başına bir aşkı yaşayamayacağı ya-lın gerçeğini bana yeniden anımsatmış oluyordu.

Bu değişim hiç de kolay olmadı, uzun bir süre onu düşüncelerimde yaşattım. Belleğin karanlık derinlikleri beni dehşete düşürüyordu; düşlerde ortaya çıkan, keşfedilemez kimi uçucu görüntüler.

5

Böylece ayrıldığımızda birbirimizi yeterince tanıdığımız söylenemezdi, kişiliklerimizin belki de en önemli yanları karanlıkta kalmıştı. Kuşkusuz ilişkimizde yürümeyen bir şey vardı; öyle ki ancak bittikten haftalar sonra bunun bilincine varıyordum.

Ebru'yu aramama kararım iki aya yakın sürdü. Yatakta bıraktığı ılıkılık ve kokuyu uzun süre içime çekmiştim; alışkanlığın sürdüğü, anıların insana yettiği o ilk günler; oysa acımasız zaman bu türden bir anımsayışı giderek acıya dönüştürmüştü, boş kalan yeri soğumuş, kokusu rüzgârlara karışmıştı. Kimi geceler gözle görmeyi başaramadığım birisinin hemen yanı başımda soluk alıp verişini duyduğumu sanıyordum.

Bitmez tükenmez konuşmalarla geçen o unutulmaz yaz öğle sonları, sonra umutsuzluğumu kanatan yaraların anımsattığı daha başka imgeler de olurdu: en unutulmazı da şuydu: ölü nesnelerle dolu boş odanın içinde, yan yana uzanmışız, Ebru gözlerini pencereye dikmiş düşünüyor olmalı, bunu yanı başımda hafif ve düzenli solumasından çıkarıyorum, arkalarından öğle sonu güneşinin insana bir bitişi, neredeyse ölümü anımsatan yatık ışığının vurduğu tül perdeler hafif esintide uykuyu getiren bir tekdüzelikle salınıyor.

Yatak odasının duvarında Bosch'un *Deliler Teknesi* asılıydı. Ne tuhaf, daha önceleri odayla bütünleşmiş olan bu resim şimdi benimle eğlenir gibiydi. Ruhsal esenliğimi sarsacak boyutta, baş döndürücü bir çaresizliği, hepimizin içinde yaşadığı bir anlamsızlığı gözler önüne seriyordu. Varoluşum için daha önce hiç ayırımına varmadığım açık bir tehdit gibiydi bu, neredeyse reproduksiyonun asılı bulunduğu duvara bakamıyor, bu resimle göz göze gelemiyordum. Yaşadığım umutsuz aşk deneyiminin beni deliliğin kıyısına getirmesinden duyduğum korku giderek büyüyordu. Odanın yalnızlığında, bu resim delilikle özdeşleşiyor, ruhumun fırtınalarını yansıtan bir aynaya baktığımı sanıyordum.

Şunu kabul etmek zorundaydım: Ebru kararsız ve savruk yaşamım için belki soluk ve uçucu ama sonuçta gerçek bir amaç oluşturmaya başarmıştı. Sonunda yenildiğimi kabullendim ve Ebru'yu bir iki kez, çalıştığı ajanstan telefonla aradım. İlk seferinde dışarı çıktığını ve geç döneceğini, birkaç gün sonra yeniden aradığımda ise bir çekim işi için yolculuğa çıktığını söylediler. Sonunda telefonlarımdan bıkmış olmalılar; gerçekte bikanın Ebru olduğu çok açıktı, ama bu gerçeği bir türlü kabul etmek istemiyordum, ajanstan ayrıldığı, yeni telefon numara-

sını bırakmadığı söylendi. O zaman, ilk tanıştığımız günlerde kaldığı eve telefon etmeyi düşündüm. Hemen o gün akşama doğru, yüreğimi sıkıştıran özlem duygusuna daha fazla dayanamayıp ona telefon ettim. Telefona bir zamanlar daireyi paylaştığı Elvan çıktı. Ebru'nun bir hafta öncesine değin onda kaldığını doğruladı, ama o zamandan beri ortalarda yoktu. Hayır adres bırakmamış ve nereye gittiğini söylememişti, hayır merak da etmiyordu, Ebru'yu tanırsın, sık sık ortadan kaybolmasını sever, dedi. Telefonu kapadım, Ebru'yu gerektiği gibi tanımadığımı düşünüyordum, neden bilmem Elvan'ın anlattıklarına inanmamıştım, o telefonda konuşurken Ebru'nun hemen yanı başında olduğundan hiç kuşku yoktu. Artık sesini telefonda bile duyamayacağımı, sesinin sıcaklığıyla sevinemeyeceğimi, belki bir daha onu hiç göremeyeceğimi bilmek, açıkçası beni delirtiyordu.

Onunla o uzun sevişmelerimi, bir gün yeniden bir araya gelirse, bir tatil kentinde sözgelimi, onunla sevişmekten nasıl zevk alacağımı –doğrusu sevişmede üstüne yoktur– düşünüyordum. Ebru'yu düşünüyor ve görmek istiyordum, ama anlaşılmaz bir inat beni durduruyordu. Onu yeniden aramayı kesinlikle düşünmüyordum, daha önce bir kez denemiştım, işte şimdi Elvan da nerede olduğunu bilmediğini söylüyordu, telefon ya da adres bırakmamıştı, yapacağım hiçbir şey kalmamıştı.

Bu telefondan sonra Ebru'yu görme gereksinimi duymadığımı düşünmeye başlamıştım, bu ilk aylar yalnız yaşamak konusunda verdiğim kararı güçlendirmişti. O zaman ne istediğimi bildiğim sonucuna varmıştım: beni artık ilgilendirmiyordu ve onu aramayacaktım. Çünkü Ebru'yu her düşünüşümde, tartışmalar, bitmeyen kavgalar ve umutsuz bir kişilik çekişmesini de onunla birlikte anımsıyor, böyle çok daha iyi diyordum, böyle özgür olmak çok daha iyi. Böylece geçmiş yeni baştan kuruyordum, çoğu kez ondan kurtulmak, düşlerimle baş başa kalmak istememiş miydim, sıkıntılı suskunluğu beni ölesiye yormuyor muydu, o zaman böylesi gerçekten de çok daha iyiydi, böyle özgür ve yalnız.

Bunu kabul etmek çok mu güçlü; yollarımız ayrılmıştı artık. Sonuçta belki de Ebru'dan usanmaya başlamıştım. Kendi-

me yönelik bu türden suçlamaları daha da ileriye götürdüm; açıkçası her şeyden bıkmıştım, neredeyse tümüyle işim bitikti.

Yanılmışım, bu aylar sonra ortaya çıktı. Onun adına düşünmeye başladım, ıslak gözlerini, hiç bitmeyen yalnızlığını, o uzun çözümsüz yalnızlığını.

Ars lanyatağı Sokağı'ndaki bu küçük daireye ufak bir ziyaret yapmam kaçınılmaz olmuştu. Bu evden pek hoşlanmazdım, çünkü eski mobilyalarla döşeli bu evde, huzurlu ve baş başa bir gün geçirilemezdi. Umulmadık zamanlarda hep bir gelen olurdu. Oysa şimdi bu ev beni karşı koyulmaz bir güçle kendine doğru çekiyordu. Birkaç kez Ebru'ya uğramayı düşünmüş, ama evin bulunduğu sokağa her gelişimde zili çalıp çalmamak konusunda karar verememişim.

Heyecan, kararsızlık ve içkinin beni ölesiye yorduğu böyle uzun mu uzun bir gece anımsıyorum. Belki Ebru uyumamıştır diye düşünerek birkaç kez, hayır daha doğrusu sayısız kez, evinin önünden geçtim, üstelik penceresinde ışık da gördüm, ama zili çalacak cesaretim yoktu.

Güçlkle soluk alınan sıcak bir yaz gecesi de evin önünden geçerken açık pencereden yansıyan ışıktaki iki gölge görmüş, hızla yoluma devam etmişim.

Sonunda bir gün zili çalmaya karar verdim. Kapıyı Elvan açmıştı; onunla bir gün, Ebru'nun unuttuğu bir şeyi almak üzere bu eve geldiğimde tanışmıştım.

Elvan çay getirmek için mutfaka gittiğinde Ebru'dan herhangi bir iz taşıyıp taşımadığını anlamak ister gibi salona bir göz attım.

"Söyle misin?" dedi Elvan, yeniden salona döndüğünde, "ona ne yaptın?"

"O nerede?" diye sordum, çok yalın bir soruydu. Elvan hafifçe başını salladı ama bu sorumu yanıtlamadı.

"Ebru'nun nerede saklandığını bilmek istiyorum," diye yineledim.

"Ebru'yla ben sandığından çok daha iyi arkadaşız," dedi Elvan. "Bunu söylemem çok güç, ama nerede olduğunu gerçekten bilmiyorum."

Ebru'nun yaşamında bir başkasının olup olmadığını sor-

dum, kendi sesimin tınısına şaşarak, bunu sormak benim için gerçekten çok güç olmuştı.

İçerde bir yerde telefon acı acı çalmaya başladı. Elvan konuşmasını bitirip salona döndüğünde sorumu yineleyip yinelememek konusunda kararsızdım. Sıkıntımı anlamış gibi yüzüme anlayışla baktı.

“Böyle bir şeyin sözünü etmedi,” dedi. “Bana inanmalısın.”

“Ortadan kaybolması saçma.”

“Sana söylemekten kaçındığım önemli bir giz olabileceği konusunda kesinlikle yanıyorsun, bildiğim bir şey olsa seve seve anlatırdım, bana kalırsa seni incitmek istemiyor, hepsi bu,” dedi, sonra bana neredeyse acıyarak baktı. “Şimdi lütfen ısrar etme. Belki bir gün seni terk etmesindeki nedeni öğreniriz.”

Saçmaydı bu, Ebru’nun beni düşündüğüne, benim için kaygılandığına inanmıyordum, ama bunu Elvan’a söylemedim.

Elvan’dan neler olup bittiğini anlatmasını istedim.

“Yalnızca üzgündü,” diye yanıtladı beni. “Ne denli kötü bir durumda olduğunu görmemiş olsaydım sana bundan hiç söz etmezdim.”

Elvan o günü çok iyi anımsıyordu. Güzel bir film izleyip eve döndüğünde Ebru’yu bir kanapede uzanmış, gözleri boşluğa dikili oturur durumda bulmuştu. Bu durum Elvan’ı sandığından daha çok sarsmış, “Ebru,” demişti, “yeter artık, lütfen!” Yapacağı pek bir şey olmadığını anladığı için biraz sonra Elvan odasına geçmişti.

Bir ara salondan televizyonun sesi gelmişti. Bunun ağladığının duyulmaması için Ebru’nun aldığı bir önlem olduğunu söyledi. Çok sonra da Ebru’nun ayak seslerinin odasına doğru uzaklaştığını duymuştu.

Hiçbir zaman unutamayacağım anılarımdan biri o oda ya ilişkindir; yaşadığımı sandığım deneyimin ne olduğundan çok belleğimde silinmeden kalmış gizli anlamıyla önemli bir anı. Karmakarışık eşyalarıyla, loş ve eski bir oda; üzerinde göz kalemleri, dudak boyaları gibi bir sürü ıvır zıvırla ahşap bir masa, eski bir dolap, birkaç sandalye; küçük bir pencereden yatağın üzerinde oturan Ebru’nun yüzüne akşam güneşi vuruyor.

Sonuç olarak, Elvan'ın anlattıklarına inanmam gerekirse, Ebru evden ayrılmış ve bu süre içinde kendisinden hiç haber alamamıştı. Elvan'a sorunlarıyla ilgili hiçbir şey söylememişti, ama son günlerde Ebru'nun sürekli düşünceli olduğu onun gözünden kaçmamıştı. Sözleri benim için büyük ve gerçek bir düş kırıklığıydı. Ebru'yu şu perdeleri açık pencerenin önünde tek başına oturmuş kitap okurken düşünmek, ne yalan söyleyeyim beni çok şaşırtmıştı.

Evden Elvanla çıktık, birlikte Taksim'e yürürken Ebru'nun durumunu konuşmayı sürdürdük. Elvan'ın düşüncesine göre Ebru'yu çok sevdiğim için yitirmiştim ve onu yeniden kazanmak için tek yapmam gereken beklemektir. Ebru'ya yardımcı olmak istediğimi söyledim. Elvan, ona gerçekten yardımcı olmayı istiyorsam, bunu kesinlikle yaşamına girmeden yapmamı söyledi. Bunun nasıl olacağını sordum, onu bir daha aramamam, diye yanıtladı. Doğru olanın gerçekten bu olduğuna bir inanabilesem, yokluğunun verdiği acıya karşın onu arayıp sormamayı belki başarabilirdim.

"Doğru olan bu," dedi Elvan, o sırada geçen bir taksiye el ederken. Arabaya bindikten sonra, "Bir gün beni görmeye gel," diye seslendi.

Bir kadının yaşamından bir daha dönmemesine çıkıp gitmek bu denli zor muydu, bense yalnızca korkaklığa bağlıyordum bu durumumu, belki de bencilliğim yüzünden kendi kendimi yıkıyordum.

Elveda denilmesi gereken bir an vardır; bir felaket, yalnızlık, terk ediliş ya da bir boşluğa düşüş durumu diye de tanımlanabilecek bir an. Oysa bütün bunlar sözcüklerden başka bir şey değildir, her yeni tanım yeni bir çılgınlığa yol açar ve unutmaya başladığınız zaman, işte o an başlar her şey. Gerçekten de budur işte veda etmek; sessizce, hiç kimsenin uğurlamadığı, geri dönülmez bir yolculuğa çıkmaktır.

Onu unutmaya çalışmak. Sanırım bundan başka da geriye yapabileceğim bir şey kalmıyordu.

Ebru'yla birbirimizi uzun bir zaman görmedik, birbirimize rastlamamız uzak bir olasılıktı. İzini bulmaya çalıştım ama ne yazık ki nerede olduğunu hiç kimse bilmiyordu. Elvan'ın onu bir daha aramamam konusundaki uyarısını göz ardı ettim. Arkadaş çevrem bir anlamda aynı kaldıysa bile Ebru'nun geçmişine ilişkin birtakım şeyler öğrenebileceğimi düşündüğüm insanlarla görüşmeye öncelik verdim. Ebru'dan küçük bir haber almak uğruna, ortak tanıdığımız insanlarla sıkıcı saatler geçirdim, ondan söz etmelerini sağlamaya çalıştım.

O günlerde şaşırtıcı bir gelişme oldu, ben ona ulaşabilmek için çırpınırken, bir diğ macununun tanıtım afişindeki resmiyle Ebru hemen her yerde karşıma çıkmaya başladı. Onun birtakım resimli moda dergilerindeki, – hani şu kürk giymiş, kucağında sevimli bir köpek olan kadını son model bir otomobille binerken gösteren– fotoğraflarına alışkın olmama karşın, bu yeni durum beni hiç ummadığım denli sarstı.

Bu işin Engin'in başının altından çıktığını düşünerek hemen onu aradım. Engin bu kampanyadan hiç haberli olmadığını söyledi. Ebru'dan vazgeçmemem onu gerçekten şaşırtıyormuş. Israrlarıma dayanamadığı için bu işi soruşturacağını söyledi. Ondan haber beklemeliymişim.

Hemen ertesi gün, öğlene doğru beni gazeteden arayan Engin öğrendiği bilgileri aktardı. Daha doğrusu ortada verilecek bir bilgi falan yoktu, tanıtım kampanyasını yürüten ajansın sahibini tanıyordu. Ebru'yla yaptıkları çalışma bitmişti, yeni bir sözleşmeleri yoktu, onlar Ebru'nun yurt dışına çıktığını düşünüyorlardı. Bunları bir solukta anlatan Engin, yeni bir öğüt vermekten geri kalmadı ve Ebru'yu unutmamın benim için iyi olduğunu söyledi.

"Bunu söylemek senin için çok kolay," dedim.

"Anlamak istemiyorsun. Sanırım kendi kendini kandırdığının farkında değilsin," dedi. "Söyler misin bana lütfen, Ebru'nun gösterdiği cesareti başka hangi kadın gösterebilir?"

Onu yanıtlamadım, çünkü Ebru'nun benden sakladığı kimi gizlerini Engin'le konuşmasına gücenmiştim. Bana yalan

söylediğini düşündüm, her şeyi bu denli kısa bir sürede öğrenmesi şaşırtıcıydı, Ebru'yla konuşmuş olmalıydı.

İki gün sonra Engin'in atölyesine uğramıştım, o içerde çalışırken Ebru'nun tanıtım afişinde kullanılan bir dekorun odanın duvarında dayalı olduğunu gördüm. Her şey yeteri kadar açıktı. Engin'e hiçbir şey sormadım. Bana Ebru'nun nerede olduğunu söylememe nedeni ne olabilirdi? Bunu ondan Ebru mu istemişti, yoksa bu onun kendi kararı mıydı? Ne yazık ki işin doğrusunu hiç bir zaman öğrenemedim.

Ara sıra Ebru'yla birlikte yaşadığımız günler aklıma geliyor, içimde bir şeyler sızlıyordu. Yitip giden şeyleri bir daha ele geçiremeyecektik ve geçmiş kendisini imgelemimizde yeni baştan kuracaktı. Bundan sonra yaşamımın neye benzeyeceğini yeniden gözden geçirmem gerekiyordu, çünkü Ebru'nun gidişiyle birlikte sanki evde bir şeyler çökmüş, dağılmış ve geride yalnızca onarılması neredeyse olanaksız yıkıntılar kalmıştı.

Evde neye el atsam beni suçlayan ıslak gözlerinin imgesiyle karşılaşırıordum; bazen erkenden eve dönüyor, geç saatlere değin geri döneceği beklentisiyle bir şeyler okuyup oyalanmaya çalışırıordum, ama okuduğum hep aynı sayfaydı, çünkü düşüncelerim onunla öylesine doluydu ki kendimi bir işe verebilmem olanaksızdı. Ne yaparsam yapayım, hiç beklemediğim bir anda Ebru'nun o ilk tanıştığımız günlerdeki içten, ateşli imgesini anırımsırıordum ve ayrılık her zamankinden daha dayanılmaz geliyordu.

Zamanla bu yara kapanır diye bekliordum. Onu ilk tanıdığım günlerde acıyla ve yalnızlıkla dolu günlerin geçmişte kaldığını düşünmüştüm. İşte şimdi yine başladığım noktaya geri dönmüştüm: Yalnızlık ve ona sormayı düşündüğüm bir yığın yanıtsız soru.

Yıldızlar ve burçlarla ilgili okudukları beni çileden çıkarırırır, bütün bu saçmalıkları okumak için harcadığı zaman neyse, üstelik onun gibi birisinin okuduklarına nasıl inandığını insan bir türlü anlayamıyor. Şaşırtıcı varlığıyla hep benim aklıma gelmeyecek herhangi bir çözümü kolaylıkla ileri sürebilirdi, böylece her an, evlerin arasına sıkışmış küçük meydanlarda dolaşırken, vitrin vitrin dolaşıp tek bir şey almadan, soğuk

bir gün çay bahçesinde otururken ya da daha iyisi yıkılmadan önce Tarlabası evlerinin gölgesinde güneşli sıcak bir gün geliyor aklıma ve her durumda, perde araları kalabalık, sigara dumanlı tiyatro salonlarında, gece geç vakit eve döndüğümde, duş alırken ya da sevişirken çok dikkatli olmam gerekiyordu. Yıldızların yaşamımı, daha doğrusu ortak yaşamımızı nasıl belirledikleri konusunda ona tartışılmaz bir kanıt vermemek için yorucu bir uğraş veriyor ve sonunda ölesiye yorgun düşüyordum. Genellemelerden nefret ederim ama yine de bir gün ona burçlarla ilgili düşüncelerimi söylemeden edemedim, tuhaf bir biçimde yaptım bunu, sanki bu konuda uzun uzadıya düşünüp en sonunda bir karara varmışım gibi bütün erkeklerin yay, bütün kadınlarınsa balık burcunun etkisinde olduğuna inandığımı söyledim. Yaşamlarımıza uygulamaya çalıştığı bütün bu safsataların karmaşık olduğundan dem vurmuyor muydu, ona yaşamın bu tür açıklamalara uydurulamayacak denli karmaşık olduğunu anlatmamın bir yararı olduğuna inanmıyordum, böylece ben de kendime yöntem olarak basitleştirmeyi seçtim ve savunduğ sistemi iki yalın sınıflamaya indirmedim.

Ebru, sıradan kitapları benimkilere yeğlemek gibi bir alışkanlığı değıştirip, gün gelip bu bölümü okusaydı, sanırım onu acımasızcasına yargıladığımı düşünerek zlrd. Çünkü ona kalırsa kimse onu anlamak istemiyordu ve bu ayrılıkla birlikte yalnızca kendisinin kimi güçlüklerle karışlaştığını düşünüyordu.

7

Beni şaşırtan hep ş olurdu, sürekli evde bir şeylerin yerini değıştirirdi, bunun için ileri sürdüğü en önemli düşünce kişiliğini korumak zorunda olduğuydu, bense aradığım zaman yerli yerinde bulamadığım birtakım nesnelerle kişiliğın ne ilgisi olabileceğini hiç mi hiç anlamamışımdır. Ebru'ya gelince, beni çileden çıkaran bütün bu karışıklığa birazcık olsun aldıldığını sanmıyorum.

Artık evde hiçbir şeyin, Ebru'dan hiçbir izin kalmadığını düşündüğüm sırada, ekmecelerden birinde...

Bakıyordum bir yerden istenmeyen bir şey karşıma çıkmış. Oysa aşk ve anılar bir kez uçup gittikten sonra geriye kara bir boşluk kalır. Bu kara boşluğu, bu hastalık sonrasının iyileşme dönemini neredeyse özlüyordum. Sanki çevremi saran hemen her nesnede Ebru'ya ilişkin bir yan vardı. Giderek bütün bunları Ebru'nun gizlice bıraktığını bile düşündüm. Kısa yolculuklara çıktığım zamanlarda gelip anahtarıyla eve giriyor ve bu istenmeyen nesneleri uygun yerlere bırakıyor. Öyle ki bir gece bu konuda en ufak bir kuşku kalmadı.

Geç bir vakit eve dönüyordum, dairemin penceresinde ışık görerek şaşırdım, ilk aklıma gelen ışığı açık unuttuğumdu. Salanarak merdivenleri çıkarken dehşetle sarsıldım ve ürperdim, merdivende karnı deşilmiş oyuncak bir bebek yatıyordu. Bütün yapma bebeklerde olan ve insana kaygı veren gizemsel bir güçle doluydu. Beni asıl şaşırtan insan bedeninin bu çok ufak, canlıymış gibi görünen cansız modelinin kolu bacağı kırık iki büküm yatışı oldu. Merdivene atılmış oyuncak bir bebeğin beni ürkütmesi komikti, yine de sanki yaralı bir insanmış gibi, görünür bir tiksinti duygusuyla biraz uzağından geçtim. Sonra durdum, bütün cesaretimi toplayıp ayağımın ucuyla neredeyse incitmekten çekinerek merdiven boşluğuna doğru ittim. Doğrusu nereye düştüğünü görmek istemedim. Sağa sola çarparak aşağıya düşerken bana sanki tiz bir cıgıllık atmış gibi geldi.

Kapıyı açtım ve orada öyle durup, içeride kimsenin olup olmadığını anlamak için bir süre bekledim. Evde kimse yoktu, ışığı açık unutmuş olmalıydım. İşte tam bu sırada gördüm, masanın üzerinde bir çaydanlıkla fincan ve bir gül duruyordu. İlk bakışta gözüme çarpmayan başka bir değişiklik, –bir iz, kısa bir not, herhangi bir şey– olup olmadığını anlamaya çalıştım. Hemen her yere baktım, evin içinde dolandım durdum, ama değil benim için bıraktığı bir not, en küçük bir işaret bile yoktu. Yine de bu kadarı yeterliydi, çaydanlık hâlâ ılıktı. Gidişinden beri boş duran, ince, uzun bir vazoya, tek bir gül koymuştu. Bir de havaya hafifçe Ebru'nun, bir zamanlar doyasıya içime çektiğim o hoş kokusu yayılmıştı. Ebru gelmiş, yalnız başına çay içmiş, elinde kırmızı bir gül, beni beklemiş ve gitmiş olmalıydı. İşte o zaman anladım: onu hem seviyor, hem de ondan korkuyordum.

Bir akşam kütüphanemde temizlik yaparken elime geçen bir fotoğraf yüzünden onu anımsadım ve eski bir yaranın ka-
buğunu kaldırmış gibi oldum; alışkanlığa dönüşmüş tatlı bir
kaşıntı birden acı çekmeye dönüştü.

Birkaç kitabı yere düşürmüştüm, aceleyle düşenleri topar-
larken, topladığım şeyler arasında, koyu kahve deri ciltli bir ki-
tap dikkatimi çekti, yere düştüğünde açılmıştı; sayfaları arasın-
da çok eskiden kalmış, sararmış bir fotoğraf bulunuyordu; kö-
şeleri yırtılmış, rengi değişmişti; gözler iyice derinlere kaçmış,
gölgeli, yüzler öylesine değişmiş ki, sanırsınız tüm bu kişiler
gizli bir hastalığın pençesinde kıvranıyor. Sıkıldım ve çok geç
olmasına karşın içmek için limandaki küçük barlardan birine
indim. Gece yarısıydı, ortalıktan el ayak çekilmişti.

Kıyıdaki barın bahçesinde benden başka hemen hiç kimse
yoktu. Koskocaman bir ay çıkmıştı, hafifçe esen bir rüzgârın kı-
rıştırdığı denizin üstünde parlıyordu. Bir kahveyle hafif bir içki
içtikten sonra biraz yürümek istedim. Biraz ötede, denizin kı-
yısındaki beton zemin üzerinde bir çiftin oturduğunu gördüm.
Rıhtımın kıyısında oturmuş, ayaklarını denize doğru sallandır-
mışlardı. Adam oldukça genç ve spor giyimliydi. Coşkuyla ka-
dının beline sarılmıştı. Kadın uzun saçlıydı, heyecanla adama
bir şeyler anlatıyordu. Birden atıldı, adamın başını kendisine
doğru çekerek tutkuyla öptü. Sonra adam ayağa kalktı, kadını
elinden çekerek kalkmasına yardım etti. Tam bu sırada yanla-
rından geçiyordum, kadınla göz göze geldik. Loş ışıktaki parla-
yan gözler, ıslak ve karanlık iki hüznü göz, aman tanrım bu
oydu. Kısa bir an ne yapacağımı şaşırdım, ama hiç durmadan
yoluma devam ettim. Bir süre yürüdükten sonra dönüp arkaya
baktığımda benim bulunduğum yöne doğru geldiklerini gör-
düm. Genç kadın tutkuyla adamın beline sarılmıştı, adamsa
neredeyse ayaklarını yerden kesmiş bir durumda onu sürükler
gibiydi. Evet, kuşkusuz o olmalıydı, oldukça genç görünüyor-
du. Neşeli ve coşkulu diye düşündüm, oysa benle birlikteyken
hep hüznüydü. Bütün bunları sonsuz bir acı ve pişmanlıkla
anımsadım. Bu arada bulunduğum yere oldukça yaklaşmışlar-
dı, yere eğilerek bir şey aramış gibi yaptım.

Birden yanımda bir ses bir şey mi kaybettiğimi sordu. Dö-

nüp baktım, adamdı, merakla yüzüme bakıyordu. Onları bir an önce yanımdan uzaklaştırmam gerekiyordu. Evet dedim, kaybetmişim ama buldum. Bu arada elimi yumruk yapıp, bulduğum bir şeyi koyar gibi cebime götürmüştüm. Yüzüm heyecan ve şaşkınlıktan bir tuhaf olmalıydı, çünkü adam ısrarla yüzüme bakıyordu. Birden onunla yeniden göz göze geldik, sokak lambasının ışığında yüzünü daha ayrıntılı olarak görebiliyordum. Yanılmışım, yalnızca sıradan bir benzerlik söz konusuydu. Adama ilgisi için teşekkür ettim, hiç istemediğim sıkıcı bir karşılaşmadan kurtulduğum için enikonu rahatlamışım. İyi geceler diledikten sonra, ayrı ayrı yönlerde yollarımıza devam ettik.

Eve döndükten sonra, bu tatsız yanılsama üstüne uzun uzun düşündüm. Sanırım biraz olsun sakinleşmiş, serinkanlı düşünecek bir duruma gelmişim. Beni etkileyen, ona rasladığım zaman istemediğim halde korkuya kapılmam değildi. Bu kızın Ebru'yu oldukça andırması da değildi bunun nedeni, davranışlarının kimi eski anıları canlandırmasıydı. Beden ve yüz olarak ona benzettiğim bu kadının coşkulu, genç tavırları, neşeyle gülmesi gibi gerçekte benimle birlikteyken takındığı hüznü tutumun tam tersi davranışlardı. Bu bir anda beni çileden çıkarmıştı, çünkü benimle birlikteyken hiçbir zaman bu denli sıcak davranmamıştı. Beni kırmak ve üzme için nasıl uğraştığını anımsayarak, bir aldatılmışlık duygusu içinde öfkeye kapılmışım. Oysa bütün bunlar doğaldı, çünkü bu kadın o değildi, çok daha genç bir başkasıydı, ama o sırada bunu bilmiyordum.

O gece yaşadığım deneyim, akla yeni bir varsayımı getiriyordu. Geçmişte yaşadığımı sandığım aşk acılarını, ürkütücü bir yalnızlıkla dolu bütün o geceler boyunca kendi düşlerimde ve düşüncelerimde bir yanılsama olarak yaşamış olamaz mıydım? Sonuç olarak, bütün bunlar Ebru gittikten sonra olmuş, her şey kanayan bir karabasana dönüşmüştü.

Çok sonraları bir kış akşamı soğuk bir rüzgârın savurduğu kar bulutları altında yürümeye çalışırken, – sinemadan çıkmış olmaları– Beyoğlu'nda rastlamışım ona, uzun boylu bir adamın koluna yaslanmıştı. Geniş kenarlı şapkasının altında yüzü

neredeyse görünmez olmuş, bir eliyle uçmaması için şapkeyi tutuyordu.

Bu görüntü bana geçmişte yaşanmış yine böyle soğuk bir başka geceyi anımsatmıştı. İnce ince tozuyan bir karın altında birbirimize sokulmuş yürürken öylesine yakındık ki kulağıma fısıldadıklarını nasıl unutturum.

“Aşkta dürüst olmak yalnızca derin bir pişmanlık getirir,” demişti. “Suçluluk duygusunu pişmanlığa yeğlemeli, evet belki de tek çözüm bu.”

Kendimi bir suçlu gibi duyumsadığım böyle bir anda bütün bunları anımsamam tuhaftı. Pişmanlık, dürüstlük, aşk, bunlar yalnızca sözcüklerdi, o anın tek bir gerçekliği vardı; yalnızdım ve yüreğimin derinliklerinden buz gibi bir rüzgâr esiyordu.

Bir vitrine bakarmış gibi yaparak onları gözden yitene kadar izledim, beni görüp görmediğini bilmiyorum, asıl merak ettiğim geçmiş anılardan ne kadarının belleğinde yaşadığıydı. Ben bütün bu anıları olanca canlılığıyla anımsıyordum, ama bunun ne anlamı vardı ki, yitirdiklerimizin yeniden bulunması, yinelenmesi, onları bir kez daha yaşayabilmemiz artık olanaksızdı.

Sonra, sözünü ettiğim o kış gecesinde, hüznü ve şaşkın, ne yaptığımı nerelere gittiğimi unutmuşum, bırakın eve dönmeyi bir bara bile gidecek cesaretim yoktu, anımsadığım tek şey hafif yağan bir karın altında yürüdüğüm, sık sık uyarıcı bir tokat gibi ıslak yüzüme çarpan buzdan iğneler.

Bu aptalca yanılsama kendimi biraz daha tanımamı sağladı diye düşündüm neşeyle. Artık, tanıyacağım her yeni kadının ve ilişkinin ardında Ebru’nun o istenmeyen hayaletini görmekten kurtulmam gerekiyordu. Bardağıma içki doldurdum. Uyuyabilecek ve korkutucu bir düş görmeyecek kadar rahatlamıştım.

O gece beni ilgilendiren yeni soru şuydu: Düşsel bir kadını tanımanın ve ona dokunmanın olanağı var mıydı? Bilmiyordum ve tek bildiğim şuydu: içimde derin mi derin bir heyecan kaynıyordu. Gelecekte beni bekleyen o coşkulu günleri açıkça görebiliyordum.

Neyse, şimdi sıra *Düş Kadın*’ı anlatmaya geldi.

O zaman anlatmaya *Düş Kadın*'ı nasıl tanıdığımdan başlayayım, bana verdiği o düşsel özlem ve acı duygusundan söz edeyim. Onunla ilk karşılaşmam dans da edilebilen *Şeytanın Cenneti* adlı müzikholde olmuştu.

Daha önce de söz ettiğim gibi o sıralarda yavaş yavaş eski alışkanlıklarıma dönüyordum. Yaşama ritmim hızlanmış ve gece yaşamı bütün çok renkliliğiyle yeniden başlamıştı. Uğur'la ben, barların ve gece kulüplerinin değişmez müdavimleriydik. Önceden sözleşmesek bile uğradığımız yerlerin olağan bir sırası vardı, bu *güzergâh* içinde kesinlikle karşılaşırdık.

Onu ilk izlediğim gece, cazın coşkulu temposunun içimde unuttuğum bir şeyleri canlandırdığını duyumsadım. Eğlenceye aşırı düşkün olduğum bir dönemdi, soğuk bir kış gecesi biraz da rastlantıyla bu müzikholü keşfetmiştim, küçük bir orkestra eşliğinde kalabalık bir topluluk dans ediyordu. Siren, gecenin belli bir saatinde, işte bu müzikholde şarkı söylüyordu.

Şeytanın Cenneti'nin belli bir masasında ve hep belli kişilerle oturan bir kadın vardı, adı sanırım Sevim'di, eski bir sinema oyuncusuydu. Uğur, bu kadına *Örümcek* adını takmıştı. *Örümcek* hemen her akşam kimi genç erkekler için barın bu köşesinde ağlarını örerd. Siren'in yakın arkadaşlarından biriydi Sevim, ama nedense benden pek hoşlanmamıştı.

Uğur *Şeytanın Cenneti*'ni pek sevmezdi. Sanırım bunun bir nedeni Siren'in dışındaki öteki şarkıcılardı. Bunlardan birine Uğur, *Balkonçene* adını takmıştı, bu adamdan pek hoşlanmazdı. *Şeytanın Cenneti*'ni sevmemesinin bir başka nedeni de müzikholde elinde içki bardağıyla girip yine elinde başka bir içki bardağıyla çıkmasına getirdikleri kısıtlamaydı. Turlarımız sırasında Uğur, bardağında içki varsa, hemen içmemek için bardan elinde bardakla ayrılır, içkisini arabada giderken içerdi. Uğur kadehte içki bırakmanın bizim gibi iyi içicilere asla yakışmadığını söylerdi.

Şeytanın Cenneti'nin *Örümcek*'in dışında bizim gibi başka değişmez müşterileri de vardı. Hemen her gece gelen bir kadını Uğur *Baklabası* diye adlandırırdı. Asıl adının ne olduğunu hiç-

bir zaman öğrenememiştik. *Baklabaşı*, *Şeytanın Cenneti*'ne geç bir saatte gelirdi ve çevresinde değişik birtakım güzel kadınlar olurdu. Bu kadınlara *Baklagiller* diye genel bir ad takmıştık. Bunların kimileri uzun bir süre *Şeytanın Cennetine* gelmeyi sürdürür, sonra birden ortadan kaybolurdu. Boşluklarını hemen yeni birtakım *Baklagiller* doldururdu. Ben *Baklabaşı*'nı severdim; iyi bir dosttu, eğlenmesini gerçekten severdi.

Şeytanın Cennetinde sabaha doğru müzik giderek hızlanır, ışıklar kısıldı. Daha gün ağarmadan yıldızlarla süslü, kalın perdeler çekilirdi. Bu ilk gün ışıyla birlikte, müşterilerde oluşması kaçınılmaz tedirginliği etkisizleştirmeye yönelik bir önlemdi. Perdelerin yıldızlarla süslü gökyüzü görünüşüne aldananlar, sokağa çıkmadan önce uzun bir süre içkiden kızaran gözlerinin gün ışığına alışmasını bekler ve sonunda kendilerini işlerine gidenlerin oluşturduğu sabırsız bir kalabalığın içinde bulup şaşırırlardı.

Sonraki geceler tüm zamanımı orada geçirir oldum. Benim de her zaman oturduğum bir masa olmuştu, *Örümcek*'le yerlerimizde olup olmadığımızı karşılıklı denetler, bakışlarımız rastlaşırsa anlayışlı bir gülümsemeyle hafifçe başlarımızı eğerek selamlaşırdık.

İlk zamanlar Siren'in hiç ayırımına varmamıştım, benim için yalnızca bir görüntüydü, bense daha çok müzikle ilgiliydim. Yani oradaydı, şarkılar söylüyordu ama ben dostlarımla sohbet ediyor, hayaller kuruyor ve içiyordum. Giderek ayırımına vardım ve o müzikhole yalnız onu dinlemek için gider oldum.

Şarkı söylerken onu kimbilir kaç kez izlemiştim, ince dudaklarını, canlı gözlerini, şarkının ritmiyle salınan ince bedenini. Her şey bir yana, yaptığı işin gerçekten bilincindeydi. Şarkı söylemek onun işiydi ve bunu ölçülü bir ciddiyet içinde yerine getiriyordu. Artık hangi şarkının neresinde dudaklarını büzdüğünü, nerede dinleyicilere bir bakış attığını ya da hafif bir biçimde nasıl devindiğini gözüm kapalı söyleyebilirdim. Kısacası her *Düş Kadın* gibi Siren de başlangıçta bir gölgeydi, arzusun şiddetiyle biçim aldı, yüzü belirsiz anıların ağırlığında yavaşça belirdi, belleğimde unutulduğunu, geçmişte kaldığını sandığım

başka imgelerin onu bulanıklaştırıp sıradan bir gölgeye dönüştürmesine direndi ve karanlıkların arasından sıyrıldı.

Aşk ve ölüm arasındaki yakın bağlantıyı bilmeme karşın Siren'in bu anlatıdaki yeri nedir, bilmiyorum. Bunu gerektiği gibi açıklıkla anlatabileceğim konusunda kuşkularım var, sözgelimi ilk geceler, onunla uzun süre tanışmamıştık, o sıralarda buna gerek de görmemiştim. Siren'in aradığım *Düş Kadın* olduğu konusunda kaygılarım vardı. Belki de korkmuştum, evet ölümden duyduğum korku, yaşamdan, belki aşktan da, korkmama yol açıyordu.

Çok sonraları, yanardağı gördüğüm zaman anlamıştım, yanardağ bekliyordu ve bu bekleyişin sınırları yoktu. Peki ama acaba Siren de bekliyor muydu?

Daha önce onunla uzun süre tanışmadığımı söylemiştim. Belki başlangıçta onun bir *Düş Kadın* olarak kalmasını istemiştim ama bu uzun sürmedi. Bu *Düş Kadın* benim için nasıl gerçeklik kazandı, daha doğrusu *Düş Kadın*'lıktan gerçek bir kadına nasıl dönüştü, işte şimdi bunu anlatmak istiyorum.

Kıyı kahvelerinde yalnız başına oturmuş bir şeyler okurken rastlardım ona; bir de belli geceler şarkı söylediği müzikholde. Kimi kez de, özellikle akşam saatlerinde bir balıkçı meyhanesinin vapur iskelesine bitişik, tahta terasında bir arkadaşıyla birlikte oturmuş, anlatılanları dalgın dalgın dinlerken görürdüm. O uzak duruşuna ve soğuk tutumuna karşın, onu gene de ilgi çekici buluyordum.

Bir akşam Siren'e ilk kez çalıştığı *Şeytanın Cenneti*'nin dışında, bir başka müzikholde rastlamış, uzun bir süre dansa kaldırıp kaldırmamak konusunda kararsız, hemen yanı başında dikilmiştim. Çok sonraları onunla tanışıp, o gece yüzündeki gülümsemenin insanı pişmanlıklarla dolduran anlamını çözdüğümde ilk adımı atmak konusunda yüreksizliğime lanetler yağdırdım.

Aradan kaç hafta geçti bilmiyorum, bir gün rıhtımda yürürken kıyı kahvelerinden birinde, Siren'in tek başına oturduğunu gördüm. Çantasını masanın üzerine koymuş, ince dudaklarını geren bir gülümsemeyle susamış gibi denizi seyrediyordu. Ani bir kararla yanına gidip oturmak için izin istedim.

Yüzüne dikkatle baktım; aslında onu bu kadar yakından gün ışığında ilk görüşümdü. Konuştuğumuz çoğu şeyi anımsamıyorum bile. Onu güldürmeyi başardım; öylesine doğal ve içten gülüyordu ki onun artık bir *Düş Kadın* olmaktan giderek çıkışına sevinmek mi, yoksa üzölmek mi gerektiğine bir türlü karar veremedim.

Sonra güneş batmış ortalık yavaş yavaş kararmaya başlamıştı. Henüz geç bir saat olmamasına karşın ortalık ıssızdı, hiç kimseye rastlamadan bir süre yürüdük. Sonra boğucu gece sıcağında biraz olsun serinleyebilmek için deniz kıyısı boyunca dolaştık.

Bu birlikte yaptığımız kısa yürüyüşten yararlanıp onu daha yakından tanımaya çalıştım. O yürüyüş sırasında birbirimizi, başkalarından gizlediğimiz tutkularımızdan ve beklentilerimizden söz ettik.

“Neye inanırsın sen?” diye sormuştu birdenbire.

Nasıl bir yanıt vereceğimi şaşırmıştım, çünkü o sırada gü-rültülerle geçen birkaç motosiklet dikkatimi dağıtmıştı.

O gece Siren’den ayrıldıktan sonra coşkuyla dolu, ne yaptığımı bilmeden deniz ve çiçek kokan yarı karanlık sokaklarda dolaştım. Ertesi gün hemen hiç uyumadan gittim işe, heyecandan ve sevinçten gözümü uyku tutmamıştı. İlk işim Engin’e telefon edip, artık tümüyle kurtulduğumu haber vermek oldu. Engin bendeki bu değişikliğe bir anlam veremiyordu, bu yüzden de anlattıklarımı büyük bir sabırla dinledi.

“Sana daha önce anlattığım o kızı anımsıyor musun?” diye sordum Engin’e. “Hani dans salonunda şarkı söylerken görmüştüüm. Şu *Şeytanın Cenneti* denilen batakhane.”

“Evet, ne olmuş?” dedi Engin, lanet olası bir kayıtsızlıkla.

“Dün gece, duyuyor musun, üstelik bütün bir gece, onunla deniz kıyısında yürüdük birlikte.”

Engin, saçma bir soruyla beni kızdırmanın gereksizliğini anlamış olmalı, saplantılarımdan kurtulup aşkın büyüğü dünyasına attığım bu ürkek adımdan ötürü beni kutladı. Kuşkusuz Ebru’yu büsbütün belleğimden çıkarıp attığım söylenemezdi, ama onun o acı veren imgesinin yerine yepyeni bir imgenin, yalnızca Siren’in değil, belki çok daha rahatlatıcı ve kurtarıcı

olduğunu düşündüğüm *Düş Kadın*’ın o belirsiz imgesinin geçtiği açıktı.

O gecedен sonra Siren’le aramızda derin bir dostluk başlamıştı. Tanıştığımızda kötü bir dönemindeydi, sevgilisinden yeni ayrılmıştı. İzmir’den yeni gelmişti; İstanbul’da düşüncelerini anlatabileceği bir dostu ya da yakın bir arkadaşı yoktu.

Onunla sonraları birkaç kez daha buluştuk. Bu buluşmalarda neler konuşurduk, çoğunu hiç anımsamıyorum. Kimi zaman onu daha iyi tanıyabilmek için anlatmasını istiyordum. Sorularım üzerine Siren’in gözleri dalıyor ve neredeyse eski günlere yeniden dönüyordu.

Bir gece çalıştığı müzikholden birlikte çıkmış, ikimiz de ölesiye sarhoş, bildiğimiz bütün diskotekleri dolaşıyorduk. O gecenin ayrıntıları belleğimden çıkmış, yalnızca bütün gece boyunca Siren’le dans ettiğimi, sabaha karşı deniz kıyısındaki bir parkta oturduğumuzu anımsıyorum.

Bütün bu geceler boyunca, yaşam gürültülü ve renkli, hızla geçip gidiyor, yazmak için masamın başına oturmamam Siren’i derinden kaygılandırıyordu.

Uzun yıllar boyunca insanın edebiyat tutkusuna zaman ayıramamasının ne denli acı olduğunu biliyordum. Bundan Siren’e uzun uzun söz etmiş, neredeyse yakınmışım. Bu nedenle Siren, sıkıcı iş saatlerinden sonra geriye kalan çok az bir zamanı sorumsuzca harcamamı anlayamıyordu. Gerekirse işten ayrılmamı, hiç para kazanamam bile yazmaktan vazgeçmem gerektiğini söylüyordu.

Parlak yıldızlı bir gecede, yolda yürürken birden durmuş, bir süre yüzüme baktıktan sonra şöyle demişti:

“Neye varacak bu işin sonu?”

“Nasıl?”

“Artık gerçekleri konuşmamız gerek.”

Onu yatıştırmak için, sonraları romanımda ilginç kişilikler olarak yer alabilecek kimi bohemleri ve ressamırları yakından tanımak istediğimi anlatıyor, işte bu yüzden son romanımı tamamlamayı ertelemek zorunda kaldığımı ileri sürüyordum. Bu düşünce Siren’e hiç de inandırıcı gelmiyor, geceleri *vampir* gibi yaşayarak yazar olunamayacağını söylüyordu.

“Senin yaşadığın gibi yaşayıp, senin gibi davransam, tek satır yazacak zamanı bulamazdım,” diyordu Siren. “Sahi sen ne zaman yazıyorsun?” Kaçamak yanıtlar vermem güçtü, çünkü Siren de benim gibi yaşıyordu, çoğu zaman birlikteydik. Bu tür soruları, o uyurken yazdığımı söyleyerek geçiştiriyordum, ama sanırım inanmıyordu.

Yaşamın heyecanlarıyla ilgili, kendimi savunmak için inanmadan ileri sürdüğüm her düşünceyi, kolaylıkla çürütüyordu.

“Yazmak için bir arzu duyuyorsan içinde,” diyordu Siren, asık bir yüzle, “gerçek bir yaşamdan biraz daha ötesini yaşamaya hazırlanıyorsun demektir.”

Oysa Uğur’a sorarsanız bütün bunlar süslü ve boş laflardı; yazmak için gerekli iki şey, para ve boş zamandı. Aslında bütün uygarlık bu iki değer üzerinde yükseliyordu. Sabahlara dek içtiğimiz bir akşam, ona bu iki değer aslında aynı şey olduğunu kanıtladım; sonuç olarak paran olduğu zaman boş zamanın da oluyordu. Böylece başladığımız noktaya geri dönmüş oluyorduk. Bana gelince, yaşamımı bencilce harcadığımın bilincindeydim, ama ne yapmam gerektiğini bilemiyordum.

Bütün bu türden yakınmalarım Siren’i çileden çıkarıyordu. Bir keresinde, “Artık yaşamaktan dolayı heyecan duymayacağını mi söylemek istiyorsun?” diye sormuştu boğuk bir sesle.

Anlattıklarımın bu sonucu çıkarmış olması beni şaşırtmıştı, üstelik doğruya çok yakındı bu. Oysa yanımda olmasından hoşnuttum, güzel bir geceydi, öyle ki dalgaların sesi, uzaktan gelen müzik ve yavaşça yükselen ay, her şey içimi anlatılmaz bir sevinçle dolduruyordu, ama bunları ona söylemedim. Siren şaşkınlığıma hiç aldırmadan konuşmasını alaycı bir tavırla sürdürmüştü.

“Yıpratıcı tutkuları, kıskançlığı ve gereksiz gururu yaşamak seni yoruyor demek, kısacası yaşayacak gücün kalmadığını söylüyorsun, öyle mi?”

Aramızdaki bu konuşma Ebru’nun beni terk etmesinden bir sonraki yaz, deniz kıyısındaki küçük bir kahvede geçmişti; o zamanlar Siren dudaklarında acemi bir gülüş, pek konuşmaz ve ilgisini çeken bir gitarciya olan aşkını düşünürdü. Onun en

beğendiğim özelliklerinden biriydi bu; Siren âşık olduğu insanları benden gizlemezdi. Öte yandan bana güvenemiyordu ve bana ilişkin duygularını, aşk ya da ona benzer bir şey olarak yorumlamayı hiçbir zaman düşünmemişti. Sonunda onu yalnız başına bırakacağımdan ve unutacağımdan en ufak bir kuşkusu yoktu. Oysa onu nasıl unutabilirdim; dalgalı ve uzun saçlarını, duru tenini, çok uzaklara, omzumun üzerinden arkamdaki başıbozuk dünyaya bakan parlak gözlerini. Bana sorarsanız saklısı gizlisi olmayan, içten bir âşktı bizimkisi. Şimdi içim pişmanlıklarla kavruluyor, Siren'e bir daha o deniz kıyısındaki kadar yakın olamadığımı düşünüyorum.

Şu noktayı özellikle belirtmek isterim; Siren, gerçekten büyüleyici bir gücü olduğuna inandığım o olağanüstü kadın, *Düş Kadın* düşüncesiyle o denli örtüşmüştü ki, sonraları tanıdığım ve sevdiğim her kadını Siren diye adlandırıp adlandırmamak konusunda uzun uzun düşündüm. Sonunda *Düş Kadın* diye adlandırmanın daha doğru olacağı sonucuna vardım. *Düş Kadının* düşüncesine varmamda, kendisi bunu bilmesede, Siren'in yaptığı katkıları göz ardı edemem.

Ebru'ya gelince, yolunda gitmeyen bir aşkın insana acı çekirtmesine karşın çok şey öğrettiğini yadsıyamam. Acı duymanın yaşamı daha soylu kıldığı inancından kurtulmamı, en azından bu gerçeğin bilincine vararak kendimi daha yakından tanımamı sağlamış ve bu anlamda beni arıtmıştı.

9

Gerçekte *Düş Kadın*'ın tek bir kadın mı, yoksa değişik zamanlarda sevdiğim birçok kadının toplamı mı olduğuna hiçbir zaman tümüyle karar veremedim. Belki de her şey tam tersine bir sıra izlemişti; *Düş Kadın*, kendine bir ad, bir yüz edinmiş, sonsuz olasılıklar denizinde kaybolmak istemeyen bir düş, son bir çabayla ileriye atılarak birdenbire ölümsüz bir kimlik kazanmıştı.

Hayır, benim durumum, uğraşıp, didinip, o zamana dek yapılmış en güzel kadın yontusunu yapıp sonra da ona âşık olan Pygmalion'a asla benzemiyordu. Bu anlamda *Düş Kadın* tasarı-

mını düşlerdeki kadın ya da düşlenen, özlenen kadınla karıştırmamak gerekir. Çünkü sonuçta Pygmalion, düşlerindeki kadını yaratmış, aşk tanrıçası da bu büyük aşkı karşılıksız bırakmamak için sevgilisini canlandırmıştı. Oysa günümüzde görüntüler de paramparçaydı, kararsız ve silikti, giderek varoluşundan kaygı duyacağımız titrek bir düşe dönüşmeye eğilimliydi. Çoğu kez gerçek anlamda görmüyorduk bile, ama bilinç-altımızda bir kadının kalçası, bir başkasının bacakları ya da gözleri, *Düş Kadın*'ın o değişken imgesinin oluşmasına katkıda bulunuyordu.

İşte bu noktada, *Düş Kadın*'ın devingen ve dilsel bir tasarımlı olduğunu düşünebiliriz. Belki de *Düş Kadın* kavramının o anlaşılabilir ve uçucu yapısı yüzünden sözcüklere güvenmemiz yanlış, onu hiçbir zaman gerektiği gibi yazamayacağız. Son-
suza dek uzayıp giden bir sözcük zinciri; çekicilik, ürkek gülümseme, doğallık, afacanlık, tenin duru güzelliği, yaramazlık, deneyimsizliğin baştan çıkarıcılığı, dinlendirici bir yalansızlık, uyarıcı bir kıskançlık, koku, bir ağızın dayanılmaz biçimi, gülümseme...

Çoğu kez beni korkutan, daha çok da yoran şu olurdu: *Düş Kadın*'ın mutlak tekliğini, onun tanrıçalaşmasının o göz alıcı görüntüsünü yaşamak için, üst üste çakışan imgelerde sürekli ve zorunlu bir ayıklama yapmak. Oysa bunu başarmak, *Düş Kadın*'ı, uzaklaştıkça silikleşen tek bir gölgeye dönüştürmekten başka bir şey değildi. Umutsuzca bir çabanın sonucunda ne yazık ki elde ettiğim tek şey, solgun ve titrek bir kuklaya indirgenmiş, sıradan bir *Düş Kadın* oluyordu.

Bir kez şunu söylemem gerekir; her düşsel kadın kendisinden önceki sayısız düşsel kadının şaşırtıcı birikiminin, daha doğrusu insanda bıraktığı toplam izlenimlerin sonucudur.

Belki de senin yüzün Ebru, çizgilerini giderek unuttuğum yüzün, bilinçaltıma kazınıyor ve *Düş Kadın*'ın o binlerce çizgiden oluşan sonsuz çehresini ortaya çıkarıyor.

Şimdilerde, sevilen her yeni kadının başlangıçta bir *Düş Kadın* olup, geçmiş sevgililerin olumlu olumsuz bütün özelliklerinin üst üste gelmesinden oluştuğunu düşünüyorum. Sözge-
limi kimi kez daha önce hiç tanımadığınız bir kadın, kısa bir an, bir duruş, bir gülüş ya da bir devinim olarak bellekte *Düş*

Kadın olarak yerini alır, siz bunun bilincine varmamışsınızdır bile. Böyle kısacık bir anda, belleğime *Düş Kadın* olarak yansıyan binlerce görüntü vardır. Çoğu kez başıma gelmiştir, durumun bilincine vararak, biraz önce *Düş Kadın* olarak gördüğüm kadına yeniden baktığımda şaşkınlıkla onun sıradanlaştığını görür, daha az öncesinde onu nasıl bir *Düş Kadın* sandığımı bir türlü anlayamam. Kuşkusuz bu sözünü ettiğim oluşum, gerçek yaşamda değil, insanın imgeleminde. *Düş Kadın* en azından bir tasarım olarak, ruhsal veya bedensel zorunluluklardan arınıp gerçek anlamda özgür olmak, böylece sonsuz seçenekler dünyasına adım atmak anlamına gelir. Sonunda bu adım atılır ve *Düş Kadın*'ın çizgileri imgeleminde giderek sıcaklık ve derinlik kazanır. İşte burada, gerçek olanla düşsel olan, karşı konulması neredeyse olanaksız ve insan yüreğinin derinliklerinde beliren bir tutkunun, hiç çekinmeden kusursuz diye tanımlayabileceğim o biricik görüntüsü içinde birleşir.

Bir *düş* kadına dokunabilir misiniz? Dokunduğunuz an düşsel kadın bir tür gerçeğe dönüşür. Öyle ki, çoğu kez bu değişkenliği kötüye kullanan sayısız parçalardan oluşmuş bir resimdir. Kısacası bu, elde ettiğinizi düşündüğünüz andan başlayarak kendisini gizleyen, yani kendisinde eksik olan her şeyle dengesini yitiren bir birlikteliktir. Bu anlamda düşsellik kavramının zaman kavramı gibi görece olduğu söylenebilir.

Düş Kadın insanın duyularıyla kavrayabileceği bir imgedir. Tanıdığım çoğu kadının, insanın içini titreten, yürek hoplatan ve burkan özelliklerinin tümünü kendisinde taşır. Bir aşk imgesi: evet, belki ama bütün yanılmalar, ihanetler ve beklentiler içinde bu imgeyi nasıl tanımlamalı? Beklemek üzerinde düşünüp taşınmakla her şey bozulur, geri dönülmez bir yola girer. Kadınlar bunu, bu ince zamanlamayı iyi bilir ve imgeyi soldurmamak için, çoğu kez nice tutarsızlıklar pahasına, son ana dek ellerinden geleni yaparlar. İşte böylece bir *Düş Kadın*, bütün parlaklığını kendi gizilgücünden alan o ulaşılmaz imgesinin üzerine binerek, onu silikleştiren eski imgelerin buzdan camıyla örtülüdür.

Pratikte *Düş Kadın* kavramının birçok kişi tarafından, özellikle kimi kadınlar tarafından, yanlış anlaşıldığını görmek doğ-

rusu beni şaşırtmış ve üzmüştü. Sonraları yaşadığım kimi deneyimlere dayanarak bu konuda yeni açıklamalar yapmanın yararlı olacağına inanıyorum. En azından bu, *Düş Kadın* kavramının büyük çoğunluk tarafından doğru anlaşılmasını sağlayamasa bile içimi dökmek beni rahatlatacak. Her şeyden önce şunu söyleyeyim; sözgelimi onca yüceltilen kadın uysallığı, benim *Düş Kadın* tasarımımda yer almaz. Bunu söylemekle böyle bir uysallığa bir karşı çıkış sayılabilecek başka birtakım tutumları yüceltmiyorum, yalnızca *Düş Kadın*'ın bütün bu anlayışların ötesinde değişik bir tasarım olduğunu belirtmek istiyorum.

Şunu bilmek içimi serinletirdi; bir *Düş Kadın*'ı sevmeyi başardığınız, başlangıçla bitişin arasındaki o zafer anını sonsuza dek hiç kimse elinizden alamazdı.

10

Yaz başlarında rüzgârlı bir gündü. Bir çay bahçesinde oturmuş, güneşin batmasını ve sıkıcı bir gecenin başlamasını bekliyordum. Birden gökyüzü karardı ve bardaktan boşanırcasına korkunç bir yağmur başladı. Böylece uzunca bir süre orada oturmak zorunda kaldım. Dalgalar hızla rıhtıma çarpıyor ve denizin yüzeyi bembeyaz bir köpükle kaplanıyordu. Böyle dalga savruntularından oluşan koskocaman bir bulut çay bahçesini bir boydan bir boya geçiyordu. İnsanlar kapalı yerlere kaçışmış, oturduğum sundurmada benimle birlikte üç beş kişi kalmıştı. Yağmurun tepemdeki branda bezinde çıkardığı uyumlu sesleri dinliyor, yüzüme sıçrayan serpentinin soğukluğunu duyumsuyor ve keşke o gün odamdan dışarı adım atmasaydım diye düşünüyordum. Bir ara yağmur başladığı gibi birden kesildi ve karanlık bulutların Marmara'ya doğru hızla koştuğunu gördüm. Güneş neredeyse batmak üzereydi, yalnızdım, sıkılıyordum ve işte tam o anda gördüm onu. Grilerden oluşmuş bir fonda, çünkü deniz, gökyüzü, karşı kıyı hemen her şey grinin farklı tonlarından oluşuyordu, yalnızca o bembeyaz, neredeyse bir kuğu gibi salınarak geçiyordu. Tıpkı karşı kıyıdaki evlerin ışıkları gibi, bu beyaz geminin ışıkları da tek tük yanıyordu.

O yağmur sonrasında, çay bahçesinde otururken gördüğüm gemi, bildiğim bütün gemilerden değişikti. Belki onu birçok kez görmüş ama ancak o gün bilincine varmıştım. Tam o sırada bulutların arasından görünen gün ışığının denizin bir kısmını aydınlatması gibi, bu beyaz gemi de neredeyse bellegimin karanlıklarında unutulmuş eski bir gençlik anımı sanki yeniden yaşarmışım gibi gözlerimin önüne getirdi.

Gençliğimde can sıkıntısıyla geceler boyu bütün kenti dolıştırdım. Çoğu gece içim büyük bir öfke ve sıkıntıyla dolardı. O zamanlar kent bana sanki bir kafes gibi geliyordu. Ama bir akşam birdenbire...

Neyse, her şeyi baştan anlatayım. O gün başımdan geçen kimi karışık olaylar kendimi tanımama ve yenilememe yardımcı olmuştu. Bu nedenle olmalı, o gece bomboş sokaklarda yürürken içimde bir kendinden hoşnutluk duygusu, bir hafiflik vardı. Çoktandır unuttuğum bir biçimde kendimi dünyayla ve insanlarla olan uyumsuzluğumu derinden kavramış görüyordum. İşte doyumsuz bir ruh olduğum sonunda açığa çıktı, diye düşünüyordum coşkuyla.

Gecenin geç bir vaktinde bir sabahçı kahvesinde çay içmiş, Tophane rıhtımının oralarda yürüyordum. Yol oldukça karanlıktı ve benden başka ortalıkta hiç kimse yoktu. Koskocaman kentte tek başıma kalmışım gibi bir duygu içindeydim. Karaköy iskelesi uzaktan henüz yeni görünmüştü ki -hızlı yürüyor olmalıyım, çünkü iskele birden çıkıvermişti karşıma- rıhtımın ısıltı ısıltı aydınlatılmış olduğunu gördüm. Daha doğrusu rıhtım değildi de aydınlatılan, kıyıya bağlı bir geminin ışıkları her zaman karanlık oluşuna alıştığım rıhtımı gündüze çevirmişti.

Yaklaşıp bu tuhaf geminin ne olduğunu öğrenmeye çalışmıştım. O zamanlar, şimdi de öyle ya, uzaklara, çok uzaklara gitme özlemiyle doluydum. Bir gemiye miço olarak girmek için birtakım girişimlerim bile olmuştu.

Bir süre kıyıda oturup gemiyle rıhtımın arasındaki karanlık ve çırpıntılı suya baktım. Sonra geminin adının yazılı olduğu o görkemli yükseltiye kaydurdım gözlerimi. Geminin adı *Odysseus*'tu, daha önceleri bu gemiyi aynı rıhtıma yanaşmış gördüğümü anımsıyordum. Şimdi düşündüğüm zaman, han-

gi limana kayıtlı olduğunu unutmuş olmamı çok üzücü buluyorum. Tuhaf şey, çevrede bu gemiyle ilgili bilgi alabileceğim kimse yoktu. Son vapur, Karaköy iskelesinden kalkmıştı, ne bir satıcı kalmıştı, ne bir taksi sürücüsü, ne de bir serseri.

Böyle şaşkın şaşkın bakıp dururken, tuhaf giysili bir adamla, ondan tuhafıktan yana aşağı kalmayan, Hintlilerin sarilerine benzeyen ışıltılı bir giysiye sarınmış çok güzel bir kadının, geminin kıyıya sarkıtılmış merdivenlerinden indiğini görmüştüm.

Onlara yaklaşarak bu geminin bir yolcu gemisi olup olmadığını sormuştum. Bunun üzerine adam yüzüme uzun uzun bakmıştı.

“Pek sayılmaz delikanlı,” demişti tuhaf bir İngilizceyle. “Bu bir tiyatro gemisidir. Senin anlayacağın bir tür okul gemisi olduğunu söyleyebiliriz.”

El çırparak sevinçle bağırdığımı anımsıyorum: “Şu dünyada en çok istediğim şey, durmaksızın yolculuk etmek.”

Benimle alay eder gibi çevresine bakmıştı adam; bense ona ışıklar içindeki gemiyi göstermiştim.

“Ne kadar güzel bir şey bu. Hem geziyorsunuz, hem de öğreniyorsunuz, öyle mi? Hem evinizde gibisiniz, hem de...”

Adam gülerек sözümü kesmişti. Heyecanıma bir anlam verememiş gibiydi.

“Sakin ol evladım. Bir de sevdiğimiz bütün insanları yanımızda götürebilseydik diyeceksin, öyle mi?”

“Peki, değil mi?” diye sormuştum.

Adamla kadın kahkahalarla gülmüştü. Adam eliyle boş ver anlamında bir işaret yapmış, “Bu bir okul gemisi dostum. Nuh’un gemisi değil,” demişti. “Bu gece de, limana gelişimizin onuruna maskeli balo veriyoruz gemide.” Böyle diyerek adamla kadın gülerек uzaklaşmışlardı.

Şaşırmış ve arkalarından bakakalmıştım. O gece uzun bir süre rıhtımdan ayrılamamıştım. Tuhaf bir durumdaydım doğrusu; ne gemide başka insanların bulunduğunu gösterir bir ses duymuştum, ne de o adamla kadının o gece geriye döndüklerini görmüştüm. Orada beklediğim süre içinde rıhtımdan geçen tek canlı ufak kara bir sokak kedisiydi. Ertesi gün işim başım-

dan aşkındı. Gece ilk ışım rıhtıma uğramak oldu ama burada beni koyu bir karanlık karşıladı, gemi yoktu. Daha sonraki gün çevrede yaptığım soruşturma, –öyle ki resmi bürolara bile sordum– hiçbir sonuç vermedi. Böyle bir gemi resmi kayıtlarda görülmediği gibi, o gece gemiyi neredeyse benden başka hiç kimse görmemişti. Rıhtımda balık tutan çocuklardan birisi böyle bir gemiyi anımsıyordu ama onun gördüğü gemi beyaz değildi ve ışıkları yanmıyordu. Sonraları bu şaşırtıcı deneyim üzerine konuştuğum bir arkadaşım, bu sorunu akla uygun yöntemlerle çözebilmek için bana yardımcı olmaya çalıştı. Böyle bir gemiyi gördüğüme inanıyordu ama bu tekne, oyuncuları değil delileri taşıyordu. Çok eski söylencelerle ilgili kimi kaynaklara dayanarak yaptığı araştırmalara göre, *Deliler Teknesi*'nin varlığına inanıyordu. Benim gördüğüm gemi, o gemiler model alınarak yapılmış, ruh hastalıklarını iyileştirmek için kullanılan modern bir yüzen hastane olmalıydı. Bu varsayımına yalnızca gülümsemekle yetinmiştim.

Şimdi düşündüğüm zaman gemilerin hemen her zaman yaşamımda tartışmasız bir yerleri olduğunu anımsıyorum. Bunun tek nedeni eskiden beri yolculuklara ve serüvenlere duyduğum özlem değil. İlk başlarda sanırım sıradan bir nedeni vardı bunun. Amcam bir kaptandı. Karadeniz kıyısında bir kentte yatılı okuduğum zamanları anımsıyorum. Çok küçük bir yaşta evden ayrılıp, bilmediğim bir kentte, sıkıcı ve disiplinli bir okul yaşamına uymaya çalıştığımı daha önce söylemiştim. Okulda dördüncü yılımdı. Taşrada geçen uzun bir yaz tatilinden dönmüştüm. İşte bu sıralarda, –yani okuldan kaçma planları kurduğum bir sırada– amcamın çalıştığı geminin iki haftada bir, okulun bulunduğu limana geleceğini öğrendim. Giderek gemiye yaptığım ziyaretler sanki benim dış dünyayla olan bağımı oluşturdu. Gemi sanki İstanbul'dan değil, nice ülkelerden ve iklimlerden geçerek, okyanus aşırı limanlardan geliyor, bana düşlenmesi bile olanaksız serüvenler getiriyordu.

Çok daha sonraları amcamla yaptığım gemi yolculukları, içimdeki bu tutkuyu perçinledi. O zamanlar en sevdiğim durum, Karadeniz'den gelen geminin Boğaz'a girişiydi. İki yanda kara belirip, gemi kıyılara dokunurcasına geçtiğinde mutluluk

çıgllıkları atardım. Kimi kez koylardan birisine doğru yönelirdi gemi. Ben gerçek Boğaz yolunun ilerde daha dar görünen kısım olduğunu varsayar, gemiyi son anda döndürerek olası bir felaketten kurtardığımı hayal ederdim.

Bir gece kaptan köprüsünde ydım. Amcamın nöbetinde ona eşlik ediyordum. Bu durumdan sanırım o da hoşnut olmalıydı. Gevezeliklerimi gülerek dinliyordu. Bir ara kaptan köşkünün üzerindeki yazın kullanılan bölüme ıktım. Burada gereğinde kullanılmak üzere bir dmen vardı. Neredeyse bu dmen boyumu açıyordu. Gemiye ynetiyormuş gibi bir duyguyla bu kocaman tekerleği döndürmeye başladım. Kaptan ve serdmen, her şey bendim. Kendimi gemiyle bütünleşmiş duyuyordum. Yıldızlar, rüzgâr, yitmiş ufuk çizgisi, karanlık beyaz köpüklü dalgalar, işte dünya buydu. İşte yaşam ve yalnızlık buydu. O gece, dünyayla ilgili o güne değin anlayamadığım bir gerçeğe biraz daha yaklaştığımı duydum. Her şeyin büyüleyici bir sisle örtülü olduğu o ilkgençlik kararsızlıklarıyla dolu günlerimde, gemici olmayı bile düşündüm. Hayır, kaptan olmayı hiçbir zaman düşünmedim, çünkü *gemici* olmak tıpkı *şair* olmak gibi bir meslek olmaktan çok, kalıcı bir serüvenin ilk adımları gibi geliyordu bana.

Sonraları Conrad'ı okuyacak, gemilerin de, yaşamın daha dar ve sıkıcı modellerinden başka bir şey olmadıklarını öğrenecektim.

11

Dş Kadın'la gördüğüm düşün ilintisine gelince, bu oldukça dolaylı bir ilinti. *Dş Kadın*'ın bir müzikholde çalıştığını ve benim de hemen her gece, üstelik başka başka yerlere uğrayıp birkaç kadeh içtikten sonra onu dinlemeye gittiğimi söylemiştim.

O sıralarda hemen her gece, değişik bir şeylerin olacağı beklentisiyle sabahlara dek dolaşırdım. Her gün erkenden gitmem gereken bir de işim vardı. Kısacası uykusuzluğa nasıl dayandığımı bugün bile anlayamam. Üstelik son zamanlarda

alkol beni fazlasıyla etkilemeye başlamıştı. Uğur'un adlandırmasıyla belki iyice bir dağıtıp *arıza* çıkarmıyordum ama sık sık *iptal* oluyordum. Kuşkusuz bu düşü görmemin gizemsel ya da gerçekdışı denebilecek başka birtakım nedenleri yoksa, biraz bu yorgunluğa, sabahları şarapla ağırlaşmış bir uykudan uyanmaya, bu geceleri gündüzlere karıştırdığım çılgın ve başıboş gece yaşamına bağlıyorum.

Eskiden havadaki ufak bir değişim, bir koku, bir ses, içimde zincirleme çağrışımlar uyandırırdu. Sabahları uyandığım zaman bir süre yataktan çıkmaz, önümde uzanan yaşanacak bir günü gözden geçirirdim. Pencerenin dışında canlı, uğultulu ve şaşırtıcı bir dünya olurdu. Kısacası içim anlatılmaz bir sevinçle dolardı.

Öğle sonrası uykularına düşkün olduğum o uzun yaz günleri; eski dergiler, serüven romanları arasında, bir çiçeğin açılışını izleyecek kadar zamanın bitimsiz olduğu, düşlerin bir dinginliğe, gizli bir mutluluğa karıştığı, insana inanılmaz uzunlukta gelen o güzelim günler.

Bir zamanlar, çok daha gençken, öğle sonraları sıcak bir kumsalda güneşlenirken ya da bir ağaç gölgesinde uzanıp yatmışken kendimden geçip uyuyakaldığımda şaşırtıcı düşler görür, uyandığımda yaşamımın en şaşırtıcı deneyimi olduğuna karar verdiğim bir durumla karşılaşırdım; kesintiye uğramış belirgin bir mutluluk duygusunun dışında bu düşlerden anımsadığım hiçbir şey yoktu.

Aslına bakarsanız sık sık başıma gelen bir şeydi bu, ama bunlardan en unutulmaz olanını bir sonbahar öğleden sonrası yaşamıştım. Yağmurlu bir gündü, öğle sonrasını o sıralar merak sardığım bir akvaryumun başında geçiriyor, su dolu bu cam kutudan başka bir yer tanımamış –birkaç kuşaktan beri aralarına hiçbir yabancı katılmadan üreyip duruyorlardı– balıkları izliyor, onların dünyasını anlamaya çalışıyordum.

Bu arada, balıkların kendi aralarında oynasmalarını uzandığım yerden seyredip, suyun tekdüze şırıltısını dinlerken uyuyp kalmışım. Açık pencereden içeriye dolan yağmur sesi ve yoğun bir toprak kokusuyla uyandığımda kendimi çok kötü hissetmişim. Sanki mırıltılarla akıp giden çokrenkli diyebile-

ceğim ama sözcüklerle anlatılması olanaksız bir düş kesintiye uğramıştı. Daha da kötüsü ele geçirmenin olanaksız olduğu bir kayıptı bu, yeniden kendimi eski dünyamda bulmuştum; artık sıkıcı ve katlanılmaz gelen bir dünya, ne olduğunu bile anımsayamadığım bu kayıp düşten daha güzel hiçbir şey olamayacağını üzüntüyle anlıyordum. Daha da açıkçası şöyle düşündüm: yaşamak bu kayıp düşün yerini tutmuyor.

Üstelik son zamanlarda, uykusuzlukla birlikte karanlık düşünceler üşüşüyordu kafama. Sabahları uyanınca, sıkıntıya benzer bir şey duyuyordum.

Bir sabah apansızın içimde boğulur gibi bir duyguyla bağırarak uyandım. Gece eve nasıl geldiğimi anımsamıyordum. Kafamda gece dinlediğim şarkıların melodileri karmakarışık geziniyordu, dilim ağırlaşmıştı, içimde anlamını çözemediğim bir sıkıntı. Birden gördüğüm düşü anımsadım. Düşlerimi sözcüklere dökmesini sevmem ve bu işin gerektiği gibi yapılacağına da hiçbir zaman inanmamışımdır. Bu anlatıda düşü anlatmak zorundayım, çok kısa ve bütün betimlemelerden arındırarak yapmaya çalışacağım bunu.

Uzun bir kumsalın kıyısında duruyor ve yanımdakilerle birlikte ufka doğru bakıyorum. Kumsal kalabalık ve çevremdeki herkes ufka bakıyor. Sanırım ben giyinik bir durumdayım ve aslında ufukta bir şey gördüğüm de yok. Yanımdakiler heyecanla konuşuyorlar. İçlerinden biri bunun –gördükleri şeyden söz ediyor– yalnızca batmakta olan güneşin kızıllığı olduğunu söylüyor. Sözlerini bitirmesine zaman kalmadan ufukta denizin içinden bir karaltı yükseliyor, bir yanardağ bu ve ateş püskürtüyor. Kaçmak üzere arkamı dönüyorum. Arkamda kocaman bir dağ var. Birden sanki denizin içindeki yanardağın püskürttükleri üzerimden aşip dağa çarpmış gibi dağdan aşağıya doğru kızgın bir sıvının aktığını görüyorum. İstedğim tek şey uçmak, havalanmak, yoksa hiçbir kurtuluş yok. Birden önümde, biraz önümde bir karaltının yanardağın akışını durdurmak ister gibi kollarını iki yana açtığını görüyorum. Dönüp bana bakıyor. Bu tür düşlerde kişiler genellikle belirsiz olur. Oysa bu kez –uyandıktan sonra bile yüzünün anlamına ilişkin hemen her şey belleğime kazınmıştı– kim olduğunu açık seçik görmüştüm.

Uyanmak istiyor ama karabasanlarda hep olduğu gibi bunu başaramıyorum. Lütfen kaç oradan, dememe kalmıyor, yakıcı ve yoğun sıvı her yanı kaplıyor. Takımyıldızlar arasından hızla geçiyorum, ölü yıldızlar son ışıklarını yolluyor, göz alıcı ateşten toplanla sarılı güneş sistemleri ve galaksi kümeleri, belki hiç var olmayan bir gökyüzü haritasında yol alıyorum. Ölümsüzlük diye haykırıyorum, yalnızca ölümsüzlük...

Ateşler içinde, bir çığlıkla uyandım. Perdelerin arasından gün ağarıyordu, düş ile gerçeğı ayırmaya çalışarak, hiç kımıldamadan odanın içindeki nesnelerin yavaş yavaş o her zaman ki bildik biçimlerini almalarını bekledim. Sonra yeniden uyumuşum. Bu düşü hiç görmemiş olmayı ya da uyandığımda unutmuş olmayı yeğlerdim, ama uzun bir süre düşün verdiği tatsız duygudan kurtaramadım kendimi. Düşlerin az da olsa bir *gerçeklik yapısı* taşınası gerektiğini düşünüyordum. Bana öyle geliyor ki böylesine bir düşü, bu cezayı –insanlara yeterli ilgiyi, sıcaklık ve sevgiyi göstermediğim için– uzun zamandan beri hak etmiştim, ama uzun süre anlamazlıktan geldim.

Bu düş, umursamazlığım için bir simge, belirgin bir uyarı olmalı diye düşünüyorum. Kehanete dayanan bir kıyametin düşü bu, bilincimin derinliklerindeki bir kaçış arama eğilimini açığa vuruyor.

Düşü gördüğüm günün öğleden sonrasından başlayarak, anlaşılmaz bir bunalıma girdim. O sıralarda ayrımına varmamıştım ama çok sonraları yaşamımda kötü giden bir sürecin o gün başlayıp başlamadığını çok sormuşumdur kendime. Gökyüzü bulutluydu. Ortaköy'e doğru hızlı bir yürüyüş tutturdum, küçük bir kahveye gidip çay içtim. Ortaköy Alanı kalabalıktı, akşam vapuru iskeleye yanaşıyordu. Düşümde etkin bir yanardağ görmemin anlamı ne olabilirdi? O sıralarda Japonya, Nikaragua, Endonezya ve Akdeniz'de değişik yanardağların etkin durumda olduklarını televizyon haberlerinden biliyordum. Daha birkaç gün önce televizyonda bu tür bir yanardağın verdiği zararın ürkütücü görüntülerini izlediğimi anımsadım. Bazı evlerin çatıları biriken küllerden çökmüştü.

Bir süre geçtikten sonra beni korumak ister gibi kollarını açan kadını anımsadım. Niçin bir başkasını değil de onu gör-

müştüm düşümdede. Yıllar önce birlikte olduğumuz genç bir kızdı bu, ilk aşkım, sevgili Dora, Dora Patulidu. Aradan yıllar geçmesine karşın onu unutamamıştım. Sanırım işin kötü yanı Dora'yı böylesine bir karabasanda görmem değil, bu garip düşün yaklaşmakta olan bir felaketin habercisi oluşuydu. Belleğimde o eski güzel günler canlandı. Arnavutköy denilince aklıma gelen ilk şey şu oluyor: geceleri iskeleye bağlı duran bir gemide oturur ve kıyıdaki tavernada çalınan Rum şarkılarını dinlerdik. Bir alkollü içkiyi de ilk kez o gecelerden birinde içtiğimi anımsıyorum. Boğaz vapuruna biner, Akıntıburnu önlerine gelince denize atlardık. Öğleden sonraları, iskelenin yanında balık tutmaya giderdik, yakaladığımız balıklarla dönerken, ahşap evlerin arasındaki daracık sokaklar gölgelerle kaplanırdı. Sucu ve yoğurtçu hep aynı saatlerde geçer, uzaktan uzağa her türden gezginci satıcının yorulmak bilmez bağırıları duyulurdu. Amcamın Arnavutköy'deki küçük bahçeli evi, bahçe kapısının hemen yanındaki manolya ağacı, görmeyen gözünü korsanlar gibi kocaman bir deriyle kapatmış yaşlı yoğurtçunun arada bir çingırağını sallayarak kendine özgü bağırışı. Sonra yazlık bahçe sinemalarındaki uzun geceler.

Taşrada geçen yatılı okul günlerinden sonra geri kalan öğrenimimi İstanbul'da sürdürmeye karar vermiştim. Hafta sonlarını Arnavutköy'de geçiriyordum. Dora'yı sanırım o ilkbahar, Kireçhane Sokağı'ndaki evlerinin bahçesinde gördüm ilk kez. Koleji yeni bitirmiştim, üniversitenin giriş sınavlarına hazırlanıyordum.

Ailemin yanında geçirdiğim bir tatil dönüşü, İstanbul'da hiç beklemediğim şaşırtıcı görüntülerle karşılaştım. Amcam arabasıyla beni otobüs terminalinden almaya gelmişti. Arnavutköy'ün girişinde beni şaşırtan ilk şey yollara saçılmış eşyalar oldu. Sanki güçlü bir fırtına esmiş, yatakları, yorganları, radyoları, akla gelebilecek her türlü eşyayı sokaklara yığmıştı. Buna karşın ortalarda dolaşan hemen hiç kimse yoktu. Camları kırık pencereleri ve yanmayan ışıklarıyla kimi evler sanki yıllar önce terk edilmiş gibiydi. Henüz çok gençtim, olup bitenlerin korkunçluğunu tümüyle kavradığım söylenemezdi. Oysa İstanbulluların büyük bir bölümü, kuşkusuz ezici bir çoğunlu-

ğu oluşturan insanlar, ikiyüzlü yöneticilerin elinde bu yüz karası milliyetçi tutumu onaylıyorlardı.

Azınlıklara karşı yapılan gösterilerden sonra Dora'yla ailesi bu ülkede yaşanamayacağına karar vermiş ve Yunanistan'a göç etmişti. Onun gidişiyle kendimi terk edilmiş, acınası bir yalnızlık içinde bulmuştum. Sanki gençliğimin o güzelim düş dünyası parçalanmış, dertlerimi anlatabileceğim ve yürekten bağlanabileceğim hiç kimse kalmamış gibiydi.

Uzun bir süredir Dora'dan tek bir haber bile alamamıştım. Yunanistan'da yaşadığını, Girit'te bir üniversitede okuduğunu biliyordum, ama bu yıllar önceydi. Uzun bir süre aradıktan sonra, eski kâğıtların arasında Dora'nın Girit'ten yazdığı mektubu buldum.

"Buradaki, alışmaya çalıştığım bu yeni yaşamı," diye yazıyordu, "sana anlatmam gerektiğini, sevgili Ercan, çoktandır biliyordum, ama neden bilmem yazmaktan sürekli kaçındım. Buraya geldiğimde duyduğum tedirginliği, korkuyu ve acemiliği sana açıklamaya çalışmak ikimiz için de yorucu olacaktı. Sana şaşırtıcı gelecek bütün bu kaygılar, suskunluğumu açıklar ve bağışlamayı sağlar umarım." İşte böyle sürüp gidiyordu mektup, olağanüstü hiçbir yanı yoktu.

Sonraları aynı düşü –ayrıntılarda kimi küçük değişikliklerle– birkaç kez daha gördüm. Giderek bu düşü görerek uyanmak benim için korkutucu bir saplantıya dönüştü ve uykusuz geceler başladı. En berbat dönemlerimde bile mışıl mışıl uyuyabilmekle övünürdüm. Sanırım durumum sandığımdan çok daha ciddiydi; yaşamımda ilk kez uyumak konusunda can sıkıcı bir düzensizlikle karşılaşırıyordum.

Bana bu düşle ilgili yapabileceğim tek şeyin bu türden yarıdağları aramak olacağı fikrini Delhi'de tanıştığım bir Fransız verdi. Daniel, yıllar sonra İstanbul'a beni ziyaret etmek için gelmişti. Gecenin geç bir vaktinde, –balkonda oturmuş şaraplarımızı yudumluyorduk– şöyle dedi:

"Sen bu düşten söz edince, çok zaman önce kuzey Hindistan'da, Keşmir'in dağ köylerinden birinde yaşayan yaşlı gazeteciyi anımsadım. Adı Thomas Underwood'du, emekli olduktan sonra bu köye yerleşmişti, yaşadığı yerde elektrik

yoktu, kaynamış suyun tadından hoşlanmadığı için yalnızca çay içmek zorundaydı. Bu ufacık köyü kuşatan uzun kış yalnızlığını düşünebiliyor musun? Niçin böyle bir seçim yaptığını sormamıştım, çünkü o zamanlar bir insanın seçtiği yaşama biçimini sorgulamayacak denli olup biteni anlamakta ustalaşmıştım.

Bu yaşlı adam yazmakta olduğu bir kitabın sözünü etmişti bana. Tanıştığımızda Delhi’de, daha çok yoksul gezginlerin kaldığı bir kampın lokantasındaydık. Gecenin ilerleyen bir vaktinde, kaldığımız kampın yakınındaki bir kafede, –sen de bilirsin orayı, birlikte kimbilir kaç kez gitmiştik, şu geç saatlere dek açık olan– söyleşimizi işte o kafede sürdürdük. Kitabının ne içerdiği değil anlatmak istediğim. Eski inanışlar, karabüyü, gizemsel ayinler, öyle ya da böyle, işte bunlara benzer benim pek inanmadığım bir sürü saçmalıktı bütün bunlar. Ama beni şaşırtan şu olmuştu: yaşlı gazetecinin bu kitabı yazarken yararlanacağı tek bir kaynak bile yoktu bu köyde, hani yaşlı rahipler ya da bilge kişiler olsa neyse, okuma yazması bile olmayan insanların yaşadığı yitik bir yer. Ona sordum bunu, yaşlı adam uzun bir süredir gazete bile okumadığını söyledi. Seçtiği bu yalın yaşam biçiminin, kendi içinde olup da o zamana değin ortaya çıkmamış bilgiyi elde etmek konusunda yararlı olduğuna inanıyordu. Dışımızdaki dünyada olup bitenleri anlamanın günlük yaşam içinde koşturup durmak olmadığını ileri sürdü. İnsanın kendi iç dünyası, gerekli olan hemen her şeyi bir biçimde içeriyordu, onu ortaya çıkarmanın yollarını bulmak gerekirdi. Hemen her şeyden haberi vardı, neredeyse geleceği görüyordu, böyle durugörü denebilecek bir tür yetenek edinmişti. Bunun tek nedeninin, dünyasal tutkuların uzağında yalın bir yaşam ve düşlere dalmak olduğunu söylüyordu. Bunun oldukça Budist bir inanış olduğunu biliyordum, ama yeni bir şey söylüyormuş gibi dinledim, kırmak istemiyordum onu, anlıyorsun ya!

Ona geceleri düş görüp görmediğini sordum. ‘Elbette görürüm,’ diye yanıtladı beni, ‘ama gece gördüklerim gündüz düşlerimin hemen hemen aynısıdır.’ Konuşmamızı ertesi gün sürdürmek üzere sözleştik. Öğle yemeğinde göremedim onu, akşama doğru kampın girişindeki barakada görevli çocuk sa-

bah erkenden ayrıldığını söyledi. Buna çok üzüldüm, ondan öğrenmek istediğim bir yığın şey vardı.”

Kısa süren bir sessizlik oldu.

“Bu anlattıklarının benim gördüğüm düşle ilgisi ne?” diye sordum.

“Ah! Haklısın, şunu söylemek istiyordum. Bilge bir insan, kendisini daha iyi anlayabilmek için düşlerini çözümlemeye çalışır ama ayrıntılara takılmadan bunu başarabilmek çoğu kez çok güçtür. Sana o adamın adresini vereceğim, kendisine yazarak gördüğün bu düşle ilgili yorumunu sorabilirsin. Benim o yaşlı adamdan tek öğrendiğim bir amaca ulaşmak için en yalın ve kısa yolu seçmek gerektiği. Kuşkusuz yaşadığımız yoğun günün sonunda görülen düşler de karmaşık oluyor. Düşünde gördüğün kızı bulman hiçbir şeyi çözmezcektir.”

Bunun üzerine ona ne yapmamı önerdiğini sordum.

“Yolculukları seven biri için, senin için, yapacak tek şey var: dolaşıp durmak. En iyi yöntem bence bu ve sonunda düşünde gördüğün o yanardağı bulacağına inanıyorum. Etkin yanardağlar arasında sözünü ettiğin tanıma uyanları, yani denizin ortasında, ya da bir adada olanları var mı bilmiyorum. Bu işle ilgili insanlara yazarak bu konuyu araştırabilirsin. Böyle birisini tanıyorum, mektup yazabilmen için sana yaşlı gazeteciyle birlikte onun adresini de vereceğim.”

Hemen ertesi gün mektupları yazdım. Thomas Underwood’a gönderdiğim mektupta kısaca kendimden söz edip, Daniel’le Hindistan’da tanıştığımı ve adresini ondan aldığımı yazdım, uzun uzun gördüğüm düşü anlattıktan sonra düş yorumları üzerine edindiği geniş deneyimle bana yardımcı olmasını rica ettim.

İkinci mektupta; Daniel’in ona yazmamı salık verdiğini yazdım ve yanardağlar üzerine nasıl bilgi edinebileceğimi sordum. Sonunda en kısa zamanda bana yanıt verirse sevineceğimi ekledim. Sonra bu mektubu da Thomas Underwood’a yazdığımle birlikte postaya verdim.

Uzunca bir süre yanıt gelmesini bekledim. Thomas Underwood’dan daha önce mektup geleceğini umuyordum. Oysa benim yazdığım mektup eline geçmemiş olabilirdi ya da geçmiş olsa bile yanıt vermek istemeyebilirdi.

Volkanbilimciden kısa bir süre sonra yanıt geldi. Kısa ve umut kırıcıydı. Yeni Zelanda'dan Endonezya, Hawaii, İtalya, Afrika, Amerika ve İzlanda'ya dek yanardağ araştırmalarını sürdürdüğünü yazıyordu. O sıralarda izlediği Endonezya Java'daki Krakatau yanardağı üzerine bilgi veriyor ve gözlemlerini anlatıyordu. Krakatau yeniden sessizliğe gömülmüş, uykuya dalmıştı. Mektubun sonunda neyi öğrenmek istediğimi anlayamadığını itiraf ediyordu. Aslında haksız değildi, gördüğüm düşten ona söz etmediğim için, gerçekten öğrenmek istediklerim karanlıkta kalıyordu.

12

Gördüğüm düşün yaşamımı değiştirmek konusunda bir uyarı olduğunu düşündüm. Beni yoldan çıkaranın bu düş olduğunu söylemek istemiyorum. Gazetede çalışmaya başlamadan önce yaşamımı değişik ülkelerde yolculuklarla geçirmiştım, düzenli bir iş bana göre değildi. Diyeceğim sonunda bu işten de bıkmıştım ve Dora'yı aramak için Girit'e gitmem gerekiyordu. Beni Yunanistan'a yollamalarını sağlamam gücü. Dünyanın orasında burasında savaşlar vardı. Daha önceleri çalıştığım gazetelerde hep bu türden tehlikeli haberlerin peşinden koşmuştım. Sonunda gazeteden ayrılıp bu garip araştırmayı yapmam gerektiğine karar verdim ve bunu hemen uygulamaya koydum. Bir süre başka işlerle uğraşacağımı ve yıllardır yazmaya çalıştığım romanımı bitireceğimi söyleyerek gazeteden izin aldım. Birikmiş biraz param vardı, ama böylesi uzun, daha doğrusu süresi belirsiz beklenmedik bir tatilin getirebileceği kimi önemli sıkıntılara karşı hazırlıklı olmam gerekiyordu. Açıkça kabul etmek istemiyordum ama, bu yolculuğu yapma arzusunun bir başka nedeni de Ebru'yu bir daha görememe düşüncesini katlanılır kılmaktı. Böylece kendimi bu arayışa verecek, bu kez onu gerçekten unutabilmeyi başaracaktım. Kısacası bu yolculuk benim için durumu çok daha kolaylaştıracaktı.

Ebru'nun yokluğuna alışmıştım. Bana öyle geliyordu ki hiç beklemediğim bir anda, hatalı davrandığını kabullenerek karşı-

ma dikilmesi, en az geçmişte çektiğim acı denli dayanılmaz bir yıkım olurdu. Siren'e gelince, ikimizin de bu ilişkiyi kesin denebilecekle çizgilerle tanımlamaktan kaçındığımız açıktı. Sözgeleşi, ara sıra görüşüyorduk, Siren'in evinde sürekli kalmamaya dikkat ediyordum.

Bir gece yatmak üzereyken sokaktan gelen hafif bir sesleniş duydum, müziği kapatıp pencereye koşarken kapının zili de çaldı, bardaktan boşanırcasına yağın bir yağmurun altında el sallayan birisi vardı. Yüzü karanlıkta kaldığı için göremiyordum, gecenin bu saatinde kim olabilirdi? Siren, birkaç günlüğüne İzmir'e gitmişti. Kısa bir süre önce telefonla konuşmuşum, o gece kesinlikle dönmeyeceğini biliyordum.

Kapıyı açtığımda karşımda gözlerini kırptırıp, onu kovalayanların elinden güçlükle kurtulmuş gibi hızla soluyan bir Ebru buldum. Bana ürperti veren gözleriyle hiç beklemediğim bir anda birden onu karşımda görmek beni tam anlamıyla ürktülmüştü. Hıçkırıklar arasında boynuma atıldı, ayrı kaldığımız süre boyunca beni çok özlediğini söyledi. Nasıl davranmam gerektiğine bir türlü karar veremiyor, öylece dikilip duruyordum.

"Dün gece niye yoktun evde?" diye sordu. Bunu sanki dün ayrılmışız gibi soruşu, üşümüş, solgun duruşu yüreğimi sızlatmıştı. "Seni öylesine aradım ki!"

Artık sözü edilen dün gece miydi, yoksa beni gerçekten mi özlemişti, bilmiyorum. Ama bu kısacık cümleyi öylesine bir tutkuyla söylemişti ki kendi ilgisiz duruşumdan utanmış ve dehşete düşmüştüm.

İçeriye girdikten sonra yokluğunda değişen ne olduğunu anlamak istemiş gibi çevreye bir göz attı. Kurulanması için bir havlu verdim.

Ben öyle sersem sersem bakınınca, utanmış gibi bakışlarını kaçırıldı. Yüzünde incinmiş bir anlatım vardı, yorgundu. Bir süre sustuk ve sessizce bekledik. Salonun köşesinde duran iri yapraklı süs bitkisine baktım, saksının dibinde üç beş sararmış yaprak vardı. Ebru bu bitkiyi çok severdi. Uzayıp giden sıkıntılı bir sessizlik, ama ikimiz de sanki aynı şeyi düşünüyorduk. Bir-birimizden nasıl olmuş da kopmuş ve iki yabancıya dönüşmüş-

tük. Düşen bir yaprağın sesi bile duyulacak gibiydi. Sonunda Ebru umursamazlık ve neşeyle güldü.

“Ne oluyor, şaşkın bir durumdasın,” diye haykırdı. Bu davranışının üzerimde garip bir etkisi oldu.

“Benden ne istiyorsun? Sanki buradan hiç ayrılmamışsın gibi yapamazsın,” dedim.

Sesim oldukça öfkeli çıkmış olmalı, çünkü Ebru kaygılı iri gözlerini bana çevirmişti. Orada, kanepenin bir kıyısında, dik-kat kesilmiş oturuyor, bekliyordu. Eskiden olduğu gibi güzeldi; ince beli ve ufak göğüsleriyle on sekiz yaşında bir çocuğu andırıyordu. Oldukça uzun süren yeni bir sessizlik oldu. Sonra, “senden istediğim hiçbir şey yok,” dedi hafif ve titreyen bir sesle. İçinde bulunduğu durumdan dolayı acıdım ona.

“Geldiğin için sevindim. Seni özlemiştim. Ortadan kaybolmasını iyi beceriyorsun, Ebru.”

“Sen de yalan söylemesini, Ercan.”

Az da olsa sözlerime alındığı belliydi. Ona söyleyecek başka neyim vardı. Ben de yanına oturup o güzel saçlarını okşadım, yüzüne hiç bakmadım, gözlerinde keder ve hüznü görmek beni korkutuyordu. Oysa insanın yüreğindeki öfke susmaz.

“Belki yalnızca birgün yolumu şaşırdım ve sana rastladım,” diye mırıldandım.

13

O gece, Ebru’nun beklemediğim dönüşünden bir sonraki geceydi bu, Ebru’yla buluşup yemeğe gitmeyi kararlaştırdık. Buluştuğumuzda benim soğuk ve uzak duruşuma karşın Ebru, sanki çok uzun süredir ayrı değilmışiz gibi davranıyordu. Öylesine genç ve afacan bir görüntüsü vardı ki onu güzel ve çekici bulduğumu söyledim. Bana inanmazmış gibi baktı. Üzerindeki ince elbise rüzgârda dalgalanıyor, bedenine yapışıyordu. Ebru bana yaslanmıştı, bir süre hiç konuşmadan kıyı boyunca yürüdük. Ebru’nun o hüznü süskunluğu kendimi daha iyi hissetmeme yardımcı oldu.

Sonra rıhtımın kıyısında bir süre oturup eski güzel günlerimizi konuştuk. Ebru ayrı olduğumuz süre boyunca çektiği sıkıntıları anlattı. Geçici ilişkiler, onun sözcükleriyle söylersek, bir kadının tüm bedeni ve ruhuyla kendisini vermesini engelliyordu. İlk başlarda Ebru çekingen ve tutuktu, ben de gözlerine bakmaya korkuyordum.

Aslına bakılırsa birbiriyle çelişen duygularla uğraşıyordum. Daha doğrusu, biraz da gelişigüzel konuşup duruyordum; can sıkıntısından, yolculuklardan, bunalımlardan, düşlerden söz ediyordum. Ebru anlattıklarını sıradan eğretilmeler, şiirsel sözler sanıyor ve yanılıyordu, oysa benim için bütün bunlar öylesine belirgin ve vazgeçilmez imgelerdi ki... Onsuz geçirdiğim bunca zaman çektiğim acıları bağışlayabilir miydim? Ortadan kaybolduğundan beri, aradan iki yıl gibi kısa sayılabilecek bir zaman geçmesine karşın, onunla ilgili kötü anıları unutuvermem tuhaftı, bu beni korkutuyordu. O yıllarda nasıl sarsılmaz bir inat ve sabırla bir beklentiden ötekine geçtiğimi anımsamak bile istemiyordum. Ebru'nun dönüşü, yaşamımın yıkıcı dönemine bir geri dönüşün başlangıcı olmuştu, kuşkusuz o gece bunun ayırımına varamamış, onu bir kötülük taşıyıcısından çok önümdeki heyecan verici günlerin bir habercisi olarak karşılamıştım.

Dudaklarımda söze dönüşmesinden korkarak, gövden diye düşünüyordum, o hiç unutmadığım gövden, okşayışlarla titreyen ve belki de çoğaltmayı istediğim bu tek imge, sana ait olmayan anıların ağırlığıyla bükülüyor; yumuşakbaşlı gülüşün, suskunlukların, coşkulu sözcüklerin ve gözlerinin ıslaklığı, kısacası kendini bırakışın bu gizli dilini çok iyi tanıyorum.

Birlikte yakınlardaki bir kulübün lokaline gittik. Boğazın kıyısından başlayan hiç bitmek bilmeyecekmiş gibi yamaca asılı uzayıp giden merdivenler tırmanılarak çıkılıyordu buraya. Tepeye vardığımızda soluk soluğa kalmıştık ama doğrusu bu manzaraya değerdik. Boğaziçi'nin karanlık suları ayaklarımızın altında sessizce akıyordu. Böylece denize hemen yolun kıyısındaki bir caminin şerefesiyle aynı yükseklikten bakıyorduk.

Lokal, teraslar halinde düzenlenmişti, kendimize kuytu bir masa seçtik. Hafif bir rüzgâr vardı.

Marmara'dan gelen bir geminin, şaşkırtıcı dönemeçlerle dolu Boğaz'da, Karadeniz'den gelip Afrika'ya giden bir gemiyle karşılaştığının habercisi kesik düdük sesleri duyuluyordu. Bu gemilerin seyir yolundaki ufak bir sapma büyük felaketlere yol açabilirdi.

Oturuyor ve sessizce denize bakıyorduk. Eski günlerden, daha doğrusu eski tartışmalardan söz açmamaya özellikle dikkat ediyordum. Sözlerle bir yere varılamayacağını daha önceki deneyimlerimden biliyordum.

Son zamanlarda neler yaptığımı sordu.

"Hiçbir şey," dedim. Yalan değildi bu. İşten ayrıldığımdan beri doğrusu pek bir şey yaptığım söylenemezdi. Ona gördüğüm düşü anlatıp anlatmamakta kararsızdım. Bana inanmayacağını biliyordum.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum, içtiğim birkaç kadehin de etkisiyle ona Yunanistan'a gideceğimi söyledim. Buna bir anlam verememişti.

"Kısa bir süre için," diye ekledim.

"Demek yeni bir yolculuk," dedi biraz alaylı.

Böylece ona açılmaya karar verdim ve gördüğüm düşü anlattım. Bu düşü ona anlatmaya çalışmak sanırım tümüyle delikti. Anlatmaya başladıktan çok sonra bile uydurduğumu söyleyip vazgeçmenin daha iyi olacağını biliyordum.

Ebru anlattıklarımı sonuna kadar büyük bir merakla dinledi. Şaşkınlıkla, "Bu düş de nereden çıktı?" diye sordu. Bu düşün beni neden bu denli etkilediğini öğrenmek istedi. Anlattığım bir düş de olsa kimi boşlukların olduğunu sezmişti.

"Bir düş deyip unutamam. Tüm yaşamımı etkiledi."

"Doğrusu bunu anlayamıyorum."

Söyleyip söylememekte kararsızdım. Bir kez anlatmaya başlamıştım, susmak çok güç olacaktı. Beni anlamasını dilemekten başka çarem yoktu.

"Düşümde gördüğüm kadını tanıyorum Ebru. Onun tehlikede olduğunu sanıyorum."

"Anlamıştım," dedi Ebru öfkeyle. "Kim bu kadın?"

"Eski bir arkadaş, ama lütfen anlamaya çalış Ebru. Yalnızca bir düş."

"Biraz önce öyle demiyordun ama," dedi; sesinde belirgin bir titreme vardı.

"Biliyor musun Ebru, bütün şu sensiz günleri bu düş üzerine düşünmekle geçirdim. Düş yorumlarıyla ilgili bir yığın kitap okudum. O sıralarda yanımda olsaydın bu düşü sana anlatıp belki kolayca etkisinden kurtulabilirdim. Böyle bir şeyi, yani gördüğüm bir düşe inanacağımı daha önce söyleselerdi güler geçerdim. Oysa şimdi bu düşün bir simge olduğunu düşünüyorum. O kadın tehlikede. Nasıl bir tehlike bilmiyorum, ama onu bulmalıyım."

Ebru dediklerime inanmamıştı. Çatalıyla önündeki mezeleleri didikleyip duruyordu. Yıldızlarla dolu göğüyle gece biraz ötemizde, sanki aşagımızdaki denizden çok daha yakında gibiydi.

"Doğrusu nerede olduğunu bilmiyorum. En son birkaç yıl önce haber almıştım ondan. Girit'te olduğunu sanıyorum," dedim. "Gidip onu bulmalıyım."

"Güzel bir kadın mı?"

"Bak önemli olan o değil. Bu düş bir anlamda benimle ilgili. Ruhsal sağlığım açısından gitmem gerekli. Başka türlü kurtulamam."

"Sana kadın güzel mi diye sordum?"

"Aradan çok geçti Ebru. O sıralarda liseyi yeni bitirmişti. Anlamaya çalış lütfen. Onu çok uzun bir süreden beri görmüyorum."

Anlamıyordu. Başını çevirip karanlık denize baktı ve uzun süren gergin bir sessizlik oldu.

"Onunla yatmışsındır düşünde."

"Saçmalıyorsun Ebru."

"Düşte görülen bir kadın, gerçek bir kadından çok daha rahatsız edici. İkimiz için de."

Gözleri masadaki mumun ışığında soğukça parlıyordu. Ne söylersem söyleyeyim, anlamayacaktı.

"Sana anlattım, çünkü yardımına gereksinimim var."

"Anlattın, çünkü acı çekmemi istiyorsun."

Bunu söyledikten sonra önündeki kadehi öfkeyle itti.

"Yeter, daha fazla anlatma, duymak istemiyorum," dedi se-

sini yükselterek. Uzak masalarda birkaç yüz bize doğru döndü, görünür bir kaygıyla.

Sesimi alçaltarak masanın üzerinden ona doğru eğildim.

“Yalnız bir insanım ben Ebru,” dedim, “ama bunun karşılığını ağır bir şekilde ödüyorum.”

“Yalnız ve bencilsin,” diye kestirip attı. Durum gerçekten berbattı. Konuyu değiştirmem iyi olacaktı. Ona son günlerde yazmak istediklerimden söz ettim. Karşımda düşünceli ve suskun, oturuyordu.

“Kafamda bir imge var. Tuhaf bir şey, nasıl anlatacağımı bilmiyorum.”

Bakışları ilgisiz ve cesaret kırıcıydı, çaresiz sustum. Uzun bir sessizlik oldu. Tuhaf bir sezgiyle birden bunun Ebru’yla yiyeceğim son yemek olduğunu anladım.

“Seninle yapmayı düşündüğümüz bir gemi yolculuğu vardı, anımsıyor musun?”

Bu cümlelerin peşinden ne geleceğini merakla bekliyordu. Hep aynı değil miydi, ülkeden ülkeye ya da kaldırımından kaldırımına başıboş dolaşıp durmalar; arada nasıl bir ayırım olduğunu anlayamıyordu. Beni yüreklendirmek ister gibi baktı yüzüme. Sanırım bu kez ilgisini çekmeyi başarmıştım. Gözlerimi önümdeki içki kadehine dikerek, son günlerde düşündüklerimi anlatmaya çalıştım.

“Bir gemi bu. İçinde oyuncuları taşıyor. Dünyanın limanlarını dolaşan bir gemi. Tek bir oyun sahneliyorlar. Yok, daha doğrusu bir oyun değil bu, bir yaşam, benim o güne dek yaşadığım bütün şeyler.”

Anlamamıştı, şaşkın yüzüme bakıyordu.

“Bütün sevdiğim insanlar, hatta düşlediğim hemen her şey olacak bu gemide. Bir oyun oynanacak. Bitmeyen bir oyun. İşte böyle bir şeyler yazmak istiyorum.”

“Neyi yazmak istiyorsun? Gemide oynanan oyunu mu?”

Bir süre sustum. Kafamı toplamaya çalıştım. Ona anlattığım kimi şeyleri ilk kez düşündüğümün ayırımına varıyordum. “Her şeyi,” dedim, “gemiye, oyunu, hemen her şeyi. Daha doğrusu bir ölümü yazmak; bir tür yok oluşu, beklenmeyen bir bi-tiş, sınırsız bir arayışın sonundaki o acımasız, ölüme özgü yar-

gıy, insanın bu ölüm karşısındaki zavallılığını ve çirkinliğini yazmak istiyorum. Ne dünyayı dolaşmak, ne de yaşanacak herhangi bir başka serüven, inan bana, beni bunun yarısı kadar bile büyüleyemez.”

“Bir şiir,” dedi, “hayır, belki de bir öykü mü?”

“Hayır, bir anlatı ya da bir roman,” dedim. “Ama bu romanın daha önce yazdıklarımın değişik olmasını istiyorum. Düşlerimi, tutkularımı, her şeyi anlatacağım. Nasıl insan ölme yaklaştığında bütün yaşamı hızla gözlerinin önünden geçerse, işte ona benzer bir imgeyi canlandırmak istiyorum. Söz gelimi şu aşağıdan geçen ışıklı gemiye bak. Şimdi bu gemi...”

Yüzündeki şaşkın anlatımı gördüm. Gerçektir.

“Hangi gemiden söz ediyorsun?”

Bir daha dönüp aşağıya Boğaz’ın karanlık sularına baktım. Işıklı büyük bir gemi çevresindeki karanlık suları aydınlatıyor, müzik sesleriyle sarsılarak Boğaz boyunca akıp gidiyordu. Bulduğumuz yerden güverteyi dolduran insanları görebiliyordum. Ne tuhaf, tıpkı biraz önce sözünü ettiğim gibi bir gemiydi bu, bu insanlar sanki bir oyun sahneye koymaya hazırlanıyorlardı. Renkli ve şaşırtıcı kostümler giymişlerdi.

“İşte,” dedim, “şu aşağıdaki ışıklı, büyük gemi.” Bu arada tersaneden yeni çıkmış gibi görünen, bu büyük beyaz gemi tam önümüzden geçmekteydi. Bu denli yüksekte bile, kaptan köşkünde şişman birisinin oturduğumuz yere doğru el salladığını görebiliyordum.

Alay etme, der gibi baktı yüzüme. Şaşırmıştım. “Bak, işte orada,” dedim. “Birisi el bile sallıyor.”

“Saçma!” dedi Ebru. “Bu türden korkutucu şakaları hiç sevmediğimi bilirsin. Gemi falan yok. Olsa bile bu denli uzaktan el salladıklarını bu karanlıkta nasıl görebilirsin?”

“Çünkü gemi ışıklar içinde,” dedim. Enikonu öfkelenmiştim. “Gemi baştan aşağı ışıklar içinde ve şişman bir adam kaptan köprüsünden bize el sallıyor.”

“Sen de ona salla,” dedi Ebru. “Aptalın tekisin sen.”

Öfkelendiğini ve rol yapmadığını o zaman anladım. Kızgınlıkla yüzüme bakıyordu. Sonunda garip bir duyguya kapıldım ve sustum. Kuşkusuz Ebru bu ışıklı büyük gemiyi görmüyor-

du. Üstelemem gereksizdi. Çok sonraları bile. Ebru'nun o geceki vurdumduymazlığını, iç sıkıntısıyla gözlerini kapatışını ne zaman anımsasam yeni yeni pişmanlık dalgalarıyla sarsılırım.

Boğaz'dan durmaksızın gemiler geçerci. Kimi zaman bir otele ya da lüks bir kulübe ait yatlar, ışıklı yolcu gemileri. Bu gemi onlardan hiçbirine benzemiyordu. Böylece sustum ve gemiyi Boğaz'ın aşağılarında gözden yitinceye kadar izledim. Bayraklarla süslenmişti. Güvertesinde insanlar dans ediyor, şarkılar söylüyordu. Ellerinde içki kadehlerine benzeyen bir şeyler vardı. Yalnızca bir kez, o da görüş alanımdan çıkmadan kısa bir süre önce düdüğü çaldı. İnsanı heyecanlandıran tok bir sestir bu. Sonra sanki her şey sessizliğe gömüldü. Sessizliğe ve doğallıkla karanlığa.

O gece bir daha geminin sözünü etmedim.

Kulüpten ayrılırken hafifçe başının döndüğünü söyledi. Koluma yaslanmıştı. Merdivenleri ağır ağır indik. Dar bir patikadan aşağıya, Boğaz'ın kıyısına doğru yürümeye başladık. Hafif esen rüzgârla ağaçlar sallanıyor, bir sokak feneri yolun üstüne gizemsel bir dansı andıran devingen ve gölgeli biçimler çiziyordu. Gökyüzünde bulutlar koşturuyor, ayın ışığı altında Boğaziçi genişçe bir ırmak gibi belli belirsiz uzayıp gidiyordu. Denizin kıyısına vardığımızda kısa bir süre dinlenmek için banklardan birine oturduk. Düşler içinde yaşayan bir deliymişim gibi bakıyordu bana.

"Ne yapacağına karar verebildin mi?" diye sordum. Değişik anlamlara gelebilecek bir soruydu, ama o sanırım anlamıştı. Biz ne olacağız anlamında soruyordum bu soruyu.

"Bilmiyorum," dedi. Kararsızdı, yorgundu. Elini tutup banktan kalkmasına yardım ettim. Ona sarılmak, öpmek istiyordum. Gülümsedi, uysallıkla bana baktı. Sonra eve dönmek istedi, çünkü çok yorulmuştu.

Bir süre yan yana yürüdük ve ayrılana dek başka bir şey konuşmadık.

O geminin bir düş olup olmadığını çok düşündüm. Hatta o zaman aklıma tuhaf bir düşünce bile gelmişti. Belki Ebru'yla farklı zamanları yaşamıştık. Oysa böyle bir şey olanaksızdı. Kısa bir süre sonra saçmaladığımı düşünmüştüm.

Bir başka olasılık: pencere açıldı ve camdaki yansısını gördüğümde gemi çoktan Ebru'nun görüş alanından çıkmıştı. Bu olasılığı denemek üzere lokale gidip aynı yere oturup camı açıp ışıklı bir geminin geçmesini bile bekledim. Tüm bu deneyler olumsuz sonuçlandı.

Şunu kesinlikle söyleyebilirim: bu gemi bir düş değildi. Bunu neye dayanarak söylüyorum, çünkü birgün ona dokunabileceğimi biliyordum. Evet, birgün onun güvertesine çıkacağımı, bütün o gizemsel oyuncularla tanışacağımı seziyordum. Bu çok daha sonra anlaşılabilecek bir konuydu. Öte yandan bu gemi, geçmiş yolculuklarla dolu olan benim gibi birisi için açık bir uyarı gibiydi. Önce gördüğüm düş, sonra da bu *Düş Gemi*, beni tekdüze bir yaşama karşı uyarır gibiydiler. Düşlerin gelecekle ilgili işaretler vermesi genellikle rastlanır bir durumdu, gizli kimi kaygılar böyle bir düş görmeme yol açmış olabilirdi. Sonuçta bütün bu işaretler, belki de benim için, yeni bir başıboş dolaşmalar dönemine açık bir çağrıydı. Kısacası uyuklayan düşlerden uyanma zamanıydı bu. Bu anlattıklarım inanılması güç, birtakım yanılsamalar mı, doğrusu kuşkuluyum. Bütün bunların birbirini izleyen ve kaçınılmaz bir biçimde yaşanması gereken gerçek durumlar olduğunu düşünüyorum.

14

Ebru'nun dönüşünden sonra kaç hafta geçmişti bilmiyorum, ilk başlarda, aramızdaki eski anlaşmazlıkların yeniden canlanmasından korkuyordum, ama bu kez bizi daha dingin ve katlanılmaz ortak bir sıkıntının beklediğini anladım. Şurası çok açıktı, bu kez yaşamıma yeniden giren Ebru olmuştu. Hiç beklemediğim bir anda kapımı çalmasıyla, alışkanlıklarımı yeni baştan değiştirmek zorunda kalıyordum. Bu yeni durumu Siren'e anlatmam hiç de kolay olmadı. Kuşkusuz Ebru'yla ilişkimin ve dostluğumun oldukça eskiye dayandığını biliyordu, ama yine de Ebru'yla yeniden birlikte olmamı onaylamadı.

Bütün bu yürek boğuntuları bedenlerimizi zehirliyordu; şu dünyada yapılması gereken tek şey işte buydu, insan için za-

rarlı olduğu çok açık olan böyle bir birliktelikte gereksiz yere direkmemek.

Ebru'nun ne düşündüğünü anlamam olanaksızdı. Dön-müştü ama bunu niçin yaptığı o denli açık değildi. Bana ge-lince, eskisi gibi özgür davranamıyordum, kuşkusuz bundan böyle her şeyin biraz değişeceğini bilmem gerekirdi. Buna kar-şın tam anlamıyla eski durumumuza döndüğümüz de söylene-mezdi. Her şeyden önce aramızdaki gölge henüz ortadan kalk-mamıştı. Eski çılgın sevimlerimizi artık güvensizlikten do-ğan bir yoğunlukla yaşadığımız yeni bir dönem başlamıştı.

Ebru değişmişti, onu yeni baştan tanımama yetecek zama-nım ve gücüm var mıydı? Sınırları belirsiz ve ölçsüz bir tutku, sonuçta şimdi olduğu gibi sabırsızlık ve öfkeye yol açıyordu.

Fırtınalı bir günü, daha doğrusu o günün gecesini anımsı-yorum. Ebru kanepede başını kucağıma koymuştu, hafif hafif saçlarını okşuyordum. Loş ıııkta yüzünü güçlükle görebiliyo-rum.

"Sana geldiğim o ilk geceyi bilmem anımsıyor musun?" diye başlamıştı sözlerine. Nasıl unutabilirdim, keşke her şeye yeniden başlayabilmemiz olanaklı olsaydı. Başlangıçlar hep gü-zeldir ya da sonradan düşünöldüğünde insana hoş gelir.

İşte o gece ilk kez geçmişinden söz etmişti. Benimle karşı-laşmasından çok önce, acıyla dolu yıllar geçirdiğini biliyordum.

"Geçmişten üzerimize düşen gölgelerin kalkmasını istiyor-um," dedim.

"Ben de," diye yanıtladı. "Yeniden soluk almak, uzak geç-miş unutmak istiyorum. Bu konuda konuşmak istemiyorum ve senin konuşmalarından hiçbir şey anlamıyorum, oysa en karı-şık sözlerin bile kendine özgü bir anlamı olması gerekir."

"Benim sözünü ettiğim ikimizi ilgilendiren geçmiş," de-dim. "Senin uzak geçmişinle başa çıkmak benim gücümü aşar."

Gölömsedi ve hiçbir şey demedi. Geçici bir suskunluktu bu, geçici bir tür ateşkes, aramızdaki konuşma uzayıp gidiyordu.

Anlattıkları, başından geçmiş gerçek olaylardan çok korku-larının belleğine çizdiği yadırgatıcı öykülere benziyordu. Sesinin tekdüze tınısında geçmişinin acılı büyüüne dalıp gitmiştim.

Kuşkucu bir insan olarak sözlerin gerçeği yansıttığına hiçbir zaman inanmamışımdır. Ona söylemek istediğim hemen her şeyi söylememiş miydim. Belki Ebru bu türden iç dökme-leri yersiz buluyordu. Buna karşın neden bilmem konuşmaktan kaçınılamaz; âşık olsak da, sevdiğimiz insana ölesiye kırgın ol-sak da, engellenemez bir içgüdü bizi konuşmaya, arzuladığımız ya da nefret ettiğimiz hemen her şeyi ortaya dökmeye zorlar. Belki de sürmesini istediğimiz için son sözü söylemeyi ve bitir-meyi karşımızdakine bırakırız. Ebru'yla da böyle oldu, öyle bir an geldi, birbirimizi dinlemiyorduk bile; kimse kalkıp gitmiyor, konuşmamız uzadıkça uzuyordu. Elimden geldiğince dingin kalmaya çalışıyordum. Anlattıklarına inanmış göründüm. Oy-sa aşırı sevgi gösterilerinde bulunması beni kuşkulandırmıştı.

Gecenin çok geç bir vaktinde yağmur başladı. Pencerenin dışında yanıp sönen şimşek bir an için Ebru'nun yüzünü aydın-lattı; çok kısa süren bir sessizliğin ardından rüzgârın önüne ka-tıp sürüklediği teneke bir kutunun çıkardığı inleyişe benzer ses duyuldu sokaktan ve savrulan iri yağmur damlaları hızla camı dövmeye başladı. Şiddetli bir gök gürültüsü odadaki hemen her şeyi hafifçe sarstı. Ebru kanepede birden doğrulup oturdu, göğün gürlemesi bir kez daha yinelendiğinde avuçlarını karar-sızca kulaklarının üzerine bastırdı, kısa bir süre öyle kaldıktan sonra vazgeçip üşümüş gibi titreyerek bana sarıldı. Gök gürül-tüsünden çok korktuğunu söyledi. Onu kollarımın arasına al-dım ve acıyla sonuna kadar böyle sürmeyeceğini düşündüm. Aklından geçenleri öğrenmek için neler vermezdim. Sonra bir-den anladım, sanırım daha önce olduğu gibi yine kaçıp gitmeyi kuruyordu. Daha şimdiden beni bırakıp gitmiş gibi düşüncele-rinde başka yerlerde yabancı insanlarla dolaşıyordu.

Kalkıp kalın perdeleri çektikten sonra Ebru'nun yanına döndüm. Yarı açık dudaklarının hafifçe nemlendiğini gördüm. Ebru hazır olduğunu belli eden bir tavır takınmıştı. Sevişmek istediği zamanlarda hep böyle yapardı. Dışarda yağmur olanca şiddetiyle yağıyordu. Şimşegin ışığı perdelerin arasından sızdı. Sonra gök bir kez daha gürledi. Ebru kalkıp bana iyice bir so-kuldu, "Ne olacak bizim bu durumumuz?" diye fısıldadı.

Onu yatıştırmayı başarıncaya dek bir süre ağladı. Eskiden

olsa onu hemen yanıtlamakta gecikmezdim. Oysa şimdi bu sorunun yanıtını ben de bilmiyordum.

Sonunda, başı omuzumun üzerinde uyuyakaldı. Arada bir hafifçe titriyor ve uykusunda anlaşılmas bir şeyler mırıldanıyordu.

Düşündüğüm zaman, o gece kapımı çalışından gizli bir sevinç duyduğumu anlıyordum. Bu beklenmedik davranışının nedenleri üzerine ona bir şeyler sormayı akıl edememiştim. Böylece niçin ortadan kaybolduğu, benden ne istediği hiçbir zaman ayrıntılarıyla konuşulmamıştı. İlkinden çok daha kötü bir çözümsüzlüğün içinde bocalıyorduk, üstelik aradan geçen zamanla birbirimizden daha çok hoşlandığımızı anlamıştık, bu da ayrılmamızı güçleştiriyordu. Bütün o geçen acılı zamanı ve son günlerdeki seyrek görüşmelerimizi düşündüm.

Çok kısa bir an aramızdaki uçurumun ve yalnızlığımın bilincine vardım. Ne yaparsam yapayım, Ebru'ya ulaşamıyordum ve dışarıda uğultularla esen rüzgâr boş sokaklarda, karanlık evlerin arasında değil, ikimizi ayıran uçurumda esiyor, içimi soğuk bir boşlukla dolduruyordu. Ötelerde bir yerde açık kalmış bir pencere, uğursuz bir tekdüzelikle çarpıp duruyordu.

Bir zamanlar ölesiye aradığım, yokluğuna dayanamadığım kadın işte şimdi kollarımın arasında yatıyordu. Kendi kayıtsızlığını anlamak için, şaşkınlık ve merak duygularıyla dolu uzun bir süre uyanık durdum.

Aşağılarda bir yerde, bir kapı açılıp kapandı, bir müzik sesi duyuldu. Sonunda başka uzak seslerle birlikte kırılan bir camın şangırtısını duydum.

15

O akşamüstü bütün ayrıntılarıyla belleğimden çıkmıyor. Kafenin bulunduğu sokağa girdiğimde, kaygıyla saatime baktım, oldukça gecikmiştim. Ebru, kafenin sigara dumanlı kalabalığında, çevre masalarda oturanların yüzlerini izleyerek gelişimi bekliyor olmalıydı. Yanılmamıştım, Ebru'nun yüzü asılmıştı, ama gecikmem konusunda hiçbir şey söylememiş, bu da

beni şaşırtmıştı. Daha buluşmanın başında yazgımla ilgili yargının verilmiş olduğunu nereden bilebilirdim.

Kafeden hemen çıkmış, sessiz bir lokantada oturup, uzun uzun konuşmuştuk. Bütün bu anları daha önce de sayısız kez yaşamışım gibi bir duygu içindeydim. Birtakım tımtırlıklı sözlerin verdiği sıkıntıyla, "Bak Ebru," demiştim, "şu tatsız konuyu açıkça konuşabiliriz."

"Bir kez daha birbirimize rastlamamız kötü oldu," diye mırıldanmıştı, sanki bu çok önemliymişcesine. Son karşılaşmamıza bir rastlantı denemeyeceğini ona anımsatmam gerekiyordu.

"Bak, ıslak bir kedi gibi kapımı çalmana rastlantı denilemez, üstelik sürdürmemek bizim elimizdeydi."

Kısa bir an bana dik dik bakmıştı. "Dinle," demişti. "Bilgece öğütlerini başka bir zamana sakla. İstemiyorsan bir daha aramam."

Aramasını istiyor muydum, kısa bir süre sessiz kaldım. Bu da yeni bir oyun muydu, bilmiyorum. Onu bir daha göremeyeceğim gibi bir duyguya kapılmıştım. Her şeye karşın bütün cesaretimi toplayıp, "bir daha aramayacağını biliyorum," demiştim. Bunu o beceremiyorsa, benim yapmam gerekirdi. Kararsız yüreklerimizdeki bütün vazgeçişleri ortadan kaldıracak ve geri dönüş arzusuna yer bırakmayacak bir biçimde ortak yaşam sahnesinden çıkıp gitmeliydim.

Bir süre dalgın ve sessiz öylece oturmuştu, öyle ki bana kırıldığını düşündüm. Sonra yeniden insanın içine işleyen bir sesle konuştu, ilgisinin yeniden canlandığını ve bu denli heyecanlandığını görmek beni bir anlamda rahatlatmıştı. Sonra dışarı çıkıp bir süre yürümüştü. Elini tutup yavaşça sıkıştı. Ondan çok kendimi yüreklendiriyordum.

Sormak istediğim ne çok soru vardı kafamın içinde. "Her şey artık geçmişte kaldı, unutuldu diyebiliyor musun?" demiştim.

Birden dönmüş, birlikte yaşamadığımız bir zamanı nasıl sorgularsın der gibi acıyla gözlerime bakmıştı.

"Hemen şimdi," demiştim, "bu gizin ne olduğunu bana açmanı istiyorum." Oysa bunun için çok geçti, başını keder-

le önüne eğmiş, susmuştu. “Gideceğin yere götürmemi ister misin?” diye sormuştum. Kısa bir kararsızlık anından sonra, “Yok, hayır, hiç gerek yok, teşekkür ederim,” demişti.

Sonra bir süre durmuş, ayrılmadan önce belleğine görünümünü sonsuza dek kazımak istemişçesine uzun uzun yüzüne bakmıştı. Kendimi yalnızlığa bunca hazırladığım, böylesine özgür ve cesur olduğum, –en azından bu düşünceye kendimi inandırmaya çalıştığım– bir sırada içimdeki ince sızının nedenini anlayamıyordum. Ruhunu kanatacak sözcükler arıyordum, böyle bir anda sözcüklerden yardım beklemek saçmaydı, en iyisi susmak, hiç konuşmamaktı.

Beni hızla öpmüş, “Hoşça kal,” demişti. “Seni özleyeceğim.” Yanlış anımsamıyorsam söylediği cümle buydu ve ayrılırken bunu söylemek yatıştırıcı olmaktan çok uzaktı.

Arkasından hüznle bakmıştım. Onu hep üzerindeki o renkli, ince elbiseyle anımsıyorum. Rüzgâr esiyor, uzun saçları boynuna dolanıyor ve dalgalanan elbisesi bedenine yapışıyordu.

Bir ara durmuş, dönüp elini sallamıştı. Sanki son kez bana bir şey söylemek ister gibiydi. Islak, acılı gözleri ve hüznü, masum yüzü aklımdan çıkmıyordu. Söylemek istemediği, anlamayacağını düşündüğü için kendisine sakladığı bir şeyi, ona acı veren bir gizi ele veriyordu bu iri gözler. Benim de söylemek isteyip söyleyemediğim yığınla şey vardı. Gürültülü kentin umarsız kalabalığı bir sis gibi yoğunlaştı ve Ebru bu gölgelerin ardında yitip gitti. Bu çok uzunca bir süre için gerçekten de onu son görüşüm oldu.

Aradan altı aya yakın bir zaman geçmişti. Bir daha beni arayacağını sanmıyordum. Çok geç yattığım bir gecenin sabahında telefonun sesine uyandım. Uzun bir süredir çalıyor olmalıydı. Yolumun üzerine çıkan geceden kalma içki şişelerini devirip, oraya buraya bırakılmış bardakları dağıtıp, son olarak da bir sandalyeye çarparak ahizeye yetişebildim. Arayanın o olduğunu anlayabilmem için epeyce bir zaman geçmesi gerekti. Kafamı toplamakta güçlük çekiyordum.

“Seni fazla oyalamak istemem,” dedi. “Sabaha karşı yattığın anlaşılıyor.”

“Evet,” dedim. “Bir şeyler yazdım geceleyin.” Söylediğime pek inanmamıştı, sanırım kendisini telefonda bir kadın sesi duymaya hazırlamıştı.

“Nereden arıyorsun?” Kısa bir sessizlik oldu. Bir taşıt kalabalığının uzak homurtusu duyuluyordu; saatin kaç olduğunu merak ettim.

“Önemi yok,” dedi. “Çok uzak bir yerden, belki bir başka ülkeden. Yalnızca sesini duymak istemiştim.”

Birden sesimdeki yorgun ve soğuk tınıdan ötürü pişmanlık duydum.

“Bana inanmıyor musun?” diye sordu. Sesi titriyordu, sanki neredeyse ağlayacaktı. Ne söylemem gerektiğini bilemiyordum.

“Hoşça kal,” dedi ve benim yanıtları beklemeden kapadı. Elimde ahize bir süre öylece bekledim. Gün ağarmıştı, saat yediye geçiyor olmalıydı. Artık uyuyamayacağımı biliyordum. Dışarıda güneşli güzel bir gün başlıyordu.

O gün sesini son kez duyduğumu, bir daha ondan hiç bir haber alamayacağımı düşünmüştüm, yanılmışım.

16

Yaşamımla ilgili önemli kararlar alacağım bir yol ağzında kalakalmıştım; seçeceğim yanlış bir yolun beni götüreceği beklenmedik bir felaketten, daha doğrusu böyle bir yazgının işareti olabilecek bir rastlantıdan sezgilerimle kaçmaya çalışıyordum.

Thomas Underwood’un mektubu Hindistan’dan, işte tam bu sıralarda geldi. Değişik kültürlerle ilişkin imgelerin şaşırtıcı bir karışımıydı. Kimi eski metinlerden alıntılar yapıyor, uzun uzun bu dünyayı bekleyen sayısız tehditlerden ne sezdiğini anlatıyordu. Böylece yazdıkları, gördüğüm düşün bir yorumu olmaktan çok dünyanın sonunu anıştıran gizemsel bir metine dönüşüyordu. Kıyamete ilişkin diyebileceğim düşlemsel imgelerle doluydu mektup; şiddetli patlamalarla dağlar parçalanıp dağılıyor, yeryüzündeki bütün canlılar ölüyor, çarpan göktaşları ve yıldızlar dünyayı bir cehenneme dönüştürüyordu. Kısacası bu

düş, Thomas'a göre, ruhumda beklenmedik bir anda yükselen büyük bir huzursuzluğu simgeliyordu.

Sonra o değişik yorum geliyordu; yazgımın alacağı yolu, sırasıyla, hava, su, ateş ve toprak olmak üzere dört aşamaya ayırıyordu. İlk dönemin sonuna gelmiştim; düşümde ölümden kurtulmak için *uçmak* istememi böyle yorumluyordu. *Uçmayı istemek*, uyumlu bir ilişki için duyduğum dayanılmaz arzuyu ve arayışı açığa vuruyordu. Uçamıyordum ve benim için yeni bir dönem, *Su*, yani yeni yolculuklar dönemi başlıyordu. Düş *Gemi*'yi anımsadım ve yorumun gerçeklikle bu denli örtüşmesi beni dehşete düşürmeye yetti. Yorum şöyle sürüyordu: gemi yolculuğu, artık yazgımın belirsizleştiğinin bir işaretiydi. Gemiyle yapacağım her yolculuk belki de son yolculuğum olacaktı, ama sonunda yazgıma boyun eğmez ve çevremi saran belirsizliğe diretebilirsem varoluşumu sürdürebilecektim.

"Sonra ateş dönemi gelecek," diye yazıyordu Thomas. "Düşünde gördüğün yanardağ bu dönemin bir simgesidir. Bu dönemlerin birbirinden sınırları kesin çizgilerle ayrıldığını sakın düşünme, ama ateş döneminde içinde yaşayacağın düzensizlikte, insanların şiddetinin arttığını göreceksin, kendini akıl dışı bir vahşetin ortasında bulacaksın. Ateş dönemini atlatırsan, gemi yolculuğu ve su, senin için bir kurtarıcı olacaktır. Su, seni sevdiklerine taşıyacak, üstelik bütün tutkulardan da arıtacaktır. Sonra toprak dönemi gelecek; yerleşikliği ve kadını simgeleyen bir dönemdir bu."

Gitmek için gerekli parayı bulmam uzun bir zaman aldı. Yazın sonlarına gelmiştik, yola çıkmak için bütün hazırlıklarım tamamdı ama henüz bir karara varamamıştım. Belki de bir düş yüzünden, böylesine garip bir nedenle yolculuğa çıkmak anlamsızdı, gereksiz yere zaman yitirecek ve sonuçta başarısızlığımdan dolayı acı çekecektim. Anlamını çözemediğim bir korku beni engelliyordu. Uzak günlerin bana ne hazırladığını merak ediyordum.

Ebru'ya Dora'nın Girit'te olduğunu söylemiştim ama yolculuğa çıkmak söz konusu olduğunda elimde yeterli ipucunun olmayışı beni ürkütüyordu. Dora'dan en son aldığım haberin üzerinden çok uzun bir zaman geçmişti. Yıllar önce bana gön-

derdiği mektuplardaki adresin geçerli olup olmadığını bilmiyordum, bu bilgi artık eskimiş olabilirdi, elimde onu bulabileceğim yeni bir adres, ya da ortak bir tanıdık yoktu.

O sarsıcı düş, aradan geçen günlere karşın belleğimde olanca canlılığıyla yaşıyordu. Düşler konusunda okuduklarıma bakılırsa, düşü gördüğüm gecenin gündüzü, beni bu konuda etkileyen bir şeyler olması gerekiyordu. O gün sözgelimi yanardağlarla ilgili bir şeyler okumuş muydum, beni üzen ya da korkutan ne olmuştu, aradan bunca zaman geçtikten sonra bütün bunları anımsamam çok güçtü. Sonunda çoğu zaman olduğu gibi bir rastlantının yardımıyla bu konu belli bir çözüme kavuştu.

Bir öğle sonrası, yazmayı düşündüğüm kitap için topladığım bilgilerin, gazete kesiklerinin ve tutulan kimi notların bulunduğu dosyayı açtım. Dosyada bulunan, daha sonra ilgi mi çeken bir haberi kesmek üzere ayırdığım gazete dikkatimi çekti. Elime alıp şöyle bir karıştırdığımda, hangi haberi kesmek için gazeteyi saklamış olduğumu kolayca çıkaramadım.

O günü anımsıyordum, sabahleyin erkenden bir şeyler okuyup, yazmak üzere bir kıyı kahvesine gitmişim. Kahvaltımı yaparken gazetemi okumak eskiden beri hoşuma giderdi, böylece zamanımı, asıl önem verdiğim çalışmaya başlamadan önce, gerektiği gibi değerlendirdiğimi düşünüyordum. Gazetemi okurken aklıma nelerin takıldığını pek anımsamıyorum, geçen bir gemi, belki bir yüz, bunlara bağlı olarak da kopuk bir takım anı ve düşünceler, ama uzunca bir süre okumuş olmalıyım. Kahvaltımı bitirmiştım ve kahveci yeni bir çay getirmişti. Tam o sırada kahveye sevdiğim bir arkadaşım geldi ve doğruca benim masaya yöneldi, kısa bir süre sonra da ateşli bir sabah sohbetinin ortasında bulduk kendimizi. Öğlene doğru bir süre çalışmış, kimi notlar çıkarmıştım, ama o gün bir kez daha gazeteyi elime alamadığımı, eve gelince de olduğu gibi dosyaya kaldırdığımı anımsıyorum.

Bu gazeteyi dosyada saklamamın bir nedeni olmalıydı. İşte o sıcak öğleden sonrası, gazeteyi en azından üç kez elden geçirdikten, hatta bir ara gözlerim kapalı sırtüstü yatağa uzanıp belleğimi zorladıktan sonra, ilginç düşü görmeme neden olan o

şaşırtıcı gazete haberini sonunda buldum. Bu gazete haberi hemen harekete geçmem konusunda bir uyarı gibiydi, ama sanırım Dora'nın yazgisına ilişkin olarak duyduğum kaygıyı azaltacağına daha çok artırmıştı.

Atina muhabiri Nikos Futuloğlu'nun bildirdiği haber şöyle bir şeydi:

"Girit Adası'nın Kandiye kentinde, önceki akşam, bir öğrenci, Girit Üniversitesi'nin Araştırma Merkezi'ni kana bulayarak iki profesörü öldürdü, ikisi ağır üç kişiyi de yaraladı. Olay, yerel saatle akşam yedide meydana geldi. Askerden yeni terhis olan ve astrofizik konusundaki bir semineri izleyen otuz yaşındaki Mihalis Pagonis, aniden salonu terk etti ve yarım saat sonra domuz kurşunuyla dolu bir çiftle geri döndü. Doktora sınavında kendisini başarısız sayan öğretim üyelerine küfür yağdıran Pagonis, önce rastgele, daha sonra profesörleri hedef alacak şekilde ateş etti. Fizik Fakültesi Başkanı Profesör Pavlos Laiou ile aynı fakülteden Profesör Aristoteles Atanasiadis, çılgın öğrencinin kurşunlarına hedef olurken, kendisini durdurmaya çalışan Profesör Teodoras Tanelopoulos ile Profesör Dimitris Sinodinu ağır, konuk öğretim üyesi George Kavakos ile genç öğretim üyesi Dora Patulidu hafif yaralandı. Çıkan panik sırasında kaçmayı başaran Pagonis'in son zamanlarda ruhsal bunalım geçirdiği ileri sürüldü. Öldürülen profesörlerden Pavlos Laiou astrofizik alanında diünyaca tanınmış bir bilim adamıydı."

Buradan çıkan sonuç şuydu: gördüğüm düş bir felaketin habercisi değildi, olan olmuş felaket gerçekleşmişti ve ben bilincine pek varmadan gazetedeki haberi okumuştum. Dora'nın adı bilinçaltımda geçmiş anıları canlandırmış, duyduğum kaygı o garip düşü görmeme yol açmıştı.

Hazırlıklarımı ertesi gün yola çıkacak gibi tamamlamaya çalıştım. Gazetedeki yakın arkadaşlarımdan birine bu yeni gelişmeden söz etmiştim, akşama doğru beni telefonla gazeteden aradı. Arkadaşım, Girit'deki saldırının ilginçliği konusunda gazete yönetmeninin dikkatini çekmiş, Yunanca bildiğimi de anımsatınca yönetmen benimle görüşmeyi kabul etmişti.

Ertesi gün, öğleden sonraki görüşme sırasında, Yunanistan'a gitmek konusunda istekli görünmemeye çalıştım. Daha

yönetmenin odasına girer girmez benden bir şeyler gizlediğini anlamıştım çünkü; ilk uçakla Atina'ya uçmamı istiyordu. Beni göndermek istemesindeki nedenin geçen yıllar boyunca iyice zayıflayan Yunancam olmadığı anlaşıyordu. Sonunda kendi deyimiyle bu beklenmedik gelişmeyi bana açıklamayı kabul etti. Atina muhabirimiz Nikos Futuloğlu'nun bildirdiğine göre Girit olayıyla elçiliğimize yapılacak bir saldırı arasında yakın bağlantı olduğu anlaşılmıştı. Bana gelince, gerçek nedenlerimi gizledim, ama doğrudan Atina'ya gitmek istemiyordum. Sonuçta yönetmeni asıl düğümün Girit'te çözülebileceğine inandırıdım. En azından araştırmaya Girit'ten başlamakta sayısız yararlar vardı. Yönetmen ileri sürdüğüm görüşleri dikkatle not etti ve bu araştırmayı kendi bildiğim gibi yapmama razı oldu. Bu arada Nikos, ben Atina'ya gidene kadar gerekli girişimleri yapacak, bir şeyler öğrenmeye çalışacaktı.

Ertesi gece bir otobüse atladığım gibi yola düştüm. Uğurlamaya yalnızca Siren gelmişti. Kaygılıydı, ayrılırken uzun uzun öpüştük, Siren, "iyi yolculuklar," diye mırıldandı. Otobüste giderken, olayların hızlı gelişmesine şaşıyor, -birkaç saat içinde çantamı hazırlayıp, arkadaşlarımla vedalaşıp yola çıkmıştım- elimdeki gazete kesiğini sarsılarak giden otobüsün ölgün ışığında tekrar tekrar okuyordum. Yol boyunca bu haberde beni şaşırtan şeyin ne olabileceğini düşündüm.

Güzel bir geceydi ve gün ağarıp ortalığı sıcak basıp kavurmadan gemiye bineceğim kıyı kasabasına vardım.

Yunanistan'a geçmek için geldiğim dinlence kasabası, mevsim sonu olduğu için oldukça sessizdi. Bir pansiyona giderek bütün öğleden sonrayı uyuyarak geçirdim. Uyandığımda neredeyse akşam olmuştu.

17

Gecenin geç bir vaktinde, daha önceleri de sayısız kez geldiğim bu kasabanın sokaklarında dolaşıyor, tanıdık birisine hem rastlamak istiyor, hem de içten içe böyle bir durumdan korkuyordum. Kos'a gidecek tekne sabah kalkacağı için ister is-

temez o geceyi orada geçirmek zorundaydım. Sabahleyin uyu-yup kalmaktan korktuğum için pansiyoncuyu beni saat sekizde uyandırması konusunda sıkıca uyarmıştım. Bir bara giderek biraz içmeyi, sonra erkenden yatmayı düşünüyordum. Gecenin hiç de planladığım gibi geçmeyeceğini nereden bilebilirdim.

Dinlence kasabası olağan bir yaz sonu yaşıyordu. Uzun süren sıcak bir günden sonra, denizden esen serin rüzgâr insanlara canlılık veriyordu. Sonunda, korktuğum başıma geldi, eski bir tanıdığa rastladım, beni gördüğü için çok mutlu olmuştu. Çok yorgun olduğumu söyleyerek elinden güçlkle kurtuldum.

Eskiden bildiğim, bir zamanlar âşık olduğum bir kadını, –hayır, Siren değildi, neredeyse unuttum diyebileceğim bir başka kadındı– dinlemek için bir bara gittim. Bir başkası vardı şarkı söyleyen, çarpıcı bir yüzü olan, esmer bir genç kadın. Oldukça hüznülmü olmalıydım, çünkü kadehleri peşpeşe yuvarladığımı anımsıyorum. Aslında bar yarı açık sayılırdı ama yine de bir ara hava almak için kapının önüne çıktım. Kaleyi aydınlatan sistemi mi kapatmışlardı, yoksa vakit mi çok geç olmuştu, bilmiyorum. Nereden bakarsanız bakın bitmeyen bir geceydi. Yeniden içeriye dönüp, şarkı söyleyen kadını izlemeye başladım. O geç saate karşın bar çok kalabalıktı. Ayakta duracak bir yeri güçlkle bulabilmişim. Şarkı söylemeye kısa bir süre ara veren şarkıcı kadın bulunduğum yere geldi.

“Şarkı sözlerini siz mi yazdınız?” diye sordum ona.

“Evet,” diye yanıtladı beni.

“Ben de sözlerle ilgilenirim,” dedim. Oysa o halimde bile sözlerden bir şeyler beklemem en azından garipti. Daha neler söyleyecektim kimbilir, ama başka bir salak onu elimden kurtardı. Birden Siren’i anımsadım, kendimi çok yalnız hissediyordum, sarhoştum ve bu kasabada, bu barda ne işim var diye kendi kendime soruyordum.

Dışarıya çıktım, o burada yoktu, her yeri dolaşsam bile onu bulamazdım. İçimde ölmek ister gibi bir duygu vardı. Ellerim cebimde rıhtım boyunca yürüyordum. Birileri teknenin birinde içiyorlardı sanırım.

“Hey!” diye bağırdım. “Hey, oradakiler, geçmişe kalkan tekne saat kaçta?”

Karanlıkta birisi küfürle karşılık verdi bu soruma. “Haydi git oradan orospu çocuğu, kapa çeneni de uyuyalım.”

Bu arada bana öyle geliyordu ki sanki bir adım daha atsam bütün giz, iyi ama hangi gizdi bu, neyse işte bütün bir giz çözülecekti. Sanki Tanrı’yla baş başaydım ve ne sorarsam sorayım beni yanıtlayacaktı. Yorgundum oysa ve oyunu yitirdiğimi duyuyordum yüreğimin bir yerlerinde. Yıllarca üzerinde çalıştığım ne bir yazıydı, ne bir şiir, sanki yalnızca kendi yalnızlığımıydı. Şimdi geriye baktığım zaman, kendi yaşamımdan çok, bu yalnızlığı ve Ebru’yu yaşadığımı anlıyordum. Siren’e haksızlık ettiğimin bilincindeydim ama ne yapayım, kendi çarmıhını taşıy gibi Ebru’yu hep içimde taşımıştım. O küçük bir kızdı benim gözümde ve ne tuhaf, sanki hiçbir şeyin ayrımında değildi. Ebru’ya kızmak elimden gelmiyordu, ama beni yapayalnız bırakıvermişti işte. Oysa şimdi onu ne denli sevdiğimi anlıyordum. En azından Ebru’yu benim kadar seven başka birinin olamayacağını düşünüyordum. Bana öyle geliyordu ki yazgılarımız ortaktı, o yoksa, ara sıra yatağımı paylaşan başkaları olacaktı, tamam, ama hiçbir şey onun sıcaklığını veremez gibi geliyordu bana.

Denizin kıyısında tahta bir banka oturdum. Hafifçe başım dönüyordu ve bir gece rüzgârı ağaçların arasından esiyordu. İşemek için deniz kıyısına indim. Sonra yüzümü tuzlu suyla yıkadım. Su ılıktı. Dayanamadım ve elbiselerimi sıyırıp yakamozlarla pırıl pırıl parlayan denize atladım. Kıyıdan bir elli metre kadar açıldım.

Kıyıya çıkıp gömleğimle bir güzel kurulandım. Çırılçıplak yüzmenin en önemli yararı buydu, insan çabucak kurulanabiliyordu. Tahta banka oturup bir sigara yaktım.

“Bizler, biz yalnız ve direnen ruhlar,” diye mırıldandım. Oysa ne yalnızlıklar, ne vartalar ve ne ayrılıklar atlatmıştım. Ne kasırgalar, ne ateşler ve o zamanlar beni en çok sarsan şey, anlatacak kimse bulamamaktı. Tıpkı şimdi olduğu gibi. Gerçeği yakalamıştım ama onu anlamlandırmak –tıpkı düşlerde olduğu gibi– elimden gelmiyordu ve işte yine anlatacak birisi yoktu. En iyisi gidip uyumak diye düşündüm, uyumak yarım ölüm, en iyisi uyumak ve unutmak.

Birden oturduğum bankta yalnız olmadığımı ayırt ettim. Şarkıcı kız, ama ne zaman ve nasıl sessizce gelip yanıma oturmuştu! Bir an kendi kendime konuşuyor olmaktan ve olduğumdan daha sarhoş görünmekten utandım. Bir başka açıdan onu yanı başımda oturur görmek beni sevindirdi, çünkü kim olursa olsun birisiyle konuşmak için güçlü bir istek duyuyordum. Genç kız beni daha önceden tanıdığını, Ebru'nun eski bir arkadaşı olduğunu söyledi. Bu rastlantıya çok şaşırmıştım, oysa Siren'i tanıdığını söylese bunu doğal karşılardım.

Ayağa kalkıp yavaşça bankın arkasına geçti. Dönüp baktığımda beni izlediğini gördüm. Suskun duruşum onu ürkütmüş olmalıydı.

"İyisiniz değil mi?" diye sordu. "Nedir böyle derin derin düşündüğünüz şey?"

Yeniden yanıma gelip oturdu. Parmağıyla bankın tahtasına hafifçe vuruyordu.

Sonra kalktık, uzun süre konuşmadan yürüdük. Kendi kendine konuşup yürüyen bir sarhoş dışında, -bir kez daha anımsayış ve utanç- dar yollarda hiç kimseye rastlamamıştık.

Bana Ebru'nun burada olduğunu söyledi. Birkaç gün sonra yatla denize açılacaklardı. Ona hiçbir şey sormadım. O yine de bana Ebru'nun o üzüntülü günlerinden, Elvan'ın anlatıklarını çağrıştıran o hüzünlü anılardan uzun uzun söz etti. Aradan bunca zaman geçtikten sonra ancak şimdi Ebru'nun ne denli acı çektiğini anlayabiliyordum. Duygularımın kısa bir çözümlemesini yaptıktan sonra Ebru'yu yeniden görmeyi düşünmenin bile katlanılmaz olduğunu anladım. Bu oldukça tuhaftı, çünkü daha az önce Ebru'yu nasıl özlediğimi anımsıyordum, yoksa özlediğim bir başkası mıydı? Belki Siren, belki başka kadınlar, belki de *Düş Kadın*... Ona bütün bunlardan hiç söz etmedim ama yanımda yürürken sanki aklımdan geçenleri anlayabilirmiş gibi Ebru'yla ilgili düşündüklerimden ötürü utandım.

Işıkları kararmış kahvenin önündeki bir masaya oturduk, denizin hafif dalga seslerini dinleyip susmaktan başka yapacak bir şey yoktu.

Ondan Ebru'nun telefon numarasını ve adresini aldım, yazma gereksinimi duyarsam adresinin nasıl olsa elimde oldu-

ğunu bilmek beni rahatlatacaktı, ama aramayacağımı biliyordum, zaten buna zaman da yoktu, sabah erkenden bu kasabadan ayrılmam gerekiyordu. İşin doğrusu, telefon etmekten de, mektup yazmaktan da hiç hoşlanmam.

Ertesi sabah uyandığımda çok geç olmuştu. Pansiyoncunun kapıya vurduğunu bile anımsamıyordum. Böylece kasabada kalışımı gereksiz yere bir gün daha uzatmak zorundaydım, çünkü Kos'a mevsim sonu olduğu için, yalnızca sabahları kalkan tek bir tekne vardı.

Öğleden sonra, daha önce vardığım kararda ufak bir değişiklik yaptım ve Ebru'yu telefonla aradım. Telefona çıkan bir erkek sesi, o sabah erkenden tekneyle denize açıldıklarını söyledi, bir haftadan önce dönmezlerdi. Yapacağım başka bir şey yoktu, bir açık hava kahvesinde oturdum ve eski günlerimizi düşündüm. Kendimi telefonda da olsa Ebru'nun sesini duymak için hazırlamış olduğumu o zaman anladım, gizli gizli bunu arzuluyordum, şimdi içimde bir boşluk, bir kırıklık duyuyordum. Sonra pansiyona döndüm, gemiyi bu kez de kaçırmamak için erkenden yattım, hemen uyumuşum.

Karışık birtakım düşlerle boğuşurken pansiyoncunun kapıya vuruşuyla uyandım. Geminin kalkışına çok az kalmıştı. Genellikle sabahları çok güç uyanırım. Odanın penceresini açık bırakmayı akıl etmiştim, pencereden gün ışığıyla birlikte sabahın serin havası içeriye doluyordu. Ufak yol çantamı alıp yola koyuldum. Kasabanın sokakları bu saatte ıssızdı. Yoldaki bir büfeden gazete, dergi, sandviçler ve bir şişe su aldım.

Liman oldukça sakindi. Kimi tekneler, günlük tur için son hazırlıklarını yapıyordu. Kahvede tek tük oturanlar vardı. Dolaşan başıboş bir köpeği saymazsak meydan yavaş yavaş yakıcı olmaya başlayan güneşin altında ıssızdı. Tekne düdüğü çalıp duruyordu.

Rodos'a Kos'tan kalkan bir Flying Dolphin'le –adalar arasında işleyen deniz otobüsü– öğleden sonra gelmiştim. Girit'e

gemi ertesi gün kalkacaktı. O gece iyi bir uyku çektim ve sabah erkenden uyandım. Doğrusu çok yazık: bir gün için olsa da, başka zaman gelmiş olsaydım belki seveceğim bu adada sıkışıp kalmıştım. Sonunda yakınlardaki bir köye gitmeye karar verdim. Böylece öğleden önceyi değerlendirmiş oluyordum, gerçekten de beni dinlendiren güzel bir gezi olmuştu bu.

Öğleden sonra geri döndüm, amaçsızca kenti dolaşmaya başladım. Yolum deniz müzesine düşmüştü. Müze, rıhtımın denize doğru çıkıntı yaptığı bir yerde kurulmuştu. Müzeyi gezerken birden izlendiğim duygusuna kapıldım. Labirente benzeyen, iki yanı akvaryumlarla dolu koridorlar boyunca ilerliyor, bir an önce gün ışığına çıkmak istiyordum, tekdüze bir sırlılıyla akan su sesi, sıcak ve ıslak hava uykumu getirmişti. Geniş pencerelerine gün ışığının vurduğu ve bu pencerelerin de büyük balıkların bulunduğu bir havuza açıldığı ana salona vardığımda ne yapmam gerektiğini düşündüm. Orta yaşlı bir adamdı, yüzü hiç yabancı gelmiyordu ama nerede görmüş olduğumu hemen anımsayamadım.

Beni izlemeye ne zaman başlamıştı bilmiyorum. Bir lokantada öğle yemeği yerken onun da tek başına yakınımdeki bir masada oturduğunu anımsıyordum. O zaman da yüzünün tanıdık gelmesi beni şaşırtmış, eskiden tanıdığım birine benzediğini düşünmüştüm. Şimdi onu burada, deniz müzesinde de görünce hiç kuşkuym kalmamıştı. Köye yaptığım geziden dönerken de aynı otobüsteydik.

Büyük bir köpek balığı iskeletini incelemiş gibi yaptı ve benim bulunduğum yöne hiç bakmadı. Havuzun başında uzun bir süre oyalandım, zıplayıp duran bir yunusu izledim. O da benimle birlikte havuzun başındaydı, sonunda sanırım beni kuşkulandırmamak için dışarıya çıkmak zorunda kaldı.

Benim için eski kötü anıların ağırlığı düşünülduğünde birisi tarafından izlenmek kaygı verici bir durum. Özellikle çevremi tümüyle yabancılarla sarılı olduğu böyle bir yolculukta.

Müzenin dışına çıktığımda, rıhtıma çarpan dalgaların hışırtısından başka tek bir ses yoktu. İçeride zamanı unutmuşum, ama sanırım o denli geç değildi, müzenin kapanmasına daha çok vardı. Yeni başlayan ince bir yağmura aldırmadan

rıhtımda yürüyor ve bu adamın beni izlemesinin nedenini anlamaya çalışıyordum. Kayalıkların arasında rüzgâr ve dalga serpintileri, yengeçlerin inatçı bekleyişi. Nasıl oldu bilmiyorum, birden anladım. Hemen geriye dönüp müzenin arkasına dolandım. Oradaydı işte, girişteki bilet gişesinin yanında duruyordu. Bu adamın müzenin güvenlik görevlisi olduğunu anlamamış ve gereksiz yere kuşkullanmışım.

Akşama doğru –Girit vapurunun kalkışına daha uzun bir zaman vardı– yemeğimi yeni bitirmiş, limanda yürüyüş yapıyordum. Kıyıdan açılmak üzere olan bir tekne dikkatimi çekti, yalnızca bayrağı nedeniyle değil, tipik güney tersanelerinde yapıldığını belli eden biçimi ve büyüklüğüyle de, yat limanında dizili öteki teknelerden değişik oluşu ilk bakışta göze çarpıyordu.

Kıyıdaki teknelerin direkleri arasında hafif bir rüzgâr ısıklık çalıyor, değişik renk ve boyutlardaki bayraklar sanki alkış tutuyordu. Daha iyi görebilmek için kızağa çekilmiş teknelerin arasından geçtim, rıhtımın geniş bir çıkıntı yaptığı yere doğru yürüdüm.

Kıçüstünde telaşlı bir koşuşturma vardı, sonra tekne, kıyıya bağlı öteki teknelerin arasındaki uzun dar geçitten ağır ağır geçti, demirli yüksek bir balıkçı teknesinin yanından sıyrıldı, bulunduğu yerde hafif bir dönüş yaptı ve açık denize doğru dümen kırdı. İşte tam o anda gördüm onu, teknenin önünde ayakta duruyor, dalgın gözlerle limana bakıyordu. “Ebru!” diye bağırarak istedim ama sesim çıkmadı, el salladım. Sanki bu sessiz çılgınlığı duymuş gibi bulunduğu yöne baktı, el salladığımı görmüştü. Bir süre gözlerine inanamayarak şaşkınlıkla baktı, her şey Taksim Alanı’nda onu son kez gördüğümde olduğu gibiydi. Üzerinde ince, renkli bir elbise, rüzgâr esiyor, uzun saçları rüzgârda uçuşuyor. Tekne başını limanın çıkışına doğru çevirmiş, hızlanmıştı. Ebru teknenin kıyısına doğru yürüdü, şimdi yanında daha önce hiç görmediğim bir adam belirmişti, ona bir şeyler söyledi, sonra bana el salladı ve sonunda hızla gözden yitti.

Tekne limandan çıkıp tümüyle görünmez olana dek oradan ayrılmadım, akşam rüzgârında kırısan denizin renk de-

ğıştirmesini izledim. Mendireğin uzantısında dalgalı bir deniz uzanıyor ve yaklaşan bir gemi yavaş yavaş büyüyüp bir biçim kazanıyordu.

19

Kandiye Limanı: gün doğmak üzere. Rıhtıma bağlı gemilerin üzerine düşen çiğ pembe bir ışık. Rıhtımdaki az sayıda insanın solgun yüzünde uykusuz bir gecenin yorgunluğu ve kaygı dolu sabırsız bir bekleyiş. Limandan esen rüzgârda yoğun balık, katran ve tuz kokusu. Kıyıda halatçıların telaşlı bağırışları ve koşuşturmalar. Limanın ardında henüz uyanmamış bir kentin yatıştırıcı sessizliği.

Sabahın erken bir vakti, Kandiye’de limandan çıkıp sahil boyunca yürürken acı acı düşündüm. Gördüğüm bir düş yüzünden –gazete haberi neden bilmem o denli gerçekmiş gibi gelmiyordu bana– yollara düşmekle akılsızlık mı etmiştim. Aslında bu konuda acele bir karara varmak yanılttı. Sabahın erken saatlerinde, yeterince uyuyamamış, karnı aç ve duşunu almamış her yolcuya dünyanın karanlık görünmesi doğaldır. Böylece, hiç acele etmeden denizin nemiyle buğulanmış sokaklarda sakın ve yorgun bir yürüyüş tutturup, beni karşılayan bu yabancı kentin taze sabah havasını içime çektim.

Limanın hemen bitiminde kent başlıyordu, evler birbirinin üzerine yığılmıştı. Hemen her şey tuhaf bir biçimde yıpranmış ve solgun görünüyordu. Sahil yolunun neredeyse terk edilmiş ve tozlu bir görünümde olmasını sabahın oldukça erken bir saati olmasına bağladım. Evlerin oldukça viran görünümüne gelince, bunun bir nedeni sanırım çoğunun soluk renklerle boyanması ve bakımsızlığıydı. Rüzgâr evlerin arasındaki dar sokaklarda tozu dumana katıyor, deniz kuşları güçlkle uçabiliyordu.

Yabancı bir kentte insan, yıllardır görmediği birisini nasıl bulabilir? Bunca yıldan sonra, onu bir yerde görmeyi ya da onu evinden telefonla aramayı yeğlerdim. Oysa elimde ne bir adres, ne de bir telefon numarası vardı. Dora yıllar önce bana yolladı-

ğı son mektupta Hanya kentinde bir adres vermişti. O yaz tatilinde attığı bu mektuptan sonra ondan başka bir haber alamamıştım. Kandiye’de izini bulamazsam, Hanya’ya giderek elimdeki bu adresi deneyecektim. Elimdeki gazete haberini en son çare olarak kullanmak istiyordum. Dora’yı çaresiz üniversitede arayacaktım. Neyse, bütün bunlar bir otele yerleşip, iyi bir kahvaltı yapıp, bir süre de uyuduktan sonra düşünülecek şeylerdi.

Limanın yakınlarındaki bir otele yerleşip, bütün bu düşüncüklerimi gerçekleştirdim. Uyandığımda güneş batmak üzereydi. Ertesi gün ilk iş olarak üniversiteye gidip Dora’yı aramaya karar verdim.

Gece otele geç döndüm ve oldukça içki içmeme karşın, belki de bu yüzden, bir türlü uyuyamadım. Ertesi gün uyandığımda vakit öğleye geliyordu. Uzunca bir süre üniversiteyi nasıl bulacağımı araştırmakla geçti. Yabancı bir kent insana beklenmedik engeller çıkarır; gezginler için yapılmış haritaları inceler ya da kendi yaşamlarının akışında birtakım sıkıntılı insanlardan yanıt beklersiniz.

Sıcak bir gündü ve üniversiteye vardığımda güneş tam tepedeydi. Okulun önündeki bahçeye dağılmış, kimileri çimenlerin üzerine uzanmış kıvrık erkekli öğrencilerin yanından geçip, yüksek tavanlı, duvarları yazılar ve posterlerle dolu binalarda bir süre kararsızlık içinde dolaştım. Dora’yı sorduğum öğrencilerden bazıları İngilizce bilmiyor, bilenlerse bu isimde birisini tanımadıklarını söylüyorlardı. En sonunda beni, yardımcı olabilecek tek yer olarak, Öğrenci İşleri Bürosu’na yolladılar. Sayısız yanlış kapı, bir o kadar koridor ve kat denedikten sonra aradığım yeri bulmayı sonunda başardım.

Öğrenci İşleri Bürosu’ndaki görevli, Dora Patulidu’nun öğrenci değil öğretim üyesi olduğunu söyledi, ki bunu önceden biliyordum. “Bu konuda Profesör Dimitris Sinodinu size yardımcı olabilir,” dedi, “Onu Fizik Bölümü’nde bulabilirsiniz.” Görevli yeniden kâğıtlarının başına eğildiği için yüzümü kaplayan sevinç dalgasını görmemiş olmalı.

Fizik Bölümü’nü kolayca buldum. Profesör Dimitris Sinodinu, beyaz saçlı, ciddi görünümlü bir adamdı. Ne istediğimi anlattığım zaman bir süre dikkatle yüzüme baktı. Sonra, “Kor-

karım bu konu bana boşa zaman kaybettirecek," diye mırıldandı. Değerli zamanını almak istemediğimi söyledim.

"Aslına bakarsanız, size nasıl yardımcı olabileceğimi de bilmiyorum, evet, Dora'yı kuşkusuz tanıyorum, ama işte hepsi bu."

Nasıl başlayacağımı bilmiyordum, sonra "Nasıl oldu bu? Yani bu olay..." diye sordum.

Sanki bu can sıkıcı olayı yeniden anımsamaktan hiç hoşlanmamış ve bir an önce anlatıp kurtulmak istemiş gibi yüzünü buruşturdu..

"Bunun nedeni kıskançlık," dedi Profesör Dimitris Sinodinu, bir şeye canı sıkılmış gibi hafifçe masaya vurdu, "Evet kıskançlık, ama kesinlikle cinsel değil."

"O zaman?.." dedim, bir açıklama bekleyerek.

"Bilim tarihi de aşkın tarihine benzer, tutku ve kıskançlık yönlendirir her ikisini de. Bilim tarihinde bu konuda sandığınızdan daha çok örneğe rastlanır, ama ilk akla geleni, Newton'un Leibniz ile olan çatışmasıdır. Bu bizim olayda da..."

Kısa bir süre düşündü, konuşup konuşmamakta kararsızdı. "Tam kıskançlık ve bilim ilişkisini anlatmaya başlamıştınız," diye anımsattım.

"Evet, bilimsel kıskançlık, Fizik Fakültesi Başkanı Prof. Pavlos Laiou, başında George Kavakos'un olduğu bir araştırma projesine karşı çıkıyordu."

"Bu olaydan George Kavakos'un mu sorumlu olduğunu söylemek istiyorsunuz?" diye sordum.

"Kimseyi suçlamak istemem," dedi. "Yalnız şu kadarını söyleyeyim: Mihalis, George Kavakos'un öğrencisiydi.

"Gazetede sizin ağır yaralandığınızı okumuştum."

"Yanlışınız olmalı," dedi Profesör. "Çünkü çok hafif bir yara almıştım, üstelik sözünü ettiğiniz olayın tarihi sandığınızdan çok daha öncedir. Korkarım haberin sizin gazetelerinizde yayımlanmış gecikmiş olmalı." Sonra sesinde tuhaf bir acıyla, "George Kavakos, bunu yapacağını söylemiş ve bizi uyarmıştı," dedi. "Belki inanmayacaksınız ama, George bunun olacağını başından beri hep biliyor ve bekliyordu. Aslına bakarsanız ben bile olağandışı birtakım gelişmeler olduğunun ayrımındaydım."

“Niçin böyle bir sonuca varmıştınız?”

“Doğrusu bilmiyorum, gelecekte neler olacağını sezebilmek oldukça garip bir duygu! O gün, toplantı salonunda başımıza çok ciddi ve çok korkunç bir şey geleceğini biliyordum.” Öfkeyle elini salladı. “Tamam, çok önemli değil, sanırım size her şeyi anlatmam gerekiyor. Söylemek istediğim şu: gerçekte George, geleceğin bilimsel olarak kuşkusuz belli sınırlar içinde bilinebileceğini savunuyordu.”

“Nasıl, geleceğin bilinebileceğini mi?”

“Evet, sanırım bir tür olasılıkların hesaplanmasıyla böyle bir sonuca varılabileceğini öngörüyorlardı. Başka bir deyişle gelecekteki olayların gidişi ya da gelişmesi konusunda matematiksel bir çözümleme elde edebilmek; evet, George Kavakos bunu araştırıyordu.”

“Sizin anlattıklarınızın doğru olduğuna inanmam için bir neden var mı?” diye sordum. Saçma bir soruydu, burada bulunuş nedenimin gördüğüm bir düş olduğunu söylesem o da bana inanmazdı.

“Bir neden mi? Anlattıklarınıza inanmanızı istemiyorum ki sizden,” dedi Profesör. “Hemen her olgunun üstelik hepsi de geçerli sayısız nedeni olabilir.”

20

Üniversiteden ayrılacağım sırada, –kiraladığım taksinin sü-rücüsüne beklemesini söylemiştim– merdivenlerin alt başında kıvrıkcık, siyah, kısa saçlı genç bir adamın konuştuklarımızı merakla dinlediğini ayırdettim. Sol kulağında küçük bir küpe vardı ve yüzü şaşılacak denli fresklerdeki yüzlere benziyordu. Bu benzerliğin nedeni açıktı; fresklerde olduğu gibi yüzünün anlatımı belli bir devinim içindeyken ansızın donakalmıştı ve yüz çizgilerinin aşırı simetrik oluşu da göz önüne alınırsa yüzüne değişik açılardan bakılsa bile profilden bakıldığı izlenimini veriyordu.

Üniversiteye yaptığım ziyaret istediğim sonucu vermemişti. Ne yapmam gerektiğini düşünmeli ve bir karara varmalıy-

dım. Böyle dalgın ve düşünceli yürürken, beklenmedik bir sonbahar yağmuruna yakalandım ve bir kahvehaneye sığındım. Oldukça küçük bir yerdi, Morosini Çeşmesi'nin yakınlarındaki kahvehanelerden biri olmalıydı. Dışarda yağmur sürüyordu, sıcak bir kahve istedim, bir gazetenin kıyısına karaladığım telefon numarası ve adresleri gözden geçiriyordum.

Camın kıyısında bir masada oturan topluluktan bir genç kalkarak bana doğru yaklaştı, üniversitede gördüğüm genç olduğunu anladım. Masama oturmak için izin istedi. Sonra, adının Stelyo olduğunu, Dora'nın arkadaşı olduğunu anlattı. Onu niçin aradığımı sordu. Gördüğüm düştən söz etmek saçmaydı. Çok eski bir arkadaş olduğunu söyledim.

"Gazete haberi gerçeğin çok küçük bir parçası," dedi. Neden bilmem kanımı donduran kısa bir an geçti, kuşkuyla sordum.

"Dora yaşıyor, değil mi?"

"Elbette yaşıyor," dedi Stelyo.

"Onu nasıl bulabilirim?"

"Bilemiyorum, uzun bir zamandan beri hiçbir haber almadık."

"Profesör Dimitris bu olayın bilimsel bir kıskançlıktan kaynaklandığını söyledi," dedim.

"Bu çok saçma," dedi. "Mihalis, Dora'ya aşıkta, ama karşılıksız bir aşıkta bu. Mihalis'le Dora'nın anlaşması zordu, Mihalis gerçekte çok kıskanç bir insandı. Askerden döndükten sonra kendini bir türlü toparlayamadı. Dora'yı kendisine yardımcı olmadığı için suçluyordu. Doktora sınavında yine başarısız olması çileden çıkmasına yetti. Bana kalırsa, Dora onu yatıştıracağına yangına körükle gitti. Sınavdaki başarısızlığının çalışmayı birlikte yürüttüğü George Kavakos'tan kaynaklandığına onu inandırdı. Mihalis zaten bir bunalım geçiriyordu, sonuçta bu dehşet verici sonuç ortaya çıktı."

"Dora'nın bu biçimde davranacağını sanmıyorum," dedim.

"İşte bunda yanılıyorsunuz," diye neredeyse bağırды, ama sesinde öfke yoktu.

"Neden?" diye sordum, anlattıkları gitgide daha çok ilgi mi çekiyordu. Aradan geçen yıllar Dora'yı belleğimde öylesine

soluklaştırmıştı ki onu yakından tanıdığını söyleyen Stelyo'nun anlattıklarına karşı çıkmam anlamsızdı. Önceleri pek inanmak istememiştim ama başka çarem yoktu, bir sonuca varmak zorundaydım.

"Size bir şey sormak istiyorum," dedim. "Bu anlattıklarınıza bakılırsa Dora ile George arasında tuhaf bir ilişki var. Sanki bir tür nefret, bir düşmanlık..."

Stelyo alayla gülerek sözümü kesti.

"Belki aralarında bu saydığınız tür duygulardan daha derin başka uyuşmazlıklar da vardır. Şunu açıkça söylemeliyim ki," dedi, yan masada birdenbire patlayan bir kahkaha uğultusuyla kısa bir an irkilerek, "açıkça söylemeliyim, o zamanlar ne olup bittiğini anlamakta yetersiz kalmış olmalıyım."

Dışarda yağmur dinmiş, sıcak Akdeniz güneşi parlamaya başlamıştı. Camdan vuran bu parlak ışıktaki, kahvehane olduğundan daha loş görünüyordu.

"Ne yapmayı düşünüyorsunuz?" diye sordu Stelyo.

"Onu aramayı sürdüreceğim. Elimde eski bir Hanya adresi var, talihimi bir denemek istiyorum."

Stelyo yeniden arkadaşlarının yanına döndü. Uzun saçlı, kumral bir kızın ona heyecanla sorular yönelttiğini gördüm. Oturduğum uzak köşeden bile yüzünün kaygılı bir anlatımı olduğu görülüyordu. Belki de yanılıyorum, ama ilk bakışta ben de uyandırdığı izlenim buydu.

Stelyo yanımdan ayrıldıktan sonra elimdeki adresleri yeni baştan uzun uzun gözden geçirdim ve sonunda Hanya'ya gitmem gerektiğine kesinlikle karar verdim.

Sonra dışarıya çıktım, Morosini Çeşmesi'nin bulunduğu yöne doğru yürümeye başladım. Havada yağmur sonrasının o hoş duruluğu vardı; sokaktan hafif bir buğu yükseliyordu, kahvehanelerin bahçesindeki masa ve sandalyeler daha şimdiden kurumuştu. Kendi kendime, "Bu kente, düşümde gördüğüm ve yıllar öncesinden tanıdığım bir kadını bulmak için geldim," diye yüksek sesle birkaç kez yineledim. Bu tümce şimdi bana pek inandırıcı gelmiyordu.

Buraya geldiğim zaman düşüncem şuydu: onun tehlikede olduğunu sanıyordum, onu bulmam beni rahatlatıacaktı. Şimdi

bir anlamda yanıldığımı anlıyordum; gördüğüm düş tuhaf bir takıntıya dönüşmüştü ve aradığım o değildi; kendi bilinçaltımın ve korkularımın izini sürüyordum.

21

Otobüs kentin kalabalık caddelerini geride bıraktı. Kızgın güneşin altında sessizce uzanan bodur ağaçların, kayalıkların ve beyaza boyalı tek tük evin arasından yola koyuldu.

Hanya'ya akşamgeç bir vakitte vardım ve deniz kıyısındaki bir pansiyona yerleştim. Dalga sesleri arasında güzel bir uykuya geçtim.

Ertesi gün erkenden uyandım. Güzel bir gün başlıyordu. Hanya'yı keşfetmek için yarı amaçsız dolaşmaya başladım.

O gün öğleden sonra birisinin beni izlediği gibi bir duyuya kapıldım. Rodos'ta yaşadığım deneyimden sonra bu konuda oldukça duyarlıyım. Kapalı balık ve meyve halinden içeri daldım, kalabalığın insanı rahatlatan bir yanı vardı. Burası bana İstanbul'daki Mısır Çarşısı'nı anımsattı. Dört ayrı girişi vardı: Bir yanda kasaplar, balıkçılar, öte yanda manavlar ve baharatçılar.

Bu tür yerlerde hiç alışveriş etmeden dolaşmak hoşuma gider. Yine öyle yaptım, bütün çarşığı dolaşım. Karpuzlar, kavunlar, ıhlamur, adaçayı, yumurta, kimyon, safran, kuşüzümü, retsina ve uzo şişeleri, bergamut, farklı renk ve boyutlardaki balıklar, tavuklar, muz ve her türden baharat, sonra çeşitli tatlılar.

Balıkçılardan birinin hemen yanında küçük bir deniz ürünleri lokantası vardı. Dükkânın önündeki bir tezgâhta içinde yemeklerin bulunduğu tencerelerden hoş kokular geliyordu. Bütün dükkânı ızgaralarda cızırdayan balıkların kokusu sarmıştı.

İnsan doğrusu yiyeceği şeyi seçmekte zorlanıyordu; kalamar, mürekkep balığı, zeytinyağında kızartılmış sıcak bir ahtapot, ızgara balık ya da insanı acıktıran bir ahtapot salatası. Sonunda lezzetli olduğu görünüşlerinden belli olan istiridyelerde karar kıldım. Bir de makarnalı kalamar istedim. İşte tam o sırada geldi ve karşımdaki boş yere oturmak için izin istedi.

Kandiye’de, Stelyo’nun masasında gördüğüm uzun saçlı, kumral kızdı.

Hiç konuşmadan yemeğimi bitirip, şişedeki son şarabımı da içtikten sonra, anlatacaklarını dinlemeye başlamadan önce sigaramı yaktım. Kendisini tanıttı, bir İtalyan gazetesinin sanat eleştirmeni Sabrina Romano olduğunu söyledi. Sanat konusundaki bir atölye çalışmasıyla ilgili olarak bir dönem için Mykonos’a gelmişti. Gazetesine cinayet konusunda yapacağı başka bir araştırma için daha geçerli bir nedeni vardı, Mihalis Pagonis’in arkadaşıydı.

“Bu çok iyi,” dedim. “Lütfen Mihalis’ten söz edin bana.”

“Neyi anlatmamı istiyorsunuz?” diye sordu.

“Nasıl tanıştığınızı,” dedim. “Onu ne kadar zamandır tanıdığınızı.”

“Mihalis’i İtalya’da tanımıştım,” dedi. “İkimiz Roma’da aynı okula gitmiştik. Annesi İtalyan, babası Yunanlıydı. Sonra Girit Üniversitesi’ne geldi okumak için.”

Sabrina’yla ortak noktalarımız az değildi; meslekdaş sayılırdık ve Girit’e geliş nedenimiz aynıydı. Beni anlayamayacağından korkarak ona gördüğüm düştən söz etmedim.

“Peki, bu tuhaf olay üzerine hiçbir şey bilmediğinizi mi söylüyorsunuz yani?” dedim. “Sonradan neler olup bittiğini de bilmiyor musunuz? Mihalis’i olaydan sonra görmediniz mi?”

Bardağını başına dikip sonuna dek boşalttı ve düşünceli düşünceli başını salladı. Uzun saçlarıyla saydam teninin oldukça çekici olduğunu aklımdan geçirdim.

“Bir iz bulursanız,” dedi, “bana da haber verir misiniz?”

“Elbette,” dedim, “neden olmasın.”

Yaptığım bir şaka hoşuna gitmiş olacak, katıla katıla güldü. Ayrılmadan önce ona kaldığım pansiyonun adresini verdim, ertesi gün buluşmak üzere sözleştik.

Şimdi düşündüğüm zaman rastlantıların ardarda gelişi beni şaşırtıyor. Bir kıyı lokantasında akşam yemeği yiyor, buraya yaptığım yolculuğun amacına ulaşamadığını düşünüyordum.

Biraz uzaktan, arkasında sırt çantası taşıyan, sarışın, kısa saçlı bir kızın yanında uzun örgülü saçlı, kızılderiye benzeyen bir kızla hızlı hızlı yürüdüğünü gördüm. Bu sarışın kızı

nerede tanıdığımı anımsamaya çalıştım. Adı bir türlü hatırıma gelmiyordu. Sonra birden gerçeği anladım, onunla hiç tanışmamıştım, yüzü, görünüşü ve yürüyüşü, bir zamanlar âşık olduğum öteki kadınlara benziyordu, o bir *Düş Kadın*'dı. Kalkıp ardından koşmak istedim ama bir anlamı yoktu. Bir *Düş Kadın*'a asla yetişemezsiniz. Belki yeni gelmişler, kendilerine kalacak bir yer arıyorlardı, belki de Hanya'dan ayrılmak üzereydiler ve otobüslerine yetişmeye çalışıyorlardı. O akşam, ona bir kez daha rastlayacağımı hiç düşünmemiştim.

Ertesi gün, Dora'nın elimdeki adresine bakarak, böyle bir görüşme girişiminde bulunmanın doğru olup olmadığını düşündüm. Belki de bu adreste yabancı insanlarla karşılaşacaktım, her neyse denemeye değerdi. İstenmeyen birtakım olaylarla karşılaşma olasılığı oldukça yüksekti ama başka bir çözüm yolu bulmam güçtü. Bunca yolu boşuna mı gelmiştim.

Taksi, bahçe içindeki büyük bir evin önünde durdu. Sanırım kentin oldukça zengin bir semtindeydik. Kararsız adımlarla bahçeye girdim.

Kapıyı yavaşça çaldım, bekledim. Yan bahçeden hafif bir müzik sesi geliyordu. Yeniden çaldım. Yine açan olmadı. Son bir kez daha çaldıktan sonra, arkamı dönmüş gidiyordum ki, kapı, şişman, saçları oldukça seyrelmiş bir adam tarafından açıldı; bol ve ince bir gömlek giymişti, onun üzerinde de zarif bir yelek vardı. Elinde bir kitap tutuyordu.

"Lütfen içeri gelin," dedi gülümseyerek, sanki geleceğimden haberi varmış gibi.

"Önemli bir konuyla ilgili görüşmek istiyordum," diye durumu açıklamaya çalıştım. "Her şeyden önce şunu öğrenmek istiyorum; Dora'yı tanıdığınızı düşünmekle sanırım yanlış mıyorum, değil mi?"

Adam başını salladı.

"Ben Dora'nın çok eski bir arkadaşayım, adım Ercan," diye konuşmayı sürdürdüm. "Onu görmek istiyordum."

"Lütfen, gelin," diye yineledi adam. "Adım Vasil Minadora, gelin."

Adamın peşinden içeriye girdim. Dar bir koridordan salona doğru yürüdük. Ayaklarımın altında eski ahşap döşemenin

gıcırdadığını duydum. Salondan küçük bir yan bahçeye ve denize bakan hoş bir balkona çıkılıyordu. Balkonun hemen ötesinde uzanan denizin sesi geliyordu. Vasil, kahve getirmek için mutfığa gitti. Balkon masasının üzerinde kahve fincanları hazırды. Vasil, bir konuk bekliyor olmalıydı.

Az sonra döndü, karşımdaki hasır koltuğa oturdu.

“Dora’yı görmek istiyordum,” dedim. “Elimdeki tek adres de buydu, umarım sizi rahatsız etmedim.”

“Size yardımcı olabilirsem sevinirim,” dedi Vasil. “Peki ama bunca yıldan sonra Dora’yı niçin görmek istiyorsunuz?” Onun bu sözü üzerine kısa bir an için kendime onun gözleriyle baktım ve Hanya’ya, bu eve geliş nedenim son derece anlamsız gözüktü bana. Ona gördüğüm düştten nasıl söz edebilirdim. Sanırım sözlerimin açıklıktan oldukça uzak oluşu onu kuşkuya düşürmüştü. Ne yazık ki Dora’nın yeni adresini Vasil de bilmiyordu.

“Onu bulabilmek kolay değil, çok yolculuk eder ve nerede olduğunu kimse bilmez.”

“Anlıyorum.”

“Aylardır onu görmedim.”

“Bana yazdığı mektupta, Girit Üniversitesi’nde okumaya başladığını...”

“Bu sözünü ettiğiniz dönem, evliliğimizin sonlarına doğru olmalı. Çok gençti o sıralar. Doğrusu bir kez onu yakından tanıdınız mı kolay kolay vazgeçemezsiniz, öylesine cana yakın bir kızdır. Şimdi o günler çok gerilerde kaldı, aradan çok uzun bir süre geçti.” Kısa bir sessizlik oldu. “Bana kalırsa yanlış iz üzerindesiniz,” dedi Vasil. “Bu yolla onu bulabilmeniz çok güç.”

“Fazla şansım yok.”

“Kimbilir,” dedi Vasil. “Ne yapmayı düşünüyorsunuz?”

“Kandiye’ye dönmeyi. Sonrasını ben de bilmiyorum.”

Balkonun hemen yanındaki pencerenin pervazında denizden yansıyan bir ışık dolaşıyordu. Balkon kapısının perdesi insanın uykusunu getiren tekdüze bir devinimle bir kabarıp bir iniyordu.

“Kandiye’deki o korkunç olay. O konuda hiçbir şey duydunuz mı?”

“Hayır, ayrıldığımız çok uzun bir süre oldu, ama ölümden döndüğünü bir arkadaşımın duymuştum.” Önemli bir şey anımsamıştı, kısa bir süre düşündü. “İsterseniz size yeni adresini bulmaya çalışırım. Ortak dostlarımız var, yalnız biraz zaman alabilir.”

Teşekkür ettim ve ondan bir haber alana dek Hanya’dan ayrılmak istemediğimi söyledim.

Dışarıya çıkıp bahçe kapısını yavaşça kapattığım sırada içerden yükselen bir ses duydum. Bir kadın sesini andırıyordu. Benden gizlenen bu kadının kim olduğunu merak ettim, ama yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

Ertesi gün, daha doğrusu ertesi akşam Venedik Limanı’nda *Düş Kadın*’la ikinci rastlantı gerçekleşti. Arkadaşıyla birlikte, rıhtımın kıyısında durmuşlar ve Jali Camisi’ne bakıyorlardı. Ben hemen oracıkta bir bankta oturmuş, limanın daracık girişinde dalgaların kırılmasını, sonra yeni bir güçle bu ufak limanın rıhtımlarını köpükler içinde bırakmasını izliyordum.

Yaz sonu olmasına karşın, Venedik Limanı’nın kıyısındaki lokanta, bar, taverna ve kafeler kalabalıktı; renkli güneş şemsiyelerinin altındaki masalarda gezginler, önlerinde yine değişik renklerdeki içki kadehleriyle oturuyorlardı. Liman yolu boyunca alışveriş edenlerin, dolaşanların oluşturduğu bir kalabalık, atlı arabalar, mağazaların ışıkları, laternalar, hemen her şey bu neşeli akşamüstünün ayrıntılarını oluşturuyordu.

Bu eski limanın rıhtımı neredeyse denize açıktı; dalga mendireğin ucundan giriyor, kabaran deniz ufacık limanı taşacakmış gibi dolduruyordu. Dalgınlıkla caminin çevresinde dolaşırlarken, dalgaların rıhtımı süpürdüğü bir yere gelip durmuşlardı. İri bir dalga ayaklarını sıırıslıkla bırakabilirdi. Hani şu belli aralıklarla gelen iri dalgalardan birisi. Onları bu konuda uyardım. Gelip yanıma oturdular. İşte böylece tanışmış olduk. Onların ayrılmasından kısa bir süre sonra koca bir dalga biraz önce bulundukları rıhtım parçasını köpükler içinde bıraktı.

Akşam oldu ve rıhtımın kıyısındaki yol fenerleri buğulu ışıklarıyla eski limanı aydınlattılar. Adını hiç sormadım bile, çünkü o benim için bir *Düş Kadın*’dı. Daha sonraki günler onla-

ra kentin başka yerlerinde de rastlamış, ama bir daha konuşma olanağı bulamamıştım.

Kaldığım pansiyon kentin biraz dışındaydı ve hemen biraz ötesinde kumsal uzanıyordu. Gece çok geç geliyor, biraz kitap okuduktan sonra yatıyordum.

Vasil'den bir haber çıkmasını beklerken zamanımı hoş bir biçimde geçirmem gerektiğini düşünüyordum. O gün deniz kıyısında uzunca bir süre kaldım ve çok geç saatlere kadar sudan çıkmadım. Havanın bulutlu olmasına karşın plajda tek tük denize girenler vardı. Pansiyona döndüğümde vakit oldukça geçti, sıcak bir gece, uyumak olanaksızdı.

Uyumadan önce bir süre okumak istedim. Yan odadan gelen bir ses dikkatimi dağıttı. Tuhaf, anlamını çözemediğim bir sestti bu. Banyoya girip bir duş aldım. Sonra yeniden yatağıma döndüm, ama artık okuyamıyordum. Yan odadan kapanan bir kapının sesini ve bir kadının gülüşünü işittim. Sonra konuşmalar dış kapıya doğru azalarak sürdü. Bu kadar geç bir saatte nereye gittiklerini ölesiye merak ettim. Oldukça sarhoş olmalıydılar.

Yan odada kalanları çıkardıkları seslerden tanıı olmuştum. Kuşkusuz müşteriler sık sık değişiyordu. Ama bu sözünü ettiğim odada kalanların henüz ayrılmaya niyetleri yoktu. Onların odayı bir sezon için tutmuş olabileceklerini bile düşünmedim değil. Kimi müşteriler yemeklerini ortak mutfakta yapıyordu. Pansiyona erken döndüğüm akşamlar yemek salonunda güle oynaya yemek yiyen kalabalık topluluklar görüyordum.

Beklemekten sıkılmışıttım. Sabrina da arayacağını söylediği gün ortalarda görünmemiştii, kimbilir belki de Kandiye'ye geri dönmüştü. O gün denize gitmedim, pansiyondan çıkıp deniz kıyısı boyunca yürüdüm.

Beyaz badanalı evlerin arasında serin bir rüzgâr esiyordu. Kayalara çarpıp dağılan bembeyaz dalgalar. Adalar Denizi'nde sanki çok uzaklardan gelen bir ısıık sesi. Belleğimde başka denizler ve kayalıklar. Oradan da Siren'i anımsadım.

Hemen o gün Siren'e bir mektup gönderdim. Hanya postanesini bulduğumda neredeyse akşam olmuştu. Hemen yanı başımda iki Fransız genç kız, ellerine geçmeyen bir havalenin gecik-

mesindeki nedeni öğrenmeye çalışıyorlardı, sırtlarından indirmedikleri çantaları ağırlaşmıştı, yüzlerinde bezgin bir anlatım vardı. Uzunca bir süre, önümde Hanya'yı gösteren bir kartpostal, ne yazabileceğimi düşündüm. Sonunda Girit'e geldiğimi, henüz hiçbir şey öğrenemediğimi, değişik insanlarla tanıştığımı yazdım. Neden bilmiyorum, Ebru'ya yazmak içimden gelmemişti.

Ertesi gün birisinin kapıya vurduğunu duydum. Günün ilk ışıkları dışardaki kumsalı aydınlatıyordu. Gelen Sabrina'ydı, önemli bir iş nedeniyle Kandiye'ye gidip dönmek zorunda kalmıştı.

"Uyandırdığım için üzgünüm, ama seni burada bulamaktan korktum," dedi.

"Ne yazık ki yeni bir haber yok," dedim. Sonra ona Vasil Minadora'yla yaptığım görüşmeyi anlatıp, ondan haber gelmesini beklediğimi söyledim.

Öğleden sonra, Venedik Limanı'nda bir lokantaya gittik. Liman yine dalgalıydı, hafif bir rüzgâr dalga serpintilerini bir bulut gibi üflüyordu. Lokantanın dışındaki masalardan birine oturduk.

"Neye karar verdin?" diye sordum.

"Geri dönmeye."

"Adanın adı neydi? Mykonos mu?"

"Evet, Mykonos."

"Hoşnut muydun bari? Yani şu sanatçılar köyünden."

"Bu biraz da beklentilere bağlı," dedi ve denize baktı. "Yaşamdan çok az şey beklemeye alıştım."

"Öyle mi? Bir gazeteci olarak mı, bir ressam olarak mı?"

"Artık resim yapmıyorum."

"Peki ama neden?" diye sordum.

"Sanatımda ilerledikçe," dedi, "şey, ama gülmeyeceksin." Gülmeyeceğim konusunda söz verdim. "Bunun beni kadınlık arzularından uzaklaştırdığını düşündüm."

Venedik Limanı boyunca çepeçevre sıralanmış lokantaların masalarını ıslatan serpintiler. Liman yavaş yavaş canlanıyor, lokantalarda oturan kalabalık artıyordu.

Hanya'da Kazancakis'in mezarını görmek istediğini söyledi. Ben görmüş müydüm, hayır, dedim.

“Peki ama niçin?”

“Bilmiyorum.”

Sonra konuyu değiştirmek için Knossos’a gidip gitmediğini sordu.

“Hayır, gezgin kalabalıklarını hiç sevmem. Biliyor musun, iki kez Barselona’ya gitmeme karşın Picasso Müzesi’ni de görmedim. Ben canımın istediği gibi yaşarım ve bu, yolculuklarda da değişmez. Tıpkı evimde olduğu gibi çok geç uyanırım. Anlayacağın her yolculukta alışkanlıklarımı da birlikte taşıyım.” Beni şaşkınlıkla dinliyordu.

“Bu iyi bir şey mi sence?” diye sordu. Bunu söyledikten sonra yanıtımı beklemeden ayağa kalktı. “Telefon etmeliyim,” diyerek eline çantasını aldı, hızlı adımlarla lokantanın öbür ucunda telefonun bulunduğu yere doğru yürürdü.

Döndüğünde ben de kararımı vermiştim. Konuşmaya bir kez başladıktan sonra Sabrina’ya her şeyi anlatmak için dayanılmaz bir istek duyuyordum. İlk kez doğal bir şeyden söz eder gibi ona gördüğüm düşü anlattım. Yüzüne gz atınca onun rahat konuşabileceğim bir insan olduğuna daha fazla inandım. Sonra uzun uzun *Dş Gemi’*yi anlattım, yıllar sonra bu gemiyi Boğaz’ın sularında gördüğümü söyledim.

Sabrina beni ilgiyle dinliyordu, kadehini dudaklarına götürdü. Biçimli ve küçük ellerini ilk kez ayırımsadım. Bitirdiğimde, “gerçekten ilginç,” diye konuştu, “peki ama Dora’dan ne öğrenebileceğini sanıyorsun?”

“Bilemiyorum, onu yalnızca görmek istiyorum.”

Yüzüme üzüntüyle baktı. “Benim Kandiye’ye dönmem gerekiyor, yarın akşam da Mykonos’a gideceğim.”

“Seni yeniden görmek isterdim.”

“Peki ama ne zaman buluşacağız?” diye sordu.

“arşamba günü,” diye yanıtladım.

“Kazancakis’in mezarında buluşalım,” dedi.

“Dinle,” dedim. “Mezarı bulmam güç olabilir, Morosini eşmesi’ni biliyor musun?”

Venedikliler Dönemi’nden kalma Morosini eşmesi, en bilinen buluşma yerlerinden biriydi ve çevresinde bulunan kalabalık kahveleriyle ünlüydü.

“Tamam, saat kaçta?” Saatile baktım, dört buçuğa geliyor-du.

“Öğleden sonra, dört buçuk olur mu?” Olur anlamında başını salladı ve Morosini Çeşmesi’nin oradaki bir kahvede buluşmayı kararlaştırdık.

“O zaman çarşamba günü aynı saatte,” dedi Sabrina. Garip, etkileyici menekşe gözlerini kaldırdı, yüzüme baktı ve hafifçe gülümsedi.

Otobüsünün kalkacağı yere dek ona eşlik etmeyi önerdim, ama uzun vedalaşmalardan hoşlanmadığını söyledi. Sonra gitmek üzere ayağa kalktı.

O gün akşama doğru, Vasil’den beklediğim haber geldi. “Dora’nın nerede olduğunu yalnızca George Kavakos bilir,” diyordu Vasil telefonda. “Santorini adasında yaşıyor, orada telefon rehberinden bulabilirsiniz onu.” Teşekkür ettim. “Biliyor musunuz, ben bildiğim bir adresi bile bulmasını beceremem,” diyerek sürdürdü konuşmasını ve bana iyi şanslar diledi.

Ertesi gün Hanya’dan ayrılmaya karar vermiştim. İşte o günün sabahı *Düş Kadın*’la ilgili çok tuhaf bir rastlantının daha ayırımına vardım.

Sabah yan odadan gelen bir gürültüyle uyandım. Sanırım ağır bir cismin yere düşmesinden çıkan bir gürültüydü. Bir sandalye, belki bir elbise askısı, bilmiyorum. Yan odada kalanlardan birinin yüksek sesle pansiyonun sahibini temizlikçi kadına sorduğunu duydum. Son günün ücretini ödemek istiyordu. Dış kapıdan çıktıklarını duydum. Merakımı yenemeyip sesin sahibesini görmek üzere pencereimin kepenklerini hafifçe araladım. Onları ancak biraz uzaktan, hafif yandan görebildim. Mavi bir sırt çantası ve kısa sarı saçlar. Hiç kuşku yoktu; *Düş Kadın*’dı bu. Yaklaşık bir haftayı bilmeden onlarla komşu olarak geçirmiştik. Değişik zamanlarda içeri girip çıktığımız, zamanımızın çoğunu dışarda geçirdiğimiz, bir de ben ortak mutfak kullanmadığım için rastlamamıştık birbirimize.

Onlara caminin önünde rastladığım sanırım cumartesi günüydü, öğleden sonra aynı binada hizmet veren turizm ofisinin kapalı olduğunu anımsıyorum. Hızla giyindim ve peşlerinden koştum. Aşağıdaki parkın köşesinde yakaladım. Bütün bir sa-

bahı onlarla geçirdim, Sabrina'yla Kandiye'de buluşacağımı neredeyse unutmuştum. Yine de pişman değildim, gerekeni yapmışım. Öğlene doğru onları uğurladım, Girit'in güneyine gidiyorlardı. *Düş Kadın*'ı bir Hanya akşamında bulup yeniden yitirmek içime anlamını çözemediğim bir keder vermişti.

Sonra öğle üzeri, ben de Kandiye'ye doğru yola çıktım.

22

Kandiye'ye vardığımda Sabrina'yla buluşacağımız saati geçirmiştim. İlk işim, Santorini'ye o gece giden bir gemi için bilet almak oldu. Bileti aldığım, 25 Avgoustou Caddesi'ndeki acentaya yol çantamı bıraktım ve Sabrina'yı nasıl bulabileceğimi düşündüm. Kazancakis'in mezarına gitmiş olabilirdi. Onu son bir kez görmek için Kazancakis'in mezarına gidip talihimi denemeye karar verdim. Haritaya göre yürüyerek ulaşabileceğim bir uzaklıkta görünüyordu. Sanırım bir aksilik oldu, bir yerde yanlış sokağa girdim. Bir ilkokulun yanından geçtim. Kent planına göre yerimi doğrulayacak, planda işaretli herhangi bir bina ya da yer görünmüyordu ortalıkta. Kentin başka bir yerlerine düşmüş olmalıydım. Bir türlü anıt mezarın bulunduğu parkı bulamıyordum. Sonunda bir de baktım, neredeyse başladığım noktaya dönmüşüm.

Yakınlardaki gemi acentasına giderek –bu arada çantamı da almış olurdum– sormaya karar verdim. Çok uzak değilse bir taksiye atlayıp gidebilirdim. Geminin kalkışına oldukça uzun bir zaman vardı.

Masanın ardındaki kadın, sorum üzerine, “Bugün Kazancakis'i ziyaret günü galiba,” dedi gülerek.

Hiç şaşırmadan, öyle sessizce durdum ve “Ne demek istiyorsunuz?” diye sordum.

“Yarım saat önce bir genç kadın da sordu sizin gibi.”

“Nasıl birisi?”

“Sanırım bir yabancı. Yunancası fena değildi. Bu akşamki gemiye bilet aldı, buradan ayrılıyormuş.”

Yüzüm gizli bir sevinçle aydınlanmış olmalı, çünkü kadın

şaşkınlıkla bakıyordu. Bu ne hoş bir rastlantıydı böyle. Anıtme-
zara gitmekten vazgeçtim. Nasıl olsa ona, gemide rastlayabilir-
dim. Gerçekten bu denli kolay olabileceğine hâlâ inanamıyor-
dum.

Kısa bir süre sonra, çantamı yanıma almış, acentanın ya-
kınlarındaki, Morosini Çeşmesi'nin orada bir kafenin önünde,
hafif bir şeyler yiyip bir kadeh içmek için oturmuştum. Kendi-
mi gemiyle yapacağım yolculuğa hazırlıyor, kafede oturanlar-
la gelip geçenleri izliyordum. Artık Girit'ten ayrılma zamanım
gelmişti.

23

Geminin kalkış saatine doğru yola koyuldum, gideceğim
yer pek uzak değildi. Venedik Limanı'na doğru yürüyordum,
gemi hemen limana bitişik rıhtımdan kalkacaktı. Hanya'da ol-
duğu gibi Kandiye'de de bir *Venedik Limanı* vardı. Limanın kıyı-
sındaki Venedik kalesi *Koules* hafifçe aydınlatılmıştı, denizden
ılık bir rüzgâr esiyordu. Issız ve loş caddenin dönemecinde, li-
manı gören bir açıklığa park etmiş arabaların birinden hoş bir
müzik sesi geliyordu. Gemi uzakta, rıhtımın kıyısında ışıklar
içindeydi. Adımlarımı sıklaştırdım, vaktim dardı. Artık kentin
gürültüsü uzakta kalmıştı ama onun yerine yakınlarda çalışan
vinçlerin sesi geliyordu.

Hızlı yürümekten dolayı terlemiştim. Karanlık ve arkam-
da ölgün ışıklarıyla Kandiye kenti. Bir vapurun düdüğü boğuk
boğuk öttü. Telaşlı bir yolcu kalabalığı bulacağımı sanmışım,
oysa geminin bulunduğu rıhtım kamyonlarla doluydu.

İlk iş olarak bütün gemiyi baştan aşağı dolaştım, Sabrina
ortalarda görünmüyordu. Kendime salonda televizyonu gö-
ren, güzel bir yer seçtim, gece geç vakte kadar film izlemek is-
tiyordum. Sonra gemi açılırken limanı seyretmek üzere kalkış
saatinde güverteye çıktım. Oysa gemi uzun bir süre daha rıhtı-
mımdan ayrılamadı. Rıhtımda birikmiş araba ve kamyon kala-
balığı bitmek bilmiyordu. Uzun bir süre onları izledim. Kam-
yon sürücüleri sıra konusunda birbirleriyle tartışıyorlardı. Bazı

kamyonların üstünde sebzeler, meyveler görünüyordu. Görevli yarın bir başka gemi daha olduğunu söyleyerek onları yatıştır-maya çalışıyordu. Yeniden salona döndüm ve yanımda getirdi-gim içkiyi açarak içmeye başladım. Televizyonda eski bir serü-ven filmi oynuyordu.

Yorgunlukla gözlerimi kapadım ve Kandiye'deki son ge-cemi düşündüm. Bir kenti insanın ilk kez görmesi, tanınması ne tuhaftı. Özellikle sabahsa, hele bir de tatil günüyse çok yanılt-cı olurdu bu tanıma. Sonra gece gelirdi. Hiç ummadığınız so-kakların aydınlandığını, canlandığını görürdünüz. Sonra insan kente alışır, ondan ayrılmak, onu bir daha belki de hiç göre-memek insanın içini hüznle doldururdu. Tıpkı insanları tanı-mak gibi diye düşündüm. Aynı önyargılar aynı yanılgılar bir kenti tanırken de çıkıyordu insanın karşısına.

“Merhaba,” dedi yanı başımda bir ses. “Rahatsız etmiyo-rum ya?”

Birkaç koltuk ötemde oturuyordu. Eğilip uzattığı eli sıktım. Aslında rahatsız olmuştum. Gece olmasına karşın kadının gü-neş gözlüğü takmış olması beni şaşırtmıştı. Kimbilir belki de miyoptu. İngilizceyi kuzeyli aksanıyla konuşuyordu. Yanıba-şındaki koltuğa koyduğu sırt çantası bedenini gözlerimden giz-liyordu. Çillerle kaplı minik bir burnu vardı.

“Gecikti,” dedi. Anlamadığımı görünce ekledi: “Geminin kalkışı diyardım, çok gecikti.”

Yakınmak için bir nedenim yoktu, omuz silktim. Hâlâ elimde tuttuğum minik içki şişesini uzattım, kısa bir süre ne yapacağına karar veremedi, sonra utangaç bir tavırla gülümse-di, uzanıp şişeyi aldı. Şişeyi geri alırken arkasındaki camda li-manın uzak ışıklarının ağır ağır yer değiştirdiğini gördüm.

“Tamam!” diye bağır, geminin yavaşça kıydan ayrıldığ-ını ayırımsamıştı. “Haydi gel güverteye çıkalım.”

Biraz isteksizce onu izledim. Gemi limanın çıkışına doğru yollanıyordu. Yan yana küpeşteye dayanıp gittikçe uzaklaşan limana baktık. Karanlık bir geceydi. Denizin serpintisi yüzleri-mizi yalıyordu.

“Biliyor musun?” dedi, “üst güvertede bir parti verilecek. Saat on birde. Gelmek ister misin?”

“Bilmiyorum. Biraz yorgunum.”

Aslında bu mevsimde yolculuk edenler azaldığı için pek parti verilmezdi. Sanırım biraz önce gördüğüm öğrenci grubu başı çekiyordu. Salonda birbirlerine yakın oturmuş ve ortalığı şamataya boğmuşlardı.

Bir kez daha bütün gemiyi dolaştım, Sabrina yine yoktu. Salonda bir süre oturdum. Televizyonda hoş bir film olmadığı gibi, gürültülü bir yarışma programı vardı. Biraz okumayı denedim, hatta uyumaya bile karar verdim ama olmadı. Sonunda yazgıma boyun eğip yukarı güverteye bir göz atmaya karar verdim. Yolcu salonundan çıktığımda kulağıma bir müzik sesi çalındı. Dışarıda hafif bir rüzgâr çıkmıştı. Gemi ucu bucağı belli olmayan bir karanlığın içinde yol alıyordu.

Denizden gelen ısıklık ve uğultu bana, gemileri önüne katıp sürükleyerek eski gemicileri ölüme iten rüzgârı, ölümün o çekici yüzünü, o eski söylenceyi anımsattı. Adı konmamış bir tutku sanki beni de dalgaların arasında bekliyordu, ürpererek ve korkuyla küpeşteye tutundum.

Üst güverte kısmen aydınlatılmıştı. Partinin sonuna gelinmiş olmalıydı çünkü neredeyse çiftler kalmıştı. Kimileri dans ediyordu. Doğrusu yeni tanıştığım kadına rastlamayı hiç canım çekmiyordu. Korktuğum başıma gelmedi, kendisine bir sevgili bulmuş olmalıydı. Dans edenlerin arasından güçlükle geçip geminin bacasının dibinde yer alan açık bara doğru yaklaşmaya çalıştım. Dans edenlerin ortasında koca bir havuz vardı ama mevsim sonu olduğu için içindeki su boşaltılmıştı ve bir kazaya yol açmamak için havuzun ağzına kocaman bir ağ gerilmişti. Yazın o yıldızlı ve sıcak gecelerinde, bu güverte çok şenlikli bir yer olmalı diye düşündüm. Korkarım yapılan bu parti bir yaz sonu partisiydi ve ilkbahara kadar yeni bir parti yapılacağını sanmıyordum. Bu partinin yapılış nedeni önceden kestirdiğim gibi, geminin bu yolculuğuna neşeli ve kalabalık bir öğrenci grubunun gelmesiyle ilgiliydi.

Bara yaklaşıp kendime bir içki söyledim. Birden gözlerime inanamadım. Oradaydı, hemen yanı başımda. Hüzünle dans edenlere bakıyordu. Onu gördüğüme nasıl sevindiğimi anlata-mam. Üstünde kolsuz beyaz bir elbise vardı. Yüzü makyajsızdı

ve bu haliyle Hanya'da, günbatımında, yanı başımda oturduğu zamanki halinden çok daha güzel görünüyordu. Yüzünü gizlice inceledim, bu dingin duruşunun hangi fırtına ve gizleri barındırdığını anlamaya çalıştım. Etkili ve neredeyse değişken diye nitelenebilecek bir yüzü olduğunu ilk kez şimdi ayırımsamam tuhaftı. Düşünceliydi ve şimdi denize bakıyordu. Uzaktan gelen bir gemiyi bekleyen, beyaz bir elbise giymiş, zarif ve biraz da şaşkın küçük bir kız çocuğu gibiydi. Uzanıp hafifçe koluna dokundum.

"Seni burada gördüğüme çok sevindim." Yavaşça döndü, şaşkınlıkla baktı. Yüzünde canlı bir anlatım; düşünceli, utangaç ama canlı.

"Öyle mi?" İçkisinden bir yudum aldı. "Ben seni hâlâ Hanya'da sanıyordum. Sonunda beklediğin haber geldi umarım."

"Evet, Santorini'ye gidiyorum," diye mırıldandım.

"Ne yazık ki *Düş Gemi*'yle değil, sıradan bir gemiyle gidiyorsun," dedi.

Ona anlattıklarımı anımsaması beni hem şaşırtmış, hem de aklımı karıştırmıştı. Söylemekte oldukça geciktiğim şeyleri söylemek istedim.

"Hoşuma gittiğini biliyor musun?"

"Galiba biliyorum."

Müzik hafiflemiş, ışıkların çoğu söndürülmüştü. Hesabı ödeyip geminin küpeştesine doğru yürüdük. Deniz karanlık ve ürkütücüydü.

Bana Kazancakis'in anıtmezarına yaptığı ziyaretten söz etti. Bildiğimi söyledim, bu onu şaşırtmıştı.

"Biliyor musun?" dedi. "Mezar taşının üzerinde şu sözler kazılıydı:

"Hiçbir şeye inanmıyorum...

Hiçbir şey beklemiyorum...

Özgürüm..."

Birbirlerine sarılmış çiftler, güverteye yaydıkları örtülerin üstüne uzanmışlardı. Biraz ötede kızlı erkekli bir grup, gitar çalan uzun saçlı bir adamın çevresine daire oluşturacak şekilde oturmuştu. Öpüşenlerin, yere uzanmış sevişenlerin ve uyanların arasından geçip dans ettik. Öteki dans edenlerin arkasında beyaz köpükler ve kül rengi bulutların aktığı karanlık bir

gök görünüyordu. Ona sıkıca sarıldım. Güneşten bronzlaşmıştı, hafifçe boynunu öptüm, teninde bir tuz tadı vardı. Elini tuttum, merdivenlerden yavaşça indik. Gemi biraz sallanıyordu, şimdi serin bir rüzgâr da çıkmıştı. Sert rüzgâra karşı sığınabileceğimiz korunaklı bir yer aradık.

Salonun bulunduğu güverteye indiğimizde beni oturma yerlerinin bulunduğu kuytu bir köşeye doğru çekti. Salonun kapısı geminin sallanışıyla gıcırıyor, kapıdan güvertenin bir kısmına kirli sarı bir ışık düşüyordu. İçerde televizyon hâlâ açıktı ama bir iki kitap okuyanın dışında yolcuların büyük bir çoğunluğu uyuyor olmalıydı.

Bulunduğumuz yer karanlık ve sıcaktı. Parçalanmış bir ay bulutun ardındaydı; ani bir rüzgâr karanlık denizi uçucu köpüklerle aydınlattı. Güneşin sıcaklığını hâlâ taşıyan bir lumboz kapağına dayanmış, öpüşüyorduk. Gemi bir bilinmeze doğru yol alırken ardında hemencecik silinen bir iz bırakıyordu. Yanı başımızdaki bir güverte şezlongunun üzerine uzandık.

Birden şaşkınlıkla bağırdım. "Hey! Şuraya bak!"

Kollarımın arasında hafifçe doğruldu.

"Gördüğümü sen de görüyor musun?"

O denli şaşkın ve heyecanlıydım ki ne dediğini duymadım bile, öylece sıcak ve sakın kucağımda oturuyordu.

Daha az öncesine kadar karanlık olan denizde koskocaman ışıklı bir gemi belirmişti. Gözlerime inanamıyordum. O yaz gecesi, Boğaz'dan geçerken gördüğüm gemiydi bu. Güvertesi yine güçlü ışıklarla aydınlatılmıştı. Şimdi iki gemi neredeyse, yan yana, aynı yöne doğru gidiyorlardı. Bu kez gemi, güverteyi dolduran insanların yüzlerini seçebileceğim kadar yakından geçiyordu. Ne yazık ki tuhaf giysiler içindeki bu insanların yüzleri maskelerle kaplıydı. Kulağına doğru öper gibi yavaşça uzanıp fısıldadım;

"Onu sen de görüyorsun, değil mi?"

Kollarımdan sıyrılıp ayağa kalktı.

"Gemi mi? Elbette."

Sonra gemiye doğru coşkuyla el salladı. "Hey!" diye bağırdı, "Hey! Buraya bakın."

Bizim bulunduğumuz güverte karanlık olmalı, sesi duyan

birkaç kişi ellerini gözlerine siper edip bizden yana baktılar. Birkaçı sanırım el bile salladı. Gemiden garip ama coşkulu bir müzik sesi yükseliyordu. Gemiden yayılıp, koşturan bulutların ve uzak yıldızların arasında yitip giden bu şaşırtıcı müzik daha önce duyduklarıma benzemiyordu. Giderek karanlığın artışına ve müziğın azalışına bakılırsa gemi bizden hızla uzaklaşıyor-
du. Bir süre sonra gemi gözden yitmiş, uzakta neredeyse titrek bir yıldıza dönüşmüştü. Kimbilir hangi limana gidiyor diye düşündüm, hangi uzak ve isimsiz limana. İşte yine karanlık bir denizin ortasındaydık, ışıklı gemi görölüp unutulana bir düş gi-
biydi. Bu kez gemiyi, benimle birlikte Sabrina da görmüştü, bu yüzden de onu bir daha unutabileceğimi hiç sanmıyordum.

Koskoca denizin ortasında ikimizden başka kimse yok gi-
biydi. Ne kadar zaman geçti bilmiyorum.

“Üşümüyor musun?” diye sordu, kollarımın arasında titri-
yordu. “Doğrusu soğuktan hiç hoşlanmam.”

İçeriye girip salondan kalın bir battaniye alıp hemen dön-
düm. Battaniyeyi aldı, omuzlarına sardı ve sonra bana sarıldı. Yüzünü göremiyordum. Dizlerimde oturuyordu. İkimiz de baş-
tan çıktığımızın farkında öylece birbirimize yakın, konuşma-
dan oturuyorduk. Sıkıca sarılıp battaniyenin altından omuzu-
nu ve ensesini öptüm, bana iyice sokuldu. Uzun bir süre üzeri-
mizden geçen serin rüzgârın o hafif uğultusunu dinledik.

Vakit gece yarısını oldukça geçmiş olmalı, çan sesleriyle
uyandık. Kalın bir ses, Yunanca, Santorini’ye geldiğimizi bil-
diriyordu. Sabrina’dan ayrılma zamanım gelmişti. Onu bulur
bulmaz yitirmem ne denli acıydı.

“Çok kısa bir zaman sonra seni görmek için geleceğim,”
dedim. Gelişigüzel verilmiş bir söz değıldi bu, çünkü onu ziya-
ret etmeyi yürekten istiyordum.

“Seni özleyeceğim,” dedi, bunu söylerken bana öylesine bir
tutkuyla sarıldı ki, söylediklerime inandığını ve ne demek iste-
diğimi anladığını düşündüm.

Santorini’ye büyülenmiş gibi baktım. Geceydi, ama ay ışı-
ğında rıhtımın hemen gerisinde gökyüzüne doğru dimdik uza-
nan kayalıklar görülebiliyordu. Gemici durmaksızın elindeki
çanı sallayarak, “Santorini’ye geldik, inecekler hazır olsun!”

diye bağıırıyordu. Beni bu adada nelerin beklediğini öğrenmek için neler vermezdim. Bilinmedik, gizemsel ve unutulmuş bir adaya gelmiş gibiydim. Oysa her şey zamanla öğrenilecekti, içimde garip bir heyecanla rıhtıma ilk adımımı attım.

III

Anımsayış

Nedim Eren, Santorini'ye büyülenmiş gibi baktı. Bir gemici, elindeki çanı sallayarak, "Santorini'ye geldik, inecekler hazır olsun," diye bağıırıyordu.

Nedim Eren, gerçekte Santorini'ye büyülenmiş gibi bakmamıştı ve elindeki çanı sallayarak, "Santorini'ye geldik, inecekler hazır olsun!" diye bağııran bir gemici de yoktu. Nedim Eren, ilk kez adayı uzaktan gördüğünde Cemil Raşıit'in *Soğuk Tanrı*'da yazdıklarını anımsamıştı. Çünkü şimdi değişik bir zamandayız, Nedim'in, ilk bölümünü okuduğunuz bir romanı, yani Cemil Raşıit'in *Soğuk Tanrı*'sını elinde tuttuğu bir zamandı bu.

Tuhaf bir duyguydu: hiç tanımadığı ya da başkalarının anlattıklarınıyla şöyle böyle tanıdığı ve kendisini hiç tanımayan birisinin kapısını çalacaktı. Nedim'e öyle geliyordu ki sonunda kapı yüzüne kapanacaktı; gemi adaya yaklaştıkça içindeki tedirginlik ve kaygı artıyordu.

Cemil Raşıit'in belirsiz amaçları bir yana, kimi sabırsız okurlar, *Soğuk Tanrı* romanının birinci bölümünün niye tam da adaya ayak basma anında bittiğini merak edebilirler. Bu tür okurun zamanın düz bir çizgide aktığı gibi bir önyargısı olduğu gözden kaçmamalı.

Cemil Raşıit, modern bir romancı olarak, herhangi bir olayın, değişik bakış açılarından, aynı anda, sürekli değişen görünümünü sunmayı başarabilmişti. Yazı, ne denli kabul etmek istemesek de, yazıldığı andan başlayarak bir anlamda eskiyecekti; yazılan her yeni cümle bir öncekini tamamlarken aynı zamanda eskimeye başlamıştı bile. Zamanın akışının, klasik bir romanda olduğu gibi, esas olarak tek bir çizgide sürdüğü yaygın bir yanılsamaydı. Zaman göreceydi ve aynı anda demenin de fazla bir anlamı yoktu. Bu anlamda bir romanın zamanı, her zaman için okurdan daha gerideydi. Hepimiz farklı zamanları yaşıyorduk ve belleğin bile iki görüntüyü aynı anda barındırması olanaksızdı.

Nedim Eren, *Soğuk Tanrı'yı* ne zaman yeniden okusa, üstelik sayısız kez okumuştı, hep birinci bölümün bitişinde durur ve okudukları üzerine derin düşüncelere dalardı. Nedim Eren, romanları soluk soluğa okumasını severdi, oysa *Soğuk Tanrı* söz konusu olduğunda durum değişiyordu, çünkü bu roman onun için her şeyden önce bir inceleme nesnesiydi. Ne zaman *Soğuk Tanrı'yı* yeniden okusam, metinde daha önce göremediğim yeni ayrıntılar keşfediyorum, diye düşündü Nedim Eren.

Denizden serin bir rüzgâr esiyordu. Nedim Eren içeriye giderek kaşağını giydi, yol boyunca arada sırada göz attığı *Soğuk Tanrı'yı* özenle çantasına yerleştirdi ve çantasını alarak yeniden güverteye çıktı. Ancak bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra derin bir soluk alabilmişti ve şimdi gönül rahatlığıyla hızla yaklaştıkları adayı izleyebiliyordu. Nedim Eren'in *Soğuk Tanrı'daki* Ercan'ın Sabrina'sı gibi hoşça kal demesi gereken bir kadın olmadığına göre şu anda gemiden inmek için hazır sayılırdı.

Gerçekten de bu eski yanardağ adasının şaşırtıcı bir görünümü vardı. Denizin ortasındaki Kaldera bir yangından artakalmış eski bir anı gibiydi, kocaman karanlık bir kütle berrak suyun üstünde yansıyor, sanki o gizli ve kocaman ağız cehenneme açılıyordu.

Gemi kıyıya yanaşıp da denizden gökyüzüne doğru kat kat ve dimdik yükselen kayalıklarla çevresinin sarıldığını gören Nedim Eren, içinin tuhaf bir tehlike duygusuyla dolduğunu duydu. Oysa ilk günün yabancılığı geçip, ilk görüşünde denizin ortasında bir kartal yuvası gibi yükselişle onu ürküten adanın günlük yaşamına karıştığında, denizden esen ılık rüzgâr, mavi kubbeli kiliseler, umulmadık bir anda hep bir uçuşuma açılan sokaklar, kısacası çevresini saran hemen her şey ve bütün bunların sonucu olan her bir duyum, Nedim'e yıllardır sanki çok yakından tanıdığı şeyler gibi gelmişti.

Alışkanlıklarına uyarak *Soğuk Tanrı'yı* soluksuz ilk okuyuşunda roman zamanının düz bir akış izlediğini sanmıştı. Ne yazık ki zaman denilen şeyi, diye düşünmüştü Nedim Eren, alışkanlıklarımız doğrultusunda algılıyoruz.

Nedim Eren, bu akıl yürütmesinde haklıydı. Kendi yaşadığı zamanın okuduğu romanın zamanından değişik bir zaman olduğunu kavriyordu. Bir başka deyişle, bir okur olarak romandaki zamanın dalgalanmalarını duymakta başarılı olduğu söylenebilir, ama bir roman kahramanı olarak kendi zamanının yerini kavramakta yetersiz kalıyordu.

Bir anlamda *Soğuk Tanrı* romanı onun için bir geçmiş, bu adanın

geçmişine ilişkin bir yaşamı simgeliyordu. Nedim Eren, bu geçmişle şimdi yaşadığı zamanı karşılaştırırken, bir yandan adayı çok eskiden ben tanıdığını düşünüyor, öte yandan da içinde artan bir yabancılaşma duyuyordu.

Nedim Eren, hafif bir yokuşu tırmanarak, taze biçilmiş çimen kokan bir bahçenin biraz ötesinde kümelenmiş beyaz evlerin arasındaki dar bir sokağa doğru ilerledi. Turist mevsiminin sonuna gelinmişti, ortalıkta görünen pek az insan vardı.

Nedim Eren taraçalardan ve dar sokaklardan geçip masmavi denize kadar uzanan kayalıklara baktı, yakından geçen bir motorun sesi duyuluyordu insanın içini ürperten uçuruma, bulutların arasından süzülen güneşin bir bölümünü aydınlattığı yanardağın o karanlık kütesine bakarken, bir zamanlar bu manzarayı Cemil Raşit'in de izlediğini düşündü.

Zamanı bir süreklilik içinde algılamak geçmiş bir dönemin alışkanlıkları arasında sayılmalı. Yaşadığımız zamanın boyutu, yaşamın o durdurulmaz hızıyla ve her gün izlenen görüntülerin bombardımanıyla parçalanmıştı. Yitik zamanlara ve yerlere dönmeyi istemek, gerçekte yitirilen bir geçmişte insanı mutlu edecek bir geleceğin saklandığı yarılsaması değil miydi?

Nedim Eren, bu adaya gelmesine yol açan o uzun süreci düşündü. Ona öyle geliyordu ki, izlediği bir filmi, daha önce duyduğu bir cümleyi, okuduğu bir romanı kendi kişisel yaşamıyla karıştırıyordu. Oysa kendi kişisel yaşamının çizgileri çok daha yalındı. Nedim'in Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı* adlı romanından hoşlanmasının asıl nedeni belki de yatılı okul yaşamıyla ilgili bölümlerdi.

Cemil Raşit'i ilk kez, ilk gençliğinde okul kütüphanesinden ödünç aldığı bir şiir kitabıyla tanımıştı. Daha sonraları bütün yapıtlarını, ki daha o zaman çeşitli türlerde yazdığı kitaplarının sayısı kırkı geçiyordu, büyük bir heyecanla okumuştı.

Cemil Raşit'in dizelerini ilk kez okuduğu o kış gününü anımsıyordu Nedim Eren. Yatılı bir okulda, okulun loş kütüphanesinde, camdan giren güneş ışınlarının salonda tozdan bulutlar oluşturduğu bir akşamüstüydü. Kütüphaneci genç, güzel bir kadındı ve yalnız erkek öğrencilerden oluşan okulun içinde kütüphane, Nedim Eren için soluk alabileceği apayrı bir mekân oluşturuyordu. Nedim'in sık sık kütüphaneye gelişi yalnızca sükûnet özlemiyle ve okuma aşkıyla ilgili değildi kuşkusuz, bütün bu geliş gidişlerde kütüphaneci kadının güzel bacaklarının yadsınmaz bir ye-

ri vardı. Bu durum birçok arkadaşının gözünden kaçmamıştı. O öğleden sonra Nedim Eren, önünde Cemil Raşit'in *Erotik Şiirler* kitabı, şaşkınlıkla bakınıyordu. Kuşkusuz şaşkınlığının nedeni Cemil Raşit'in şiirlerinden çok, o sırada merdivene çıkarak bir kitap arayan kütüphaneci kadının ince uzun bacaklarıydı. İşte o gün ilk gençlik heyecanlarıyla okuduğu Cemil Raşit'in dizeleri, artık gerçekten okumuş muydu, yoksa yarım yamalak göz mü atmıştı, belleğinde kalıcı bir iz bırakıyordu. Bir anda, sıkıntılı bir ders gününün bitiminde, gençliğinin en önemli deneyimlerinden birini yaşadığı izlenimine kapılmıştı. Giderek Cemil Raşit'in bu kitabının sözü ne zaman edilse, Nedim Eren'in belleğinde kütüphaneci kadının bacaklarıyla *Erotik Şiirler* kitabı örtüyordu. Bir başka deyişle, puriten bir eğitimin zehirlediği ruhunda açılan gediğin bilincine varmış, buradan içine ışığın ve yaşama sevincinin aktığını ilk kez bu denli güçlü bir biçimde duymuştu.

Çok sonra bir gün, arkadaşlarıyla hızlı bir tartışma sırasında, "Benim için erotik şiirler uzun ve güzel bir kadın bacağını andırır!" diye bağırıyordu. Arkadaşları şaşırıp, bununla ne demek istediğini sorunca da bir süre duraklamış, sonra utanarak şöyle demişti:

"Soluk ve tozlu bir ışığın aydınlattığı bir çift bacak, kısa bir süre görünüp sonra yiten bir düşünce gibi, bir daha hiç ele geçmeyecek olan bir görüntü." Arkadaşlarının anlamadığını görünce de elini boş ver anlamında sallayıp eklemişti:

"Herkesin yaşamında ele geçmez anlar olur. O şiirler benim için öyle bir anın yaşanmış olduğunu belirliyor. İşte hepsi bu."

Araştırma

Cemil Raşit'in yaşamını ve yapıtlarını araştırmaya başladığında, Nedim Eren meslek yaşamında bir dönüm noktasındaydı. Özellikle *Soğuk Tanrı*'yı ilk okuyuşu onda gecikmiş ama oldukça güçlü heyecanlara yol açtı.

Erotik Şiirler'le okulun kütüphanesinde bir kez tanışınca, Cemil Raşit artık onun başucu yazarı olmuştu. Ailesiyle geçirdiği o uzun yaz tatillerinde, Cemil Raşit'in kitaplarını, kent kütüphanesinin kapanış saatine yetiştirip bir yenisini almak için yutarcasına okurdu.

Yıllar sonra eleştirmen olarak ün yaptığı yıllarda, Cemil Raşit'in yaşamı ve yapıtlarını ele almaya karar vermiş ve bunu yapmanın büyük edebiyatçıya duyduğu bir gönül borcu olduğunu düşünmüştü.

Bir anlamda bu araştırmaya başlamasında, Cemil Raşit'in ölümündeki belirsizliği kabul etmek zorunda kaldığı bir tartışmanın büyük etkisi oldu. Nedim Eren çoğu zaman bu tür tartışmalardan kaçınırdı. Çünkü çoğu kez, kafasındaki düşünceleri açması açısından uyarıcı olan bu tartışmalar, sonuçları açısından o denli verimli olamıyor, o zaman da tartışma sırasında gereksiz yere zaman yitirdiği gibi bir duyguyla sarsılıyordu. Böyle tartışmaların sonrasında kendisini yorgun ve her zamankinden çok daha yalnız bulurdu. Bu kez öyle olmadı, söz konusu tartışma bar-dağı taşıran damla olmuştu ve Nedim Eren ertesi gün kendisini ulusal kütüphanede, hırslı bir çalışmanın ortasında buldu.

Öyle bir yapıt ortaya koymalıydı ki, şairin dizeleri ve romanları, yaşam öyküsüyle örtüşsün. Tüm belgeleri topladıktan, yaşamını oluşturan deneyimlere, sevdiği kadınlara ve kişiliğine ulaştıktan sonra Cemil Raşit'in yapıtlarını yeni ve çok daha derin bir bakış açısından değerlendirebileceği çok açıktı.

Yaşamı ve yapıtlarıyla ilgili o dönem dergilerinde çıkan dağınık yazıların, Faruk Soyer'in bir doktora çalışmasının ve anılara dayalı bir kitabının, daha sonradan öğrencilerinin yaptığı bir iki doktora çalışmasının dışında, özel yaşamıyla ilgili hiçbir araştırmanın bulunmaması, Cemil Raşit üzerine bilinenleri bir giz perdesiyle örtüyordu.

Cemil Raşit edebiyata şiirle başlamış, daha sonra yazdığı romanlarla ünlenmişti. Ona yaygın bir ün sağlayan birbirine tema bakımından bağlı sayılabilecek yirmiyi aşkın romanın yazarıydı. Fırtınalı geçmişi ve şaşırtıcı kişiliği, çoğu kez yapıtlarının değerlendirilmesini yanlış yönlere itiyordu.

Cemil Raşit, özellikle denemelerinde düşünce biçimini hiçbir zaman gizlememiş, ama öykü ya da roman gibi türler söz konusu olduğunda kimliğinin açığa çıkmasından çekinen bir romancı tavrını benimsemişti.

Kişiliğini çok sayıdaki roman kahramanının arkasına gizlemek gibi bir tutuma girdiğinden olacak, onunla ilgili söylenenler, yazılanlar birbiriyle çelişir ve büyük bir çeşitlilik gösterir. Belgelerin değil, anlatılan birkaç öykünün ve birtakım anı yazılarının ortaya çıkardığı soluk bir söylenice, işte hepsi buydu.

Cemil Raşit'in orda burda yayınlanmış günlüklerinden de bir şeyler öğrenmek olanaksızdı, çünkü tarih atmadığı gibi bütün kişi ve yer adlarını değiştirmişti. Bu günlüklerin büyük bir çoğunluğu, dergi sayfaları arasında yitip gitmelerini engellemek için, iki kalın ciltte toplanmıştı. Bütün bunların dışında yazdığı, yaşamının belli bir dönemini kapsayan kısa bir anılar kitabında kendi portresini çizerken, özyaşamöyküsünü neredeyse tümüyle değiştirmişti. Cemil Raşit'in kişisel yaşamının izlerini gizleme nedeni oldukça açık, diye düşünüyordu Nedim Eren, çünkü kendisine kitaplarını okuyarak ulaşmamızı istiyor.

Nedim Eren, altı yıl boyunca yazacağı kitap için gerekli belgeleri toplamıştı. Bunlar kimi mektuplar, Cemil Raşit ile ilgili yazılar, Cemil Raşit'in yazdığı yazılar, yaşayan kimi yakın dostlarının anlattıkları ve değişik zamanlarda çekilmiş birtakım fotoğraflardı. Kimi zaman yoruldu, umutsuzluğa kapıldı, neredeyse çalışmalarını yüzüstü bırakacaktı. Nedim'in elde ettiği bütün bu bilgilerin dışında, Cemil Raşit'le ilgili anlatılan, çeşitli düzeylerde yaşanan sayısız değişik olay vardı ve sonunda hep eksik bir şeyler kalıyordu. Çoğu kez insanlar konuşmak istemiyordu, konuştuklarında gerçeği anlatıp anlatmadıklarını bilememek sıkıcıydı. Cemil Raşit'in yaşadığı yerlere gitmesi, özel arşivi olan kimi insanlarla

yazışması, uzak kütüphanelerden istediği kitapların gelmesini beklemesi gerekiyordu. Bıkmadan usanmadan eski gazete ve dergileri taradı, o zamanın şairlerini, yazarlarını etkileyen edebiyat akımlarını ve değişik düşünceleri yeniden inceledi. Sonunda yapmak istediği kâğıt üzerinde tamamlanmış olmasa bile, notlar halinde kabataslak ortaya çıkmıştı.

Sonunda kitabı yazmaya başlayabileceği, kendisinde bu gücü bulduğu gün geldi çattı. Önüne beyaz bir kâğıt çekip, çalışmak için masaya oturduğu o akşamüstü, aklına en az eskiden beri kafasına üşüşen düşünceler kadar tuhaf bir başka düşünce geldi. Yazacağı kitap belki de Cemil Raşit'in yaşam öyküsü adına yıllardır üzerinde çalıştığı kendi romanının yeniden yazılışından başka bir şey olmayacaktı.

Nedim Eren, bu çalışmaya başlama kararı verdiğinde, bir araştırmacı ve eleştirmen olarak, iyi kötü edebiyat çevrelerinde adının duyulmasını sağlamıştı. Akademik çevrelerde de küçük bir grup okuyucunun ilgisi ni çekmeyi başarmıştı. Oysa onun tutkusu çok daha başka bir alandaydı. İşin aslına bakılırsa Nedim Eren, herhangi bir araştırmacıyla karşılaştırıldığında çok daha hırslı bir insandı. Nedim Eren'in yayımlanmamış, ama neredeyse bitmiş bir romanı vardı ve yıllar yılı bu romanı yazdığını en yakın dostlarından bile gizliyordu.

Masasında belgeler yığılı, önündeki kâğıda hiçbir şey yazamadan oturduğu o kararsız ve yorucu gece. Birbiriyle ilintisiz gibi görünen bütün bu kopuk kopuk notları nasıl toparlayacağını, bunlardan akla uygun bir sonuca nasıl varacağını düşünüyordu. Kaç kez evin içinde dolaşmış, dinlediği müziği değiştirmiş, kaç kez önündeki kâğıdı buruşturup atmıştı. Şafağın sökmesine çok az kala, elinde içki bardağı, odasının yalnızlığına baktı. Cemil Raşit bir şiirinde yalnızlığı ne güzel anlatmıştı. Sonraları bu konuda birkaç deneme de yazmıştı. Özellikle, *Şiirimizde Yalnızlıktan Kurtuluş*, bu konuda düşündüklerini en iyi açıklayan yazılardan biriydi.

"İşte," diye mırıldandı Nedim Eren, içkisinden koca bir yudum daha alarak, "belki de ortada çözülmesi gerekli bir giz yok, tüm bunları yazmış olmasından başka geriye kalan hiçbir şey yok".

Masasında yığılı belgelere, mektuplara, fotoğraflara, kitaplara, fişlerinin bulunduğu kutuya sıkıntıyla göz attı. Sonuçta, diye düşündü, her şey tamam, tek yapacağım oturup her şeyi yazmak.

Yazmaya başladıktan bir yıl kadar sonra, yazdıklarını yeni baştan okuyor ve korktuğunun başına geldiğini görüyordu. Cemil Raşit'in yaşamıyla ilgili her şeyi, özellikle de son romanı *Soğuk Tanrı'yı* yazma döne-

mine rastlayan her olayı inceden inceye araştırmıştı. Onu tanıyanların, dostlarından hayatta kalanların anlattıkları, hemen her şey elinin altındaydı. Cemil Raşit'in yaşamı bütün ayrıntılarıyla belleğinde canlanıyordu. Oysa elindeki malzemenin büyük bir çoğunluğu belge olarak nitelendirilemezdi, o zaman ayrıntılardan söz etmek ne derece doğrudu. Bütün bu topladıkları, belki de kendi anılarına dayanıyordu, onun yanı Nedim Eren'in yaşamına ilişkin bir anılar bütününden başka bir şey değildi. Söz gelimi Cemil Raşit'in de kendisi gibi yatılı okuduğunu öğrenir öğrenmez eski okul arkadaşlarından birini bulup, adamın anlattıklarını not etmişti.

Cemil Raşit okul yaşamına uyabilmek için elinden gelen çabayı göstermişti. Yatmadan önce üzerinde çizgili pijamaları, ayağında plastik ya da deri terlikleri, dişlerinin kenarına sıkıştırdığı diş fırçasıyla banyonun yolunu tutmuştu. Sonra öteki arkadaşları gibi, aynı şeyi sabahları yarı uykulu, omuzunda havlusu yeni baştan yapması gerekmişti. Kimi zamanlar, yıkanmak için büyük bir kazandan kovayla sıcak su taşımış, sıcak su bulamadığında soğuk sular dökünmüştü. Soğuk mu soğuk kış sabahları, yataktan sabah etüdü için titreyerek dershaneye yürümüşü. Birbirine benzeyen tekdüze günlerdi bunlar.

Yemekhanede, o günkü zor bir sınavı düşünerek gül reçeline bulaşmış beyaz peynirli, telaşlı kahvaltılar etmiş, kimi zaman yağ donmuş bir parça sucuk, margarin yağ ve kızarmış ekmek güne yeni bir coşkuyla başlamasına yetmişti.

Bir gün, uzun bir tatil dönüşü, Cemil Raşit'te, arkadaşının deyimiyle, "anlaşılmaz ve garip bir değişiklik" olmuştu. Artık tek başınaydı, düşünceliydi, ilgi alanları tümüyle değişmişti. Onu okul içinde, sayısı kısıtlı olan yalnız kalabileceği kimi mekânlarda genellikle kaygılı bir durumda ve hep bir şeyleri düşünürken görüyorlardı.

Sık sık görüldüğü bu yerler arasında kütüphanenin de olup olmadığını merak etti Nedim Eren, ama sormadı. Cemil Raşit, okul yaşamının tekdüze akışına dayanamaz olmuştu, sonunda edebiyata, resme ve müziğe yönelmişti. Aynı yılın sonlarına doğru edebiyat tek önemli ilgi alanını oluşturuyordu.

Nedim'in, Cemil Raşit'in yatılı okul yaşamına ilişkin öğrendikleri bu bilgilerle sınırlı kaldı. Şimdi bu notları yeni baştan gözden geçirdiği zaman, Cemil Raşit'i çok yakından tanıdığını söyleyen bu okul arkadaşından dinledikleri, aradan bunca yıl geçtikten sonra, ona pek inanılır gelmiyordu. Daha da kötüsü bütün bu güvensizlikle notları yazıya dökmeye

giriştiğinde, adamın anlattıklarını bilincine varmadan değiştiriyor ve ortaya çıkan anlatı daha çok kendi yatılı okul anılarını yansıtıyordu.

“Olacağı buydu,” dedi kendi kendine ve acıyla gülümsedi. “Cemil Raşit üzerine edindiğim bilgiler, neredeyse kendi gemişimle ilgili anımsadıklarımın fazla. Artık sıradan bir yaşam öyküsüyle yetinemem.”

Sonunda boyun eğecekti bu takıntıya. Onunla ilgili hiç kimsenin bilmediklerini biliyordu. O zaman belki -evet neden olmasın- bir roman ortaya çıkarabilirdi. Cemil Raşit’in yapıtlarına duyduğu hayranlık, estetik anlayışlarla ilgili benzer düşünceleri paylaşmaları, kuşkusuz onun yazdığı romana da yansıyordu.

Nedim Eren kendi yazdığı romanı düşündü. Çağdaş akımları bilmek, kimi teknikleri uygulamak yeterli olmuyordu. Önemli olan alıntılardan, uygun oranlarda yararlanmalardan oluşmuş, sonlu ama sınırsız yeni bir dünya kurmaktı. Evet diye düşündü, yeni bir dünya kurmak.

Bütün bu düşünceler onu, Cemil Raşit’in yaşam öyküsünü yazmaktan vazgeçirip, kendi romanı üzerine çalışmaya itebilirdi. Nedim Eren her şeye karşın gerçekçi bir insandı ve bu takıntıyı zihninden uzaklaştırmayı başardı.

Cemil Raşit’le ilgili araştırmasını derinleştirdikçe kendi yeteneklerinin de gerçek boyutunu anladı. Sanatta başarı göstermesi çok zordu. Kendi yazdığı romanı, Cemil Raşit’in yapıtlarıyla karşılaştırdığında aradaki uçurumun ayırımına vardı. Onun yaratıcı gücü Cemil Raşit’inkine göre sınırlı ve sıradandı. Kuşkusuz bir şair değildi o, bu yüzden de düzyazıda Cemil Raşit’in yapıtının çok gerisine düşüyor, onun daha önceki romanlarından etkilendiği çok açık görölüyordu. Nedim’de de düzyazıyla uğraşan çoğu kişide olduğu gibi şiire karşı anlaşılmaz bir saygı vardı.

Yazdığı romanın, kullanılan sözcüklerin büyüşü, konusu ve tekniği açısından yetersiz olduğuna karar verdi. Bu yargısında haklı olabilirdi ama sonunda böyle bir karara varıp vazgeçtiğine göre, kendisi de tutku, cesaret ve itici güç bakımından yetersiz olmalıydı.

Tedirgin Zamanın Irmağı

“Belleğimi zorlarsam Cemil Raşit'in gençlik günlerine ilişkin birkaç önemli ayrıntı anımsayabilirim, ama beni en çok düşündüren, onun iyi kötü kimi anlatılarla oluşmuş görüntüsüne hiç de gerekmeyen birtakım yeni eklemelerde bulunmak korkusu,” demişti Aydın Tan, Nedim'le yaptığı bir konuşmada.

Yeni öyküler anlatan her insan, bütün bu eklemelerle geçmişin unutulmasına yardım ederek bir anlamda ölümün suç ortağı olur. Aydın Tan haklıydı. Öte yandan insanlar anlatmasını severler ve hep anlatacak birileri bulunur.

Nedim Eren, Aydın Tan'dan Cemil Raşit'in gençliğinde Arnavutköy'de oturduğunu öğrenince, *Soğuk Tanrı*'daki Dora'yı, ya da ona benzer bir başka kızı tanıyıp tanımadığını merak etmişti. Bu konuda dişe dokunur bir şey öğrenemedi, ama o yıllarla ilgili değişik ve ilginç yeni bilgiler edindi.

Yakın arkadaşlarından birinin anlattığı öykü, ilk gençliği üzerine çok az şey bildiğimiz Cemil Raşit'in değişik ve şaşırtıcı bir yanını ortaya koyuyordu.

Cemil Raşit lise yıllarında Arnavutköy'de, Tarık adında, taşra kentlerinden birinin büyük bir ailesinden gelip, Teknik Üniversite'de okuyan bir öğrenciyle tanışmıştı. Tarık, Cemil Raşit'ten yaşça büyüktü; o sıralarda Cemil Raşit on yedi yaşındaydı, Tarık ise yirmi iki. Tarık, Cemil Raşit'lere komşu oturuyordu. Tarık'ın taşrada aşıladıkları, kendi deyimiyle gereksiz birtakım kurallara bağlılığından kurtulması kolay olmamıştı. Okulu bitirdikten sonra baba evine dönecek ve bir daha İstanbul'a hiç gelmeyecekti.

Cemil Raşit'in daha sonraki yıllarda edineceği dostlarının pek yakından tanımadığı Tarık, ilginç yanları da olan, zeki bir tipti; daha o zamanlardan kendisini başarı ve zenginliğe götürecektir bir amaç belirlemişti.

Suya sabuna dokunmayan bu tuzukuru öğrenci bütün sarsıntılı dönemleri sessizce geçirecekti.

Cemil Raşit, o yıllarda sevdiği bir kız için şiirler yazıyor, ama nedense kızla buluşmak için somut adımlar atmayı sürekli erteliyordu. Bu konudaki akıl hocası Tarık'tı. Cemil Raşit hemen her şeyi ona anlatıyordu. Görünüşe bakılırsa kızla tanışmak için büyük bir çaba gösteriyordu. Her gün, gerekli atılımı yapacağı konusunda Tarık'a söz veriyor, ama ertesi gün bu buluşma bir türlü gerçekleşmiyor ve Cemil Raşit'in de başarısızlığına yeni bir gerekçe bulması güç olmuyordu. Bu arada, Cemil Raşit, kızın bütün arkadaşlarıyla tanışırken, kız da boş durmuyor, Cemil Raşit'in arkadaşlarıyla tanışıyor, ama ikisini bir araya getirecek her çaba başarısızlıkla sonuçlanıyordu.

Denizde, tramvayda, yazlık sinemalarda, hemen her zaman bir gölge gibi kızı izliyordu. Dersleriyle ilgilenemez bir duruma gelmişti. Bu konuda Tarık ona yardımcı olmaya çalışıyordu. Cemil Raşit'in formüllerle başı hoş değildi.

O akşam, başı sıkışınca soluğu Tarık'ın evinde almıştı. Ertesi gün önemli bir sınavı vardı, oysa Cemil Raşit'in kafası sevdiği kızla, yazacağı şiirlerle doluydu. Üstelik önceki gece, yazlık sinemada sevdiği kızın kaybettiği metal bir takıyı Cemil Raşit bulmuştu, nasıl vereceğini düşünüp duruyordu. Tarık, ona kalorimetreyle ilgili bir problemin çözümünü anlatmaya çalışıyordu. Cemil Raşit ise takıyı nasıl vereceği konusunda konuşmalarını istiyordu; kızla tanışması için iyi bir olanaktı bu, bunu kaçırmamalıydı. Bir yandan da takıyı avucunda sıkıyor, Tarık'ın anlattıklarını anlamamakta direniyordu.

Tarık, temiz bir bezle ağzı örtülü sürahiyi getirmesini istemişti. Cemil Raşit, masanın üzerinde duran sürahiyi getirdi; sürahinin camı, içindeki soğuk sudan ötürü hafifçe buğulanmıştı. Tarık yavaşça sürahinin ağzındaki bezi aldı, Cemil Raşit onun su içeceğini sanıyordu. Tarık, avucunda tuttuğu takıyı kendisine vermesini istedi. Cemil Raşit hiçbir şey anlamadan bu dediğini yaptı. Tarık, Cemil Raşit'in avucunda iyice ısınmış olan metal takıyı sürahinin içine atıverdi.

"Şimdi söyle bakalım," dedi, "su mu sıcaktı, metal takı mı?"

"Metal takı," diye yanıtladı Cemil Raşit.

"Güzel, demek ki takı soğurken su ısınıyor, aralarındaki ısı alışverişinin doğal bir sonucu bu... Şimdi o soyut diye nitelendirdiğin formüldeki anlamsız harflerin yerine su ve takı yaz bakalım. Neyse, artık bu konuyu yaşamın boyunca unutmazsın."

Takıyı verebilmesi için arkadaşı bir plan yapmıştı. Ertesi gün kız, kendisinin de içinde bulunduğu bir arkadaş topluluğu ile Boğaz'daki çay bahçelerinden birine gidecekti. Cemil Raşit, rastlantıyla oraya uğramış gibi yapacak, arkadaşı da onu masalarına çağıracaktı. Böylece buluşma gerçekleşmiş olacaktı. Cemil Raşit, o gece heyecandan uyuyamadı.

Ertesi gün, çay bahçesine gittiğinde biraz gecikmişti. Daha önce hiç gelmediği bir yerdı burası; genişçe bir bahçe, bir ucunda dört beş metrelik bir pano, panonun ötesinde konser verildiği zaman orkestranın yer alacağı ahşap bir yükselti.

Cemil Raşit, bahçeye girince, çevresine pek de dikkatle bakmadan yürüdü, panonun yanındaki kuytu bir köşeye oturdu. Ötekilerin henüz gelmediğini düşündü, böylesi belki de daha iyi olacaktı, heyecanını yatıştırmak için bir çay söyledi. Mevsim sonu olduğu için bahçe ıssızdı, denize yakın masalarda üç beş çift, panonun hemen ardında da neşeli bir topluluk, onların hemen yanında da kullanılmayan fazla iskemleler üst üste yığılmıştı. Oturduğu yerden, bu topluluktan yalnızca sivilceli, durmaksızın konuşan bir gencin yüzünü görebiliyordu. Bu genç bir ara çay bardağını düşürdü, Cemil Raşit kırılan bardağın sesini ve gülüşmeleri duydu. Denizden geçen bir gemi uzun bir düdük çaldı.

Cemil Raşit'in canı sıkılmaya başlamıştı, uzun bir süre kahvede beklemesine karşın gelen giden olmadı. Hemen o akşam, arkadaşına planda aksayanın ne olduğunu sordu.

"Çünkü sen gelmedin," dedi arkadaşı büyük bir sakinlikle. "Yoksa yanlışlıkla başka bir çay bahçesine mi gittin?"

Cemil Raşit şiddetle karşı çıktı, yanılması olanaksızdı. "Kocaman bir bahçe işte," dedi. "Zaten çevrede fazla kimse de yoktu, geveze sivilceli bir genç, salak, bir de çay bardağını kırdı."

Arkadaşı uzun bir süre yüzüne şaşkınlıkla baktı ve sonra, "İşte bizim küçük topluluğumuz oydu, o salak dediğin de kızın sınıf arkadaşıydı," dedi.

Cemil Raşit, kıza adadığı yeni şiirler yazmayı ve bunları ona yollamayı sürdürdü. Bu arada Tarık, Üniversite'yi bitirmiş ve askere gitmişti. Cemil Raşit ona güveniyor, ortada yeni bir gelişme olmamasına karşın, ona sık sık yazıyordu. Sonunda ondan acı bir mektup aldı.

Tarık, yazdığı mektupta, "Senden şiirler yazmanı değil çok daha somut şeyler bekliyordu. Sürahideki soğuk su ve sıcak takı. Soyut formüller değil, somut nesneler. Şu mektubu okuduğun sıralarda onunla henüz

buluşamadıysan vazgeç, çünkü insan kendi şansını kendi yaratır," demişti.

Bu buluşma galiba, aradan geçen yıllara karşın, hiçbir zaman gerçekleşmemişti. Öyle ki, Nedim, öyküyü dinlediği zaman, onun bu buluşmayı özellikle istemediğini düşünmüştü. Tıpkı Baudelaire'in Madam Sebatier için tutku dolu şiirler yazıp, ona imzasız olarak yollaması ve buluşmaktan kaçınması gibi Cemil Raşit de gerçeğin karşısında düşlerinin paramparça olmasından korkuyordu.

Daha sonraki yıllarda geçen bir başka olay, Cemil Raşit'in bu türden tuhafıklarının sürdüğünü gösteriyor.

Gençlik günlerinde Cemil Raşit, genelevlerden birinde, uzun siyah saçlı bir kadının müdavimi olmuştu. Bu seçimin nedenini onu tanımayanlara anlatması oldukça zor; özellikle çok daha genç ve çekici onca kadın varken bu tuhaf sadakati nasıl tanımlamalı. Bu tutkunun, kadının kendisinin de hiçbir zaman öğrenemeyeceği o minik gizini bütün yakın arkadaşları bilirdi. Bu kadın, Cemil Raşit'in karşılıksız bir aşkla sevdiği ama yüz bulamadığı bir genç kıza şaşılacak derecede benziyordu.

Cemil Raşit, zamanının büyük bir bölümünü bu berbat yerde harcamaktan gizli bir haz alırdı. Daha sonraları bu kadın, tipik bir Cemil Raşit öyküsü olan *Kedi Aşk*ı adlı öykünün kahramanı olmuştur. İşin ilginç yanı, sevgilisi, aşkına karşılık verdikten çok sonraları bile Cemil Raşit bu kadını unutamamıştır.

Bir Kent Vampiri

Nedim Eren, birçok kişiden o eski günleri dinledi. Cemil Raşit ve arkadaşlarının geçmişte yaşadıkları hemen her şey masasında notlara dö-nüştü. Bu notların büyük bir bölümünü de o zamanların çılgın *sefahat* geceleri oluşturdu.

Aydın Tan, Cemil Raşit'in çok eski bir arkadaşıydı; Cemil Raşit'ten birkaç yaş küçüktü ama kendisim onunla aynı edebiyat kuşağı içinde sa-yardı. Kimi akşamlar Cemil Raşit'le akşamları *Halim Selim*'de buluşurlar-dı. Bu bara gelenler, seçkin entelektüel çevreden kişilerle, tanıtım, sine-ma alanında çalışanlar ve yılların müdavimi yaşlı erkeklerdi.

Kimi zaman bu buluşmalara Can da katılırdı. Can Ural, gecenin geç vakitlerinde yeni bir bara uğramak gibi çekici bir öneriyi asla geri çevir-mez ve ısmarlanan sert bir içkiye hiçbir zaman hayır demezdi.

Bu barın sahipleri, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nda sevimli ve değişik bir biçimde karşımıza çıkacaklardır: Selim ve Halim kardeşler. Selim, Ce-mil Raşit'in kolejden sınıf arkadaşıydı, iki kardeş de Cemil Raşit'e, bara her gelişinde, özel ve sürekli müşterilerinden esirgedikleri ilgiyi gösterir-lerdi. Bu ilgiden, Cemil Raşit'ten çok Can yararlanır, bu da Cemil Raşit'i çileden çıkarmaya yeterdi. Can içkisini içer, yüzüne geniş ve uyusuk bir gülümseme yayılır, hemen hep aynı cümlelerle konuşurdu.

Can Ural, Cemil Raşit'in gençlik arkadaşıydı, sonraları ünlü bir gaze-teci oldu. Hiç kimseyi ilgilendirmeyen konularda çekilmez derecede bilgi-liydi. Alıntılarla konuşmaya bayılır, bu hevesi sonucunda alaylı bakışlarla karşılaşırdı. Çoğu insan, kişiliğini abartılı bulurdu ve onu bir kültür kum-kuması sayardı. Oysa Can Ural, kendisine yol gösteren kişilerin, özellik-le az bilinen yabancı yazarlardan hiçbir yerde yayımlanmayan çeviriler yapan kimi amatör çevirmenlerin etkisindeydi. Kimi özetlerden, arkadaş-

larının salık verdiği yalan yanlış çevrilmiş el kitaplarından devşirdiği bir bilgi karmaşası. Can, o sıralarda okuduğu kitaplardan söz etmekten hoşlanır, bu alışkanlığı Cemil Raşit'i çileden çıkarırdı. Cemil Raşit, birisine ne okuması gerektiğini söylemekten nefret ederdi.

Halim Selim'in aslında hepsi de iyi *içici* olan sanatçı takımıyla işleri tıkrındaydı, ama eski müşterilerinin gözünde çekiciliğini yitirdiğinden olacak bir çöküş dönemine girmişti. Bu tür yerler kısa süren bir yükseliş dönemi yaşarlardı. Basık tavanlı ama oldukça büyük bir yerdi, gerçek her barda olması gerektiği gibi salonu tümüyle gören bir barı vardı ve masalar hareketsiz kanepelerle üç yanından sarılmıştı.

Aydın Tan'a göre, Can Ural'ı, dostları arasında bir tek Cemil Raşit can sıkıcı ve katlanılmaz bulurdu. Aydın Tan, Can Ural'ı severdi, onun hoş ve ilginç öyküler anlatan, tatlı bir adam olduğunu düşünürdü. Can ise yalnızca kadınları ve içkiyi severdi, kimi kez ikisi yalnızken Cemil Raşit'e verip veritirir, Aydın Tan'ı güldürürdü. Aydın Tan, birlikte şarap şişelerini dipleyip, onun kadınlar üzerine konuşmasını dinlemekten hoşlanırdı. Can Ural, hemen herkese, yaşadıkları dönemi gelecek kuşaklara anlatabilecek bir *Darbeler Sonrası Bar ve Meyhaneler Tarihi* yazmak istediğini söylerdi. Bu kitapta kendi kendisini yiyip bitiren bir insan kalabalığının gizli tarihi anlatılacaktı. Henüz Can Ural'ın bu kitabı yazmaya başladığını gösteren en küçük bir gelişme bile yaşanmamıştı, ama o kitabı yazdığını, yakında bitireceğini ileri sürüyordu.

Can Ural, iyice sarhoş olduğu bir akşam, gençlik günlerinde Cemil Raşit'le yaşadıkları bir sefahat gecesinin bölük pörçük anılarını ağızından kaçırmıştı. Aydın Tan'dan bu anlattıklarının aralarında kalmasını rica etmiş, o zamandan beri Cemil Raşit'le aldıkları bir karara uyarak bu ortak gizlerinden hiç kimseye söz etmediğini söylemişti.

O zamanlar hemen hepsi meteliksiz öğrencilerdi ve bütün sergi açılışlarına, kutlamalara bedava içki içmek için gidilirdi. Bir cumartesi gecesine, arkadaşları Can Ural'la haftalık harçlıkları çoktan tükenmiş, bir sergi açılışında içebilecekleri kadar içmişlerdi. Kalan paralarını saydılar, *Sultan*'da son birer kadeh daha içmelerine ancak yeterdi. İçkilerini içtiler, acıktıklarında ekmeğin üzerine sürdükleri hardalla karınlarını tıka basa doldurdular.

Gecenin geç bir vaktinde, *Sultan'a* zengin bir tanıdıkları geldi. Can Ural'ın okuldan tanıdığı, genç bir işadamıydı bu, sanata ve kadınlara olan düşkünlüğüyle tanınıyordu. Çevresinde hep güzel kadınlar bulunurdu. Can Ural'la Cemil Raşit gecenin konukları olarak masaya çağırıldılar.

Cemil Raşit'in yanına, büyük otellerden birinde kuaför olarak çalışan genç bir kız düşmüştü. Durmaksızın Cemil Raşit'in kulağına eğiliyor, baştan çıkarıcı bir sesle, "Ama hiç konuşmuyorsunuz. Nasıl yazdığınızı anlatın bana," diyordu. Cemil Raşit'in ağzını bıçak açmıyordu. Can Ural'ın yanında oturan işadama, Cemil Raşit'in masada olmasından çok mutluydu. Can Ural'a ne içeceğini soruyor, ama Can Ural'dan belirsiz yanıtlar alıyordu. Can Ural, kadınların ilgisinden habersizmiş gibi asık bir yüzle oturuyordu, gevezelik etmediği ender akşamlardan biriydi.

Bütün bunların tek bir nedeni vardı. Cemil Raşit'le ikisi o denli içmiş, midelerini hardal ve yavan ekmekle öylesine tıka basa doldurmuşlardı ki tek bir lokma bile yiyecek, içecek durumları yoktu. Önlerindeki dolu soda bardakları bile öyle tek bir yudum alınmadan duruyordu. Can Ural, daha yarısı bile bitmemiş, değişik türdeki içki şişelerine hüzünle bakıyor, masadakilerin içmesi için her ısrar edişinde ne yanıt vereceğini şaşırtıyordu. Lakerda ve pîrzola tabakları bitirilmeden geriye giderken Cemil Raşit'le Can Ural sıkıntıyla birbirlerini süzüyordu.

Oradan çıkıldığında bir gece kulübüne gidildi. Cemil Raşit'le Can Ural, yine çağrılıydı ve işadaminin en önem verdiği konuklarıydılar. Bakıldıkları yerde de bir yudum bile içemiyorlar, ünlerine bir zarar gelmemesi için, özür dileyip kaçar gibi oradan ayrıldılar.

Cemil Raşit'in karşı çıkmasına karşın Can Ural, o sıralarda bir kahvehanede yapılan sanat toplantılarının vazgeçilmez kişisi olmuştu. Gençlik günlerindeki bu toplantılar hâlâ anlatılır.

Aydın Tan, o sıralarda geçen bir olaya, bir dergiye yazdığı Cemil Raşit'le ilgili bir anı yazısında değinmiştir.

Söylentiye göre Can Ural, o sıralarda birlikte olduğu bir kadın yüzünden bu toplantıları savsaklar olmuştu. Cemil Raşit, onun gelmemesinden gerçekte hoşnuttu, ama hiç beklenmedik bir olay eline önemli bir koz geçirmesine yolaçmıştı.

Can Ural, uzun boylu, fiziksel olduğu kadar ruhça da güçlü kuvvetli kadınlardan hoşlanırdı, birlikte olduğu bu kadın da, kendisinin iki katına yakındı. Bu yeni seçimi, bu konudaki eğilimini bilen arkadaşları başta olmak üzere hemen herkesi şaşırtmıştı; çünkü bu kadın neredeyse bir at iriliğindeydi. Sık sık evlenir, sonra bir iki yıllık sürelerle ortadan kaybolur, yeniden görüldüğünde boşanmış olurdu. Bu durum bir kadını çapkın olarak düşünmek konusunda dar görüşlü olan kimilerinde görünür bir öfkeye yolaçıyor, Mavi Sakal'ın bir kadın da olabileceği konusunda

daha kuşkucu kimilerini de onun kocalarını ortadan kaldırdığı biçiminde bir yoruma yöneltiyordu. Her neyse, Can Ural bu ilişkiden hoşnuttu ama kadının Can Ural'ı arayıp da bulamadığı bir günün toplantı gününe denk gelmesi her şeyi berbat etti. Kadın, yanında üç arkadaşıyla birlikte toplantının yapıldığı kahvehaneye ani bir baskın yaptı. O sıralarda feminizmin ülkemizde henüz yaygın bir düşünce olarak kabul görmediği düşünülürse, üç kadının bir araya gelebilmesi hiç de küçümsenmemeli.

Cemil Raşit, çevresinde arkadaşları, tartıştıkları konuya kendilerini kaptırmışlardı; bir yandan da çaylar, sigaralar içiliyor, bir gürültü, bir kıyamet. Kadın doğrudan bizimkilerin oturduğu masaya yöneldi, Can Ural'ın orada olmadığı belliydi belli olmasına, ama geriye dönmesi için çok geçti, o hızla ilerleyip, önce masaya sert bir yumruk attı ve elleriyle abandı-ğı masanın üzerinden Cemil Raşit'in yüzüne doğru eğildi.

"Bu saçma sapan toplantılarınıza Can bir daha asla gelmeyecek, bunu sakın unutmayın, anladınız mı?" diye bağırdı ve yazılması pek gerekli olmayan birkaç küfürle süslediği bu kısa söylevini bitirdi.

Yalnız Cemil Raşit'lerin masasında değil, tüm kahvehanede büyük bir sessizlik oldu. Bu masada bulunan edebiyatsever gençlerin, daha sonra toplum içinde gelecekleri konum, o sırada karşılaştıkları durumun can sıkıcı ve tehlikeli niteliğini ortadan kaldırmıyordu. Böylece, başta Cemil Raşit, hepsi susuyordu. Doktor Fikret Şenkaya, o sıralarda psikiyatrist olmaya hevesli genç bir tıp öğrencisiydi, Profesör Faruk Soyer ise henüz bir fakültete yeni yazılmıştı. Aydın Tan, Fransız Edebiyatı'nı o yıl bitirmiş, Paris'ten yeni dönmüştü. Bir de felsefede okuyan bir başka genç vardı, bu genç de sonraları erotik bir derginin yazı işleri müdürlüğünü yapacaktı. Bunların dışında da toplantılara dinleyici olarak katılan büyük bir kalabalık.

Cemil Raşit'in hiç sesini çıkarmadan oturması nedensiz değildi. İlk gördüğünde Can Ural'a söyleyeceklerini düşünüyor olmalıydı.

Can Ural'a haftalar sonra rastladı, önce sessizce yüzüne baktı. Sonra çevrelerindeki kalabalığa aldırmadan sesinde alaycılıkla ciddiyet karışımı bir tonla: "Bilemiyorum doğrusu," dedi, "böyle bir kadınla ilişki, senin gibi ciddi, entelektüel bir adama yakışır mı?"

Yeni bir batakhanenin açıldığı kısa sürede duyulurdu; birkaç gece ziyaretinden sonra bu *mekân*'ın da hızla eskidiği ve tanıdık yüzlerle dolup taşıdığı görülürdü.

Doğrusu Cemil Raşit'in gençliğine rastlayan o dönemde, kimi kulüplere tek başına gitmek cesaret işiydi. Beyoğlu'ndaki batakhanelerden bi-

ri o yıllarda çok ünlüydü. Söz konusu yer için taktıkları *batakhane* adlandırması önce kabullenildi, sonra yayıldı ve daha sonra da bu türden yerleri adlandıran, giderek neredeyse niteleyen genel bir deyimle dönüştü.

Bir gece burada, Can Ural ve birkaç arkadaşı içerlerken, kimbilir ne türden karanlık bir ihbarı değerlendiren polis bir baskın düzenlemişti. Görevli, gırtlaklarını yırtarcasına herkesin bir aramaya hazırlanması için bağırıyor, sesi sarhoşların uğultusu içinde yitip gidiyordu. Bu arada anlaşamaz bir nedenle ışıklar da sönünce, gerçekten tehlikeli birkaç dakika geçirmişlerdi. Aynı polis bağırarak herkesin masasını terk edip tek sıra halinde dışarı çıkması, kuşku uyandıracak en küçük bir davranışta bulunmaması için uyarıp duruyordu. Kısa bir süre sonra herkes yavaş yavaş *batakhane*'yi terk etmeye başlamıştı ama Can Ural ortalarda yoktu. Ötekiler karanlık bir sokakta toplanmıştı ve ne olacağı belirsiz kaygılı birkaç dakika sonunda beklenmedik bir şekilde ışıklar yeniden yandığında Can Ural'ın terk ettikleri masada tek başına oturduğunu gördüler; en değerli şeyi olan ağzına kadar dolu bira bardağına sarılmış, dışarıya çıkmadan önce hızla bardağında kalan son içkiyi bitirmeye çalışıyordu.

Bir araya geldiklerinde geceyi eşcinsellerin devam ettiği bir barda sürdürmek istediler. Sonunda Can, o denli sarhoş olmuştu ki gömleğinin ve ceketinin önüne boydan boya bir güzel kusmuştu. Bardan çıkıp kapının önünde toplandıklarında, Can Ural'a şefkatle davranan, tanımadıkları garip bir adamın da küçük topluluklarına katıldığını anladılar. Can Ural'a gelince, hiç sesini çıkarmadan adamın yanında dikilip duruyordu, duruşundan bir şey anlamak olanaksızdı, sanki biraz önce önüne kusan o deşilmiş gibi uzun paltosunun önünü iliklemiş, sık bir görünüm almıştı. Yola koyulduklarında, Can'la aşırı ilgilenen bu yabancı adam hemen hepsini kaygılandırmaya başlamıştı, yanlarından ayrılmıyor, Can'a sürekli evine ne zaman döneceğini sorup duruyordu. Can'ı adamın kollarına terk etmemek için ne yapmaları gerektiğine bir türlü karar verememişlerdi. Sonunda bir kahvehanede sabah çaylarını içerlerken biraz olsun kendisine gelen Can, onları bu garip yabancıyla tanıştırmış, komşusu ve mahallelerinin kasabı olduğunu söyleyerek onları rahatlatmıştı.

Bir keresinde, paralarının suyunu çektiği bir gece, *Çilingir Sofrası* adındaki berbat yerde bile içtiler. Bu bar, Kalyoncu Kulluğu sokağının bitimindeydi, İngiliz Elçiliği'nin yüksek duvarlarına bakıyordu. Barın sahibi hiçbir değişiklik yapmamakta diretiyordu. Ayakta ucuz *beyaz* şarap içmişlerdi. Başka bir şansları zaten yoktu, bu barda yalnızca ayakta içilebilirdi, belki bir

tek kırmızı şarabı seçme şansları olabilirdi. Kuruyemişi bile dışarıdan almak zorundaydılar. Loş gölgeler ve karanlık yüzlerle dolu *Çilingir Sofras*'nın tam giriş kapısına rastlayan duvarında, kirli bir pano üzerine büyük harflerle "YERE TÜKÜRMEK YASAKTIR" cümlesi yazılmıştı. Büyük bir olasılıkla bu uyarıya, daha doğrusu yasağa uymayanlar tekme tokat dışarı atılıyordu.

Bu uzun geceler, kimi kez Rumelihisarı'nda, kıyıda içilen birkaç şişe birayla başlar, sabahın dördünden önce kapanmayan, dans edilen herhangi bir yerde sürerdi.

Gecenin yeni başladığı saatlerdi bunlar; çoğu zaman mütevazı bir yemek bile yemeden içki turlarına onları çağıran günbatımı saatleri. Yoksul, aylak, işsizdiler ve yaşamın tadını çıkardıklarına inanıyorlardı. Cemil Raşit, şu ünlü şiirini, *Bir Kent Vampiri* adlı şiirini, işte o sıralar yazdı, sözlerini bilirsiniz:

*artık her şey bitti tanıdım kendimi
gözlerime bakanlar anlıyorlar
geceleri yaşadığımı günışığının bana
yaptığını yüzüme çizilen o garip yabanıllık
sonra yüzümü solduran ılık
korkarım ne olduğum belli
onlardan biri olmadığım açık*

*son ılık da çekilince mahzenimden
boş dükkânlarda telefon zillerini duyup
anlarım ticaret ertelendi uyanırım uykumdan
soğuk ve çekiciyim artık benim krallığım başlar
konuştuğum dil anlaşılmaz kara koyu kanla beslenir
büyük karışıklıklar kurarım ve sorarım
ruhumu besleyecek avutacak ne var*

*issiz yerleri severim örümcek ağlarını
verimli bir geceyi tam bir kan kıvamında
doyumsuzca ince boyunlardan içerim
gizlemeye ne gerek var ılık severim kanı
ayın metalik soğuk ışığı susatır beni
onlardan biri olmadığım açık sabaha karşı
niye gizlemeli yalnız ruhları kemirdiğimi*

Bu şiirde kentin kanını nasıl tutkuyla emdiğini anlatır. Cemil Raşit'in şiirinin sonuna doğru bütün bir bölüm yabancılaşmanın şiddete ilişkin iz-
leğine ayrılır: şair yapayalnız yaşamak zorunda kalan bir vampire dönü-
şürken insanlara kanlarını emebilmek için gereksinim duymaktadır.

Anılarla Gelen'de Faruk Soyer'in bu şiirden özellikle söz etmemesi
oldukça anlamlı. Kimileri, şiirin daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış
olmasını bir özür olarak ileri sürmüşlerdi. Onlara göre, Faruk Soyer'in
bu şiiri Cemil Raşit'in yazdığından kuşku duymasındaki neden buymuş.
Oysa bu davranışının çok yalın bir başka nedeni daha var. Faruk Soyer,
Cemil Raşit'in çılgın gecelerle dolu bu dönemini onaylamadığı ve gör-
mezlikten geldiği için söz konusu şiiri de önemsemiyor. Geçenlerde bir
söyleşi sırasında Cemil Raşit'in gençlik yılları konuşulurken sorulan bir
soruyu şöyle yanıtlamış: "Bu türden rezilliklerin bir şiire ya da romana
konu olması hiç de övünülecek bir şey değil. Cemil Raşit böyle bir şiiri
yazmayacak kadar onurlu bir insandı."

Anlaşılan Faruk Soyer, *Anılarla Gelen*'de yazdıklarıyla yetinmediği
gibi, yanlış tutumunda da diretiyor. Cemil Raşit'in gençlik yıllarını olduk-
ça dolaysız sayılabilecek bir biçimde anlattığı *Son Karar* adlı romanında,
yaşadığı bütün rezilliklere geniş bir yer vermesi, bu konuda Faruk So-
yer'in yanılığını ortaya koyuyor. Son romanı *Soğuk Tanrı*'da bile Faruk
Soyer'in neşesini kaçırarak türden anlatımlarla sık sık karşılaşılır.

O zamanlar akşamüstü gidilecek en güzel *bar Nezi*'ti. Bebek'te,
denizin hemen kıyısında, çalışan personelin hemen hepsini tanırlardı.

Şişli'de, iki geniş caddenin kesiştiği bir köşede *Vampirler Evi* vardı.
Kimi kez bir meyhanede içtikten ya da birkaç bar dolaştıktan sonra gidi-
lirdi buraya, yeri olağan güzergâhlarına uzak düşerdi.

Vampirler Evinin adı sık sık değişirdi ve bu değişiklik kapıcıdan gar-
sonlara kadar yansıdığı zamanlarda, yeni dostluklar kurmaları gerekirdi.
Aydın Tan'a göre bu bilgiye bir de şunu eklemek gerekir: Cemil Raşit'in
Soğuk Tanrı'da *Şeytanın Cenneti* diye söz ettiği müzikhol büyük bir ola-
sılıkla burasıdır.

Kimi geceler, uzayan bu içki turları Cemil Raşit'in evinde bitirilirdi;
çabucak hazırlanan bir çorba, Cemil Raşit usûlü safranlı pilav, kimi kez
de soslisli makarna.

Sinema ve edebiyat üzerine tartışmalar, biri gelip biri giden sert al-
kolle dolu şişeler, ölümüne dans, cinsellik ve şu bataktaneden öbürüne
sabahlara dek süren bir koşuşturmaca.

Bütün bu karışıklık yetmezmiş gibi günün birinde, olağanüstü alımlı genç bir kadın aralarına katıldı. Anlatılanlara bakılırsa izmir'den gelmişti, Nilgün adını kullanıyordu ve büyük bir olasılıkla gerçek adı değildi. Kolaylıkla kestirilebileceği gibi, Nilgün neredeyse hepsinin yaşamına fırtına gibi girmişti, çoğunun aklını başından aldı, birkaç şiirin, uzun bir  y k n n ve sayısız yakınmayla dolu söyleşinin konusu olduktan sonra beklenmedik bir biçimde ortadan kayboluverdi.

Aydın Tan sonraları bu konuya bir yazısında şöyle değinmiştir 'Cemil Raşit *Soğuk Tanrı*'da Nilgün'  andırdığını söyleyebileceğimiz değişik bir roman kişiisi çizmiştir. Bana kalırsa bu kişiye taktığı * r mcek* adı, Nilgün'  gözümün önüne getirdiğimde bana fazlasıyla abartılı geliyor "

Aslına bakılırsa, i lerinde Nilgün'  gerçekten önemseyen bir tek Can Ural'dı; ona ölçsüz bir tutkuyla bağlandı. Yaşamının gölgelerle dolu olduğu anlaşılan bu kadında ne bulduğu, sonuna değin bir giz olarak kaldı. Onun gözünde kadınlar, başlarında dehşetli ışıklar saçan bir haleyle, istirdiyde kabuğundan yeni çıkmış Afrodite resminin  ağrıştırdığına benzer ulaşılmaz varlıklardı. Nilgün'e gelince, onun bu düşüncesini pekiştirmek için elinden geleni yaptı, onu *kendini sakınan* türden bir kadın olduğuna inandırdı.

Can, güvendiği tek yöntemi hemen uygulamaya sokmuştu, kadınlara okumaları için ödünç kitap verir ve üstelik okunmadığı halde kendisine geri verilmesindeki gecikmeyi doğal karşılayıp, bu durumu aralarındaki iletişimin güçlendirilmesinde bir araç olarak kullanırdı. Gürültülü barlarda bile sanki bu tür yerlerde bulunuşuna tek neden buymuş gibi, özellikle güzel kadınlarla, felsefe üzerine soyut bir konuşmayı sürdürmeye çalışırdı.

Nilgün' n içkiye oldukça meraklı olduğu açıktı. Can'ın sonu gelmez konuşmaları onu hiç ilgilendirmiyordu, öte yandan onunla sevişmeye sonuna dek yanaşmadı, kimbilir belki tensel günahlara duyarlı olduğu söylenebilirdi.

Can'a gelince, hiç olmazsa Nilgün büyük bir sabırla kendisini dinler gibi göründüğü sürece, alkole d ş k nl ğ ne g z yummaktan başka ne yapabilirdi. Onun kabullenemediği, Nilgün' n kendisinden çok daha fazla içmesine karşın, alkolden çok az etkilenmesiydi. Nilgün'e nerede rastlasa, hemen yanına ilişir, onsuz yaşamasının ne denli güç olduğunu uzun uzun anlatırdı.

Bir gün, Can Ural'ın bu duyarsızlığına iyice sinirlenen Dr. Fikret şenkaya, onu Amerikan Hastanesi Dahiliye Bölümü'nde hemşirelik ya-

pan genç ve güzel bir kadınla tanıştırmak istediğini söylemiş, ama Can bu öneriyi şiddetle geri çevirmişti. Bir Fransız düşünüründen ödünç aldığı deyimle, *arzu yatırım*'ını yalnızca Nilgün üzerine yapmak istiyordu. Ötekilerin gözünde sonuç vermeyecek, en azından, uzun bir beklemeyi gerektirecek bir *yatırım*, ama bütün bu eleştiriler Can'ın hiç umurunda değildi.

O gecelerden birinde, nasıl olduysa Nilgün, Ersin Arman'la birlikte ortadan kayboldu. Sonradan öğrenildiğine göre, birlikte Ersin'in evine gitmişler, sabaha dek evde de içmeyi sürdürmüşler ve birbirlerinin kollarında sızıp kalmışlardı. Sonra gün ağarmıştı, mutfakta birbirlerine neredeyse çarparak ellerine geçirdikleri birer bardağa midelerini rahatlatacak ilaçları atarken göz göze gelmiş ve ortak bir yazgıyı paylaştıklarının bilincinde karşılıklı gülümsemişlerdi. Ersin Arman'ın Nilgün'le kurduğu tek önemli ilişki işte bu oldu.

Çok sonraları yakın bir arkadaşına Aydın Tan, önemli bir giz vermişti. Arkadaşı, sandığı gibi güvenilir çıkmamış ve Aydın Tan'ın gizi hızla yayılmıştı. Böylece, Nilgün'den Aydın Tan'ın da hoşlandığı anlaşılmıştı.

"Belki inanmayacaksın," demişti. Aydın Tan, arkadaşıyla olan konuşmasında, "Cemil Raşit'in romanındaki bir aşk sahnesini okuduğumda çok kızdığımı ve kıskandığımı anımsıyorum. Yok, bu, yazının edebi değerinden ötürü değildi, kadın karakter benim sevdiğim, o sıralar sanırım Ersin Arman'la birlikte olan bir kadını anımsatıyordu."

Edebiyatla yıllardır uğraşan Aydın Tan'ın bu çocukça kıskançlığına bir anlam vermek zordu. Aydın Tan kısa bir süre sustuktan sonra o cümleyi bularak okumuştı. Sonra gülerek, "Utanmaz kadın, diye düşünmüştüm," demişti, "bana göstermediği ilgiyi ve tutkuyu demek bu herife gösteriyor"" Aydın Tan uzunca bir süre Nilgün'le yatmanın hayallerini kurmuş olmalı ve bütün bu hayallerin, başkalarının gerçeğinden daha güzel olmadığını kim ileri sürebilir.

İki tür bar olduğu söylenebilirdi: bir söyleşiyi sürdürebileceğiniz sessiz yerler ve sürdüremeyeceğiniz gürültülü yerler. *Halim Selim* ve *Nezih* ilk türün içinde sayılırdı, *Vampirler Evi* ise ikinci türün. Barların büyük bir çoğunluğunda müziğin gürültüsünden karşınızdakinin söylediğini duymanız olanaksızdı.

Kesin bir kural olarak, en olağanüstü durumlarda bile, gece yarısından önce eve dönülmezdi. Erken başlayan bir gece, Ersin Arman'la Can Ural, sık sık yaptıkları gibi ilk olarak *Nezih'e*, oradan da *Papağan'a*, uğ-

ramışlardı. *Papağan*'da kendilerini bekleyen Aydın Tan'a rastladılar, ama Cemil Raşit ortalarda yoktu. Sabaha karşı *Vampirler Ev*'ne gittiler. Birkaç saat sonra Cemil Raşit sallanarak kapıda görüldü, hangi gizli yerden ya da bilinmeyen yeni bir bataktaneden geldiği konusunda kimsenin bir düşüncesi yoktu. Geldiğinde soluk soluğaydı. Hemen kendisine sert bir içki aldı. Bir süre sonra topluluk başka bir yere gitmek üzere ayaklandı. Böyle durumlarda Cemil Raşit, barı elindeki kadehle terk ederdi. Kadehte içki bırakmak, *Soğuk Tanrı*'da Uğur'un dediği gibi iyi içici'lere asla ya-kışmazdı.

Bir gece *Papağan* adlı barda buna benzer bir olay yaşandı. Gecenin bir vakti, Ersin Arman, tuvaletten dönerken, koltuklardan birinin yanın-da açılmamış bir içki şişesi buldu. Can Ural mutluluktan konuşamayacak bir duruma gelmişti. Doğrusu o geç saatlerde, bütün barların tek tek kapandığı saatlerde sert bir içkiyi hiçbirisi geri çeviremezdi. İçebilecekleri kadar içtiler, sonra dolu bardaklarıyla kapıya yöneldiler.

O zamanlar, bu barın kapıcısı da dansa ve kitap okumaya meraklı bir öğrenciydi. Bara istenmeyen kişileri almamak için göze çarpan bir yerde asılı bulunan ve üye olmayanın giremeyeceğini belirten emaye bir tabelayı işaret ederdi. Bu durumda göstereceği bir tabela olmadığı gibi, Cemil Raşit'in alışkanlıklarını da biliyordu. Hiç sesini çıkarmadı.

Karlı bir geceydi. Üç arkadaş, yağın karın altında, bir yandan içerken bir yandan da söyleşerek uzun bir süre yürüdüler. Arada bir, yolun kıyısına park etmiş otomobillerin üzerine içki bardaklarını bırakıyor, kendilerini tartışmanın heyecanına kaptırıyorlardı. Sonra bardakları biriken karın altında neredeyse yarı yarıya gömülmüşken, yeteri kadar soğumuş içkilerinden birer yudum alıyor ve yürümeyi sürdürüyorlardı.

Ersin Arman dans konusunda oldukça ustaydı; Cemil Raşit'in kuşa-ğından çoğu insanın dans pistlerini terk ettiği bir dönemdi. Nilgün onun-la her dans ettiğinde aklı başından giderdi. Cemil Raşit, bara dirseklerini dayamış onu seyrederken, yeni yazacağı romandaki bir sahneyi düşü-nürdü.

O sıralarda gittikleri üç tür dans salonu vardı: birinci türü bar diye adlandırmak belki daha doğruydu, genellikle küçük bir mekân olurdu, müş-teriler bulabildikleri en ufak yerde sallanmaya başlarlardı. İkinci tür daha büyükçe, derme çatma bir pisti olan, yine canlı müzik yapılan karanlık yer-lerdi ve üçüncü türe gelince bunlar son zamanlarda açılmış gerçekten çok büyük diskoteklerdi.

İlk iki tür daha çok salaş diye nitelenebilecek yerlerdi ve bunlar arasında en sık gittikleri *Papağan, Gece Sefası, Vampirler Evi* ve daracık bir yere sıkışmış *Dar Kapı* idi.

Aydın Tan, neredeyse büyük bir özlem duygusuyla o gecelerin sabahını, yazdığı bir anı yazısında şöyle anlatır: “Böyle uzun sürmüş gecelerin sabahında, uykusuzluktan şiş gözlerime karşın Ortaköy’de kahvaltının üzerine, biz çaylarımızı içerken, son bir bira içmek için direten Osman’ı görür gibiyim hâlâ.”

Sahte Doktor Osman Akçan’la ilgili buna benzer bir şeyi Cemil Raşit de söylemişti: “Osman kadar içkiyi seven ve tapınırcasına içen bir başka kişi tanımadım,” demiş, sonra eklemişti: “Biliyor musunuz, ne zaman konyak içmişse başına bir felaket gelmiştir.”

Yalan değildi bu, çünkü Can Ural’ın tersine Osman Akçan içtikçe canlanırdı. Bir keresinde koca bir şişe ucuz konyağı içtikten sonra kendisini giysileriyle denize atmıştı.

Bir başka kez, her zamanki güzergâhta, her yeni gidilen yerde Osman Akçan, o akşamki toplulukta en fazla içen arkadaşının neredeyse iki katını içiyordu. Sabaha doğru son bir yerde konakladılar. Herkes kahve ya da yiyecek bir şeyler söylerken Osman Akçan, geceye yeni başlıyor-muş gibi bir canlılıkla, “Sert bir içki, lütfen,” diye mırıldanmıştı.

Sanat konusunda söyleşmek için Sıraselviler’deki küçük ve sessiz bir lokale giderlerdi. Sözü edilen bu lokal, saati kesin olmayan buluşmalar için uygun bir konumdaydı; evlerinden yürüyerek gidebilecekleri bir uzaklıkta olduğu gibi, akşamın ilk içkisini içip, ötekilerin gelişini beklerken karıştırabilecekleri haftalık dergilerden oluşan sakın bir köşesi de vardı.

Bir de Beyoğlu’nun dar sokaklarından birinde *Sefalethane* vardı ki, bu bar, *Vampirler Evi* için sayılanlara ek olarak, yani adının ve personelinin dışında, sık sık müşterilerini de değiştirirdi. Her gidişlerinde bardaki yüzlerin değiştiğini görüp şaşırırlardı. Bu barı Cemil Raşit’in adlandırmasıyla *kıtipiyos* diye niteler, ama hemen her akşam da uğramadan edemezlerdi. Bir kez sabaha karşı bir şeyler içmek için uğramışlardı buraya, kendilerini yabancı bir kente gelmiş gibi duymuşlardı.

O zamanlar, bir arkadaşları kitap yayınladığında, ya da bir sergi açtığında daha önce sözü edilen yerlerden birinde, daha çok *Halim Selim*’de ya da *Sultan*’da toplanılır ve sabaha dek süren bir kutlama yapılırdı. Genellikle bu törene Aydın Tan önyak olurdu: telefonlar eder, gelmesi gereken hemen herkese bir yolunu bulur, ulaşırdı.

Böyle gecelerden birinde, sayıları otuza yakındı, Cemil Raşit bir şiirini okumuştı. Faruk Soyer, kitabında bu şiirin yalnızlıkla ilgili bir dizesinin Cemil Raşit'in kişiliğini çok iyi yansıttığını ileri sürer.

O dönemde Cemil Raşit ve arkadaşları, çok yakından tanımadıkları ya da tanıyıp ismini unuttukları kişileri nitelemek için yeni yeni sözcükler üretmişlerdi.

Cemil Raşit, belli dönemlerde dolaştıkları kimi barların sıralamasını nitelemek için *güzergâh* sözcüğünü yeğlerdi. Sözelimi Osman'ın çizdiği güzergâh ötekilerinkinden farklılık gösterirdi ama belli zamanlarda belli yerlerde kesinlikle karşılaşıldı.

Osman'ın ürettiği *Baklabaşı* sözcüğü, özellikle o sefi gecelerin yaşadığı korkunç kış, çevresinde sayısız kızla dolaşan bir kadını anlatmak için kullanıldı. *Baklabaşı*'nın yanındaki öteki kızlar ise, Cemil Raşit bu kızları fazla sinemaki bulduğu için olsa gerek, *Baklagiller*, diye adlandırıldı.

Soğuk Tanrı'nın çeşitli sayfalarında karşılaştığımız, *Baklabaşı*, *Örümcek*, *Balkonçene* gibi birçok kişiye anlaşılmaz gelen o uydurma sözcüklerin oluşması işte o fırtınalı sefahat gecelerine uzanır.

Giderek bu çılgınca bir tutkuya dönüştü; aralarındaki iletişimi güçlendiren yeni yeni kelimeler uydurmak çok hoşlarına gidiyordu. Aşırı dozda alkol alıp, konuşamayacak duruma gelen arkadaşlarını *iptal* sözcüğüyle niteliyorlardı. Bir cuma gecesine Cemil Raşit masada uyuklamaya başlamıştı. Masada *iptal* sözcüğünün her geçişinde başını kaldırıyor, bir şeyler homurdandıktan sonra yeniden masaya yığılıyordu. Alkolden dolayı olay çıkaranlar *arıza* diye nitelendirilirdi.

Soğuk Tanrı'nın kimi sayfalarında okurun karşısına çıkan kahramanların çoğu, oldukça belirsiz bir biçimde de olsa, işte bu fırtınalı gençlik günlerinde tanıdığı insanlardan izler taşıır.

Aslına bakılırsa geçen yıllar Cemil Raşit'in gençlik yıllarındaki fırtınalı yaşam biçimini fazla değiştirmede. Sonunda değişen belki yalnızca Cemil Raşit'in *edebiyat biçemi* oldu. Bütün bu şaşırtıcı ve canlı yaşam öyküsüne karşın, *Soğuk Tanrı*'da biçiminin değiştiği rahatlıkla görülebilir.

Başlangıçta Cemil Raşit, kendine özgü bir edebiyat biçemi geliştirmişti, çetrefil olmayan bir düzyazı, vurgudan ve göz alıcı parlaklıktan uzak bir söylem.

Yaşam biçimi parçalandıkça yazdıkları da değişti, böylece tek bir biçemden kaçınır oldu. Bu durumla ilgili eleştirileri bir soruyla yanıtlar-

dı: “Yoksa siz edebiyat dilinin hep aynı kalmasını mı savunuyorsunuz?” Sonra kendisindeki bu değişimi açıklayabilmek için birtakım ölçütler sıralardı. Koyduğu bütün bu ölçütler kuşkusuz tartışmaya açıktı. Cemil Raşit yine de eski huyunu değiştirmemişti. Tartışmaktan kaçınır ve susardı. Karşısındakini küçümsemenin bir yoluymuştu bu davranışı.

Kullandığı dilin belki giderek *kişiliksizleştiği* söylenebilir. Cemil Raşit bu yazılanları okumuş olsa, dikkatle kullanılan bu deyimini sevecekti, bundan hiç kuşku yok. Oysa dilinin yavanlaştığını ileri süren bir yargı, onu çılgına çevirmeye yeterdi. Bu son yıllarda yaşadığı serüvenleri onunla paylaşanların anlattığı bölük pörçük anılar bu yargıyı doğruluyor.

Gerçekte değişen çok az şey vardı belki barlardaki yüzler biraz gençleşmişti ve o zamanlar onları, çılgın eğlencelerini kuşatan çember şimdi çok daha genişlemişti. Hemen her şey, gençliklerinde yaşadıklarının yavan bir yinelenmesiydi ya da tekdüzeliğin oluşturduğu kaçınılmaz bir hüznle doluydu.

“İşte bu yüzden *Soğuk Tanrı*’yı ne zaman yeniden okusam,” diye yazar Aydın Tan, “gençliğimizin o çılgın içki turları boyunca Cemil Raşit’in yorulmak bilmez gülüşü, kimi kez yazacağı bir şeyle ilgili geçici düşüncelere dalışı gözümün önünde canlanır.”

Bütün bu kargaşa içinde Cemil Raşit son romanını bitirmeye çalıştı. Sonra sürgün yılları geldi. Sonunda *Soğuk Tanrı* yayınlandı, o sıralarda dostlarıyla haberleşme olanakları kesilmişti; romanının yayınlanmasıyla ilgili olarak İstanbul’a geleceğini çoğu kimse bilmiyordu.

Geçmişten Yüzler

Sonraları Aydın Tan, Cemil Raşit'le başkentte yeniden karşılaşmıştı, ikisi de can sıkıcı birtakım işler için oradaydı. Aydın Tan, onların kuşağı için kaçınılmaz çalkantılarla dolu bütün bu yılların onu ne denli değiştirdiğini bilemiyordu. Onu gördüğüne sevinmişti, her şeyden önce sıkıcı gecelerde birlikte eğlenebilecekleri, içkiye oldukça düşkün eski bir dost olarak düşünüyordu onu. Ne de olsa altı yedi yıl önce yaşadıkları o sefahat gecelerinin anıları henüz çok canlıydı. Aradan geçen bu yıllar boyunca Cemil Raşit bir edebiyatçı olarak tanınmıştı, o sıralarda azımsanmayacak bir ünü vardı.

Bu sözü edilen karşılaşmadan birkaç ay sonra Cemil Raşit yurt dışına gitti, böylece uzun bir süre görüşemediler. İki yıl sonra Aydın Tan başkentten ayrılıp yeniden İstanbul'a yerleşti. Cemil Raşit'in İstanbul'a ne zaman döndüğünü anımsamıyordu ama bir yaz sonu olmalıydı. Böylece yeniden düzenli olarak görüşmeye başladılar; perşembe günleri öğleden sonraları, Meşrutiyet zamanından kalmış eski bir kahvehanede buluşurlardı. Birçok nedenden ötürü hoşnut kaldığı bu sarsılmaz dostluğun başlıca dayanaklarından biri, Cemil Raşit'in yanında insanın çoğu kez kendi başına kalabilmesiydi. Cemil Raşit'le neredeyse hiç konuşmadan yalnızca yoldan geçenleri seyrederek uzun bir süre yan yana oturabilirdiniz. Cemil Raşit çoğu kez konuşmak istemez ve karşısındakini dinlemekten hoşlanırdı.

Bir yıl sonra, haftada bir kez yapılan bu buluşmalar, Cemil Raşit'in evinde yapılan edebiyat toplantılarına dönüştü. Bu edebiyat kulübünün kurucuları üç eski arkadaştı: Cemil Raşit, en son çalıştığı gazeteden de yeni kovulmuş Can Ural ve Aydın Tan. Ne yazık ki kulübün ömrü dört beş yıl sürdü.

İstanbul'da yaşadığı yirmi beş yıl boyunca, sürgün yılları da içinde olmak üzere Cemil Raşit, Oba Sokağı 17 numaralı evin çatı katında oturdu. Sürgün yıllarında ya da uzun yolculuklarda kuzenlerinden birisi babadan kalma evin bakımını üstlenirdi. Sayısız yazar ve gazeteci, Cemil Raşit'in evini anlatmıştır: çalışma odasının duvarlarını kaplayan kitap rafları, giriş katındaki salon; çeşitli ressamlardan resimler, rahatına düşkünler için koltuklar ve bunlara benzer bir sürü ayrıntı daha.

Havvar Sokağı'yla Oba Sokağı'nın kesiştiği köşedeki Cemil Raşit'in evi, o yıllarda bilim ve sanat toplantılarının yapıldığı, bir katı lokanta, en alt katı bar olan bir kültür merkezi niteliğindeki binaya da oldukça yakındı.

Çatı katı, döner bir merdivenle bağlanan iki ayrı kattan oluşuyordu. Üst katta çalışma ve yatak odaları vardı, alt katta ufak bir salon. Çalışma odası oldukça sadeydi: duvarlar kitaplarla kaplı, balkona açılan kapının hemen yanında ufak bir masayla üzerinde daktilo, duvarın boş kalan yerinde Hieronymus Bosch'un *Deliler Teknesi* adlı tablosunun ustaca yapılmış bir kopyası. Söz konusu tablo üzerine bir yorum *Soğuk Tanrı*'da karşımıza çıkacaktır, ama tablo bu kez yatak odasında asılıdır.

Sahte Doktor Osman Akçan, Hindistan'a yaptığı yolculuklardan birinden, kocaman bir baskı resim getirmişti; resim Cemil Raşit'in koltuğunun arkasındaki duvara asıldı.

Binanın arkasındaki bahçeye bakan yatak odası, özellikle öğleden sonraları gölgelerle kaplanır; perdelerin rüzgârda hafif salınışları insanın uykusunu getirirdi.

Cemil Raşit hep aynı koltukta oturur ve edebiyat toplantılarına başkanlık ederdi. O yıllarda toplantının yapıldığı salon büyük bir şömineyle ısıtılırdı; toplantıya gelen konuklar yedi sekiz kişiyi geçmezdi. Herkes bulunduğu bir şeyin üzerine otururdu; bu kimi kez boş bir kutu, kimi kez kırık dökük iskemleler, kimi kez de kitap kümeleri olurdu. Toplantının değişmez izleyicilerini, Selçuk Akın, Dr. Fikret Şenkaya, Enis Peker, *Sahte Doktor* Osman Akçan, Can Ural ve Aydın Tan oluştururdu. Sonraları bu gruba Ersin Arman ve Rasim Olcay katılmıştı.

Toplantıya katılanlar arasında en gençleri Selçuk Akın'dı. Selçuk'u bu toplantılara ilk kez kimin getirdiğini herkes unutmuştu ama o hemen her hafta düzenli bir biçimde gelir olmuştu. Aydın Tan onunla ilk kez bu toplantılardan birinde tanışmıştı. Doğuştan yetenekli ve bu yüzden de beyninin içinde fırtınalarla yaşamaya alışmış bu şaşırtıcı canlılıktaki genç adamın ilgisini, konuşulan şeylerden çok anlatılmayıp herkesten

gizlenen şeyler çekerdi. Hemen herkes hakkında, başkalarının bilmedikleri birtakım ayrıntıları içeren özel dosyalar hazırladığı söylenirdi. Öte yandan Selçuk Akın, kendini aşırı önemsemediğinden olacak, kimi söylentilerden çok çabuk etkilenirdi. Ersin Arman'ın Cemil Raşit'in evindeki toplantılara katılmadığı, sonuç olarak da Selçuk tarafından tanınmadığı bir zamanda Selçuk'la Can Ural'ın arasında ilginç bir konuşma geçmişti.

Ersin Arman'ın özellikle öncü bir deneme yazarı olarak en azından belli çevrelerde tanındığı bir dönemdi. Bir akşam toplantısında, o sıralarda yayımladığı Cemil Raşit'i hem öven hem de eleştiren bir yazısı üzerine konuşuluyordu. Selçuk Akın, genç bir edebiyat heveslisi ve Cemil Raşit savunucusu olarak Ersin Arman'ın kararlı bir düşmanıydı. Tartışmaların gürültülü bir biçim aldığı sırada, Selçuk Akın, yüzünde bilgici bir anlatımla *Sahte Doktor* Osman'a doğru eğilerek, "yanlış bir kişiye gösterilen saygı," demişti. "İyisi mi onaylanan her şeye karşı sürekli bir saygısızlık göstermek. Bizim zamanımız yakında gelecek; göreceksin, Ersin Arman gibileri, o yaşlı kokuşmuş kuşak siliniyor artık."

Bunun üzerine Osman Akçan şaşırmış ve Selçuk'un Ersin Arman'ı yaşlı bir yazar sandığını anlamıştı. Bunun tek nedeni Ersin Arman'ın tanınmış bir yazar olmasıydı. Ersin Arman'ın Cemil Raşit'ten daha genç olduğunu, aşağı yukarı tam kendilerinin yaşında olduğunu söylemişti ama Selçuk'un kafasındaki modeli sarsması olanaksızdı.

Bu durumdan Enis Peker'in de haberi vardı. Enis Peker, o sıralarda yavaş yavaş tanınan bir tiyatro oyuncusuydu. Yakışıklı bir adamdı, etkileyici bir sesi vardı. Öğrencilik dönemi de göz önüne alınırsa, oldukça güvenilir kişilerin tanıklığıyla kollarından geçmemiş bir oyuncu ya da balerin yoktu. Dış görünüşü Cemil Raşit'e şaşılacak derecede benzerdi. Kimi zamanlar Cemil Raşit rolüyle Can Ural'ı bile kandırır, neşeli gülüşmelere yol açardı.

Sefahat gecelerine pek katılmazdı, ama bunun nedeni eğlenceyi sevmemesi değildi. Yoksa seyrek de olsa ötekilerle birlikte *Sultan'a* ya da *Halim Selim'e* gittiği olmuştı; gürültülü yerleri hiç sevmezdi. Kendine özgü ayrı bir çevresi vardı, sık sık da kumarhane ve pavyonlarda görüldü.

Enis Peker, dar görüşlülükten ve büyüklenmekten tiksiniyordu. Çoğu toplantıda öfkesini kendisini beğenmiş insanlara yöneltirdi.

Selçuk Akın'ın bulunmadığı bir gün toplantıya katılanların büyük bir çoğunluğu şöyle bir karara vardı: Selçuk'a akıllıca bir oyun oynanacaktı.

Enis Peker'le birkaç arkadaşı, birlikte geçirdikleri bir akşamüstü, planın son ayrıntılarını da gözden geçirdikten sonra harekete geçtiler. Oyun oldukça basitti: Enis Peker, telefon açıp Ersin Arman'ın sesini taklit etti ve dergilerde yayınladığı şiirlerini ilgiyle izlediğini söyledi. Selçuk Akın, Ersin Arman'ı tanımadığı için kendisine oynanan oyunun ayırımında değildi ve havalara uçuşt. Stalin'in İlyâ Ehrenburg'u araması gibi bir şeydi bu, yani anılarında anlattığı gibi, Ehrenburg böyle bir olaya ne denli şaşırdıysa Selçuk da o denli şaşırmıştı.

Aydın Tan, öğrencilik yıllarında, küçük bir Montparnasse kahvesinde ilk kez onunla tanıştığında, Ersin Arman ne yapacağına çoktan karar vermişti. Kendisini bir dışişleri görevlisi olmaya hazırlıyordu, daha o zamandan ne olacağı belliydi. Onun Batı'da herhangi bir ülkenin yurttaşı olduğunu duymak kimseyi şaşırtmazdı. Ersin'in ayırıcı özellikleri, aşırı entelektüel kibiri ve o yılların genel eğiliminin tam tersine, iktidarı elinde tutan seçkinlere dikkati çekecek kadar fazla önem vermesiydi. Böylece geleceğini garantiye almayı düşünüyordu. Ersin Arman, hiç kuşkusuz, eski değerlere başkaldıran bir seçkin rolünü de başarıyla oynuyordu.

Ersin Arman, sefahat geceleri döneminde Aydın Tan'ın aracılığıyla Cemil Raşit'le tanıştı. Kısa bir süre sonra Cemil Raşit, evinde yapılan edebiyat toplantılarına Ersin Arman'ı da çağırdı. Böylece Selçuk Akın, o zamanlar kendisini arayanın Ersin Arman olmadığını çok acı bir biçimde öğrenmiş oldu.

Sonraki yıllarda Cemil Raşit'in önem verdiği arkadaşlarından biri oldu Ersin Arman. İlk zamanlar aralarında uçurumlar açan yaş farkı, geçen yıllarla birlikte azalmıştı. Edebiyat toplantılarına arasıra katılmasına karşın sefahat gecelerine katılmayı hemen hiç aksatmadı. Üstelik edebiyat toplantılarına eğlenceden daha çok önem verdikleri için ötekileri suçladı bile. Özellikle son zamanlarda sefahat gecelerine daha az katılmaya başlayan Aydın Tan'la ilgili bir yazıyı ciddi bir edebiyat dergisinde yayınlamıştı. Bu yazıda Aydın Tan'a takılıyor, Paris'te okumasına karşın geleneksel yaşama düşkün bir yazar olduğunu ileri sürüyor ve "Onun en sevdiği şey çizgili pijamalarını giyerek gazetesini okumaktır," diye yazıyordu

Ersin Arman, yaz sonuna doğru bir gece onları Boğaz'da pahalı bir restoranda yemeğe davet etti. Dört kişiydiler; Ersin, Cemil Raşit, Aydın Tan ve Faruk Soyer. O gece birlikte yedikleri nefis yemekten sonra Ersin'in evinde sabahlandı. Konuşma gece boyunca sürmüştü.

Aydın Tan'a göre, Cemil Raşit'in Ersin Arman üzerinde şaşılacak derecede güçlü bir etkisi olmuştı, Ersin Arman, bireyciliği ve inatçılığı konusunda bütün söylenenlere karşın önem verdiği insanların düşüncelerinden kolaylıkla etkilenebilirdi. Değişik görüşlere önyargısız yaklaşması, belli bir görüşe saplanıp kalmaması ve kuşkuculuğunu açıkça belirtmesi Ersin'in olumlu yanlarıydı.

Edebiyatla yakından ilgilenmeye başladığı lise yıllarında, bir öykü-sünün ilk kez yayınlandığı o kış, dönemin gözde dergilerinden birindeki Cemil Raşit imzalı şiirler ilgisini çekmişti. Sarsıcı, değişik bir şeyler bulmuştu bu şiirlerde Cemil Raşit'in son dönem romanlarıyla tanışması çok daha sonralara rastlar Cemil Raşit'in yolculuk, politika ve cinsellik gibi birbirinden çok değişik konularla ilgili birtakım romanların yazarı olduğunu öğrenmek onu şaşırtmıştı. Bir yaz tatilinde, konuk kaldığı bir arkadaşının evindeki zengin kitaplıkta Cemil Raşit'in kimi yeni kitaplarını bulmuş ve birkaç hafta içinde hemen hepsini okumuştı.

Liseyi bitirdiği yılın yazında, Cemil Raşit'in sonradan *Tutkulu*, *Hoyrat* ve *Beceriksiz* de toplayacağı öyküler, dönemin yazın dergilerinden birinde yayınlanmaya başladı. Önce *Tutkulu* yayınlandı, derken bunu derginin Temmuz sayısında *Hoyrat* ve üçüncü olarak da son öykü olan *Beceriksiz* izledi.

Ersin Arman'ın yapıtları daha sonra gelen kuşaklar için yol gösterici olacaktır. Ersin Arman, hemen bütün klasikleri okumuştı. Kendi ülkesinin yazarlarına karşı belirgin bir kuşku duyar, hiçbir ilgi göstermezdi, ama batılı yazarların romanlarında güven duymasını sağlayan sağlam bir yapı olduğunu ileri sürerdi. Türk edebiyatı içinde kendisine ikincil bir önem verilmesini hiçbir zaman kabullenemedi. Oysa böyle bir kabulleniş hırsını törpüleyecek ve onu rahatlatıacaktı. Bu konuda Cemil Raşit'le sürekli tartışırlardı. Ersin tartışmadan pek hoşlanmıyordu ama kendisini oldukça önemli biri olarak gördüğü belliydi. Bütün bu davranışlarındaki ağırlık ve takındığı kibirli tavırlar Cemil Raşit'in canını sıkıyordu. Sıradan bir dış görünüme, çoğu zaman sade bir giyime karşın hemen her zaman kadınların ilgisini çekmeyi başaracaktı.

Baskı döneminde toplantılar gizli yapılır oldu. O dönemde birçok önemli kitabın yasaklanmış olduğu düşünülürse bu toplantıların önemi daha iyi anlaşılır. Kimi zaman önemli konularda tartışmalar açılırdı. Hemen herkes konuyla ilgili gerekli araştırmayı bir hafta sonraki toplantıya dek tamamlamakla yükümlüydü.

Tartışmalara hemen hiç katılmamasına karşın Osman Akçan, evin kayıtlı müdavimlerindendi. Hemen her zaman toplantıların tam ortasında gelirdi. Bütün buluşmalara geciktiği söylenirdi “Geç gelirim ama kesinlikle gelirim,” cümlesini sık sık kullanır, bu özelliğiyle övünürdü. Söylentiye göre askerliğini yaparken, bir denetleme sırasında yine geç kalmış ve kendisini aynı sözlerle savunmaya kalktığı için bir süre askeri hapisanede yatmıştı.

Cemil Raşit ve sefahat gecelerinin öteki üyeleri birkaç aydır herzamanki güzergâhta Osman Akçan’a rastlamıyorlardı. Bu yetmezmiş gibi koca bir ay boyunca Osman Akçan toplantılara da gelmez olunca bu konuyu araştırmak görevi Selçuk Akın’a verildi. Selçuk Akın kısa bir araştırmadan sonra, ilk toplantıda *Sahte Doktor*’la ilgili gerçek ve eğlenceli bir öykü anlatmak için izin istedi. Toplantıya başkanlık eden Cemil Raşit başta olmak üzere herkes dinlemeye hazırlandı. Özellikle Can Ural’ın, çok hoş bir şeyler duyacağından hiç kuşkusu yoktu; oturduğu koltukta bir pelte gibi yayılmış, yüzünde geniş bir gülümseme, Selçuk Akın’ın konuşmaya başlamasını bekliyordu.

“Bu öykünün ne kadarı gerçek, ne kadarı yakıştıрма, bilmiyorum,” diye söze girdi Selçuk Akın “Son yaptığım araştırmada ortak arkadaşlarımızdan biri anlattı; Osman Akçan, yani *Sahte Doktor*’umuz, kimi barlarda, tanıdığı tanımadığı insanların, özellikle genç kızların, horoskoplarını çıkarıp, gelecekleriyle ilgili düşüncelerini söylüyormuş; konuya meraklı insanlar toplanıyormuş çevresine, kuşkusuz o gizemli ve bilinmez geleceğin onlardan neler sakladığını öğrenmek için olacak. Osman Akçan’a uzun bir süredir her zamanki güzergâhta rastlamamamızın nedeni bu, kendisine bu gözlerden uzak yerleri seçmesi. Bar sahibi genel düzenin bozulduğundan yakınıyormuş, neden dersenez, Osman’ın masasının çevresinde genç kızlar kuyruklar oluşturunuyormuş. Sonunda bu karışıklığı barın ciddiyetiyle başdaştıramadığından ve geleceği bilme konusunda yıldızların erdemine inanmadığından bu sorunu çözmek için özel bir yöntem bulmuş: bizim *Sahte Doktor* geldiğinde dipte yarı loş, küçük bir masa verilir, servis geç yapılır, böylece kalabalık ziyaretçilerin birikmeleri önlenmeye çalışılmış. Alınan bütün bu önlemlerin yıldızbilimcimizi, gökyüzünün gelecek üzerine söylediklerini, kadınları baştan çıkarmada bir yöntem olarak kullanmaktan caydırmada en ufak bir yararı görülmemiş. Onu hayranlıkla dinlemeye hazır üç beş kadın masasından hiç bir zaman eksik olmamış. Bir akşam, yıldızbilimcimiz, masasındaki iki güzel

kadından birisini karşısına almış, horoskoplarını çıkarmış, uzak bir gelecekte başlarına nelerin geleceğini, onları nasıl mutlulukların mutsuzlukların beklediğini, hatta âşık olacakları adamları, en ince ayrıntısına kadar anlatıp duruyormuş, bu arada barın çapkınlarından birisi boş durur mu, masanın kıyısına ilişmiş, genç kızlardan o akşam için bir randevu koparmaya çalışıyormuş. Sonunda kulağa fısıldanan birkaç sözcükle başarmış da. Bunu horoskop, yıldız ya da gelecek gibi birtakım kavramlarla uğraşmadan becerdiğini söylemeye kuşkusuz hiç gerek yok.”

Tam bu noktada, bir süredir ciddi bir yüzle dinleyen Can Ural, neredeyse bir yay boşalmışcasına gülmekten kendini alamadı. Selçuk Akın, bir süre onun yatışmasını beledikten sonra öyküyü anlatmayı sürdürdü:

“Kadınlar gitmek üzere kalktıklarında, gelişmelerden habersiz, bu duruma hiç bir anlam veremeyen Osman Akçan, vaktin erken olduğundan ve gecenin daha yeni başladığından dem vurarak bu gidişe karşı çıkacak olmuş. *Sahte Doktor*’umuzun o sabırlı ve peygambersi havası gitmiş, çatalıyla hafifçe bardağına vuruyor, tekdüze sinir bozucu bir ses duyuluyormuş masada. Kadınlar yorgun oldukları konusunda birkaç masum yalan gevelemeye çalışırken, masanın yakınlarındaki bar sahibi bu sorunlu müşterisini utandırmak için ayağına gelen bu olanağı hemencecik değerlendirmiş. Ötekilerin şaşkın ve alaylı bakışları altında, ‘Ama bayım, bunda anlamayacak ne var?’ demiş, ‘siz çok uzak gelecek üzerine hemen her şeyi biliyorsunuz da, bu gece neler oluyor bunun pek ayrıntısında değilsiniz.’ Olaya tanık olduğunu söyleyen arkadaşımın anlattığına göre, bu söz üzerine, gitmek üzere olan kadınlardan masaya servis yapan garsona dek, masanın çevresindeki hemen herkes hep bir ağızdan gülmeye başlamış.”

Can Ural daha önceden bu konuda bir şeyler duymuş olmalıydı, alaylı alaylı başını sallıyordu. Cemil Raşit’e gelince bir yandan, “Bu öykü kesinlikle gerçektir, hiç kuşku yok,” diye mırıldanırken, bir yandan da neşeyle gülüyordu. Toplantıya katılanlar oy birliğiyle bu başarısızlığın Osman Akçan’ın dosyasına işlenmesine karar verdiler ve bu konuda Selçuk Akın’a tam yetki verildi.

Osman Akçan, İstiklal Caddesi yakınında otururdu; genellikle toplantıların bitiminde Can Ural’a Taksim Alanı’na kadar eşlik eder, yol üstünde bir yerde birkaç kadeh attıktan sonra ayrılırlardı. Osman ile Can arasında ötekilere oldukça ilginç gelen tuhaf bir bağ vardı. Özellikle Selçuk Akın bu gizi çözebilmek için elinden gelen çabayı göstermişti. Büyük bir canlılıkla

kadınların çevresinde dört dönen, serüvenci ama sessiz bir adamla, akla gelen hemen her konuyu kadınlarla konuşmasını seven bir içki düşkünü, bunların arasındaki ortak yan ne olabilirdi.

Selçuk Akın bir kez bunu doğrudan Can Ural'a sormuştu. Önemli bir toplantı yeni bitmişti, toplantıya katılanlar Can Ural'ın nasıl bir gerekçe ileri süreceğini merakla bekliyorlardı. *Sahte Doktor* Osman yalnızca gülüyor, biraz uzakta bekliyordu. Can Ural'la birlikte her zaman gittikleri bara gideceklerdi. Can Ural bir şeyler söylemek için ağzını açtı ama birden bir öksürük nöbetine yakalandı. Kapıdan çıkarken hâlâ öksürüyordu.

Can Ural, nedense çok heyecanlandığında sigara içenlere özgü bir öksürük nöbetine tutulurdu. Bu konuyla özellikle ilgilenen Selçuk Akın, heyecanlanmanın ne anlama geldiğini başta Fikret Şenkaya olmak üzere hemen herkese sormuştu. Selçuk Akın, soruşturmanın sonucunda, bu konuyla ilgili dosyasına düşeceği notu düşünürken, demek ki sevişirken boşalmaya yakın öksürüğünün en yüksek noktasında olması gerekir yargısına varmıştı. Seviştiği kimi kadınları, dosyadaki ayrıntıları tanıklarla doğrulamak amacıyla, sıkı bir sorgulamadan geçirmesine karşın, önemli tek bir kanıt bile ele geçirememişti.

Can Ural, güvendiği tek insan olan Osman Akçan'a son zamanlarda onu öksürten bir kadına rastlamadığını söyleyerek üstü örtük bir itiraf ta bulunmuştu. Selçuk Akın bu bilgiyi bir biçimde ele geçirmiş ve Can Ural'ın dosyasına işlemişti.

Fikret Şenkaya, boşalmaya yakın insanın öksürmeyeceğini ileri sürüyordu. Bunu kanıtlamak için, hasta bir durumda sahneye çıkan tiyatro oyuncularının sözelimi nezlelerinin geçişini örnek olarak gösteriyordu. "Tanıdığım kadarıyla Can soğukkanlı ve zeki bir insandır," diyordu. "Sevişmenin ritmini hiç bozmadan öksürüğünü devinime uyduruyor olmalı."

Çok sonraları, bir yaz akşamı Selçuk, onu büyük bir müzikholde, çok güzel bir kadınla görmüştü. "İşte," demişti Osman Akçan'ın kulağına eğilerek, masa kalabalıktı ve müziğin gürültüsünden Osman onu güçlüğüle duyabiliyordu, "işte, dostumuzu öksürtecek müthiş bir kadın."

Edebiyat toplantılarında en aykırı görüşleri belirten kişilerden biri Faruk Soyer'di. Kimi kez toplantıya geldiğinde, kendisinden önce gelenlere kısa bir selâm verdikten sonra bir köşeye oturup sessizce konuşmaları dinlerdi.

Politik bir tartışma sürerken birdenbire cinselliğe, hiç beklenmedik biçimde kişilik sorunlarına, kuantum kuramına ya da plastik sanatlar da-

ki son gelişmelere geçiliverirdi. Böylece optik yaklaşımlar konuşulurken, gerçek bir dert olan kuramsal fiziği felsefi bir konunun izlemesinin nede-
nini hiç kimse anlayamazdı.

Bir toplantıda romanda karakter konusunda sert bir tartışma baş-
lamıştı. Aydın Tan, Tolstoy gibi önemli yazarların sayısız karakter yarat-
tığını, bunun bir yazarın büyüklüğünde önemli bir ölçü olduğunu savun-
muştu.

“Oysa benim romanlarımda,” demişti Ersin Arman, üzüntülü bir
sesle, “yalnızca üç temel karakter var. Bunlardan birincisi olduğumu dü-
şündüğüm, ikincisi olduğumu sandığım, üçüncüsü de olmayı istediğim
üç ana karakter yaratabildim.”

Cemil Raşit bu düşünceye katılmadığını belirtmiş, “artık hepimiz
yalnızca kendimizi yazıyoruz,” demişti.

Cemil Raşit’in konuşmasından sonra çoğu kez ortalığı bir sessizlik
sarardı. Söylediklerini kimse kendisiyle tartışmaya cesaret edemezdi.
Kendi yargısı başkalarınınkine ters düştüğünde tartışmayı sürdürmeyi
anlamsız bulurdu. Bu kez öyle olmadı Selçuk Akın bu sözünü biraz aç-
masını istedi. Cemil Raşit anlayışla gülümsedi. “Kendimiz derken bireyi
demek istememiştik, biz yazarları demek istemiştik. Edebiyatın ana ka-
rakteri artık işte yalnızca bu; yazar dediğimiz o *Soğuk Tanrı*.”

Bu toplantılara katılanların öğrendiği en önemli şey şu oldu: Cemil
Raşit’in çağdaşları üzerinde yarattığı etkiye karşın, anlatı geleneğimizin
bilinen hiç bir akımı içinde yer almaması nedensiz değildi. Oysa Cervan-
tes’ten bu yana romanın gelişmesini göz önüne aldığımızda, Cemil Ra-
şit’in modernizmin son evresinin bütün özelliklerini taşıyan bir yazar ol-
duğunu görüyoruz. Her şeyden önce yenilik ve buluş peşinde koşan bir
yazar değildi. İkinci olarak edebiyatın devrini tamamladığını, giderek ro-
man türünün ortadan yok olacağını düşünüyordu.

“Günümüzde roman yazmak mı?” demişti bir keresinde “Roman
yazmak, başka kitapların beslediği umutsuz ve saçma bir düştan başka
nedir ki?”

Biçimciliği ve zor beğenirliği, insanı, özellikle ustanın övgüsünü al-
mak isteyen gençleri çileden çıkarırdı. Genellikle ileri sürdüğü yargılar ve
gösterdiği kanıtlar, cesaret kırıcı olurdu. Beğenisi ve yargıları neredeyse
yazarlığa başladığında, yirmi iki yaşına gelmeden önce biçimlenmişti.

Cemil Raşit büyük edebiyatçıların ve anarşistlerin kendisinin yetiş-
mediği bir geçmişte yaşamış olmalarına hayıflanırdı. Geleceğe dönük bir

yazar için tuhaf bir özlemdi bu, ama o çelişkilerinin ayrımındaydı. Akademisyenlerden ve siyaset adamlarından pek hoşlanmazdı. Bunun en önemli nedeni de, bu meslekteki insanlar arasından gerçek bir bohem çıkamayacağını düşünmesiydi.

Her zaman için çevresinde ona bağlı bir hayranlar topluluğunu hazır buldu. Bu yılların sonunda Cemil Raşit'in çevresinde toplananlar arasında, kişilerde fazla bir değişiklik olmamasına karşın, görüşlerde büyük bir değişim yaşandı.

Oldukça çalkantılı bir geçiş döneminin romanını yazdı. Böylece Cemil Raşit, görüşlerdeki bu değişime koşut olarak edebiyat anlayışında da büyük bir dönüşümü yaşıyordu. Neredeyse daha önce yazdıklarının tümünden yadsınmasına varacak ölçüde kökten bir değişimdi bu.

Cemil Raşit, bir edebiyatçının yalnız kimi yazınsal modalar karşısındayken değil, toplumsal sarsıntılar karşısında da kişilik bütünlüğünü korumasının önemine inanıyordu. Toplumsal sarsıntılar sırasında intihar eden yazarlardan örnekler verirdi.

Cemil Raşit, aşırı duyarlı bir kişi olarak görülmeyi hiçbir zaman kabullenemedi. Bunun yaşama uyum sağlayamamış olmanın bir simgesi olduğunu düşünüyordu. Belki de bu türden nitelemeleri, yeteri kadar güçlü olmadığı için silinip giden bir böcek türüne özgü bir özellik ya da bir kelebek türüne ilişkin bir zayıflık gibi görüyordu.

Bütün bu uzun toplantıların sonunda geriye kalan, Cemil Raşit'in giderek belleklerden silinen kederli yüzü ve birkaç gereksiz tartışmadır.

"İlk başlarda bu toplantıya dönemin çoğu ünlü şair ve yazarı katılırdı," diye yazar Aydın Tan "Sonraları giderek katılanlar azaldı Faruk Soyer, Enis Peker, Fikret Şenkaya ve onların dışında şu an adını unuttuğum birkaç kişi daha. O sıralarda Selçuk Akın öğretmen olarak taşra kentlerinden birine gitmişti. *Sahte Doktor* kısa bir süre için Paris'e dönmüştü. Giderek tam bir yaprak dökümü başladı. Ersin Arman dışışleri görevlisi olarak Cenevre'ye atandı."

Böylece Ersin Arman'ın Cemil Raşit'le yolları ayrılmış oldu; bütün o dönem boyunca, en azından haftada iki kez yapılan edebiyat toplantılarında, sık sık görüştükten sonra, yıllarca birbirlerini görmediler.

Ersin Arman'ın Londra'da bulunduğu bir sırada Cemil Raşit, İstanbul'dan yeni bir romanını gönderdi; buna el yazısıyla yazdığı uzun bir mektubu eklemişti. Sonraları Aydın Tan, Londra'ya gittiğinde Ersin Arman'ı da ziyaret etmiş, Ersin de ona, Cemil Raşit'e vermesi için birkaç

kitap göndermişti: *Bir Anarşistin Anıları'nın* İngilizce çevirisi ve bir de yıllar önce bir yolculukta tanıştığı, daha sonra İstanbul'a onu ziyarete de gelen, Cemil Raşit'e hayran bir İngiliz yazarın son romanı.

Yıllarca sonra Londra'da buluştular; böylece Ersin Arman'ın elçilik görevi nedeniyle kesintiye uğrayan ilişki, Çin mahallesindeki bir uzakdoğu lokantasında yeniden başlamış oldu.

Cemil Raşit'le Aydın Tan, sonradan pek fazla görüşmediler; üstelik bu yorucu yaşam artık Aydın Tan'ı pek çekmiyordu.

Cemil Raşit'in kayboluşundan sonra Aydın Tan'la Ersin Arman'ın eski dostlukları yeniden canlanmıştı ama Aydın Tan, Nedim'e anlattıklarından Ersin Arman'a hiçbir zaman söz etmemişti.

Cemil Raşit'in kaybolduğu gecedен yıllar önce, onu son kez görüşünü Aydın Tan, bir gazete için yazdığı anma yazısında şöyle anlatır: "Onunla ilgili anımsadığım son şey, Cağaloğlu'ndaki bir gazetede çalışan ortak bir arkadaşımızı ziyaret ettiğinde, masadaki birtakım kitapları karıştırdıktan sonra, çayını yarım bırakıp sessizce kalkışıdır. Yok, belki bu çok daha önceden olmuştu, daha sonraları onunla tuhaf ve acıklı bir gece yaşadığımızı anımsıyorum. Geceyle ilgili ayrıntılar unutulup gitmiş, yalnızca ayrılacağımıza yakın Cemil Raşit, şu an anımsayamadığım bir nedenden ötürü, çok öfkelenmişti. Onu yatıştırmayı bir türlü başaramamıştım ve öfkeli bu son görüntüsünü aradan geçen yıllara karşı unutmadım: Taksim Alanı'nın kıyısında durmuş, Lamartine Caddesi'ne doğru gözden yitmeden önce, bir yandan eliyle havada uçuşan kar taneciklerini yakalamak istermiş gibi tuhaf hareketler yapıyor, bir yandan da bu olağanüstü sessizlikte; 'Benim gibi bir yazar, bu duruma gelsin, benim gibi...' diye homurdanıyordu."

Korku

İstanbul Üniversitesi edebiyat tarihçilerinden ve önemli bir Cemil Raşit yaşamöyküsünün yazarı Faruk Soyer, Cemil Raşit'le ilgili yeni görüşler öne sürmüştü. Profesör, üzerinde çok söz edilen *Anılarla Gelen* adlı kitabında da, bir dönemin ve kuşağın yazarları arasında en uzun bölümü Cemil Raşit'e ayırmıştı. Bunun en önemli nedenlerinden biri Cemil Raşit'i çok eskiden beri tanımasıdır. Aynı neden, kitabı da, konusunda yazılmış başka kitapların yanında daha önemli bir yere koymaktadır.

Öğrencilerinin anlattığına göre, Profesör Faruk Soyer'in -kültürlü bir adam olduğu açıktı- eğitim yöntemi oldukça yalındı; tahtaya kısa bir şiir yazar, sonra *şiiir* yorumundan duyduğu *tiksinti*'yi açıklardı. Uzun süren bu açıklamada, doğayı katletmeden üretimi artırmanın nasıl olanaklı olduğuna, mimarinin sürekli gelişimine, insan ruhunun kurama gelmeyeceğine, ülkede sosyalizm geleneğinin zayıflığına ve aşırı hayal kurmanın ruhu kararttığına değinir, son okuduğu romanı özetleyerek konuşmasını bitirirdi. Profesör Faruk Soyer, çoğunlukla konuşurken düşünürdü, bu yüzden belli konularda durup açıklama yapmaktan hiç hoşlanmazdı. Konuşurken onu izlemenin olanaksız olduğunu çoğu kişi kabullenmişti; yalnızca anlattıklarının genel içeriğini kavrayabilmek bile bir talih sayılırdı. Onu yakından tanıyan çoğu insanın ortak kanısı, garip birtakım kuramlarla tıka basa dolu bir belleği olduğu ve böyle bir anlama çabasının küçümsenmemesi gerektiğiydi.

Çok eskiden, Cemil Raşit'in de katıldığı sanat toplantılarından birinde, genç bir sosyalist, gelecekte söz ettiğinde, acı ve hüznü bir ses tonuyla, "Gelecek diye bir şey yoktur," demişti; sonra dingin, sanki anlatacakları kendisini zerrece ilgilendirmeyip yoran birtakım gereksizliklermiş gibi eklemişti: "Gelecekte söz etmek bana saçma geliyor. Söyler

misiniz, hangi gelecek bu, kaç yüzyıl sonrası. Toplum bilimlerinde bütün kuramlar yetmiş seksen yıl temel alınarak yapılmalı, ortalama bir insan ömrü. Gerisi saçma sapan bir varsayım."

Üniversite yaşamının ilk yıllarında, henüz genç bir öğretim üyesiyken, o zamanki hükümetin arka çıktığı bazı olaylar olmuştu. Polisin göz yumduğu kimi gençler, Çağaloğlu'ndaki birtakım dergilere baskınlar düzenlemişlerdi. Çağaloğlu'ndan aşağıya kâğıt bobinleri yuvarlanıyordu ve bu yaşananlar, Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'da anlattığı azınlıklara karşı yapılanları andırıyordu. Bu olay üzerine Faruk Soyer, üniversitedeki bir derste devlet malına gereksiz yere zarar verildiği konusunda uzun bir konuşma yapmıştı. Onun gibi bir insanın resmi ideolojiyle uyuşamaması doğaldı. Bu konuşmanın sonucunda komünistleri savunduğu suçlamasıyla karşılaşmıştı. Bütün bu nedenlerle, Faruk Soyer uzun bir süre profesörlüğe hak kazanamamıştı.

Nedim Eren, bir ders bitiminde onu odasında yakaladı. Cemil Raşit'in yaşamıyla ve son romanıyla ilgili araştırmalar yaptığından, bu süreçte karşılaştığı güçlüklerden söz etti. Profesör dikkatle dinliyordu.

"Cemil Raşit, yaşam öykülerinden hoşlanmazdı," dedi Profesör. "Biraz da bu yüzden yaşamıyla ilgili ayrıntıları içeren belgeleri ortadan kaldırmış olmalı."

"Ama niçin?" dedi Nedim Eren. "Bildiğim kadarıyla Cemil Raşit doğruların bilinmesinden yanaydı."

"Ne düşündüğünüzü gerçekten anlayamadım," diye sürdürdü konuşmasını Profesör. "Sanırım araştırmamızın özellikle bu sözünü ettiğiniz konudaki dayanaklarını daha bir anlaşılır kılmamız gerekiyor. Cemil Raşit sandığınızın aksine, kendisiyle ilgili anlatılan herhangi bir öyküde, bu öykü tümüyle uydurma bile olsa, kimi kişilerin kendisini gölgeleyip ikinci plana düşürmesine hiçbir zaman katlanamazdı." Sonra büyük bir ağırbaşlılıkla ekledi: "Bu konuda bir çalışma yapmayı düşünüyorsanız, benim yıllar önce üniversite yayınları arasında basılan, *Cemil Raşit, Bir Romancının Anlayışı ve Entropi* adlı doktora tezimin bibliyografyasında, sizin için gerekli bütün referansları bulabilirsiniz."

Yaşamın küçük ayrıntıları, diye düşündü Nedim Eren, anlaşılan Cemil Raşit bilerek ve isteyerek geçmişinin izlerini, yok edemediği çok az şey bir yana, silmiş ve geriye ancak varsayımlar üzerine kurulabilecek bir dünya bırakmıştı. Belki de onu yapıtlarıyla, özellikle de şiirleriyle anımsamak en doğrusuydu. İçimizi kahredici bir pişmanlıkla dolduran

yaşamın küçük ama sonsuz ayrıntılarının sözkonusu olduğu dizelerden oluşmuş şiirler...

Paris'te yaşadığı günlerde, Faruk Soyer'in ünlü kitabı *Anılarla Gelen*'de anlatıldığına göre tuhaf bir adam, Cemil Raşit'in masasına geldi. Bir yaz akşamıydı, Montparnasse'taki kahvelerden birinde oturuyor, o gün ziyaret ettiği Baudelaire'in mezarının başındaki yontuda yer alan *yılan* figürünü düşünüyordu. İlk anda adamın kısık bir sesle söylediklerini anlamadı. Garip görünüşlü adam, "şu sıralarda," dedi, kaygılı bir havada, "ne yazdığınızı bilmiyorum." Sonra bir kehanette bulunur gibi sürdürdü konuşmasını: "Ama acele edin. Belki de beklenmedik bir felaket sizi engelleyecek ve bitirmeye asla olanak bulamayacaksınız."

Bu anlatılan öykü doğru değildir. Çünkü *Anılarla Gelen*'de olayın geçtiği tarih verilmiştir ve Cemil Raşit'in o tarihlerde Fransa'da olmadığı biliniyor. O yılın eylül ayında Cemil Raşit önemli bir sempozyum nedeniyle Kopenhag'a gitmişti. Bu bilginin doğruluğu o zamanki kayıtlardan kolaylıkla anlaşılabilir. Bu konuda, güvenilir bir başka tanık da, Londra'ya dil öğrenmek için gelmiş genç bir mühendisti. Söz konusu mühendis, Cemil Raşit'in Kopenhag dönüşü Londra'ya geldiğini ve kasım ayının sonlarına dek aynı pansiyonda kaldıklarını doğruluyor. Buna göre, Cemil Raşit, büyük bir olasılıkla o yılın sonlarına dek Londra'dan ayrılmamış olmalı. O sıralarda bir arkadaşına yazdığı bir mektuptan anlaşıldığına göre Cemil Raşit, o yılın sonlarında İngiltere'den ayrıldı ve bunu izleyen yılın şubat ayı başlarına kadar da ortalarda görünmedi.

Bir başka açıdan bakarsak, o tarihlerde Cemil Raşit'in bu öyküde anlatılana benzer kaygılı karabasanlar gördüğü, düşleri gerçek yaşamla karıştırdığı yanlış değildir. Belki bu olayı Faruk Soyer'e o anlattı, ya da olay başka bir yerde geçti, Paris'te de olmuş olabilir ama başka bir zamanda ve yerde de, bir başka olasılık, *Anılarla Gelen*'i yazarken belleğinin Faruk Soyer'e oyun oynamış olması, hangisinin gerçek olduğunu kim bilebilir. Her şeye karşın Cemil Raşit'in o yıllardaki ruhsal durumunu açıklaması açısından bu olay anılmaya değer.

Burada asıl dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Faruk Soyer'in *Anılarla Gelen* adlı kitabında anlatılanlar genellikle sürgün olduğu yılların ilk zamanlarında geçen birtakım olaylardır. Gerçekte Cemil Raşit, yaşamının değişik dönemlerinde Paris'te bulunmuştur ve daha gençliğinde, ilk kez gittiğinde bile sanılanın aksine kendini güvenlikte duymuyordu ve hep izlendiğini düşünüyordu. O günlerde ülkenin karanlık durumu

ve Cemil Raşit'in güçlükle pasaport alabildiği, bu yüzden de korku içinde olduğu düşünülürse onun bu durumunda  a ılacak bir yan yoktur.

Paris'e ilk ayak bastığı o günlere ilişkin, Cemil Raşit'in içinde bulunduğu kaygılı atmosferi açıklayan ve o sıralarda yanında bulunan bir arkadaşı tarafından anlatılan bir başka   k n n doğruluğu çok daha az tartışmalıdır. Paris'te ucuz bir otelin yemek salonunda otururken bir adam yanına yakla mı , anadilinde konuşarak ona adıyla seslenmi  ve oturmak için izin istemişti. Cemil Raşit, çaresiz onu buyur etmiş ama masada buz gibi bir hava esmesini engelleyememi ti. Cemil Raşit, kendisini tanınmasından ho nutsuz ve ku kulu, adamın ülkesinin bir gizli polisi olabileceğini d   nm  ti. Sonunda durum anlaşılacak ve herkes derin bir soluk alacaktı: Cemil Raşit'i hemen hiç tanı mıyordu bu adam, Cemil Raşit'in bir aktör olduğunu sanıyordu. Adının Osman Akçan olduğunu söylemişti, bir yandan ruhbilim okurken, öte yandan harçlığını çıkarmak için otelde çalışıyordu. Cemil Raşit'in adını ve onunla ilgili öteki bilgileri otel kayıtlarına bakarak öğrenmişti. Zaten Cemil Raşit otele geldiğinde o izinliydi, kayıtları tutan Fransız arkadaşı da Cemil Raşit'in adını çok değişik ve yanlış yazmıştı. Böylece olay tatlıya bağlanmış oldu. Bu garip tanışmalarından sonra, Osman Akçan, Cemil Raşit'in en yakın arkadaşlarından biri olacaktı.

Kimi araştırmacılar, Osman'ın ve bu tanışma sahnesinin, *Soğuk Tanrı*'nın kişisi Ercan'ın ağzından anlatılan Paris'teki  enlikli  ğrenci hosteli konusunda Cemil Raşit'e esin verdiğini ileri sürerler. Hatta Faruk Soyer, bu hostelin Osman'ın Paris'te kaldığı hostel olduğu ve sayısız kez Cemil Raşit'i de buraya çağırdığı konusunda diretir.

Bu konuda Aydın Tan tümüyle aykırı bir g r    savunur. Roman-daki Uğur kişiliğinin ortaya çıkmasında Cemil Raşit'i esinleyen tanışma sahnesi Paris'te bir otelde değil, Madrid'te bir *gay* barında olmuştur. Bu konuya, *Soğuk Tanrı* romanı üzerine yazdığı bir yazıda şöyle değinir:

"Cemil Raşit, yeni dostluklar kurmasını severdi. Buna karşın tanıştığı insanları çok çabuk unutturdu. Çok sonraları bunlardan kimilerine yenden rastlar, okul arkadaşlarını askerlik arkadaşlarına karıştırır, söyleşi boyunca durumu düzeltmeye  abalardı. Bu türden karışıklıklar yurt dışında da birçok kez başına geldi. Bir  ğle sonrası Cemil Raşit'le ben, çok sonraları Cemil Raşit'in romanında, 'gerçek bir ba belasıydı,' diye niteleyeceği birisiyle tanıştık. Bu adam, gerçekten de romanda betimlendiği gibi, 'kısa boylu ve keldi, alaycı bir g l    vardı.' Birkaç paragraf son-

ra belirttiği gibi adam, 'arsız ve şımarık bir çocuk' olmakla birlikte, biraz olsun sevimli yanları olmalı ki, yanımıza gelerek bize içki ısmarlayıp ısmarlayamayacağını sorduğunda Cemil Raşit bu öneriye karşı çıkmamıştı. Adamı anlatırken, 'durmaksızın konuşuyor, karşısındakini hemen hiç dinlemiyordu' der, oysa kötü bir İngilizce konuştuğu belki doğrudu ama bana sorarsanız konuşkan bir adam denemezdi. Cemil Raşit'e Uğur karakterini esinleyen işte onun bütün bu özellikleri oldu. Bana sorarsanız, işte bu Uğur, belki de Cemil Raşit'in yarattığı roman kahramanlarının en ünlülerinden olup aynı zamanda değişik yazılarımda *Soğuk Tanrı*yla *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'ndan söz ederken açıklamaya çalıştığım 'yolculuk ve serüven teması'nın da en yetkin örneğidir."

O sıralarda Osman Akçan, İstanbul'a yeni dönmüştü. Paris günlerinin tersine, oldukça durulmuştu, yaşamı tanıdığına inanıyordu, çoğu konuda görüşlerini değiştirmemekte diretirdi. Sıcak bir yaz günü, bir pazar akşamı, onun ülkeye dönüşünü kutlamak için Cemil Raşit, birkaç başka arkadaşıyla Boğaz'daki bir lokantada yemek yemişlerdi. Osman Akçan, Paris'te ruhbilim okuduğunu söylüyor ama buna hiç kimse inanmıyordu. Bu konuda çoğu kez Cemil Raşit'in tanıklığına başvururdu ama Cemil Raşit onu tek bir gün bile üniversiteye giderken görmemişti. Bu yüzden aralarındaki adı *Sahte Doktor*'du, onu herkes kısaca *Doktor* diye adlandıırıyordu. *Sahte* deyimini, genellikle birisini aşağılamaktan çok, bir tür tanımlayıcı olarak kullanılırdı. Osman Akçan, gerçek bir psikiyatrist gibi, özellikle sorunlu güzel kadınlar için, *sahte* ruh çözümlemesi seansları düzenlerdi. Cemil Raşit onunla tanıştığında, eğitimini tamamlayıp, ülkeye dönmeyi ve kendi deyimıyla *uçuk*'lara yardımcı olmayı düşünüyordu. Nasıl yardım edeceği merak konusuydu, çünkü kendi sorunlarını bile çözemiyordu. Uyumlu bir insan olmak için elinden geleni yapmış ama bu konuda başarılı olamamıştı. Sonra ne olduysa, meslek yaşamına atılmak onu ilgilendirmez oldu, hemen her şeyden vazgeçti, yollara düştü.

Koyu lacivert, şeritleri sökülmüş kalın kaptan paltosunu bütün kış boyunca hiç üstünden çıkarmazdı. Giyimine en küçük bir özen göstermezdi, gerçek anlamda serveti küçümsemenin iç huzuru ve güvenliğiyle doluydu. Başarı ya da mutluluk gibi kimi kavramların tanımlarının belirsiz olduğunu savunurdu. Buna karşılık Cemil Raşit, belirsiz olanın onun kendi amaçları olduğunu söyleyerek Osman'a takılırdı. Bilindiği kadarıyla edebiyata en küçük bir ilgi duymuyordu, ortalama bilgelikte çoğu kişiye görüldüğü gibi sürekli bir devinim içinde yaşardı. Yine de İstanbul'da bu-

lunduğu süre içinde Cemil Raşit'in evinde yapılan toplantıları hemen hiç aksatmadı.

Osman Akçan, yeni sözcükler uydurmaya bayılırdı. *Sefahat* geceleri boyunca kullanılan kimi sözcükleri o uydurmuştur. Hiç kitap okumayan onun gibi birisinin sözcüklere olan düşkünlüğü şaşırtıcıydı.

Bir toplantıda şiirin *kıldan, tüyden* olduğunu söylemişti ki edebiyat toplantılarının, çoğu saygın sözcüklere alışkın olan izleyicileri dehşete düşmüştü. Daha sonra *şiiir* sözcüğünün kökenine ilişkin Faruk Soyer'in yaptığı bir araştırma, Osman'ın yanılmadığını kanıtlamıştı. Kökeni Arapça olan *şiiir* sözcüğü temelde kıl, tüy anlamlarına geliyordu. Bundan, bir konuyu kılı kırk yararcasına incelemek, ince eleyip sık dokumak, ince düşünmek anlamlarına gelen şiir kavramı üretilmişti. Şairde kılı kıldan ayıran, ince düşünen anlamına geliyordu.

Bu genç, uzun boylu, Dostoyevski karakterlerini andıran, renkli bir kişilikle hüznü bir hırçınlığa sahip adam, büyük bir çekingenlikle, neredeyse duyulmaz bir sesle konuşurdu. İşin ilginç yanı, öykü anlatmaya yatkın bir adamdı. Kendisine göre yorumladığı kurgusal kimi öykülerle herkesi eğlendirirdi. En çekici yanı, bunaltmayan ve hep neşeli kalmasını bilen kişiliğiydi. Çoğu kişi bu dünyadaki hiçbir şeyin artık onu şaşırtamaya çağını düşünürdü ve bu sonuca varmaları için çok haklı nedenleri vardı.

Dolaşmadığı ülke kalmadığını, iki Afrika ülkesi arasındaki bir savaş sırasında sınırı yürüyerek geçtiğini, Nepal'de, Hong Kong'da uzun süre yaşadığını, akla gelmeyecek birbirinden garip işlerde çalıştığını söyler, ama kimseyi inandıramazdı. Gördüğü ülkeler arasında Arjantin'in yeri hepsinden başkaydı. Arjantin der başka bir şey demezdi; bunun nedenini tango-nun, tutkulu aşkların, sokakların, meyhanelerin ve bıçaklı kavgaların ülkesi diyerek anlatmaya çalışırdı. "Tıpkı bizim ülkemizde, kırsal alanlarda ya da batakhanelerde olduğu gibi," derdi. "Kimi davranışlardan çıkan yanlış bir sonuç, sözelimi sözcükleri ya da erotik olacak bir dokundurmaya değil ya da yanlış algılamak, bıçakların çekildiği kanlı bir kavgaya yol açabilir." Söyledikleri, çok sert karşı çıkışlarla karşılaşırdu. Osman'a kırılmış bir gururu onarmak için cinayet işleyip işleyemeyeceğini sorarlardı.

"Cinayetler çok daha aşağılık nedenlerle işleniyor," demişti Osman Akçan. "Sizin bunu anlamanız çok zor." Sonra dinleyicilerine büyük bir olasılıkla sözlerini kendisinin uydurduğu bir Arjantin tangosunu mırıldanırdı:

*"Sınırsız bir gurur elimde kalan tek şey,
Çünkü ruhum karaya oturmuş kocaman bir gemi"*

Bir tek Cemil Raşit, anlattıklarında gerçeğin payının ne olduğunu bildirdi, ne de olsa Paris günlerine ilişkin sayısız ortak anıları vardı. Birlikte yaşadıkları bir olayı anlatırken, zaman, mekân ve rol alan kişiler anlamında öylesine karıştırır ve değiştirirdi ki, çoğu kez Cemil Raşit bile her şeyi tümüyle uydurduğunu düşünürdü.

Kahire, Kasablanka ya da Hong Kong'lu fahişelerin rol aldığı, kimi karanlık ve ürkütücü mekânlarda geçen, cinsellikle ilgili anlattıklarını neredeyse hiç kimse ciddiye almazdı. Erotik romanlar okumadığı, o sıralarda hemen hiçbir şey okumadığı bilindiği için, çoğu kez anlattıklarını gerçekten de yaşamış olduğunu düşünmek zorunda kalırlardı.

Özellikle Can Ural, ondan hiç duyulmamış ilginç anılar dinlemeye bayılırdı. Onun toplantılardan hep Osman Akçan'la birlikte ayrılmasının nedeni, Selçuk Akın'ın *kişisel dosya'sına* bir türlü işleyemediği o küçük giz belki de bu öykü dinleme tutkusuydu. Bu öykülerin ne kadarı gerçek, ne kadarı uydurmaydı, tanrı bilir.

O günlerden birinde, Can Ural, Osman'dan dinlediği ve öncekilerden hiç de daha az garip olmayan bir öykü anlattı. Ersin Arman duyduklarından neredeyse dehşete düşmüştü, Can Ural'a, "Sen onun anlattıklarına gerçekten inanıyor musun?" diye sordu.

Enis Peker, o ünlü kahkahasıyla güldü. "Şu utanmazın yaptıklarına bakın," dedi. Fikret Şenkaya sessizce dinliyordu, gerçek bir doktor olarak *Sahte Doktor* Osman'la karıştırılması olasılığı canını sıkıyordu.

"Her şey anlattığı gibiyse," dedi Enis Peker. "Canım hepsini de uyduramaz ya.."

"Boşverin, belki de uyduruyordur," dedi Ersin Arman.

"Hayır, uyduramaz," dedi Rasim Olcay, büyük bir kesinlikle. "Böyle bir şeyi uydurabilmesi için gerekli düş gücü onda yok, hayır uyduramaz."

Büyük bir olasılıkla yanılıyordu, çünkü Osman Akçan sınırsız ve ölçü duygusundan yoksun bir düş gücünün ürünü sayılabilecek öyle saçma sapan öyküler anlatırdı ki masanın çevresinde onu büyük bir ilgiyle dinleyen hemen herkes kahkahalarla gülmeden yapamazdı. Bütün bu günler boyunca, Osman'ın yaptığı o kendine özgü şakaların, anlattığı öykülerin *Soğuk Tanrı'nın* herhangi bir satırında karşımıza çıkması Cemil Raşit okurlarını şaşırtmamalı.

Osman Akçan kendi deyiimiyle *entelektüel* olmayan araştırmalar yapardı. Bunu açıklaması istendiğinde, "Hiçbir şey okumadan," diye yanıt vermişti. Bir akşam birlikte içerlerken Selçuk Akın'a kadınlardaki *Kül Ke-*

disi Karmaşası üzerine olan kuramım açıklamıştı. Cinsellik üzerine yaptığı araştırmalar bununla kalmıyordu. Savunduğu bir başka görüşe göre eski çağlarda her şey çok daha yalındı. Günümüzde ekonomi gibi cinsellik de karmaşıklaşmış, hayır daha doğrusu çapraşıklaşmıştı. “Yaşam sizin sandığınızdan çok daha yalın,” diyordu Osman Akçan. “Siz ne yapıyorsunuz, hep bir giz aradığınız için onu çapraşık bir duruma getiriyor, sonra da çözümsüzlükler karşısında hayıflanıyorsunuz.”

Hemen herkes için yaptığı gibi, onunla da ilgili bir dosya tutan Selçuk Akın, ilginç bir olayın tanığı olmuştu. *Sahte Doktor* Osman’ın kendisini ülkenin en iyi ruhbilim uzmanı olarak nitelendirmesi gibi, Selçuk da kişisel dosya tutulması konusunda uluslararası çapta bir usta olduğunu ileri sürerdi.

Sahte bir ruhbilim seansı için *Doktor*, genç ve güzel bir kızla odaya kapandığında, Selçuk dosyasındaki bilgilerin daha sağlıklı tutulması uğruna, anahtar deliğinden onları gözlemekte hiç bir sakınca görmemişti.

Doktor kadını odaya götürüp, muayene etmek için soyunmasını istemiş. Kadın bir kanapenin üzerine uzanıldığını duymuş ama niçin soyunması gerektiğini pek anlayamamış. Sonunda kadını soyunmaya ikna etmekle kalmamış, sevişmeye başlamışlar. Bir ara dostumuz kadına arkadan yaklaşacak olmuş. “Ama doktor,” demiş kadın, “böyle yapmak doğru olur mu?”

“Olur, olur, hem de harika olur,” diye yineleyip duruyormuş *Sahte Doktor*, bir yandan aletini yerleştirmeye çalışırken.

İnanılması güç öykülerinden biri, o yıllardaki kolera salgını sırasında, karantinaya alınan Napoli’den yaya olarak kaçıyla ilgiliydi. Parası suyunu çekince yola çıkmış, ama yolların kesildiğini görünce de dağ yollarına vurmuş, yolunun üstündeki bir çiftlikte bir süre çalışmıştı. Gençliğinin Londra’sında, hoş bir kadınla tanıştığını söylerdi. Sonra da Amsterdam’dan bir otobüsle *-magic bus-*’ın efsanevi dönemi- Hindistan’a nasıl gittiğini anlatırdı. Gözlerinin hüznle buğulanması, bunu gerçekten yaşadığını eleverirdi. Çok seyrek hüzünlenmesine karşın, neşesi gibi hüznü de bulaşıcıydı ve anlattıklarını dinleyen bu küçük toplulukta hemen hiç kimse bu hüznün etkisi altına girmekten kaçınmazdı.

Aydın Tan’a göre Osman, dıştan bakanların sandığı gibi kaygısız ve serüvenci bir adam değildi. Tanık olduğu kimi olayların sonucunda Osman’ın kendisi de şuna inanmıştı: uzun yıllar sonra, aşktan yoksun geçmişini düşündüğünde, belleğine nedense takılıp kalmış kimi anı parçacıkları ona neredeyse fiziksel bir acı verecekti.

Sayırsız öykülerinden bir başkası da, gemiyle gittiği Amerika'ya üzerinde bir kimlik bile olmadan nasıl girdiğiydi. Bunu nasıl becerdiğini hiçbir zaman söylememiştir. Bir gün her zaman olduğu gibi Selçuk Akın'ın alaylı sorularına karşılık verirken, bunu yapmasına Paris'te tanıştığı hoş bir kızın neden olduğunu açıkladı. O günlerde, Amerika'ya gitmek, parasız ve pasaportsuz olan birisi için neredeyse olanaksızdı. Kendisini gerçek bir *serüvenci* olarak niteleyen *Doktor*, New York'tan gelen bir dizi mektuptan sonra, sonunda gitmeye karar vermişti. Gemi New York limanına girdiğinde geceydi, *Doktor* karşısındaki bu ışıklı, kendisi için bilinmezliklerle dolu kente şöyle bir bakmış, yavaşça soyunmuş, az bir parayı su geçirmez bir koruyucu içinde kemerine bağlamış ve uygun bir yere geldiğini düşündüğünde de karanlık ve ürkütücü denize atlamıştı.

Anlattıklarını duyunca herkes biraz da şaşkınlıkla birbirine baktı. Öyküsünü bitirdikten sonra bu aşk serüveninin nasıl sonuçlandığı ile ilgili soru yağmuruna tutuldu. Dinleyiciler peş peşe sorular sorarken, o bir yandan kafasını sallıyor, bir yandan da güçlkle, titreyen elleriyle piposunu dolduruyordu. Sonunda delici bakışlarını teker teker yüzlerinde dolaştırdı: "Kötü, çok kötü oldu." Bunu öyle bir biçimde söylemişti ki, -anlattıklarını kendisine özgü mimiklerle süslerdi- kimse bir soru daha sormaya cesaret edemedi.

Öyküyü dinleyen hemen herkes, aradan yıllar geçtikten sonra, nedense bu kıza ilgili, *Soğuk Tanrı*'daki hosteli ve oradaki New Yorklu Mary'yi düşünmekten kendini alamadı.

Cemil Raşit'in Londra günlerine ilişkin elde fazla belge yok. Bir arkadaşına yazdığı iki üç mektup, işte hepsi bu. "Bu kasvetli iklim," diye yazıyordu Cemil Raşit, Londra'dan, "canıma okuyor, bulutsuz İstanbul'u nasıl özlediğimi bir bilseniz."

Cemil Raşit bu döneminde, diktatörlüğe karşı mücadele ediyor, bu amaçla da gazetelere yazılar yazıyordu. Ülke dışında yayınlanan yazılarından birinde, oldukça alaylı bir dille, "Ülkesindeki insanların göçebe ruhundan, sürekli başka ülkelere gitme arzusundan ve bütün bunlara karşın hemen hepsinin geride bıraktıklarına duydukları özleminden," söz eder.

Aslında bu kendisi için de doğrudu. Ülkesini, kendisini engelleyen ve zehirleyen bir ilişkiler ağından kurtulduğu için sevinç duyarak terketmişti. Oysa insan doğduğu andan beri konuştuğu dilden, önyargılarından ve anılarından o denli kolayca sıyrılamaz.

O yılın aralık ayında, "Biliyor musunuz," diye yazdı ülkedeki yakın

bir arkadaşına, “hiçbir zaman kendimi şu anda olduğu kadar yalnız ve yabancı duymamıştım.”

Cemil Raşit’in ülkesine güçlü bir özlem duymaya başlaması, göçebe ve sürgün yaşamından bıkmısıyla yakından ilgilidir. Sonuçta korktuğu başına gelmişti. Özellikle kendisini yalnız ve umutsuz duyduğu anlarda, şu içinde bulunduğu uygarlığın, insanı ezen bir tekdüzeliği ve tekbiçimliliği olduğunu düşünmeye başlamıştı. Çevresinde gördüğü türden bir dargörüşlülük onu bunaltıyor, kendi ülkesinin o sınır tanımaz, geniş ve beklenmedik olaylarla dolu çeşitliliğini, bir anlamda çok renkliliğini öz-lüyordu. Bilindiği kadarıyla çoğu okur tarafından Cemil Raşit’in en iyi romanlarından biri sayılan, nedense insana hüznü bir biçimde zamanın acımasız geçişini anımsatan *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* işte bu döneminde yazılmıştır. *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* yazarın edebi yaşamının dönüm noktalarından biri sayılır; yazarlık mesleğine açık bir bakış, sahtekârlık ve içtenlik üzerine cesur bir düşüncü, değişik biçemlerin büyük bir esneklikle özgür kullanılışı.

Ülke edebiyatı içinde Cemil Raşit’in dizelerinin özel bir yeri vardı; herkesin doğruluğundan kuşku duymadığı her türden yerleşik inanca saldıran bu tutkulu ses, kendilerine yeni bir yol arayan gençlerin hayranlığını kazanıyordu. Yazdıklarını okumuş olanlar, adaletsizliğe duyduğu etkili öfkenin insanı nasıl bir dünyanın içine çektiğini bilirler. Yine o yıllarda bir başka yorumcu, Cemil Raşit’in hemen bütün yapıtlarındaki bu başkaldırıcı yanı açığa vuruyordu.

Ünlü eleştirmenlerden Ömer Selim, onun için, okuduğu ilk şiirlerinin etkisiyle olacak, “...eski şiirin geleneğini bu denli iyi özümsemiş, buna karşın toplumun gereksinimlerini de gözardı etmeyen bir şairi, dilimiz bir kez daha yetiştirmeyecektir,” diye yazıyordu. Kuşkusuz Cemil Raşit, özellikle düzyazılarıyla başka kalemlerden gelecek bu türden övgüleri çoktan hak etmişti, ama Ömer Selim, çok sonraları onun ne türden düşünceleri savunduğunu öğrendiği zaman bu yazdıklarından ötürü pişmanlıklarla kıvranmış olmalı.

Cemil Raşit’in yazdıklarının bunca insanı etkilemesi yalnızca kendine özgü bir düşüncesi olmasından değil, daha çok bu düşünce ve felsefenin gösterdiği yolda yaşamasından kaynaklanıyordu.

Cemil Raşit’in ortadan kayboluşuna kadar geçen altmış yıl ve yaklaşık kırk yıllık edebiyat yaşamı boyunca temel önermelerde ve edebiyata bakış açısıyla ilgili ana ilkelerde göze çarpan bir değişiklik olmadı. İlk ro-

manı *Uçuk Dünya*'yla burada sözü edilen son kitabı *Soğuk Tanrı* arasında verdiği değişik türdeki kırkı aşkın yapıtta okurun dikkatini çekebilecek tematik, değiş farklılıkları olmakla birlikte, ana ilkeler ve anlayış açısından en ufak bir değişiklik yoktur. Denebilir ki her seferinde yapıtının belli bir yanını genişletmeyi hedeflemiştir. Bu genişletmenin tek nedeni örtük bir ilk önermeye, ki bu önermenin tek bir sözcükle anlatılması çok zor, gittikçe olgunlaşan bir görünüm vermektir. İlk kitabından başlayarak, dünya ve insanlar üzerine açık bir düşünceyi, kısacası bir Cemil Raşit anlayışını kendisine amaç edindi.

Cemil Raşit hiçbir zaman bir inanç adamı olmamıştı. Buna karşın dizeleri, bizim inançlara önem verilen ülkemizde bile, pek çok kişide coşku uyandırıyor. Oysa yazdıklarında sürekli duyulan bir sıkıntı vardır; çoğu kez *coşku*'ya en ufak bir ödün bile vermez. Karmaşık bir bilgelikle örülmüş bu dizeler, kendini yaratmaya adanmış artık yaşlı bir şairin, yaşam karşısında duyduğu acı ve düş kırıklığını oldukça kişisel denebilecek bir biçimde dışavurumuydu.

Bicimle içerik arasındaki sınırları belirsiz ayırmadan çok, aralarında ki bağlantıyı öne çıkaran bir düşünce geliştirmişti. Cemil Raşit bu konuda çeşitli yazılar yazarak kendisini savunmuştu. Bir yazısında yaşamının uzun yıllarını hapiste geçiren bir şairden örnek veriyor, onun hapiste yazdığı kimi dizelerle kendi inançlarına ihanet ettiğini söylüyordu. Oysa o korkak, inançsız ve kirli bir yaşam sürdürmüş, ama hep yazmak istediği dizeleri yazmıştı.

"Evet, inançsız ve kirli yaşadım," diyordu bir yazısında. "Yalnızca aradım, bulduğuma hiçbir zaman inanmadım, hep aradım, bundan sonra da arayacağım."

Kırk yıllık edebiyat yaşamı boyunca Batı'da değişik sayıda edebiyat akımı birbirini izledi. Bunların çoğundan etkilenmediği bir yana -varoluşçuluğu ve Marksçılığı ayrı tutmak gerekir- belirgin bir ilgi bile göstermedi. Marx ve Freud'un görüşlerinin yaygınlığına karşın kendine özgü bir düşüncenin peşinde koştu. Kısacası bütün bu çevresindeki karmaşa ve kaynaşma içinde bile kendi köşesine çekilip özel bir kuram oluşturacak denli kendine güvenen bir insandı.

Klasikleri saymayalım, hemen hepsini okumuşt. Modernlere gelince, çok seçerek okurdu. Örneğin Kafka'yı, Joyce'u ve Conrad'ın bütün yapıtlarını okumuşt. Bütün değişimleri hiç umursamadan kendi bildiği yolda yürümeyi sürdürdü. Borges, Cortazar ve Frisch'i büyük bir olasılıkla okumamıştı.

Faruk Soyer, özellikle Frisch'i -en azından Kont Öderland adlı oyununu- okuduğunu savunur ama başka araştırmacılar onun bu görüşüne katılmazlar.

Cemil Raşit'le ilgili olarak *korku* duygusundan birkaç kez söz edilmesinin nedeni, hemen herkes için o yıllarda korkunun gerçek bir saplantıya dönüşmesidir. İşin bu yanına, özellikle gençlik yapıtlarında rastlanan iç içe göndermelerin sıklığına karşın hemen hiç kimsenin değinmesi insana inanılmaz geliyor, ama ne yazık ki gerçek.

Daha sonraları baskı ve işkenceden o denli çok söz edildi ki, çok daha uzun süre silinmeyen ve kalıcı etkileriyle ruhumuzu kemiren *korku yılları* unutuldu.

İnsanı korkutan, *kura*ları koyulmamış gizli bir savaş olmasıydı. Cemil Raşit'in üniversite yılları, ülkenin karanlık bir dönemine rastlar ve bu anlamda pek parlak geçtiği söylenemez.

O yıllarda, kendisine belirgin bir hedef saptamış parlak bir beyin, kuşkuyla karşılaşır, bir tür düzen işbirlikçisi olarak görülürdü. Belki de bu yüzden, Paris'ten döndükten sonra Osman Akçan, çoğu zamanını öğrenci kantinlerinde geçirmesine karşın, öğrenimini sürdürmeyi düşünmüyordu.

Cemil Raşit'in de iyi bir öğrenci olduğu söylenemezdi. Fakültede öğrenci olduğu yıllarda, bütün bir yıl boyunca derste anlatılanları dinlemez, bu yetmiyormuş gibi gizlice bir şeyler yazar, bütün önemli dersleri yıl sonu sınavlarına bırakırdı. Böylece okulu bir türlü bitiremedi. Bunun nedenini *Sahte Doktor*, kendi anlayışına göre şöyle açıklamıştı: Fakültede çoğu profesör, yaşlı ve aksiydi, kış aylarında doğal olarak romatizmaları artar, giderek daha da çekilmez olurlardı. "Oysa bahar ayları geldiğinde," diyor du *Sahte Doktor*, "yalnızca ağırları kesilmekle kalmıyor, bir düşünsene, cinsel etkinlikleri bile biraz olsun artıyor olmalı. Sonuç olarak böyle iyiniyetli ve keyifli bir ruhla sınav kâğıtlarını çok daha hoşgörülü değerlendiriyor olmalılar."

Oysa gerçek böyle değildi, yalnızca okullarda değil, hemen her yerde insanın ruhunu ezen bir karanlık vardı. O yıllarda öldürülmek korkusu gerçek bir saplantıya dönüşmüştü. Bu kuşağın öğrencilik yıllarında yaşadığı *öldürülmek* korkusu, özellikle yeteri kadar aydınlatılmayan, kasvetli binaların koridorlarındaki korku, taşradan gelmiş kimi öğrencilerin oturduğu, kent merkezine uzak banliyölerin, bütün evlerinin pencereleri dar bir avluya bakan bu çamurlu karanlık sokaklarında yürürken duyulan

korku şimdi kolaylıkla anlaşılamaz. Cemil Raşit, o dönem yazdıklarında bu kaygıyı örtük olarak dile getirir.

Belki şaşırtıcı gelecek, korkuya karşı verilen savaş, hiç değilse bizim ülkemizde, gözalıcı ve basında geniş yer alan başka kimi savaşlardan, daha gizli ve belirsiz olmasına karşın, çok daha zorlu ve uzun sürmüştür.

Yalnızca o uzun öğrencilik yaşamı değil, neredeyse yaşamının tümü, toplumun adaletsiz ve karışık bir dönemine rastlar. Öte yandan, kendine özgü bir dünya yaratma, başka bir deyişle yazı yazma konusundaki deneyimlerinin bütünü o karanlık yıllarda oluştu. Askeri yönetimi eleştiren bir yazısı nedeniyle tutuklandı. Onu yargılamak için hiç kimsenin acelesi yoktu. Hapse girdikten altı ay sonra, Cemil Raşit ve öteki sanıklar, Askeri Mahkeme tarafından yargıldılar. Sonuçta iki yıl hapse mahkûm oldu.

Bir akşam Asmalımescit'teki bir meyhaneye giden Aydın Tan, işte orada Cemil Raşit'le karşılaştı, öfke içindeydi; sık sık küfrediyordu. Başından geçen tatsız olaylar onu daha da kuşkucu ve küskün biri yapmıştı. Bu uğursuz, maskeli oyunda, kendisi için düşünülmüş rolün ne olduğunu düşündükçe öfkeden kuduruyordu.

Cemil Raşit'i o yıllarda tanıyan ve oldukça tarafsız bir gözle değerlendirebilecek kimi dostlarının dediğine bakılırsa, bir tür gecikme duygusuyla dolu, politikayla uğraştığı döneminde istemeden açtığı arayı kapatabilmek için, kendisini yazmaya verdi.

Basındaki haberlerin birbiriyle çelişkili ve inandırıcılıktan uzak olduğu bu karanlık günleri resmi bildiriler dönemi diye adlandırabiliriz. Cemil Raşit, yöneticilerin hoşgörüsüne sığınmayı hiçbir zaman düşünmedi. Böylesine bir dönemde, edebiyat gibi toplumsal konulardan soyutlanması olanaksız bir alanda, kendine özgü bir Cemil Raşit anlayışını biçimlendirmesi kolay olmadı. Ülkenin resmi tavrı, düşünen insanlara karşı hemen her zaman acımasız olmuştu. Dıştan bakıldığında hemen her yönetim, özellikle aydınlara karşı düşmanca ama belli bir oranda da görünür bir davranış belirsizliği içindeydi. Şunun özellikle belirtilmesi gerekir o dönemde öteki arkadaşları arasında en cesaretli adımları atan yine Cemil Raşit olmuştu.

Günümüzde her şeyin çok daha iyiye gittiğini söyleyebilecek insan sayısının gözle görülür bir şekilde artmasına karşılık, aynı insanların gözlerinde o yıllardan kalma korkuyu hâlâ izleyebiliriz.

O zamanlar bir avuç insan, sessiz ve loş kafelerin kenarda, köşede kalmış masalarında konuşabilmek için ne tehlikeleri göze alırlardı. Özel-

likle Can Ural, duyduğu abartılı korku duygusunun nedenini neredeyse insanüstü güçlere bağlayacaktı. Açıklıkla kabul etmek gerekir ki yıkıcı söylentilere karşı her insanın tutumu farklıydı.

Akşamları bir meyhanede, birbiri ardına içki kadehlerini yuvarlar-ken bile Can Ural, gün boyu üzerinde taşıdığı tedirginlikten sıyrılamazdı. Birdenbire elleriyle neredeyse yüzünü kapatır, parmaklarının arasından güvensiz ve kuşkulu bir tavırla yan masaları incelerdi. "Sakın korkuya kapılma," derdi

"Ne korkusu?"

"Kımıldama, belli etme, tam arkanda"

"Arkamda olan ne?"

"Hemen arka masada, koyu renk kravatlı, ama şimdi bakma."

Söz konusu olan tehlikeli kişi, iş çıkışı yalnız kalmayı yeğleyip bir kadeh içmeye gelmiş, aşırı asık yüzlü ve ciddi görünüşlü sıradan bir memur olurdu. Can için bu kadarı yeterdi; onun kaygılarıyla birlikte herkes konuşmalarına dikkat eder, bütün masanın huzuru kaçardı.

Bütün bu deneyimlerin ve tedirginliklerin silik izlerine *Soğuk Tanrı*'da rastlamamak şaşırtıcı olurdu. Yine de *Soğuk Tanrı* bir biçimde, zamanının sorunlarıyla ilgili belli bir tavrı koymuş olmasına karşın, neredeyse zamandışı ve düşçül bir romandır. Artık *büyük roman*'ın devri tamamlanmıştı, yaratılan yapıtlar küçük boyutlarda olacaktı. Üstelik yalnızca sayfa sayısı anlamında değil, roman kişilerinin tutkularından, amaçlarına, serüvenlerine, çizilen yaşamlarının sıradan oluşuna kadar hemen her şey küçülmüştü.

Belki Zeno'nunki gibi bir varoluş kaygısının ya da ölümden korkunun, Humbert Humbert'inki gibi bir tutkunun ya da cinsel aşkın, Konso-los'unki gibi bir yenilginin ya da deneyimin, Oliveria'ninki gibi sürgün acılarının ya da yüce gönüllülüğün ve bütün büyük romanlardaki hırsların, serüvenlerin, acıların yazılmasının da bir gereği yoktu. Belki Cemil Raşit bütün bu kitapları okumamıştı ve bütün bunlar aklından hiç geçmedi bile, ama o soğuk korkuyu hep içinde duydu; yeni bir dünya, kendi içinde düzenli bir dünya yaratan yazar, yani *Soğuk Tanrı*, dışındaki dünyayla, düzensizliği artan bir dünyayla uyum sağlayamıyordu. Bu anlamda *Soğuk Tanrı*, aşk, serüven, zaman, dostluk gibi kavramlardan ve giderek dilden duyulan korkuyu anlatan bir romandır.

Sürgün

Nedim Eren, kimi kez Cemil Raşit'in o yıllardaki durumunu, bir başka yazarın durumuna benzetiyordu, ama oldukça tuhaf bir benzerlikti bu. Cemil Raşit pasaport alıp yurt dışına çıkamıyor, bu yazarsa pasaportu olmadığı için yurda giremiyordu. Sonraları aynı durum Cemil Raşit'in de başına gelecek, sürgüne gittikten sonra ülkeye geri dönüşüne uzun bir süre izin verilmeyecekti.

Yakın dostları, o yıllarda bu durumun Cemil Raşit'i ne denli üzdüğünü tanıkmıştı. Birkaç kez Emniyet Müdürlüğü'ne pasaport için başvurmuş, her defasında eli boş dönmüştü.

"Kimi yazarların talihsizlikleri," diye yazar Cemil Raşit, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nda, "gereksiz yere çektikleri acılar ve sıradan insanların mutluluklarını hiçbir zaman yakalayamamaları beni hep üzmüştür. Sanki görünmez bir güç önlerine hep bir engel çıkarır, acı çekerek olgunlaşmaları için yardımcı olur. Bütün bu şaşırtıcı durumların ve rastlantıların yan yana gelişini göz önüne aldığım, çoğu yaşam öyküsünün sonradan uydurulup uydurulmadığını ciddi olarak düşündüğüm zamanlar olmuştur."

Uzun yıllardır sürgünde olan bu yaşlı yazarın durumu gerçekten şaşırtıcıydı. Kısa bir süre yurda girebilmişti. Nedim Eren onu son olarak bir akşam vakti bir çay bahçesinde yalnız başına denizi seyredirken görmüştü. Adamcağız yaşlıydı ve oturduğu sandalyede neredeyse ayakları yere değmiyordu. Gözleri önünde akan Boğaz'ın çalkantılı sularına takılmış, masasında yarım kalan çayı soğumuştur.

Artık ne umurunda olabilir? Yaşadığı bunca şeyden sonra, diye düşünmüştü Nedim Eren. Yaşlı yazarın ülkeye ölmek için döndüğü çok açıktı. Daha önceki gelişlerinde, polisler hava alanındaki bir otelde bir

gece beklettikten sonra geri yollamışlardı. Bu kez ÷lkeye girmeyi başarmıştı ama çok kısa bir süre için.

Daha önceleri yayınlanan bir yazı dizisinde bir şairimizin bilinmeyen yönlerini anlatması, bu şairle kimi politikacılar arasındaki ilintileri incelemesi, kimi aydınlar arasında tepki toplamıştı. Gerçekte Nedim'in de, onun felsefi ve politik kaygılarını paylaştığı söylenemezdi.

Nedim Eren, işte o gün, onu öyle yalnız ve hüzünlü gördüğü zaman ona saldıran insanları gerçekte neyin yönlendirdiğini anlamıştı. Yaşlı yazarın öyle ya da böyle anımsadıkları, unuttukları, belleğinde değişime uğramış anıları, kimi kişilerle ilgili önyargıları olması kaçınılmazdı. Öyle kimi yargılar vardır ki insanın kişiliğinin ayrılmaz bir parçasını oluştururlar ve bunların değiştirilmesi çok güçtür. O zaman yaşlı yazarla alıp veremedikleri neydi? Onun anlattıkları ve yazdıklarının kafalarında oluşan bir biçime uymasını istiyorlardı. Oysa ne boşuna bir çabaydı bu. Kahraman hep kahraman olarak, hainse hain olarak kalmalıydı.

Ne yazık ki ne olduğu belirsiz bir öfke insanları biçimlendirir ve bunun dışına çıkmak çok güçtür. Yaşlı yazar eskiden özgürlük için azımsanmayacak bir çaba göstermiş, acılar çekmişti. Bunların hepsi şimdi unutulup gitmişti. İnsanlar çoğu kez tatsız anıların unutulmasından yanadırlar ve unuttukları için kendilerinin haklı olduğunu düşünürler. Bütün çekişmelerden sonra geriye kalan posayı *tarih* diye adlandırmak, hainleri ve kahramanları, olumlu ve olumsuz edimleri kendilerine göre sınıflamak isterler.

Nedim Eren, bu olay üzerine şöyle düşünmüştü: Unamuno, Habil'le Kabil'in kavgasının, tanrısal bellekte bir yer edinme kavgası olduğunu söyler. Tanrısal bellek gibi bir de *toplumsal bellek* var mıydı acaba? Bütün yapılanlar bu bellekte bir yer edinme kavgası mıydı?

Gelecek yıllar, Nedim Eren'e toplumsal bellek diye bir şeyin olmadığını öğretecekti. Böylece yaşlı yazar güçlükle dönebildiği ülkesinde bile içindeki o büyük yalnızlık duygusundan kurtulamayacaktı. Onun bir çay bahçesindeki yalnız başına denizi seyretme sahnesi Nedim Eren'in belleğinde yer etti. Bunun nedeni oldukça yalındı, çünkü bu sahnenin bir insanın yalnızlığını çok iyi anlattığını düşündü. O zaman çok önemli olduğu düşünülerek öfkeyle yapılan birtakım tartışmalarsa unutulup gitti, çünkü toplumsal bellek acımasızdır.

Umutsuzluğun Son Yüzyılı'nda bu konunun tartışıldığı kısa bir bölüm var. Sürgün yaşamının insanın içindeki yalnızlık duygusunu uyandırdığını anlatan bir iç konuşma bu.

Söz konusu konuşma, romandaki yazarın ağzından yapılıyor. Yazarımız, sürgünde yalnızlık ve mutluluk üzerine düşünür; görür ki bu kavramlar üzerine düşünmek insanın içindeki yalnızlık duygusunu arttırmakta, giderek daha mutsuz olmaktadır.

Cemil Raşit'in bir başka yerde yazdığı gibi: "Neye inanacağımı bilmiyordum. Yalnız yaşadığım yıllar boyunca, aykırı bir insan oluşuma alışmış, yaşamı bütün yavanlığıyla benimsemeyi öğrenmiştim. Sanırım benim için mutlu olmak hiç önemli değildi. İyilik ve kötülüğün arasında sıkışıp kalmıştım, zaman acımasızca geçip gidiyordu."

Bir başka yerde de şöyle diyor: "Mutluluk üzerine düşünmek, gerçekte insana mutsuzluk veren bir saplantıdan başka bir şey değildir."

Görüldüğü gibi bu konuda Cemil Raşit'in yazdıklarıyla söyledikleri çoğu kez birbiriyle çelişiyor. Gene de *Umutсузluğun Son Yüzyılı*'nda sürgün yaşamının ne anlama gelmesi gerektiğini büyük bir açık yüreklilikle anlatır. "Ülkelerinden ve sevdiklerinden ayrı düştükleri için sızıldanan bütün bu sulugözler kalabalığından bıktım," diye yazar. "İşte bu, sanatçılar için çekilmez bir özelliktir. Bu insanlar, alıştıkları bir yaşam biçiminden, yaşadıkları kentin o kokusuna alıştıkları mevsimlerinden, denizinin mavisinden, sevgililerinden, arkadaşlarıyla geziler yaptıkları sokaklardan, sevdikleri kıyı kahvelerinden, duvarlarını resim ve kitaplarla doldurdukları evlerinden, ailelerinden zorla koparılmıştır. Artık her gün okudukları gazeteleri yoktur, günlük yaşamlarında duydukları dil onlara yabancıdır. Kısacası sürgünün beraberinde bir sarsıntı getirmesi anlaşılır bir şeydir ama bu sürekli bir karamsarlığa yol açmamalıdır. Yurtlarını terketmek zorunda kalmış bütün bu insanlarda aynı şeyi görüyorum; sürgün yaşamını, kişiliklerini güçlendirmek ve yalnız başlarına nasıl ayakta kalabileceklerini öğrenmek için değerlendirecekleri yerde, hüznü iç çekişlerle geçiriyorlar tüm zamanlarını."

Cemil Raşit, yurt dışında bu türden eleştirel yazılar yazmaya başladığında ülkeden ayrılalı sekiz yıl olmuştu. Dönemin hükümetiyle arasındaki birtakım yanlış anlaşılımlar yüzünden, yazdığı kimi yazıların altındaki imzasını yadsımadığı sürece Türkiye'ye dönemiyordu. Bu yazılardan birinde şöyle diyordu: "Bizdeki bütün değişiklikler darbelerden sonra oldu ve sosyal bilimcilerin bütün çabalarına karşın yapılan açıklamalar kimseye yeterli görünmedi. Kimileri açısından değişikliklerden etkilenmemek, elimizde kalan değerleri korumanın tek geçerli yolu olarak düşünülürken, ötekiler yenilik damgasıyla önlerine sürülen her değişikliğin

kendilerini belirlemesine göz yumdular ve kolay uyum sağlamanın bir erdem olduğunu savundular. Ortak noktaları belki de şu: nice sürgünlere ve acılara yol açan böyle tepeden inme değişiklikleri artık istemiyorlar.”

Ünlü romanı, aynı zamanda sonuncusu da olan *Soğuk Tanrı*’nın yayınlanması nedeniyle ülkeye dönmesine geçici bir süre izin verildiği, bu sıralarda ortadan kaybolduğu biliniyor. Bu sürgün yıllarının büyük bir kısmı Yunanistan’da geçmişti. Ülkesi, sevdiği insanlar ve mekânlar, anılarla yüklü uzak bir geçmişin sisleri ardında silinip gitmişti. Bu anlamda *yazmak* onun için tek eylem biçimiydi. Kuşkusuz bu arada başka ülkelere uzun süren yolculuklar yaptı ama sonunda Yunanistan’a döndü. Ülkesine döneceği anın özlemiyle sabırla bekledi.

Umutsuzluğun Son Yüzyılı

Nedim Eren'in özellikle Cemil Raşit'in kaybolduğu gece olup bitenleri araştırması gerekiyordu. Bunun için İstanbul gazetelerinin arşivlerinde o günlerin gazetelerini taradı, edindiği yeni bilgileri eskileriyle birleştirerek bir sonuca varmaya çalıştı.

O günlerde yayınlanan Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı'sı*, yazarının ve yayımcılarının düşündüklerinin çok üstünde bir başarı kazanmıştı. Bu sırada Cemil Raşit yurt dışındaydı ve kısa bir süre İstanbul'a geleceği söylenmişti, onuruna Boğaz'da bir lokantada büyük bir yemek verilecekti. O gece yakın dostlarından yalnızca Aydın Tan bulunmuştu yemekte. Gece çok güzel başlamıştı; ama gecenin bir vakti her şey tersine dönmüştü. Bütün bu geceyi saran hoş duygular, sevinçler, kutlamalar, bütün bunlar trajik ve umulmadık bir biçimde kesilivermişti. Cemil Raşit arkadaşlarıyla son romanının yayınlanışını kutlamak için gittiği deniz kıyısındaki bu lokantanın rıhtımında kaybolmuş, daha doğrusu konuklardan biri onun rıhtımın ıssız bir köşesinden giysileriyle denize atladığını görmüştü. Olay, polis raporunda, bu görgü tanığının anlattıklarına göre yer almıştı. Sonuç olarak Cemil Raşit denizde kaybolmuş, cesedi bulunamamıştı. Aslına bakılırsa sonraları bir ceset bulunmuş ama bunun Cemil Raşit olup olmadığı kanıtlanamamıştı.

Olay, yalnızca gazetelerin kent ya da cinayet haberlerini verdikleri sayfalarda küllenecek gibi görünmüyordu. Çünkü romanının kimi bölümleri Cemil Raşit'in ölümü ya da ortadan kayboluşunu anırtıyordu. Taşra dergilerinden, belli başlı gazetelerin sanat sayfalarına, yemek sonrası söyleşilerinden, bar dedikodularına kadar yazılan ve konuşulan en gözde konuyu oluşturmuştu bu. Romanın satışları önceleri de iyiydi, ama Cemil Raşit'in başına gelen felaket işin tuzu biberi olmuştu. *Soğuk Tanrı* adlı

romanın yükselişini hızını artırarak sürecekti. Romanın ilk baskısı birkaç ay içinde tükendi ve bunu öteki baskılar izledi.

Kuşkusuz söylentilerle beslenen bu sessiz çoğunluk, gerçekte bir başka romanın, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın bu kayboluşla daha yakın benzerlikleri olduğunu bilmiyordu. Bu süreç içinde bir eleştirmenin ya da yayıncının bu benzerliğin ayırımına varmaması tuhaftı.

Araştırmaları sırasında Nedim Eren, Cemil Raşit'in *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* adlı romanını, ortadan kaybolmasının, gazete haberleriyle ve söylentilerle beslenen bu yeni öyküsü eşliğinde bir kez daha okudu. Bu kez olaylarla romandaki anlatının gelişmesi arasında garip bir koşutluğun olduğunu gördü, bu daha önceleri hiç dikkatini çekmemişti. Cemil Raşit'in ortadan kayboluşuyla, bu romanda anlatılanların birkaç açıdan birbiriyle örtüştüğünü gördü. Ayrıca kitapta deniz kazaları ve gemiler üzerine kısa bir bölüm de vardı. Nedim Eren, bu bölümün kitabı *Soğuk Tanrı*'ya bağlayan bir önemi olduğunu düşündü. Belki de Cemil Raşit burada geliştirdiği kimi düşünceleri daha sonra kaleme aldığı *Soğuk Tanrı*'da da yinelemişti.

İlginç olan şuydu: Cemil Raşit bu romanında ortadan kaybolan bir yazardan da söz ediyordu. Bu romandan, Cemil Raşit ortadan kaybolduktan sonra bile pek söz edilmemesinin nedeni acaba ne olabilirdi? Nedim'den başkası söz konusu benzerliğin ayırımına varamamış olabilir miydi? *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*, ancak yıllar sonra *Soğuk Tanrı*'nın gösterdiği büyük başarı üzerine yeniden basılma şansına kavuşmuştu. Belki de bu yüzden, *Soğuk Tanrı*'nın gölgesinde bu roman pek de dikkat çekmemiş, böylece birtakım benzerlikler gizli kalmıştı. *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın ilk basımı Aydın Tan'ın küçük yayınevi Simge tarafından yapılmıştı.

Sonuçta Cemil Raşit'in ortadan kayboluşu da bu roman kadar trajikti ve bir giz perdesiyle kaplıydı. *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın büyük bir bölümü neredeyse kendi ölümünü öngördüğünü gösterir betimlemelerle doluydu.

Nedim Eren, Cemil Raşit'in kayboluşuyla, *Soğuk Tanrı*'nın iyi satması arasında bir bağlantı olup olamayacağını düşündü. Böyle bir kuşku, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* romanına özellikle eğilmesini gerektiriyordu. Yıllar önce yazılmış olmasına karşın *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*, Cemil Raşit'in kayboluşuyla ilgili insanın aklına çok değişik sorular getiriyordu.

Aydın Tan, bu kitap için, "Denizin yüzeyinde, bir yelkenlide uçar gibi okuyorsunuz, oysa sonunda ışığın ulaşamadığı bir derinliğe ağır ağır

gömölüyorsunuz," demişti; gerçekten de yüzeysel bir öyküsü varmış gibi görünmesine karşın romanın kimi bölümleri özellikle edebiyat mesleğinin acemi sahtekârlarını acımasızca yerin dibine batırır.

Kitap boyunca çağdaş bir romanda görülen o gereksiz ciddiyet çabaları ve ağırbaşlı tutumlar alaya alınır; bunun romancının mesleki kaygılara harcadığı zamandan çoğunu kendi yaşamının görüntüsel ve yanıltıcı dünyası için harcamasından kaynaklandığı gösterilir. Daha romanı okumaya başlamadan, kapkara bir sayfanın sağ üst köşesine, büyük beyaz harflerle basılmış şu iki tümce, Cemil Raşit okurlarını geleneksel önyargılara karşı uyarır;

"Bu romandaki kişilerin, gerçek diye adlandırdığımız yaşamdaki değişken kişiliklerle hiçbir ilgisi yoktur. Onlar tümüyle gerçek ve değişmezdirler, patlayıp dağılan evren modeline uygun olarak, onlar da yazarının zihninden parçalanıp dağılan sonlu büyüklükte ama sınırsız bir roman evreninde yaşarlar."

Roman, sıcak bir yaz günü, denizin kıyısında yapılan bir partiyle başlar. Sürgünde olan tanınmış bir yazar, son kitabının yayımlanışı nedeniyle deniz kıyısındaki yazlık evinde büyük bir parti düzenlemektedir.

Romanın başında yazlık ev özenle çizilir ve konuklar birer birer tanıtılır. Konukları, çoğu ikinci derecede bu roman kişilerini tanıırken onların birbirleriyle olan söyleşilerinden dolayı olarak yazarımızı da, yani romanın bu ana kişisini de tanımış oluruz. Konuklar arasında yazarın eski yayımcısı, onu kıskanan bir başka yazar, kimi dostları ve eski sevgilileri vardır.

Konukları yazarın genç sevgilisi Yasemin karşılar, ona yazlık evin yaşlı hizmetkârı yardımcı olmaktadır. Konukların büyük bir çoğunluğu salonda yerlerini alıp, ilk içkilerini bitirdiklerinde yazarımız hâlâ ortalarında yoktur.

Yazar o öğleden sonra bir arkadaşını görmek üzere kente inmiştir ve çoktan dönmüş olması gerekmektedir. Bu arada konukların kendi aralarındaki konuşmalarından yazarla ilgili yeni şeyler öğreniriz.

Emekli elçinin anlattıklarına bakılırsa, yazar, ilgi toplamak için kendisini *sürgün* olarak tanıtmaktadır. Yoksa hükümet onu hemen hiç umursamadığı gibi, ülkesine girip çıkması da yasaklanmış değildir.

Bu arada gecikmiş konuklardan biri, üç kilometre kadar ötede bir uçurumun kıyısında yazarın spor arabasını gördüğünü söyler. Genç sevgili telefonla arayarak eskiden tanıdığı bir dedektifin yardımını ister.

Hemen bütün konuklar kuşku altındadır; yazarın eski yayımcısı, iç-ten pazarlıklı eleştirmen, eski bir sevgilisinin kocası. Zaten konuklar şu ya da bu biçimde birbirleriyle ilintili kişilerdir.

Konukların sorgulanması tamamlandıktan sonra herkes kendi yoluna gider. Konukların dağılması gibi anlatı da bu noktadan sonra birden değişik bir yol izler. Eleştirmeni, yazarı tanıyan başka kişileri, emekli elçiyi kendi yaşamları içinde görürüz. Neredeyse yeni bir gerçeklik düzlemi kurulmuştur, beklenmeyen yeni bir olay örgüsü gelişmeye başlar. Yazar kendisini sürgün olarak tanıtmak için kimi örgütlerle ilintisi olduğunu söylemiştir ve bu örgütlere para yardımıyla bulunmaktadır. Son zamanlarda arası açıldığı için bu örgütlerden tehdit telefonları almaktadır.

Yazarın genç sevgilisinin adı değişir, onu artık gerçek adıyla tanırız. Saçlarının rengi siyahtan sarıya döner, gözlerinin rengi bile değişmiştir. Bunun romancının yaptığı bir yanlışlık olup olmadığını düşündüğümüz sırada, başlangıçta kadının bize bilerek değişik tanıtıldığını anlarız. Bu arada Yasemin de ortadan kaybolmuştur. Onun kaçırıldığını düşündüğümüz bir anda örgüt üyesi olduğu anlaşılır. Zaten yazarla özel bir amaçla tanıştığını öğrendiğimiz kadının yeni adı da gerçek adı değildir. Göz ya da saç rengi kullandığı lens ve peruklara bağlı olarak değişmekle kalmamakta, değişik çevrelerden insanlar ona başka adlarla seslenmektedir.

Örgüt içindeki adı Açelya'dır, ama emekli elçiye bakılırsa bir zamanlar kızın babasını tanımıştır ve aynı kızıdan söz ediliyorsa adının Manolya olması gerekir. "Üstelik onun bir casus olduğu ortaya çıkarılsa inanın hiç şaşırmam," der emekli elçi, kendisiyle konuşan bir arkadaşına.

Yazarın verdiği parti için gelen ve onu tanıyan eski sevgiliye göre ise adı Orkide'dir. Eski bir arkadaşı da Lâle olduğunu ileri sürer ama o büyük bir olasılıkla bu kadın kahramanımızı kız kardeşiyle karıştırmaktadır. Sonunda peki ama diye sorar sabrı tükenen dikkatli okuyucu, hepsinin çiçek adı olması bir rastlantı mıdır, yoksa bir şaka mı?

Cemil Raşit'in daha sonra *Soğuk Tanrı*'da yeniden değineceği ve daha geniş bir biçimde işleyeceği *Düş Kadın* tasarımı bir ön habercisi gibi okunabilir romanın bu bölümü.

Zamanla, romanın sonlarına doğru neredeyse yazarın öldürüldüğüne kesinlikle inandığımız bir anda intihar ettiği ileriye sürülür. Bütün bulgular bu görüşü doğrulamaktadır; yazarın arabayı kullanırken kullandığı gözlük çalılar arasında bulunmuştur, bıraktığı mektup çekmecesinden

ıkar. Sonunda bu sözüm ona gerçeğin hemen herkes tarafından kabul edildiği bir anda yazar ortaya çıkar, bu oyunu kendisinin düzenlediğini ve her Şeyi yeni çıkacak kitabının tanıtımı için yaptığını söyler.

Görüldüğü gibi Nedim Eren kuŐkularında yanılmamıŐtır. Kitabın ana kurgusu, Cemil Raşit'in ortadan kayboluşuyla ilintili görülebilecek birtakım olayların gelişimine fazlasıyla uymaktadır. *Umutsuzluğun Son Yzyı-//* dikkatli okurlar tarafından okunduğunda Nedim Eren'in gözünden kaçmış olabilecek kimi ayrıntıların değerlendirilmesiyle başka yeni bağlantılar elde edilebilecektir.

Yaşamın En İyi Yılları

Nedim'in, başka araştırmacıların oldukça kapsamlı bir biçimde incelemiş olduğu söylenebilecek bütün bu kişilere ya da olaylara yeniden dönmesi nedensiz değildi. Her şeyden önce şu söylenebilirdi: Bu kişilerin çoğu, Cemil Raşit'i ilk elden tanıyordu ve olayların içinde yaşamıştı. Nedim Eren, daha önce bu konuda araştırma yapanlardan çok değişik bir yol izliyordu. Yine de bu, Nedim'in birtakım anıların yazılmasından oluşmuş bir kitap düşündüğü anlamına gelmemeli, uyguladığı yöntemin onu nasıl bir sonuca götüreceğini şimdiden kestirebilmesi çok güçtü.

Öyle bir zaman geldi, Nedim Eren tasarısından vazgeçmek üzereydi, fakat notlarını karıştırınca Cemil Raşit konusunda çok önemli şeyler söyleyebilecek birisinin olduğunu anımsadı. Vakit erken olduğu için telefon edebilirdi, bu yeni buluşma çözümünü kolaylaştıracak gibi geldi ona. Şeyda Gözen büyük bir olasılıkla evinde olmalıydı. Nedim Eren, hemen telefon etti ve ertesi gün buluşmak üzere sözleştiler. Şeyda Gözen onu evinde akşam çayına bekliyordu.

Şeyda Gözen'in Cemil Raşit'le olduğu günlere ilişkin anılarının hiç de hoş olmadığını söyleyerek çok daha önceden Nedim'i uyarılmışlardı.

Nedim Eren uzunca bir süre salonda, ağır mobilyaların ve porselenden ya da camdan yapılmış birtakım kırılğan süs eşyalarıyla dolu bir büfenin arasında Şeyda Gözen'in gelmesini bekledi. Sonunda kapı açıldı ve Şeyda Gözen kucağında küçük beyaz bir köpek ile içeriye girdi. Küçük köpek yere atlayıp Nedim'e doğru bir koşu tutturdu, çevresinde bir süreye zıplayıp, birkaç kez havladı. "Buraya gel Duman," diye seslendi Şeyda Gözen, "buraya yanıma gel."

Şeyda Gözen, karşısındaki kişide zeki ve kültürlü biri olduğu izle-

nimini uyandırıyor. Nedim'in tam karşısına rastlayan yeşil kanepeye oturdu, yanına zıplayan köpeği yeniden kucağına aldı.

Nedim'e bir iki soru sordu, konuşmayı sürdürmekte zorluk çektiği açıkça görülebiliyordu. Üstelik gözlerini karşısındakinden kaçırmak gibi tuhaf bir huyu da vardı; sürekli gereksiz yönere bakıyordu, bu durum Nedim'i oldukça rahatsız etti.

"Bana her şeyi, anımsadığınız hemen her şeyi, olabildiğince açık bir biçimde anlatırsanız sevinirim," dedi Nedim Eren. "Özellikle de Cemil Raşit'le birlikte olduğunuz o geçmiş yılları anlatmanızı isterdim."

Duman uykusunda hafifçe hırladı. Şeyda Gözen arkasına yaslandı, eliyle kucağındaki köpeği okşayarak yatıştırdı.

"O zamanlar," dedi Şeyda Gözen, "Cemil Raşit sevinçle gelir beni bulur, yeni bitirdiği bir şiiri okumak isterdi. Bu uzun çalışma ve tartışma saatlerinin sonunda birlikte uzun yürüyüşlere çıkardık."

Bu belki doğru olabilir diye düşündü Nedim Eren ve bu konuda başkalarının anlattıklarını anımsadı. Cemil Raşit yürümeyi çok severdi ve bu uzun yürüyüşlerini bütün yakın dostları bilirdi. Çoğu zaman Boğaz yolunda hızlı hızlı yürürken görülürdü. Kimi zaman yürüyüşünü kıyı kahvelerinden birinde noktalar, tahta bir masaya oturur, önündeki boş kâğıtları hızlı hızlı doldurmaya başlardı.

Anılarla Gelen adlı kitabında yazdığına göre Prof. Faruk Soyer, bir eylül ayının sonlarında, serin ve güneşli bir sabah vaktinde ona yürürken Boğaz yolunda rastladığını anımsıyor, hem yürüyor hem de kendi kendine hafif bir sesle şiir okuyormuş. Onu bir sokak lambasının ölgün ışığında, aklına gelen bir dizeyi herhangi küçük bir kâğıda karalarken de sık sık görenler olmuştu.

"Kimi kereler," diye konuşmayı sürdürdü Şeyda Gözen, "onu kendi kendine yüksek sesle şiir okurken bulurdum. Beni görünce utanır, bir konuşmanın denemesini yapıyor gibi bir poz takınırdı."

Nedim Eren buna benzer bir şeyi Şeyda Gözen'in çok önceleri bir gazetede yayınlanan anılarında da okumuştı, ama sesini çıkarmadı.

"Biliyor musunuz, Cemil Raşit şiirlerini ezbere okuyabilirdi. Kalabalık içki masalarında okumayı en çok sevdiği şiiri, *Uykuda* adlı, uzun mu uzun, anlaşılmasız bir şiirdi. *Uykuda*'yı ezbere okurken onu dinleyenler kendilerinden geçirdi."

Nedim bu şiiri çok eskiden, okul yıllarında okumuştı. Cemil Raşit bu şiirde, Lorca'nın yaşamın bir düş olmadığıyla ilgili dizelerine gönder-

me yapıyordu. Calderon'un *Bir Düş Olarak Yaşam* adlı kitabını da bu şiiri yazdığı sıralarda okumuş olmalıydı. Cemil Raşit, bu şiirinde, gerçek anlamda hayal kurma geleneğinin olmadığı toplumlarda, gerçek tasarımlarının da kolay kurulamadığını anlatıyordu.

"Şiir okuyabilmesi için birazcık sarhoş olması gerekirdi, öte yandan içki kimi dizeleri unutmamasına yol açıyordu. Bu ikilemi çözmek ve belleğinin onu yarı yolda bıraktığı zamanlarda kullanmak üzere, şiirin birtakım buruşuk kâğıtlara yazdığı bir kopyasını yanında taşırdı."

Bu sözler Nedim Eren'i bir başka zamana, Cemil Raşit'in gençliğinde, küçük kâğıtlara yazdığı şiirleri sevdiği kıza yolladığı bir zamana götürdü. Zamanın tedirgin ırmağı, diye düşündü Nedim Eren, hiç yorulmak bilmeden akışını sürdürüyor. Şeyda Gözen onun niçin durgunlaştığını anlamamıştı, konuşmasını sürdürdü:

"Belki inanmayacaksınız, onu bir keresinde ayna karşısında bir oyuncu gibi rol keserken yakalamıştım; büyük bir olasılıkla akşam katılacağı bir davette nasıl davranacağı konusunda çalışmalar yapıyordu. Doğrusu bu durumu görmem onu oldukça utandırmıştı."

Çizilen ne denli acımasız bir Cemil Raşit resmi olursa olsun Nedim hiç karşı çıkmadan belki sonuna dek dinleyebilirdi, ama Şeyda Gözen'in anlattıklarında, daha doğrusu belki sözlerde değil de sesinin tonlamasında insanı huzursuz eden bir şey vardı. Bir süre daha dinledikten sonra Nedim Eren'in bu konuda en küçük bir kuşkusu kalmamıştı; Şeyda Gözen'in anlattıkları kendi gerçekleştirmemiş istekleriydi.

Yeni bir öyküye başlamak üzereydi, Nedim Eren ayağa kalktı.

"Ne yapıyorsunuz, yoksa öykümü dinlemek istemiyor musunuz?"

"Belki başka bir zaman," dedi Nedim Eren, durgun bir sesle. "Başka bir gün."

Salonun kapısına doğru neredeyse kaçarcasına yürüyen Nedim'in peşinden gelerek, "Lütfen söyler misiniz, birdenbire ne oldu size böyle?" diye sordu.

"Siz anılarınızı anlatmıyorsunuz," dedi Nedim Eren. "Ruhunuzdaki karanlığı boşaltıyorsunuz."

"Bu sonuca mı vardınız?" dedi Şeyda Gözen. "Oysa bu doğru değil, size yaşamımın en iyi yıllarını anlatıyordum." Yavaşça uzanıp kolundan tuttu Nedim Eren'i ve "Gelin lütfen, şöyle," dedi, sonra onu orada öylece bırakıp içeriye giderek elinde kalınca bir dosyayla döndü.

"Nedir bu?" diye sordu Nedim Eren.

“*Soğuk Tanrı*’nın elyazmaları.”

Nedim Eren elinde dosya, çaresiz salona geri döndü.

“Bu elyazmalarını bana niçin verdiğinizizi sorabilir miyim?”

“Bunu yayınlanan romanla karşılaştırın, çok değişik olduğunu göreceksiniz,” dedi Şeyda Gözen. “Cemil Raşit’le ilgili bir kitap yazacağınızı biliyorum. Bu konuda Cemil Raşit okurlarından büyük bir istek geldiğini de duymuştum. Onun anısına zarar verecek bir şeyin yayınlanması herkesten çok beni üzer.”

“Anlatır mısınız, bu elyazmaları sizde ne arıyor.”

“Bu çok eski bir öykü,” dedi Şeyda Gözen. “Bir akşamüstü, Cemil Raşit, çalışma odasında bir yandan *Soğuk Tanrı* üzerinde çalışır, bir yandan da arada bir salona benim yanıma gelip gevezelik ederken Ersin Arman geldi, oldukça heyecanlıydı. Yönetimle olan ilişkileri gereği hemen her gelişmeden haberi vardı. Cemil Raşit, onun gizli bilgilerle donanmış bir bellek olduğunu söylerdi hep. Ersin, doğruluğundan kuşku duymadığı bir haber almıştı. Kulağına, Cemil Raşit’in bir gazetede yayınlanan son yazılarıyla ilgili olarak yetkililerce sıkı bir sorgudan geçirilmek istendiği çalınmıştı. ‘Böyle olacağı belliydi,’ dedi Cemil Raşit. ‘Her şeyin bu denli yolunda gitmesinden kuşkulanamam gerekirdi.’ Bununla ne demek istediğini ve neden korktuğunu anlamıştım: yeniden tutuklanmak istemiyordu. Öte yandan ben, bencilliğimden olacak, bütün bu dış baskıların varlığına ve bizi çevreden yalıtmasına, ne yalan söyleyeyim, için için seviniyordum. Böylece birbirimize daha çok yakınlaşacak ve çevremizdeki gereksiz dünyadan uzaklaşacaktık. Oysa yanlışmışım, çünkü o akşam Ersin’le uzun uzun konuşular ve Cemil Raşit’in yurtdışına gitmesi gerektiğine karar verdiler.”

“Yani kaçmayı düşünüyordu?” dedi Nedim Eren.

“Hayır, pasaportu geçerliydi, gizlice gidecekti. Cemil Raşit, ayrılmadan önceki bir iki haftayı çalışma odasına kapanıp *Soğuk Tanrı*’yı tamamlamakla geçirdi. Sonra gitmeden önce elyazmalarını bana bıraktı.”

“Peki yayınlanan kitap?” dedi Nedim Eren.

“Cemil Raşit’in onuruna verilen bir yemeğe katılmak için geldiğini çok sonra öğrendim,” dedi Şeyda Gözen. “Beni aramaması tuhaftı, buna bir anlam verememiştim.”

“Doğru, bu çok garip,” dedi Nedim Eren. “Peki ama siz onu arayabildiniz.”

“Söylediğim gibi çok geç haberim olmuştu. Sonra, ne bileyim, belki de yalnız gelmediğini düşündüm. Onunla gelmiş olabilirdi.”

“Kiminle?” diye sordu Nedim Eren.

“Ayrı olduğumuz bir zamanda onunla tanışmıştı,” diye mırıldandı Şeyda Gözen, sanki sorunun yanıtı buymuş gibi, sonra kendisini toparladı: “Yunanistan’da yaşayan bir sevgilisi vardı, adı Thalia idi.”

“Ama yalnız gelmişti, değil mi?”

“Evet, yalnız gelmişti. Aslında bir haber alabilmek için yanıp tutuşuyordum, ama onu kime sorabilirdim, üstelik hiç kimseye güvenemiyordum. Sonra, biliyorsunuz, o yemek gecesi ortadan kayboldu.”

Bir süre önüne bakarak düşündü.

“Bir de şu vardı: bilirsiniz, kimi zaman,” dedi gülümseyerek, “insan nedense çok sevdiği kişiden bile anlaşılmasa bir inatla uzak durur.”

“Anlıyorum,” dedi Nedim Eren.

“Romanı sonraları okudum, kimi ortak noktalar olmasına karşın bende ki elyazmasından çok değişti. Kimi bölümler kitabın bu ilk basımında yer almıyordu, ama ben bunun sansür nedeniyle olduğunu düşündüm. Daha sonraki basımlarda yayınlanmış olabilirdi. Sonraları *Soğuk Tanrı* üzerine yazılmış sayısız eleştiri okudum. Cemil Raşit’in bu eleştiriler konusunda o kendine özgü alaylı sesiyle söyleyeceklerini artık bir daha duyamayacak olmam çok acıydı. Bu da *Soğuk Tanrı*’yı bir çocuk, sanki büyüdüğünü göremeden babası ölmüş bir çocuk konumuna düşürüyordu. Sonra bir de şu vardı: acaba, diye düşündüm, Cemil Raşit romanı yurtdışında yeniden yazmış olamaz mıydı.”

“Belki sizin bilmediğiniz bir başka kopya vardı,” dedi Nedim Eren. “Cemil Raşit giderken onu yanında götürmüş olabilir.”

“Evet, bu da olabilir,” dedi Şeyda Gözen. “Okuduğun zaman göreceksin, bu romanda yazdıklarıyla Cemil Raşit, kendi güçsüzlüklerinin suçunu benim üzerime atıyor, romanda Ebru adı altında beni ve ilişkimizi anlattığı çok açık.”

Sesindeki bu tuhaf hüznü, zeki ve yetenekli, ama ne yazık ki kendisini anlamaktan yoksun birine duyulan öfkeyi yansıtıyordu.

İşte böylece *Soğuk Tanrı*’nın hiç yayınlanmamış elyazmaları, daha doğrusu romanın bu yeni biçimi Nedim Eren’in eline geçmiş oldu. Bu durum onu oldukça heyecanlandırmıştı, eve döner dönmez, elyazmalarını okumaya başladı. İçinde garip bir önsezinin, kaygıya benzer bir şeylerin kıpırtıları vardı. Birçok kişi, özellikle Cemil Raşit’in yakın dostları onun basılı kitaplarından ve dergilerde yayınlanmış kimi yazılarından başka hiçbir şeyi saklamadığını bildiklerine göre Nedim Eren elindeki bu metnin varlığını nasıl açıklayacağını bilemiyordu.

Daha önceleri romanın ilk yayınlanmış biçimini okuduğunda neler duyduğunu anımsamaya çalıştı. Nedim Eren'in *Soğuk Tanrı*'yla çok değişik bir ilintisi vardı. Herhangi bir okurun, yazılmış olan şeyi kendi dışında bir dünya sayması ve okuduktan sonra unutup gitmesi gibi bir şey değildi bu. Tam tersine *Soğuk Tanrı*, onun için, bitmiş, kimsenin bir şey ekleyemeyeceği ve çıkaramayacağı, son biçimini alıp tamamlanmış bir nesne anlamına geliyordu. Çağdaş roman sanatının bir parçası olan bu yapıt, onun için araştırmalarla, soruşturmalarla ve yorgunluklarla dolu olarak geçip giden bir zaman demekti. Şimdi romanın yeni bir biçiminin ortaya çıkması her şeye baştan başlamasını gerektiriyor, Nedim Eren kendini kandırılmış gibi hissediyordu.

Bu metni okuduktan sonra Nedim Eren kaygıyla düşünüyordu: Cemil Raşit'in insanların belleğindeki görüntüsünü değiştirmeyi başarabilecek miydi? Sonra bunu yapmak gerçekten gerekiyor muydu? Yazacağı kitap kaygılandırmıyordu onu; onun korktuğu, yayınlayacağı Cemil Raşit'in romanının bu yeni biçimiydi. Birçok eleştirmenin öfkeyle bu romanı Cemil Raşit'in yazmadığını ileri süreceğini biliyordu.

Peki, ben nasıl kuşku duymuyorum bu romanın onun olduğundan, diye düşünüyordu Nedim Eren, önünde duran dosyaya, kâğıt kalabalığına ve boş kahve fincanına bakarken. Cemil Raşit'in romanının yayınlanması, onun yazacağı kitabı gölgede bırakacaktı. Bir yazarın romanı dururken özyaşamöyküsüyle kim ilgilenirdi. Her şeye karşın, elinde tuttuğu bu metin, onun için yepyeni gizlerin ve yaşantıların kapısını açabilecek bir anahtar özelliği taşıyordu.

Düş

Nedim Eren, Aydın Tan'ı, Kumbaracı Yokuşu'ndaki *Fıçı Bar*'da, perşembe akşamları yapılan ve çoğunlukla genç şairlerin katıldığı bir toplantıya götürdü.

Bir akşamüstü Galatasaray'da buluştular. Bu bar, Aydın Tan, Cemil Raşit ve öteki arkadaşlarının bir zamanlar oldukça sık gittikleri *Dar Kapı*'ya çok yakındı. Aydın Tan orayı da görmek istedi, yollarını biraz uzattılar. Ne yazık ki *Dar Kapı* şimdi bir marangozhane olmuştu.

Perşembe akşamları *Fıçı Bar* genellikle çok kalabalık olurdu. Nedim'le Aydın Tan, mikrofonun yakınında bir masaya oturdular. *Fıçı Bar*'da yapılan bu toplantılar, o sıralarda isteyen herkesin istediği bir şiiri okumasına dönüşmüştü; bu yüzden bar, şairlerden çok şiirseven öğrencilerle tika basa doluydu. Henüz birkaç şiir dinlemişlerdi ki, Aydın Tan sigara dumanından ve kalabalıktan bunalınca çıkmak zorunda kaldılar. Güzel bir eylül akşamıydı. Bardan çıktıktan sonra, Cumhuriyet Caddesi boyunca Nedim Eren, Aydın Tan'a evine kadar eşlik etti.

Yol boyunca, Aydın Tan, ona, Cemil Raşit'in bunalım geçirdiği bir dönemden söz etti. Bu dönem çoğu araştırmacı tarafından görmezden gelinmişti. Üstelik bu dönemde Cemil Raşit oldukça verimliydi. *Gemiler, Balıklar ve Geciken Deniz Üstünder Bu Ürkek Şiir* başlıklı yazısında, durumuyla ilgili oldukça önemli ipuçları veriyordu. Sonra arkadaşları Dr. Fikret Şenkaya'dan söz etti. O zamana dek Nedim'in Fikret Şenkaya'yla tanışmamış olduğuna inanamıyordu. Çünkü Cemil Raşit'in üzerinde Dr. Fikret Şenkaya'nın büyük bir etkisi olmuştu. Bir yazar olarak Cemil Raşit'in ruhbilime olan ilgisi, Dr. Fikret Şenkaya'nın hastası ve yakın bir dostu olarak bir meraka dönüşmüş, giderek güçlenmişti.

Nedim, anlattıklarından ötürü Aydın Tan'a teşekkür etti ve ilk fırsatta gidip doktoru ziyaret edeceğini söyledi.

Eve döndükten sonra Nedim Eren, eski bir derginin sayfaları arasında Aydın Tan'ın sözünü ettiği yazıyı buldu. Yazıyı okuyup bitirdiğinde, bir süre ne düşüneceğini bilemedi. Cemil Raşit'in içinde bulunduğu tuhaf ruh durumu, gördüğü şaşırtıcı hayaller, bütün ağırlığıyla üzerine çöken o garip bunalım, bu yazıdan açıkça çıkarılabilirdi. Yazının sonlarında bir yerde şöyle diyordu:

"Bu tuhaf durum nasıl sonuçlanacak, bilmiyorum. Şaşırtıcı hayaller görmeye başladım. Çıkıyorum sokaklara ve bir de ne göreyim, hep balık ölüleri. Oysa denizden ne denli uzaktayız."

Nedim Eren, hemen ertesi gün, Aydın Tan'ın verdiği telefon numarasından Doktor'u aradı. Telefona çıkan ince bir kadın sesi doktorun çıktığını ve bir saat sonra döneceğini söyledi.

Nedim Eren bu süreyi İstiklal Caddesi'nde vitrinlere bakarak geçirirken sonra, telefonla bir kez daha aramadan doğrudan gitmeye karar verdi.

Doktor Fikret Şenkaya'nın ofisi Lamartin Caddesi'nde, eski bir binanın en üst katındaydı. Onu biraz kuşkuyla karşıladı ve pek zamanı olmadığını, ne sormak istiyorsa acele etmesini söyledi. Nedim Eren, ona Cemil Raşit'le ilgili bir araştırma yaptığını ve onunla görüşmesini Aydın Tan'ın salık verdiğini söyledi. Öğrenmek istediği birkaç şey vardı.

"Ne gibi şeyler?" diye sordu Doktor.

"Cemil Raşit'in bunalımının nedenleri ya da o zamanlar ne tür bir yankınmayla size geldiği gibi araştırmama yardımcı olacak şeyler," dedi Nedim.

Doktor, bu türden sorulara yanıt vermenin ilkelerine aykırı olduğunu söyledi.

"Siz aynı zamanda Cemil Raşit'in eski bir arkadaşısınız, birtakım ortak anılarınızı anlatarak bile bana büyük bir yardımda bulunmuş olursunuz," dedi Nedim Eren. Cemil Raşit'in son romanı *Soğuk Tanrı*'da, düşlerden ve düş yorumlarından uzun uzun söz ettiğini söyledi. Doktor romanı tümüyle okumamıştı ama Nedim'in anlattığı ilgisini çekmişti.

"Demek düş yorumları diyor, öyle mi?" diye mırıldandı Doktor. Onu hafta sonunda Büyükkada'daki evine çağırdı; o gün görmesi gereken hastalar bir hayli çoktu, hafta sonu bu konuyu daha rahat konuşabilirlerdi.

Nedim Eren bu öneriyi sevinerek kabul etti. Caddenin kalabalığına çıktığında bu ziyaretin umduğundan da verimli olacağı gibi bir duyguy-

la doluydu. Hafta sonuna daha üç gün vardı ve Nedim Eren'e bu üç gün geçmek bilmez geldi.

Nedim Eren, Doktor'un Büyükkada'daki yazlığının gösterişli ve ağır bahçe kapısını açarken düşünüyordu: Bu ziyaretin sonunda kafasında düğümlenen birtakım gizler çözülecek miydi? Doktor onu niçin çağırmıştı? Belki Doktor da kendisinden bir şeyler öğrenmeyi umuyordu. O zamana kadar tuhaf bir biçimde gözlemlediği gibi, attığı her adım bilinmeyenleri çoğaltmaktan, her şeyi daha da karmaşıklaştırmaktan başka bir sonuç vermemişti.

Fikret Şenkaya onu loş ve geniş bir çalışma odasında karşıladı. Duvarlar boydan boya kitaplar ve dosyalarla kaplıydı. Masasının hemen önündeki bir koltuğu göstererek, "Lütfen oturun," dedi.

Nedim ona kısaca romanı özetledi. Kuşkusuz eski basımına göre yaptı bunu, eline geçen yeni biçiminden henüz hiç kimseye söz etmemişti. Romanda düşlerle ilgili bölümleri anlattı, *Düş Kadın* kavramından söz etti.

Doktor kalkıp masanın yanındaki bir dolaptan aldığı büyük bir dosyayla döndü ve arasından çıkardığı kâğıtları masaya bırakarak Nedim Eren'e baktı.

"Özellikle bu düşü Cemil Raşit kendi elyazısıyla yazmıştır, ne yazık ki incelemeniz için bile size veremem. Bana inanmak zorundasınız."

Sonra önündeki kâğıtlara elinin tersiyle vurarak konuşmasını sürdürdü.

"Gerçekten okumamı istiyor musunuz? Çünkü bu meslek ilkelerime aykırı ve ancak siz çok istediğiniz için yapacağım bunu."

"Evet, istiyorum," dedi Nedim Eren, sesinde belirgin bir vurguyla "Lütfen okuyun."

Doktor ona Cemil Raşit'in gördüğü ve sonra yazdığı bu düşü tekdüze bir sesle okumaya başladı.

"Karanlık bir ormanda tek başıma yürüyor ve bir süre sonra açıklık bir alana geliyorum. Burada çevreye yayılmış bir kalabalıklı karşılaşıyorum. Kimisi ikişer üçer kişilik topluluklar halinde dolaşıyor, kimisi bir yanı açık çadırların içinde oturuyor, belki de uyuyor ya da yemek pişiriyor. Beni karşılayan gençten bir adam, uyuyabileceğim bir yer gösteriyor. Çevredeki zor duyabildiğim bir sesle aralarında konuşuyorlar, karşımdaki adamın gözleri gizemli bir ışıkla parlıyor. Çok yorgunum, gösterdiği yere hemen uzanıyorum. İç çekmeler ve mırıldanmalar arasında geliyor

uyku ve karışık bir düş görüyorum. Bu düşü onlara anlatmamam gerekir, diye düşünüyorum. O sırada kulağıma, uyudu, artık tören başlayabilir, sözleri çalınıyor ve durumumu hiç bozmadan ne olup bittiğini anlayabilmek için kısık gözlerle çevreyi süzüyorum. Kalabalık meydanın tam ortasında yanan bir ateşin çevresinde dans ediyor. Birden uzak bir köşede, bir kadının uzanmış yattığını görüyorum. Dans edenler kısa bir an topluca yere çöküyor, şimdi ateş daha da güçlü, gökyüzüne doğru yükseliyor. Kadının yüzü aydınlanıyor, kâğıt gibi bembeyaz bir yüz bu, neredeyse ölü diyebileceğim bir yüz. Onu tanıyorum, bir zamanlar çok sevdiğim, onun yüzünden çok acı çektiğim bir kadın bu. Yüzümü ateş basıyor ve işte yine düşlerime girerek benden öç alıyor diye düşünüyorum. Bu arada ateşin çevresinde dans edenlerin arasından sıyrılan birisi sürünerek yaklaşıyor ve onunla sevişmeye başlıyor. Kadının karşılık verip vermediğini göremiyorum. Gözlerimi yeniden kapıyor ve uyur gibi yapıyorum. Fısıltılar yine bana kadar geliyor, müzik giderek daha da hızlanıyor. Tören ne kadar sürüyor bilmiyorum, hep aynı durumda yatmaktan her yanımda karıncalanıyor. Sonunda dayanamayıp sanki yeni uyanmışım gibi yerimden ağır ağır doğruluyorum ve ne olup bittiğinin hiç ayırımında değilmişim gibi uzakta kımıldamadan yatan karaltıya doğru ilerliyorum. Ortalıkta hiç kimsecikler yok ve ateşin sönmek üzere olduğunu görüyorum. Elime bir ucu yanan odunlardan birisini alıyor, üzerindeki örtüyü hafifçe aralayıp yüzünü aydınlatıyorum. Yanılmamışım, solgun bir yüz bu, yarı aralık dudaklarının kıyısından kan sızıyor. Baygın ya da ölü olduğunu anlayamıyorum, işte o zaman üzerindeki örtüyü çekiyorum ve bedeninin örselenmiş olduğunu görüyorum. Oradan kaçır gibi uzaklaşıyorum. Orman karanlık ve nereye gideceğimi bilmiyorum. Çamurlu dar bir patikada yüzü oldukça tanıdık gelen birisine rastlıyorum, bana ne olduğunu, niçin kaçtığımı soruyor. Başıma gelenleri anlatıyorum ama kadını tanıdığımdan söz etmiyorum. Bana, gizli bir dini oluşturan bu topluluğun işine karışmanın gereksiz olduğunu, bunun benim için hiç de iyi olmayacağını, bütün bu gördüklerimi kimseye anlatmamamı söylüyor. Onu onaylıyorum ama ikiyüzlü bir onaylama bu, gerçekte ne yapılabileceğini düşünüyorum. Adamdan ayrıldıktan sonra ağaçların arasında yürümeyi sürdürüyorum, adamsa geldiğim yönde gözden yitiyor. Birden yüzünün bana bildik gelmesindeki nedeni anlıyorum, o da bu garip dinsel topluluğun bir üyesi, çünkü gözlerinde daha önce ötekilerde gördüğüm aynı gizemli parıltı vardı. Daha hızlı koşmak için çabalıyorum, ama çok zor bu, çünkü ormanın zemini alabildiği-

ne çamurlu, durmadan ayaklarım kayıyor. Çok kısa bir süre sonra peşime düşeceklerini biliyorum. Uzakta, biraz uzakta küçük bir açıklığın belirdiğini görüyorum ve yeni bir çabayla oraya doğru koşmak istiyorum. Geldiğim yönden, gittikçe yaklaşan bir kalabalığın uğultusunu duyuyorum.

Doktor okumasını bitirdikten sonra Nedim Eren'e baktı. "Doğrusu bu düşün akla uygun bir çözümlemesini yapmak bana hiç de kolay görünmüyor," dedi başını sallayarak.

"Evet, tuhaf ve karanlık bir düş, anlattığı sanki bir deliler şöleni," dedi Nedim Eren. "Bana romanın sonlarında, bir gemide yapılan o tuhaf dans sahnesini anımsattı. Bir de romanın kahramanı, düşünde bir yanardağ ve kollarını açmış bir kadın görür. Sonra da bu kadını bulabilmek için Yunanistan'a gider." Sonra çekinerek sordu: "Sizin okuduğunuz bu düşteki kadın kimdi?"

"Bakin," dedi Doktor, önündeki kalın dosyaya vurarak, "bu gerçekte hiç önemli değil, yalnız size şu kadarını söyleyebilirim: Düş ve söylencelerde gerçekten önemli olan şeylerin genellikle ikincil bir rol oynadıklarını ve önemsizmiş gibi göründüklerini sakın aklınızdan çıkarmayın. Bu kadın kesinlikle sizin sözünü ettiğiniz kişi değildi. Zaten sizin romanda anlatıldığını söylediğiniz gibi bir kadından ve bu kadının görüldüğü bir düşten bana hiç söz etmedi." Nedim'in ısrarlarına direnemeyip bu düşün neredeyse durup dururken okuduğu için az da olsa bir pişmanlık duyduğu belliydi.

"Peki," dedi Nedim Eren, "bu kadın Yunanistan'da yaşayan sevgilisi Thalia olamaz mı?"

"Onun olmadığını kesinlikle biliyorum," dedi Doktor "Neden derse-niz, bu kadınla tanışmıştım ben. Cemil Raşit'in eskiden tanıdığı ve âşık olduğu bir kadındı bu."

"Yani Şeyda Gözen," dedi Nedim, bu kez doğru ismi bulduğundan hiç kuşkusu yoktu.

"Hayır, o değildi, çok daha eskiden tanıdığı başka birisiydi. Bakın, bu kadının gerçekten konumuzla en küçük bir ilgisi yok."

Nedim, çaresiz bu kez yenilgiyi kabullendi. Bunu izleyen suskunluk-ta Doktor sıkıntılı sıkıntılı önündeki dosyayı karıştırdı.

"Nasıl yorumlamıştınız bu düşü?" diye sordu Nedim Eren. "Gizli bir eşcinsellikten kaynaklanan çözümsüz ve duygusal sorunlar mı?"

Fikret Şenkaya, Nedim'e ayıplarmış gibi baktı. "Bu konuda konuş-mak ilkelerime aykırıdır," dedi. "Daha önce karar vermemiz gereken

şudur: bu düş, bir arzunun doyumu mu, yoksa bir bilginin aktarılması mıdır? Bu düş akıldışı bir arzunun doyurulmasıdır. Bizim için gerçekten önemli olan şey bir anlamda bu düşü anlayabilmiş olmamızdır. Bu düşte, Cemil Raşit'e ilişkin karakter özellikleri ile gerçek yaşantılar ve şimdiki zaman ile geçmiş, kendi içinde anlamlı tek bir görüntü oluşturmuştur."

Doktor fazla konuştuğunu düşünmüş olacak ki, bu konuyu kapatalım anlamına gelebilecek ani bir davranışla önündeki dosyayı hafifçe itti. Bir süre hiç konuşmadan durdular.

"Size bir şey sormak istiyorum," diye başladı Doktor. "Cemil Raşit için bir eylem adamı diyebilir miyiz?"

"Nasıl yani?.."

Nedim Eren'i hiç beklemediği bu soru şaşırtmıştı.

"Şöyle, sözgelimi kızılderililerde konuşma güçlüğüne hiç rastlanmamasının nedenini biliyor musunuz?"

Nedim Eren, sıkıntıyla ellerini oğuşturduktan sonra bilmediğini kabul etti.

"Çünkü onlar konuşmaktan çok eyleme önem verirler. Dillerinde konuşma güçlüğüyle ilgili bir anlama gelebilecek herhangi bir sözcük yoktur. Diyeceğim, Cemil Raşit..."

Nedim Eren, Doktor'un sözünü kesti.

"Ama bakın Cemil Raşit çok iyi konuşan bir insandı. Üstelik de bir yazardı. Yani fazla konuşmasına bir gerek yoktu."

Doktor, bir el hareketiyle onu susturdu.

"Söylemek istediğim bu değil. Biliyorsunuz, bizim Cemil Raşit'le olan dostluğumuz çok eskilere dayanıyor. Oysa onun bu bunalımı, bana bir doktor olarak gereksinim duyması, yurt dışında uzunca bir zaman yaşadıktan sonra dönüşündeki kısa bir süreyi kapsıyor. Bu yüzden özellikle onun yurt dışında bulunduğu günlerin bunalımlarını, ülkesini terketme nedenlerine bağlı olarak düşünmemiz gerekiyor. Konuştuğu dilden uzak kalmasının, ki insanın yurdundan uzak olmasının kaçınılmaz bir lanetidir bu, işte bu sıkıntının ruhunda yarattığı fırtınaları bir düşünün. Sorumu yineleyeceğim: Bir eylem adamı diyebilir miyiz?"

Nedim Eren, kısa bir an düşündü. Cemil Raşit üzerine yazılanları, tuttuğu notları, anlatılanları... Ellerini çaresizlikle masaya koyarak, "Bilemiyorum," dedi, "eylem adamı ya da düşünce adamı diye ayırmak gerekir mi? Bunların ikisi de sonuçta aynı adamda birleşemez mi?"

“İşte!” dedi Doktor. “Bir yargıda bulunmaya korkuyorsunuz. Evet, bir eylem adamıydı bence. Ama her eylemin bitiminde geriye kalan boşluğun bilincindeydi. Bu yüzden de bu boşluğu düşünsel bir çabayla doldurmaya çalıştı. Kendisi de geçmişine baktığı zaman, çocukluğunda uğradığı hakaretleri ya da küçük düşmeleri, ki bütün bunları bana uzun uzun anlatmıştı, insanların onu gerçek kimliğiyle tanıyamamasına bağladı.”

“Gerçek kimlik mi?”

“Düşündüğümüz her şeyi söylemememiz konusunda içimizde bir engel duyarız,” dedi Doktor. “Ama sonra ne olur bilir misiniz, içimizden geçenleri söylemeye zaman bulamadığımızı düşünürüz. Zaman hep vardır, o zamanı ve olanakları insan kendisi yaratır, sonrası nedir ki, birtakım hayıflanmalar, gecikmiş olmanın getirdiği kuruntular.”

Nedim Eren bir şey demedi, yalnızca kahvesinden bir yudum aldı. Cemil Raşit’in ilk aşkını, sevdiği kızla karşılaşmayı durmadan erteleyişini ve küçük kâğıtlara yazdığı şiirleri anımsadı. Doktor, ağır, etkili bir sesle konuşuyor, elindeki kitap açacağıyla önündeki dosyaya arada bir, konuşmanın vurgusuna göre hafifçe vuruyordu.

“Yani kafasında hep yapılmadık bir şey, söylenmedik sevgi sözleri, gidilmedik bir yer kalıyordu. İşte sizin söz ettiğiniz, romanında geçen *Düş Kadın* kavramı. Başkaları, yapmacıklı ve ketum görünümünü aşır, ruhunda olup bitenleri kestiremiyordu. Böylece Cemil Raşit giderek kendisine daha ironik bir yaşam biçimi kurdu. Sözünü ettiğim, yazmak veya konuşmak değil, bir yaşam biçimi. Zaten yazı dediğimiz şey bir eylem değildir. Onun sorunu kendisiyleydi, ne yapabilirim diye düşünüyordu. İçine çektiği her soluğun değerini vermeye çalışıyor, açıkçası hiçbir şey ona yetmiyor ve tam bir yaşam açlığı çekiyordu. Doğrusu yazdığı romanlar da pek ilgilendirmiyordu onu.”

Nedim Eren biraz da şaşkınlıkla, Aydın Tan’ın *ironi*’yle ilgili yazısını anımsadı.

“Peki, ne yaşamıştı bu sözünü ettiğiniz geçmişte?”

“Bunu anlatabilmek çok zor,” dedi Doktor, eliyle duvardaki raflarda sıralanan dosyaları, yanındaki bir masada duran bilgisayarını gösterdi. “Biliyor musunuz, geçmişini düşünürken bir ölçüde abarttığı acıların fiziksel olduğuna kesinlikle inanmıyorum. Daha çok yalnız ve yatılı bir okulda okuyan her çocuğun başına gelen türden ruhsal acılardı bunlar. İşte bunun sonucunda yazmaya başladı.”

Doktor'un yorumu üzerine Nedim Eren elinde olmadan gülümsedi.

"Söylediklerim size yanlış ve aşırı yorumlar olarak gelebilir. Üstelik uzmanlık alanımın dışına çıktığımın bilincindeyim. Oysa söylemek istediğim şey çok yalın. Cemil Raşit'in bütün yakınmaları, çevresindeki insanların davranışlarından çok kendi karmaşık kişiliğinin ve bilincinin kaçınılmaz bir sonucuydu. Sevilmediğine inanıyordu, bu da onu giderek daha hırçın ve çekilmez bir insan yapmıştı."

Nedim Eren, Doktor'un yorumunu onayladığını belli etmek istercesine hafifçe başını eğdi. Doktor düşüncelerinin olumlu karşılanmasından hoşnut kalmıştı. Sanatçılarla delilik arasındaki ortak noktalar ve ayrımlar üzerine mesleki bir kitap hazırlıyordu. Bu kitapta tanıdığı sanatçılara, özellikle de Cemil Raşit'e değinmek istiyordu. Nedimle konuşurken gizlediği kimi görüşler, belki Cemil Raşit'in düşünün ayrıntılı bir yorumu bile işte bu kitapta yer alacaktı. Doktor gereksiz söylentilerden kaçınmak için böyle bir kitap yazdığından Nedim'e söz etmemişti.

"Size nasıl bir nedenle gelmişti?" diye sordu Nedim Eren. Daha önce Doktor bu soruya sert bir tepki göstermişti. Şimdi Nedim Eren bu soruyu sorarken Doktor'la aralarında doğan yakınlaşmaya güveniyordu.

Doktor içini çekti. "Nasıl bir nedenle mi? Yardıma gereksinim duyduğu için olmalı. Kuşkusuz bir insanın yardıma gereksinim duyması ve bunu belirtmesi tümüyle doğal ve insani bir davranıştır." Siz aynı kanıda değil misiniz der gibi Nedim Eren'e baktı. "Bakın, Cemil Raşit'in kişiliğinin bir özelliğini size açıklamak isterim." Nedim Eren merakla bekliyordu. "Yaşam deneyiminin ona bıraktığı tortu, o garip bıkkınlık duygusu."

Nedim Eren bu tanımın *Soğuk Tanrı* romanındaki kişilikle de örtüştüğünü düşündü. Doktor söylediklerinde haklı olabilirdi.

"Cemil Raşit sabırsız bir insandı, yaşamaya duyduğu büyük tutkudan dolayı neredeyse eli ayağı birbirine dolaşıyordu. Sevgiileriyle ilişkilerinde ilk dokunuşa ve öpüşe sıra gelmeden sıkılıyordu ve neredeyse bir ilk bakış yetiyordu ona. Düşünebiliyor musunuz, her gün yaşanan yüzlerce yeni ilk bakışlar, sonsuz oburlukta bir tür imge tüketimi."

Nedim Eren, *Erotik Şiirler*'i ve kütüphaneci kadının bacaklarını düşündü. O zamanlar hem hiç acelesi yoktu, bir kadının bacaklarını uzun uzun seyredebilecek istediği kadar zamanı vardı, hem de ero-

tik görüntüler evreninde henüz bir acemiydi. Sonra yeniden romanı anımsadı, *Düş Kadın*, gerçekte yalnızca bakılan ve görülen bir nesneden başka bir şey değildi. Kuşkusu kalmamıştı, Doktor bu kez gerçeğe iyice yaklaşmıştı.

Nedim Eren kendi bulgularını anlatmaya başladı. Doktor dinlermiş gibi hafifçe başını sallıyordu. Nedim Eren, özellikle Doktor'un ilgisini çekeceğine inandığı yazarlardan örnekler seçiyordu. Nedim Eren coşkuyla anlatıyor, oysa Doktor onu pek dinlemiyordu, çünkü tam bu sırada Nedim gelmeden az önce, *Soğuk Tanrı*'dan yeni okuduğu bir bölümü düşünüyordu. Biraz önce Nedim'i yanıtlarken aklına ilginç bir düşünce gelmişti. Nedim'i uğurladıktan sonra, çalışma masasının başına geçmek, söz konusu bölümü bir kez daha incelemek, tuttuğu notları gözden geçirmek ve böylece çok önem verdiği kitabını, yayınlanmadan önce daha yetkin bir duruma getirmek istiyordu.

Bir Yanılsamanın Ardında

İstanbul gazetelerinin arşivlerinde, Cemil Raşit'in kayboluşuyla ya da ölümüyle ilgili ayrıntılı yorumlar kolaylıkla bulunup yeniden okunabilir; bu yazılarda eksik olan, her çözümleyici kafanın kolayca kavrayacağı gibi, bu ölümün akıl almaz bir biçimde zamansız ve anlamsız oluşudur.

Yemekte bulunan gazetecilerden biri, Cemil Raşit'in o gece düşünceli görüldüğünü yazarak aslında kendi canına kıymayı düşünüyordu demek istiyordu; Cemil Raşit birkaç kez karanlık denize dönmüş ve uzun uzun bakmıştı. Başka bir gözlemci, yazarı çok yakından tanıdığını ileri süren birisiydi bu, Cemil Raşit'in yemeğin başında yaptığı kısa konuşmanın açık bir veda oluşuna dikkat çekiyordu. Aynı gözlemcinin anlattığına göre, davetin bitimine doğru Cemil Raşit'e niçin bu denli hüzünlü görüldüğünü sorduğunda, Cemil Raşit yanıt vermemiş, gözlerini denizden geçen ışıklı bir tekneye dikerek hareketsiz kalmıştı.

Bütün bunları okuduktan sonra Nedim Eren, Cemil Raşit'in kayboluşuyla *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nda anlatılanlar arasında sandığından daha çok benzerlik olduğunu düşündü. Bundan, kimi arkadaşlarına, bu arada Aydın Tan'a da söz ederek düşüncelerini öğrenmek istedi. Arkadaşları bunun önemli bir buluş olduğunu söyleyerek onu kutlarken, Aydın Tan bütün bunların o denli önemli benzerlikler olmadığını söyledi.

Aydın Tan'da Cemil Raşit'in çeşitli zamanlarda çekilmiş fotoğrafları vardı; bir kısmı zamanın gazete ve dergilerinde yayımlanmış, bir kısmı da özel albümlerden edinilmişti. Hazır konu açılmışken bunları Nedim'e gösterdi, fotoğraf konusunda yazılmış öykülerden ve çekilmiş filmlerden söz etti. Cemil Raşit'in yer aldığı bu fotoğraflara bakmak Nedim Eren'e tuhaf bir heyecan veriyordu.

Aydın Tan'ın evine yaptığı ziyaretten yaklaşık üç ay sonra arkadaş-

ları, bir söyleşi sırasında dikkatini, birkaç hafta önce gözünden kaçmış olacak *Leydi Kırbaç'ın intihar oyunu* başlıklı kısa bir gazete haberine çektiler:

"İngiltere'nin skandal kadını, fahişeler kraliçesi Lindi St. Clair, intihar ettiğine ilişkin birçok iz bırakıp kaybolduktan altı gün sonra, Florida'da ortaya çıktı ve bu oyunu yeni çıkacak kitabının reklamı için yaptığı-nı belirtti. İflas eden ve yaklaşık yüz on bin sterlin vergi borcu olan Clair, isim isim politikacıların aşk dosyalarını açacağını açıkladıktan sonra kuş-kulu bir biçimde ortadan kaybolmuştu. Kiraladığı otomobil, İngiltere'nin güneyinde, bir uçurumun yanında bulunmuştu."

Aydın Tan haklıydı, diye düşündü Nedim, aranılan bir benzerlikse işte şu gazete haberi de *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* romanını birçok ba-kımdan andırıyordu.

Nedim Eren, arşivdeki eski gazetelere yeniden bir göz atmasının yararlı olacağını düşündü, bu kez özellikle fotoğraflara dikkat edecekti. Bu konuda özel bir çaba göstermesine hiç gerek yoktu, çünkü o günlerde yayınlanmış hangi gazeteyi açsa Cemil Raşit'in resimleriyle karşılaşılıyor-du, çoğunlukla yüzünde alaycı, gizemsel bir anlatımla. Araştırmayı sür-dürürken, gazetelerden birinde yemeğin verildiği geceye ilişkin bir fo-toğraftaki ayrıntı Nedim Eren'in dikkatini çekti. Bir kutlamanın, görünüş-e bakılırsa, alışıldık bir resmi: yüzler gülüyor, masada tabak çanak kala-balığı, havaya kalkmış kadehler, Cemil Raşit hafif yan dönmüş, kendisine uzatılan bir kitabı imzalıyor, biraz sonra kadehini havaya kaldıracak.

Fotoğrafta Aydın Tan en asık yüzünü takınmış, ağzını büzmüş, çev-resindekilere yargılayıcı bakışlar atıyor, yanında bir başka tanınmış şair, biraz ötede Cemil Raşit'in yayımcısı oturuyor.

Aydın Tan'ın o gece asık yüzlü olmasındaki nedeni çok daha son-ra öğrenecek Nedim Eren; masada Cemil Raşit'in uzağına düştüğü için üzüntülü, oldukça gergin, bunca yıldır görmediği dostunu gereksiz bir kalabalıkla paylaşmak zorunda, ayrıca başıbozuk bir gürültünün, çocuk-ça bir şamatanın sürdüğü böyle bir masada önem vermediği insanlarla oturmak kişiliğini yaralıyor ve bu durumu kendisi için ciddi bir biçimde küçültücü buluyor.

Bu fotoğraftaki bir ayrıntı hepsinden önemli: Cemil Raşit'in bir oku-run getirdiği kitabı imzalarken sol elini kullanması. Bu konuyu aynı gün telefonla Aydın Tan'a sordu. Aydın Tan, Cemil Raşit'in büyük bir çoğun-luk gibi sağ eliyle yazdığı konusunda hiç kuşkusu olmadığını söyledi.

Nedim'in Cemil Raşit'le ve söz konusu yemekle ilgili sorular sorması başlangıçta Aydın Tan'a garip gelmişti. Nedim, kendisi yemekte bulunmamasına karşın, öyle ayrıntılardan söz etmişti ki, orada bulunanların bunları görmemiş olması şaşırtıcıydı. Oysa Nedim Eren bu sonuca başkalarının anlattıkları üzerinde düşünerek varmıştı. "Siz o yemekte bulunduğunuza göre," demişti Aydın Tan'a, "diyelim ki yerine bir yabancı geçmiş olsa, onun Cemil Raşit olmadığını anlayabilir miydiniz?"

Nedim Eren, Aydın Tan'a o özel gecede Cemil Raşit'te bir tuhafılık görüp görmediğini sorduğunda hattın öteki ucunda uzun bir sessizlik oldu. Buna karşın bir süre sonra Aydın Tan'ın hiçbir açıklama istemeden ne sorduğunu çok iyi anlamış gibi kendisini yanıtlaması Nedim Eren için oldukça şaşırtıcıydı.

"O berbat gece bir karışıklıktır gidiyordu, ama olağanüstü hiçbir şeyin farkına varmadım. Yalnızca şu: Cemil Raşit şarabı hiç sevmezdi, o gece özellikle şarap içti, evet o geceden bir tek bunu anımsıyorum," dedi Aydın Tan. "Cemil Raşit masada oldukça uzağıma düşmüştü, bu yetmezmiş gibi çevresi hayran ve gazeteci kalabalığıyla sarılmıştı. Onu uzun yıllar geçtikten sonra ilk kez görüyordum. Dış görünüşündeki kimi değişiklikleri saymazsak, yüzündeki zamanından önce belirmiş kimi kırışıklar sürgün yaşamının kötü izleri olabilir, diye düşünmüştüm. Biraz daha yaşlanmış ve oldukça zayıflamıştı, ama onda beni asıl şaşırtan şu oldu: benim tanıdığım Cemil Raşit'i düşündüğümde, her yeni yapıtını bitirişinde, onu ne zaman görmüşsem, sanki ruhu bedeninden boşalmış gibi asık bir yüz, neredeyse günlerce hemen hiç konuşmayan aksi bir adam anımsıyorum, oysa o gece çok içmemesine karşın neşeli ve konuşkandı."

"Bunda olağanüstü ne olabilir ki?" dedi Nedim Eren "Belki ülkeye döndüğü için, belki de dostlarını gördüğü için mutluydu o gece, ne dersiniz?"

Aydın Tan'ı anımsadıkları coşturmuş olmalıydı, heyecanla sürdürdü konuşmasını:

"Hayır, sevdiği insanların çoğu yoktu. Ne yazık ki o sıralarda Ersin Arman, yurtdışındaydı, Cemil Raşit onuruna verilen söz konusu yemekte bulunamadı. Fikret Şenkaya da bilimsel bir sempozyum nedeniyle yurtdışına gitmişti. Eski dostlarından bir tek ben vardım. Üstelik konu yalnızca nasıl görüldüğü değil, davranışları. Düşündükçe daha iyi anımsıyorum, birisi romanla ilgili bir şeyler sordu, Cemil Raşit coşkuyla anlatmaya başladı. İşte bu benim tanıdığım Cemil Raşit'e hiç de uygun olmayan bir davranıştı.

“Nasıl davranırdı sizin tanıdığınız Cemil Raşit?” diye sordu Nedim Eren.

“Daha önce anlattığım gibi, ilgisiz, evet ilgisiz olurdu. Bitirdiği bir yapıttan söz etmesini sevmezdi. Size bununla ilgili bir anımı anlatmak isterim.”

Nedim Eren, giderek ilginçleşen bu telefon konuşmasının yüz yüze yapılmasını yeğlerdi, ama sürdürmekten başka çaresi yoktu. Aydın Tan anlatmasını sürdürdü:

“Cemil Raşit’in evinde yapılan edebiyat toplantılarından söz edildiğini duymuşsundur. Yanlış anımsamıyorsam yeni bir kitabının yayınlanışı nedeniyle, genç bir gazeteci, Cemil Raşit’le söyleşi yapmak için eve geldi. Kararsız görünüşlü bir adamdı, edebiyatla pek ilgisi olmadığı davranışlarından ve konuşmalarından kolaylıkla anlaşılıyordu. Sorulara geçildi. Cemil Raşit birbiriyle neredeyse çelişen yanıtlar veriyordu. Sanırım kafasının içinde, daha önce tartışılan konuyla uğraşıyordu. Sorular birbirini izledikçe, yanıtlar da gittikçe daha ürkütücü oluyordu. Cemil Raşit, kadınların onu heyecanlandırmamasından, sabahları gürültü yapan gezgin satıcılardan, gördüğü karabasanlardan, geçimini yazarak sağlamamaktan yakınıyordu. Gazeteci ne yapacağını şaşırmıştı; okurlarına sunacağı anlaşılır düşüncelere gereksinimi vardı. Cemil Raşit’in vurdumduymazlığı onu dehşete düşürmüştü. Cemil Raşit’in ağızından yazabileceği olumlu bir düşünce yakalayabilmek için talihini somut bir soruyla denemek istedi. İyimser yanıtını örtük biçimde içeren bir soruydu bu: ‘Sonuçta başarınızdan hoşnutsunuz değil mi?’ ‘Hayır, bu bir başarı değil,’ diye yanıtladı Cemil Raşit, sonra durumuna ilişkin yeni açıklamalara girişti: ‘Hiçbir şeye ilgi duymamanın ne denli yorucu olduğunu bilemezsiniz,’ dedi yüzünü buruşturarak. ‘Bir işi sonuna dek götüremiyorum, iki gündür tek bir cümle bile yazamadım, bu mu başarı?’ Gazeteci çaresizlik içinde Cemil Raşit’e baktı, ‘Yani bu romanı yazmış olmaktan hoşnut değil misiniz?’ dedi. Cemil Raşit durdu, adamı sanki yeni görüyormuş da tanımak istermiş gibi uzun uzun süzdü, ‘Siz neden söz ediyorsunuz?’ dedi, ‘Hangi romanmış bu?’ Gazetecinin yüzünü görmeyi isterdim, ne yanıt vereceğini şaşırmıştı.”

Nedim Eren hattın öteki ucunda Aydın Tan’ın neşeyle güldüğünü duydu. Sonra teşekkür ederek telefonu kapattı.

Sözcüklerin Cehennemi

Soğuk Tanrı'nın elyazmaları eline geçtikten sonra Nedim Eren, bu konuda nasıl bir tutum takınacağına bir türlü karar verememişti. Elyazmalarının gerçekten Cemil Raşit'in olduğunu kanıtlamanın çok büyük bir anlamı yoktu, çünkü Cemil Raşit yurtdışında romanı yeniden yazmış olabiliyordu. Kararsızlığının ağır yükünü ve bütün bu türden kuşkularını birleriyle paylaşmak istiyordu.

O sıralarda Ersin Arman'ın yeni bir kitabı çıkmıştı. Nedim Eren, dergilerde bu konuda yayınlanan eleştiri yazılarını okumuştı. Bunlardan birinde Ersin Arman değişik yazarlardan çalıntı yapmakla suçlanıyordu.

Bu konuda ne düşündüğünü öğrenmek bahanesiyle, bir akşamüstü Aydın Tan'ın Cumhuriyet Caddesi 315 numaradaki evinin kapısını çaldı. Aydın Tan onu sevinçle karşıladı ve çalışma odasına aldı.

Aydın Tan'la konuşmaya başladıklarında her şey öyle hızlı bir biçimde gelişti ki, Nedim Eren edebiyatta çalıntı yapmakla suçlanan Ersin Arman konusunu açmaya olanak bulamadı. Öte yandan konuşulanlar, örtük bir biçimde de olsa, bu konuda Aydın Tan'ın ne düşündüğünü açıklıyordu.

Konu şiirden açılmıştı ve Aydın Tan birdenbire eski anılara daldı:

"Bir gün sabaha doğru Cemil Raşit'le *Şeytanın Cenneti*'nden çıkmıştık. Henüz kent tümüyle uyanmamıştı, biz de sabahın temiz havasını içimize çekerek yavaş yavaş yürüyor, bir yandan da gevezelik ediyorduk. Cemil Raşit bana şiirle ilgili düşüncelerini anlatıyordu. 'Çoğu kuram, şiirin geçmişe ve anılara dayandığını ileri sürer, oysa ben gelecekle ilgili bir sezgi olduğunu söylemek istiyorum,' dedi. 'Nasıl bir sezgi?' diye sordum. Kötü bir niyetim yoktu, yalnızca anlamak istiyordum. 'Geleceği düşünmek insana nerede durduğunu çok iyi açıklar, anlıyor musun?' dedi. 'Hayır,' dedim, 'anladığım söylenemez.' Cemil Raşit bana döndü ve kollarımdan tutup yüzüme

baktı. ‘Şiirlerinin başarılı olmamasındaki nedeni biliyor musun?’ diye sordu. ‘Çünkü herkesin yaptığın işi hiç mi hiç umursamadığının farkında değilsin. Senin ne yazdığın, ne düşündüğün kimin umurunda. Bunu gerçekten anladığın an, dehşete düşüp yazmaktan vazgeçmezsen, sözcüklerin bir çılgılık gibi kâğıdın üzerine dizildiğini göreceksin. Ama bunu gerçekten anladığında...’ Bir süre hiç konuşmadan yürümeyi sürdürdük. Şiirle ilgili bu sözleri beni biraz şaşırtmıştı, neden dersiniz şiirden söz etmesini hemen hiç sevmezdi, buna karşın en sevdiği konular, tarih felsefesi, beden ruh ikilemi, bir de yaşamın anlamıydı. Dil felsefesini de unutmamak gerek, her neyse, işte buna benzer konular, ama şiirden söz etmesi, işte bu olacak şey değildi.”

“Şiirden söz etmesini niçin sevmezdi?” diye sordu Nedim. “Ayrıntılı tanımlar arttığı zaman gerçekte o şeyi tanımlayamadığımızın farkına varırız. Şiir de böyle, tıpkı tanrı tanımları gibi, sayısız tanımı var, ama ne olduğunu hiç kimse bilmiyor. Bu Cemil Raşit’in hiç hoşuna gitmiyordu. Dili büyük bir soğukkanlılıkla kullanmak gerektiğine inanıyordu. Oysa şiire gelince durum değişti, şiirde insanın yazdıklarına yabancılaşması ve belli bir uzaklıktan bakması olanaklı olmadığı için herkes iyi şiir yazdığını sanıyordu. Cemil Raşit insanlar arası ilişkilerde dilin olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyordu; ona göre hemen her şey sonuçta bir yalana dönüşüyordu.”

“Ama bu çok korkunç bir şey,” dedi Nedim Eren. “Kendisini bu denli yalnız duyması, bu denli uzaktan bakması...”

“Bu denli de soğuk olması değil mi?” diye tamamladı Aydın Tan. “Evet doğru, o bir *Soğuk Tanrı*’ydı ve her zaman yalnızdı. Cemil Raşit’in üzerinde belirleyici etki yapmış, kendi kuşağından, belki iki üç kişi ancak sayılabilir. Eski ustalara gelince, onlara karşı garip bir entelektüel başkaldırısı vardı.”

Aydın Tan kısa bir süre söyleyeceklerini kafasında topladı, sonra kaldığı yerden konuşmasını sürdürdü.

“Bir yerlerde Cortazar, romanın sayıyla kazanmasına karşılık öykünün nakavtla kazandığını söylemişti. Doğrusu şiirin nasıl kazandığı konusunda düşüncelerini açıklamamış olması çok yazık. Çünkü bu konuda karar verecek bir hakemi bulması çok zor olacaktı. Şunu sakın unutmayın, şiir tümüyle kişisel bir dildir, böylece postmodern bir şiirin geleceği tartışılır, kişisel deyişten uzak, sonuçta harflerin karışıklığına indirgenmiş bir şiir. Hayır, şiiri bekleyen bir gelecek yok.”

Salondan acı acı çalan telefonun sesi geldi. Aydın Tan özür dileyerek kalktı.

Nedim Eren, Aydın Tan'ın söylediklerini düşündü, hiç de haksız sayılmazdı. Metnin yapısına değgin yeni bilgiler, yeni kavramlar artık okurun güvenini sarsıyordu, betimlemelerin hiç bir inandırıcılığı kalmamıştı. Bir düzyazıda bile kahramanın özellikleri ve düşünceleri konusunda anlatıcının saflığına artık hiç bir zaman güvenilemezdi. Şiire gelince, artık sahicilik ölçütünü tümüyle yitirmişti.

Aydın Tan geriye döndüğünde Nedim Eren masanın üzerindeki kitaplardan birisine göz atıyordu. "Çok iyi bir roman," dedi Aydın Tan, "okumanızı salık veririm." Sonra birden sorduğu bir soruyla Nedim'i şaşırttı.

"Enis Peker'in de şiir yazdığını biliyor muydunuz?"

"Ünlü oyuncu mu?"

"Evet, şunu sakın unutmayın, bu ülkede hemen herkes yaşamının bir döneminde *şiir* yazmıştır. Bizim Enis Peker'e gelince, dış görünüşüne ve sözlerine şiirlerinden çok daha fazla önem verdiği için o yıllarda yazdığı şiirlerin büyük bir çoğunluğunu, günümüzün şiire ilgili az sayıdaki insanı bile yapay ve sıkıcı buluyor. Bu sıralarda ne yapıyor dersiniz, o saçma sapan şiirleri yazmayı büyük bir inatla sürdürüyor ve geçmişin büyük şairleri gibi yazabilmek için bir bilgisayar programı üzerinde çalışıyor."

Nedim Eren, onun, kutlama gecelerinden birinde, Cemil Raşit'in şiirini okuyuşunu anımsadı. İyi bir oyuncu olduğu açıktı, ama insanın Enis Peker'i şiir yazarken düşünebilmesi çok zordu.

"Sonuç olarak, iki türlü şair var," dedi Aydın Tan gülerek. "Şiiri terk edenler ve şiirin terk ettikleri."

"Pek anlayamadım," dedi Nedim Eren, bunun yalnızca bir şaka olduğunu düşünerek.

"Çok yalın oysa," dedi Aydın Tan. "Siz şiiri zamanında terk etmezseniz sonunda o sizi terk eder. Şiir belki de anaerkil tanrıların unutturulmasının bir diyetidir erkekler için. Bu yüzden giderek iktidarsızlaşıyor."

Aydın Tan yerinden kalktı, çalışma odasının kapısından çıkarken durdu ve Nedim'e baktı, "Size ne içmek istediğinizi sormayı unuttum," dedi. Nedim teşekkür etti ve Aydın Tan birazdan içki bardaklarıyla döndü.

Nedim Eren konuyu Rasim Olcay'a getirdi. Onunla Cemil Raşit arasında çok eskiden sanat üzerine birtakım tartışmalar geçtiğini duymuştu.

"Rasim Olcay mı?" dedi Aydın Tan. "Onu yıllardır tanırım, Cemil Raşit üzerine yorum yapması bile beni çileden çıkarmaya yeter."

Nedim Eren, Rasim Olcay'ı pek yakından tanımadığını düşündü. Onunla ilgili anlatılan öykülerin büyük bir çoğunluğu uydurma olmalıydı.

Yapıtlarına gelince, Nedim'in bu tür sanattan iyi anladığı pek söylene-
mezdi, bu yüzden Rasim Olcay'ın bir şarlatan mı, yoksa gerçek bir sa-
natçı mı olduğuna bir türlü karar verememişti. İçkisinden ufak yudumlar
alıyor ve Aydın Tan'ı dinliyordu.

"Rasim'i otuz yıl kadar önce, atölyesinde, dostlar arası verilen o
ufak şarap partilerinden birinde tanışmıştım. Partide dönemin bütün kal-
burüstü sanatçıları vardı, Rasim o sıralarda ününün doruğundaydı. Tek-
düze, silik bir yaşamdan, sonuç olarak da taşradan nefret ederdi. Bu aşırı
nefret onu, bir tür kinizmin, dıştan Çakanlara anlaşılmaz gelen bir tür
tekbenciliğin içine itmişti. Sonra ne oldu, sosyete tablolarına aşırı bir ilgi
gösteriyordu. Rasim her gece değişik bir kadınla görülüyordu eğlence
yerlerinde. Birgün Cemil Raşit'le tanıştı ve *sefahat* gecelerinde bize ka-
tıldı. Cemil Raşit onu evinde yapılan edebiyat toplantılarına çağırdı, Ra-
sim Olcay toplantılara gelmeyi hiç savsaklamadı. Bütün bunlar onun ya-
şamında bir dönüm noktası oldu. Cemil Raşit, çok uzun bir süredir ken-
disine sorması gereken bir soruyu anımsatmıştı ona. Bu konuda açıkça
bir şeyler söylediğini sanmıyorum ama Rasim Olcay sonunda önündeki
basamağın bilincine vardı. Bu adımı atması gerekiyordu. Sorarım size,
böyle bir ülkede resim yapmayı sürdürmenin, üstelik yıllar öncesinin eski
görüşlerine bağlı kalarak, anlamı nedir?"

"Bilemiyorum," dedi Nedim Eren. "Daha doğrusu hiç düşünmemiştim."

"Neyse," dedi Aydın Tan, "işte o zamana dek Rasim de düşünme-
mişti. İyi kazanıyor ve yaptığı işi yeterli buluyordu. Sonra resim anlayı-
şını birdenbire değiştirdi, hem de ne değişiklik: resmi bir anda tuvalin dı-
şına taşıdı, daha doğrusu resim olmaktan çıktı. İşte o zaman Cemil Raşit'i
daha iyi anladı, içinde gerçekleştirdiği, sanatına yansıyan bu büyük de-
ğişim onun hiç umurunda değildi, dudaklarının kıyısında alaycı bir kıvrımla
Rasim'i dinliyor ve her zamanki gibi içkisini içiyordu."

"Cemil Raşit'in tutumu bu denli önemli miydi?" diye sordu Nedim
Eren.

"Evet, önemliydi," diye yanıtladı Aydın Tan. "Rasim sonunda işi bir
kişilik sorunu yaptı, kaygılarını gizlemek için de bütün bu davranış belir-
sizliğine bir sanat tartışması görünümü verdi."

"Cemil Raşit'in tepkisi ne oldu?"

Aydın Tan gülümsedi.

"Bir gece, meyhanelerden birinde içiyorduk. Cemil Raşit, eskiden
kendi bildiği gibi resim yaptığı zamanlarda daha mutlu olup olmadığını

sordu. Evet, daha mutluydum, diyerek yanıtladı onu Rasim. O zaman bu değişikliğe ne gerek vardı, dedi Cemil Raşit, bardağına bakıyordu. Sıkılmışım, dedi Rasim, Cemil Raşit güldü, peki dostum, dedi, seninle şimdi aynı dili konuşmaya başladık, o zaman cehenneme hoş geldin.”

Nedim Eren, Cemil Raşit’in ne demek istediğini pek anlayamadığını söyledi.

“O zamanlar biz de anlayamamıştık,” dedi Aydın Tan, “Çok sonraları anladık. Peki ama, söyleyin bana Rasim Olcay’ın herhangi bir yapıtını gördünüz mü, ya da bir sergisini izlediniz mi?”

“Evet, izledim,” diye yanıtladı Nedim Eren, birkaç yıl öncesini anımsayarak.

Şebnem bu türden hiç bir sanat etkinliğini kaçırmak istemezdi ve yeni tanıştıkları o yıl, bütün bu sergi, toplantı ve kutlamalara Nedim’i de sürüklemişti. Teşvikiye’nin arka sokaklarında bir sergi salonu vardı. Burası oldukça küçük bir yerdi ama çoğu öncü sanatçının yapıtları burada sergilenmişti. Rasim Olcay’ın yapıtlarını da ilk kez işte bu salonda izlemişti. Şebnem bu yapıtların şaşırtıcı bir özgünlük ve güçte olduğunu söylemişti.

“Güzel,” dedi Aydın Tan, konuşmasını sürdürerek, “Cemil Raşit, bizimle olan söyleşilerinde bir dergiye sürekli gönderme yapardı. Dergi, İngiltere’de yayınlanan ve Kavramsal sanatçıların İngiliz ekolüne ilişkin, Wittgenstein’in dil anlayışını temel alan bir dergiydi. O sıralarda bu dergide takma bir adla yayınladığı kimi yapıtların çevirilerini Ersin Arman bize yollamıştı. Bunları size göstermek isterim. İlginizi çekeceğine hiç kuşum yok.”

Aydın Tan, çalışma masasının yanındaki kitaplığın raflarından birinde duran kalınca bir dosyayı aldı, içinden çıkardığı bir kâğıdı okuması için Nedim’e uzattı.

Başlığı büyük harflerle yazılmış bu yazı şöyle bir şeydi:

GERÇEKÇİ RESMİ SEVENLER
YA DA
GERÇEK RESİMSEVERLER
İÇİN
ÖVGÜYE DEĞER BİR YÖNTEM

*Dikdörtgen herhangi içi boş bir çerçeve oluşturulacak.
Bu çerçeve, ahşap, alüminyum veya plastik olabilir, önemli olan aşırı ağır bir malzeme kullanılmamasıdır.*

Çerçeve de göze batıcı süslemelerden kaçınılması, yalın bir renk seçilmesi önerilir.

İzleyicinin alışkanlıklarının klasik çağ tarafından belirlendiği göz önüne alınarak, çerçeveyi oluşturan dikdörtgenin uzunluk ve eninin birbirlerine olan oranlarının altın kesime uygun olması iyidir. Çerçeve istenilen büyüklükte olabilir.

Çerçevenin çok büyük olması durumunda, taşınabilmesi birtakım güçlükler yaratabilir.

Çerçeveyi taşıyacak kişi veya kişiler 'taşıyıcı' diye adlandırılmalıdır.

Taşıyıcılar devinime geçtiğinde seçilen bir müzik çalmaya başlamalıdır.

Çerçeveyle uzam içinde istediğiniz görüntüyü yakalamanız ve izlemeniz olanaklıdır.

Nedim Eren yazıyı okuduktan sonra, yeniden Aydın Tan'a uzattı.

"İş burada kalmadı ve Cemil Raşit *happening*'lere dönüştürdü bunu," dedi Aydın Tan, "tahtalardan, demir parçacıklarından oluşturduğu bir sürü çerçeve. Renkli şeritlere dolanmış çerçeveler. Bunları taşıyarak çevrede dolanan rengarenk giyinmiş bir sürü insan. Karşınızdakinin söylediğini duymanızı engelleyecek gürültülü bir müzik. Sonra üşenmemiş tek tek hepsinin resimlerim çekmişti. Ne büyük bir çılgınlıktı."

Aydın Tan, görsel sanatlardan anlamazdı, bu alandaki yeni gelişmeleri izlediği de pek söylenemezdi. Nedim'e dönerek, "siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?" diye sordu.

"Sanırım," dedi Nedim Eren, "Cemil Raşit, bir şaka yapmak ya da Rasim Olcay'a bir oyun oynamak istemiş, onun resmini eleştiren bir metin yoluyla yapmış bunu."

"Eleştirel bir metin mi bu?"

Nedim sözcüklerin tuzağına düşmek üzere olduğunu duydu, yeni bir çabayla açıklamaya çalıştı.

"Hayır, onu demek istemedim. Belki Duchamp'ın *readymade*'leriyle yaptığı gibi çok amaçlı bir uyarı. Bir yapıt bu, edebiyat değil, daha doğrusu siz nasıl kabul ederseniz öyle..."

Aydın Tan, Nedim'in sözlerinden hiç bir şey anlamamıştı.

“Görsel sanatlar olsun, edebiyat olsun bilimsel gelişmelerden etkileniyorlar,” dedi Nedim Eren. “Geçmişte yazarlar ‘genel görelilik kuramı’ndan etkilenmişti. Günümüzde de kozmoloji ve fizikle ilgili yeni bilgiler edebiyatçıları etkiliyor.”

“Cemil Raşit’in de bu tür akımlardan etkilendiğini mi söylemek istiyorsunuz?”

“Evet, bu gelişme kaçınılmazdır.”

“Benim bu konuda tutucu olduğumu sanmanızı istemem,” dedi Aydın Tan, içkisinden bir yudum aldıktan sonra, “sanırım bütün bu değişikliği anlayamıyorum,” diye konuşmasını sürdürdü. “Sizin düşüncenize göre geleceğin en önemli düşünürleri ya da yazarları diyelim, kuramsal fizikçiler mi olacak?”

“Hayır, benim söylemek istediğim günün birinde eksiksiz bir birleşik kuram bulunursa bunun edebiyatçıları derinden etkileyeceği. Bu anlamda bir yapıt üretmeyi bir evren modeli kurmaya benzetebiliriz, sonuçta bilimsel gelişmeler daha önceleri de olduğu gibi sanatı etkileyecektir.”

Aydın Tan, yapılan bu son yorum karşısında söyleyecek fazla bir şey bulamadı ve ona bir başka metin uzattı, şöyle bir şeydi;

buradayım, istiyorum, bekliyorum
buradayım, bekliyorum, istiyorum
istiyorum, bekliyorum, buradayım
istiyorum, buradayım, bekliyorum
bekliyorum, buradayım, istiyorum
bekliyorum, istiyorum, buradayım
burada mıyım, istiyorum, bekliyorum
buradayım, istiyor muyum, bekliyorum
buradayım, istiyorum, bekliyor muyum
burada mıyım, istiyor muyum, bekliyorum
buradayım, istiyor muyum, bekliyor muyum
burada mıyım, istiyorum, bekliyor muyum
burada mıyım, istiyor muyum, bekliyor muyum
burada mıyım, bekliyorum, istiyorum
istiyorum, bekliyorum, burada mıyım
istiyorum, burada mıyım, bekliyorum
bekliyorum, burada mıyım, istiyorum
bekliyorum, istiyorum, burada mıyım
buradayım, bekliyorum, istiyor muyum
istiyor muyum, bekliyorum, buradayım
istiyor muyum, buradayım, bekliyorum
bekliyorum, buradayım, istiyor muyum
bekliyorum, istiyor muyum, buradayım
buradayım, bekliyor muyum, istiyor muyum
istiyor muyum, bekliyorum, burada mıyım
istiyor muyum, buradayım, bekliyor muyum
istiyor muyum, bekliyor muyum, buradayım

Cemil Raşit'in buna benzer şeyler yazmış olması Nedim'i şaşırtmıştı, çünkü çoğu araştırmacı onu yenilik peşinde koşan bir yazar olarak tanımazdı. Bu düşüncelerini Aydın Tan'a açmadı Sözü yeniden Rasim Olcay'a getirerek, "Bütün bunlara Rasim Olcay'ın tepkisi ne oldu?" diye sordu "Bana onun pek kitap okumadığını söylediler, dediklerine göre Cemil Raşit'ten bile hiçbir şey okumamış."

Aydın Tan gülümseyerek başını salladı "Bunu duymak seni şaşırtmış olmalı," dedi, "oysa şaşacak ne var bunda!"

Nedim Eren, Rasim Olcay'ı pek sevmediğini anlamıştı. Kısa bir süre güldükten sonra birden yorulmuş gibi ciddileşti. Söze nasıl gireceğini düşünüyor olmalıydı. "Bakın," dedi, "boşluk, evren gibi şeyler dediniz de, Cemil Raşit'in hiç bir yerde yayınlamadığı bir şiirinden birtakım dizeler anımsadım," kısa bir süre daha düşündü. "İçki belleğimi mahvetmiş," dedi, "şu umutsuzluk üzerine, hani sevgilisini yaramaz bir çocuğa benzettiği, sahi o şiir nasıldı?" Ayağa kalktı ve bir süre ayakta sallandı "Ya da aşk ve yaşam üzerine söylenmiş bir şeydi, baştan sona deniz, ya da yaşamı şeye benzettiği, bir bahçeye, ama nasıl da...

Bir süre kitaplığın raflarında duran dosyaları karıştırdı, Nedim Eren onu izliyor ve bekliyordu. Sonunda, "İşte burada," diye sevinçle bağırdı ve elindeki küçük bir parça kâğıttan titrek bir sesle okudu:

*boşlukta kaybolmuş bir evrende unutulduk
bırakınız denizi yerine uyusun
yeşil bahçe değildir yaşam dur çocuk
koşulmaz denizin üzerinde yorulursun*

Nedim Eren, Cemil Raşit'in o hiç bir zaman buluşamadığı sevgilisini anımsadı. Yeni edindiği bilgilerin ışığında Cemil Raşit'in şiirinin büyük bir bölümü Nedim için nasıl da saydamlaşmıştı. Genç Cemil Raşit'in evreni anlama çabası bu dört küçük dizeye nasıl da sarsıcı bir güç ve dokunaklılık katıyordu.

Cemil Raşit, lise yıllarında bu şiiri elyazısıyla yazmış ve sevgilisine göndermişti, dedi. "Bakmak ister misiniz?" Küçük sararmış kâğıdı Nedim Eren'e uzattı.

Nedim Eren, kâğıda göz attı. Titrek bir yazıyla şiir yazılmıştı. Kâğıdın aşağılarında bir yerde, başka bir kalemle 'Saçmalık' yazılmıştı, söz-
cük neredeyse silinmeye yüz tutmuştu.

Nedim Eren soran bakışlarla Aydın Tan'a baktı. Aydın Tan bütün bu açıklamalardan yorulmuş gibi Nedim'e anlayışsızlığından dolayı neredeyse acıyarak baktı, "O gördüğün de kızın yazısı, çünkü şiiri okumadan geriye yollamıştı," dedi.

Düşgemi

Nedim Eren, “şu gemi imgesi üzerine ne düşünüyorsunuz?” diye sordu. Bunu biraz konuyu değiştirmek için, biraz da Faruk Soyer’in yazdığı bir yazıyı anımsadığı için yapmıştı.

Bu denemesinde Faruk Soyer, romandaki düşsel geminin bir *Deliler Gemi*s’nden esinlendiğini ileri sürüyordu. Delilikle suya ilişkin kimi öğelerin arasındaki karanlık bağlantıyı irdeliyor, buradan yani su ile deliliğin çok eski zamanlara uzanan bu eski bağından, akıl dışının büyüleyici bir imgesi olarak, bu düşsel gemi düşüncesinin doğduğunu yazıyordu.

Nedim’le yaptığı bir konuşmada da şöyle demişti: “Ben *Düş Gemi*’nin birçok açıdan önemli olduğu kanısındayım. Hem roman boyunca yineleniyor, hem de Cemil Raşit’in öteki yapıtlarından tanıdığımız *yolculuk* izleğiyle örtüşüyor.” Faruk Soyer, Cemil Raşit’teki bu yolculuk tutkusunun özellikle *Soğuk Tanrı*’daki gemi imgesinin kullanılışında açık olarak görülebileceğine inanıyordu.

Aydın Tan’ın bu konu üzerinde önceden de düşündüğü açıktı. “Geçmiş yüzyıllarda yolcuları yalnızca kaçıklar olan böyle bir *Deliler Gemi*s’inin varlığı gerçektir,” diye konuştu Aydın Tan. Bunun üzerine Nedim Eren, yaşlı yazara çekinerek sordu:

“Diğer bir deyişle, bütün bu romanda anlattıklarının, Cemil Raşit’in kişisel yazgısını dile getiren, sonu kaçınılmaz bir deliliğe varan simgesel bir yolculuk olduğunu düşünebilir miyiz?”

“Bu anlamda ben, Cemil Raşit’in bu romanda geliştirdiği ana düşüncenin, *Düş Kadın*’a verdiği ayrıcalıklı konumun peşinde yapılan imgesel bir yolculuk olduğunu düşünüyorum” dedi Aydın Tan. “Yoksa bütün romanın kıyametle ilgili bir öngörü olduğu açık. Bir tür yok oluşa övgü. Giderek dünya soğuyor, yanardağlar sönüyor. Evrenin yok oluşunda, kendi

kişisel umarsızlığına bir avuntu bulma eğilimi. Saflığın yitirilmesine duyulan korku, felaketlerden neredeyse sapkınca bir haz duymaya dönüşüyor. *Deliler Gemi*'ne gelince, bu sizin söylediklerinizin onun amaçlarını, hatta bilincim aşıyor. Benim bildiğim kadarıyla şiirlerinden yalnızca biri, bu bizim konuştuğumuz konuyla ilgilidir. Cemil Raşit'in terkediliş ve gemi imgelerine yer verdiği bir şiirdi *Kâğıt Gemi* başlıklı şiir. Daha önce bilmem okumuş muydunuz?"

Nedim okumadığını söyleyince, Aydın Tan, eski bir kitaptan bu şiiri okumaya başladı;

*zamanın kuşu öttü ağaç üstümüzdeydi
yaprak inil dedi ağaçtaydı yapraklar
işte her şey böyle başladı
düş gördüm haksızdım sen o soğuk aynada
kalkıp gitmiştin arkana hiç dönmedin
o günü hep senin için sakladım*

*kim demiş hiçbir şey unutulmaz
oysa anımsadığım işte bir tek bu
kırılıp dökülmelerle uğurlanan
üç beş söz belki bir sezgi
mermer havuzun dalgalı sularında
yüzüp duran kâğıttan bir gemi*

Aydın Tan kitabı yerine bıraktıktan sonra Nedim'e döndü. "Bakın," dedi, "bu gemi buluşuyla ilgili ben size çok daha yalın ve akla uygun şeyler anlatabilirim."

Böylece, Aydın Tan ona Cemil Raşit ile birlikte gençliklerinde yaptıkları bir gezinin sözünü etti.

"Hiç kimse bilmez bunu," dedi Aydın Tan "Neden dersenez, ikimiz de pek sözünü etmedik bu gezinin. Cemil Raşit'in romanında anlattığı şu gemi. Sanırım o gemi düşüncesi ilk kez işte o sözünü ettiğim gezide oluşmuştur."

Nedim Eren heyecanla Aydın Tan'dan anlatmasını rica etti. Aydın Tan gençlik günlerinin heyecanı ile dolmuş, büyük bir hevesle anlatmaya başlamıştı.

"O zamanlar ben Paris'te Fransız Edebiyatı okuyordum, Cemil Ra-

şit'le de mektuplaşıyorduk. Cemil Raşit Kuzey Afrika'dan bir geziden dönüyordu, yorgun ve parasızdı. Politik nedenlerle Türkiye'ye giremediği günlerdi. Daha sonraki sürgün yıllarından farklı olarak Cemil Raşit gençliğinde bu tür şeyleri hiç umursamazdı.

Madrid'de buluştuk ve birlikte Barselona'ya gittik. Yolda birkaç İrlandalı'yla tanışmıştık. Barselona'ya indiğimizde gecenin geç bir vaktiydi. Sırtlarımızda çantalarımız Ramblais'da gezinip duruyorduk. En sonunda bir kafede oturduk, eşcinsellerin gittiği bir yerdi burası. Sonunda bir otele gitmeye karar verdik ama gittiğimiz iki otelde de İrlandalılar sudan nedenlerle kavga çıkardılar ve sonuçta kendimizi yine sokakta bulduk. Bir süre aramızda tartıştıktan sonra, parka benzer bir yer bulup gecelemeğe karar verdik, üstelik neredeyse sabah olacaktı, biz de oldukça sarhoştuk. Bizim ırlandalılar sanırım bir süre daha içip gevezelik ettiler, bense yatar yatmaz uyumuşum Güneş doğduktan sonra da uzun bir süre uyumuş olmalıyım, çünkü uyku tulumunun içinde ter içinde kalmışım. Bu arada sarhoşluktan ötürü elbiselerimle uyku tulumuna girdiğimi dehesetle ayırımsadım. Bir başka açıdan bunun faydasını görecektim. Çünkü zavallı Cemil Raşit..."

Aydın Tan, kendinden hoşnutluk duygusuyla gülüyordu.

"Ne olmuştu Cemil Raşit'e?" diye sordu Nedim Eren.

"Bir şey olduğu yoktu. Uyku tulumundan kafamı çıkarıp baktım. Cemil Raşit uyku tulumuna sarınmış hala uyuyordu. İrlandalılar uyanmışlar, sanırım kahvaltılarını bile yapmışlar, çimenlikte kâğıt oynuyorlardı. Arkalarında çimenliğin bitiminde yoğun bir araç trafiği ve beton binalar yığını uzanıyordu. Uyku tulumundan çıkmadan şöyle bir doğruldum ve deniz yönüne baktığımda birden irkildim. Denizin hemen kıyısında, neredeyse yattığımız yerin tepesinde, rıhtıma bağlanmış koskocaman bir gemi duruyordu. Cemil Raşit'le benim yattığımız yerin hemen biraz ötesinden geminin merdiveni başlıyordu. Bu geminin Kristof Kolomb'un gemisinin bir benzeri olduğunu ve gezginlerin ziyaretine açıldığını sonradan öğrendik; uyku tulumlarımızın yanı başında gemiyi gezmek için uzun bir kuyruk oluşmuştu. Tam tepemizde kimi gezginler kalabalıktan ötürü tıkanan merdivende yolun açılmasını beklerken eğilip ilgiyle bizden yana bakınıyorlardı. Sizin anlayacağınız, Karaköy rıhtımı ya da Eminönü denli kalabalık bir yerdi, oysa gece in cin top oynuyordu. Ben hiç umursamadan uyku tulumundan çıktım ama ne yalan söyleyeyim, işte o an Cemil Raşit'in durumuna acidım ve uyanması için seslendim."

“Neden?” diye şaşkınlıkla sordu Nedim Eren. Aydın Tan’ın anlattıklarını merakla dinlemişti ve ortada olağanüstü bir durum göremiyordu.

“Çok basit dostum. Bu onun uyuma alışkanlığıydı, Cemil Raşit uyku tulumuna çıtırçıplak girerdi, o yıllarda yaptığı yolculuklarda vazgeçemediği tek alışkanlık belki de buydu”

Aydın Tan artık kendini tutamayıp Cemil Raşit’in durumuna, yani yıllar önce Barselona’da bir sabah vakti yaşanan ve yıllardır imgeleminin bir köşesinde sakladığı bu anıya, kahkahalarla gülüyordu.

Nedim Eren’e gelince o şimdiden *gemi* imgesi üzerine düşünmeye başlamıştı. Aydın Tan, Cemil Raşit’i yakından tanıdığı için yazdıklarının kaynaklarına ilişkin söylediklerine inanmak zorunda olduğunu biliyor, ama daha şimdiden birtakım soruların bu inancı kemirmeye başladığını da görüyordu. Aydın Tan’ın anlattığı olay acaba gerçekten yaşanmış mıydı? Yaşanmışsa bile, ayrıntıları Aydın Tan’ın anlattığı gibi miydi? *Sokuk Tanrı*’daki gemi düşüncesini Cemil Raşit’e esinleyen gerçekten de bu anlatılan olay mıydı?

Nedim Eren, Aydın Tan’ın kahkahalarla sarsılan şişman bedenine baktı ve bu sorulara hiçbir zaman bir yanıt bulamayacağını anladı.

Delilik Kapısı ve Gerçek Kapısı

Nedim Eren bütün kışı yazacağı kitap üzerinde çalışmakla geçirdi. Anlaşılmaz bir kaygıyla doluydu, kimi zaman çalışmalarının neredeyse bir çıkmaza girdiğini düşünmeye başlamıştı. Gerçekte böyle bir duygu ya kapılması saçmaydı, çünkü son aylarda öğrendikleri, kitabı için olağanüstü güzellikte bir konu oluşturuyordu.

Havalar yeni yeni ısınmaya başlamıştı ki eski bir sevgilisi onu yazılığına çağırırdı. Nedim Eren, Şebnem'i kırmak istemezdi, üstelik bu içten çağrıya sevinmişti. Sonuçta dosyalarını, kitaplarını topladı ve Şebnem'in yazılığına gitti.

Şebnem onu bahçenin girişinde karşıladı, istediği zaman çalışmaya başlayabileceğini, onun için çalışma odasını yeni baştan düzenlediğini söyledi.

Yaz başıydı, henüz deniz mevsimi açılmamıştı. Durgun denizi izlemek, şimdiden yazın habercisi bahçede oturup Şebnemle konuşmak hoşuna gidiyordu. Oysa giriş katındaki çalışma odasına kapandığında, içinde beliren yalnızlık duygusunun nedenini anlayamıyordu. Masasının üzerini kaplayan kitap yığınının kapanmış çalışırken dışardan Funny'le oynayan Şebnem'in sesi gelirdi. Nedim Eren çalışmalarına kısa bir ara verir, onlarla oynamak için dışarıya çıkardı. Funny, Nedim'i çok severdi, gerçekten de adına uygun bir köpekti, vereceği tüm buyrukları önceden sezip ödüllendirilmek için can atardı.

Akşam yemeğinden sonra, geç saatlere dek çalışma odasına kapanırdı. Yatmak için yukarıya çıkarken bile yanına Cemil Raşit'in daha önce okuduğu eski romanlarından birisini alırdı. Gelecek bir iki ay süresince Cemil Raşit'in kitaplarından birisi yatağının başucunda durmalıydı.

Nedim Eren, akşam üstleri, Funny le birlikte deniz kıyısındaki pati-

ka boyunca uzun suren yürüyüşler yapıyordu. Kimi kez bu yürüyüşlere Şebnem de geliyordu. Her geçen gün güneş daha geç batıyor, gökyüzünü boyadığı kızıl renk uzun süre silinmiyordu. Bir akşam üstü, yalnız başına çıktığı bir yürüyüşten, birkaç saat sonra yazlığa döndüğünde, Şebnem ona gelen mektupları uzattı. Mektupların kimden geldiklerine şöyle bir baktı ve Dr. Fikret Şenkaya'nın mektubu ilk elde dikkatini çekti. Doktordan gelen mektubu hemen okudu. Doktor kente döndüğünde kendisini aramasını istiyor, onunla konuşmak istediği kimi önemli konuların olduğunu yazıyordu.

Doktorun beklenmeyen mektubu Nedim Eren'in iç huzurunu ortadan kaldırmıştı. Unuttuğu bir dünyayı yeniden anımsamıştı; yazlıktaki bu tekdüze yaşamın onu gerçekten mutlu edip etmediğini düşündü, bu konuda ciddi kaygılar duymaya başlamıştı.

Nedim Eren, doktoru görmeden, çalışmak için gerek duyduğu dinginliği bulamayacağını anladı ve en kısa zamanda kente inerek Fikret Şenkaya'yı görmeye karar verdi.

Önceden geleceğini bildirmeden ofise uğradığında, sekreterinin haber vermesi üzerine Doktor onu odasının kapısında karşıladı. İçerdeki hastasını savdıktan sonra, yakınlardaki sakin bir barda konuşmalarını önerdi.

Doktorun üzerinde uzun sürmüş bir yaz gününün, daha doğrusu hastalarla dolu bir günün yorgunluğu vardı. Nedim Eren ise önündeki bardağa bakıyor, Fikret Şenkaya'nın konuşmaya başlamasını büyük bir merakla bekliyordu.

"Sizi düş kırıklığına uğratmaktan korkuyorum," dedi Doktor "Sizinle yaptığım konuşmadan sonra Cemil Raşit'in sözünü ettiğiniz romanını okudum ve vardığım kimi sonuçları sizinle paylaşmak istedim. Doğal olarak bu romanın beni, Cemil Raşit'in eski bir dostu olarak değil de daha çok mesleki açıdan ilgilendirdiğini bilmenizi isterim."

"Sizi dinliyorum," dedi Nedim Eren gülümseyerek.

"Romanın anlatıcısının Cemil Raşit olduğunu varsayarsak," diye başladı doktor, ama Nedim Eren özür dileyerek sözünü kesti.

"Cemil Raşit'le *Soğuk Tanrı*'nın anlatıcısı Ercan Seyman arasında bir yakınlık aramak bana saçma geliyor," dedi, ama Doktor hemen hiç tartışmadan konuşmasını sürdürdü.

"Kuşkusuz böyle olmadığını biliyoruz ama bu benim açımdan olayı yalınlaştırmak olacak."

Nedim Eren onayladığını belirtmek için hafifçe başını eğdi.

“İnsan yolunu seçerken bir anlamda kişiliğini de seçmiş olur,” dedi. Doktor “Şunu unutmayın, birçok yazar gibi Cemil Raşit içinde sürüp giden yaratmak için yalnız kalmakla, dışındaki insanlarla ilişki kurma itkisi arasında süren savaşın ayırımıydı.”

“İçe ve dışa donukluk denilen şey mi bu sözünü ettiğiniz?” diye sordu Nedim Eren.

“Bu karşıtlığın,” dedi Doktor, “size düşündürdüğü gibi yalın bir ilişki değildir bu. Böyle söylemek durumun karmaşıklığını göz ardı etmek olur. Bir yanda düşlerle dolu bir yaşama yönelmiş ilgi vardır, diğer bir deyişle kendi iç dünyasını anlamaya tutkuyla yöneldiğini söyleyebiliriz. Öte yandaysa insanlar vardır, tartışılabilir değerlerin somut dış dünyası”.

“Anlıyorum,” dedi, Nedim Eren kısaca. Düş kırıklığına uğramamıştı ama Fikret Şenkaya’nın sözü nereye getireceğini merak ediyordu. Doktor’un derinlemesine, Fromm, Reich, belki de Lacan okumuş olmasına karşın, yorumlarında çekingen ve tutuk olduğunu düşündü.

“Sonuçta çoğu kişide bu iki yanın arasında süren bir kavga olduğunu söyleyebiliriz. Cemil Raşit’in bir yazar olması işi daha da karmaşıklştırıyor. Bir başka açıdan onun için bu durum, kurama ya da eyleme yatkın olmak diyebileceğimiz bir ikileme dönüşmüştü.”

İnsanın bu konuda seçme olanağı var mıdır, diye düşündü Nedim Eren ama bunu doktora sormadı. Doktor onun kafasından geçenleri anlamışcasına konuşmasını sürdürdü.

“Bir noktaya kadar insan bu durumu belirleyebilir. Kuşkusuz Cemil Raşit’in yaradılışında, iç dünyası baskın gelseydi, kitaplardan oluşturduğu bir dünya ona yetecekti. Tam tersi bir durum oluşsaydı, ki böyle bir karara varması onu yazmaktan da alıkoyabilirdi, belki de onu bir önder konumunda görecektik.”

“Peki romandaki *yanardağ* düşünüyü yorumlarsak?” diye sordu Nedim Eren.

“O zaman durum değişir,” dedi doktor. “Söz konusu düş Cemil Raşit’e değil, romanın anlatıcısı Ercan’a ilişkindir. Bu konuda genel birtakım şeyler söyleyebilirim. Bir düş ya da söylencede bulunan ve daha önceki gelişim evresinin bir parçası olan herhangi bir öğe, günümüzün bilinç dizgesine uymazsa, korkutucu bir şey olarak algılanır. Kendimizden bile gizlediğimiz bir olaya değinildiği için bilincimiz bu durumdan ötürü dehşete kapılacaktır. Bilinmez ve gizemli olanın yüzyıllar boyunca bilincimizde yarattığı kaygı ya da korku işte buna benzer bir biçimde oluşur.”

“Buradan bu düşün yorumunun olanaksız olduğunu mu çıkarmalıyım?”

“Hayır, olanaksız demiyorum. Bu konuda bir şey söylemem çok zor demek istiyorum. Düşlerle ilgili görüşleri iki ana başlıkta toplayabiliriz. Bu görüşlerden birisi düşlerin içimizdeki hayvani arzuların ürünü olduklarını savunur, bunu *Delilik Kapısı* diye adlandırabiliriz. Öteki görüş ise düşlerin aklımızın görkemli yeteneklerinden doğduğunu savunur ve bu görüşü de *Gerçek Kapısı* diye adlandırabiliriz. Sizin sorunuza gelince, bir romanda anlatılan düşleri yorumlamak benim meslek alanımın dışında bir konu.”

“Ben bu düşlerin Cemil Raşit’le olan ilintisi bağlamında sormuştum,” dedi Nedim Eren.

“Bilemem, gerçekten de bu sizin yorumunuza kalmış bir şey. Az önce sözünü ettiğim konuyla ilgili benim görüşümü sorarsanız, düşlerimiz, hem akıldışı, hem de akılcı yönlerimizin bir yansıması veya dışı vurumu olabilir. Düş yorumlama sanatıyla, bakın sanatıyla dedim, bu noktaya özellikle dikkatinizi çekmek isterim, hangi düşlerin iyi yönlerimizi ve hangerinin de hayvani yönlerimizi gösterdikleri ortaya çıkarılabilir. Bunu roman kişilerine ya da Cemil Raşit’e nasıl uygulayabilirsiniz orasını bilemem, bu beni aşıyor.”

Nedim Eren kentteki diğer işlerini bitirdikten sonra zaman yitirmeden yazılığa döndü ve ancak çalışma masasının başına oturduğunda Doktor’un anlattıkları üzerinde düşünmek için yeterli zamanı oldu.

Küçük Bir Buluş

Çoğu geceler, geç saatlere dek çalışıyordu. Birgün çalışmalarının başarılı bir sonuca ulaşacağını, her şeyin yerli yerine oturup, tartışılmaz bir bütün oluşturacağını umuyordu. Şebnem üst kattaki yatak odasından, onun aşağıda çalışma odasında gidip gelişlerini, arada bir pencerenin ya da çalışma masasının önünde kısa süreli duruşlarını dinlerdi.

Nedim Eren, o küçük buluşu neye borçlu olduğunu sonradan çok düşünecek ama o kısacık esin anını bir kez daha anımsayamayacaktır. Masasının başına oturup, belki içkisinden ilk yudumu almıştı belki de önündeki kitap yığınının sıkıntıyla karıştırmaya başlamıştı, doğrusu bunu kesin olarak bilmek çok zor. Birden uzaklardan gelen bir sesle irkildi, tuhaf bir ses, bir ağlamaya, bir yakarışa benzer ne olduğu belirsiz bir ses. Rüzgârın, bir gecekuşunun, belki o odasına kapandıktan sonra başlamış olan yağmurun sesi de olabilirdi. Kalemi atıp çalışma odasından çıktı-ğında niye Şebnem'in başına bir şey geldiğini düşündüğünü bilmiyordu, omuzlarında bir ağırlık, üzerinde korkunç bir tedirginlik vardı, ince bir sızı, bir hastalık başlangıcı gibi. Şebnem yatakta uzanmış kitap okuyordu, dönüp ona baktı, yüzündeki kaygıya bir anlam veremeyerek. Yanına uzandığında biraz olsun yatışmıştı, Şebnem saçlarını okşuyordu, kulağında onun ılık nefesini duyuyordu.

"Ne oldu?" diye fısıldıyordu kulağına Şebnem.

Birden doğruldu Nedim Eren, bir sigara yaktı, "Ah! Ne kadar aptalım, diye mırıldandı. Şu ana kadar nasıl oldu da anlayamadım. O ses..."

Birden anlamıştı; çok uzaklardan, Ege'nin dalgalı ve karanlık kayalıklarından gelen rüzgârın uğultusuna, bir siren bağırtısına benziyordu bu tanımsız ses. Şebnem şaşkın onu izliyordu.

Düş Kadın'a Siren adını vermesi nedensiz değil. Sirenler söylene-

sine bir göndermeden başka bir şey değil. *Düş Kadın*, Don Quijote'un peşine düştüğü Dulsinea, bütün aşkların bütün sevgililerin bir toplamı. Romanın sonunda *Düş Gemi'yi* anlattığı bölümde yanında hep Siren'in olmasının anlamı da bu.

Şebnem bu çalışmanın onu ne denli yorduğunu anlamıştı, sakinleştirmek için onu hafifçe öptü. Nedim Eren onun kendisine uzattığı dolgun dudaklarını öperken bir kez daha, "Ben gerçek bir aptalım," diye mırıldandı.

Daha sonra neredeyse tam uyumak üzereyken, canını sıkan başka bir düşünce aklına geldi. Bu Cemil Raşit'in bir şaşırtması, bir oyunu olmaz mıydı? Sonra bu düşüncenin değişik çeşitlemeleriyle boğuşup durdu.

Kimi kez düşünceler siliniyor, bir düşe dönüşüyordu. Bu düşte gemicilerden kendisini geminin orta direğine bağlamalarını istiyordu. Sirenlerin şarkılarını duyuyor, iplerini çözmeleri için gemicilere yalvarıyor, gemi dalgalı bir denizde, bütün bu kargaşa içinde yoluna devam ediyordu. Giderek sesler kesildi, sıcak bir güneş güverteyi ısıtıyordu, dalgalar yatışmıştı, gemide yalnız başınaydı ve bağılıydı. Gemiciler sözünü dinlememiş, kulaklarındaki tıkaçları çıkarmış ve sirenlerin şarkılarına karşı koyamayarak kendilerini denize atmışlardı.

Ter içinde uyandı ve Şebnem'in uykusunda ona sarıldığını ayırımsadı. Düşünceler ve düşler birbirine karışıyordu, bu söylence baştan çıkmanın, sarhoş olmanın, bilince karşın, istemeden bilinç dışı bir şeyler yapmanın bir anlatımıydı sanki. Gecenin sesleri bitmiyordu; uzaklarda öten bir kuş, gürültüyle çalışan bir buzdolabı, havlayan bir köpek. Oysa uyku, denizin dibine dalmak gibiydi, gövdeyi derinliklere doğru çekiyor ve kulağına ulaşan bütün sesleri siliyordu.

Sabah olduğunda *Düş Kadın*'dan söz eden bölümleri bir kez daha okudu, söz konusu kadının düşsel olduğu, *Siren* adının da simgesel bir değen olduğu geceye göre çok daha açık geldi ona. Bu bir anlamda işini kolaylaştırmıştı, artık gerçek yaşamda *Düş Kadın*'ın neye karşılık geldiğini araştırmasına gerek kalmıyordu en azından. Hafifçe gülümseyerek, bu adın anlamını hiç kimsenin bilmiyor olması ne tuhaf, diye düşündü.

Yorum Sanatı

Koca bir yaz yoğun çalışmalarla geçti. Sonbaharda, kente döndüğü zaman, Beyoğlu'ndaki lokantalardan birinde Aydın Tan'ın kalabalık bir arkadaş topluluğuyla içtiğini gördü. Birçoğunu Nedim Eren de yakından tanıyordu, Rasim Olcay, Selçuk Akın, ve Can Ural, onları gördüğüne sevinmişti. Onların dışında tanımadığı bir iki öğrenciyle Can Ural'ın yanında oturan orta yaşlı bir kadın vardı. Can Ural, yanındaki kadına heyecanla bir şeyler anlatıyordu.

Selçuk Akın, Nedim'i sevinçle karşıladı, hemen masada onun için de bir yer açıldı. Nedim Eren, bütün bir yaz boyunca, Şebnem'in yazlığına kapanıp insanlardan kaçmakla doğru yapıp yapmadığını sordu kendi kendisine.

Masada onu tanımadığı öteki kişilerle tanıştırdılar. Daha önceden kestirdiği gibi gençler öğrenciydi, orta yaşlı kadına gelince, adının Nilgün olduğunu söyledi. Nedim, Cemil Raşit'in bir dönem tanıdığı bir kadınla karşılaşmış olmaktan ötürü çok şaşırmıştı. Geçmişteki o *sefahat* gecelerine kısa bir süre de olsa tanıklık eden bir kadın. Oysa kendisine anlatılan öyküden ötürü Nedim Eren, onun zamanın karanlıkları içinde yitip gittiğini düşünüyordu. Sonradan bunu sorduğu Selçuk Akın, "Haklısın," demişti, "yıllarca görünmedi, sonra kaybolduğu gibi birdenbire yeniden ortaya çıktı, iki yıldır da Can Ural'la birlikte yaşıyor."

Nedim Eren, masada Can Ural'ı gördüğüne de oldukça şaşırmıştı çünkü Boğaz'ın hâlâ sessiz kalabilmiş kuytu yerlerinden birinde oturur, içkili kalabalık şöenlerden pek hoşlanmazdı. Daha doğrusu her gerçek alkolik gibi evinde içmeyi yeğlerdi. Resmi giyimden nefret ederdi ve saçları hemen her zaman darmadağın olurdu. Hırçınlaşmayan ufacık tefecik yumuşak gövdesiyle barışçıl denebilecek bir görünümü vardı. Ara sıra

kimi gazetelere hâlâ birtakım yazılar yazıyordu ama az bir parayla nasıl geçindiği hep merak konusuydu. Aydın Tan, onun bu durumunu açıklamak için Bakunin'in yaşamından örnek verirdi. Oysa bu tümüyle gereksizdi, onun gibi birinin, ondan bundan para sızdırması zor olmasa gerek.

Bir ara, nasıl oldu bilmiyor, bir Rum mezesiyle ilgili olmalı, şiddetli bir tartışma çıktı masada. Buradan konu, nereden nereye, Cemil Raşit'in ölümüne geldi. Masadakilerden Rasim Olcay, Cemil Raşit'in intihar ettiğini söyleyerek çoğu insanın da ortak yargısı olan bir düşünceyi dile getirince Aydın Tan öfkeyle karşı çıktı bu düşünceye. Rasim Olcay'a, Cemil Raşit'in anısını karalayan bu savlarını doğrulayacak inandırıcı kanıtları olup olmadığını sordu. Sonra, "Biliyor musunuz?" diye sürdürdü konuşmasını Aydın Tan. "Çoğu insanın durumu anlamak istememesi onda kendilerinin görmek istediği o sahte kişilikle ilgili."

Rasim Olcay alaycı bir gülümseyişle yetindi.

Aydın Tan masada oturanları tek tek süzdü büyük bir ağırbaşlılıkla, "Ne yapmak istiyorsunuz?" diye sordu. "Başarıya ulaşmak için sahte bir yaşam öyküsünü basamak olarak kullanmak mı?"

Sonunda gözleri yeniden Rasim Olcay'ın üzerinde durdu; "Evet. Benim Cemil Raşit'le ilgili düşüncelerimde başka birisi, daha değişik, onun gerçek kişiliğine daha yakın bir şeyler görebilirdi," dedi sesinde belirgin bir kınayıcı tonla. "Oysa önyargılı olduğunuz için siz ne yapıyorsunuz, boşuna bir çabayla gerçeği görmemekte direniyorsunuz."

Bu arada kapı açıldı ve Faruk Soyer içeriye girdi. Nedim Eren uzunca bir süredir konuşulanlarla ilgilendiği için onun kapıdan girişini çok geç ayırmamıştı. Faruk Soyer tam da tartışmanın en kızıştığı bir zamanda gelmişti. Büyük bir olasılıkla birazdan o da kendini tartışmanın ortasında bulacaktı, çünkü bütün bu konuşulanlara yazdığı kitapta yer vermişti. Profesör Faruk Soyer, Cemil Raşit ve kuşağı üzerine yazdığı *Anılarla Gelen*'de, Cemil Raşit'e neredeyse otuz sayfa ayırarak, öncü bir edebiyata verdiği önemi açık bir biçimde dile getirmişti.

Faruk Soyer, oturduktan ve içkisini söyledikten sonra uzunca bir süre konuşulanları dinledi. Sonra Selçuk Akın'ın söylediği bir şey üzerine, "Cemil Raşit bizim kuşaktan tanıdıklarım arasında, başkaldırısını gizlemeyen ve bu başkaldırıya özel bir saygı biçimi vermeyen, bu yüzden de sürekli eleştirilen tek kişiydi," dedi.

"Senin kitabında çizdiğin Cemil Raşit portresinin hiçbir şekilde aslına benzemediği çok açık," dedi Selçuk Akın. "Ona yakıştıramadığın he-

men her şeyi kitabından ayıklamışsın. *Anılarla Gelen'i* okuyanların gözünde Cemil Raşit, örnek alınacak bir yaşamı olan ve üstelik bunu başkalarına da açıkça öneren bir konuma düşürülüyor."

"Sen ne sanıyordun?" dedi Profesör, "bir şeytan olduğunu, ortalığı karıştırdığını mı?"

"Nasıl yaşadığını bilen başkaları da var," dedi Selçuk Akın. "Buradaki kişiler o geceleri onunla birlikte yaşadılar. Sen yalnızca edebiyat toplantılarına katılıp, *sefahat* gecelerinde bulunmadığın için yazdıkların yetersiz. Üstelik Cemil Raşit'in kendi yazdıkları da seni yalanlıyor."

Profesör Faruk Soyer verdiği sayısız konferansta bu konuya değindiğini söyledi. Nedim Eren, bu konferanslardan birini çok iyi anımsıyordu. Altı ay önce diskotek olan *Afrika Sineması*'nda, iki yıl önce, *Büyük Değerler* dizisi kapsamında verdiği bir konferansı bu. Profesör, Cemil Raşit'in alaycılığının ve her şeye karşı çıkmasının içindeki yenilik arzusundan kaynaklandığını ileri sürmüştü.

Nedim Eren, Cemil Raşit'in bir açık oturumda yaptığı bir konuşmayı anımsadı, bu konuşma dergilerden birinde yeniden yayınlandığı zaman okumuştur. Burada Cemil Raşit özellikle dünyada romanın gelişiminden, bu bağlamda da Cervantes ve Don Quijote'dan söz etmişti. Faruk Soyer, *Soğuk Tanrı*'yla Don Quijote arasında böyle bir bağlantı kurmuştu. Nedim Eren bu konuda ne düşündüğünü sordu.

"Cervantes'de buna benzer bir bölüm vardır," dedi Faruk Soyer. "Orada da Don Quijote Ölüm Kervanı ile karşılaşır. Arabacı yerinde oturup katırları yöneten adam, korkunç bir şeytan kılığındadır. Onun yanında insan yüzlü bir Azrail, kocaman, boyalı kanatları ile bir melek, bir imparator, silahlı bir şövalye ve çeşitli kılıklarda bir sürü insan görür. Don Quijote, yeni ve tehlikeli bir serüvenle karşılaştığını sanır, ama Şeytan onu tatlı bir sesle yanıtlar. Kendilerinin bir kumpanyanın oyuncularları olduklarını söyler, köyde Ölüm Kervanı adlı oyunu oynamışlar, komşu köye gitmektedirler. Kılık değiştirme zahmetinden kurtulmak için, oyundaki giysilerini çıkarmamışlardır."

Başta Nedim Eren olmak üzere, masadakiler büyük bir merakla dinliyorlardı. Can Ural arada Nilgün'ün kulağına doğru eğilip bir şeyler fısıldıyor sonra kendi kendine hafifçe gülüyordu. Faruk Soyer konuşmasını sürdürdü:

"Aynı kitapta, biraz daha ilerde, *Büyülü Kayık* serüveni vardır. Kıyı boyunca ilerlerken, kıyıdaki bir ağaca bağlanmış, küreksiz, boş bir kayık-

la karşılaşırlar. Don Quijote, bu kayığın başı dertte bir şövalyenin yardımına koşması için büyücülerin yolladığı büyülü bir kayık olduğunu düşünür. Cemil Raşit, işte bu iki bölümden esinlenmiş olabilir. *Soğuk Tanrı*'nin anlatıcısının Ebru'yla birlikte Boğaziçi'nin kıyısında bir yerde oturdukları, Ercan'ın ilk kez karanlık sulardan geçen ışıklı gemi imgesiyle sarsıldığı bölümü anımsayalım. Orada da buna benzer bir şeyler yazmaktan söz ediyordu."

Faruk Soyer'in haklı olabileceğini düşündü Nedim Eren; Cemil Raşit'in romanının sonlarındaki *Düş Gemi* bölümü belki gerçekten de söz konusu esinlenmeyi anımsatmak için yazılmıştı.

"Bu yorumu daha da genişletirsek," dedi Faruk Soyer, "*Düş Gemi*, yalnızca Cemil Raşit tarafından görülebildiği için, Cervantes'deki yel değirmenlerini andırır."

Nedim'e bu, aşırı abartılmış bir yorum olarak geldi ama bir şey demedi. Selçuk Akın, Nedim Eren'e dönerek yavaşça, "Biliyor musun, bu konu üzerinde böylesine düşünmene, araştırıp durmana şaşıyorum doğrusu. Sence durum yeteri kadar açık değil mi?" dedi. "Nasıl yani?" diye sordu Nedim Eren.

"Bir tür Odysseus, bu roman yani, bizim Cemil Raşit bunu yapmak istemiş. Yelkenli bir gemi yerine modern bir gemi ve modern bir dünya-da insanın başına gelebilecek bin türlü musibet."

"Bir tek bu yorum kalmıştı zaten," dedi gülümseyerek Nedim Eren. Selçuk Akın'ın alay mı ettiğini, yoksa ciddi mi olduğunu anlayamamıştı. Oysa Selçuk Akın büyük bir olasılıkla Faruk Soyer'in yorumlarıyla alay etmek için böyle bir şeyi ileri sürmüştü.

Sonraları çalışma odasındaki masasının başına oturduğunda neden olmasın diye düşünecekti. Cemil Raşit'in romanının başlarında sözü edilen geminin adı da *Odysseus* değil miydi? Böyle olması yalnızca sıradan bir rastlantı mıydı?

"Kuşkusuz ben Cemil Raşit'in Cervantes'den esinlendiğini söylerken bunu kendi anlayışıma uygun bir eleştiri kuramı çerçevesinde yapıyorum. Böyle bir esinlenmeyi tümüyle olumsuz gördüğüm söylenemez."

Masadaki sessizlikten Profesör, oradakilerin çoğunluğunun aralarında anlaştığı düşünceler bütününe uymayan aykırı bir yargıyı dile getirdiğini anladı.

"Eleştiri kuramlarını gereksiz yere abartmamak gerekir," dedi Nedim Eren, "artık her yapıt kendi eleştirisini içinde taşıyor."

“Türk edebiyatının hemen herkesin üzerinde anlaşabileceği bir tarih hiçbir zaman yazılmamıştır,” dedi Faruk Soyer.

Profesör gelene dek, Can Ural pek konuşmamıştı. Can Ural kadınların sözlerden hoşlandıklarını düşünür ve yalnızca onlara anlatmasını severdi. Kavgadan hoşlanmayan bir kişiliği vardı, tartışmalara çoğu kez katılmaz, yalnızca dinlemeyi yeğlerdi. Sesi aşırı alkolden kısılmıştı, bezgin ve olduğundan çok yaşlı bir tınısı vardı.

“İşte adına *Edebiyat Tarihi* denilen sözde bilimin bir tanrısı” diye bağırdı.

Profesör’ün görmüş geçirmiş bir adam olduğu ve Can Ural’ı yıllardır yakından tanıdığı belliydi, bu sataşmaya hemen yanıt verdi. “Bütün bu bilgelik gösterileri,” dedi Can’a, “doğrusu gülünç ve ürkütücü. Sanatçılardan bize bulaşan bir tür tembellik, gevezelik etmesini seven boş bir gurur.”

Aydın Tan kısa bir süre için masadan ayrıldığında, Rasim Olcay, Nedim Eren’e dönüp şöyle dedi: “Cemil Raşit’i böylesine yürekte savunuşuna sakın aldanmayın, gerçekte araları açıktı.” Aceleyle söylenmiş bu sözler bir tür karaçalma gibi geldi, Nedim Eren bir yanıt vermedi.

Aydın Tan döndüğünde elini kadehine uzatırken sanki masadan uzak kaldığı süre öfkesini daha da çoğaltmış gibi konuşmasını daha sert bir ses tonuyla sürdürdü.

“Gerçekten anlamıyorum,” dedi. “Bütün bu boş sözler, kanıtlanması olanaksız birtakım safsatalar. Hayır, bütün bu gevezelikler hoşuma gitmiyor ve neyin amaçlandığını gerçekten anlamıyorum.”

Daha sonra Nedim Eren ona Cemil Raşit’in intihar etmiş olabileceği düşüncesine niçin bu derece kesin bir şekilde karşı çıktığını sorduğunda, bir süre yanıt vermeden bekledi. “Bir gün,” dedi, “bir gün bu konuyu sizinle başbaşa konuşuruz.”

Can Ural, duyduklarından hiç hoşlanmamıştı, öksürmeye başladı. Nedim Eren, onun bu can sıkıcı öksürüğü üzerine anlatılanları anımsadı.

Rasim Olcay, Nedim’e döndü, “Aydın’la yaptığımız tartışmayı sakın yanlış değerlendirmeyin. Ben *intihar* kavramını *mecaz* anlamında kullanmıştım. Yoksa tartışılan Cemil Raşit’in ortadan yok olması değil,” dedi.

Nedim Eren hem utanmış hem de masadaki tartışmayı o ana dek çok yanlış bir açıdan değerlendirdiğini düşünerek üzülmüştü.

“Bir yerlerde yaşıyor olmalı,” dedi Rasim Olcay hınçla, sanki yaşıyor olması masadaki herkes için bir yüzkarasıymışçasına, “bana sorar-

sanız ölmedi Cemil Raşit ama bildiğim kadarıyla edebiyat tarihçilerimiz için bir ölüden farksız.”

Rasim Olcay’ın sesindeki nefret dolu tını Nedim Eren’i şaşırtmış ve ürkütmüştü. Selçuk Akın yavaşça eğilerek kulağına, “Yaşlı ve hırçın bir ihtiyar,” diye fısıldadı. “Biliyor musun, ağzına geleni söyler ama bütün o eğlenceli gecelerde Cemil Raşit’in kışının dibinden ayrılmazdı. Doğrusu bu türden insanları gülünç buluyorum.”

Aydın Tan, konunun yeniden açılmasından hoşnutsuz, bu konuyu kapatalım anlamına gelen bir el devinimiyle Rasim’e dönerek yüzünü buruşturdu, “Sen edebiyattan ne anlarsın,” diye mırıldandı.

Rasim Olcay, Aydın Tan’ın bu saldırısını yanıtsız bıraktı, yüzünde durumu kabullenmiş bir anlatım, önündeki rakı kadehine uzandı. Böylece Aydın Tan’la Rasim arasındaki tartışma sona ermiş oldu ama Profesör’ün *Düş Kadın* konusuna değinmesi, yorum sanatından dem vurması, üstelik bütün bunları aşırı bir ciddiyet içinde yapması Aydın Tan’ı sinirlendirdi.

“Yorum sanatı öyle mi?” diyerek gülmeye başladı Aydın Tan. “Profesörümüz yine de oldukça insafli. Öyle yorumcular tanırım, hızlarını alamayıp bırakın tek bir romanı, çoğu kez yazarın yalnızca tek bir cümlesi üzerine kuramlar üretirler. Böylece yaratıcı eleştirmenlerin elinde evcilleştirilerek anlaşılabilir bir düzen içinde sunulmuş olur.”

“Ben sürekli değişen bir kuramı savunuyorum,” dedi Faruk Soyer. “Böylece esnek bir yorumla...”

“Ben de bunu söylüyordum,” dedi Aydın Tan, “esnek bir yorum öyle mi? Kısa bir süre sonra yapıt, sizin ürettiğiniz o esnek kuramla, kuralla uygun bir duruma getirilir. Yaratı evreninde süren karmaşayı bilimin düzenine kavuşturmak için kuram bir Prokrustes yatağı gibi iş görüyor. Bırakın bunları, ben size çok daha yalın, üstelik yaşanmış bir öykü anlatacağım.”

“Bu da bir yorum olmayacak mı?” diye sordu Faruk Soyer alaylı bir sesle, ama Aydın Tan onu yanıtlamadı bile. Yıllar önce Cemil Raşit’in kendisine anlattığı bir öykünün ayrıntılarını anımsamaya çalışıyordu.

Düş Kadın

"Hepinizin en büyük yanılgısı Cemil Raşit'i tanıdığınızı düşünmeniz," dedi Aydın Tan. "Kuram insanı işte bu tür bir öznelliğe kapılmaktan korur."

"Sözelimi *Düş Kadın* kavramını ele alalım," dedi Nedim Eren, "bunun yinelenen bir izlek olduğu çok açık. Bu da bize yaşamıyla ilgili bir yanı olması gerektiğini düşündürüyor."

Profesör başını salladı. "Yinelenen demek yanlış," dedi. "*Düş Kadın*'dan sözelimi Ebru'yu ya da Siren'i ayrı tutmak gerekir. *Düş Kadın*'a, romanın anlatıcısının, başından geçen o tatsız birliktelikten sonra bulduğu bir tür çözüm olarak bakmak daha doğru olur."

Aydın Tan, kadehinden bir yudum aldı, boğazını temizledi. Önemli bir konuşmaya başlayacağı zaman hep böyle yapardı. Anlatacağı öyküyü kafasında tamamlamış olmalıydı.

"Ne gelmişti bir gece başına Cemil'in, biliyor musunuz? Bir kadınla geç vakit eve gitmişler. Sanırım evde, *Düş Kadın* kavramından söz etmiş, kadın da yazdığı o bölümü okuması için ısrar etmiş, sonunda okuması bittiğinde, kadının davranışlarının tümüyle değiştiği Cemil Raşit'in dikatini çekmiş. Sanki karşısında bambaşka biri oturuyormuş, hiç konuşmadığı gibi sarılmak istediği zaman da salonun en uzak köşesine kaçıyormuş." Aydın Tan bir süre gülmekten konuşamadı. "Neden dersiniz, etten kemikten olmayı değil, dokunulmaz ve düşsel olmayı seçmiş, *Düş Kadın* olma hevesine kapılmış."

Sonra Aydın Tan, masanın öbür ucundaki Can Ural'a seslendi. "O kadını sen de anımsarsın Can, Cemil Raşit'in *Baklagil* dediklerindendi."

Can Ural keyifle başını sallayarak onu onayladı. Yüzü aşırı dozda alkolle çarpılmıştı. Bir kadının bilmeden edebiyata yaptığı gizli bir katkı üzerine yapılan bu yeni yorum onu neşelendirmişti.

Aydın Tan konuşmasını kaldığı yerden sürdürüyordu.

"Bu olayın Cemil Raşit'i derinlemesine etkilediği gözümden kaçmamıştı. İşte bunun üzerine, yanlış anlamaları ve bu durumun yinelenmesini engellemek için *Düş Kadın*'ı anlattığı bölümün sonuna uyarıcı bir şeyler yazdı. *Düş Kadın* kavramının yeni ve gerçekçi bir yorumuydu bu. Kısacası *Düş Kadın*'a kurguyla değil, dokunarak ulaşılabileceğini ileri sürüyordu. Cemil Raşit *Düş Kadın* buluşuna o denli değer veriyordu ki, söz konusu bölüm olmadan romanın eksik kalacağını düşünüyordu. Kısacası *Soğuk Tanrı*'nın ilk bölümünde *Düş Kadın*'ın uzun uzun anlatılması benim için hiç de şaşırtıcı değildir."

"Siren adıyla düşsel kadın kavramı arasında bir ilinti olabilir mi? Sirenler söylencesine örtük bir gönderme..." diyerek söze girdi Nedim Eren biraz da çekinerek.

"Bence," dedi Profesör, "düşünde gördüğü kadının bilinemezliği *Düş Kadın* düşüncesine yol açmıştı." Sonra Nedim'den yana dönerek, "Şunu açıkça söylemeliyim ki, böyle simgesel bir sonuca nasıl vardığınızı anlayamıyorum çünkü Cemil Raşit romanlarında hiçbir simgeye ya da gizli bir anlama yer vermez," dedi.

"Olabilir ama," dedi Aydın Tan, " *Düş Kadın*'ı ideal bir kadın kavramıyla karıştırmamak gerekir. Özellikle uzaktan sevilen bir kadın anlamına hiç gelmez. Demin anlattığım olayla bağlantılı olarak bu konuyu özellikle vurgulamak isterim. Herhangi bir kadının, kendiliğinden *Düş Kadın* olmayı seçmesinin sakıncalı olacağı çok açık. Bu tek yönlü karar en azından, durumun doğasına, devinimine, değişkenliğine ve nesnelliğine aykırı olur. *Düş Kadın* bu açıdan ne bir görüntü, ne bir durum, ne de bir simgedir ve onun gerçek bir kadın olmadığı bile söylenebilir."

"Demek ki *Düş Kadın*, insanın içini ürperten bir tasarım," dedi Nilgün iç geçirir gibi hafif bir sesle. Kumlu ve kalın bir sesi vardı. Seçtiği sözcükler Nedim'i şaşırtmıştı, kimbilir diye düşündü, belki de bu kısa cümle Cemil Raşit'le olan ortak anılardan süzülüp geliyordu. Aydın Tan onu duymamış gibi konuşmasını sürdürdü.

"Her şeyden önce bir andır, o ana ilişkin ele geçirilmesi olanaksız görüntüdür. Nasıl geçmişte yaşanmış olayların heyecan verici bir yanı vardır da, bir tatil anısı, bir deniz, bir kadın adı size bunu anımsatır ya, bu da öyle bir şeydir işte, hatta bir anımsama bile değildir öyle uçucu bir duyumdur. Bu duyumu sözgelimi geçmişte okuduklarınızdan, romanlardan, şiirlerden geriye kalan tortuya benzetebilirim. Sonra bir yazarın

bütün yapıtlarını okuduğunuzda, o yazarın adı geçtiğinde kafanızda canlanan nedir? *Düş Kadın* işte böyle bir kavramdır ve bir fizikçi zaman denince nasıl birtakım formüller düşünürse, ben de *Düş Kadın* dendiğinde ışığı, görüntüyü, belli bir anıyı aynı zamanda düşünürüm."

"*Düş Kadın* bir olumsuzlama da olabilir," dedi Nedim Eren.

"Bu da bir başka yorum işte," dedi Aydın Tan, *Düş Kadın* aslında yapay bir kadının anlatımı, neden olmasın?"

Nedim'in aradığı ve öğrenmek istediği Cemil Raşit'in geçmişine ilişkin bir kadın değildi, *Düş Kadın* düşüncesine varışındaki zincirin kayıp parçasını bulmak istiyordu. *Soğuk Tanrı'yı* okuyup bitirdikten sonra içine düştüğü duygu iklimi ona neredeyse tüm romanın *Düş Kadın*'in aranması üzerine kurulduğu izlenimini veriyordu.

"Hepimiz biraz *Düş Kadın*'ın peşindeyiz," dedi Can Ural. "Bir arkadaşım böyle bir deneyim yaşamıştı. Bir akşamüstü. Boğaz Köprüsü'nün üzerinde arabasıyla yolun açılmasını beklerken önünde duran arabadaki bir genç kıza âşık olmuştu. Kızın yalnızca arabanın yan aynasına yansıyan görüntüsünü görebiliyordu. Günbatımıydı ve arkadaşım kızın aynada gördüğü yüzünü bir türlü unutamıyordu. Arabanın numarasını almıştı, uzun bir süre o genç kadını aradı."

Masadaki hemen herkes *Sahte Doktor* Osman'dan söz ettiğini anlamıştı. "Sonra ne olmuştu," diye sordu Nedim Eren.

"Sanırım sonunda genç kıızı buldu, ama bambaşka birisiymiş karşındaki, o akşam üstü, arabanın aynasından gördüğü kıza ilişkin en küçük bir iz bile yokmuş yüzünde."

Yanında oturana doğru hafifçe eğilerek kendini iyi hissetmediğini söyledi Rasim Olcay. Masadakiler arasında birdenbire tuhaf ve aykırı bir etki yaptı bu, Aydın Tan gülmemek için dudaklarını ısırırdı.

"Yediğin bir şey dokunmuş olmalı," dedi Can Ural ve gidip kusmasını önerdi. "Bu seni rahatlatır dostum," diyerek Aydın Tan da yerinden kalktı ve hafifçe omuzuna vurdu. Böylece bir anlamda masadaki tartışma tatlıya bağlanmış oldu.

Görüntünün Dünyası

Geç bir vakit Nedim Eren'le birlikte Tünel'de sabaha kadar açık bir başka bara doğru yürürlerken Rasim Olcay, masadaki tartışmanın verdiği yorgunluktan olsa gerek, oldukça üzgündü. Uzun bir süre öyle sessiz, yavaş adımlarla yan yana yürüyüp, aydınlık vitrinlerin önünde oyalandılar.

Sonra birden, "Anlatacaklarım senin gerçek sandıklarını değiştirmeye yetmeyebilir," dedi Rasim Olcay. "Cemil Raşit'i öğrencilik yıllarımdan beri tanırım. O zamanlar ona gönül borcu duyuyordum; bugün de duyuyorum. Bir kez beni büyük bir tehlikeden kurtarmıştı. O yıllarda Akademi'nin hemen yanı başında çay ocağı olarak kullanılan kulübede ucuz şarap içerdik. Paramız olduğunda mangalda balık ya da sucuk yaptırığımız da olurdu.

Bir sonbahar günü, Akademi yeni açılmıştı. Cemil Raşit beni ziyaret etmek için gelmişti, yandaki parkta oturuyorduk. Aslında içmeye başlamak için akşamın olmasını bekliyorduk. O gün bütün İstanbul'da olayların olduğunu söylemişlerdi. Yürüyüş kolu Akademi'nin önünden geçecekti. Bir önlem olarak yola bakan Akademi kantini bile boşaltılmıştı. Durgun bir günün son saatleriydi. Birkaç arkadaşın karşı çıkışını umursamadan yolun kıyısına masayı çekip oturmayı sürdürdük. Karaköy yönünden yaklaşan bir kalabalığın boşuk haykırırları gelmeye başladı. Yaklaşan gürültünün nedeni açıldı: bir cenaze alayındı bu, terli yüzler, bayraklar, karışık saflar, haykırırlar, dualar, ulusçu marşlar.

Arkadaşlardan biri gitmek üzere ayrıldı, bir başkası yolun biraz uzağındaki bir masaya gitti. Okul boşaltılmıştı, park ıssızlaşmıştı ve orada oturmayı sürdürmenin bir anlamı yoktu, ama bunu düşünmek için çok geçti. Kalabalık geçerken ayağa kalkmayı kimsenin canı çekmiyordu."

Rasim Olcay soluk soluğa kalmıştı. Nedim Eren yürüyüşünü biraz daha yavaşlattı. Ressamın bu öyküyü anlatmaktan heyecanlandığı beliydi.

“Sonra olan oldu. Deniz yönüne doğru koşmaya başladık, rıhtımın oradan Akademi’nin bahçesine geçebileceğimiz bir yer vardı. Yürüyüş kolundan ayrılanlar da koşarak çevremizi sarmak, önümüzü kesmek istiyorlardı. Cemil Raşit neredeyse bahçe duvarına ulaşmıştı, bu arada iki kişi benim önümü kesti. Cemil Raşit’in geri dönmesi beni kötü bir ölümden kurtardı. Kalabalık bize yetişmeden bahçeye atlamayı başardık.”

Nedim, Dr. Fikret Şenkaya’nın yaptığı yorumları anımsadı. Büyük bir olasılıkla Cemil Raşit’in gençliğinde faşistlerle kavga ettiğine inanmak istemezdi.

Rasim Olcay kendini Cemil Raşit’i anlatmaya kaptırmıştı.

“Cemil Raşit’i anlamak zordu; kimi kez suskun, durmaksızın konuştuğu zaman duygularından başka her şeye değinir, sözlerin gerçeği yansıtmadığına inandığı için alaycı, kaba denilebilecek davranışların gerisinde kendi kendisini yiyip bitiren türde bir duyarlılığın yattığı kolay görülmez. Onun için tutarlı olmak ve ödün vermemek, hiçbir şeye inanmamak anlamına geliyordu. Ne de olsa inanmak belli bir katılığı gerektirir. Bu belki bir çelişki ama Cemil Raşit, katı ve soğuk bir insan olarak tanınmaktan nefret ediyordu. Anlayacağın kullandığı sözcüklerle davranışları birbirleriyle hiçbir zaman örtüşmez.”

Yorulmuş olmalıydı çünkü konuşmasına kısa bir süre ara verdi.

“Cemil Raşit o sıralarda biraz fazla içiyor, bunu ruhunu kamçılılamak için yaptığını söylüyordu. Oysa içki insanı bir süre için kımıldatır sonra yine eski kozanıza dönersiniz yatışmış bir durumda. Oysa ben biliyordum çok içmesindeki nedeni. Kimi zaman çok kısa sürelerle yaşadığı heyecanlı anları ya da alkolün etkisiyle imgeleminde canlanan kimi soluk görüntüleri daha sonra bir şiire dönüştürmeyi yürekten arzuları. Biliyorsunuz şaşırtıcı bir adamdı ve son yıllarda en azından belli çevrelerde tanınması, başından beri arzuladığı özgürlüğü elinden almıştı. Cemil Raşit kolay ilişki kurmaktan sakınır oysa sonraları kaybettiğini düşündüğü şeylerden ötürü pişmanlıkla kıvranırdı. İlgisizliğiyle kadınları çileden çıkarırdı; isteyerek yapmazdı bunu, kendi kendisine yeten, yazdıklarıyla aşırı ilgili, neredeyse yalnızlıktan hoşlanan biriydi. Dıştan bakanlar bu davranışlarını kendini beğenmişliğine verirdi. Oysa Cemil Raşit için yaşam heyecanını yitirmişti, başkaları için bilinmez olan onun için çok ön-

celeri denenmiş ve artık insana sıkıntı veren şeylerdi. Kafasındaki olağanüstü öyküleri başkalarıyla paylaşmaya kolay kolay yanaşmazdı.”

“Kadınları çileden çıkarır dediniz, öyle mi?” diye sordu Nedim Eren.

Rasim Olcay sanki onun sorusuna yanıt vermiyormuş gibi aynı ses tonuyla sürdürdü konuşmasını.

“Kadınların onu anlamamasının nedeni çok açık. Cemil Raşit sürekli kendisini anlatıyor ve açık olmayı dürüst olmakla karıştırıyordu. Oysa yerleşik kimi anlayışlar göz önüne alındığında hiç de dürüst davranmıyordu. Dilinin acımasızlığı, inançsız olması ve alaycılığı kadınları zedeliyordu; bilirsin onlar daha çok baştan çıkarılmaktan hoşlanırlar. Bir yazarla konuşurken, sözcüklerin tutulmayacak denli kaygan olduğunu, üstelik yine sözcükleri kullanarak anlatmaya çalışan bir yazarla konuşurken, içten içe gülerек, anlamazlıktan gelirler. Cemil Raşit bunu bilirdi ve kolay kolay bu tuzağa düşmezdi. Kadınlar yavan konuşmalardan bıktıkları için bir yazardan değişik sözler beklerler. Şöyle de diyebiliriz; kadınlar yalanlara bayılırlar, kuşkusuz yalnız inanmak istedikleri, duymak istedikleri yalanlara.”

Buna karşın anlatılanlara bakılırsa kadınlar Cemil Raşit’in peşini bırakmamışlardı. İşte burası pek açık değil, diye düşündü Nedim Eren, ama bunu ressama söylemedi.

Rasim Olcay kısa bir süre sessiz kaldıktan sonra Cemil Raşit’le ilgili başka bir anıyı anlatmaya başladı.

“Bir keresinde Can ona Köprüaltı’nda bir meyhanede içerken rastlamış, birlikte bir süre oturmuşlar. Daha sonra oradan kalkıp Beyoğlu’ndaki bir başka meyhaneye uğramışlar. Sonunda Can onu benim atölyeye getirdi. Geldiklerinde Cemil Raşit oldukça içmişti, ayakta zor duruyordu ama içmeyi sürdürdü. Cemil Raşit kolay sarhoş olmaz, olursa bu durumda bile çok parlak konuşmalar yapardı.

Cemil Raşit’in atölyeme ilk gelişi değildi bu ve çoğunlukla da her gelişinde resim sanatı üzerine anlaşılmaz ve oldukça uzun bir söylev çekmeye bayılırdı; bu arada giderek artan bir hızla içmeyi sürdürür, derken orada, her gelişinde oturduğu koltuğunun üzerinde sızar kalırdı.

Sanırım daha önce tartıştıkları bir konu olmalı çünkü Can’ın söylediği her söz Cemil Raşit’i sinirlendiriyordu. ‘Bu ülkeden uzaklaşmak istememi anlayışla karşılamalısınız,’ diyordu öfkeyle, konuşurken dili dolaşıyordu. ‘Söyler misiniz, ben Cemil Raşit, bir yazar, bu ülkede, edebiyata en küçük bir önemin verilmediği bu ülkede ne diye zaman yitiriyorum?’

Bu ülkede insanlar, sizi kendilerine benzetmeye çalışıyorlar, ikiyüzlülük, yalanlar. Artık buradan uzaklaşmak, çok uzaklara gitmek istiyorum ama nereye işte bu konuda bir karara varamadım.'

Can, toplum ve değerleri konusunda bir iki şey söylemek istedi ama bu Cemil Raşit'i daha fazla öfkeliendirmekten başka bir işe yaramadı. Artık dili iyice bir dolaşmaya başlamıştı, oldukça sarhoşladığını görüyordum, ne de olsa saatlerdir içiyordu, alkol etkisini göstermeye başlamıştı. Toplumun ne düşündüğüne önem vermek mi?' diye bağırdı Cemil Raşit. 'Hangi toplumdan söz ediyorsun, dünün daha yoksul ve cahil toplumundan mı yoksa bugünün tüketim çılgınlığına kapılmış toplumundan mı? Kendi döneminde geçerli olacak ölçütleri bile doğru dürüst belirleyememiş bir toplumun gelecekle ilgili değerlendirmeler yapmaya kalkışması ve bizleri bunların geçerli olduğuna inandırabilmesi hiç bir zaman düşünülemez.' Bu arada ben, yazdıklarıyla olumlu diyebileceğimiz işler başardığını söyledim. Buna da inanmıyorsa, yazmayı sürdürmesinin anlamı ne olabilirdi ki. Cemil Raşit beni yanıtlamadan önce bir süre düşündü, boşalan kadehini ağzına değin içkiyle doldurdu. 'Olumlu birtakım amaçlar, öyle mi?' diyerek güldü. 'Önemsediğiniz bütün bir değerler dizgesi, lanet olsun hepsine.'

Sıradan insanların önemsediği ve yürekten istediği hemen her şeyi bir tür küçümsemeyle karşılardı. Böyle bir toplumda yaşamak ona haz vermiyordu, bu yüzden de olumlu katkıda bulunmak sözü neredeyse onu tiksindiriyordu.

Atölyeden ayrıldıklarında gün doğmak üzereydi. Sonrasını Can'dan dinledim. Cemil Raşit Ortaköy'e gidip burada kahvaltı yapmalarını önermiş. Meydandaki kahvelerden birinde oturup çay içmişler. Can onu evine götürüp, yatağına yatırmış. Cemil Raşit ondan başucuna oturup anlatacaklarını dinlemesini istemiş. Anlattıkları birbirini tutmayan anlamsız birtakım cümlelermiş. Bir ara Cemil Raşit'in sesi neredeyse bir mırıltıya dönüşmüş. Tam yatağın başucundaki lambayı söndürüp sessizce odadan çıkacakmış ki Cemil Raşit yeniden konuşmaya başlamış. Bunun üzerine oturduğu yerden kalkamamış ve çaresiz beklemiş. Böylece uzunca bir süre daha geçmiş. Artık uyuduğunu düşünerek tam ayrılmak üzereyken Cemil Raşit yatakta hafifçe doğrulup, 'İşte bunu seviyorum ben. Beden uyuşuyor ve akıl sonuna kadar diretiyor,' diye bağırmış. Eline geçirdiği uzunca bir bardağa iri bir buz parçası attıktan sonra ağzına değin içkiyle doldurmuş. Sonra da sallanarak kalkıp çalışma masasının başına geçmiş,

elindeki dergiden, belki inanmayacaksın ama Aydın Tan'ın bir yazısını büyük bir dikkatle okuyor, notlar çıkarıyormuş."

Sonunda barın kapısına vardıklarında, "Biliyor musun?" diyerek durdu ressam, "Onun tek bir kitabını bile okumuş değilim ama sordukları zaman okuduğumu söylüyorum. Bu konuda yalan söylemekten utanmıyorum, sonuçta ne olursa olsun, onu yaşarken yakından tanımış benim gibi birisi onun gibi gerçekten değerli biri konusunda söyleyecek işe yarar üç beş söz bulabilmeli, ne dersiniz, yanılıyor muyum?"

Nedim Eren şaşırmıştı, Rasim Olcay konuşmasını sürdürdü.

"Benim söylediklerim yapıtlarından çok Cemil Raşit'in kişiliğine yönelik."

Bir süre sustu. Yavaş yavaş merdivenleri çıktılar. Ressam birden Nedim'in kolunu tutup onu durdurdu.

"Onun değerini anlıyorum, çünkü Cemil Raşit ile öteki yazarlar arasındaki ayrım çok açık," dedi gözlerini öfkeyle açarak. "Onu anlıyorum ve bununla gurur duyuyorum. Biliyor musunuz, gerçek değeri hiç olmazsa çevresindeki az sayıda insan tarafından anlaşılmıştı. Ötekiler sahtekârlıkla bir şöhret budalasına dönüşürken bu adam hepimizin içindeki iğrençlikleri bütün süslemelerinden arındırarak açıkça ortaya dökmekten çekinmiyordu."

Oturup içkilerini söylediklerinde Nedim Eren ona Cemil Raşit'in o son gecesiyle ilgili ne düşündüğünü sordu. "Sizin de çağrılı olduğunuzu öğrendim," dedi.

"Söz konusu gece benim de orada olduğum konusunda doğruyu söylememişler," dedi Rasim Olcay. "Çağrılı olduğum doğru ama önemli bir işim çıktığı için gidememiştim."

Nedim Eren, Rasim Olcay'a daha çok şey sorabilirdi ama vazgeçti. "Cemil Raşit diye birisi yok," dedi Rasim Olcay birdenbire.

"Nasıl, öldü demek istiyorsunuz?"

"Hayır, öyle birisi hiç yaşamadı."

"Anlayamadım."

"Cemil Raşit takma bir isim, daha doğrusu..."

Nedim Eren biraz rahatlamıştı. "Ne var bunda?" dedi. "Ama kitaplar ve öteki yazdıkları gerçek ve var, öyle değil mi?"

"Evet ama Cemil Raşit bizim bildiğimiz kişi değil."

"Öyle mi, kim peki?"

"Bilmiyorum, kuşkuluyum."

Nedim Eren, Rasim Olcay'ın söylediklerine bir anlam veremedi, belki de Rasim Olcay ciddiye alınmasını gerektirmeyecek denli sarhoşlamıştı.

Uzun bir süre boş kadehlere baktıktan sonra, "Dinleyin," dedi Rasim Olcay, son bir gayretle doğrularak, "Size anlatacağım. Her şeyi anlatacağım."

Rasim Olcay o gece başka bir şey anlatamadı, başı arada bir önüne düşüyordu, neredeyse sızmak üzereydi. Nedim Eren hesabı istedi, Rasim Olcay'a evine gidip dinlenmesini önerdi ama onun kendisini anladığından kuşkuluydu.

O gece, geç vakit ayrıldıklarında, Nedim Eren enikonu yorgundu. Rasim Olcay, bir başka gün için, onu atölyesine davet etmişti.

Nedim Eren, o gecedan sonra, ne zaman çalışma masasının başına otursa ve Aydın Tan'ın dediklerini anımsasa, düşüncelerinde bir şeylerin değişmeye başladığını hissetti. Aydın Tan'ın konuşmasını dinlerken şunu ayımsamıştı; Cemil Raşit'i ne yüceltmesi ne de yerin dibine batırması gerekiyordu. Aydın Tan'a kızmaya hiç kimsenin hakkı yoktu, sonuçta hepsinin paylaştığı geride kalanları, yani yaşayanları kuşatan o alçaklık duygusuydu. Cemil Raşit'in yaşamının gerçeğinin ne olduğunu, yazdıklarından, mektuplarından ve başkalarının anılarından anlamak çok güçtü. Cemil Raşit yalın ve güvenli bir yol tutturmak yerine, her işin zor yanını seçerdi. Kısa bir an düşündü; gerçekte Cemil Raşit'le ilgili gerçekleri araştırarak bir kitap yazma düşüncesinin içerdiği amaç, bu ölümün ya da ortadan kaybolmanın yarattığı gizemli havadan yararlanmaktı. Kendi amaçlarını bu denli açıklıkla kabul etmesi, Cemil Raşit'i tanıyan çevresindeki bu insanları doğru değerlendirmesini sağlayacaktı. Cemil Raşit'i doğru değerlendirmeye gelince, bu ancak açgözlülükten ve sahtekârlıktan kurtulmakla olanaklıydı. Daha önceleri korktuğu şeyin başına gelmesi, kendi duygularıyla Cemil Raşit'in yaşamöyküsünü karıştırmaması için ölümcül bir gayret göstermesi gerekiyordu.

Bir araştırmacı, diye düşündü Nedim Eren, doymak bilmez bir şekilde yükselmeyi amaçlarsa, yalana ve alçaklığa bulaşmadan kalabilir miydi?

Nedim Eren, o yemek gecesinden iki hafta kadar sonra Rasim Olcay'ı atölyesinde ziyaret etmeye karar verdi.

Atölyenin karışıklığı Nedim'i şaşırtmıştı; eski ahşap bir masanın üzerine gelişigüzel atılmış mektuplar, duvardaki rafların üzerinde tozlu birtakım kitaplar, yıllardır hiç dokunulmamış gibi görünen resim kartonları, karmakarışık bir biçimde duvara dayanmış bir deste tablo.

Nedim Eren, Rasim Olcay'ın yaptığı resmine bakarken Cemil Raşıit'in aklından geçirdiklerini anlayabilirmiş gibi bir duyguya kapıldı. Cemil Raşıit'in dudaklarında alaycı bir gülüş vardı. Önündeki daktiloyu şöyle yana doğru itmiş, kalemi sıkıca kavramıştı, sanki çok önem verdiği birisine mektup yazmaya hazırlanıyor gibiydi. Alnı düşünceli kırışmış, uzaklarda bir yere bakıyordu. Arka planda Cemil Raşıit'in başından daha koyu bir kahverengi portreye neredeyse klasik bir hava veriyordu.

"Bu portreyi yapmanı Cemil Raşıit mi istedi?" diye sordu Nedim Eren, kısa bir duraksama geçirdikten sonra konuşmasını sürdürdü, bu konuyu açmasının doğru olup olmadığından kuşkuluydu, "Söylenenlere göre aranızdaki o tuhaf tartışma ve..."

Rasim Olcay bu konunun açılmasından hiç etkilenmemişti. Cemil Raşıit'in portresini yaptığı o fırtınalı dönemini çok iyi anımsıyordu.

"O çok sonralarıdır," dedi, "bu Cemil Raşıit'in gençlik resimlerinden birisi. Nilgün, Cemil Raşıit'e sırlıslıkla âşıkta, ama bunu ona hiçbir zaman söyleyemedi."

Nedim Eren, Rasim Olcay'ın elinde tuttuğu portreye baktı.

"İşte o gençliğimizin fırtınalı günlerinden birinde bana Cemil Raşıit'in bir portresini yapmayı düşünüp düşünmediğimi sordu. Cemil Raşıit arkadaşımı ama o zamana dek onun bir portresini yapmayı hiç düşünmemiştim. Nilgün'ün bu önerisi üzerine Cemil Raşıit kabul ederse bu portreyi yapabileceğimi söyledim."

Nedim Eren sessizce portreye bakıyordu. "Ne düşünüyorsunuz?" diye sordu Rasim Olcay.

"Yakaladığınız bu yüz rastlantısal, daha doğrusu çok kısa bir anın anlatımı olmalı," dedi Nedim Eren.

"Sanırım, yani ne demek istediğinizi anladığımı sanıyorum."

Nedim Eren son bir kez daha portreye baktı. Cemil Raşıit'in hangi yüzüydü bu? Portrenin en başarılı yanının Cemil Raşıit'in dudaklarındaki alaycı kıvrım olduğunu düşündü.

Karanlık Bir Romanda

Son zamanlarda Nedim Eren iyi uyuyamıyordu. Şebnem bunu gece boyu yatakta dönüp durmasından anlıyor, ama Nedim'e bunu bir türlü soramıyordu. Nedim Eren, Funny ile oynayıp dururken Şebnem onları seyrediyor ve onu bu denli üzen şeyin ne olduğunu sorup duruyordu kendisine. Köpek zıplıyor, bahçe duvarına dek hızla koşup, sonra geri dönüyordu; Nedim Eren, köpeği şaşırtmak için arada bir yerden aldığı bir şeyi atar gibi yapıyordu. Aydın Tan'la Faruk Soyer arasındaki tartışmanın olduğu yemeğin üzerinden üç hafta geçmişti ki, Nedim Eren'in telefonu çaldı. Nedim Eren, Aydın Tan'ın bu denli kısa bir süre içinde kendisini arayacağını hiç beklemediği için telefonda duyduğu sesin Aydın Tan'ın sesi olduğuna bir süre inanamadı. Aydın Tan deniz kıyısında bir lokantada buluşup, Cemil Raşit üzerine konuşmayı öneriyordu. Nedim Eren büyük bir hoşnutlukla kabul etti.

Buluştuklarında Aydın Tan kadehlerini Cemil Raşit'in şerefine kaldırmalarını istedi.

"Biliyor musunuz?" dedi. "Cemil Raşit en sevdiğim dostlarımdan biriydi." Gözleri dolmuştu, neredeyse ağlayacaktı. "Onun ilk romanını benim yayınladığımı bugün çoğu kimse unutmuştur."

"Öyle mi?" dedi şaşkınlıkla Nedim Eren. "Ne yalan söyleyeyim, ben de bilmiyordum bunu."

"Evet, gençliğimde amatör bir yayınevim vardı. Yalnızca *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nı değil, başka birkaç kitabı daha, sözgelimi *Erotik Şiirler*'i de ben yayınlamıştım. Birlikte kitabın son düzeltmelerini yaptığımız geceyi bugün gibi anımsıyorum. Bir barda içtikten sonra, geç vakit eve gittik. Cemil Raşit baskının gecikmesine karşın gece yaşamından vazgeçmiyordu. Cemil Raşit'in çalışma masasının başında, koca bir şişe

rakıyı bitirip, kiraz yiyerek, gün ağarana dek romanın düzeltmelerini tamamladık. Şimdi düşünüyorum da, aradan onca yıl geçmesine karşın o gecenin anılarının belleğimde böyle canlı kalmasına şaşıyorum.”

Aydın Tan kederle içini çekip susmuştu.

“O yıllarda,” dedi Nedim Eren, “*Umutsuzluğun Son Yüzyılı*’nın tutulmamasının nedeni sizce neydi?”

“Bence binlerce nedeni vardı. Özellikle Ahmet R. değil burada sözünü etmek istediğim; sonuçta şimdilerde çok daha kolaylıkla anlaşılabilir nedenlerle bu değerli yorumcu, Cemil Raşit’in çağdaşları saydığı daha birçok başka yazarla ilgilenmek zorunda kaldığı için, o sıralarda üçüncü kitabını belki yeni yayımlamış ve daha çok genç olan, üstelik savunduğu hemen her düşünceyi oldukça aşırı bulduğu Cemil Raşit’le doğal olarak ilgilenemezdi. Ahmet R.’ye bakılırsa Cemil Raşit’in yıllar sonra yazacağı son romanındaki, yani *Soğuk Tanrı*’daki dünya, daha o zamanlardan çevresindeki hemen her şeye soğuk bir gölge düşürmeye başlamıştı.”

“Cemil Raşit ne düşünüyordu bu konuda?”

“Umurunda bile değildi. Bunu size Cemil Raşit’in sözleriyle anlatmak isterim. Bir akşam birlikte yürürken, biliyor musun Aydın, demişti bana, kitaplarımın tutulmamasının en önemli nedenini söyleyeceğim sana. İnsanların içindeki karanlık bir duyumu, bir takıntıyı dile getirdiği için istenmiyorlar. Oysa insanlar her şeyin daha iyiye gittiğine inanmak istiyorlar. Oysa ben daha kötüye gittiğini anımsatıyorum onlara. Bu da hemen herkesi rahatsız ediyor.”

Bir süre ikisi de konuşmadan öylece durup, karanlık denize baktılar. Lokanta giderek kalabalıklaşmaya başlamıştı.

“O geceyi izleyen sekiz yıl, anımsadığım üç önemli sahneyle özetlenebilir: Cemil Raşit, Rasim Olcay ve Can Ural’la uzun bir akşam yemeği; Madrid’de buluştuğum Cemil Raşit’le Barcelona’ya bir yolculuk; Cemil Raşit’i bir tutukluluk sırasında Faruk Soyer’le birlikte ziyaret. Yağmurlu bir gün hapisanede onu ziyaret etmiştik, bize yazmakta olduğu yeni romanından söz etmişti. Cemil Raşit bu tutukluluğun sonunda, hükümete karşı tutumunu değiştirdi, sanırım Faruk Soyer aracılığıyla Sosyalist Parti’yle ilişkiye girdi.”

Uzun süren bir sessizlik oldu ama sonunda konuşan yine Aydın Tan oldu.

“O yemekte Cemil Raşit’in intiharına inanmadığımı söylemiştim. Aslında bu olayın bir cinayet olduğuna inandığım anlamına da gelmiyordu.”

Nedim Eren'in aklına garip ama garip olduđu denli de gerçek olabilecek bir olasılık geldi. Cemil Rařit gerçekte gizli bir yerlerde yařıyor olabilir miydi? Kitabının belki de hiç beklemediđi ve istemediđi bařarısı, onu bu tuhaf dűřűřűn kurgusunu hazırlamaya mı itmiřti. Apansızın aklı-na gelen bu dűřűnce onu dehřetle űrpertti.

Aydın Tan'a yűzű korkunç görünműş olmalı, onu yatıřtırmak ister gibi gülűmseyerek sűrdűrdű sözlerini.

"Aklınızdan geçeni anlıyorum dostum. Cemil Rařit yařıyor olabilir mi, ne yazık ki bu konuda kesin bir dűřűncem yok. Benim söylemek istediđim romanın sonundaki *Dűř Gemi* bűlűműyle ilgili, hani řu denize atlayıp gemiye çıktıđı bűlűm. İki olasılık var kabaca, birinci olasılıkta diyelim ki Cemil Rařit canına kıymaya űnceden karar verdi, bu karanlık deniz bűlűműnű bilerek yazdı. İkinci olasılıkta, bu bir rastlantıydı ve Cemil Rařit bir cinayete kurban gitti. Bana her iki olasılık da uzak geliyor."

Burada Nedim Eren sözűnű kesti. "İkinci olasılıkta acaba Cemil Rařit'in kendi űlűműnű űngűrdűđűnű, yani diđer bir deyiřle katilinin onun kitabından haberi bile olmayan bir zavallı olduđunu dűřűnemez miyiz? Romanda, bilicilikle ilgili uzun konuřmalar, bu konuda ileri sűrűlen birtakım dűřűnceler olduđuna gűre bu hiç de uzak bir olasılık gibi görünműyor."

"Hayır, tam da romanda bu tűrden dűřűnceler ileri sűrűldűđű için bűyle bir řey olamaz gibi geliyor bana," diye karřı ıktı Aydın Tan. "Bűyle bir řeye inanmak akıl dıřı olur. En azından Cemil Rařit'in anısına bir ihanet anlamı tařır. Cemil Rařit bilicilik ve yıldıızlarla ilgili bűlűmleri alaylı bir dille yazmıřtır."

"Sanırım haklısınız," dedi Nedim Eren. "Yine de bana űyle geliyor ki birtakım genellemeler yaparak bir sonuca varmamız çok zor. Biliyorsunuz sűrekli canı sıkılan, deđiřik ve gizemsel olandan hořlanan Cemil Rařit'in kendisinin de pek akla uygun bir yařam sűrdűđű sűylenemez."

"Orası űyle de," dedi Aydın Tan, "řunu unutmayın, benim sözűnű ettiđim bir genellemeden çok, Cemil Rařit'in yazdıđı romanın belli bir bűlűműne, yani řu *Dűř Gemi*'ye gidebilmek için giysileriyle denize atladıđı bűlűme yűnelik bir sav. Nasıl demeli, bu bűlűm sanki bařka bir kalem-den çıkmıř gibi. Bu sonuca varmamın nedeni yalnızca bir sezgi deđil, bu bűlűműn Cemil Rařit'in anlatım űzellikleri ve edebiyat anlayıřıyla en ufak bir ilgisinin olmayıřı."

"Ama Cemil Raşit'in kaleminden çıktığını biliyoruz," dedi Nedim Eren.

Onun bu konuda kesin konuşması Aydın Tan'ı şaşırtmıştı. "Doğrusu," dedi, "ben o kadar kesin bir gerçek olarak görmüyorum bunu. Geçmişte de buna benzer örnekler görülmüştür. Neyse bu olasılık bir yana, bir de şu var..."

Nedim Eren merakla bekliyordu Aydın Tan'ın söyleyeceklerini.

"Cemil Raşit'in edebiyat anlayışını çok iyi bildiğimi sanıyorum," diye sürdürdü konuşmasını Aydın Tan.

Bu sırada Yunanca bir şarkı çalmaya başladı. Cemil Raşit bu şarkıya bayılırdı, dedi Aydın Tan, söyleyeceği şeyi unutmuş gibi bir süre düşündü. Birdenbire lokantanın pisti dans edenlerle dolmuştu.

"Daha önce de belirttiğim gibi, ilk romanını yayınlarken yaptığımız uzun söyleşilerde roman sanatı, anlatı kişileri, anlatım teknikleri ve bunun gibi bir yığın ayrıntı üzerine ne düşündüğünü öğrenmek olanağını buldum. Sözgelimi Cemil Raşit anlatılarını genellikle birinci tekilde yazar. Bu yüzden kimileri anlatıcıyı yazarın kendisi sanma yanılgısına düşerler. Bu romanın kahramanını Cemil Raşit'in kişiliğiyle özdeşleştirmekten kesinlikle kaçınmak gerekir."

Aydın Tan bir süre sustu.

"Devam edin lütfen," dedi Nedim Eren.

"Şu sözünü ettiğimiz bölüme gelince, doğal olarak birinci tekilde yazılmış. Çünkü romanın başından beri anlatıcı değişmiyor, bu bölümde birdenbire değişmesi anlamsız olurdu."

"Neye göre anlamsız?" diye sordu Nedim Eren.

"Sanırım Cemil Raşit'in yazdığı metnin kendi içinde tutarlı olduğu konusunda benimle aynı düşünceyi paylaşıyorsunuz?" dedi Aydın Tan içkisinden koca bir yudum alarak. Nedim Eren'in yanıtını beklemeden konuşmasını sürdürdü.

"Romanın anlatıcısı, yolculuklar yapıyor, seviyor, acı çekiyor ve biz bütün öyküyü bu anlatıcının ağzından dinliyoruz. Sonunda ne oluyor, anlatıcı arabasından çıkıp giysileriyle denize atlıyor. Burada Cemil Raşit anlatıyı üçüncü tekil yazmaya başlasaydı, romanın demin sözünü ettiğim kendi iç tutarlılığını tehlikeye atmış olurdu."

"Bu bölümde anlatıcı ölmüyor ki," dedi Nedim Eren bu düşüncesi-nin de Aydın Tan tarafından kolayca çürütüleceğinden belirgin bir korku duyarak.

"İşte benim de söylemek istediğim bu," dedi Aydın Tan. "Ölmemesi gerekiyordu, çünkü Cemil Raşit'in uyguladığı teknik bunu gerektiriyordu,

başka türlü olamazdı, çünkü bu bölümde bütün roman gibi birinci tekilin ağzından yazılmıştı."

Nedim Eren önündeki mezelerle ilgilenir gibi yaptı ama büyük bir ilgiyle dinlediği belliydi.

"Umarım canınızı sıkıyorum?" dedi Aydın Tan.

"Hayır, asla sıkıyorsunuz. Nasıl bir sonuca varacağınızı doğrusu merak ediyorum."

Nedim'in yanıtı sanki onu rahatlatmış gibi hafifçe içini çekti.

"Klasik bir roman biçiminde, yani üçüncü tekille yazılmış bir romanda, bir anlatı kahramanının ölürken belleğinden neler geçtiğini anlatabiliriz ama başta da söylediğim gibi bu Cemil Raşit'in hiç seçmediği bir yoldu. Cemil Raşit daha önce yazdığı birinci tekil anlatıcısı olan bir romanında, denizde boğulan birinin duygularını birinci tekil anlatıcıya anlattırır. Bakın nasıl yapar bunu. Denizde boğulan kahramanın son anları nasıl anlatılabilir diyerek işe başlar ve anlattıktan sonra da kahramanının son anlarını anlatmaya çalıştığını ama bunu gerektiği gibi yapıp yapamadığını bilemediğini söyler çünkü önceden yaşanmış olan hemen her şey bu kısa an bellekten hızla geçenlerin bir parçasını oluşturabilir."

"Bu iyi bir çözüm mü?" diye sordu Nedim Eren.

"Kuşkusuz iyi bir çözüm," dedi Aydın Tan, "denizde boğulan kahramanın zihninden nelerin geçtiğini bilemeyeceğimiz, diğer bir deyişle bunları hiçbir zaman doğrulayamayacağımız için, Cemil Raşit'in anlatıcısı sonsuz sayıdaki deneyimin bir kısmını anlatmayı deneyerek, metnin anlamını korumuş oluyor. Aslında anlattıkları boğulan adamın değil anlatıcının deneyimleri. Yoksa kesin bir deyişle belleğinden şunlar şunlar geçti diye anlatsaydı, bir düşünün, ne denli anlamsız olurdu. Şimdi Cemil Raşit'in son romanının bu bölümü anlatıcının ölüm anında belleğinden geçenlerse, bu anlatıcının o bölümde öldüğü anlamına gelir ki bunun doğru olmadığını biliyoruz. *Düş Gemi* bölümünden sonra roman sürüyor."

"Haklısınız sanırım," dedi Nedim Eren, "gençliğinde yazdığı bir romanda düşmediği bir anlamsızlığa bu romanda kesinlikle düşmüş olamaz."

"Tamam," dedi Aydın Tan, "beni anlamaya başlıyorsunuz. Zaten anlatıcı romanın başlarında sevgilisine ne diyordu, şöyle bir şeyler, anımsayacaksınız: 'Gemiye, oyunu, hemen her şeyi. Daha doğrusu bir ölümü yazmak; bir tür yokoluşu, beklenmeyen bir bitişi, sonsuz bir arayışın sonundaki o acımasız, ölüme özgü yargıyı, insanın bu ölüm karşısındaki zavallılığını ve çirkinliğini yazmak istiyorum.'

"Sonuçta böyle bir imgenin ne olabileceğini araştırmak için mi yazmış oluyor bütün bu romanı?" diye sordu inanmayarak Nedim Eren.

"Daha da fazlası. Böyle bir imge için yazmış olabilir," dedi Aydın Tan. "Bütün roman belki de o anlatıcının bütün yaşamını özetleyen ışıklı gemi imgesi için yazılmış olabilir."

"Sonuçta romanın bağlamından bunu çıkarsıyoruz öyle mi?"

"Evet," dedi Aydın Tan, "*Düş Gemi* bölümünün anlattığı şey çok açık; anlatıcı son anda ölümden kurtuluyor ve ışıklı bir gemi tarafından kurtarılıyor. Bu onun zaten başından beri aradığı ve düşlediği gemi ve üstelik de..."

Nedim Eren heyecanla Aydın Tan'ın sözünü kesti.

"Peki ama bu Cemil Raşit'in ölmediği anlamına gelir mi?"

"Bunu söylemedim," dedi Aydın Tan. "Benim söylediklerim yalnızca bir varsayım. Roman olasılıklar düzleminde bir araştırmaysa, Cemil Raşit'in başına romanında anlattığı bir felaketin üstelik betimlediği gibi gelmesi çok uzak bir olasılıktır. Bence Cemil Raşit bu romanda, özellikle Girit saldırısıyla, anlamsız bir ölümün insanın başına her an gelebileceğini anlattı ve aynı şeyi kendi yaşamında da gösterdi."

"Nasıl?" diye sordu Nedim Eren biraz da öfkeyle.

"Çekip gitti," dedi Aydın Tan kısaca.

"Gitti mi? Nereye?"

"Ne bileyim, kayboldu," dedi Aydın Tan biraz da bıkkınlıkla. "Bu konuda elimizdeki veriler yetersiz. Bir gemiye mi binip gitti, bilemiyoruz."

Sonra kendi kendine gülmeye başladı.

"Gördüğünüz gibi doğrulayamadığınız gerçeklerle ilgili varsayımlar ileri sürmekten öteye gidemiyoruz. Zaten değil mi ki Cemil Raşit ortalar da yok, yaşamasının ya da ölmüş olmasının bir anlamı var mı sizce?"

Nedim Eren bir süre kuşku ve çekingenlikle kıvrınarak ne yanıt verebileceğini düşündü. Sonra konuşmaktan vazgeçip lakerdadan aldığı bir parçayı çiğnemekle yetindi.

Aydın Tan birdenbire, "Üzerinde çalıştığın söz konusu kitabı yazmanı isteyen kimdi?" diye sordu. Nedim Eren böyle bir soru beklemediği için kısa bir şaşkınlık geçirdi ve yanıtlamadan önce bir süre düşündü. "Ondan nefret eden birisi," dedi.

"Nefret çok abartılı bir sözcük, peki ama kim?"

"Şeyda Gözen," dedi Nedim Eren. "Bana neler anlattı, bir bilseniz, sonra bir yığın mektup ve elyazması verdi. Üstelik bütün bunlar daha önceki çalışmalarımı geçersiz kılabilecek önemli belgelerdi." Nedim Eren

söyleyip söylememek konusunda kısa bir kararsızlık geçirdi. "Bana inanmayacaksınız, bir de *Soğuk Tanrı*'nın elyazmalarını verdi. Üstelik kitabından oldukça değişik."

Aydın Tan şaşkınlıkla ona baktı. "Peki ama romanın daha eskiden yazılmış bir biçimi olabilir," dedi.

"Bunu ben de düşündüm," dedi Nedim Eren. "Belki romanın bizim bilmediğimiz daha başka biçimleri de var. Bana sorarsanız, Cemil Raşit bizi kuşkuya düşürmek için bunu özellikle yaptı."

"Şeyda Gözen'in nefretinin nedeni nedir?" diye sordu Aydın Tan.

"Cemil Raşit'in romanında kendisini anlattığını düşünüyor."

"Şeyda Gözen olamaz Ebru kişiliği," dedi Aydın Tan. "Çünkü Ebru kültürlü çizilmiş bir kişilik değil. Üstelik Cemil Raşit'in yazdıkları, kısacası *Soğuk Tanrı* olmasa Ebru'nun tartışmaya değer hiçbir gerçekliği olmayacaktır."

"Herneyse," dedi Nedim Eren. "Hayır, ben böyle bir şey yapamam, onun istediği gibi bir kitap yazamam. Kuşkusuz bu Cemil Raşit'le ilgili kitabı yazmaktan vazgeçtiğim anlamına gelmiyor."

"Güzel, o zaman bize gerekli olanın Cemil Raşit'in yapıtı olduğunu," dedi Aydın Tan, "asla yaşamı olmadığını sakın unutmayın."

Aydın Tan denize dönüp baktı. Boğaz turuna çıkmış ışıklı bir gemi, yüzen bir lokanta, ağır ağır geçiyordu. Aydın Tan gemiyi göstererek, "Bir gece de şöyle bir gemide yemek yiyelim," dedi.

Nedim Eren, neden olmasın, çok iyi olur, diye yanıtlıyacaktı onu, ama Aydın Tan konuşmasını sürdürdü.

"Biz Cemil Raşit'in anlatıcısını çözmeye çalışıyoruz. Oysa yaşam da bir kurgu değil mi?"

Nedim Eren bu kez kaygıyla baktı ona.

Aydın Tan başını sallayarak sanki kulağına fısıldar gibi: "Bilmem farkında mısın?" dedi. "Sanki bilinmezliklerle dolu kapkara bir denizde gidiyoruz ve bir göz sürekli üzerimizde, bizi izliyor."

Nedim Eren kuşkuyla etrafına bakındı. Sanki biraz öteden geçen gemi değildi giden, onların oturdukları kıyı lokantası karanlık bir denizin üzerinde yol alıyordu. Hafifçe ürperdiğini hissetti.

Birlikte lokantadan çıkıp biraz ötede bekleyen bir dizi taksiye doğru yürürken, "Dostum Nedim Eren," dedi Aydın Tan, sesi neredeyse titreterek. "Siz de, ben de, belki Cemil Raşit de, evet bizler de sanki birer roman kahramanınız ve karanlık bir romanda yaşıyoruz."

Uzun Sürmüştü Gece

Nedim Eren'in aklına çılgınca denebilecek bir düşünce geldi. Üzerinde biraz daha düşününce hiç de olmayacak bir şeymiş gibi görünmedi gözüne. Yemekteki en yakın arkadaşının bile, bir yabancıyı Cemil Raşit sanması belki de doğal sayılırdı, ne de olsa onu yıllardır görmemişti. Nedim Eren, bu düğümü çözebilmesi için işe nereden başlaması gerektiğini bilmiyordu. Ne de olsa olayın üzerinden çok uzun bir zaman geçmişti. Sonunda Cemil Raşit'in özellikle son dönem yapıtlarıyla, *Soğuk Tanrı*'yı basan yayınevine uğramasının yararlı olacağını düşündü.

Ertesi sabah Nedim Eren, Cemil Raşit'in yayımcısıyla görüşebilmek için erkenden yayınevine gitti. Yayınevi yöneticisinin odasına girdiğinde kararını vermişti; her şeyi bildiği izlenimini verecekti. Cemil Raşit'le ilgili olarak sürdürdüğü bir araştırma için son romanı *Soğuk Tanrı*'nın özgün metinlerini görmek istediğini söyledi. Yayınevi yöneticisi, Nedim Eren'i daha önceden tanıyordu, onu kibarca karşıladı, camın kıyısındaki bir koltuğa oturttu.

"Üzgünüm," dedi, "bu konuda size yardımcı olamayacağız. O anlamda özgün metin, yani elyazması ya da daktiloyla yazılmış herhangi bir şey yok elimizde. Roman bize bir bilgisayar disketinde geldi."

"Anlıyorum," diye mırıldandı Nedim Eren. Daha ilk attığı adımda geri çekilmeyi kabullenemiyordu.

"Size bir şey sormak istiyorum," dedi sesinde kararlı bir tınıyla, yayınevi Yöneticisi merakla bekliyordu.

"Cemil Raşit'in ortadan kaybolması konusunda siz ne düşünüyorsunuz? Bu ortadan kayboluşun özellikle o yıllarda romanın satışını artırdığı çok açık."

Yayınevi yöneticisi bu konunun yeniden açılmasından huzursuz ol-

muştı. "Bu konuda gereken her türlü soruşturma o zaman yapılmıştı," diye homurdandı.

"Belki," dedi Nedim Eren büyük bir rahatlıkla. "O araştırmaları yapanlar, onuruna verilen yemekte, o gece masada oturanın Cemil Raşit olmadığını anlayamamış olabilirler."

Yayınevi yöneticisinin sarardığı gözünden kaçmadı. Nedim Eren büyük bir acımasızlıkla akıl yürütmeye devam etti.

"Söyler misiniz Cemil Raşit nerede?"

"Ah, kimbilir nerede..." dedi yayınevi yöneticisi, ellerini nereye koyacağını bilemiyordu. "Ortadan yok oldu, o yemek gecesinde..."

"Ondan söz etmiyorum, o sizin parayla tuttuğunuz birisiydi. Öğrenmek istediğim gerçek Cemil Raşit'in nerede olduğu. Bu konuyu polise anlatmamı istemezsiniz sanırım. Her şeyin yeniden başlaması hiç iyi olmaz."

"Peki, istediğinizi anlatacağım," dedi yayınevi yöneticisi çaresizlik içinde, Nedim Eren'in ısrarı karşısında yenilmişti.

"Bunu nasıl yaptığınızı bilemesem de, sizin de ayırmsadığınız gibi, Boğaz'daki yemek gecesi orada bulunan asıl Cemil Raşit değildi. Uzun bir süreden beri onu gören olmamıştı. Biz de ona benzeyen birisini bularak, adını vermek istemiyorum ama profesyonel bir oyuncu olduğunu söyleyebilirim, bu usta işi oyunu sahneledik. Sandığınız gibi onu parayla filan tutmadık. Cemil Raşit'in gençlik arkadaşıydı ve onun yerine geçmeyi gönüllü olarak kabul etti."

"Nasıl? O sıralarda Cemil Raşit'i siz de mi görmemiştiniz?"

"Hayır, aslına bakarsanız hiçbir zaman tanışmadık. Disketi onun adına bir başkası getirmişti.

"Elimizde yeni bir kopyası var *Soğuk Tanrı'nın*" dedi Nedim Eren, "sizin yayınladığınızdan çok değişik bir metin bu."

"Bu kesinlikle bizim suçumuz değil," dedi yayınevi yöneticisi. "Biz daha önceden onu bu konuda uyarmıştık. Romanın bulunduğu disketi, kurşun bir kutuya yerleştirmelerini söylemiştik. Sanırım hava alanındaki kontrol işlerinde kullanılan makine diskete zarar verdi. O zaman Cemil Raşit'le yeniden ilinti kurmaya çalıştık ama bunu başaramadık. Sonunda zarar gören kısımları arkadaşlarımız bir anlamda yeniden yazmak zorunda kaldılar."

"Cemil Raşit, sonraları romanının böylesine değişik ve yanlış bir biçimde yayınlanmasına tepki göstermedi mi?"

"Dediğim gibi, onu aramış ama bulamamıştık, bize yeniden yazma-

dı." Bir süre düşündükten sonra, "aslına bakarsanız bu değişikliği ancak bir rastlantı sonucu anlayabilirdi," dedi yayınevi yöneticisi. "Neden dersiniz, kitaplarını bir kez daha okumadığını duymuştum."

"Ondan daha sonra hiç haber almadınız mı?"

"Anlatmaya nereden başlayacağımı bilmiyorum. Daha önceleri de birkaç kez bize yazmıştı. Karışık bazı düşünceleri vardı, bize anlamsız gelmişti. Romanı yayınlanacağı sıralarda aldığımız son mektubunda inanmayacaksınız ama Cemil Raşit güzel bir oyun sahnelememiz gerektiğini yazıyordu."

"Sözünü ettiğiniz yazışmalara bakabilir miyim?"

Yayınevi yöneticisi Nedim Eren'in anlattıklarını kuşkuyla karşılamasına üzölmüş gibi yaparak, "Bütün yazışmaları sakladığımızı sanmıyorum," dedi.

Bunun üzerine Nedim Eren, bir gün kendilerini savunabilmek için Cemil Raşit'in son mektubunu sakladıklarına hiç kuşkusuz olmadığını söyledi. İşte tam şu sıra o gün gelmişti ve bu mektubu Nedim Eren'e vermeleri gerekiyordu. Nedim Eren'in bu işin üzerine gitmekte kararlı olduğunu anlayan yayınevi yöneticisi telefona uzanarak arşivlerden Cemil Raşit'in söz konusu mektubunu getirmelerini istedi.

Kısa bir süre sonra Nedim Eren mektubu okuyor, ondan gizli bir anlam çıkarmaya çalışıyordu. Oysa mektup oldukça kısa ve yalıındı. Neredeyse bir mektuptan çok kısa bir notu andırıyordu.

"Sayın yayınevi yöneticisi, biliyorum ki bu romanı yayınlayıp yayınlamak sizin elinizde. Geçmiş bir yana benimle ilgili bildiklerinizin çok kısıtlı olduğu gerçeğini kabul etmeniz gerekir. Kendinize ve bir gün bu konuda sizi sıkıştıran herhangi bir başkasına da durumu şöyle özetleyebilirsiniz; uzun bir yolculuğa çıktım ve kimseye ne zaman döneceğimi söylemedim."

Nedim Eren yayınevinden ayrılırken yönetici, "Lütfen bu konu aramızda kalmalı," diyordu. "Herkesin inandığı ve doğruluğundan kuşulanmadığı bir gerçeği yalanlamak kimseye bir yarar sağlamaz."

Hemen ertesi gün, Nedim Eren, Cemil Raşit'in yerine geçen oyuncuyla konuşabilmek için rol aldığı oyunu izlemeye gitti. Yayınevi yöneticisinin, oyuncunun adını verip vermemesi önemsizdi, çünkü Nedim Eren kim olduğunu kolaylıkla kestirebiliyordu.

Enis Peker, yıllar önce Cemil Raşit'in evinde yapılan edebiyat toplantılarına da katılan, kendisi de bir iki oyun yazmış tanınmış bir oyun-

cuydu. Yıllar önce onu bir Çehov oyununda izlemiş, Enis Peker olağanüstü oyunuyla onu gerçekten büyülemişti.

O gece tiyatro salonu oldukça kalabalıktı. Max Frisch'in *Kont Öderland* adlı oyunu sahneleniyordu. Enis Peker *Savcı* rolündeydi. Yaşamın kendi üzerindeki özgürlüğü kısıtlayıcı baskısını duyan bir kişiydi *Savcı*. Suçu düzende buluyordu ve onların yasaları yaşamcıl değil, ölümcüldü.

Oyunu izledikçe Nedim Eren, *Soğuk Tanrı*'nın kimi motifleriyle oyununkiler arasında birtakım benzerlikler olduğunu gördü. Sözgelimi masmavi uçsuz bucaksız bir deniz, özgürlük anlamına geliyordu. Üstelik bir de simge olarak kullanıldığını sandığı bir gemi maketi vardı ve bütün bunlar Nedim Eren'e *Düş Gem'i*yi anımsatmıştı.

Savcı, kentten ayrılmak istiyor, bu nedenle de bir yat satın almak ve yalnızca resimlerinden tanıdığı Santorini'ye gitmek istiyordu. Denizin koca dalgalarından yükselen bu gerçek tanrıların yurdunda yaşamak istediğini anlatıyordu: çünkü orada kan ve kömür gibi sarp kayalar vardı; kapkara ve kıpkırmızı. Deniz içinde sönmüş bir krater bekliyordu. Tebeşirden yapılmış gibi bembeyaz, çok parlak bir kent, yükseklerde, dalgaların inleyerek vurup çatladığı kayaların üstündeydi. Denizin mavi karanlığının ortasında, yalnız ve özgürdü; neşeli, gururlu ve yürekliydi. Duman-sız ve alacakaranlıksız, öbür dünya umudu olmayan bir göğe, rüzgâra ve ışığa doğru yükselmekteydi.

Oyun ilerledikçe Nedim daha çok şaşırılmaya başladı, çünkü *Soğuk Tanrı*'da olduğu gibi oyunda da sıcakla soğuk arasında bir karışıklık yaratılmıştı. Sonra gündelik yaşamdaki tekdüzelik durmaksızın vurgulanıyordu, oyunda bu nedenle işlendiği söylenebilecek bir cinayet vardı. Nedim Eren, bir cinayet nedeni olarak yaşamdaki tekdüzelik ve yinelenmeyi ileri sürmenin de anlamsız olduğunu, düşündü. Nereden bakılırsa bakılsın *Soğuk Tanrı*'daki Girit saldırısı da anlamsızdı.

Enis Peker, çok iyi bir oyun çıkarıyor, *Savcı*'nın etkileyici konuşmalarında sesinin olanaklarını sonuna dek kullanıyordu.

Oyundaki yeni bir gelişme Nedim Eren'in ilgisini çekti; çünkü *Savcı*, liman belgelerini sorduklarında, onları, "Baltam var," diye yanıtlıyordu.

Kısa bir süre sonra çok daha fazla şaşıracaktı, koltuğunda oturuşunu değiştirdi ve kulak kesildi. Şimdi salonda yalnızca Enis Peker'in sesi duyuluyor, bu ses sanki izleyiciyi sorguluyordu: Günümüzde baltasız nereye gidilebilirdi? Bu sınırlar ve yasalar cengeline, bu belgeler dünyasında, bu düzen tımarhanesinde...

Sonra Enis Peker, karşısında duran oyunculara biraz daha yaklaştı, elini gözdağı verir gibi onlara doğru uzattı. "Düzeninizi tanırım," diye bağırdı. Sonra doğduğu yeri, Öderland'ı, insana göre olmayan, insanın asla gelişemediği yeri anlatmaya başladı: Emeğin meyvaları, bunlar Öderland'da var olan tek şeydi. Hiçbir şey armağan değildi, her şey bedeldi. Üstelik her şey görevdi. İnsan yaşadığı için tedirgindi, herkes bir anlam peşindeydi. Sisli havada yeşeremeyen sevincin yerine koyacağı bir şeylerin peşindeydi. Çünkü Oderland'da yazlar kısaydı ve güneşin yeterli olmadığı bir yerde yeterli olmayan zevke teslim olursanız her şeyinizi yitirirsiniz. Alacakaranlık tekrar bastırdığında her şey kararır, çünkü her şey belirsizdi, gerçek dışıydı. İnsanı boğan ve kusturan bir tedirginlik büyüdü.

Nedim Eren, oyunun bitiminde kalabalığın dağılmasını bekleyerek bir süre koltuğunda sessizce oturdu ve oyunda ateşle suyun yanyana geldiği adayı, Santorini'yi düşündü. *Soğuk Tanrı*'daki Santorini'yi imgelemine canlandırmaya çalıştı. Sonra yerinden yavaşça kalktı ve kulise giderek Enis Peker'i görmek istediğini söyledi. Ne yazık ki Enis Peker kullisten ayrılmıştı. Onu tiyatronun lokalinde bulabileceğini söylediler.

Nedim Eren, prova yapan oyuncuların, bir salonun giriş kapısında bekleyen balerin kızların yanından geçti. Uzakta bir yerden arada bir keman sesi geliyordu.

Enis Peker'e kendisini tanıttı. Başarılı oyunundan ötürü onu kutladı. Enis Peker'in oyunculuğuyla gururlandığı, dudaklarındaki şeytanca kıvrımdan ve gözlerindeki hafif ama oldukça etkili denebilecek parlamalardan belliydi.

Cemil Raşit'le ilgili olarak yaptığı çalışmalardan söz etti ve son zamanlarda elde ettiği yeni bilgileri sıraladı. Enis Peker, önceleri anlamazlıktan geldiyse de Nedim Eren'in hemen her şeyi bildiğini görünce, geri kalan birkaç ayrıntıyı da anlatmak zorunda kaldı.

"Cemil Raşit, o gece oynayacağım rolü en ince ayrıntısına değin önceden yazmıştı," dedi Enis Peker. "Her söze ve davranışa karşılık gelmek üzere değişik yanıtlar hazırlamıştı. Onun yazdığı metnin dışına çok az çıktım."

"Peki kendisi de İstanbul da mıydı?"

"Elbette ben denize atladıktan sonra Boğaz'ın aşağılarında bir yerden sandalla gelip beni alacaktı."

"Peki geldi mi?"

"Hayır," dedi Enis Peker, "sanırım bir aksilik olmuştu. Belki akıntı beni biraz uzağa sürüklemişti. Cemil Raşit sözleştiğimiz yerde beni bulamamış olabilirdi. Uzun sürmüştü bu soğuk gece, elbiselerim ağırlaşmıştı ve beni denizin dibine çekiyordu. Sonunda yüzerek güçlükle kıyıya çıktım."

"O günden sonra Cemil Raşit'ten bir haber alabildiniz mi?"

"Hayır, sanırım yurt dışına gitmişti."

"Doğrusu anlayamıyorum," dedi Nedim Eren, "o gece yemekte hazır bulunanları nasıl kandırdınız?"

Bunun üzerine Enis Peker, oyunlarda hak ettiği övgüyü alan o ünlü kahkahasını patlattı. "O gece yemektekilerin çoğu Cemil Raşit'i tanııyordu bile. Bir Aydın vardı, o da çok uzakta oturuyordu, ilk karşılaştığımızda yalnızca el sıkıştık, üstelik Cemil Raşit'i yıllardan beri görmemişti." Sonra birden, "Lütfen, beni dikkatle izleyin," dedi. Şimdi yüzünde değişik bir anlatım vardı, bir şiir okumaya başladı.

*"terkedilmiş olanı buldun bu sana uygundu
zamansız savrulmadın biraz da korktun
yitişin onaylandı gecenin koyuluğu ardında
öğle sığağı miskin zaman
unutulmuş olanı buldun bunu anlayabilirim
attın ayrıntıları kafandan sanki senin için
yeni yaratılmış gibi evren bak bunu anlayamam
hazırlandın ateşe suya toprağa
öfkeyi seçme hüznü de seçme
hiç hazır oldun mu rüzgâra savrilmaya"*

Okumayı bitirdikten sonra yumruklarını sıkıp havaya kaldırdı ve sanki düşsel bir kalabalığı selamlar gibi yaptı. Şiiri çok yüksek sesle okumamıştı ama Enis Peker'i tanıyan çevre masalardan şakacı alkış sesleri duyuldu. Şimdi Cemil Raşit girmiş, usta oyuncu yeniden Enis Peker olmuştu.

"Sevgili genç dostum," dedi, "Cemil Raşit'i tanısaydınız, çok daha fazla etkilenirdiniz, bundan hiç kuşkunuz olmasın."

Geçmiş Yeniden

Soğuk Tanrı üzerine yapılan eleştirilerde üzerine en çok söz söylenen bölümlerden biri, romanda Leonard C.'ye, daha belirgin olarak da şairin Yunanistan'da yaşadığı döneme ilişkin yapılan alaylı anıştırmanın yer aldığı bölümdür. Faruk Soyer bir yazısında bu konuya değinmiş, Cemil Raşit'in Leonard C.'nin müziğini ve yazdıklarını sevdiğini, burada yaptığının bir alaycılıktan çok bir saygı olduğunun düşünülmesini önermişti.

Nedim Eren daha önceki konuşmalarından Cemil Raşit'in çok eskiden uzun bir Atina yolculuğuna yakın arkadaşı Aydın Tan'la çıktığını biliyordu. Nedim Eren sonunda Aydın Tan'la bu konuyu konuşmasının yararlı olacağına karar verdi. Aydın Tan'ın kendisine hâlâ anlatmadığı çok şey olduğuna inanıyordu. Özel dosyalar tutan Selçuk Akın, Aydın Tan'la ilgili dosyanın en incesi olduğunu itiraf etmişti.

Aydın Tan, Cemil Raşit'in düzyazılarını seviyor, roman yazmaya başladıktan sonra şiirden koptuğunu düşünüyordu. Gençliğinde yazdığı bir yazıda, bu konuya şöyle değinmişti; "Cemil Raşit yıllarca şiirle uğraştıktan sonra, düzyazıya geçince içim iyi bir şairi kaybetmenin acısıyla doldu. Geçen yıllar bana yanılmadığımı gösterdi, çünkü Cemil Raşit o zamandan beri şiire pek önem vermemeye başladı."

Cemil Raşit'e gelince Aydın Tan'ın düşüncelerine pek önem vermediği söylenemezdi. Can Ural, bir zamanlar Cemil Raşit'in ve başka yazarların bulunduğu bir yemekte geçen bir konuşmayı aktarmıştı. O yemekte, Aydın Tan'ın *Üç Buket* dergisindeki *İronide Kantarın Topuzunu Kaçır-mak* adlı yazısından söz ettiklerinde yalnızca gülmekle yetinmişti. Nedim Eren çok daha sonraları söz konusu yazıyı bulup okumuştı.

Erdemli diyebileceğimiz insanlar, diye yazmıştı Aydın Tan bu yazı-

sında, ironiden yoksun oluyorlar... Oysa nedir ironi dediğimiz şey. Çoğu kez duyarsız bir ruhtur, ya da insanlığa duyulan ölümcül bir nefret...

Yazı, duyarsız ruha Voltaire'i, insanlığa duyulan nefrete de Shakespeare ve Byron'ı örnek göstererek sürüyor, ironinin katlanmak zorunda kalınan aşağılanmalara bir karşılık, uğranılan hakaretlere bir yanıt olduğu söyleniyordu. Sonuç olarak yazı, Cemil Raşit'in şiirlerinde ortaya çıkan ironinin kökenlerine üstü kapalı bir şekilde değinmiş oluyordu.

Nedim, Aydın Tan'a telefon etti ve buluşmak için bir gün saptadılar. Nedim Eren, Aydın Tan'la gelişen dostluklarına güveniyor, öğrenmek istediği hemen her şeyi anlatacağını umuyordu.

Aydın Tan, onu her zamanki sıcak davranışlarıyla karşıladı ve çalışma odasına aldı.

"Şu Atina yolculuğunu soruyorsunuz demek," dedi, düşünceli düşünceli başını sallayarak, alnı kırıkmıştı ve olduğundan daha yaşlı görünüyordu. Cemil Raşit eski bir arkadaşındı, ortak anıları o denli çoktu ki söz konusu yolculuk belleğinde çok özel bir yer kaplamıyordu. "Yine de, bu yolculuktan yararlanıp," dedi, "onu anlamaya çalıştım."

Anlattıklarında bir boşluk olduğunu Nedim Eren hemen sezmişti.

"Evet," diyordu Aydın Tan, "Hydra adasına birlikte gittik. O sıralarda Cemil Raşit düşünceli denizi seyrediyordu. Güzel bir gemi yolculuğuydu. Sonra birlikte geri döndük. Hydra'ya yeniden gitti mi diye soruyorsunuz. Bilmiyorum, çünkü bir gün beni atlatmayı başarmıştı, neler yaptı kimbilir, işte o gün gitmiş olabilir."

"Lütfen anlatır mısınız?" dedi Nedim Eren.

Aydın Tan, Cemil Raşit'in bütün davranışlarını dikkatle izliyordu. O günlerle ilgili bir şeyler yazacağını biliyordu ve bu neredeyse aralarında bir iddiaya konu olmuştu. Aydın Tan gerçekten yaşananları yapıntı ve kurgudan ayırabilmek için Cemil Raşit'i neredeyse göz hapsinde tutuyordu.

Gel gelelim Aydın Tan *sefahat* gecelerinin dışında oldukça erken yattı ve bu yüzden de Cemil Raşit'in o gecelerde neler yaptığını bilemezdi.

"Bir gece," dedi Aydın Tan, "birlikte gitmemiz için Cemil Raşit bana uğradı. O gece çok yorgundum ve erkenden yatmayı düşünüyordum. Cemil Raşit bir daha yaşama olanağı bulamayacağım bir serüveni tembelliğim yüzünden kaçırdığımı söyleyerek güldü. Onu yarı uykulu dinlemiştim, bir tekne yolculuğundan söz ettiğini anımsıyorum. Benden bir şeyler gizlediğine hiç kuşum yoktu. Kendisiyle gelmem için beni kandırmaya çalışıyordu ama uykumu açacak en önemli noktayı söylememişti. Durumdan

kuşkulanıp balkondan baktığımda iki kızla birlikte aşağıda bir taksiye atladığını gördüm. Baktığımı görmüş, alayla el sallıyordu. Cemil Raşit o gece pansiyona dönmedi. Onu ancak ertesi gün akşama doğru görebildim.”

Nedim Eren o gece de çizgili pijamalarınızı giymiş miydiniz, diye sormanın kabalık olacağını biliyordu. Ersin Arman’ın çok eski bir yazısını anımsamış, gülmemek için kendisini zor tutmuştu.

“Bu sizi atlattığını söylediğiniz gece, Hydra’ya gidişinizden önce miydi, sonra mı?” diye sordu Nedim Eren kibarca.

Aydın Tan bir süre anlamadan ona baktı. Birden gözleri parladı, eliyle alnına vurdu.

“Aman tanrım!” dedi. “Nasıl oldu da anlamadım.”

Kısa bir süre sessiz kaldı Nedim Eren. Sabırla bekliyordu ve Aydın Tan’ın da kendisiyle aynı şeyi düşündüğünü biliyordu.

“Sanırım Cemil Raşit, Hydra adasına ilk kez, işte o sözünü ettiğim gece gitmişti,” dedi sonunda Aydın Tan hüzünle. Bu gerçeği, aradan bunca zaman geçtikten sonra anlamış olmak onu derinden yaralamıştı. “Anımsıyorum, ertesi gün gece nelerin olup bittiğini sorabilmek için kızları aradım, ne yazık ki o gün pansiyondan ayrılmışlardı.”

“Cemil Raşit’e sormadınız mı?”

“Hayır, soramazdım,” dedi Aydın Tan, “soramayacağımı biliyordu. Zaten sorsaydım bile gerçeği anlatmayacaktı, buna hiç kuşku yok. O gece özel bir tekneyle gitmiş olmalı Hydra’ya. Kimindi bu tekne bilmiyorum çünkü Cemil Raşit’in tekne kiralayacak parasının olduğunu sanmıyorum.”

Aydın Tan düşündükçe daha önce farkına varmadığı yeni ayrıntılar anımsıyordu.

“Birlikte gittiğimiz gün, denize girdiğimiz kayalık yer ve içki içtiğimiz kahve konusunda söylediklerini anımsıyorum da, Cemil Raşit adayı bilir gibi davranıyordu. Bu söylediklerimi şimdi yeniden düşününce anlıyorum oysa Hydra’ya gidişimizde gözümünden kaçmıştı.”

“Peki ya Leonard C.” dedi Nedim Eren, “onun hiç sözünü etti mi?”

“Hayır,” dedi Aydın Tan, “adada bir evi olduğunu biliyorduk ama o sıralarda orada yaşadığını sanmıyorum. İkimizin de sevdiği bir şarkıcıydı ve buna karşın Leonard C.’nin o yolculukta hiç sözünün edilmemesi garip. Bakın bunu da şimdi ayırımsıyorum. Sahi bunu niye sormuştunuz?”

Nedim Eren bu soruyu yanıtsız bıraktı ve yalnızca merak etmiştim, diyerek geçiştirdi. Aydın Tan ısrarla yüzüne bakıyor ve bekliyordu. Bu-

nun üzerine romandaki Leonard C.'yle ilgili bölümü Aydın Tan'a anımsattı.

"Anlıyorum," diye mırıldandı Aydın Tan.

"Anımsayacaksınız, roman kişilerinden Yeorgios'un sevgilisi Leonard C.'yle tanışır. Bu kısa değinmenin ne kadarının yapıntı olduğunu merak etmiştim," dedi Nedim Eren.

"Biliyor musunuz yalnız Atina günleri boyunca değil çok daha önceleri de yaşam biçimleriyle ilgili değişik anlayışları aramızda tartışırdık. Aşk ve kıskançlık gibi konuları o denli sık konuşurduk ki şaşarsınız," dedi Aydın Tan. "Kendisiyle ve çevresiyle alay etmekten hoşlanan bir yazarın bu türden konulardan yararlanmaması, herkesten daha çok o günleri yaşayan bana tuhaf gelirdi. Romanlarında alay ettikleri arasında ben de varım, bunu kabul etmek zorundayım. Bana kalırsa Cemil Raşit, sevgilisinin Yeorgios'u ancak Leonard C. gibi ünlü bir kişiye aşık olarak kıskandırabileceğini göstermek istemiştir. Evet, sanırım böyle bir nedenle yazılmış o bölüm. Anımsayacaksınız, romanda Leonard C.'nin adı hiç geçmez. *Adanın Genç Şairi* olarak geçer bu isim. Bu bile L. Durrell'in *İskenderiye Dörtlüsü*'ndeki *Kentin Yaşlı Şairi*'ne alaylı bir anıştırmadır."

"Demek ki söz konusu parçanın tümüyle yapıntı olduğunu düşünüyorsunuz," dedi Nedim Eren.

"Kesinlikle yapıntı, bundan hiç kuşkunuz olmasın. Siz bu konuyu açınca şimdi anımsadım, Cemil Raşit günlüğünde Leonard C.'yle tanıştığını yazar," dedi Aydın Tan, "ama Atina günleriyle, o dönemle ilgili günlüğünde yazdığı hemen her şey yalandır."

Aydın Tan kitaplığı giderek Cemil Raşit'in günlüğünün ilgili cildini buldu, açtıktan sonra bir süre yazının bulunduğu sayfayı aradı. "Bakın işte burada, size anlattığım o geceyle ilgili ne yazdığını lütfen siz okuyun."

Böyle diyerek kalın ciltli kitabı, açtığı sayfayı kaybetmemeye dikkat ederek Nedim Eren'e uzattı. O gece, Cemil Raşit'in anlattıklarına bakılırsa olağanüstü hiç bir şey olmamıştı. Nedim Eren yüksek sesle okudu:

"Erkenden otele döndük. Aydın yorgun olduğunu söylüyordu. Ben terasta pansiyonun sahibi Mihail Lambiris ile oturup biraz gevezelik ettim. Mihail eski bir gramofonu terasa getirerek taş plakları dinletti, bu enfes rembetiko müziğiyle kaç kadeh içtiğimi bilmiyorum. Mihail eski gemicilik günlerini anlatmaya başlamıştı. Konuşmamız, daha doğrusu onun anlattığı öyküler bittiği sırada neredeyse sabah olmak üzereydi, izin isteyip kalktım. Doğrusu uyku gözümde tütüyordu."

Görüyorsun işte der gibi başını sallıyordu Aydın Tan.

“Oysa o gece odasında olmadığı,” dedi küskün bir sesle, “size az önce anlatmıştım. Belki inanmayacaksınız, iki gün sonra Plaka yakınlarındaki bir kahvede oturmuştuk, bütün bu okuduğunuz saçmalıkları benim yanımda yazıyor, bana da alaycı bir gülümseyişle bakıyordu.”

Aydın Tan’ın *Anılar*’ın gerçeği yansıtmayan bir kitap olduğunu ile-ri sürmesi şaşırtıcıdır. Çünkü Cemil Raşit ve yapıtlarıyla ilgili kimi yargı-larını bu kitaptaki tarihlere dayandırmıştır. Aydın Tan’a bakılırsa *Soğuk Tanrı*’nın yazılması dört yıla yakın sürmüştür.

Cemil Raşit’in *Anılar*’ı, *Soğuk Tanrı*’dan çok önce yayınlamasının ne-denlerini anlamak çok güç. Alışkanlık, yazarların anılarını yazmasını, giz-li günlüklerini yayınlamasını nedense hep son yapılan bir iş olarak sunar. Cemil Raşit, kurgudan bıkmıştı, yeni kişilikler yaratmak, yeni düşünceler ve buluşlar peşinde koşmaktan yorulmuştu. Bunu anılarının önsözünde şöyle yazar:

“Başka insanlara benzeme konusundaki bütün çabalarım sanki gö-rünmez bir güç tarafından her defasında engelleniyordu. Başarısızlık duygusunun da etkisiyle çevremdekilere düşmanca ve aşağılayıcı davra-nıyordum. Yatılı okuduğum okulun üçüncü yılında bunun bilincine ilk kez vardım. Sonunda bu gizemli baskıyı kabullenip, önümde açılan yollardan birini seçip yalnız başına yürümem gerektiğini anladığımda, ancak işte o kaçınılmaz kararı aldıktan sonra, hiç kimsenin ayak basmadığı bu ıssız, tehlikeli toprakları tanımaktan ölesiye hoşnut olduğumu, bunun beni ge-liştirdiğini, güçlendirdiğini anladım, böylece daha önceleri bir mutsuzluk nedeni saydığım yalnızlığım ve uyumsuzluğumdan belirgin bir haz alma-ya başladım.”

Bir Tren Yolculuğu

Nedim Eren, her şeyden önce Cemil Raşit'in sevgilisinin kim olduğunu öğrenmek istiyor, ama araştırmalarına nereden başlayacağını bilemiyordu. Şeyda Gözen'le yaptığı konuşmada söz konusu kadının adının Thalia olduğunu öğrenmişti.

Aydın Tan'la birlikte Yunanistan'a gittikleri yıl, Cemil Raşit Atina'da bir pansiyonda kalmış, büyük bir olasılıkla bu gizemli kadınla orada tanışmıştı. Nedim Eren'in bütün öğrendiği bu bilgiyle kısıtlıydı. Sonunda Nedim Eren, bu ipucunu değerlendirmeye karar verdi.

Cemil Raşit'in eski bir sevgilisinin kardeşi ona, kısa bir süre kendi evlerinde kaldığı bir sırada Yunanistan'dan aldığı bir mektuptan söz etmişti. Cemil Raşit yanıt verdiği adresleri düzenli olarak bir deftere kaydederd. Nedim Eren'in bu adresi edinmesi hiç zor olmadı. Bu Atina'da Omonio meydanı yakınlarındaki bir pansiyonun adresiydi. *Demeter* adlı bu pansiyonun Aydın Tan'la birlikte gittiklerinde kaldıkları pansiyon olduğu çok açıktı. Böylece bu konuda ileri sürdüğü kimi varsayımlar doğrulanmış oldu.

Bu sıralarda aldığı bir sempozyum çağrısı Nedim'e kaçırılmayacak kadar çekici geldi. Balkan Ülkeleri'nin edebiyatlarıyla ilgili bu sempozyum o yıl Atina'da toplanacaktı. Bu sempozyum çağrısının, tam da her şeyin çıkmaza girdiği bir zamana rastlamasıyla, Nedim'in yaşamında belirleyici bir önemi olacaktı. Belirsiz anlar vardır, hiç ummadığınız bir gelişme asıl amacınızı belirleyen itici bir güç oluşturur. Bu kez de öyle oldu, Nedim Eren araştırma için Yunanistan'a gitmeyi aklının ucundan bile geçirmezdi oysa şimdi sempozyumun bitiminden sonra araştırmasıyla ilgilenebilmesi için iki uzun hafta kalıyordu.

Nedim'in sempozyum için Yunanistan'a gideceğini öğrenmesi Şeb-

nem'in canını sıkırmıştı, ama bu konuda hiçbir şey söylemedi, erkenden odasına çekildi. Nedim Eren kapıyı ardından kitlediğini duydu, ama çalışma odasında yanında götüreceği belgeler ve araştırmalarıyla ilgili yapması gereken o denli çok iş vardı ki bunun üzerinde düşünmek için pek zaman bulamadı.

Atina'ya trenle gitmeye karar verdi. O gece bir türlü uyuyamadı Nedim Eren. Bir yerlerde, yoksa düş mü görüyordu, uzun uzun bir tren düdüğü ötüyordu; belki de onun bineceği trendi bu, kimbilir.

Ertesi gün, trenin penceresine yaslanmış, notlarını bir kez daha gözden geçiriyor, kendi kendisine önündeki günlerde yeni ve şaşırtıcı sayılabilecek ne öğrenebileceğini soruyordu. Yola çıkacağı zamanlarda Nedim'in içi tedirginlikle dolardı.

Sabah erkenden uyanmış, kahvaltı bile etmeden önce çabucak yol çantasını hazırlamıştı. Yanına alacağı kitapları seçmek için kısa bir süre kitaplıkta oyalanmıştı. Yolculuklarda hemen her zaman sevdiği birkaç kitabı yanında bulundururdu. Bir geminin rüzgârlı güvertesinde, bir açık hava kahvesinde ya da bir otelin güneşli balkonunda okuduğu kitabına dalarak çevresindeki dünyadan geçici bir kopmayı severdi.

Şebnem, sanki dün akşam hiç bir şey olmamış, gibi davranmış ve onu trenine kadar geçirmek istediğini söylemişti. Nedim Eren, çaresiz bu öneriyi kabul etmiş, sonunda Şebnem ve diğer dostları onu uğurlamak için istasyona kadar gelmişlerdi. Tam trene binmek üzereydi ki Şebnem'in ona bir şeyler söylemek istediğini şaşkınlıkla ayırmamıştı. Trene bindiğinde Nedim'in kafası karmakarışık. Tren sarsılarak yola koyulduğunda tuhaf bir huzur duygusunun içinde yavaş yavaş yoğunlaştığını duydu.

Şebnem, Nedim Eren'in gidişiyle evin nasıl boşalacağını düşünmüş ve hüzünlenmişti. Funny koşarak onu kapıda karşılamış ve ellerini yalamaya başlamıştı. Şebnem, Nedim'in bir romanın peşine düşmesini bir türlü anlayamıyordu. Neyin peşindeydi Nedim Eren, Atina'ya sempozyum nedeniyle gitmesi Şebnem'e pek inandırıcı gelmiyordu. Nedim Eren şu anda, sıkıntılı bir yüzle oturmuş, sigarasını içerek, vagondaki öteki yolcuların yüzlerini tek tek inceliyor, zeytin bahçeleri arasından gidiyordu, Selanik geride kalmış olmalıydı. Kimbilir, belki de kompartımanda yalnızdı. Nedim'in bu araştırmaya kendisinden daha çok önem verdiğini düşündü acıyla, vagonun penceresinde gördüğü sevinçli yüzü gözünün önünden gitmiyordu. Atina'ya yalnız gitmesine ve ona gelmesi için hiçbir öneride bulunmamasına içten içe kırılmıştı.

Atina treni bu mevsimde oldukça kalabalıktı ve yolcuların çoğunluğunu tatilden dönen yabancılar oluşturunuyordu. Selanik'ten sonra kompartıman birden kalabalıklaştı. Bir sonraki istasyonda, trene binen bir yolcu geçip yanındaki boş yere oturdu; sürekli okuduğu kitaba göz atıp durmasından anadilini konuştuğunu anladı. Nedim Eren, tren yolculuklarında çene çalmaktan hoşlanan insanlardan değildi, üstelik o anda kafası öylesine dağınıktı ki gevezelik etmeyi canı hiç çekmiyordu. Zaten okuduğundan da bir şey anladığı söylenemezdi. Kitabı çantasına koydu ve gözlerini kapadı.

Kısa bir süre uyuklamış olmalıydı, trenin tanımadığı bir istasyonda durduğunu ayımsadı. Ayakları uyuşmuştu, kapıyı yana iterek açtı ve koridora çıktı. Tren kısa bir süre istasyonda bekledikten sonra yeniden yola koyuldu. Nedim Eren sigarasını içti, sonra vagonun sonuna doğru sendeleyerek ilerledi. Tren sarsılarak karanlığın içinden hızla geçip gidiyordu. Nedim Eren, uyumak amacıyla yeniden kompartımana döndü.

Nedim Eren, sempozyumun eylüle rastlamasından hoşnuttu, böylece tatil için gelenler ülkelerine dönmüş olacaktı. Doğrusu Nedim Eren aşırı sıcaktan hoşlanmadığı gibi bütün bu uğultulu yaz kalabalıklarından da nefret ediyordu. Yolculuk büyüleyiciydi; pencerenin dışında karanlık bir gökyüzü, hızla akıp geçen uykuda kasabalar, kentler.

Ertesi gün hava açıktı, Nedim Eren koridora çıktı. Trenin her duruşunda, koridorda yolcuların oluşturduğu telaşlı bir devinim yaşanıyor, sonra tren sarsılarak yoluna devam ediyordu. Nedim Eren, camdan dışarıya sarkıyor, güz mevsiminin o serin havasını içine çekiyordu.

Nedim Eren Atina istasyonuna vardığında neredeyse saat onbir olmuştu, sıcak bir geceydi. Geç bir saat olduğu için istasyondaki küçük bir lokantada yemek yemeye ve hemen sempozyumun yapılacağı otele gitmeye karar verdi. Aynı oteldeki odası önceden ayrılmıştı, ertesi gün başlayacak sempozyum için notlarını gözden geçirmesi gerekiyordu.

Angeliki'yle Bir Gezi

Sempozyumun bitiminde Nedim Eren, Cemil Rařit'le ilgili arařtırmasını yapabilmek için biraz zaman bulabileceđini dűřünüyordu.

Nedim'in birkaç yıl önce, Budapeřte'de katıldığı bir sempozyumda tanıştığı bir arkadaşı, Kalman Kisfaludy, onu Herodus Atticus Tiyatrosu'nda yapılan bir dűl törenine çağırdı. Orada, o yılın önemli dűllerinden birisini alan Yunan arkeolog Stefanos Kuvelas'la tanıştırdı onu. Stefanos, Kalman'ın çok eski ve yakın bir arkadaşıydı.

Törenin ertesini gűnű, Stefanos'un sanayici bir arkadaşı, yakın dostları için bir yat yolculuğu dűzenlemiřti. Nedim de çağrılılar arasındaydı, bu geziye onun da katılması Stefanos tarafından önerilmişti. Nedim Eren kararsızdı, űnkű Kalman ile yeni tanıştığı Stefanos'un dışında önceden tanımadığı insanlar katılacaktı bu yolculuğa. Otele dndűklerinde, Kalman'ın ısrarlarına dayanamadı, böylece daha önce yaptığı programı ertelemek zorunda kaldı.

Gűzel bir gűn, Pire'den yola ıktılar. Sanayici, tekneye, karısının adı olan *Angeliki* adını vermiřti. Yatın on dört kamarası vardı. Yat personeli beř kiřiden, -kaptan, birisi aynı zamanda ařçı olan ű tayfa ve makinist-oluřuyordu. Kotranın yařlı kaptanı, sűnger teknelerinde yařlanmıřtı. Ađzından dűřürmediđi siđaranın dumanından ve kızgın Ege gűneřinden sararmıř, pas rengini almıř uzun, kalın bıyıkları vardı. Eylűlűn ortalarıydı, buna karřın gűneř oldukça yakıcıydı. Sanayici, hemen her yıl bu aylarda yakın dostlarını yatında bir araya getirirdi. Bu yűzden, Nedim'in ve Kalman'ın dıřında öteki konuklar birbirini az çok tanıyordu. Gezinin dört gűn sűreceđini öğrenmek Nedim'in canını sıktı. Sanayici, iyi bir tekne sahibinin yapması gerektiđi gibi hepsiyle tek tek ilgilendi.

Stefanos, ona *Angeliki* yatında birlikte yolculuk edecekleri bu ufak topluluğun öteki üyelerini tanıttı. Nedim Eren ilk tanıştıktlarında yalnızca başıyla onaylamakla yetindi, yolculuk boyunca kimilerini daha yakından tanıyabileceğini düşünüyordu. Stefanos, sanayicinin yakın arkadaşı olduğu için neredeyse yat personeli gibi davranıyor, konukları rahatlatmak için elinden geleni yapıyordu. Davranışları içtendi.

Ana, devlete ait bir film arşivinde sekreterlik yapıyordu. Angeliki'nin çok eski bir arkadaşıydı. Oldukça hoş bir kadındı hatta daha çok seksiydi denebilir. Ana, geziye kocasıyla birlikte gelmişti. Sotiris Anadonastopulos, Atina'nın tanınmış avukatlarındandı, sanayiciyle iş ilintilerinin ötesinde eskiye dayalı bir dostlukları vardı. Thomas Nomidou, ünlü bir kemancıydı. Bir önceki yıl, Stefanos'un aldığı ödülü o almıştı. Vula Anastasoglou da Thomas'ın çalıştığı küçük müzik topluluğunun üyesiydi. Birkaç ay önce, İstanbul'da verilen bir konsere katılmışlardı.

Tarihçi ve tanınmış bir Bizantolog olan Profesör Vasilios Raptis gerçekte Bizans döneminin -özellikle erken Bizans, ilk Hristiyanlar- bilinmeyen yönlerini yazmakla yapmıştı asıl ününü.

Aleksandra Stathaki, mimardı. Atina'nın güzel bir semtinde bürosu vardı. Aleksandra zayıf uzun boylu bir kadındı, Stefanos onun Sotiris'in metresi olduğunu söylemişti.

Küçük bir adada kısa bir mola verdiler. İlk günü Nedim Eren, güneşlenerek ve kitap okuyarak geçirdi. Akşama doğru Hydra'ya yanaştılar. Birisi, anımsadığı kadarıyla Vula, karaya çıkıp dondurma yeme ve limanı gezme düşüncesini ortaya attı. Yolcuların büyük bir çoğunluğu karaya çıkma düşüncesini coşkuyla karşıladı.

Stefanos, "Boş verin dondurmaya," dedi. "Limanda gezecek bir şey de yok, gördüğünüz gibi çok küçük, iyisi mi gidip birer içki içelim."

Kaptan, rıhtıma bağlı teknelerin arasında güçlkle bir palamar yeri bulabildi. Nedim Eren yemekten önce bir kadeh içmenin iyi olacağını düşünerek karaya çıkanlara katıldı. Ada bu mevsimde sakın sayılırdı. Özellikle hafta sonları, Atina yakınlarındaki bu adaya gelenler artardı. Limanın hemen kıyısındaki kafelerden birinde oturdular. Ötekiler dondurmalarını yerken, Stefanos ve Nedim cin toniklerini yudumladı.

Nora, masada Nedim'in yanına düşmüştü, o da dondurma yemekten önce bir kadeh şarap içmeyi yeğlemişti. Nedim Eren ilgisini belli etmeye çalışan bir ses tonuyla, Nora'ya ne iş yaptığını sordu: "Ressamım," diye yanıtladı Nora, "birkaç yıldır yalnızca resim yapıyorum."

Kadın bunu öylesine çabuk ve kuru söylemişti ki, Nedim Eren bir süre başka bir şey sormadı.

Tekneye döndüklerinde akşam yemeği hazırды. Masada, Türk ve Yunan mutfağının benzerlikleri konusunda uzun bir söyleşi başladı. Daha sonra Nedim Eren sözü Santorini'ye getirdi, bu adayı çok merak ediyordu ve görmek istiyordu. Yemeğine dalmış gibi görünen Thomas, kısa bir an bir şey söylemek istermiş gibi Nedim'e baktıktan sonra yeniden önüne döndü.

"Bunu çok iyi düşünmüşsünüz," dedi Stefanos. "Arkadaşımdan biri adadaki kazılarda görev almıştı. O zamanlar onu ziyaret etmek için gitmiştim Santorini'ye. Çok ilginç bir adadır."

Nedim Eren, *Soğuk Tanrı*'da Cemil Raşit'in yazdıklarını anımsadı, Stefanos'tan belki bu konuda bir şeyler öğrenebilirdi.

"Kazılar sürüyor olmalı, değil mi?"

"Sanırım sürüyor. Demin sözünü ettiğim arkeolog arkadaşımın iki yıl kadar önce bu konuda yazdığı bir kitabı okumuştum. Adadaki kazıların tarihçesini anlatıyordu. Kitap, Girit'teki Minos Uygarlığı'nın yok oluşuna Santorini'deki yanardağ patlamasının neden olduğu kuramını kanıtlamaya çalışıyordu. Bu dehşet verici patlamayla, Ege'nin üzerindeki gökyüzü çok siyah bulutlarla, duman ve külle kaplanmıştı. Düşünebiliyor musunuz, 250 metre yüksekliğe ulaşan dalgalar saatte 350 km. hızla bütün Akdeniz'e yayılmıştı. Yarım saatte Santorini'den Girit'e ulaşmış, Minos Uygarlığı'nı sona erdirmişti. Gerçekte bu kuramı Profesör Spyros Marinatos ile riye sürmüştü. Arkadaşım, bu kitabıyla, yeni yapılan kazılara ve birtakım arkeolojik bulgulara dayanarak bu kuramın doğru olduğunu göstermek istiyordu."

"Peki bunu başarabildi mi?" diye sordu Aleksandra.

"Bu kuramın doğru olduğunu kazılar göstermektedir. İlginç olan bu kazılarda, ne insan ve hayvan kemiği, ne de değerli bir eşya bulunamadı. Çünkü yanardağ patlamadan önce bir çok deprem olduğu için ada sakinleri adayı terketme olanağını bulmuşlardı. Sonra ortalık yatışınca geri dönüp evlerini onarmış olmalılar. Deprem ile yanardağın patlaması arasındaki süre yaklaşık bir yıldır."

Bu konu Nora'nın da ilgisini çekmişti. Stefanos'a, "Adadaki o dönem sanatı, Minos dönemindeki Girit sanatına benzer, değil mi?" diye sordu.

"Haklısın çok yakın benzerlikler var," dedi Stefanos.

Nedim Eren yavaşça arkasına yaslanıp sigarasını içti.

"Biliyor musunuz? Odisseus Elitis'in yanılmıyorsa *Santorini'ye Ağıt* adında bir şiiri vardı," dedi Stefanos. "Bizim Thomas o şiiri bestelemiştir. Rica etsem Thomas, o kısa bölümü okur musun bize."

Thomas, fazla nazlanmadan okumaya başladı. Nedim Eren, Thomas'ın bu denli etkili bir sesi olabileceğini hiç düşünmemişti.

*"Yaratıldın gök gürültüsünün derinliklerinden
Tövbe etmiş bulutların arasında titreyerek
Acılı kaya, şiddetle sinandın ve kurtuldun
boyunduruktan
Çağırdın güneşi onaylaması için
Yüz yüze gelirken tehlikeli şöhretle
Ve okyanusta yola koyuldun, sırtında bir haç"*

Kalman, Nedim'e Santorini'yi niçin merak ettiğini sordu. Nedim yaptığı bir araştırmayla ilgili olduğunu söyledi. Kalman biraz anlayışlı biraz da alaylı bir bakışla baktı ona. Nedim Eren, araştırmalarını böylesine bir hafiflikle karşılamasına öfkelenmişti. "Bu konuyu lütfen kapatalım artık," dedi, sesi sandığından sert çıkmıştı.

Kalman, düşünceliydi, yaptığı kabaliğe pişman olmuş gibi görünüyordu. Sonra kendini bağışlatmak istermiş gibi masadaki yiyeceklerden uzattı ona. Nedim Eren onu yanlış anladığını düşündü, üstelik bu teknedeki tek dostu oydu. Ay ışığına dek masadan kalkmadılar.

Nora ortalarda görünmüyordu, kamarasında olmalıydı. Akşam yemeğinden sonra Nedim Eren erkenden yattı.

Ertesi gün, göz alabildiğine uzanan masmavi bir denizin ortasında daydılar. Nora konuşmamakta diretiyordu, bütün öğleden sonrayı kitap okuyarak geçirmişti.

Kotra, sonunda dingin bir koyda demir attı. Güneş yeni batmıştı, uzak adaların ışıkları belli belirsiz parlıyordu. Kaptan geceyi bu koyda geçireceklerini söyledi. Aşçı akşam için güzel yemekler hazırlamıştı. Nedim'in canı sıkılıyordu ve bu gezi çağrısını kabul etmekle iyi edip etmediğine bir türlü karar veremiyordu. Sanayici, yolculuğu Mykonos'a dek uzatmayı önermiş, bu öneri herkes tarafından kabul görmüştü. Nedim Eren, Nora'yı güzel ve çekici buluyor, ona karşı duyduğu isteği gizlemeye gerek görmüyordu. Sözcükleri seçerek konuşmak zorunda kalmak canını sıkıyordu. Bir kadının birtakım öncel kararlarla kısıtlamadan ve

sonunda pişmanlık duymadan kendini vermesi için bir yığın dil dökmek gerekiyordu.

“Bir romana yetecek kadar dilsel malzeme, bileşenlerinin bilinmediği bir fantezi dünyası,” diye düşündü Nedim Eren acıyla.

Kaptan gün ağarırken demir alacaklarını söyledi ama yolcuların büyük bir bölümü buna karşı çıktı. Gündüz gözüyle koyu görmeleri, biraz yüzmeleri iyi olacaktı.

“Burada canınızın istediği gibi özgürce güneşlenebilirsiniz,” diyordu Stefanos, “isterseniz çıırılçıplak yüzebilirsiniz.” Sonuçta bütün bir günün koyda geçirilmesine karar verildi.

Nora küpeşteye dayanmış, tekneden yansıyan ışığın denizde oynamasını izliyordu. Nedim Eren ani bir kararla onun bulunduğu yere doğru yöneldi. Tam o sırada Nora’nın yanında bir başka karaltının belirdiğini görerek duraksadı. Sotiris’di bu, heyecanla Nora’ya bir şeyler anlatmaya başlamıştı. Bu sırada Aleksandra’nın yanlarına gelmesi Nedim’i biraz olsun rahatlattı, Nora’yı elinden kaçırdığını düşünmüştü. Kaçınılmaz bir biçimde bu genç kadını kışkırdığını anlamıştı. Denizin tekdüze hışırtısı, hafif bir rüzgâr, puslu bir ay ışığı, yalnızlık, yıldızlar ve yıldızlar... Nedim Eren sıkıntıyla esnedi. Demirledikleri koyda, başka teknelerdeki başka yolcuların konuşmaları duyuluyordu.

Thomas ve Vula, Ana’yla müzik üzerine konuşuyorlardı. Yemekten sonra Aleksandra, Nedim’in yanına oturarak konuşmaya başladı. Nedim’in ona aldıracağı yoktu, ama çaresiz dinleyecekti.

Bir zamanlar Türklerle ilgili bir İngiliz yazarın kitabını okumuştı. Bu kitapta toplumsal yaşamla ilgili gözlemlerini anlatan yazar, Türklerin yaptığı yeni evlerin uçacak gibi hafif görüldüğünü söylüyor, bu durumu Türklerin göçebelikten gelmelerine bağlıyordu.

Aleksandra bu görüşe katılıp katılmadığını sordu. Nedim Eren, bunun nedeninin kullanılan malzeme ve evlerin boyandığı renk olduğunu söyledi. Aleksandra bu görüşe katılmıyordu. Nedim’in söylediği durumu değiştirmiyordu, sonuçta bu bir seçim sorunuymuştu ve bunu belirleyen de Türklerin göçebe bir ruhu oluşuydu.

Stefanos yanlarından geçerken, “Nasıl, her şey yolunda mı?” diye sordu.

Sotiris, fenerlerin ışığında yanında getirdiği bir dosyayı okuyordu. Nora’ya gelince, şimdi yalnızdı, eski güzel günleri düşünüyor, teknenin direklerinde ısıklık çalan rüzgârın sesini dinliyordu.

Stefanos'un önerisi üzerine, Thomas kemanını eline aldı. Ötekiler onu dinlemek üzere çevresini sardılar.

Nedim uyumak üzere kamerasına indi. Bir süre kitap okuduktan sonra ışığı söndürdü. Kamaranın kapısı çalındığında, Nedim Eren uyumaya çalışıyordu. Gelen Aleksandra'ydı, uyuyamamıştı, Nedim'de insanı rahatlatıp uyumasını sağlayacak bir ilaç olup olmadığını sormaya gelmişti. Nedim Eren olmadığını söyledi. Aleksandra'nın arkasından kamaranın kapısını sürgüleyen Nedim Eren, uzun zamandır sevişmediğini anımsadı.

Nedim Eren saat dokuz buçuğa doğru uyandığında, sıcak iyice artmıştı. Kendisi gibi geç kalkan Vasilios ve Thomas'la güzel ve uzun bir kahvaltı yaptı. Nora, direğin hemen yanında, güvertede uzanmış, güneşleniyordu.

Stefanos uzun bir süre havalı bir deniz tüfeğiyle balık avlamaya çalıştı, belki bir şey vururum diye deniz dibinden yukarıya itilmiş gibi duran bir kaya parçasının çevresinde dolaştı ama tek bir balık bile vuramadı. Bir ara çelik bir zıpkın atan deniz tüfeği tutukluk yapmış olmalı, yata geri tırmandı, küpeştenin kıyısına oturup onarmaya uğraştı, bu ötekileri oldukça tedirgin etmişti. O sırada Nedim Eren, denizde olduğu için daha huzurluydu, çünkü o da yüzerken yanlış bir atışa kurban gitmekten korkuyordu.

Ana da, Nora gibi denize girme konusunda isteksizdi, güneşin altında sessizce uzanmıştı. Stefanos'la dertleşiyorlardı. Stefanos ona Aleksandra'yı kıskanıp kıskanmadığını sordu. Yanıt olarak Ana, çok uzun bir süredir kocasıyla ayrı odalarda yattıklarını söyledi.

Öğleden sonra hava durgundu, adanın gölgesi berrak denizin üzerine düşüyordu. Avukat Sotiris, gezi dönüşü kendisini bekleyen işleri, masasında giderek yığılacak dosyaları düşünüyordu.

Nedim Eren, neredeyse bütün bir gün boyu güneşte kaldığı ve uzun uzun yüzdüğü için hoş bir yorgunluk duyuyordu. Tekneye çarpan yumuşak dalgalar insanın uykusunu getiriyordu. Nedim Eren akşam yemeğini geç yiyeceklerini düşünerek ayaküstü bir şeyler atıştırdı.

Nora, sonunda denize girdi ve kıyıya kadar yüzdü. Nedim Eren, tek neden baktığında, onun ıssız kumsalda yürüdüğünü, arada bir eğilip deniz kabukları topladığını gördü. Tekneye döndüğünde, neredeyse bitkin düşmüştü.

Nedim Eren, onu böyle saçları ıslak, elinde havlusuyla küpeştenin kıyısında görünce belleğine gereksiz anılar üşüştü, daha çok Şebnem'le ilgili kimi uzak anılar.

İçinde anlamlandıramadığı bir duygu kıpırtısıyla, Şebnem'in ailesiyle birlikte geçirdiği yaz tatilini anımsamıştı. Şebnem'den hiçbir haber alamadığı o korkunç kış, babası yaşlı İrfan'ın öldüğünü öğrendiği zaman da hangi kurallara göre işlediğini bir türlü anlayamadığı belleğine aynı anıların üşüşmesi ne tuhaftı.

Yaşlı İrfan, sessizce akşam içkilerini doldururdu. Güneş batmak üzereydi, kumsaldan çocukların bağırıışmaları gelirdi. Yaşlı İrfan, Nedim'in içkisini verdikten sonra, eski koltuğuna oturup bir süre batan güneşi izleyecekti. Şebnem, mutfakta annesiyle akşam yemeği için bir şeyler hazırlama telaşındaydı, birazdan elinde içkisi gelecek ve konuşmalarına katılacaktı. Yaşlı İrfan'ın, en küçük kızı üzerinde baskı yapmaya hiç niyeti yoktu ama Şebnem'in düşüncelerine pek değer verdiği söyle-nemezdi, anlattıklarını hiçbir şey anlamadan dinler, can sıkıntısıyla başını sallardı. Yaşlı İrfan, yakında gerçekleşecek olan evlilikten söz etmeyi hiç sevmezdi. Oysa Nedim'le ikisi çok iyi anlaşırdı, emekli fizik öğretmeni İrfan, saygıyla dinlenmesinden hoşnut, Nedim'e uzun uzun bilim dergilerinde okuduğu yeni buluşları anlatırdı. Şebnem mayosunu giymiş, kumsaldaki iskelede güneşlenirdi; "Bu gevezelikler bitmez. Niye denize gelmiyorsun?" anlamında yanına gelmesini isteyen işaretler yapardı. Oysa Nedim Eren, yaşlı İrfan'ın yanında oturur, onun fizikten konuşmasını, tutkuyla siyasal inançlarından söz edişini dinlemeyi severdi. Şebnem'in başını ve omuzlarını kullanarak yaptığı bu işaretleri, neyse ki anlattığına kendini kaptırmış yaşlı İrfan görmezdi.

Bütün geçen yıllara karşın, bu anının belleğe böylesine canlı kazanmasının ne gibi bir nedeni olabilir, Nedim Eren bunu anlayamıyordu. Bütün bunları birilerine anlatmak, bu can sıkıcı anıdan kurtulmak istiyordu.

Akşama doğru serin bir esinti çıkmış, Nedim Eren kazağını almak üzere kamerasına inmişti. Güneş çok yavaş batıyor, berrak bir eylül göğünün altında, içleri huzurla doluyordu.

Nedim Eren, yeniden güverteye çıktığı zaman, hemen herkesin akşam yemeği için toplandığını gördü. Thomas, Vula'yla dönüşte verecekleri bir resital üzerine alçak sesle konuşuyordu.

Aleksandra'ya ne düşündüğünü sordu Nedim Eren.

"Bırakıp geldiğim projeyi," diye yanıtladı onu mimar, Atina'ya dönüşünde görüşmesi gereken bir müşterisini nasıl ikna edeceğini düşünüyordu.

Kalman, Nedim'e Cemil Raşit'i tanıdığını söyledi. Nedim Eren şaşırdı

ve o zamana değin bunu Kalman'a niye kendisinin sormadığını düşündü. Hiç aklına gelmemiştir.

"Nasıl oldu bu?"

"Tanıdım dediysem, çok küçük bir anı..."

"Olsun, rica etsem anlatır mısın?"

"O zaman çok gençtim. Paris'te, tanıdığım bir yayıncı, Cemil Raşit'in de bulunduğu bir yemeğe çağırmıştı beni. Hiç konuşmadık, işte hepsi bu."

Kısa süren bir sessizlik oldu. Nedim Eren düş kırıklığına uğramıştı. Yemek Cemil Raşit onuruna verildiği için Kalman, bugüne dek o geceyi unutmamıştı yoksa onun büyük bir yazar olduğundan haberi bile yoktu.

O sırada küçük bir dinleyiciler topluluğu oluşmuştu. Nedim Eren onlara kısaca Cemil Raşit'ten ve *Soğuk Tanrı*'dan söz etti. "Neyi anlatıyor bu roman?" diye sordu birisi. Nedim Eren bu türden sorulara çok kızıyordu, sahi neyi anlatırdı bir roman. Nedim Eren bu soruyu, 'Hemen her şeyi anlatıyor,' diye yanıtlaması gerektiğini düşündü, sonra bundan vazgeçti ve çaresizlikle, "Aşk, dünyanın durumu, anarşistler, yanardağlar, düşler, deniz, gemiler..." diye mırıldandı. Söylediği her sözcüğün zincirleme bir yenisini çağırıştırmasına karşın Nedim Eren, yaptığı bu tanımın oldukça kısa ve yetersiz olduğunu düşündü.

"Çok ilginç," dedi Angeliki, "Yunanistan'la ilgili, en azından Yunanistan'da geçen çok roman yazılmıştır. Büyük bir çoğunluğunu da okudum. Anlattıklarınız bana Helen Macinnes'in *Delphi'de Karar* adlı romanını anımsattı. Okumuş muydunuz?"

Nedim Eren, Cemil Raşit'in romanını üç beş sözcükle tanımlamaya uğraştığı için kendi kendisine kızdı. Bu duruma düşmeyi ve bu sonucu kendisi istemiştir. "Hayır, okumadım," diye mırıldandı sıkıntıyla.

"Okumalısınız," dedi Angeliki, "Ben çok sevmiştim."

Aleksandra'da Alistair Maclean'ın 'Santorini' adlı romanını okumuştur. Bu roman en azından adı nedeniyle Nedim Eren'in ilgisini çekti ve ricası üzerine Aleksandra görünür bir istekle romanı özetlemeye girişti.

Kalman, sempozyumda da savunduğu görüşü anlatmaya başladı. Nedim Eren, sıkıntılı dinliyordu. Bu tür topluluklara katılmaktan genellikle hoşlanmayan asık suratlı öğretim üyesi birden canlandı, konuyu açan Kalman'a gözlerini dikip anlattıklarını ilgiyle dinlemeye başladı. Nedim Eren, görünürde kayıtsız ve dingin bedeninin içten gelen bir kıpırtıyla devindiğini ayımsadı. Profesör uzun sakalını parmaklarının arasına almış, dikkatle Kalman'ın yüzüne bakıyordu.

“Çok özür dilerim,” dedi Profesör, “belki hiç yeri değil, ama oyun yazarı Karoly Kisfaludy ile herhangi bir yakınlığınız var mı?”

Kalman, bu soruyla sık sık karşılaşmış olmalıydı, ilgisizlikle bu ünlü yazarın soyundan geldiğini onayladı.

Profesör Vasilios Raptis, Nedim’e doğru eğilerek, Karoly Kisfaludy’nin konusu Sultan İkinci Mehmed’in zamanında geçen *İrene* adlı bir tragedyası olduğunu, bunu bilip bilmediğini sordu. Bunu yanıtını merak etmekten çok konuşmayı bölmekten dolayı bir açıklamada bulunmak ister gibi yapmıştı.

Nedim’in böyle bir tragedyanın varlığından haberi olmadığı gibi, Kalman’ın eski Macar Edebiyatı’nın önemli yazarlarından birinin soyundan geldiğinden de haberi yoktu. Bu durum onu biraz utandırmıştı.

Profesör, Kalman’a ve Nedim’e sorduğu sorulardan sonra rahatlamış, konuşulan konuya olan ilgisi dağılmıştı. Nedim Eren onu canlandıran şeyin mesleki ilgileri olduğunu anlamıştı. Aslında gürültü onu fazlasıyla yoruyor, tanımadığı insanlarla gevezelik etmekten hoşlanmıyordu.

Kalman, konuşmasının kesilmesinden hiç hoşlanmamıştı, konuyu kaldığı yerden sürdürdü.

“Kuşkusuz, bu tür sorunların çözümü güç,” diyordu Kalman, son okuduğu kitaptan söz ederek. “Ama çözümü zamana bağlı tüm sorunlar gibi, gün gelip akılcı bir sonuca bağlanacaktır.”

Konuşulanlardan bir şey anlamadıklarından olsa gerek, ötekiler konuşmaya katılmadan dinliyorlardı. Bu konudaki bilgisini sergileme olanağı arayan Thomas, Kalman’a yanıt vermek amacıyla Vula’nın yanından ayrıldı. Thomas, tartışmanın tam ortasında söze girmişti, neyin konuşulduğunu bile tam anladığı söylenemezdi.

Ana, kocasıyla konuşuyordu, sonra kalkıp onların yanına geldi. Nedim Eren, yatta geçen günler boyunca herhangi bir konuyu tartışmak için gayret gösteren ve hiçbir olanağı kaçırmayan Thomas’ın o anda yüzünde bezgin bir anlatım sustuğuna dikkat etti.

“Ne konuşuyorsunuz bakalım?” diye sordu Ana, Kalman ile Nedim’e, Stefanos da onların yanındaydı ama hiç konuşmadan dinliyordu.

“Sempozyumu,” diye yanıtladı Kalman gülümseyerek ve kadehinde kalan şarabı bir dikişte içti.

“Atina’da cuma akşamı Thomas’ın vereceği resitale gidecek misiniz?” diye sordu Ana, duyulur duyulmaz bir sesle. Stefanos kesinlikle gideceğini söyledi. Kalman, bile bile bu soruyu duymazlıktan geldi.

Akşam yemeğine başladıklarında oldukça geç bir saatti. Nora, çocukluğunu ve ilk gençliğini anlatıyordu. Atina'da doğmuştu ama büyük-babası Fodele'den, El Greco'nun doğduğu bu ufak köyden gelmişti. Bunun resime duyduğu ilgiyle bir ilintisi var mıydı acaba? Olabilir, diyordu Nedim Eren ve kuşaktan kuşağa geçen kalıtsal özellikler üzerine bir konuşmayı resim üzerine bir başka söyleşi izliyordu.

Sakin güz akşamları, özellikle bir teknede, denizin ortasında şarap içerek yapılan duygusal söyleşiler iki insanı birbirine yaklaştırır.

Nedim'le Nora güvertede yanyana uzandılar, yakındaki bir başka kotranın ışıkları yüzlerine vuruyordu. Sonra aynı kotradan yükselen bir erkek sesinin hoş bir şarkı söylediğini duydular.

Nedim Eren, Yunanistan'a gelme nedeninin yalnızca sempozyum olmadığını söyledi. Kendisi için asıl önemli olanın yaptığı bir araştırma olduğundan, karşılaştığı güçlüklerden söz etti. Nora da geçen yıl açtığı son sergisinde karşılaştığı komik bir olayı anlattı.

Bütün bu anlatılanlar, söylenen sözcükler, her ne kadar konuşan insanların mesleklerinin bir parçasını oluşturduğu için boş ve kupkuru biçimler olarak görülse bile, böylesine güzel bir yolculukta, bazı açılardan ortak sayılabilecek kimi anıları canlandırır.

Bu kez de öyle olmuştu; konuşulan konunun derinlerinden cinsel arzu, tıpkı ekinlerin dibinden sessizce akan su gibi kendine bir yol bulmuştu.

Dolunay denizin üzerinde tekneye doğru uzanan gümüşten geniş bir yolu aydınlatıyordu. Kışüstünde kahvelerini içerlerken, adanın ışıkları görünmez olmuştu.

Bu arada Kalman, çevresinde toplananlara hâlâ Macarca bir şiir okuyordu. Şiir, karanlığın gizlediği deniz perileriyle eski korsanları anlatıyordu. Nedim Eren, Kalman'dan bu şiiri birkaç kez dinlemişti.

Nora'yla Nedim Eren kendi dünyalarına dalmışlardı, dışlarındaki karanlık onları ilgilendirmiyordu, yaşam da bol ışıklı ve yıldızlı düşler içinde, tıpkı şu altlarındaki tekne gibi hızla akıp gidiyordu. Genç kadının karışı çıkışı giderek yumuşadı. Nora gözlerini kapadı, şimdi teknenin pruasına çarpan suyun yatıştırıcı sesini çok daha iyi duyabiliyordu. Nedim'in arzudan akli karmakarışık oluyor, ne yapacağını bilmiyordu. Nora'ya kendi kamarasına gelmesini bir türlü öneremedi. Nedim Eren, Sotiris'in rahat davranışlarını anımsadı. Daha demin Aleksandra'yla güverteden kamaralar bölümüne inerken görmüştü onu. Bir süre sonra, sigarasını

almak için kamarasına indiği zaman Aleksandra'nın kamarasından gelen seslerini duymuştu.

Bütün gün boyunca durmaksızın yol aldılar. Nedim Eren teknenin kış tarafına oturmuş, denizdeki ak köpükten izi seyrediyordu. Güneşli, olağanüstü güzel bir gündü. Deniz masmavi bir çarşaf gibi önlerinde göz alabildiğine uzanıyordu. Bir kez, hemen teknenin yanında bir yunus sıçradı, bir süre onlarla yarıştıktan sonra bu oyundan bıkmış olmalı, ortadan kayboldu. Akşama doğru Kaptan, Mykonos'a çok yaklaştıklarını söyledi. Bir saat kadar sonra ada uzaktan görüldü. Şimdi tekne, denizin hemen kıyısındaki turistik otelleri, kahveleri, dondurma yiyerek dolaşanları görebilecekleri kadar kıyıya yaklaşmıştı.

Yat adanın limanında demir attığında, yolcuların kimisi bir şeyler içmek için inmeye karar verdiler. Thomas, Vula ve Ana teknede akşam yemeğini yedikten sonra çıkmayı düşünüyordu. Nedim'le Nora da bu düşünceye katıldı. Durgun ve oldukça sıcak bir gece, diye düşündü Nedim Eren. Saatin ilerlemiş olmasına karşın barların çevresindeki müzik sesi azalmamıştı, dans eden kalabalık yanıp sönen ışıkların altında bir görünüş, bir kayboluyordu.

"Dans etmeye gidelim mi?" diye sordu Nora.

Nedim'le Nora adanın dar sokaklarında yürümeye başladılar. Geniş bir sokaktan geçerlerken, karşıda bir yeri gösteren Nora, buranın sanatçılar için hazırlanmış bir site olduğunu söyledi. Nedim Eren dalgınlığından birden sıyrıldı.

"Nasıl? Sanatçılar için mi?"

"Evet, yıllar önce ben de bir dönem kalmıştım burada. Oldukça verimli olmuştu o yaz benim için."

Nedim Eren, *Soğuk Tanrı*'daki Sabrina Romano'yu anımsadı, kısa bir an onu Nora'nın yerinde düşündü.

Diskoteğe vardıklarında öteki arkadaşlarının çılgınca dans ettiğini gördüler. Bu küçük diskoteğin diskjokeyi gerçekten de olağanüstüydü. Thomas, Vula'yla dans ediyordu. Ötekiler bir masada oturuyordu. Nedim'le Nora'nın gelişine çok sevinen Ana, "Haydi, hemen içkilerinizi söyleyin," dedi neşeyle ellerini çırparak.

"Buradasınız, geldiniz demek," dedi Aleksandra'nın sesi, kalabalığın içinde bedeni neredeyse kaybolmuştu. İki kişinin arasından güçlükle sıyrıldı. "Ben de neredeyse tekneden çıkmayıp uyuduğunuzu düşüncektim." Elinden tutup çekerek Nedim'i dansa kaldırdı. Sonunda, dans bi-

tince, Nedim Eren pek de saklamadığı bir rahatlamayla masaya dönmek için izin istedi.

Tekneye dönerken yollarını özellikle uzattılar. Ötekiler çok daha önce tekneye dönmüş olmalıydılar. Dar sokakların sessizliğinde yankılanan kendi ayak seslerini duyarak yavaş yavaş yürüdüler.

Nora mutfaktan, bir elinde bir şişe şarap, öteki elinde koca bir tabak istiridyeyle döndü. Gece yarısını geçti, Nedim Eren can sıkıntısıyla esneyen Nora'ya baktı, sonra onu elinden tutup kamarasına götürdü. Onun yavaş devinimlerle soyunuşunu seyrederken içi heyecanla kabarıyordu. İnce giysilerinin gizlediği bedeni ortaya çıktı. Nora, lombozun önündeki perdeleri çekmesini istedi. Nedim Eren perdeleri çekerken adanın ışıklarını gördü ve küpeşteyi okşayan suyun o çok hafif fısıltısını duydu; bütün bunlar ona teknenin limanda demirli olduğunu bir kez daha anımsattı. Yavaşça yatağa uzandılar. Lomboz camına, denizden fosforlu ışıltılar yansıyor.

Rıhtımdan konuşup gülüşen birkaç sarhoşun sesi geliyordu. Karanlıkta kadının dudakları bedeninin üzerinde dolaşıyordu. Birden ince, uzun parmaklarını hissetti, ateşten bir dili sonra, bedeni büyük bir hazla kasıldı. Kimbilir, Nedim Eren belki de çoğu kez belirgin bir yüzü olmayan, her kadından bir parça taşıyan kendi *Düş Kadın*'ıyla seviştiğini sanıyordu.

Ertesi gün erkenden uyandılar. Kaptan öğleden sonra yola çıkacaklarını söyledi.

Rıhtımın kıyısındaki çocuklar denizde bir ahtapot görmüşlerdi. Stefanos ucuna ağırlıkların bağlandığı bir misinayı fırlattı. Sonunda misinaya dolanan ahtapotu tekneye çekmeyi başardı. Çocuklar sevinç çığlıkları attılar.

Nora'yla Nedim küpeştenin kıyısında durup son bir kez adaya baktılar. Sonra Mykonos'un beyaz evlerini, yel değirmenlerini ve limanını ardında bırakarak, *Angeliki* demir aldı.

Gizli Bir Geçmişin Peşinde

Nedim Eren, tekneden ayrıldıktan sonra Pire'den metroya binerek adresini daha önceden aldığı pansiyona gitmeye karar verdi. Omonio Meydanı yakınlarındaki pansiyon metro istasyonuna çok yakındı ama Nedim Eren adresi bulamayacağını düşünerek bir taksiye atladı. Onu pansiyona götüren takside hoş bir müzik çalıyordu. Yemekte içtiği birkaç kadeh uzo etkisini göstermeye başlamış olmalıydı, Nedim Eren'in keyfi yerine geldi, ama yolculuk sandığından da kısa sürdü.

Pansiyon eski bir binanın altıncı katına yerleşmişti. Pansiyonda onu karşılayan işletmeci, ortak dostlarından söz edince sevinmiş ve neşeyle onu soru yağmuruna tutmuştu. Nedim Eren en azından Cemil Raşit'in yazdıklarında pansiyoncunun adını gizlemediğini düşündü; anılarında yazdığı gibi Mihail Lambiris'ti yaşı pansiyoncunun adı.

Yaşlı pansiyoncu Nedim'i hiç ummadığı bir yanıyla şaşırttı. Edebiyatla ilgileniyordu ve Cemil Raşit'in dostu olduğu için, *Tutkulu, Hoyrat ve Beceriksiz*'de yer alan öykülerden birinin çevirisi Atina'daki dergilerden birinde yayınlandığı zaman okumuştı. Daha da ilginç, bir ara kalın bir şiir seçkisi getirdi. Bu kitapta değişik Türk şairlerinden çeviriler toplanmıştı; öteki kimi çağdaş şairler arasında Cemil Raşit de vardı.

Nedim Eren'in armağan olarak getirdiği bir şişe rakıyı birlikte yarılacaklarında dili iyice çözölmüş, sorulmasına gerek kalmadan, o yıllarda pansiyonda kalan güzel bir kadından söz etmeye başlamıştı. Büyük bir olasılıkla Cemil Raşit'le mektuplaşan bu kadındı.

"Cemil Raşit, evet Thalia o adamı sevmişti," dedi Mihail Lambiris. "Üzücü!" dedi Nedim Eren ve hafifçe başını eğdi. "O zamandan beri Cemil Raşit'i görmediniz mi?"

"Hayır, çünkü Thalia'yla ayrılışlarından hemen sonra, üstelik bir dü-

şünün bu yıllar önceydi, onları tamamen gözden yitirdim. Sanırım yaşamını değiştirmekte kesinlikle kararlı olan Thalia yabancı ülkelere gitmeye karar vermişti.”

“Demek Thalia’dan da hiç bir haber alamadınız?”

Mihail başını sallayarak rakısından kocaman bir yudum aldı.

“Kimi onu Paris’te görmüş, kimi İtalya’da, ama bütün bunların doğru olduğunu sanmıyorum.”

“Onu nasıl bulabileceğim konusunda yardımcı olabilir misiniz? Kimi ortak tanıdıklar olmalı.”

Yaşlı pansiyoncu bir süre düşündükten sonra, “Sanırım bunu yapabilirim,” dedi.

Nedim’in yüzüne geniş bir sevinç gülümsemesi yayıldı.

“Neden dersiniz, Thalia’nın kızını bulmanıza yardımcı olabilirim, evet bunu yapabilirim.”

Nedim Eren o gece pansiyonda kaldı. Odasında yaptığı ilk iş, yol çantasını açmak oldu. Nedim Eren kaldığı her otel ya da pansiyon odasını bir şişe sert içki, birkaç kitap, Şebnem’in bir fotoğrafı, havlu, diş fırçası gibi kişisel eşyasıyla donatmasını severdi. Bunların dışında yanına değiştirecek bir iki parça çamaşır, bir yazı makinesi ve bir de radyo almıştı. Tuhaf bir durumdaydı. Cemil Raşit’in Atina’da yaşadığı süre boyunca değişik pansiyonlarda kaldığını biliyor ama bu izi sürmek düşüncesi ona uygulanması olanaksız ve neredeyse sonuçsuz kalmaya baştan yazgılı bir düşünce gibi geliyordu. Aslında ne işim var bu yabancı kentte diyordu, bu sıcak gecede, elindeki içki kadehini durmaksızın tazeliyor, biraz olsun serinleyebilmek için odasının balkonunda oturuyor, kendi kendisine bu kentte gerçeği bulmasına yarayacak bir ipucunun gizli olup olmadığını soruyordu.

Nedim Eren ertesi gün uyandığında içmekten ağzı köseleye dönmüştü; üstelik bu güzel güne -açık pencereden içeriye güneş vuruyordu- kaçınılmaz bir baş ağrısıyla başlamak en azından can sıkıcıydı.

İlk işi Stefanos’a telefon ederek kaldığı pansiyonun telefon numarasını vermek oldu. Sonra hemen pansiyondan çıktı, dışarda bir kahvaltı yaptıktan sonra, pansiyon işletmecisinin verdiği adrese gitmeyi düşünüyordu. Aleksia, Anayasa Meydanı yakınlarında hediyeelik eşya satan bir dükkânda çalışıyordu.

Nedim Eren, gecenin ağırlığını üzerinden atabilmek için yolunu özellikle uzattı. Kalabalığın arasına karışıp bir süre yürüdü. Sıcak bir gün

başlamak üzereydi. Akropol'ün eteklerinde eski plak, gravür ve kitap satılan antikacıların önünde oyalandı. Yolu üzerindeki bir kafede, -masasının tam üzerinde serinlik veren gölgesiyle bir büyük ağaç- uzun bir kahvaltı yaptı. Yeniden yürümeye başladığında vakit neredeyse öğleye geliyordu, sıcak içice artmıştı.

Köşedeki kitapçının vitrinine bakmak için durdu; gölgeli dükkanın içinde devinen müşteriler belli belirsiz seçiliyordu. Vitrindeki romanların arasında özellikle biri dikkatini çekti; Cemil Raşit'in *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*'nın yeni bir çevirisiydi bu. *Soğuk Tanrı*'nın da olup olmadığını anlamak için dükkâna girecekken son anda vazgeçip yürümeyi sürdürdü. Çevre hediyelik eşyalarla ilgilenen gezginlerle doluydu.

Nedim Eren, eğilmiş dükkânının önündeki hediyelik eşyaları -yani işlemeli Yunan vazolarını, şamdanları, küçük heykelticikleri, ayakkabı çekeceği olarak kullanabilecek bir Pan'ı, kendi kendini okşayan arsız gülüşlü bir başka Pan'ı, sonra tabloları, fotoğrafları; kıyıya çekilmiş kayıklar, ahşapı maviye boyanmış bembeyaz evler ve onları kuşatan çarşaf gibi bir deniz- düzelten genç bir adama doğru eğilerek hafif bir sesle;

"Aleksia'nın dükkânı acaba hangisi?" diye sordu.

Adam başını kaldırıp kısa bir an duraksadıktan sonra yüzü içten bir gülümsemeyle aydınlandı.

"Kayserili Aleksia mı?"

Bunca zaman sonra bile Aleksia'nın annesinin geldiği kentin adının anımsanması Nedim Eren'i şaşırtmıştı.

"Bakin, şurada," diye eliyle ufak bir parkın karşısındaki bir yeri işaret etti adam.

"Şu önünde mavi tente olan dükkân."

Nedim Eren ona teşekkür ettikten sonra dükkâna doğru yürüdü. Bu dükkânın önündeki tezgâh da hediyelik eşyayla doluydu. Nedim Eren içeriye girmeden önce tezgâhın önünde bir süre oyalandı ama parlak gün ışığında karşısındaki camda kendi yansısından başka bir şey göremedi.

İçeriye girip bir süre gözlerinin karanlığa alışmasını bekledi. Dükkânın içi dışarıdan görüldüğünden daha ufaktı ve değerli antika eşyayla doluydu. Raflardaki vazoların tozunu almakla uğraşan genç kadın onun içeriye girdiğini duymuş olmalı, müşteri olduğunu düşünerek geniş bir gülümsemeyle ona doğru döndü. Aleksia, yirmi, yirmi beş yaşlarında hoş bir kadındı. Yüzünde anlaşılmasız ürkek bir anlatım vardı. Nedim Eren kısa bir kararsızlık geçirdi, ama artık çok geçti.

"Sizi rahatsız etmek istemezdim," dedi Nedim Eren. "Ünlü bir Türk yazarının yaşam öyküsüyle ilgili bir kitap yazıyorum. Yanılmıyorsam yıllar önce Yunanistan'da yaşamış ve anneniz kendisini tanımış. Sizinle işte bu konuda görüşmek istemiştım."

Önceleri onu kuşkuyla karşılayıp konuşmak istemediyse de, Nedim Eren'in iş çıkışı onu yeniden görmeye geleceğini söylemesi üzerine, yakınlarında bir yerde oturup kısa bir söyleşi yapmayı kabul etmişti.

Nedim Eren gittikten sonra Aleksia uzun uzun düşünmüştü, Nedim'in bu beklenmedik görüşme girişiminin gizli bir amacı olup olmadığını sormuştu kendi kendine. Bunu öğrenebilmek için buluşmaya gitmesi gerekiyordu.

Akşama doğru bir kafede buluştuklarında, önce utangaç ve ne diyeceğini bilmez bir durumda baktı ona ve sonunda kendisinden ne öğrenmek istediğini sordu. Nedim Eren ona yaptığı araştırmadan söz etti. Cemil Raşit'in yazdığı romanı anlattı, evet Aleksia onu tanıyordu, romanlarından birinin çevirisini okumuştı. Cemil Raşit'in ülkesinde tanınmış bir yazar olduğunu söyledi ve buna benzer bir yığın başka açıklama daha yaptı. Sonunda genç kızı konuşması için ikna etmeyi başardı.

Aleksia, annesinden Cemil Raşit'le ilgili dinlediklerini anlattı. Annesinin anlattıklarına bakılırsa, Cemil Raşit'in her türden inancı hor görüşü, tuhaf zevkleri ve anlaşılmaz kaptisleri onu çekilmez bir adam yapıyormuş.

Cemil Raşit, ölümlünden sonra kendisine ilişkin bütün mektupların ve belgelerin ortadan kaldırılmasını istemişti. Annesinin bunu yapmasının tek nedeni, Cemil Raşit'in yaşadığına ve birgün çıkıp geleceğine duyduğu sarsılmaz inançtı. Annesinin ölümünden sonra da Aleksia, bu ortadan kaldırma işini yerine getirmeye bir türlü cesaret edememişti.

"Sakladığım her şeyi vermek isterdim size," demişti Aleksia. "Belki inanmayacaksınız ama bunu yapamam. Birkaç ay önce bir adam geldi. O da sizin gibi annemle ilgili sorular sordu bana."

"Annenizle ilgili mi?"

"Evet. Anneme Cemil Raşit'in yolladığı mektupları istiyordu. Ne yapmam gerektiğine karar verememiştım, çünkü adamın kim olduğunu bilmiyordum. Ayrılırken kendisinin Cemil Raşit olduğunu söyledi."

"Olamaz."

Aleksia hiçbir şey anlamadan şaşkınlıkla ona bakıyordu. "Olamaz, bu olanaksız," diye bir kez daha sözlerinin üzerine basarak yineledi Ne-

dim Eren ve elleri titreyerek Cemil Raşit'in yanında taşıdığı bir resmini ona uzattı. Resim yıllar önce çekilmişti. Aleksia'nın resme bakması yarım dakikadan az sürdü. Oysa Nedim Eren'e çok daha uzun bir süre geçmiş gibi geldi. Aleksia ağır ağır başını salladı.

"Benziyor. Yine de kesin bir şey söylemem zor."

"Peki sonra ne oldu? İstediklerini aldı mı?"

Aleksia, onun için hepsini paketleyip hazırladığını ama adamın bir daha ortalarda görünmediğini söyleyince Nedim Eren sevincini gizlemeye gerek görmeden heyecanla bağırdı.

"Onları bana vermelisiniz."

Aleksia ona şaşkınlıkla baktı. Nedim Eren'in Cemil Raşit'in öldüğüne onu ikna etmesi güç olmadı ama bunun için ertesi gün beklemesi gerekmişti.

Ertesi gün yeniden buluştuklarında Nedim Eren dosyasının önemli bir bölümünü, Cemil Raşit'in ölümü üzerine Atina gazetelerinde çıkan haber küpürlerinin fotokopileriyle birlikte Cemil Raşit'in son resimlerinden birini getirmeyi akıl etmişti.

O akşam Nedim Eren pansiyonun balkonunda ölgün bir ışıktaki oturmuş, o gün ele geçirdiği ganimetleri gözden geçiriyor, Aleksia ile yaptığı o uzun ve yorucu konuşmayı düşünüyordu. Ganimetler gerçekte sanıldığı kadar yüklü değildi; Cemil Raşit'in Yunan adalarından birinde çekilmiş bir resmi, yanında başka bir adamla bir kadın, sonra mektuplar ve mektuplar...

Nedim Eren, ne bunaltıcı bir akşamüstüydü, diye düşündü. Önünden uğultulu bir taşıt kalabalığının aktığı bir bulvar kahvesinde buluşmuşlar ve Nedim Eren'in Cemil Raşit'in öldüğünü kuşkuya yer kalmayacak bir biçimde kanıtlamasından sonra kızın evine gitmişlerdi. Eve vardıklarında Nedim Eren onun daha önce söz ettiği gibi gerçekten de Cemil Raşit ile ilgili belgeleri paketlediğini ve ipe bağlı bu paketin eski bir konsolun üzerinde olduğunu gördü. Aynı eski konsolun üzerinde bir sürü eskice Yunanca roman vardı; bunların çoğu kadınlar için pembe düşerlerden söz eden kitaplardı, bir de ünlü bir Fransız yazarın okuna yıpranmış *Bir Akdeniz Düşü* adlı kitabı... Pek fazla göze batmayan bir köşede, siyah metalden bir çerçevenin içinde Thalia'nın solgun bir fotoğrafı duruyordu.

Aleksia, ona bir süre aile albümünü gösterdi. Thalia'nın gençliğinde çok güzel olduğu, o yıllarda çekilmiş resimlerinden belli oluyordu, fa-

kat soluk fotoğraflardan başka bir bilgi edinmek olanaksızdı. Nedim Eren, Thalia'ya çekici bir kadın denebileceğini düşünüyor; ona Cemil Raşit'in gözleriyle bakarsa şu sararmış fotoğraftaki gizi belki çözebileceğini sanıyordu.

Thalia'yla ilgili bildikleri çok sınırlıydı; Cemil Raşit'le bir ilişkisi olmuş ve her şey geçmişin karanlıklarında kalmıştı. Nedim Eren hüznle, aslına bakılırsa Thalia fotoğrafların çizdiği soluk bir imgeden başka bir şey değil, diye düşündü.

"Cemil Raşit'ten önce Thalia'nın bir sevgilisi var mıydı?" diye sordu Nedim Eren. Daha bu soruyu sorarken kendisini ilgilendirmemesi gereken bir geçmişin söz konusu olduğunu ve Aleksia'ya babasının ölümünün yeniden anımsattığını anlamıştı ama artık çok geçti.

Aleksia, neredeyse utanarak, "Anımsamıyorum, o yıllarda küçük bir cocuktum," diye yanıtladı. Bir süre düşündükten sonra, "Bunları konuşmamız gerçekten gerekiyor mu?" diye sordu.

"Cemil Raşit'le ilgili bir kitap yazmayı düşünüyorum," dedi Nedim Eren. "Lütfen anlatın, onun yaşamına ilişkin en küçük ayrıntı bile bu kitap için yararlı olabilir."

"Biliyor musunuz, o yıllarda gerçekten çok küçüktüm. Sonraları annemin anlattıklarından Cemil Raşit'in geçinilmesi güç bir insan olduğu sonucunu çıkarmıştım. İnsan ilişkileri, yaşam ve ölüm üzerine çok fazla şey bildiğini söylemişti. Babama gelince, karısı onu bırakıp gittikten sonra babamın ne yaptığını bilemiyorum. Sanırım annemi bağışlamaya hiçbir zaman yanaşmadı. Bu evlilik zaten ailesinin geleneklerine ters düşüyordu. Böylece ailesinin dedikleri gerçekleşmiş oldu ve bu da babamı iyice yıktı. Çünkü gençliğinde babam oldukça uzun bir süre onun peşinden koşmuş. Ben babamı hiç tanımadım, onu yalnızca aile albümündeki soluk bir resimde gördüm."

Nedim Eren büyük bir ilgiyle dinliyordu.

"Neden onunla ilgili bir kitap yazmak istiyorsunuz?" diye sordu Aleksia.

"Bilemiyorum," diye yanıtladı Nedim Eren. "Ben bir araştırmacıyım; ayrıca Cemil Raşit'in yaşam öyküsünü yazmak giderek daha çok ilgimi çekiyor."

Nedim Eren albümde yeni bir resme rastlamayınca, Cemil Raşit'e ilişkin kıyıda köşede kalmış bir resim olup olamayacağını sordu.

"Hayır, sanmıyorum," diye yanıtladı kız.

O adamın gelişinden sonra bütün resimleri albümden çıkarıp hazırladığı paketin içine katmıştı.

“Fakat siz o resmi gösterince,” demişti, “adamın Cemil Raşit olduğundan kuşkuluyum şimdi. Belki de yalnızca bir benzerlik sözkonusuydu, kimbilir.” Sonra sözlerini şöyle sürdürmüştü; “Biliyor musunuz, Cemil Raşit kendisiyle ilgili her şeyi yok etmemizi istemişti. Annemin anlattığına bakılırsa hemen her varsayımı olağanüstü bir titizlikle enine boyuna irdelemesini severdi.”

Nedim’in yüzünün kaygılı bulutlarla gölgelendiğini görmüş ve gülümseyerek eklemişti.

“Korkmanıza gerek yok, size bütün bu özel mektupları vereceğim. Onları ortadan kaldırmak konusunda söz veren annemdi ve benden bu konuda bir istekte bulunmadı. Ben de onları yok etme cesaretini kendimde bulamadım.” Annesi dört yıl kadar önce ölmüştü.

“Bana nasıl bir yardımda bulunduğunuzu bilemezsiniz,” dedi Nedim Eren, “size nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum.”

“Kitabınızdan yollarsanız sevinirim,” dedi Aleksia. Nedim Eren, yazacağı kitap Yunancaya çevrilir çevrilmez kendisine de bir tane göndereceğine söz verdi ve evden ayrıldı.

Toplu İntiharlar Zamanı

Cuma akşamı, Stefanos Kuvelas telefon ederek, Thomas'ın onu vereceği resitale davet ettiğini söyledi. Nedim Eren, Cemil Raşit'in mektuplarını okumayı planladığı için ilk önce ne diyeceğini bilemedi. Üstelik Stefanos'u da kırmak istemiyordu. Sonunda Nora'nın da geleceğini öğrenmesi durumu değiştirdi.

Resitalden sonra hep birlikte küçük bir bara gittiler. Thomas suskundu, her resitalden sonra böyle olduğunu söyledi. Stefanos'la Ana durmaksızın müzik üzerine konuştular. Sotiris işleri nedeniyle konsere gelememişti; nedense Nedim Eren onun Aleksandra'yla buluştuğu için gelemediğini düşündü. O gece bir şeyin daha ayrımına vardı; Vula, Thomas'a âşıkta ama Thomas aralarında yalnızca iş ilintisi varmış gibi davranıyordu.

Nedim Eren ertesi gün Santorini'ye gideceğini söyledi, acaba Nora da kendisiyle birlikte gelmek ister miydi? Nora gelemeyeceğini söyledi, Nedim Eren de nedenini sormadı, sormasının doğru olmadığını biliyordu. Her şeye karşın Nedim Eren, geceden hoşnuttu ve Nora'yı yeniden gördüğü için mutluydu.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Nedim Eren, pansiyondaki masasında, Cemil Raşit'in Thalia'ya yazdığı mektupları okuduğunda o zamanlar ne olup bittiği açığa kavuşmuş gibi geldi. Böylece olayın bir başka yönü çıkmıştı ortaya; Cemil Raşit'in kuşağında hep görüle geldiği üzere bir tür yaşadığından değişik görünme çabası.

Cemil Raşit bu dönemde, çok daha sonraları *Tutkulu, Hoyrat ve Beceriksiz* başlığı altında toplanarak yeniden yayınlanan üç uzun öyküsünü yazmıştı. Mektuplardan çıkardığı sonuca göre, yine o yıllarda yayınladığı bir dizi şiirin tümünü gerçekte Thalia'ya adamıştı. Nedim Eren'in en be-

ğendiği aşk şiirlerinden olan *Dayanılmaz Olacaksın* da bunların arasında yer alıyordu.

Cemil Raşit mektuplarda tutukluluk günlerini anlatıyordu. Mektupların Cemil Raşit'in kaleminden çıktığı açıktı, bu konuda Nedim Eren'in en ufak bir kuşkusuna bile yoktu çünkü Cemil Raşit'in biçimini kolaylıkla ayırtedebiliyordu. Cemil Raşit'in yaşamını kuşatan sıkıntıyı, yakınmaları, tutku dolu bir aşk arayışını anlıyordu. Kargacık burgacık bir elyazısıyla yazılmış, vahşi sözcüklerle biçimlenmiş parıltılı imgeler, tutku ve pişmanlıkla yoğrulmuş bir iç dökme çılgınlığı. Kendisini sonsuza dek yaşatacağını düşündüğü imgelerle bezenmiş Cemil Raşit'in o korkutucu dünyasının bir girdap gibi insanı derinliklerine çektiğini görüyordu.

Nedim Eren bu mektupları, yayınlanmamış özgün bir belge eline ilk kez geçtiğinden olacak soluk soluğa okudu; ancak birkaç kez okuduktan ve kendisi gibi önemli bir araştırmacıdan beklenen özenle inceledikten sonra biraz yatışmış, Cemil Raşit'in yazdıkları üzerine düşünmeye başladı.

Cemil Raşit, Aydın Tan'la gittiği Yunanistan gezisinde tanışmıştı Thalia'yla ve bu ilişkiyi hemen herkesten gizlemişti. Cemil Raşit, Thalia'yla son bir kez konuşup niçin geriye dönmesi gerektiğini açıkladı mı yoksa yola çıkarken ona yalnızca kuru bir mektup mu bıraktı, işin bu yanı gizli kalmıştı. Aydın Tan bile o sıralarda ne olup bittiğinin ayırımına varmamıştı.

O sıralarda kendi halinde bir öğrenciydi Thalia. Ailesi dağılmıştı. Daha sonra Thalia, Cemil Raşit'le buluşmak üzere İstanbul'a gelmişti. Nedim Eren daha sonraları Cemil Raşit'le Thalia'nın içinde bir süre oturdukları ufak ahşap evi bulmuştu.

İstanbul'dan yazılmış olan birinci mektup Cemil Raşit'in sorunlarından, ülkede durmaksızın saldırıya uğramasından söz ediyor, anlaşılamadığından dem vurup, aleyhinde yazılmış bir yazıya gönderme yapıyordu.

"Birisini çıkıp demiyor ki işte sonunda bitti, artık yolun sonuna geldin. Üstelik bir de gitmekten söz ediyorsun. Sözlerin tükendiği bir yerdesin. Ne yapsan, nereye gitsen kurtulamayacaksın bu sonsuz yıkımdan, bu cehennemden. Sevgili Thalia, işte böyle demiyor birisi çıkıp da. Zaten göçebelik bizim ruhumuza sinmiş olmalı, çünkü bu ülkede herkes bir yerlere gitmek istiyor. Ne yazık ki sen bile susuyorsun.

Biliyorsun, ben yine de sana, en beklemediğin an bile, sıcak sözcüklerden bir deniz sunabilirim. Durumumuz üstüne düşünersek şöyle bir

sonuca varabiliriz; birbirimizden uzakta olmamız bu aşkı sözcüklere indiriyor. Bu sevgiyi hiç konuşmadan bana anlatabilir misin? Bunun için en azından dokunabileceğim kadar yakınımda olman gerekir.”

Gene İstanbul’dan bir başka mektup, değişik bir tonda yazılmıştı, daha çok lirik ve dingindi; Cemil Raşit neredeyse yorgun ve boyun eğmiş bir ses tonuyla konuşuyordu.

“Artık bu ülkeden ayrılmaya karar verdim. Ne bir kez daha hapse girmek istiyorum, ne de aptalca aşklar peşinde koşmak. Yeter artık.”

Sonra şöyle sürdürüyordu.

“Şu sıralar romanda önemli bir izlek oluşturan gizemsel bir gemi, bir tür *Deliler Gemisi* üzerine düşünüyorum. Belki biraz da bu yüzden bana deliler zincirlerinden apansızın boşanabilir ya da ne bileyim gecenin bir parçası cehennemde kalabilir gibi geliyor. Toplu intiharlar zamanının giderek yaklaşıyor olması beni ürkütüyor. Anlayacağın o eski dengen Cemil Raşit geçmişte kaldı.

Belki inanmayacaksın, geçende bu gemiyi gördüm. O sırada birlikte olduğum kadın, sana daha önce onun sözünü etmiştim, bana bu gemiyi görmediğini söyledi. Hayır, bir düş değildi, gemi oradaydı, o görmediğini söylüyordu ama gemi karanlığın içinde akıp gidiyordu.”

Nedim Eren, *Soğuk Tanrı*’da Boğaz’daki lokalin aşâğılarından geçen *Düş Gemi* sahnesini anımsadı. Tam da bu noktada Cemil Raşit’i anladığını düşündü. Cemil Raşit eski ve içini yakan bir tutkunun alevlerini umutsuzca söndürmeye ve Thalia’ya yazarak düşlerini saran karabasanlardan kurtulmaya çalışıyordu. Bir başka açıdan okudukları Nedim Eren’i şaşkına çevirmişti. Bir edebiyatçının günlüklerinde bile yazmadığı kimi gizlerini öğrenmek ona taşıyabileceğinden daha ağır bir yük gibi gelmişti.

“Kitabımda yapacağım açıklama, kaynakları incelememiş olanlara düş ürünü gelebilir,” diye düşündü acıyla. Oysa okudukları hiçbir kuşku ya yer bırakmıyordu.

Mektubun bundan sonrası bir yakınmaya, bir tür iç dökmeye dönüşüyordu.

“Sana yazdıklarımı kimseye yazamam, söyleyemem. İnsanın inandırdığını yazması başka, inançsız olması başka. Sana daha önce söz ettiğim romanı bitirmeye çalışıyorum. Şu an ölsem bu roman bitmemiş kalacak ve bu da kimsenin umurunda değil, biliyorum. Sonuçta sanırım artık yazmaktan da bıktım. Dalgalı bir denize karşı, sarsılmaz bir kayanın üzerinde olmanın güvenliğini duyanlardan değilim. En azından yaşamın dalgalı

bir deniz olduğunu biliyorum. Sanırım insan sessizce ölmesini bilmelidir. Bir ağaç gibi, kesilen ağaç sessizce devrilir. Bana öyle geliyor ki tıpkı eğitilmiş bir köpek gibi beni bulamayacakları bir yerde ölmeliyim.”

Üçüncü mektubun havası diğer ikisinden oldukça farklıydı. Biçemi giderek aksileşiyor, kendini çözümleme konusunda başdöndürücü bir çaba gösteriyordu. Mektubun sonlarına doğru şöyle diyordu;

“Beni yatıştırmaya çalışıyor, henüz her şeyin bitmediğini söylüyor-sun... Oysa ben insana umut vereceğine inanılan bu aptalca sözlerden bıktım. Burada yaz neredeyse bitiyor, güz yağmurları neredeyse başlayabilir.

Düşünüyorum da sana her şeyi anlatabilecek kadar zamanım hiç olmadı. Olsaydı, ben de günler ve geceler boyu anlatabilseydim bana inanır mıydın, bilmiyorum.

Geçende çok garip bir düşünme gördüm. Sana anlatabilseydim, bu düşünme çözümlenebilir miydi? Bir an yine düşünme görebiliyorsam yolun sonuna gelmemişimdir diye düşündüm. Sonra birden anladım, bitirmeye çalıştığım son romandan, kendi kurduğum ürpertici bir düşünme başka bir şey değildi bu. Bu düşünme sonsuz karanlık bir denizde yüzdüğümüzü ve ulaşacak bir toprak olmadığını görüyordum. Ondan yazarlık kurtulamayacaktım, bitirebilsem bile bu roman, beni sonsuza kadar izleyecek bir karabasan. Çok iyi biliyorum ki bütün bu karmaşık düşünceleri açıklamak henüz girişmeye hazır olmadığım yeni bir kitap yazmamı gerektiriyor.

Her şeyi bırak ve buraya gel. Yazdıklarına dokunmam ki. Oysa ben, dokunmaya ve sana gereksinim duyuyorum.”

Nedim Eren bu son mektubu bir kez daha okuyor, sözcüklerin anlamları üzerinde yeniden düşünüyor, bir yandan da Thalia'nın resimlerindeki o hüznü, hoş ve nahif görünüşünün anısını canlandırmaya çalışıyordu. Sonra mektubu birkaç kez daha okudu, hayır yanılmıyordu, kuşklarının temelsiz olduğu söylenemezdi; bu son mektupta Cemil Raşit'in anlayışına ve biçimine uymayan bir şeyler vardı.

Bu mektuptaki kimi cümleler oldukça şaşırtıcıydı. Belki de asıl sorulması ve merak edilmesi gereken şey, bu mektupları yazarken Cemil Raşit'in ne derece içten olduğuydu.

Duygularını kâğıda geçirdiği sırada ona karşı duyduğu özlemi içinde duyan birinin içten olmaması olanaksız. Yalnızca mektup yazarken değil, romanı üzerinde çalışırken de buz gibi donuk bir yazar tutumu içinde olduğunu sanmıyordu.

Bu okuduklarım, bir romanda geçen uydurma mektuplar olsaydı, diye düşündü Nedim Eren, Cemil Raşit'in Thalia'ya beslediğini ve dile getirdiğini düşünebileceğimiz bütün bu duyguların gerçek olduğunu ileri sürmek umutsuz bir çaba olurdu. Sonuçta, *Soğuk Tanrı*'daki yapıntı bir roman kişiliğinde Cemil Raşit'i yakalamak çok zordu. O zaman geriye iki olasılık kalıyordu. Ya romanda uydurma roman kişilerine söylediği kimi düşünceleri ve arzu belirten sözleri sonradan öylesine sevmiştir ki Thalia'ya yazdığı mektubu bunlarla donatmaktan çekinmemiştir. Ya da mektubu soluksuz yazdıktan sonra, bir kez daha okuduğunda, roman kişilerine öylesine uygun bulmuştur ki, üstelik sevgilisiyle ilgili kendisini uğraştıran konuları romanından ayırabilmesi de kolay değildir, mektubu postaya vermeden önce gerekli yerlerde roman kişilerine söyleteceği izlenimlerin ve etkili sözlerin bir kopyasını çıkarmıştır..

Nedim Eren, bu şaşırtıcı mektuplar üzerine düşünürken, Cemil Raşit'le Şeyda Gözen arasındaki ilişkinin gerçek anlamını çözöverdi. Gerçekte bu mektupları eline geçirmesinin yeterli olmadığını biliyordu. Daha doğru bir sonuca varabilmek için sevdiği kadınlara yazdığı bütün mektuplar elimizde olmalıydı diye düşündü Nedim Eren, bir araştırmacı olarak yanlış bir yöntem uygulamak istemiyordu. Cemil Raşit'le ilgili ileri sürülebilecek bir düşüncenin geçerliliğine karar verebilmek için Cemil Raşit'in aynı dönemde yazdığı yapıtları bir bütün olarak ele almak ve mektuplarla birlikte incelemek gerekiyordu. Üstelik mektuplar belki de bu sıra içinde yazılmamıştır. Fakat yine de, mektuplar arasındaki bütünsel ilişkiyi göz önünde tutmadan, Cemil Raşit'in durumunu anlamak olanaksızdı.

Bu mektuplardan sonra Cemil Raşit'le Thalia'nın bir daha görüşüp görüşmediklerini bilmiyoruz. Cemil Raşit son romanını yazmaya işte bu döneminde başlamıştır. Thalia'ya olan sevgisi onu coşturuyor, hiç dinlenmeden, durmadan yazıyordu.

Böylece bir anlamda romandaki yenilgi bir başka boyut kazanıyor, diye düşündü Nedim Eren. Yenilgi dediği yalnızca *Düş Kadın*'ın bulunamaması değil, romanın başlarında en azından Yunanistan'a göç etmesiyle Thalia'ya benzetebileceğimiz Dora adındaki kahramanının, romanın sonlarında Thalia'dan en küçük bir iz bile taşınamasıydı. Romanın anlatıcısının arayışı tam anlamıyla acı bir düş kırıklığıyla sonuçlanıyordu.

Yanardağ

Nedim Eren çevresine şaşkınlıkla bakıyor, işte Santorini diyordu, *Soğuk Tanrı*'nın geçtiği ana mekanlardan biri. Oysa Santorini'de kaldığı beş gün süresince romanın büyüünden bir an bile kurtulamadığını anladı; adayla ilgili kendi izlenimlerinden çok sanki romanda yaşar gibiydi. Cemil Raşit 'in anlattığı neredeyse bir başka adaydı; öylesine sıradan geliyordu çevresinde gördükleri. Her şeye karşın bu adada insanı korkutan bir şey vardı, daracık sokaklarında, aşağılardaki karanlık denize birdenbire açılan kat kat taraçalarında, orada aşağıda bekleyip duran yanardağda, dile gelmez, korkutucu, acayip bir gerçeklik.

Soğuk Tanrı'da adayla ilgili yazılanların, gerçeklere ne kadar uyduğunu araştırması gerekiyordu. Sonu olmayan arayışlar, diye düşündü Nedim Eren, Cemil Raşit'le ikimizi birleştiren ortak nokta işte bu, yalnızca aramış olmanın kendisi için arıyoruz.

Nedim Eren taraçalardan ve dar sokaklardan geçip masmavi denize kadar uzanan kayalıklara baktı, yakından geçen bir motorun sesi duyuluyordu. Çok aşağılarda, kayalıklarda köpüren denizin sesini işitebiliyordu. İnsanın içini ürperten uçuruma, bulutların arasından süzülen güneşin bir bölümünü aydınlattığı yanardağın o karanlık kütlesine bakarken bir zamanlar bu manzarayı Cemil Raşit'in de izlediğini düşündü.

Adanın şaşırtıcı sokaklarında, nereye gideceğine karar verememiş bir durumda yürürken, yaz sonunda bile hâlâ sıcaklığı eksilmemiş bu Ege güneşinde, bu üst üste yığılı beyaz evlerin arasındaki dar sokaklarda yürürken, Nedim Eren kendisini *Soğuk Tanrı*'nın roman kişilerinden birisi gibi duyumsadı.

Böyle yürürken sessizlik ve sıcak ona Cemil Raşit'in bir kitabından, hayır, *Soğuk Tanrı*'dan değil, bir başka kitabından bir cümle anımsattı.

Yolun kıyısındaki bir duvarın üzerine oturarak, batan güneşin altında sürekli renk değiştiren denizi seyretti. Yanardağa Cemil Raşit'in gözleriyle

bakmayı denedi, olanağı var mıydı bunun? Yanardağa, bulunduğu yerden görülemeyen o belirsiz derinliğine bakarken, buradan bu uzak noktadan bir kadın cinsel organı gibi görünüyor, diye düşündü. Çok şey sunar gibi, oysa taş ve külden başka neydi sönmüş bir yanardağın sunduğu. Sonuçta biraz gölgeli, gizemli ve karanlıktı. Bu sönmüş ve bekleyen bir yanardağı ama fışkırdığı zaman garip bir şekilde phallus'a benzemez miydi? Sonra kendi kendine güldü bu sıradan benzetmelerine, Cemil Raşit'ten daha çok Henry Miller'e özgü mecazlardı bütün bunlar.

Akşamın o duru dinginliği idi bu; gün boyu çevresini saran, onu rahatsız eden uğultu, yerini denizden esen rüzgârın serin ve tatlı fısıltısına bırakmaya başlamıştı bile.

Bir kahvede oturarak geçirdiği bu dingin zaman çok kısa sürdü. Sokaklar denizden dönmüş ve akşam yemeği için koşuşturan insanlarla dolmuştu. Kalabalık ışıklı barlara ya amaçsızcasına ya da tanıdık bir yüz görmek için girip çıkan bir yığın insan.

Nedim Eren yalnız içmesini hiç sevmezdi. Gece yarısına doğru içinde büyük bir yalnızlık duydu, gidecek hiçbir yeri ve kendisini bekleyen hiç kimsenin olmadığı duygusuna kapıldı. Bardan çıktığı zaman, adalar denizinden, gecenin yıldızlı bir gökyüzüyle birleştirdiği bu denizden esen diriltici rüzgâr ona yalnızlığını daha çok duyurdu. Sanki yabancı bir ülkede değil de bilinmez bir gezegende yitip gitmişti. Issız limanlara inen gece sisine benzeyen üzüntü ve pişmanlıklarla dolu anılar çökmüştü üzerine.

Elinden gelse hemen o akşam adadan ayrılırdı. Oysa öğleden sonra bir seyahat acentesine gitmiş ve sabah ilk uçakta yer ayırtmıştı, önce Atina'ya oradan da İstanbul'a uçacaktı.

Nedim Eren, yarı açık telefon kabinlerinden birine yöneldi. Şebnem'in numarasını çevirdi. Kısa bir an çalan zilin sesini dinledi. Yarım dakika kadar neredeyse soluk almaktan korkarak bekledi.

Komşu telefon kabinine tam o sırada yaşlı bir kadın gelmişti, bilmediği bir dille bağırarak konuşuyordu. Nedim Eren telefonu kapadı ve saatine baktı. Şebnem uyumuş olabilir miydi, sonra yeniden aradı. Bu kez telefon aniden açıldı. Şebnem'in sesi tanıdık ve sıcaktı.

"Seninle birlikte gelmek isterdim," demişti Şebnem telefonda, "oysa bana ne düşündüğümü hiç sormadın bile."

Nedim pansiyona döndü ve deliksiz bir uyku çekti. Düşünde adanın üzerinde uçtuğunu, sonra bütün adaların üzerinde uçtuğunu, uçsuz bucaksız bir denizi geçtiğini ve yavaşça evinin çatısına konduğunu gördü.

IV

Soğuk Tanrı
İkinci Bölüm

Rıhtıma yanaşmış ışıklar içindeki gemiye baktım ve Boğaz'dan geçen *Düş Gemi*'yi gördüğüm gecedен beri ne kadar zaman geçtiğini merak ettim. Ülkeden ayrılışımdan sonra yaşadıklarım gözümün önünden geçti: Dora'nın izini sürerek Kandiye'de üniversiteye gidişim, Hanya'da Sabrina'yla tanışmam ve sonra *Düş Kadın*'ın peşine düşmem. Bunların hepsi şimdi bana çok uzaklarda kalmış gibi geliyordu. İzini yitirdiğim Sabrina'yı Kandiye'den bindiğim gemide yeniden bulmuştum. Şimdi yalnızdım ve içimde bir ses, beni bu adada şaşırtıcı olayların beklediğini söylüyordu. Hemen biraz ötede, gökyüzüne doğru yükselip, karanlıkta yitip giden kayalıklar gözdağı verir gibiydi. Rıhtımda geminin ayrılışını bekledim. Sabrina, sırtında salondan ona getirdiğim battaniye, küpeşteye dayanmış, beni izliyordu. Onu şimdiden özlediğimi düşündüm. Sonra gemi karanlık denizde yitip gitti.

Ben de, büyük bir pansiyonun servis arabasına bindim. Araba, karanlık kayalıkları döne döne tırmanmaya başladı. İnsanın bilmediği bir yere gece gelmesi ne tuhaftır. Arabanın penceresinden dışarda görülen karanlık dünyayı anlamaya çalışıyordum. Sonunda pansiyona geldik, üstü açık bir merdivenden üst kattaki odama çıkarıldım. Yorgundum ve bir duş alıp yatmaktan başka bir şey düşünmüyordum. Kapıyı kilitledikten sonra, odayı gözden geçirdim. Sıradan bir pansiyon odasıydı; iki tane beyaz örtülü yatak, üzerinde lamba olan küçük ahşap bir masa, iki tane iskemle, banyoya açılan kapının karşısında kapalı aynalı bir dolap.

Balkon kapısını açtım. Birden dehşete kapıldım. Karşımda sağır bir karanlık vardı. Biraz dikkat edince bu duvarın

kapalı olan panjurdan ileri geldiğini anladım, kapıyla birlikte pencerenin de panjurlarını açtım. Serin bir rüzgâr içeriye doldu. Odanın ışığı balkona, karşı binaların karanlık pencerelerine düştü. Pencerelerin birinden bir iç çekmesi, bir somya gıcirtısı duyuldu. Uzaktan köpek havlamaları, tek tük insan sesleri geliyordu. Yerleşimin neresinde olduğumu doğrusu bilmiyordum. O denli geç sayılmamasına karşın bulduğum yerde ürkütücü bir sessizlik vardı. Bu ışıklı odanın biraz uzağında yoğun bir karışıklığın, yorulmak bilmeyen, içten içe devinen baştan çıkarıcı bir gecenin ayrımındaydım.

Sabah olduğunda dışarıda canı bir yaşam başladı. Traş olurken ve yıkanırken uzaktan gelen sesler duydum; dışarıya fırlamak, adayı keşfetmek arzusuyla doluydu içim. Bir ara bir kadın sesi duymuş ve pencere kepenkleri arasından yan terastaki kadını görmeye çalışmış ama başaramamıştım. Güneşin kızılığını gözümü almıştı.

Pansiyoncuya George Kavakos'u tanıyıp tanımadığını sordum. "Hayır, sanırım bu adı hiç duymadım," dedi. "George, hayır, hayır." Sonra merakla yüzüme baktı. "Ne iş yapıyor demiştiniz?" diye sordu.

"Bir fizik profesörü," dedim. "Burada büyük bir yazlık konutu olduğunu söylemişlerdi."

Pansiyoncu umutsuzca başını salladı, sonra sırtlarında çantaları olan iki kızın tam o sırada açtığı camlı kapıya döndü.

Adayı dolaşmaya başlamadan önce yapmam gereken işler vardı. İlk iş olarak yerel postanedeki bir rehberden George Kavakos'un telefon numarasını ve adresini öğrenmem gerekiyordu. Rehberde en az yirmi tane Kavakos vardı ama hiçbirinin adı George değildi, bu da işleri zorlaştırıyordu. Adına kayıtlı bir telefonu olmadığını düşündüm, bu hiç aklıma gelmemişti. Uygun bir zamanda bütün bu numaraları tek tek arayabilirdim.

O gün, öğleden sonra, bütün yolculuğum boyunca karşılaştığım en şaşırtıcı şey oldu. Bütün sabah boyunca adanın alçak kısımlarında dolaşmıştım, bir anlamda can sıkıcı bir yerde olduğum duygusu baskındı ve adanın yüksekçe bir yerine çıktığımda bu duygu şaşkınlığa bıraktı yerini. Sıradan bir yükselti sandığım kısım göz alabildiğine uzanan sarp bir uçurumdan

oluşuyordu, bir krater adasında olduğum çok açıktı. O zaman adayla ilgili bilgileri gerçekte hiç umursamadan dinlediğimi anladım. Denizin ortasındaki kütle dikkatimi çekti. Bir yanardağ krateriydi bu ve sığağa karşın içimde bir ürperti duydum, gördüğüm düşü anımsamıştım.

Uçurumun kıyısı boyunca uzunca bir süre yürüdüm, bir manastırın bulunduğu ve bütün adanın rahatlıkla görülebileceğine inandığım tepeye tırmanmaya karar verdiğimde öğlen olmuştu.

Yolun kıyısında genç bir kadın oturmuş, yanardağın resmini yapıyordu. Bana gülümseyerek şöyle dedi, "Yeni bir patlama yüzünü bozmadan resmini bitirmek istiyorum."

Deniz ayaklarımızın altındaydı.

"Gerçekten o gün bu denli yakın mı?" diye sordum.

"Hem de çok yakın. Dünyanın her geçen gün yaklaşmakta olan sonu üzerine hiç düşündünüz mü?" Sonra eliyle aşağıyı, uçurumu ve denizi göstererek ekledi. "Bence buradan başlayacak. Bunu anlatmam güç ama hepimizi ilgilendiren belirtiler var. Bu gördüğünüz yalnızca doğal bir güzellik değil, bir zamanlar yaşanan bir felaketin kalıcı izleridir."

Bu konuda pek bir şey okumadığımı söyledim. Kadın bana ayıplarmış gibi baktı.

"Yanardağın etkinliği o zamanlar adadaki yaşamı sona erdirdi. Patlamayla birlikte adanın ortasında oluşan boş kubbe kendi ağırlığını taşıyamayarak çöktü ve deniz üstünde kalan yalnızca bu çöküşün oluşturduğu boşluğun kenarlarıdır."

Genç kadın kendini anlatmanın çekici büyüüne kaptırmıştı. Sonra birden durdu. "Bütün bunları neden anlatıyorum biliyor musunuz?"

"Hayır, niçin?"

"Benim manzara resmi yaptığımı sanmamanız için!"

Bunun üzerine ona teşekkür edip yoluma devam ettim. Uçurumun kenarında kıvrıla kıvrıla uzanan bir patikadan yürüyerek köyden uzaklaştım.

Patikanın bitiminde şişman bir adam yamaçtan topladığı iri beyaz taşları, belki bahçesini düzenlemekte kullanmak için, birer birer arabasının bagajına yüklüyordu.

Bunca zaman yürüdükten sonra, tepenin yamacına oturup, geçtiğim yolu görmek üzere dönüp baktığımda, içimi tuhaf bir hüznün kapladı. Bu yüksek tepeden, adayı tümüyle gören bir ağacın altındaki bu gölgeli yerden baktığımda ilk kez bir adada olduğumu duyumsadım ve temiz havayı doyasıya içime çektim, baş dönmesine benzer bir duyguyla. Yolda yürürken neler geçmişti belleğimden. Oysa şimdi, şu uzayıp giden yolun güneşin son ışıkları altında solup gitmesi gibi, daha az önce yaşamımın parçası olmuş görüntüler de dağılıp gidiyordu. Birazdan geldiğim yoldan geri dönerken, bir boşlukla, daha kötüsü bir karanlıkla karşılaşacaktım.

Zaman hızla geçiyordu. Eski kilisenin bahçe duvarına, uçuruma açılan bu taş korkuluğun üzerine oturup ayaklarımı sallandırdım ve denizi seyrettim. Bu küçük kilisenin avlusu, kalderayı kaplayan suları ve uzaklardaki açık denizi gözler önüne seriyordu.

Ortalık öylesine sessizdi ki kilisede kimsenin olmadığını düşündüm ama yanılmışım. Duvarın uçurumla en baş döndürücü açıda birleştiği noktada bir adam denize bakıyor ve kımıldamadan oturuyordu. Kilisenin papazı bahçesindeki çiçekleri suluyordu. Yanıbaşında şişman birisi –demin yamaçta rastladığım taş toplayan adamdı bu– papaza heyecanla bir şeyler anlatıyor, papaz sakın bir tavırla başını sallıyordu. Adam arabasını kilisenin önünde bir ağacın altına çekmişti. Güneş neredeyse batmak üzereydi.

Ufuk çizgisini aşan bir gemi suyun yüzeyini yararak ağır ağır yaklaşıyordu. Ayaklarımın altında uzanan denize, denizin üzerindeki yanardağa baktım. Yanardağ bekliyordu. Denizden esen serin rüzgârı derin derin içime çektim ve içimde tuhaf bir coşkunun kabardığını duyumsadım.

Yaklaştıkça büyüyen gemi, şimdi yavaşça iki adanın arasındaki açıklıktan geçiyordu. Yoksa diye düşündüm, bilinçsizce arzuladığım için mi beyaz gemi hiç beklemediğim bir anda yeniden ortaya çıkıvermişti. Kilisenin bahçesindeki güllerden denizin tuzlu kokusunu bastıran baygın ve hoş bir koku yayılıyordu. Şimdi papaz ve taş toplayan adam yan yana oturmuş alçak sesle bir şeyler konuşuyor ve batan güneşi seyrediyorlardı.

Duvarda oturan adam sessizce yok olmuştı. Küçük siyah bir kedi –papazın kedisi olmalı– akşamın karanlığında renklerini yitiren taşların üzerinde miskin miskin yalanıyordu.

Bu durağan görüntünün içinde gemi, sanki büyülmüş bir devinimle bir tek kendisinin aktığının bilincinde, batan güneşin pembeliğinde ykanıyordu.

Bir süre sonra papazın oturduğu yerden kalktığını, onu izleyen şişman adamın da arabasının başına gittiğini gördüm. Adam arabaya bindi ve motoru çalıştırdı.

Uçurumun kıyısında şu yıkılacak gibi duran duvarın üzerine oturmuş gemiyi seyrederken anımsadığım kimi bölük pörçük görüntüler, duyduğum kaygı ve yalnızlık, biraz sonra aşağıya, kocaman bir portakala benzeyen Ege güneşinde evlerinin beyazı pembeye dönüşen ve çılgın bir geceye hazırlanan köye indiğimde silinip gidecek miydi? Peki yarın, daha sonraki günler, aylar sonra, beni ne türden yorucu dalgalanmalar ya da korkulu düşler bekliyordu acaba?

Gemi sonunda demir attı. Güneşin batışına son noktayı koymak ister gibi kalderanın boşluğunda yankılanan boşuk bir gürültü duyuldu.

O akşam yemeğimi pansiyonda tek başıma yedim. Sonra dolaşmak ve bir şeyler içmek için dışarıya çıktım. Pansiyonun yakınındaki karanlık sokakların bağlandığı avlunun bitiminde, gizemli ve buğulu bir ışıkla hafifçe aydınlatılmış lokantaların ve barların bulunduğu dar bir sokak başlıyordu.

Düşüncelere dalmıştım, dar ve karanlık sokaklarda yürüyüşümü sürdürdüm. Yolumun üzerindeki denizi gören barlardan birine girdim. Aşağılarda gemi bütün ışıklarını yakmıştı. Karanlık denizin ortasında insanın uyanır uyanmaz unutmaktan korktuğu bir düş gibiydi. Yanılmamışım, ilk içkimi bitirdiğimde, gemi de çoktan denize açılmıştı. Şimdi o ışıklı düşün yerinde karanlık bir boşluk vardı. Ben yine de uzunca bir zaman, uzaklaşan gemiden azalarak gelen müzik seslerini duyduğumu düşündüm.

Bu ufak Yunan adasında, olaylar, hiç beklemediğim bir hızla birbirini izlemeye başladı. O gece uzunca bir süre uyuyamadım, odanın banyosundaki musluk sürekli damlatıyordu, ilk gece yorgunlukla ayırımına varmamış olmalıydım. Sabaha karşı içe işleyen şaşırtıcı bir müzik beni uyandırdı.

O öğleden sonra kireç badanalı küçük odama döndüğümde bir gariplik sezdim. Ben genellikle ortada pek eşya bırakmam. Bu kez komodinin lambası yanıyordu ve yatağımın üzerine kadın eşyaları saçılmıştı. Daha doğrusu bunun ayırımına vardığımda odanın ortasına dek ilerlemiştim. Yanlış bir odaya girdiğimi düşündüm ama odadaki ikinci yatağın gizlediği köşede çantam duruyordu. O sırada arkamdan gelen bir gürültüyle, girişin sağındaki duşta birisi yıkıyor olmalıydı, elimde olmadan irkildim. İlk aklıma gelen düşünce kendimi dışarıya atmak, bu sıkıcı durumdan kurtulmaktı ama sanırım geç kalmıştım. Odamın gizemli misafiri duştan çıkmak üzereydi. Banyo kapısını açmış, saçlarını çözüp panjurların arasından sızan gün ışığının bedenine ışıktan çizgiler çektiği odanın orta yerinde bir süre durmuştu. Beni görünce tiz bir çığlık attı. Onu, daha ilk bakışta, ikimizin de içinde bulunduğu durumun gülünçlüğüne karşın, olağanüstü güzel buldum.

Ne yapmam gerektiğini düşündüm, biraz yatıştıktan sonra, “Söyler misiniz, ne işiniz var burada?” diye sordum kuşkuyla, “odama nasıl girebildiniz?”

Sıkıntılı birkaç dakikadan sonra, odanın bana ait olduğu anlaşıldı, bu duruma ikimiz de güldük. Onun odası hemen benimkinin yanındaydı. Balkona çıkarak bir süre oturdum ve giyinmesini bekledim. Sonra birlikte aşağıya indik, resepsiyondan yanlış anahtar verdikleri anlaşıldı. Böyle büyük pansiyonlarda, pansiyon sahibinin öğle uykusuna yattığı saatlerde bu türden yanlışlıklar olagandı.

Odama döndüm; Eva’nın –bu dalgın ve gizemli kadının adı buydu– kullandığı koku yayılmıştı havaya.

Gece bastırıldığında kaldığımız pansiyonda neşeli yüzler belirmeye başlamıştı. Mutlu, güneşte bronzlaşmış gezgin yüz-

leri. Pansiyon sahibi İngilizce'yi hoş bir aksanla konuşuyordu. Eva'nın yemeğe inip inmediğini anlamak için salondakilere çabucak göz attım. Boş masa yoktu. Bir çiftin oturduğu masaya oturmak zorunda kaldım. O gece Eva ortalarda görünmedi, bakmadığım yer kalmadı, ama onu bulamadım.

Ertesi gece, balkon kapısı açık, odamda oturmuş kitap okuyordum. Ara sıra pansiyonun önündeki sokaktan yüksek sesle konuşup, gülüşen birkaç sarhoş geçiyordu. Yarım saat kadar uyuklamış olmalıyım, elimden düşen kitabın sesine irkilerek uyandım. Saat gece yarısını epey geçmiş olmalıydı çünkü bardardan gelen müzik sesi neredeyse kesilmişti. Yan odada çığlığını duydum. Kısa bir süre sonra balkonda belirdi. Balkonlarımızı ayıran alçak setten onun tarafına atladım ve ne olduğunu sordum. Çok korkmuştu, başıyla odayı gösteriyordu, bir hayvan olmalıydı, bir fare, belki bir böcek, çekirge ya da bir örümcek. Böyle düşünerek ve gözüme ilk çarpan elbise askısıyla silahlanarak, yarı aralık kapıdan içeri süzüldüm. Biraz yatışmış olmalı ki peşimden geldi. İkimiz yavaş ve dikkatlice odanın ortasına doğru ilerledik. Her şey birdenbire oldu, bir tehlike duygusu ve bir şey hızla yanımdan geçti, balkon kapısından fırladı. Ufacık bir kediymiş ve bu beklenmedik gürültü üzerine kısa bir an sarsılan, titreyen bedeninin, kollarımın arasında sıcaklığını ve insanı uyaran dokunuşunu hissettim.

Onu yatıştırmam gerekiyordu; yüzümü kaplayan, ağzıma burnuma dolan sarı saçlarının saldırısından kurtulup, çıplak ince boynunu öpmem gerekiyordu.

26

Ertesi gün bir motosiklet kiralayıp adayı dolaşmaya çıktım. Adanın görmediğim bölümlerini keşfetmek için doğrusu çok güzel bir gündü. Motosikletin egzoz borusu patlak olmalıydı, sakın ada yollarında can sıkıcı patlamalar duyuluyordu. Önce Pyrgos'a gittim, çok güzel bir köydü, sonra da Profitis Ilias'a.

Dönüş yolunda kısa bir dinlenme molası verdim. Bir ara

bir tepeye tırmanmış önümde uzanan manzaraya dalmıştım, aşağıdan gelen hafif bir gürültü duydum. Kaygıyla tepeden aşağıya koştuğum zaman Eva'nın hemen yolun kıyısında olduğunu gördüm. Bir eli kısa şortunun cebinde, çıplak bacakları ve kolları güneş yanığı, ayaklarında deri sandaletleri... Kimbilir hangi kentten alınmış –üzerindeki yazıyı okuyamıyordum– tişörtünün altındaki memeleri dimdikti; sağlıklı görünüşünün bilincinde bana bakıyor, gülümsüyordu. Onun dayanılmaz derecede hoş bir yaratık olduğunu düşündüm.

Bir süre sessizce yürüdük. Önümüzde kızgın güneşin altında tek tük ağacın gölgesinin bir leke gibi görüldüğü ince uzun bir patika uzanıyordu. Hemen solumuzda uzak çok uzak bir ufka doğru öylece uzayıp giden, kıpırtısız bir deniz.

Küçük bir köy lokantasında birlikte yemek yedik. Ona gördüğüm düştün, düştü gördüğüm kadın ve yanardağdan söz ettim. Konuşmadan dinliyordu, etkilenmiş olmalıydı.

Eva, o akşam yemeğinde yine ortalarda görünmedi. Pansiyoncuya sormam doğru olur muydu, bu konuda kararsızdım. Bir an önce yemeğimi bitirip yakındaki barlarda onu aramak için dayanılmaz bir arzu duyuyordum. Servisi yapan garson kız olağanüstü bir yavaşlıkla davranıyor, bu da sabırsızlığımı artırıyordu. Yemeği dışarıda bir yerde yemediğim için pişmanlıkla kıvranıyordum.

Ona kızmaya başlıyordum, oysa belki de şimdi Atlantis Otel'i'nin ay ışıklı terasında yan masalardan gelen neşeli gülüşmeleri, şarkı seslerini dinleyerek, karanlık denizin ortasında güçlükle seçilebilen yanardağa bakarak beni bekliyordu. O gece, bakılması gereken her yere, çevredeki tüm barlara ve kahvelere baktım, hiç bir yerde yoktu.

Ne kadar tuhaf bir kadındı. Doğrusu onun bu gizemli hali beni düşündürüyor, kapalı ve neredeyse güvenilmez sözcüklerle konuşması kuşkumu artırıyordu.

Bir keresinde kalabalık bir toplulukla yemek yediğini görmüştüm. Eva salona girdiğimi görmezlikten gelmişti. Camın kıyısındaki bir masada tek başıma yemeğimi yemiştım. Eva'yla konuşan uzun boylu, kır saçlı bir adamın beni merakla süzdüğünü görmek beni oldukça kaygılandırmıştı.

Eva'nın bu insanlarla ne gibi bir bağlantısı vardı, bilmiyorum, doğrusu garip bir topluluktu. Daha sonra sorduğum zaman bana arkadaşları olduğunu söylemişti. Eva'nın beni onlarla tanıştırmak istememesi daha da garipti.

Eva daha ilk bakışta sevişmek isteyip istemediğinizi anlayabildiğiniz kadınlardandı, doğal bir çekicilik ve kendine güven. Onda beni çeken ne olabilirdi? Her şey çok çabuk olmuştu, onu tanıımıyordum ve sanırım güzelliğinden çok kişiliğindeki giz dolu bir karanlık beni büyülüyordu.

Ertesi sabah dayanamayıp, Eva'nın odasına uğradım. Kapıyı yavaşça çaldım; yanıt yoktu. Tokmağı hafifçe çevirince kapı açıldı, oda boştu. Yatakta yatıldığı belliydi, ama Eva ile eşyaları yoktu.

Hemen resepsiyona indim. Yaşlı pansiyon sahibi, oradaydı.

"Birlikte yemek yediğim kız... Yoksa bu sabah ayrıldı mı?"

"Evet," dedi adam, "evet, bu sabah gitti."

"Ne kadar zaman oldu?"

Pansiyoncu beni çileden çıkarmak ister gibi çok yavaş saatine baktı. "Bir saat kadar oluyor." Sonra beyaz küçük bir zarfı bana uzattı. "Bunu sizin için bıraktı." Üstünde kargacık burgacık bir yazıyla ismim karalanmıştı: Ercan Seyman.

Zarfın içinden çıkan kâğıda tek bir cümle yazılmıştı: "Beni başışla, gitmem gerekiyordu."

"Nereye gittiğini, geri gelip gelmeyeceğini söylemedi mi?"

"Hayır." Pansiyoncunun bakışlarından, duyduğu kuşku açıkça belli oluyordu.

Eva'nın gidişinden beri birkaç gün geçmişti. George Kavakos'un izini henüz bulamamıştım. Zamanımı motosikletle gezerek ve denizde yüzerek geçiriyordum.

Yine böyle bir akşam üstü yalnız başıma kumsaldaydım. Denizde ve kumsalda çok az kişi kalmıştı. Denizden bakılınca ada gizemli ve ürkütücü görünüyordu. Kumsalın bitiminde karanlık sulara dimdik inen korkutucu bir kayalık vardı. Yüzdüğüm yerde yeşilden siyaha dönüşen renkler suyun oldukça derinleştiğini gösteriyordu.

Denizde yeteri kadar kaldığımı düşündüm, hafif bir serinlik çıkmıştı, biraz da üşümeye başlamıştım. Bir an önce giyinip

gitmek için doğrudan kıyıda giysilerimi dibine bıraktığım mavi şemsiyenin bulunduğu yere doğru yüzdüm.

Korkuyla denize, denizden bedenime yansıyan akşamın soluk ışığına, yanardağın karaltısına baktım, çevremdeki her şey düşte gördüğüm gibiydi. Bulunduğum yer bir tepenin eteklerindeydi. Deniz kıpırtısızdı. Bu kumsala ilk kez gelmiştim, oysa içimde garip bir ses, buraya daha önceleri de geldiğimi söylüyordu. Kumsalda üç beş kişi vardı, mırıltılı konuşmalar duyuyordum, –düşte olduğu gibi kaygılı mı, hayır değil– güneş batmak üzereydi. Yanardağ sessizdi ve bekliyordu. Dağa doğru döndüm ve orada olduğunu gördüm. Kızgın lavlar akmıyordu ama yüzümün ateş gibi yandığını duydum. Bir kadındı bu, beyazlar içinde, kollarını iki yana açmış, –bütün ayrıntılar düşte gördüğüm gibiydi– dağın doruğuna doğru bakıyordu. Kollarını yavaşça indirdi, bir süre böyle kaldıktan sonra bana doğru döndü. Batan güneş saçına külrengi bir pırıltı vermişti.

Uzun bir zamandır belleğimde salınıp duran o korkunç, o yinelene yinelene çarpıtılmış düş imgesiyle karşılaştırıldığında bu şaşkınlıkla izlediğim sahne öylesine açık seçik ve yalındı ki, bana inanılmaz geliyordu. Bu uzayıp giden kumsal ve çevremdeki insanlar, kısacası o an yaşadığım her şey sanki gördüğüm düşün bir parçasıydı. Kadına doğru birkaç adım attım, sandaletlerimin içine sıcak kumların dolduğunu duyumsadım. O da bana doğru yürüyordu ama aramızdaki uzaklık pek azalmıyordu.

Kadın biraz daha yaklaştı, onu işte o zaman tanıdım. Eva'ydı bu kadın: kollarını iki yana açmış, yüzünde gizemli bir gülümsemeyle bana doğru yürüyordu.

Eva'nın dönüşüne sevinmiştim, bu düş sahnesini yeniden canlandırarak beni korkutmaya çalışmasına da kızmamıştım.

Bir süreden beri aynı odayı paylaşıyorduk. Ona bu adada bulunuşunun nedenini sormuş, bu çok yalın soruma anlamsız ve karmaşık bir yanıt almıştım. Bir gece ne olmuştu bilmiyorum, geç vakit bilemediğim bir nedenle uyanmıştım ve Eva'nın uykusunda sessizce ağladığını duymuştum. Mırıltılarla yanımda yavaşça yan dönmüştü.

O öğle sonrası, –denizden yeni dönmüştük– gece kötü bir düş görüp görmediğini sabahdan beri sormak istiyor, neden bilmem cesaretim kırılıp hep son anda vazgeçiyordum. Eva'nın gözleri, paylaştığımız o güzelim sabah görüntülerinden geriye kalan yansımalarla ve ısıltılı renklerle doluydu. Ufacık bir odanın içindeydik ama sanki benden sonsuz bir uzaklıkta duruyordu.

“Dün gece...” diye başladım kararsız bir sesle.

“Evet,” dedi bana bakmadan, bir yandan tişörtünü çıkarırken, “seni dinliyorum.”

Soyunduğunu, oturduğum koltuktan apaçık görünen duşa girdiğini gördüm. Pencereden içeri vuran öğleden sonrası güneşi, odayı olduğundan daha loş gösteriyordu. Eva'nın ayaklarına dek uzanan gün ışığı, bir oyuncuyu aydınlatan sahne ışıkları gibi ince uzun bacaklarını öne çıkarıyordu. Birden sormak istediğim şey bana anlamsız göründü ve gözlerimi yumdum.

Eva'nın akan suyun gürültüsü arasında, “Seni duyamıyorum,” diye bağırdığını işittim. Gözlerimi açtığımda Eva'yı sudan oluşmuş bir perdenin ardında –duşun perdesini tümüyle kapatmamıştı– belli belirsiz gördüm.

“Dün gece kötü bir düş mü görmüştün?” diye sordum.

Buhardan şaşkına dönmüş, yüzüne düşen saçlarını omuzuna atan Eva sorumu işitmemişti: “Duş yapmak bir harika,” diye seslendi.

Duştan çıkmış, dolabın kapağındaki tuvalet aynasının karşısında çıırılçıplak durmuş ve bir süre kendi bedenine bakmıştı. Dolabın bulunduğu küçük girintinin önünde giyinmeye başladı. Yanıma geldiğinde kucağıma oturup uzun uzun öptükten sonra “Ne demiştin?” diye sordu.

“Hiç,” dedim, “hiçbir şey.” Kolumun üzerinde oynayan bir güneş ışığı parçasında toz tanecikleri gizemli biçimler oluşturuyordu. Eva sevgiyle başını salladı; duştayken tek bir sözcük, belki tek bir ses bile duymadığını anlamıştım.

Adada çok az sayıda kumsal vardı, adadaki çoğu kıyı uçurumlardan ve yalçın kayalıklardan oluşuyordu. Eva'yla Perissa'ya yüzmeye gittik. Bu kumsal adanın diğer yüzünde yer aldığı için yanardağ görülüyor, bu da beni rahatlatıyordu. Profitis İlias dağının eteklerinde uzanan bu kumsal siyah ve harika bir kumla kaplıydı. Bu dağın bir parçasını oluşturan Mesa Vouno, bu dev kaya denize doğru bir çıkıntı yapıyor, yüzmek için korunaklı bir yer oluşturunuyordu. Mesa Vouno'nun oluşturduğu bu çıkıntının öte yanında Kamari yer alıyordu. Burası da hoş bir kumsaldı ama biz daha تنها olacağını umduğumuzdan, Perissa'ya gelmeyi yeğlemiştik.

Gün doğarken, ıssız kumsalda yüzüşümüzü, camgöbeği bir denizin kayaların arasında çıkardığı ince fısıltıyı, sıcak kumların üstünde yanyana uzanışlarımızı, bir de ensesinde parlayıp duran su damlacıklarını anımsıyorum. Bana çoğu sabah erkenden kalktığını, güneş doğarken yola çıktığını, henüz kumsalda hiç kimse yokken denize girerek yüzdüğünü söyledi.

Onunla bütün günümüzü durmaksızın konuşarak tüketmiştik. Olağandışı ve garip konuşmalar yapıyordu. Hoşuma gitmesine karşın anlamlandırabilmek için aşırı ve yorucu bir çaba harcamam gerekiyordu.

Çeşitli olaylardan söz ederek konuyu yanardağa getirmek istedim. Yüzüne yayılan geniş bir gülümseme ile, "Niye şu anın tadını çıkarmaktan kaçınıyorsun?" diye sordu.

Yeni ve hoş bir kadınla her tanıştığımda böyle olurdu. Demin konuşurken anlattıklarımın belki de onu hiç ilgilendirmeyeceğini düşündüm. Sıkılacağından korktuğumu ve onunla ne konuşacağımı bilemediğimi söyledim.

"Garip bir düşünce bu," dedi.

Kızgın güneşin altında uzanmıştım. Yanımda düzenli bir şekilde soluk alıp verdiğini duyuyordum.

"Nedir garip olan?" diye sordum. Uzun uzun anlattı. Ben sadece dinliyordum. Bu ateşli konuşma doğrusu beni şaşırtıyordu. Ama öyle bir an geldi, birden suskunlaşvermişti, kayaların arasında kırılan dalgaların hışırtısını dinliyorduk.

Sonra ne kadar böyle sessiz uzanıp kaldık bilmiyorum, güneş iyice alçalmıştı, kalkıp Eva ile beraber suya girdik. Tek söz etmeden uzun süre yan yana yüzdük.

Kıyıya döndüğümüzde öğleden sonrasının kalabalığı kumsalı terk etmişti, kumun koyu rengi batan güneşin altında daha da karanlık görünüyordu. Eva gün boyu güneşte kalmaktan pek hoşlanmadığını söyledi, ilk kez bu denli uzun kalıyormuş ve ne zaman ilk günler güneşte uzun süre kalsa derisi tümüyle soyulurmuş. Sonra eşyalarımızı bıraktığımız yere doğru yöneldi ve bana dönerek acele edersek adanın öteki yüzünde güneşin batışına yetişebileceğimizi söyledi. Nedenini anlayamadığım bir hüznün vardı gözlerinde.

Batan güneşin soluk ışınları akşam serinliğinde yanan bedenlerimizi ılık bir dokunuşla ürpertiyordu. Elinden tuttum ve dudaklarına uzanıp hafifçe öptüm. Hiçbir şey söylemedi ve eğilip eşyalarını topladı. Ben giyinene dek işini bitirmiş, yola koyulmuştu bile. Ardından koşarak yetiştim. Ayağında deri sandaletler vardı, hafif adımlarla yürüyordu.

Havanın kararmasıyla yavaşça rengini değiştiren denizin yüzü, hangi yönden estiği belirsiz bir rüzgârla giderek kırışıyor, uzaklarda birisi titrek bir sesle şarkı söylüyordu.

Lokantaya girip, denizi gören bir masaya oturduğumuzda güneş daha yeni batmıştı, yanardağın ve Thirasia'nın ardında gökyüzünün kızılıllığı sürüyordu. Yaşam biçimleri, kaygılar, yanardağ ve inanışlar. Yemek yerken bunları konuşuyorduk. Onu dinlerken öylesine dalmıştım ki, alışkanlıklarımın aksine, ne masamızda servis yapan hoş esmer kızla, ne de çevremizdeki masalarda oturan ilginç gezginlerle ilgileniyordum.

Lokantanın terasından yansıyan ışık aşağıımızdaki başka evlerin çatılarını, yolları ve kayalıkları aydınlatıyor, denize varamadan ölgünleşiyor ve ardında mutlak bir bilinmezlik bırakarak tükenip gidiyordu. Bu sessiz görüntü karşısında Eva, neredeyse büyülenmişti. Yavaşça uzanıp yanacağını okşadım, gülümsedi. Hemen arkasında yanardağın gölgesi ay ışığında parlayan denizin üzerinde seçiliyordu, gece öylesine ışıklı ve açıktı.

“Anlattığım bunca şeyden sonra içtenliğime inanmak sana

zor gelebilir," diye sürdürdü konuşmasını. "Ama bir ruhun derinliklerine inemeyen bir içtenlik neye yarar?"

28

Bir gece pansiyona dönüyorduk. Neredeyse ağlayacaktı. "Şu duvarın üzerine oturalım" demiştim. "Neler olup bittiğini bana ayrıntılarıyla anlat lütfen."

Açık denizden esen serin rüzgâr yüzümüze çarparak kısa bir süre için de olsa canlandırıcı bir etki yaptı, ayın solgun ışığı yanardağı olduğundan daha gizemli kılıyor, uzaklarda karşı köylerin ışıkları hayal meyal seçiliyordu.

Başını omuzuma koydu. Sonra sarsılarak ağlamaya başladı. Onu nasıl avutacağımı bilmiyordum, neredeyse onu üzdüğüm için suçlu olduğuma inanacaktım. Tüm açık yürekliliğime karşın bu denli üzülmesinin nedenlerini anlayamamıştım. Oysa bilemediğim bir nedenden ötürü belki de Eva kendisini suçluyor, açık yürekliliğim onu daha çok üzmekten başka bir sonuç vermiyordu. Biraz sonra duruldu ve bir sigara istedi.

"Sabaha kadar durmadan ağlayabilirim."

"Ama niye? Ne oldu ki?"

"Beni olduğum gibi kabul edebilseydin."

İşin tuhaf yanı neden söz ettiğimizi bile anlayamamıştım. Eva'nın bu tuhaf davranışları ve sözleri beni kaygılandırmıştı. Onu yeterince tanımadığımı düşünüyordum. Oysa gözleri yaşlı bir kadına doğrulardan söz etmek kolay değildi.

"Yanılıyorsun, sözcüklere dökmenin çoğu kez güç olduğunu biliyorum ama lütfen anlatmaya çalış," dedim.

Bunu söylerken ona sevgi dolu sözler edip, bir yandan da okşamam gerekiyordu. Geçmişle ilgili kimi karanlık duygularımı ayaklandırdığından olacak, onu yatıştırmak için gösterdiğim çabalara karşın, Eva'nın üzüntüsünü anlayamıyordum ve bu durumdan gizli bir haz alıyordum. Sokak lambasının yarı karanlığında gördüğüm gözyaşlarıyla ıslanmış yüzü beni büyülüyordu.

"Benim ıslak gözlü sevgilim, yanılıyorsun."

Böyle diyerek ona sarıldım ve sevgiyle saçlarını okşadım. "Seni çok iyi anlıyorum," dedim, oysa onu yatıştırmak için öylesine söylendiği belli sıradan bir tümceydi.

"Hayır, doğru değil bu," diyerek karşı çıktı. Kuşkusuz ona yalan söylediğimi düşünmüştü, ne de olsa ona başından beri birbirini tutmaz yığınla şey anlatmıştım.

"Sanırım haklısın," dedim. "Evet, senin neye üzüldüğünü anlayamıyorum, sen de anlatmıyorsun."

Gökyüzü yıldızlarla ısıltı ısıldı. İçimin yalnızlıkla titrediğini duydum. Nedense insan yıldızlı gökyüzünün altında dayanılmaz bir kimsesizlik duygusuna kapılıyordu.

"Niçin yıldızlı bir gökyüzü insanda yalnızlık duygusu uyandırır?" diye sordum.

Eva yüzüme baktı. Konunun değişmesinden hoşnut; "Çünkü bize dünyanın gizini hiç bir zaman anlayamayacağımızı anımsatıyor," dedi.

"Sözünü ettiğin giz nedir? İnsan ilişkileri mi, yoksa dünyanın, evrenin ya da insanoğlunun varoluşunun anlamı mı?"

"Hepsi, hiçbir zaman bilemeyeceğimiz bir şey, giz işte."

Ayağa kalkmasına yardım ettim. Önceleri dar bir sokak boyunca yürürken neden bana yaslandığını ya da taş merdivenleri çıkarken neden tökezlediğini anlayamamıştım. Yemek yediğimiz yerde ikimiz de yeteri kadar içmiştik. Bunu anımsayınca alkolün onu sandığımdan daha fazla etkilediğini anladım. Pansiyona dönüp sevişmek belki de daha doğru bir karar olurdu. Sonra bir bara giderek içmeyi sürdürmemizin onu rahatlatacağını, kaygılarını dağıtacağını düşündüm. Elinden çekip en sevdiğim barların bulunduğu Marinatou Sokağı'na doğru neredeyse sürükledim.

Girdiğimiz ilk barın denizi ve yanardağı gören hoş bir balkon vardı. Bir süre balkonda oturduk ve birer kadeh içki içtik. Barın küçük balkonu bir ara iyice kalabalıklaşmıştı. Hafif bir rüzgâr çıkmıştı ve aşağılardan karanlığın içinden göremediğimiz dalgaların uğultusu geliyordu. Aşağıda soğuk, ıslaklık, kargaşa ve yalnızlık vardı oysa biz yukarda, eğlenen insanların arasında, alkolle kuşatılmış, gecenin dinginliğine sarınmış, huzurlu bir sıcaklık içindeydik. Durumumdan hoşnuttum çünkü enikonu yatışmış görünüyordu.

Geç bir vakte doğru dans edebileceğimiz bir yere gitmek istedi. Sokağa çıktık ve dans müziği çalan ilk bardan içeri daldık. Sanırım *Volcano* gibi bir şeydi bu barın adı. Uzun bir merdivenle ilkönce bir taraçaya çıkılıyordu. Taraçanın ucunda küçük bir bar vardı. Bar bölümünün tenhaliğine karşın, dans pisti kalabalıktı. Gündüz yapılan gezi turlarına, deniz sporlarına ve sağlıklı yaşama, –içki içilmeyecek ve erken yatılacak– düşkün müşteriler *Volcano*’nun terasını çoktan terketmişlerdi. Hemen çılgınca dans edenlerin arasına katıldık. Ne kadar zaman geçti, bilmiyorum, uzun bir zaman geçmiş olmalı, *Volcano*’dan ayrıldık.

Sonra ikimiz dar, kalabalık sokaklara fırladık ve el ele Santorini barlarını dolaştık. Konuşmalar içtiğimiz her kadehten sonra savruklaşıp yaşamlarımızın yitik imgeleriyle ağırlaşıyor, Eva yüzünde buruk bir gülümsemeyle giderek suskunlaşıyordu.

Uğradığımız kaçıncı barda oldu bu konuşma hiç anımsamıyorum, genç bir kadın yanıma gelerek adımlı sordu. Ercan olduğunu söyledim, anlamadığını görünce birkaç kez yineledim ama bu durumu değiştirmede ve sonunda bir tanıdığına benzettiğini söyleyerek özür diledi. Hoş bir kadındı, beni kime benzettiğini gerçekten merak ettim. Arkadaşının şanslı biri olduğunu, onu kıskandığımı söyledim ama ne yazık ki sözünü ettiği ülkeye hiç gitmemiştim.

“Biliyor musunuz?” dedim. “Ben dünyanın en uzak köşesinde her insanın bir benzeri bulunduğuna inanırım.” Gülerek dostça koluma dokundu.

Eva yorgundu, bir masada oturuyor, bizi izliyordu. Yeni tanıştığım kadınla dans ederken, Eva da bundan hoşnut gibiydi. Kadın bana benzettiği adamla ilgili, çoğunu anlayamadığım bölük pörçük birtakım anılar anlatıyor, bana gelince, Eva’yı masada gerektiğinden uzun bir süre yalnız bıraktığımı düşünüyordum.

“Seninle dans etmek ve konuşmak gerçekten eğlenceli,” dedi kadın, oysa uzunca bir süredir konuşan yalnızca kendisiydi. “Ama arkadaşın bu durumdan pek hoşlanmadı sanırım.” Bunu söylerken başıyla Eva’nın tek başına oturduğu masayı gösteriyordu ama masa boştu.

Eva'yı nasıl olmuş da unutmuştum. Taraçanın kıyısına doğru koştum ve onun hızla merdivenleri indiğini gördüm. Adanın daracık sokaklarında arkasından koşmaya başladım. Bir yandan da beni beklemesi için bağıryordum. Bir ara gözden yitirir gibi oldum. Biraz fazla içmiştim bu da koşmamı güçleştiriyordu. Geçtiğimiz sokaklar daralmaya, dikleşmeye, kıvrılmaya ve garip bir karanlığın içinde giderek erimeye başladı. Onu bir sokağın köşesinde gördüğümü anımsıyorum. Birden neredeyse amansız bir uçurum gibi dimdik aşağı inen bir sokaktı bu. Köşeyi döndüğüm zaman bir çıkmaz sokağa girdiğimi anladım. Sokağın sol yanı boylu boyunca uzun bir duvardan oluşuyordu ve bir arka bahçeye açıldığını sandığım demir bir kapıdan başka bir şey yoktu. Kapı kapalıydı ama fazla yüksek olmayan bahçe duvarından atlamam güç olmadı. Birden önüme çıkan, yüksekliği neredeyse boyuma yakın bir kaktüsün dikenlerinden sakınmak için durmaya çalıştım. Başımı bir ağaç dalına mı çarptım, yoksa sandığımdan daha mı çok sarhoştum, bilmiyorum, duvarın dibine yığıldım.

29

Birtakım gürültülerle uyandığımda, dayak yemiş gibiydim, başım çatlayacak gibi ağrıyordu. Duyduğum seslerin koro eşliğinde söylenen bir şarkı olduğunu anlamam zaman aldı, bir süre kımıldamadan gözlerim tavana dikili yattım.

Uyandığım bu ufak odayı anımsayabilmek için belleğimi zorladım. Buraya nasıl geldiğimi anımsamıyordum. Panjurların arasından batmakta olan güneşin ışıkları içeriye süzülüyordu. Bütün bir gün uyumuş olmalıydım. Kapılardan birisi doğrudan terasa açılıyordu. Pencereler gibi bu kapının panjurları da örtülmişti.

Oda oldukça sıradan döşenmişti, pencerenin karşısındaki duvara dayalı siyah mermerli bir konsolu saymazsam. Bir köşede eski dergilerden oluşan koca bir yığın vardı. Yatağın hemen yanı başındaki rafta uyumadan önce okumak üzere konulduğu anlaşılan birkaç kitap göze çarpıyordu; meçhul ev

sahibim üzerine bilgi edinebilmek amacıyla bunları gözden geçirdim. Kitaplar arasında yanardağlarla ilgili olanlar sayıca çoktu, bu bana ilginç geldi. Sözgelimi, *Şeytanın Mağarasında, Yanardağlar ve Gizleri, Yanardağların Tarihi* ve bir de *Dünyanın Ateşleri*. Bunların arasında bulunan tek bir romanın adı da öteki kitaplarla ironik bir uyum içindeydi; Malcolm Lowry'nin *Yanardağın Altında'sı*.

Odaya açılan banyoya girip başımı soğuk suyun altına soktum. Sonra odaya döndüm, elbiselerim hemen yatağın yanı başında düzgün bir biçimde asılmıştı. Elbiselerimi giydim, başımın dönmesi geçmemişti, hasır bir koltuğa oturup kısa bir süre dinlendim.

Odadan çıktığımda, kendimi uzayıp giden bir koridorda buldum. Sonunda aydınlık ve geniş bir salona geldim. Benim kaldığım oda, konutun yan tarafına düşüyordu. Sıralanan kapılara bakılırsa, salona bağlanan bu koridora açılan sandığımdan çok oda olmalıydı.

Salonun bir duvarı kitap kaplıydı, mermer bir ana merdiven salonun köşesinden başlıyor ve üst kata çıkıyordu. Oturma yerleri mermerden yapılmış sedirler biçimindeydi, sonradan üzerlerine rahat yastıklar atılmıştı. Bir köşede canlı bitkilerle donatılmış kocaman bir akvaryum vardı. Gizli ışıklarla aydınlatılmış bu salon, boydan boya sürmeli cam bir kapıyla terasa açılıyordu.

Terastan Rumca bir şarkı sesi geliyordu. Kulak kabarttım. Theodorakis'in şarkılarından birine benziyordu. Konserde kaydedilmiş olmalıydı, çünkü sanki dışarıda binlerce kişi varmış gibi alkışlar, coşkulu bağırışlar duyuyordum.

Terasta orta yaşı biraz geçmiş, şişman, iriyarı ve sakallı bir adam oturmuş içkisini yudumluyordu. Hemen yanı başında, masanın üzerine yaydığı bir dergiyi okuyan, siyah uzun saçlı esmer genç bir kadın vardı. Adam benden yana hafifçe döndü.

"Ben de uyanmanızı bekliyordum," dedi gülümseyerek ve oturmam için yanındaki hasır koltuğu gösterdi.

"Petros Pandis mi?" diye sordum, çok iyi bir ses düzeni olmalıydı, çünkü müziğin nereden yayıldığı belli değildi.

Kadın ilk kez okumakta olduğu dergiden başını kaldırıp

bana baktı. Yüzünde, sanki söyleşimiz okumasını engellemiş gibi bir anlam vardı, sonra gözlerini kaçırdı ve okumasını sürdürdü.

Adam, "Evet, Atina'daki bir konserden," diye başıyla onayladıktan sonra ekledi. "Bu tür müziği sevdiğiniz anlaşılıyor."

Şimdi düşündüğüm zaman şişman ve iriyarı bir adamın koluma girerek beni taşıdığını anımsıyordum.

"Dün akşam sizi yordum sanırım," dedim biraz utanarak.

"Hiç önemli değil," dedi gülümseyerek.

Karşılıklı oturuyorduk. Bakışlarını, aşağılarda batan güneşle birlikte rengi giderek koyulaşan yanardağa çevirmişti.

"Adamıza ilk gelişiniz mi?" diye sordu. Sessizliğin uzun sürmesi onu rahatsız ermişti.

"İlk kez," diye yanıtladım.

"Gerçek mi bu?" diye sordu. Yüzünde bir şaşkınlık anlatımı vardı. "İzninizle kendimi tanıtayım: adım Yeorgios," dedi, "uzun bir süredir, özellikle yazları, bu adada yaşıyorum."

Bunu söylerken elimi dostça sıktı, sonra masada oturan genç kadını tanıttı. "Eleni Paleokostas," dedi, "kendisi arkeologdur, adada Akrotiri kazılarında görevlidir."

Eleni gülümseyerek hafif bir baş işaretıyla selam verdi ve yeniden dergisine döndü.

"Demek ilk kez geliyorsunuz," dedi Yeorgios. "Biliyor musunuz, ilk kez gelen birisinde, adamızın nasıl bir etki yarattığı konusunu hep merak ederim. Bana gelince, gençliğimde, onu ilk kez görüşümde kırmızı siyah toprağının çok hoşuma gittiğini anımsıyorum. Oturup saatlerce, çelik gibi parlayan, siyah taşlarına bakardım. Biliyor musunuz, öteki Yunan adalarını gezmiş birisi Santorini'yi ilk kez gördüğünde biraz korkar. Öteki adaları görmüş müydünüz?"

"Önceki yıllarda görmüştüm."

"Santorini sandığınız gibi yalnızca bir ada değildir. Kyklad'daki hiçbir adaya benzemez, tuhaf bir adadır. Tüm Kykladlar bir bütün olarak ele alındığında onlar aynı temanın değişik müzik çeşitlemeleridir. Size harmoni ve dinginlik verir. Ancak Santorini ne dingin ne de naziktir, yabani ve korkutucudur."

Yeorgios yerinden yavaşça kalktı. Bulunduğumuz taraçanın mermer döşemesine batan güneşin kızıllığı vurmuştu.

“İşte görüyorsunuz, çizgileri ve renkleri keskindir. Onun çizgilerini siyah, kırmızı ve kahverengi renkler oluşturur.”

Yeorgios salona doğru gitti. Kısa bir süre sonra geri geldi. Bu süre içinde kadın durumunu değiştirmemiş, okumakta olduğu dergiden başını kaldırmamıştı.

Yeorgios elinde bir şişe şarapla, benim için getirdiği bir bardak tutuyordu. Şişeyle bardağı masaya bıraktıktan sonra korkuluğa bir süre yaslandı ve denize doğru baktı. Kendi kendisiyle konuşur gibiydi.

“Bu ada, çevresindeki adalar gibi gelişmemiştir. Santorini’nin tarihi, insanları, uygarlığı denize gömülmüştür ve birkaç kez yeniden doğmuştur. Bu nedenle öteki adalar gibi değildir. O kendi yolunda yaşar, çok değişiktir ve tektir.”

Ona yerleşmek için niçin burayı seçtiğini soracaktım ki yeniden konuşmaya başladı.

“Niye burada yaşadığımı merak ediyorsunuz sanırım.”

Yüzünde derin ve yorgun çizgiler, uzakta görünen yanardağa, neredeyse ufukta kaybolmak üzere olan güneşe bakarak oturuyordu.

“Çok güzel bir yer burası,” dedim.

“Orası öyle de,” dedi. “Benim için buraya asıl güzelliğini veren yanardağ, üstelik başka yanardağlar gibi tepenizde dikilmiyor, ayaklarınızın altında uzanıyor. Burada yaşama isteği veren duygunun nedenini olağan bir şekilde tanımlamak olanaksızdır. Onu tanımlayabilmek için uzun bir araştırmaya girişmek gerekir. Bu araştırmayı yaparken de adayı sever ve ona inanırsınız.”

“Tehlikeli olduğunu düşünmüyorsunuz umarım,” dedim. Sanki canlı bir yaratıktan söz ediyorduk.

“Hayır, düşünüyorum. Evet, tehlikelidir, öyle aşagılarda olması yanıltmasın sizi. Bastığımız toprak dünya kabuğunun bir parçası değildir. Dünyanın derinliklerinden fışkıran sıvının sertleşmesinden yaratılmıştır. Sanki kanayan bir yaranın deri üzerinde pıhtılaşması gibi. Yeni bir patlama, bence böyle bir olasılık her zaman için vardır.”

Yanardağın resmini yapan genç kadının, adayı dolaşmaya çıktığım o ilk gün, söylediklerini anımsadım ve ürperdim. Yeorgios konuşmasını sürdürdü.

“Burası küçük bir ada ve bu gece hepimiz için bir son gece olabilir. Çok uzak geçmişte, Santorini’yi yok eden o korkunç patlamanın boyutunu ve yarattığı dehşeti anlayabilmeniz için, en küçük yersarsıntısında insanların kapıldığı panik ve korkuyu düşünün. İşte ben bu tehlike duygusunu seviyorum. Anlıyor musunuz? Yaşama gerçek değerini veren de, işte içimizde gizliden gizliye varlığını sürdüren bu duygudur.”

Onu anladığımı sanmıyordum. Yine de hafifçe başımı sallayarak onu onayladım.

“Size buraya gelme düşüncesini kim verdi?” diye sordu Yeorgios.

“Hanya’da tanıştığım birisi, ama ne yazık ki aradığım kişiyi bulamadım,” diye yanıtladım.

“Sizin adınıza üzgünüm,” dedi. “Ne yazık ki yolcu bir yere geldiğinde her zaman doğru kişiyi bulamaz.”

“Sanırım haklısınız,” dedim.

Yeorgios’un yüzü hafifçe gölgelendi, ama bu konuda başka bir şey sormadı.

“Biraz kendinizden söz edin,” dedi, “ne iş yaptığınızı, nerede yaşadığınızı anlatın bana.”

Ona gördüğüm düşü anlattım. Burada, bu adada yanardağla karşılaşmanın beni nasıl şaşırttığından söz ettim. Sonuna geldiğimde şaşkınlıkla bağırdı. Şimdi şarap kadehine eğilmişti ve dikkatle dinliyordu. Anlattıklarım Eleni’nin de ilgisini çekmiş olmalıydı, dergiyi bırakmış dikkatle yüzüme bakıyordu. Bitirdiğimde bir sessizlik oldu.

“Ne garip bir düş,” diye mırıldandı Yeorgios dudaklarında tuhaf bir gülümsemeyle Eleni’ye bakarak. Eleni başını sallayarak onu onayladı.

“Ne zamandı bu?” diye sordu Yeorgios sakın bir sesle.

“Nasıl?”

Bunu neyle ilgili sorduğunu anlayamamıştım.

“Düşü gördüğünüz zaman? Hangi aydı? Ayın kaçıydı?”

“Hangi ay? Bu gerçekten önemli mi?”

Ona düşü ilk kez gördüğüm zamanı anımsamanın güç olduğunu söyledim. Son zamanlarda aynı düşün sürekli yinelen-
diğini söylediğimde bu kez de düşü gördüğüm günlerin ayın
hep aynı tarihine rastlayıp rastlamadığını sordu. Bu tarihler
arasında matematiksel bir bağıntı vardı, hiç olmazsa bu dikka-
timi çekmiş olmalıydı. Ona sürekli olumsuz yanıtlar vermek
zorunda kalmak canımı sıkmaya başlamıştı.

“Tarihler arasında böyle bir bağıntı olabileceğine inanmı-
yorum,” dedim.

“Yazık,” diyerek sürdürdü konuşmasını. “Ünlü bir Yunan-
lı şarkıcının –müzik yaşamının doruğundayken– intiharı be-
ni hep düşündürmüştür. Aykırı ve yorulmak bilmez bir insan
olarak tanınıyordu, intiharı bu görüntüsünü güçlendireceğine
temellerinden sarstı. Güvendikleri bir dostlarının ihanetine uğ-
ramış gibi duyuyordu bütün insanlar. Daha önce yaptıklarının,
başarılarının sözünü bile etmek istemiyorlardı. Durumu tam
anlayamamıştım, ama bir tuhafılık sezmiştim bu durumda. An-
lıyorsunuz değil mi?”

Hiçbir şey anlamıyordum. Bunun benim gördüğüm düşle,
üstelik o düşü ne zaman gördüğümle ne gibi bir ilgisi olabilir-
di. Benden bir soru beklediği açıktı.

“Pek anlayamadım doğrusu,” dedim. “Bu tür intiharların
çok açık bir nedeni olmaz, bilirsiniz. Uyumsuz bir insan mıydı
bu şarkıcı?”

Beni yanıtlamadan uzunca bir süre düşündü.

“Doğru sezmişsiniz,” dedi. “Evet, bir uyumsuzdu, evliliğe
karşı, düzene karşı, her şeye karşı şarkılar yazdı.”

Gördünüz mü işte anlamında başımı salladım. Yeorgios
güneş battıktan sonra güçlkle seçilen yanardağın koyu karal-
tısına bakarak sürdürdü konuşmasını.

“Daha çok çelişkiler onu ölüme itti. Biliyor musunuz son za-
manlarda evlenmeğe hazırlanıyordu. Hayranlarını ve sevenlerini
şaşırtan bir karar olmuştu bu. Bir düşünün onun gibi bir insan...”

Anlattıkları ilgimi çekmesine karşın ne yalan söylemeli bu
abartılı gizemsel davranışı canımı sıkmaya başlamıştı. Yeorgi-
os omuzlarını kaldırıp bana doğru eğildi ve fısıltıyı andırır bir
sesle konuştu.

“Çelişkiler dostum, yalnızca çelişkiler...”

Dayanamayıp sordum. “Bunun benim düşü ne zaman gör-düğümle ilgisi nedir?”

“Bunu anlatabilmem çok zor. Sizin gördüğünüz düş bir ölümün düşü. Size şunu sormak isterim. Yıldızların yaşamımı-zı belirleyebileceğine inanır mısınız?”

Alay mı ediyor yoksa gerçekten söylediklerine inanıyor mu, kestirmek çok zordu.

“Bakın,” dedi Yeorgios, “önümüzdeki bir saat içinde başı-nıza ne gelebileceği konusunda bir varsayımda bulunabilir mi-siniz?”

“Bilemem,” dedim kararsız bir sesle.

“Gerçekten bilemez misiniz?” dedi Yeorgios, alayla gü-lümseyerek. Sonra başını sallayarak sorusunun yanıtını kendi verdi.

“Haklısınız, hiçbir şeyi önceden bilemezsiniz. Geleceğimi-zi, hepimizin geleceğini belirleyen sonunu bilmeden heyecanla bir işe kalkışmak ve biliyor musunuz bu tek bir kişinin geleceği söz konusu olduğunda da aynı, bir işin sonunun nasıl bitece-ğini bilememek bizi çekiyor. Aşk bile böyle değil mi, aşkın uç noktasında ne olacağını bilemiyoruz, sonunda acı çekeceğimizi bilseydik nasıl başlayabilirdik.”

Kısa bir an yüzünün üzüntüyle karardığı gözümden kaç-madı. Eleni’ye gelince, konuşmamıza hiç katılmadan yalnızca dinliyordu. Dilsiz olup olmadığını merak ettim. Bir süre sus-tum ve yeniden konuşmaya başlaması için bekledim.

“Diyelim ki,” dedi Yeorgios, “Kişisel bir gelecek konusun-da değil ama gezegenimizin geleceği konusunda bilgi sahibi olabilseydik, kötü mü olurdu?”

“Elbette,” diye yanıtladım. “İnsanlar daha sonraları dün-yayı ne türden bir geleceğin beklediğini önceden bilebilseydi, sözgelimi daha yaşanabilir bir dünya kurmak konusunda tek bir adım bile atılmazdı. Sonunun kötü biteceği bilinince top-lumsal ya da kişisel hiçbir başkaldırı gerçekleştirilemezdi.”

Yeorgios güldü: “İyi ama bu durumda umut etmeyi veya dünyayı değiştirmekle ilgili çaba göstermeyi gelecekle ilgili bir bilgi yetersizliğine bağlamış olmuyor musunuz?”

“Anlayamadım.”

“Diğer bir deyişle bilgilerimiz arttıkça hiçbir şeyin aslında fazla değişmediğinin, umut edecek pek bir şey olmadığını da ayırımına varıyoruz. Böylece umutsuzluğun ortaya çıkardığı bir tür cesaretle karşılaşırız. Günümüze damgasını vuran da bu işte.”

Sessizce, söylediklerine inanıp inanmamak konusunda kararsız bekliyordum. Eleni’ye döndü Yeorgios ve bu konuda ne düşündüğünü sordu.

“Mesleğim gereği geçmişle ilgiliyim,” dedi Eleni, “gelecek hiç ilgilendirmiyor beni.” Görünüşünün tersine yumuşak, vurgusuz ve sevecen bir ses tonu vardı.

“Hiçbir şey önceden bilinemez,” diye bir kez daha vurguladı Yeorgios, “hiç kimse bilemez. Kuşkusuz insanların belli alışkanlıkları vardır. Gelecekte yaşanacak olayların çoğu, bu alışkanlıklarda ve kişilik yapımızda gizlidir. Bir geçmişi silip atmak kolay değildir. Yaşadığınız her şey bundan sonra yaşayacaklarınızı belirleyecektir. Kimi zaman içimizdeki bir haberci olacakları kulağımıza fısıldar. Bazen her şey yolunda gitmez ama bu neyi gösterir? Diyelim sizi sarhoş edeceğim ve şu patikadan yürümeye çalışırken düşüp ayağınızı kıracaksınız, ya da birdenbire yaşamınızla ilgili bir gerçeği keşfedeceksiniz, belki de aradığınız kadın, düşlerinizdeki kadından söz ediyorum, şu kapıdan çıkacak ve size doğru yürüyecek.”

Bunu söylerken Yeorgios villanın bulunduğu yöne doğru dönüp baktı. Salondan yansıyan ışık ötede kayalık bir tepeyi, bir başka köşede iri kaktüslerin oluşturduğu bir öbeği aydınlatıyordu. Sonra yeniden bana döndü ve gözlerine baktı.

“Böyle ya da şöyle olması neyi kanıtlar?”

Benden bir yanıt beklermiş gibi davranıyordu.

“Girit’te tanıştığım birisi geleceğin bilinebileceğine inanan bir profesörün sözünü etmişti,” dedim.

“Bunu söyleyen de kimdi?” diye sordu.

“Profesör Dimitris Sinodinu, Girit Üniversitesi’nde...”

Yeorgios eliyle umursamadığını gösteren bir hareket yaptı.

“Demişti ki, saygı duyduğu bir arkadaşı, sanırım adı da...”

“Dimitris mi? Şu bizim Dimitris Sinodinu ha, siz onun

dediğine bakmayın,” dedi Yeorgios. Sonra kahkahayla güldü. “Nasıl olur, siz benim boş inançlarım olduğunu mu sanıyorsunuz? Sözünü ettiği arkadaşı, benim. Size yanlış tanıtmışlar.”

Okuduğum gazete haberinde geçen ismi anımsadım ve şaşkınlıktan ne diyeceğimi şaşırdım. Yunanistan’da George adının yerine onun bir başka biçiminin, Yeorgios’un kullanıldığını nasıl olmuş da unutmuştum.

“O zaman Dora’yı aradığımı da biliyorsunuz,” dedim.

“Hayır bilmiyorum, şimdi siz söylüyorsunuz aradığınızı.”

“Peki, nerede o, nasıl bulabilirim Dora’yı?”

“Bilmiyorum,” dedi Yeorgios bir kez daha. “Gördüğün gibi kehanetlerden değil,” dedi sonra alaylı bir gülümsemeyle, “ke-sin diye nitelendirilebilecek şeylerden söz ediyoruz.”

Böylece Yeorgios’la karşılaşmam, bu yolculukla ilgili hemen her şeyde olduğu gibi hiç umulmadık bir biçimde gerçekleşmiş oldu.

Yeorgios Kavakos’a veda ettikten sonra yıldızlı ve serin gecenin karanlığına çıktım.

30

Pansiyona döndüğüm zaman Eva’yı bulamadım. Odadaki eşyalarını toplamıştı. Ertesi sabah ilk iş olarak pansiyoncuya Eva’yı sordum, o da pansiyondan ayrıldığını doğruladı. Hayır, bu kez bana herhangi bir not bırakmamıştı. Kalabalık bir topluluk mu, evet sözünü ettiğim topluluk da ayrılmıştı. Pansiyoncu onları tanıyor muydu? Evet, dedi adam, dediklerine göre adaya bir film çekmek için gelmişlerdi, bütün bildiği buydu.

Öğleden sonra gezmek üzere Oia’ya gitmiştim. Dönüşte konutu çevreleyen kayalıkları geçerken, içimde şaşırtıcı bir merakın kabardığını duyumsadım ve Yeorgios’u görmek üzere konuta uğradım. Çağrılmadan içeri girmek ne derece doğru olurdu, bilmiyordum. Bahçe kapısına vardığımda kısa bir süre bekleyip çevreyi dinledim. Tek bir ses bile yoktu. Mermer merdiveni ağır ağır inerken geceleyin bahçeye duvarla-

rın üzerinden aşarak girdiğimi anımsadım, tuhaf bir utanç duygusuyla. Evi tümüyle görebilmek için kaktüslerin arasındayken biraz ilerledim. Çevrede hiç kimse yoktu, ben de bir süre evin yanındaki verandada oturdum. Kemerlerin arkasındaki deniz mavi ve durgundu. Güneşin ışığı parlak ve yorucuydu, terasın beyazı üzerinde kırmızı sardunya çiçekleri göz alıcıydı. Sanırım Yeorgios henüz eve dönmemişti çünkü terasa açılan hemen bütün odaların panjurları sıkı sıkı kapalıydı. Böylece uzunca bir zaman geçti, mermer döşemede yansıyan güneş insanın uykusunu getiriyordu, sonra sessizlik ve bekleyiş. Sonunda oturmaktan sıkıldım ve akşam yeniden uğramak üzere ayrıldım.

Öğleden sonra belki Eva'ya rastlayabilirim düşüncesiyle çevreyi dolaştım. Eva'yla birlikte gittiğimiz *Volcano* adlı barın önünden geçtim. Sonra birkaç dar sokak boyunca yürüdüm, denizi gören geniş bir avlunun yanından geçerek hediyeleşmeye satan dükkânları bir bir geride bırakıp, küçük taşlarla döşenmiş sayısız merdivenden aşağıya deniz kıyısına indim.

Gece yeniden konuta uğradım. Demir parmaklıklı bahçe kapısından içeri girdiğimde terastan yansıyan hafif ışığı gördüm. Yeorgios yaklaştığını duymuş olmalıydı, hafifçe doğrulup benden yana döndü. Kemerli sütunlarıyla yarı karanlık teras bir Yunan tapınağını, ölgün bir ışığın aydınlattığı Yeorgios'un oturduğu masaysa bir sahneyi andırıyordu.

Ay ışığında kaktüsler, kollarını çeşitli şekillerde açmış –ağlayan, çırpınan, saçını başını yolan, yazıklanan, eğilen– ve öylece donup kalmış, istenmeyen konukları ürkütmek için yerleştirilmiş korkuluklara benziyordu.

Yeorgios terasın kıyısında, köşedeki bir masada oturuyordu. Yemeğini bitirmiş olmalıydı, kahvesini içiyordu.

“Daha önce konuştuklarımız üzerine uzun uzun düşündüm,” dedim.

“Anlıyorum.”

“İçimde beni tedirgin eden bir merak duygusu var. Sizin gibi olmak isterdim.”

“Bu o denli güç değil. Evrenin içerdiği gizi belki hiçbir zaman kavrayamayacağımızı kabullenmek seni rahatlatır.”

Bu ileri sürdüğü düşünce bana önceki gecelerden birinde Eva'nın, yıldızlı bir gökyüzünün insanda yalnızlık duygusu uyandırmasıyla ilgili söylediklerini anımsatmıştı.'

"Kadın da böyle söylemişti," dedim.

"Hangi kadın?"

Ona Eva'dan söz ettim. Yeorgios sarsılmıştı.

"Bence takma bir isim kullanmış," dedi.

"Olabilir," dedim.

"Demek bu genç kadının da buna benzer bir şeyler söylediğinden söz ediyorsun," dedi, "gerçekten de tuhaf bir rastlantı." Kısa bir süre düşündükten sonra, "Genç kadına bana anlattığınız bu düştten hiç söz ettiniz mi?" diye sordu.

"Evet, niye sordunuz?"

Yeorgios beni yanıtlamadı. Bambaşka şeyler düşünen bir insanın anlatımı vardı yüzünde.

"Görünüşünü anlatabilir misiniz?" diye sordu Yeorgios. "Güzel miydi?"

"Evet, çok güzeldi," diye yanıtladım Eva'nın ince güzel gövdesini anımsayarak. "İnce, uzun boyluydu, ipek gibi saçları vardı."

"Burada mı tanıştınız?" diye sordu Yeorgios kibarca.

"Evet, aynı pansiyonda kalıyorduk."

"Üç gün önce mi?"

"Üç gün önce."

"İlginç," diyerek arkasına yaslandı Yeorgios, sesini biraz daha alçaltarak ekledi. "Sonra ortadan kayboldu dediniz, öyle mi? Ama dostum bilirsiniz, kadınlar böyledir."

Burada kederle başını salladı. Ne düşündüğünü anlamam olanaksızdı.

"Kadınları tanıdığınızı düşünüyorsunuz galiba, yanılıyor muyum?" diye sordu, önündeki boş kahve fincanını biraz öteye itti.

"Gerçekten bilemiyorum," dedim.

Mumun ışığında, tümüyle anlamsız diyebileceğim yüzünde gölgeler oynaşıyordu. Masadaki bir şişeden boş bir kadehi ağzına kadar şarapla doldurdu.

"Bir zamanlar benzer bir şey benim de başıma gelmişti. Ama önce şunu sormama izin verin. Bu kadın sizce bir gerçek miydi?"

“Gerçek mi? Gerçek nedir ki?”

Yeorgios içkisinden koca bir yudum aldıktan sonra kaygıyla bana baktı. Durumuma üzüldü gibi başını salladıktan sonra birden bardağını havaya kaldırdı. Gerçeğin ne olduğunu o da bilmiyordu, ama boş bir bardakla dolu bir bardak aynı şey değildi.

“Sürekli dolu kalan bir bardak olabilir mi?” diye sordum.

Yeorgios gülümsedi. Şarapla doldurduğu bir kadehi bana uzattı. “Boş bir bardak neye yarar dostum. Size şunu sorarım. Değil mi ki yanınızda değil bu kadın, onun bir gerçek olduğuna nasıl emin olabilirsiniz?”

“Bilmiyorum. Sanırım birlikte bir şeyler yaşadık.”

“Ah sevgili dostum! Kadınların ne gizemli yaratıklar olduğunu bir bilseniz. Kimileri hep yanınızdadır, dokunursunuz onlara, etten kemiktendirler, insanı tutuşturacak bir ısıları vardır. Oysa bazıları düşsel olur, elini uzatır ama onlara hiçbir zaman dokunamazsın.”

Bu sözler üzerine *Düş Kadın*’ı anımsadım. İçimde bir şeyler kanamaya başlamıştı.

“Peki ama düşsel bir kadın gerçek bir kadına nasıl dönüşür?”

“Doğrusu zor bir soru. Ateşten bir kadını olanın düşsel bir kadını olması çok anlaşılır bir şeydir. Bu konuda size sayısız örnek verebilirim ama sanırım en bilineni Baudelaire. Melez dilber Jeanne Duval onu tutuşturuyordu, o da oturup Madam Sebatier için tutku dolu şiirler yazıyordu. Birlikte oldukları gecenin sabahında bıraktığı o kısa cümlede ne dediğini anımsayın. Evet, şöyle diyordu; ‘Daha dün benim için bir tanrıçaydınız. Bugün sadece bir kadınsınız.’ Beden rahatladığı zaman düş kurulur dostum ama biliyor musunuz belki düş diye bir şey yoktur da bedenin bitmek bilmez tutkusu vardır. Doğrusu beni ilgilendiren bedenin gördüğü düş ve aslına bakarsanız...”

Sözlerini sürdüremedi. Bir kadının, salonun kapısından terasa çıkmasıyla susmak zorunda kaldı. Kadın, kısa bir an duraksadı, salondan yansıyan ışık yüzünü karanlıkta bırakıyordu. Sonra kararsızlığını yenmiş olacak ki bulunduğumuz yere doğru yöneldi, bana bildik gelen yavaş ama uyumlu bir yürüyüşü

vardı. Yeorgios'un önceki gece, düşlerimdeki kadının salonun kapısından çıkıp bana doğru yürüyeceğini söylediğini anımsadım ve hafifçe ürperdim. İkimizde kadına doğru döndük. Yanımıza yaklaştığı zaman güçlükle tanıyabildim. Saç modelinden, giysilerine dek her şeyi değişmişti. Eva'dan başkası değil-di bu kadın. İçimde ona karşı duyduğum her şey, özlem, kaygı, sevgi hepsi bir anda kızgınlığa dönüşüvermişti.

Yeorgios çok doğal bir şeyden söz eder gibi bana dönerek, "Eva ile tanıştığınızı söylemişsiniz," dedi. Eva, terasın köşesindeki masaya doğru o kendine has, güzelim yürüyüşüyle biraz daha yaklaştı.

"Gel buraya Eva, anlatacağım bu eski serüveni sen de dinle."

Yeorgios ayağa kalktı, ben de istemeden ona uydum.

Eva oturduktan sonra Yeorgios, masaya uzandı, kısa bir süre kadehini elinde tuttuktan sonra şarabını bir dikişte içti. Eva, bana uzak bir bakış attı, yüzü gölgede kalıyordu. Yeorgios ona da şarap koydu.

"Biz de aşk, düşler, kadınlar ve gelecek üzerine tartışıyoruz." Yeorgios önceki konuşmalarımızdan ona söz etmiş olmıydı, Eva bana döndü.

"Geleceğin bilinebileceğine inanıyor musunuz?"

"Hayır."

Yeorgios yüzünde oldukça alaylı bir anlatımla sırayla önce Eva'ya sonra da bana baktı. Uzanıp masaya bıraktığı kadehini aldı. Gözlerinin derinliklerinde, neredeyse yarı uykulu ve anlamsız denebilecek bakışlarıyla hemen hiç uyuşmayan garip parlamalar vardı. Sanki söylemek istediği bir şeyler varmış da bilinmez bir güç onu engelliyormuş gibi dudakları titriyordu. Sonra değişmez bir ses tonuyla anlattıklarını sürdürdü.

"Bir zamanlar demiştim değil mi? Gerçekte altı yıl önce bir güz mevsiminde demem daha doğru olur. Onunla, Girit'te geçirdiğim yaz mevsiminden sonra Atina'ya döndüğüm zaman tanışmıştım.

Yağmurlu bir güz günüydü, hiç unutmuyorum, Atina'daki dairemde bilimsel bir makale yazıyordum. Zilin çaldığını duydum. Kapıyı gündelikçi kadın açmış olmalı. Daha genç bir

bayanın beni görmek istediğini söylemesiyle, kadının kapının ardında dikilmesi bir oldu. Benimle aylar önce yayınlanan bir makalem üzerine konuşmak istiyordu. Şaşırtıcı bir görünüşü vardı. Otuz yaşlarında, sık giyimli, orta boylu bir kadın. Başında mor renkli bir bere. Daha önceleri, astrofizikle ya da bilimle ilgili olarak benimle tanışmak ve tartışmak isteyen hiç kimse olmamıştı. Doğal olarak ondan etkilendim.”

Elimi uzattığım kadehimden çekip Yeorgios’a baktım. Belleğimden hızla tanıdığım bütün kadınların ya da tek bir *Düş Kadın* görüntüsünün geçmesi, tutkulu bir merak duygusunun içimde kıpırdaması ne denli şaşırtıcıydı. Yeorgios bir yandan anlatıyor, bir yandan da dalgın yanardağa, daha doğrusu karanlık denize bakıyordu. Kadınlı ilgili bir şeyler soracağımı anlayan Eva kaygılı bir telaşla susmamı işaret etti.

“İlk bakışta hüznü bir görünüşü vardı. Sevgilisi tarafından terk edilen kadınlarda bir süre görülen türden yıpratıcı ve derin bir hüznü. Sonraları görüldüğünden daha kaygısız ve neşeli bir insan olduğunu anladım. Bu ilk izlenim benimle ya da o günün puslu ve yağmurlu havasıyla ilintili olmalıydı.”

Oturduğum yerde huzursuzca kıpırdandım. Yeorgios bana aşkın ürpertisini aktarıyor ve anlattıkları kendi uzak geçmişimde yitirdiğim bir kadını anımsatıyordu. Bunu ona soramamak giderek yüreğimi sıkıştırıyordu. Eva kaşlarını çatıp düşündüğümü yapmamam konusunda uyarırcasına gözlerime baktı. Yeorgios bütün bunların ayırımında değilmişçesine kendini başından geçen bu eski olaya kaptırmıştı, o kuru ve kalın sesiyle öyküsünü anlatmayı sürdürdü:

“Daha sonraları onu sık sık gördüm. Açıkçası ondan hoşlanmaya başladım. Orada, o akşam güneşini alan geniş salonda otururduk. Kendisi ve geçmişiyile ilgili konuşmaktan hoşlanmıyordu. Birkaç kez sorularıma yanıt alamadığım için sonunda gereksiz meraklarımdan vazgeçmek zorunda kaldım. Kimi zaman uzunca bir süre ortadan kaybolur, sonra hiç beklemediğim bir gün, karşıma çıkıverirdi. Uzun bir yolculuktan döndüğümde onu daha önce oturduğu evde bulamadım. Onun böyle haber vermeden ortadan kaybolması beni şaşırtmıştı. Nereye gittiğini hiç kimse bilmiyordu. O ortadan kaybolduktan çok

sonra, ben de uzun bir yolculuğa çıktım. Amerika'da bir üniversitede ders verdim. Döndükten sonra Girit'te bir üniversitede görev aldım. O yılın yazını Atina'da geçirdim. Çok sonraları bir gece..."

Yeorgios yorulmuş gibi sözlerine ara verdi. Şarabından bir yudum aldıktan sonra sözlerini sürdürdü.

"Sonraları tuhaf bir rastlantı, Atina'da, Anayasa Meydanı yakınlarındaki bir parkta yine karşıma çıkmıştı. Yeniden rastlamış olmaktan gelen bir sevinç ve şaşkınlıkla haykırarak, onu tutkuyla kucaklamıştım. Hiç unutmuyorum, o gece akşam yemeğini birlikte yemiştik. O suskun oturuyordu, gözlerinde tatlı bir yumuşaklık vardı. Bense onu sorularımla sıktığımı ve yanıt vermeyeceğini bilmeme karşın, konuşup duruyordum. O gece bütün öğrendiğim ailesinin Türkiye'den geldiği. Bu büyük ailenin bütün üyeleri dağılmıştı. Yalnızca büyükannesi Emilya'nın öyküsünü anlatabilmem için bile bütün gecenizi bana ayırmanız gerekir. Akrabası yoktu ya da bana söylemek istemişti.

Çok az dostu vardı. Bunlar da kendi içlerine çekilmiş, suskun ve tutuk insanlardı. Kapalı ve küçük dünyalar anlayacağınız, rahatsız etmekten korkacağınız evli çiftler falan.

Gizlerini ele vermemesine bakarak onun soğuk ya da ne bileyim, sorunlu bir insan olduğunu düşünmenizi istemem. Anlatmaya çalıştığım çok daha başka bir şey, bana kalırsa isteyerek seçtiği bir tutumdu bu. Yoksa kendisini vermekten kaçınmazdı, diğer bir deyişle bedeninin yanı sıra ruhunu da sunardı erkeğe.

Birlikte katıldığımız o tekdüze, sıkıcı davetlerden söz etmek istemiyorum. Baş başa kaldığımızda öteki insanların ya nındayken takındığı maskeyi çıkarıp atar, elbiseleriyle yatağa uzanırdı. Ayaklarından ayakkabılarını çıkarmak bana düşerdi.

O günlerde yaşanmış bir başka olay, şimdi bile yüreğimi sıkıştırıyor. Atina'da bulunduğumuz sırada onunla bir hafta sonu Parnassos'a gittik. Delfi'deki pansiyonların birinde güçlükle yer bulabilmıştık.

Ertesi gün Parnassos Dağı'nın tepesine yollandık. Telefrikle kayak merkezine çıktığımızda ben kaymak istemediğimi,

oradaki geniş kafede oturup kahve ve konyak içerek onu bekleyeceğimi söyledim. Döndüğünde yalnız değildi, beni yakışıklı bir adamla tanıştırdı, eski bir arkadaşı olduğunu söylüyordu.

Parnassos dönüşü, Delfi’de bir tavernada yediğimiz akşam yemeğinden sonra bir bara gitmiştik. Aynı adamın orada olduğunu gördüm. Onun bizimle aynı barda olduğunu görmemiş gibi davrandığını ayımsadım; adama gelince sanki bizi hiç tanımamış gibi oturuyordu. Müzik sesleri ve gürültülü konuşmalar arasında ilk içkilerimizi henüz yeni bitirmiştik ki söz konusu bay sigarasını önündeki küllükte söndürdükten sonra kalktı. Bu tıka basa dolu barda, bunu bir rastlantı mı saymalıydım, bilmiyorum.

Ay ışığı ve karın sanki gündüz gibi aydınlatığı sokaklardan geçip pansiyona dönerken tuhaf bir sıkıntı yüreğimi sıkıştırıyordu. Belki garip gelecek ama adamın kim olduğunu bilmiyordum, umurumda da değildi. Beni rahatsız eden onun coşkulu havasıydı, her şey yolundaymış gibi davranıyordu. Ona içimde büyüyen ve ruhumu kemiren kimi gizli korkularımı anlattım, onu yitirmek istemediğimden söz ettim. Bütün bu sözleri söylemek benim için hiç de kolay olmadı. Oysa onun söyledikleri açık ve yalındı. ‘Bir şair o,’ dedi, ‘onu seviyorum.’ Bu sözlerin beni içine attığı umutsuzluk öylesine derindi ki birden sanki soluksuz kaldım, ne yapacağımı şaşırdım.

İşte o zaman adamın kim olduğunu anladım. Gerçekten bir şairdi ama asıl ününü şarkıcı olarak yapmıştı, ondan *Adanın Genç Şairi* diye söz edeceğim, umarım beni bağışlırsınız. *Şair’in*, bir zamanlar bana çevirisini gösterdiği bir şiirini de anımsadım. Orada birisi, duvarları kâğıt inceliğinde bir otele, yan odada sevgilisinin sevişirken çıkardığı sesleri dinliyordu. Şimdi işte ben o durumdaydım, şiirdeki adamı çok iyi anlıyordum. Şarkılarını dinlemek, aradan bunca zaman geçti, yine de bana kaçınılmaz bir acı verir.

Delfi’den döndüğümüzün ertesi günüydü. Hydra’ya giderken tedirginliğim giderek artıyor, bu da beni rahatsız ediyordu. Bunun nedeninin kıskançlık olduğunu düşünmek beni derinden yaralıyordu. Hydra’ya varınca, *Adanın Genç Şairi’nin* evini öğrenmem hiç de güç olmadı. Sonra, buraya niye geldiğimi sor-

dum kendi kendime. Yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Üstelik ona *Şair*'in evinde rastlamam duyduğum acıyı iki katına çıkara-caktı. Çaresiz geri döndüm."

"Şey, oraya, yani Hydra'ya yeniden gittiniz mi?"

"Hayır, bilirsiniz, kimi kez geri dönmek ve ısrar etmek ya-kışık almaz." Yeorgios'un yaptığı eğretilmeden, sevdiği kadın-dan da ayrıldığı anlaşıyordu. Yanılmamışım, "bana gelince," diye anlatısını sürdürdü Yeorgios, "bu düş kırıklığından sonra beni gerçekten avutacağına inandığım adama ve bilimsel çalış-malarımın geri döndüm. O sıralarda astrofizik alanında olduk-ça ünlüydim, sık sık değişik bilim adamları ile mektuplaşıyor, birtakım konular üzerinde tartışmalar yapıyordum. Uzak Fizikçi üzerine sayısız makale yazmıştım.

Onu unutmaya çalışıyordum. Daha sonraları, yani *Adanın Genç Şairi*'nden sonra belki birkaç gönül serüveni daha olmuş-tu ama bana sorarsanız onların hiçbirisi o denli önemli değildi. Sonraları buraya, Santorini'ye geldi, benimle birlikte yaşamaya başladı, ama hiçbir şey eskisi gibi değildi.

İlk kez bir akşamüstü, sözlerin aramızda boş biçimlere dö-nüşüğünü duyumsadım. Ay ışığında, geç saatlere dek oturup yemeğimizi yiyip içmek ikimizin de ortak alışkanlığıydı. Bir yaz akşamı değildi, günün sonlarıydı, hava oldukça soğuktu, ama yemeği taraçada yememiz için ısrar etti.

Bütün bedenini daha da çekici yapan ipekli bir kumaş-tan, yakası çok açık parlak renkli yazlık bir giysi vardı üs-tünde, hafifçe rüzgâr esiyordu uzun saçları arasında. Geçmi-şin o yan unutulmuş sevinçlerini anımsatan bir akşamdı bu. Durmaksızın konuşuyordum, o ise yalnızca dinliyordu. Ona değişik öyküler anlatmak ölesiye heyecanlandırıyordu beni, çünkü onu seviyordum. İncecik giysisi içinde üşüyüp üşüme-diğini sordum. 'Hayır, hiç üşümüyorum,' dedi. Beni garip bir sınavdan geçirmek istediğini düşündüm. 'Kayıtsızlığınla ba-na boyun eğdirebileceğini düşünüyorsan çok yanılıyorsun,' dedim, oysa ne söylersem söyleyeyim boşunaydı. Sözcükler sanki masanın ortasında asılı kalıyor, birbirimize ulaşama-dan dağılıyordu."

Bir ara gizlice Eva'ya baktım. Merakla dinliyordu.

“Arada bir gemiye atladığı gibi uzun yolculuklara çıkardı. Bu gezilerinde olan biteni saklamaktan gerçek bir haz duyar gibiydi. Bütün bu davranışlarının beni derinden yaraladığını görüyor ama umursamıyordu. Bense sonunda bana dönmesinden mutluluk duyuyor, ama kendimi derin bir acı duymaktan da kurtaramıyordum. Aramıza duvarlar ören bu sessiz mutluluğu, karşılıklı güven duygusuyla karıştırdığımı çok sonraları anladım.

Doğrusu bu konuda beni uyarmadığını söyleyemem. Sıcak bir yaz gecesi, burada, işte bu terasta, serin eliyle dudaklarıma dokundu ve şöyle dedi: ‘Bu konuşmamızın hiç bir anlamı yok.’

Bunu öylesine bir bıkkınlıkla söylemişti ki hemen ertesi gün adadan ayrılacağını anlamıştım. Bu konuşmadan sonra birkaç gün daha benimle kaldı, ayrılışını niye erteledi, bilmiyorum. Oysa o gece, neredeyse çılgına dönmüştüm, sanki gitmesine engel olabilirmişim gibi hırsla sarıldım. Beni yatıştırmak ister gibi; ‘Birlikte yaşayacağımız nice yazlar olacak, bana inanmalısın,’ diye fısıldıyordu kulağıma. O gece buna benzer pek çok şey söyledi, ama çoğunu geçen zamanla unuttum.

Onu caydırabileceğimi düşünecek kadar sersemdim, ona gelince kendi dünyasından beni en azından belirsiz bir zaman süresi için çıkarıp atmıştı bile. Bunu anlamam içimi öylesine bir acıyla doldurdu ki tutkulu öpüşlerine karşılık veremedim. ‘Yüzünü böyle asma, lütfen,’ dedi bana. ‘Senin gibi anlayışlı bir adama hiç yakışmıyor.’

Tanrım, o gece söylediği her sözcük yüreğimi kanatıyordu. İşte şu basamakları inip kaktüslerin arasından kayalıklara doğru yürüdük. Nereye gittiğimizi bilmeden gecenin o hüzünlü sessizliği içinde yürürken bir yandan da alçak sesle konuşuyorduk. Sonunda serin deniz kıyısına ulaştık.

Kumsal terasa göre çok daha ılıktı, gün boyu güneşin kızdırdığı kumlar hâlâ sıcaktı, yan yana uzandık yıldızlara bakarak.

Ondan bana gerçeği söylemesini istedim. ‘Lütfen yeniden başladığımız noktaya dönmeyelim,’ dedi bana, ‘neyi öğrenmek istiyorsun?’ Sonra bana bütün ayrıntılarıyla bir öykü anlattı ama ne tuhaf duymak istediğim bu değildi. Belki anlattıkları

gerçeğin kendisiydi ama beni inandıramıyordu. Belli durumlar için türetilmiş bütün bu sözcükler, böylesine umulmadık bir değişikliğin niteliklerini yansıtmada yetersiz kalıyordu.

Gün ağarıncaya dek deniz kıyısında dolaştık ve bir yığın şey konuştuk. Beni yeniden eskisi gibi sevdiğini ve içinde yeniden arzusun kımladadığını görebilmek için neler vermezdim. Konuşmamın bir yakarıya dönüşmesini engelleyemiyordum; onu kaybetmenin acısıyla yüreğimden kopan bir şiir, ama bir yararı olmayacağı açıktı. Son çıktığı yolculuktan bir daha geri dönmedi.”

Yeorgios’un sesi titriyordu. Eva’ya baktım, duruşunu bile değiştirmemişti. Bir bana, bir de arkamda görünen yanardağa bakıyordu, ardından içkisinden bir yudum aldı. Yeorgios’un anlattıklarından biraz tedirgin olsam da içinde bulunduğum bu gizemli atmosferin tadını çıkarmam gerektiğine inanıyordum.

“Onu unutamıyorum. Başkalarından çok farklıydı. Sürdürdüğü yaşam ona doyum sağlamaktan çok uzaktı. Santorini’den ayrıldıktan bir hafta sonra aramış, Atina’da buluşmamızı istemişti. Sanırım çok uzaklara gitmeyi düşünüyordu. Atina’dan ayrılmadan önce onu son kez görebileceğim, buluşmaya söz verdiğim o akşam ne yazık ki ertelenemez bir iş beni uzaklara sürüklemişti. Bu kendimi suçlu duyumsamama yol açıyordu. Böylece ondan ayrıldığım son gün belleğimde acıyla büyüyordu. Gelecekle ilgili göz ardı edemeyeceğim bir ihtar, ne bileyim felaketlerin yaklaştığının bir tür ön habercisi olarak anımsıyorum o ayrılık gününü. Yan yana, sessizce yürüyorduk dar bir sokak boyunca. İki yanımızda bahçe duvarları yükseliyordu. Koluma hafifçe dokundu ve tek söz bile etmedi, bakışları derindi, olağanüstü canlıydı. Döndü ve gitti. Bir daha görüşemeyeceğimizi sanki bilir gibiydi. Her şeyi unuttum, sokağı saran uğultuyu, bahçelerden yayılan çiçek kokularını. Belleğimde yalnızca acılı gözleri kaldı. Geçen bir otobüsün kaldırdığı toz bulutu her şeyi silip götürdü. İşte hepsi bu.”

Hafifçe içini çekti ve sustu. Bana sesi titriyor gibi gelmişti. Baktım yüzünü yine denize çevirmiş, yanardağın olması gere-

ken yere doğru bakıyordu. Ay bulutun ardına girdiğinden olacak, baktığı yerde koyu bir karaltıdan başka bir şey yoktu. Ben, Ebru'yu, onun o ıslak gözlerini, Taksim Alanı'nın kalabalığında yitip gidişini düşünüyordum. Kısa bir sessizlik oldu.

"Sonraları," dedim, "ondan bir haber alabildiniz mi?"

Eva oturduğu yerde huzursuzca kıpırdandı.

"Diyelim ki öldü," dedi Yeorgios. Başını önüne eğmişti. Yüzündeki anlamı görmem çok zordu. Sonra başını kaldırdı, bana baktı. Ağzında alaycı ve acı çekenlere özgü bir gülümseme vardı. Son söylediğinden pişmanlık duyar gibiydi.

"Özür dilerim, öfkeyle söylenmiş çok sıradan bir eğretileme oldu bu. Benim için ölmüştü. Bunu şöyle de anlatabilirim; onunla ilgili bilmediğimi düşündüğüm, belki hiçbir zaman da öğrenemeyeceğim sayısız giz vardı, ama artık merak etmiyordum. Dünyamız gibi, evren gibi ilişkiler de soğuyor. Onu unutmaya ve bir daha aramamaya karar vermiştim. Oysa, o bana yazmayı sürdürdü. Ben kısa ve kuru yanıtlar verdim. İlk yıl düzenli bir biçimde yazıştık. Ne yalan söyleyeyim, bu mektuplar giderek beni sıkmaya başlamıştı, çünkü artık onun sorunları ya da neye sevindiği gibi şeyler beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu. Böylece mektuplarımız karşılıklı olarak seyredildi. Bunun yanlış bir tutum olduğunu şimdi anlıyorum. Son zamanlarda ilişkimiz yılda iki kez yazılan mektuplar düzeyine inmişti. Bu mektuplarda bana anlattığı, yepyeni bir yaşama biçiminin olgularından, parlak ve insanı saran düşüncelerden, beni etkileyeceğine inanılan olaylarla süslenmiş düşlerden söz eden bambaşka bir dünyaydı."

Öylece duruyor ve bu tuhaf cümlelerin ardından neyin geleceğini bekliyordum. Yeorgios piposunu yakmak için kısa bir süre sustu. Gözlerindeki acı ve ağzının kıskançlıkla bükülüştü gözümden kaçmadı. Bu arada kibriti tutan elinin belli belirsiz titrediğini ayımsadım.

"Anlayacağınız," diye sürdürdü konuşmasını Yeorgios, "beni kıskançlıktan çılgına çevirmek için elinden geleni yapıyordu."

Yeorgios bir süre beni dikkatle süzdü. Aklımdan geçenleri anlamaya çalışır gibi ısrarla yüzüme bakıyordu. Öfkeyle söy-

lenmiş bu sözlerine karşı çıkacak oldum ama o beni hiç umursamadan konuşmasını sürdürdü.

“Şu çok açık, belki kuşkucu ve bencilim ama kıskanç olduğum söylenemez,” dedi. Söylediklerine inanıp inanmadığıma sandığımdan çok önem verdiğini o zaman anladım.

“Onu seviyordum: Benim dünyayı yeni bir gözle görmemi sağlamıştı; bu yüzden de onun başkasına âşık olmasından ölesiye korkuyordum. Sonunda da korktuğum başıma gelmişti.”

“Peki başkalarının ona âşık olması?” diye sordum. “Böyle bir olasılık her zaman için vardı ve bunu engelleyemezsiniz.”

Yeorgios güldü, sanki kendisini zorlayarak yaptığı bu edim içindeki bir yarayı kanatmış gibi acılı bir gülüştü bu.

“Sevgili genç dostum, herkes, evet hemen her erkek, ona zaten âşıktı. En başından beri onu geniş bir hayran kalabalığıyla paylaşmak zorunda kalmıştım. Bu anlattıklarım sizi yanıltmasın ve şaşırtmasın, gerçekte biri dışında hayranlarının kimler olduğu hiçbir zaman çok fazla ilgimi çekmedi. O da daha önce anlattığım gibi, *Adanın Genç Şairi*’ydi.”

“Peki,” diye sordum Yeorgios’a, “Sizi terk etmesindeki neden ne olabilir?”

“Onu tanısaydınız,” dedi Yeorgios, “tutkulu bir yaratılışı vardı, her şey bir yana tek arzusu sevdiğini düşündüğü kişi ile bütünleşmekti. Kırılğanlığının ve inatçı direnişinin ardında yatan teslimiyeti ancak şimdi onu yitirdikten sonra daha iyi anlıyorum.”

Anlatırken dikkatimi çeken, ona sormaya cesaret edemediğim bir soruya –bu birlikteliğin niteliğine ilişkin– yanıt verir gibi davranmasıydı.

“Bunu sormalı mıyım, bilmiyorum,” diye başladım sözlerime, “onun bir fotoğrafı yok mu sizde?”

Yeorgios yüzüne baktı, “Hayır,” dedi, “hiçbirini saklamadım, fotoğraflar insanın unutmasını güçleştirir.”

“Onun ne olduğunu gerçekten merak etmiyor musunuz?”

“Sanmıyorum. Belki bir gün siz de buna benzer bir deneyim geçireceksiniz. İşte o zaman neyi anlatmaya çalıştığımı çok daha iyi anlayacaksınız.”

Birden Ebru’yla yaşadıklarım, şimdi geçmişte kalmış o acı

veren deneyimler geldi aklıma. Bu öyküde gizli bir anlam olduğunu düşündüm. Sözüünü ettiği deneyimi yaşadığıma inandığımı söylemek istedim ama bir karşılaştırma yaptığımı sanmasından korktum. Oysa tıpkı zamanın geri dönmesini veya akıp giden görüntüleri durdurmayı istemek gibi bir şeydir geçmiş bir deneyimi anımsamak. Her deneyim o ana özgüdür, küçük yaşantı parçacıklarından geriye kalan ya da anımsananlar asla bir kez daha yinelenmiyecektir.

“Bir daha aramamasının nedenini biliyor muydunuz?” diye sordum. “Başka bir erkek mi vardı?”

“Bir daha aramadığını nereden çıkardınız?” diye sordu Yeorgios. “Dinleyin, size her şeyi anlatacağım, biraz sabırlı olursanız.”

Oldukça hüznünlü ve biraz da garip bir ilişkinin öyküsüydü bu. Eva, yüzünü bana doğru çevirdi, çok kısa bir an bakışlarımız karşılaştı. Yeorgios’un öyküsü benim gibi, onun için de yeni olmalıydı. Belki de Yeorgios’u gerektiği gibi tanımadığını düşünüyor, tıpkı benim gibi o da bu öykünün gizli anlamını çözmeye uğraşıyordu. Yeorgios, önce Eva’ya sonra da bana baktı. Bana öyle geldi ki ikisi de bir şeyler söylememi bekliyordu.

Bana gelince, öyle bir durumdaydım ki birdenbire uzaklardan *Adanın Genç Şairi*’nin o kendine özgü sesiyle ünlü şarkılarından birini duyacağıma ya da salonun terasa açılan kapısından Yeorgios’un yitik ve gizemli sevgilisinin çıkacağına neredeyse inanmıştım, merakla bekliyordum. Oysa uzaktan gelen müzik sesleri ve çekirgelerin ötüşü dışında gece tümüyle sessizdi.

Bu dokunaklı ama karanlık belirtiler taşıyan öyküden sonra üzerimize böyle bir hüznün çökmesi oldukça anlaşılabilir bir şeydi; sanki gecenin ılık, canlı ve hafif havasını, yıldızlarla dolu dingin gökyüzünü, kaygı verici, insanı ürkütücü, hoş gitmeyen garip bir şey kaplamıştı. Nasıl söyleyeceğimi bilmiyorum ama sanki çevremizdeki nesneler soğumuştı.

Yeorgios, o gece bu konuya bir daha dönmedi, ben de sora-
madım.

O geceyi izleyen diğer geceler yalnız başıma pansiyona dö-
nerken yanardağı aykırı duygularla seyre dalmıştım. Bu yanar-
dağ son zamanlarda, yaşamıma anlam katan tek şey olmuştu.
Buradan yani uzaktan ve yüksekte bakıldığı zaman ay ışığın-
da kararlı, suskun ve ölüydü, ama yakından denizden bakıp da
dokunulduğunda ölü, sert ve çıplaktı.

Bana uzayda, unutulmuş bir doğadaymışım duygusunu
verirdi. Ondan gelen esintiyi koklamış ve uçuk bir kükürt ko-
kusu almıştım. Kükürt ve denizin tuz kokusu karışmıştı birbi-
rine.

O gecelerden birinde, dayanamayıp Yeorgios'tan o eski öy-
küyü anlatmayı sürdürmesini rica ettim.

"Öykünün bittiğini sanıyordum," dedi Yeorgios.

"Sizi yeniden nasıl aradığınızı anlatacaktınız," dedim.

"Hâlâ yaşıyor mu acaba?" diye mırıldandı Yeorgios. "Onu
düşümde bir bankayı soyarken görmüştüm. Çok garip bir düş-
tü."

Birden durdu ve Eva'ya döndü. "Bu düştün sana hiç söz aç-
mış mıydım?"

Eva bir süre yanıt vermedi. Bakışlarında anlaşılmas bir ür-
keklik vardı, sanki Yeorgios'un ağzından kaçıracağı beklenme-
dik bir gizin açığa vurulmasından korkar gibiydi. Çok sonra,
"hayır, sanmıyorum bana anlattığını," diye mırıldandı.

Kendimi bir yabancı ve davetsiz bir konuk gibi duyuyor-
dum. Yeorgios'la Eva konuşurken bir an bunu düşünmüştüm.
Böylece biz fazla istekli davranmadığımız halde belleğinde bü-
yüyüp acılı bir yer kaplayan bu düşü ateşli bir biçimde anlat-
maya başlamıştı.

"Sana bundan söz açtığımı sanıyordum. Beni uzun süre et-
kileyen bir düştü bu. Arkadaşlarıyla bankaya giriyorlar, yüzleri
maskeli. Birden maskesinin düştüğünü görüyorum. O da beni
görüyor ve kendisini tanıdığımı anlıyor. Bağırarak istiyorum
ama sesim çıkmıyor. Gözlerimle bundan hiç kimseye söz etme-

yeceğimi anlatmaya çalışıyorum. Bana güvenmediği çok açık, silahını doğrultuyor ve birkaç kez ateş ediyor.”

Bulunduğumuz terasa asıl güzelliğini veren salondan yansıyan ışıkların çevremizdeki karanlık kayaların üzerinde ay ışığıyla kaynaşarak yaptığı gölge oyunlarıydı. Yeorgios bu gölgelerin içinde yitip gitmiş gibiydi. Konuyu yeniden o gizemsel kadına çekmeye çalıştım.

“Sonra şunu merak ediyorum, onsuz nasıl yaşayabildiniz, yeniden Santorini’ye döndüğünüzde siz ne yaptınız?”

Aslında merak ettiğim kadının kimliğıydi ama doğrudan bunu soracak cesaretim yoktu.

“Hiç kolay olmadı, ama daha önce anlattığım gibi mektupları seyreلمişti, sonunda ondan bütünüyle “koptuğumu düşünmeye başlamıştım, böylece üç yıla yakın bir zaman, hayır, tam tamına üç yıl geçmişti. Ondan uzun süre haber alamamıştım. Bir sabah telefonum çaldı.”

Tuhaf bir tatsızlık duygusuyla, Ebru’nun bir sabah beni arayışını anımsadım. Oysa artık Ebru’yu ve geçmişi anımsamanın bir yararı yoktu.

“Tam üç yıl diyorum, çünkü inanması güç bir şey olmuştu. Size demin anlattığım karabasana, o korkunç düşü, aynı gün, aynı saatlerde ikinci kez görmüştüm.

“Gerçek mi bu?”

Eva ile neredeyse aynı anda bağirmıştık ama onun sesindeki şaşkınlık benimkinden daha inandırıcıydı.

“Yani demek istediğiniz...”

“Bir şey demek istemiyorum. Sanırım olaylar arasında hiç bir bağlantı yoktu. Nasıl bir bağlantı olabilirdi ki? Tam ayrıldığımız gün beni anımsamış ve aramıştı, bu olabilir, belki bilinçli yapmıştır bunu. Bunun dışında bu rastlantının tek bir anlamı vardı; bilinçaltımın acımasız bir oyunu.”

“Belki bu düşü sık sık görüyordunuz, ama yalnızca o gün anımsadınız,” dedim.

“Olabilir,” dedi Yeorgios, “ben de buna benzer bir şey demek istemişim. Neyse, telefonla arayan oydu, benden kız kardeşine yardımcı olmamı rica ediyordu. Bundan önce bir iki şeyi açıklamam gerekir. O ortadan kaybolduktan sonra yolculu-

ğa çıktığımı, bu yılları Amerika'da ders vererek geçirdiğimi ve döndükten sonra Girit'te bir üniversitede görev aldığımı daha önce söylemiştim. Telefon etmesindeki neden işte buydu; kız kardeşinin Girit'teki üniversiteye geleceğini söyleyerek ona yardımcı olmamı istiyordu."

Bu öykünün anlatılması bitmişti ki Eva'nın ortalıktan kaybolduğunu farkettim.

Yeorgios bana dönerek, "Anlattıklarına inanıyor musunuz?" diye sordu.

"Felsefi bir anlamda soruyorsanız ben hiçbir şeye inanmam. Yine de bana yalan söylemeniz için bir nedeniniz var mı?"

Yeorgios beni yanıtlamadı. Ayağa kalkıp korkuluğa doğru yürüdüm. Ay bulutlardan sıyrılmıştı. Adını bilmediğim bir gece kuşu, belki bir yarasa, öyle alçaktan uçtu ki kısa bir an ayın yüzünde karaltısını gördüm. Yeorgios arkamda oturuyor ve ısrarla susuyordu. Dönüp bu kez Eva'nın boş iskemlesine oturdum.

Yeorgios'a dönerek gülümsedim. "Bilmek isterseniz size şunu söyleyebilirim. Anlattıklarınız çok garip."

"Belki," dedi, "evet, size garip gelebilir, ama bu öyküde kimden söz ettiğimi sanırım anladınız." Aklıma gelen ilk isim Dora'nınki oldu. Yeorgios güldü.

"Hayır, ama çok yaklaştınız. Ablasıydı, Margarita, onu anımsamıyor musunuz?"

Belleğimi yokladım, hayır, anımsamıyordum. Dora bir ablası olduğundan söz etmemişti, belki de Dora'lar İstanbul'dan ayrılmadan çok daha önce Yunanistan'a dönmüştü.

Anlattığı öykünün, Ebru'yla yaşadıklarına benzerliğini saymazsak, benim için fazla bir anlamı yoktu, ama Yeorgios'un bu denli karmaşık bir ruh dünyası ve Dora'nın ablasıyla sancılı bir ilişkisinin olması beni oldukça şaşırtmıştı.

Bir süre sonra Eva, ben villadan ayrılmadan önce elinde özel şarap şişesi ve bardakların bulunduğu bir tepsiyle ortalıkta görüldüğü zaman yeniden gizemli bir kadın oluvermişti.

Yeorgios sevinçle el çırpı. "İşte dostum. Sizin için harika bir şarap. Santorini'ye has bu şarapı biz *Gece Şarapı*' diye adlandırırız. Nasıl yapıldığını biliyor musunuz?"

Bilmediğimi söyledim. Eva tepsiyi masaya bırakmış, Yeorgios'un yanında terasın korkuluk duvarının üzerine oturmuştu.

"Bu şarap ayakla ezilmemiş üzümlerden yapılır. Katırcılar tarafından her gece getirilen son üzüm yüklerinin ayakla çiğnenmesi ertesi sabaha kaldığı için..."

Bunları anlatırken şişeyi tepsiden almış bardaklarımızı dolduruyordu.

"Bütün gece kendi ağırlığıyla sıkışmış yığılı bekleyen üzümler kendiliğinden yarılır ve bunun sonucunda özsuynunu salıverir."

Bardakların birini Eva'ya, diğerini bana uzattı. Kendi bardağını eline alıp kısa bir süre baktı, burnuna götürüp hafifçe kokladı. Sonra bardağından ufak bir yudum aldı. Hoşnutlukla başını sallayıp sözlerini tamamladı.

"Özel bir kapta toplanan özsuynundan işte bu içtiğimiz güzelim şarap yapılır."

Gözlerini yüzüme dikmiş beni izliyordu. Gerçekten öyle güzel anlatmıştı ki şarabı beğeneceğimden kuşkusu yoktu. Yeorgios yeniden şişeye uzandı ve bardağına doldurduğu şarabı kana kana içti.

Evin çevresindeki seyrek ağaçlar esen rüzgârda hışırtılı bir ses çıkarıyordu. Uzaktaki eğlence yerlerinden yükselen sesleri saymazsak, özellikle adanın bizim bulunduğumuz bölümü sakindi. Terasın bittiği noktada başlayan kayalar solgun ışıktaki belli belirsiz görünüyordu. Arka yoldan bir motosikletin geçtiğini, bir köpeğin uzun uzun havladığını işittim.

Gecenin bir vakti Eva'yla yalnız kalmayı başarmıştım. Uslu bir çocuk gibi sakin ve rahat karşımda oturuyor, gülümseyerek bana bakıyordu.

"Ne olup bittiğini bana da anlatır mısın?" diye başladım sözlerime.

"Lütfen bu konuyu açma," diyerek beni susturdu Eva ve kadehini dudaklarına doğru kaldırırken, villadan yana kuşkuyla bir bakış attı. Bir süre ikimiz de konuşmadık.

"Beni rahatsız eden..." dedi, sesinde kararsız birinin havası vardı, "Beni rahatsız eden bu tür düşlerle gerçekleri karıştırma-

sı. Onu çok şaşırttın.” Bu kısa konuşmanın sonunda ne çıkacağını merak ediyordum.

“Sanırım ilerlemiş yaşına karşın gençlik çılgınlıklarına doymamış bir erkek..” diye mırıldandım.

Eva villadan yana bakarak telaşla konuştu.

“Burada kalmanı isteyecek senden, sakın kabul etme.”

“Neden ama?” diye sorabildim.

“Çünkü sorularına bir yanıt gelmeyeceği gibi çözülmesi olanaksız birtakım yeni sorunlarla karşılaşacaksın.”

“Peki, hiç olmazsa şunu söyle, Yeorgios Girit'teki olayı anlattı mı?”

“Tuhaf bir rastlantı olduğunu söyledi. Daha doğrusu Yeorgios Girit'teki saldırının bir anlamı ve nedeni olmadığını söylüyor.”

“Nasıl?”

“Bir neden sonuç ilişkisine bağlı olmayan cinayetler olmaz mı?”

“Peki, Dora'dan söz etti mi?”

“Hayır.”

Öğrenmek istediğim bir yığın şey vardı ama artık çok geçti. Yeorgios terasa açılan kapıda göründü.

“Beni mi anlatıyordun?” diye sordu.

Elinde salonun köşesindeki bardan aldığı sandığım kocaman bir puro kutusu tutuyordu. Kapağını açarak bana uzattı. Kendisi de bir tane yakmış ve duman bulutunu uzakta görünen yanardağın o koyu karaltısına doğru üflemişti.

“Bir dahaki gelişinizde bana anımsatırsanız size okumanız için bir kitap vermek istiyorum, sanırım ilginizi çekecektir. Bu evin yalnızca şarap mahzeni değil, kütüphanesi de oldukça zengindir.”

Sözünü ettiği kitaplarla dolu bu kütüphanenin evin ne yanına düştüğünü merak ettim. Şimdilik kendi uyuduğum yatak odasını ve terasın kıyısındaki büyük salonu biliyordum.

“İsterseniz burada da kalabilirsiniz,” diye konuştu Yeorgios. “Yeteri kadar konuk odamız var.”

“Belki Mr. Seyman yalnız kalmaktan hoşlanıyordur,” diyerek araya girdi Eva.

“Ben burada daha rahat edeceğinizi sanıyorum,” dedi Yeorgios.

Adanın uzak bir ucunda, Oia’da sokak fenerleri olması gereken birtakım ışıklar sanki göz kırpyordu. Tıpkı çocukluğumun yaz gecelerindeki ateş böcekleri gibi diye düşündüm. Oysa o gecelerden anımsadığım huzur yoktu içimde. Karanlıkta gökyüzü ve deniz birleşmişti. Uzaktaki ışıklardan biri yanıp sönerken bir yandan da ilerliyor –yükseklerden geçen bir uçak olmalı– hiç olmazsa gökyüzünün varlığını kanıtlamış oluyordu.

Yeorgios terasın kıyısına yürüdü ve purosunun yanan ucunu karanlık uçuruma doğru savurdu.

Pansiyona döndüğümde gün ağarmak üzereydi. Yatmadan önce uzanıp gece olup bitenleri ve Yeorgios’un konuta yerleşmemle ilgili önerisini bir kez daha düşündüm.

32

Yeorgios’u ve Eva’yı iki gündür görmemiştim. Üçüncü gün bir öğle sonrası Eva pansiyona telefon ederek beni akşam yemeğine beklediklerini söyledi. Bana tanımadığım başka konukların da hazır bulunacağı kanısını veren bir akşam yemeği çağrısıydı bu.

Güzel bir akşamdı, Yeorgios masayı terasın kıyısında önceden hazırlatmıştı. Yerlerimize oturduğumuzda hizmetçi kız Lila üzeri yiyecekler ve içki ile dolu bir tekerlekli masayı sürmüş yanımıza getirmişti.

“Buraya getir Lila,” dedi Yeorgios. “Çok güzel, tamam oldu.”

Yemekteki konuklardan biri Eleni’ydi. Öteki ise bol bir pantolon giymiş, orta yaşlı, asık yüzlü, oldukça yakışıklı sarışın bir adamdı, uzun açık renk bir sakalı vardı. Yeorgios onun bir volkanolog olduğunu söyleyerek beni bu sert görünümlü adamla tanıştırdı.

“Dostumuz Steve Brown mesleğinde çok başarılıdır,” dedi.

Bu konutun bir odasında ilk kez gözlerimi açtığımda gördüğüm yanardağlarla ilgili bilimsel kitapları anımsadım. Steve’in olmalıydı bu kitaplar.

“Korkmuyor musunuz?” diye sordum.

“Hayır,” diye yanıtladı, “doğrusu insan yolda yürürken çok daha fazla tehlikeyle yüzyüze geliyor. Sonra biz volkanologlar gerçek epiküryenleriz. Sizin anlayacağınız, yaşam o anda, işte orada, görüşüyle yaşarsız ve beklemediğimiz bir darbeyle yaşamımızın o anda, orada sona erebileceğini hiç aklımızdan çıkarmayız.”

Yeorgios, üç yıl kadar önce Steve’in bir yanardağ patlamasını izlemek için gittikleri Japonya’da karısını yitirdiğini söyledi. Çok üzülmüştüm.

Steve cebinden karısının kendisinin çektiği bir fotoğrafını çıkararak bana gösterdi.

“Julia’nın son fotoğrafı işte bu, Reunion Adası’ndaki yanardağın önünde çekmiştim.”

Fotoğrafta Julia bir kayadan tırmanıyor, arkasında ateş bir fon oluşturunuyordu. Üzerinde yanmaz elbiseler ve sıcak taşlardan korunması için omuzlarına değin uzanan güçlü bir kask vardı. Steve, karısıyla Tokyo’da, Metropolitan Üniversitesi’nde, Japonya’daki yanardağlar üzerine araştırma yaparken tanıştığını anlattı. O zamandan beri yüz binlerce yanardağ fotoğrafı, binlerce yanardağ taşı toplamışlardı. Evlerindeki kütüphanede, dünyada yanardağlar üzerine yazılmış, her şeyi bulmak olanaklıydı. Çeşit çeşit yanardağ taşları, naylonlara sarılmış, üzerlerinde kaynakları yazılmış –Madagaskar, Azor adaları, Antarktis– duruyordu.

Arkadaşlarından çağrı geldiğinde Hawaii adalarında, bütün dünyadan volkanologların buluşma yeri olan Yanardağ Gözlemeyi’ndeydiler, o sıralarda etkin olan bir yanardağı izliyorlardı.

Pasifik Okyanusu’nda iki yüz yıldır etkinlikte olan Unzen yanardağı tilki uykusundan uyanıyordu. Yanardağ ilk duman bulutlarını dışarıya küsmüştü.

Hemen yanardağın patlamasını izlemek üzere Japonya’ya uçtular. Alışılmamış duman yoğunluğu çalışmalarını engelliyordu. Patlamaları binlerce metre yükseğe çıkan, gri yanardağların tipik bir örneği idi Unzen.

Steve, anlattıklarına kendini kaptırmıştı. Ondan gri yanar-

dağların ne olduğunu açıklamasını istedim. Alnında ter damlalarının belirlediğini gördüm, kahve fincanını tutan eli titriyordu.

Ateşten lav püskürten yanardağların lavları aktığı yerleri yakıp yıkardı, ancak yavaştı ve insanlar için daha az tehlikeliydi. Oysa ötekiler, duman ve külle örtülü püskürmeler yapan yanardağlar gerçekten tehlikeliydi. Bu tip yanardağ her zaman yer kaymalarıyla, depremlerle, sıcak dalgalarıyla birlikte uyanırdı ve çevreyi dumana, küle, ateşe boğan, kimi zaman neredeyse elli kilometre uzaklığa taş yağdıran patlamalarla devinime geçerci.

Bu kez de öyle olmuştu, yanardağdan püsküren sıcak bir basınç dalgası onları yakalamış ve sarmıştı. Beş yüz derece sıcaklıkta bir gaz fırtınasıydı bu, ortalığı kasıp kavurmuştu o gün.

Steve, nasıl kurtulduğunu anlayamıyordu, aylarca hastanede kalmıştı. Julia, Shimabara'daki Anyoji Tapınağı'na gömülmüştü.

Yeorgios, biraz da konuyu değiştirmek için, Steve'in daha çok küçükken Stromboli yanardağının lav püskürtmesine tanık olduğunu söyledi.

"Bense yalnızca bir filmde görmüştüm," dedim.

Steve, dünyanın bütün etkin yanardağlarından her gün haber aldığını anlattı. Yakında çektiği filmleri göstermek ve konferanslar vermek için birkaç aylığına Fransa'ya gidecekti.

"Salondaki akvaryumu görmüş müydün?" diye sordu Yeorgios.

"Evet," diye yanıtladım.

"Steve'in önerisiyle özel balıklar bulunduruyoruz."

Şaşkın bakışlarımı gören Steve konuya açıklık getirdi.

"Yanardağda yeni bir etkinlik başlarsa çevresindeki akvaryumlarda balıklar delice davranmaya başlarlar."

Yemeğimizi neredeyse bitirmiştik. Yemek boyunca pek konuşmayan Eleni bana döndü ve Akrotiri'deki antik kenti gezmek isteyip istemeyeceğimi sordu. Bu ince çağrısından ötürü ona teşekkür ettim ve Akrotiri'de buluşmak üzere sözleştik.

O gece geç vakit, yemekten sonra, içkilerimizi içerken, bardaklarımızdaki buzların şingirtisinden başka tek bir ses duyul-

muyordu, ama birdenbire çok şaşırtıcı bir şey oldu. Aşağılarda bir gemi ağır çıpasını denize sallandırdı ve gecenin sessizliğinde boşanan uzun bir zincirin gürültüsünü duyduk.

Terasın kıyısından baktığımızda, Yeorgios bile oturduğu hasır koltuktan istemeyerek kalkmıştı, büyük bir geminin, dört bir yana saçtığı ışıklarla şimdi bir havuzu ya da dingin bir gölü andıran denizin ortasında durduğunu gördük.

Daha önceleri birkaç kez gördüğüm bu düş geminin, belki bir ölüm gemisi ya da hayalet gemi demek daha doğrudu, hiç beklemediğim bir anda yeniden karşıma çıkması beni şaşırtmıştı. Yeorgios heyecanına bir anlam veremezmiş gibi baktı, kuşkusuz bu geminin onun için olağanüstü bir yanı yoktu.

33

Konuttan ayrılmadan önce, “Lütfen benimle gelir misiniz?” dedi Yeorgios. “Okumanız için size bir kitap vermek istiyorum. Sanırım ilginizi çekecektir.”

Birlikte Yeorgios’un çalışma odasına geçtik. Çalışma odası konutun ikinci katında, büyük bir odaydı. Geniş pencerelelerinden yalnızca deniz ve yanardağ değil, terasın büyük bir bölümü, hatta daha aşağılardaki yan teraslar da büyük bir rahatlıkla görölüyordu. Yeorgios beni geniş ve rahat bir koltuğa oturttu. Sonra masasına doğru yürüdü, şimdi elinde arkasındaki duvarda duran kapalı bir dolabın içinden çıkardığı, deri ciltli bir kitap tutuyordu. Kitabı masanın üzerine bıraktı ve tam karşımdaki koltuğa oturdu.

“Gördüğünüz düş beni çok etkiledi,” dedi gülümseyerek, “söyler misiniz bu adayla ilgili ne biliyorsunuz?”

“Hiçbir şey bildiğim yok,” dedim. “Sönmüş bir yanardağ olduğunu biliyorum, diğer adalardan değişik bir görünüşü var, işte hepsi bu.” Aşağıda görünen karaltıyı işaret ederek ekledim. “Şu yanardağın gördüğüm düşle bir bağlantısı olduğunu seziyorum, ama nasıl bir bağ, işte onu bilemiyorum. Bu düş beni korkutuyor, sanki üzerinde tek bir ağacın bile olmadığı bir çöl-

de gibiyim. Adanın bu kuru, cansız ve karanlık varlığı bu duygumu güçlendiriyor.”

“Çölde hiç yaşadınız mı?” diye sordu, onu kısa bir hayırla yanıtladım, oysa bir zamanlar Fas’ta bulunmuştum.

“Çölü yalnızca görmüş bile olsaydınız,” diye sürdürdü Yeorgios, “bütün bu sonradan olma çevrebilimcilere güler geçerdiniz. Bütün eski dinler çölden çıktı, çünkü insanların derin düşüncelere dalması için gerekli her şey vardı orada. Gezegeneğimizin geleceği bu işte dostum, koskocaman bir çöl, ne denli rahatlatıcı ve yalın bir sonuç değil mi?”

“Bambaşka bir yönde gelişebilir her şey,” dedim. “Biliyorsunuz, ozon tabakasının delinmesi, sera etkisi, yağmurlar, bu zulların erimesi falan...”

“Haklısınız, ama sonuç değişmez,” dedi Yeorgios. “Bu saydıkların dünyanın bir çöle dönüşmesinden çok daha korkunç gelecek varsayımları, daha doğrusu tasarımları.”

“İlk kez benden daha kötümser birisine rastladım,” diye konuştum. “Gelecekle ilgili tek varsayımınız bu mu, yani gidecek her şeyin daha kötüye gittiği, bunalımın arttığı...”

“Biz astrofizikçiler düzensizliğin arttığını söyleriz, çünkü termodinamiğin ikinci yasası entropi yaşamın anlamı üzerine bütün görüşleri karıştırıyor ve geçersiz kılıyor.”

Söyledikleri bana deli saçması gibi geliyordu, ama bir biçimde onu yine de anlıyordum, kaçınılmaz bir biçimde insanı etkileyen bir felaket duygusuydu bu. Hepimiz için, insanlar için artık inanacak hiçbir şey kalmamıştı.

“Anlıyorum ama marksistlerin iyimser gelecek varsayımlarına bir tepki olabilir bütün bu ileri sürdüğünüz düşünceler.”

“Hayır, gelecekte hiçbir zaman bizi daha güzel bir dünyanın beklemediği düşüncesi başkalarının gelecek düşlerini zehirleyebilir, ama benim üzerimde arındırıcı bir etki yapıyor. Aynı arındırıcı etkiyi gerçeklikle yüz yüze gelebilen herkeste görmek isterim.”

Doğrusu bütün bu anlattıkları benim için pek inanılır şeyler değildi ama yanlış bir soruyla onu kızdırmak istemiyordum. Yeorgios bir süre ayakta sanki ilk kez görüyormuş gibi yanardağı seyretti, sonra kendi kendisiyle konuşur gibi; “Geç-

mişte adamızdaki insan yaşamının dışında bir de zaman zaman etkinlik gösteren yanardağın kendi yaşamı vardı,” dedi. Yavaşça döndü ve camlı bir dolaptaki puro kutusundan kendine özenle bir tane seçti, hiç acele etmeden dönüp, karşımdaki eski yerine oturdu.

“Okumanı istediğim bu kitap,” dedi Yeorgios. “Öyle çok eski bir zamanda yazılmış değil, üç yüzyıl ya da biraz daha eski tarihli bir kitap. Bu günlüğün yazarı, o yıllarda kalderadan yaklaşık altı buçuk kilometre uzakta meydana gelen bir patlamayı anlatıyor. Keşke elimizde çok daha eskilere ilişkin yazılı belgeler de olsaydı, büyük bir bölümünü denizin dibine gönderen yanardağ patlamasından sonra adamız bir söylence içinde kaybolup gitmezdi. O zaman adamızın *Atlantis* olduğunu kanıtlamakta bu denli zorlanmazdık.”

“Atlantis mi? Atlantis’in varlığı ve yok oluşu bir söylence değil mi?”

“Ne dersiniz deyin. Bu söylence zaman içinde döndü do-laştı ve o denli çok değişik isimler aldı ki ilk izleri kayboldu. Öteki söylenceler onunla kesişti veya ondan çıktı. Ege’de kaybolan ve çöküntüsünün yarattığı ses Kuzey Kutbu’ndan duyulan seksen dört kilometrekare alana bugün siz hangi ismi verirdiniz?”

Tümüyle haksız sayılmazdı, ama bir bilim adamı olarak böylesine düşsel denebilecek bir tezi savunması beni şaşırtmıştı.

“Neyse, bunu bir yana bırakalım. Dediğim gibi bu kitap o denli eski tarihli değil. Bu etkinlikler daha önceki yanardağ patlamasına göre oldukça önemsiz olmakla birlikte yine de devinimleri kalderayı dolduruyordu.”

Yeorgios yerinden kalkıp masaya giderek kitabı aldı. Bir süre sayfalarını karıştırdı. Bu arada anlatmayı sürdürüyordu.

“Oluşan lava huni biçiminde şekillere yol açmıştı. Önce denizde oluşan bu huniler daha sonra büyüyerek deniz içinde peşpeşe iki ayrı adayı oluşturdular. Palaia ve Nea Karneni adlı bu iki adaya bugün biz kısaca *Yanardağ* deriz.”

Bu arada elinde tuttuğu kitabı bana uzattı, teşekkür ederek aldım.

“Bu patlamanın izleri günümüzde de görüldüğü için bu kitabın özellikle ilginizi çekeceğini sanırım. Bir de sizi gerçekten şaşırtacak garip bir benzerlikle karşılaşacaksınız. Neyse, umarım fazla gecikmeden okursunuz.”

Kitabı şöyle bir yokladım, kalın sayılmazdı ve iri puntolarla dizilmişti.

“En kısa zamanda okurum.”

“Güzel.”

Bir süre sustu, sonra yeniden konuştu, bu kez daha sertti sesi, uyarıya benzer birşeyler taşıyordu.

“Şunu sakın unutmayın; bu bunalımın etkilerinden, geçmişte olsun, bugün olsun, yaşamın bir çıkmaza girişinden hiç kimse kaçınmaz.”

34

Pansiyona dönerken hafif bir rüzgâr çıkmıştı. Odama gelince balkona çıktım ve gecenin sessizliğini dinledim.

Odaya dönüp masamın lambasını yaktım ve kitaba kuşkuyla şöyle bir göz gezdirdim. Diğerlerine oranla daha kalınca bazı sahifelere, birtakım iç karartıcı gravürlerin basılmış olduğunu gördüm. Bu gravürlerden birinde, yanardağın temsili bir çizimi görülüyordu. Kalderadan gökyüzüne koyu dumanlar yükseliyordu.

Yeniden balkona çıktım. Yanardağ bir gemi enkazı gibi karanlık ve sessizdi. Sonunda masaya oturdum ve Yeorgios’un verdiği kitabı okumaya başladım. Özellikle beni ilgilendiren sayfaların özetini buraya yazdıklarına ekleyeceğim:

Düşüncelerim nedeniyle yerleştiğim hiçbir kentte birkaç aydan uzun süre kalamamıştım.

Bir mikrokozmos olarak odak noktasında gördüğü insanın, çevresindeki makrokozmos ile uyumunu sağlamaya çalışan Paracelsus’un tıp öğretisine bağlı kaldım.

Meslektaşlarımın kıskançlık oklarına hedef olduğum bir zandı. Aykırı görüşlerimden ötürü dönemin resmi öğretilerine

ters düşmüştüm. Psikiyatrik tedavi ilkeleri geliştirmiş, tıp kurumları ve profesörlerle sık sık çatışmıştım. Kurumlaşmış tıp uygulamalarına karşı çıkararak dolaştığım yerlerde halk ilaçlarını ve doğal tedavi yöntemlerini ayrıntılı olarak incelemiştim. Hekimlerin, kocakarılar, çingeneler, büyüücüler ve gezgin göçebelerden ders alması gerektiğini söyleyerek tıpta bilgi kadar deneyimin de önemli olduğunu savunuyordum. Felsefe ve simya ile ilgilenmem bir yana toplumsal olgulara da özel bir ilgi duyuyordum. İsyançı tutumum nedeniyle bir keresinde yaşadığım kentteki bir köylü ayaklanmasından sorumlu tutulmuştum.

Simya ile ilgilediğimi söylemiştim. Paracelsus dört ana unsura, –yani ateş, hava, su, toprak– kükürt, tuz ve civayı eklemiştir. Kişisel yazgımın, bu dört ana unsurun en hesap edilemezi, en dizginlenemezi olan ateş tarafından nasıl belirleneceğini o yıllarda söyleseler inanmazdım. Neyse bu çok daha sonraları oldu.

Kimi maddelerin etkisini kendi üzerimde denemeye kalkmam, felaketime yol açan süreci başlattı. Bir akşam üstü, kent kapılarında kendinden geçmiş, üstüm başım paramparça, hayaller görür ve kendi kendine konuşur bir durumda bulmuşlar beni. Toplumun korkularını anlayabiliyordum. Yanlış bir zamanda toplumun dışlayıcı tepkilerinin hedefi haline gelmeyi aklımdan bile geçirmezdim. Çırılçıplak dolaşan başka delilerle bir tuttular beni ve bir süre yerini yakınlarımdan gizledikleri bir ‘Deliler Kulesi’ne kapattılar.

Deliler çoğunlukla kolay bir gezgin yaşamı sürdürürlerdi. Bu insanlar eğer bir tüccar grubuna ya da hacılara teslim edilmezlerse, genellikle şehir dışına sürülür ve kırlarda başı boş bir biçimde yaşamaya bırakılırlardı.

Sonunda benden kurtulmak için gemicilere verdiler. Kimi zaman tayfalar bu rahatsız edici yolcuları söz vermiş oldukları süreden daha çabuk karaya çıkarırlardı; iki kez uzaklaştırılmış ve iki kez geri dönmüş deliler vardı.

Ne yazık ki benim durumum değişti; gemide, Kaptan’ın frengisini cıva tedavisiyle iyileştirmem onun gözündeki önemimi artırdı. Bundan yararlanarak Kaptan’ı kandırmaya çalıştım, beni Girit ya da Mısır’da bırakabilirdi. Gözden yiter ve bir daha geriye dönmezdim.

Bu nedenden beni salıverebilirdi ama yanımda Paracelsus'un yazdığı birkaç kitap vardı ve Kaptan bu kitapları görmüştü; Uzun yaşam Kitabı ve Büyük Astronomi. İlk kitabın yardımıyla hastalığını iyileştirdiğimi düşünüyordu, o zaman ikinci kitap da gemiyi yönetmesine yardım edebilirdi. Kaptan evrensel düzeni temsil eden yıldızların insan üzerinde çok güçlü bir etkisi olduğuna inanıyordu, çünkü göz alabildiğine uzanan denizde yalnızca yıldızlara güven duyulabilirdi.

"Çöl ve deniz, sonsuz sayıda yolun olduğu bir özgürlük sunar insana her ikisi de," demişti Kaptan bir akşam bana, karanlık gökyüzünü göstererek, "ama ulaşmak istediğiniz bir yer varsa yalnızca yıldızlara güvenebilirsiniz."

Benim astronomi bildiğimi anlamıştı. Gerçekten belki tıptan bile daha çok anladığım bir konuydu bu.

Kaptan bağırıp ufku gösterdiğinde bunun 'Şeytan Adası' olup olamayacağını gemiciler aralarında tartıştı. Günlerce süren yolculuk sıkıcıydı, uzakta karanın yükseldiğini görmek denizcileri sevindirdi. Sanırım sevinmek için biraz erkendi ama bu karaltının çoğumuza ölümü getireceğini nereden bilebilirdik. Bu bir adadan çok gökte asılı kül rengi bir buluta benziyordu.

Yanılmadığımı bir süre sonra anladım. Ne yazık ki Kaptan'ın haklı olduğumu kabul etmesine yetecek kadar zamanı bir daha olmadı, çünkü her şey çok hızlı gelişti. Bizim ona yaklaştığımızdan çok daha büyük bir hızla bu karanlık bulut bize doğru genişledi ve küçük teknemizi tümüyle içine aldı.

Gökyüzü dumanla kaplıydı; gemi gökten yağan taşlarla neredeyse batmak üzereydi, kendimi geminin yedek sandallarından birinde buldum; durmaksızın kürek çektim; açlıktan midem buluyor, gözlerim kararıyordu, hangi yöne gittiğimi bilmiyordum; sonunda kayığım ayın soluk ışığında aydınlanan bir kumsala oturdu.

Karaya çıktım ve öylece uzanıp kaldım. Şafak sökerken, çalıların hemen yanı başında genç bir kadının bana baktığını gördüm. Bakışlarında iğrenmeye, nefrete benzer birşeyler vardı. Hiçbir şey yapmadan duruyor ve kıvıldamadan bana bakıyordu.

Denizin ufuk çizgisinde yeniden başlayan bir yer sarsıntısının buharlarını gördüm. Ada derinden derine sarsılıyordu. Sonra

başka insanlar, köylüler, balıkçılar geldiler ve bana yardım etmek istediler. Bana uzattıkları suyu güçlükle içebildim. Çatlamış dudaklarımda tuzun tadını duydum; yaşadığımı gösteren bu belirti içimi anlatılmaz bir sevinçle doldurdu.

Genç kadın, korkunç bir öfkeyle yüzüme bakışını sürdürüyordu. Birdenbire yanındakilere dönerek bağırdı; “Bu deliyi getiren denizcilerin tanrı belasını versin. Niye onu denize fırlatıp atmadılar?”

Hiçbir şey söylemedim; bu aşağılayıcı bakışına ve lanetine sessizce katlandım. Böylece yardıma gereksinim duyduğum bir anda neredeyse bu sözleriyle beni öldürmüştü. Çünkü Paracelsus’tan düşüncelerin eylem olduğunu okumuş ve öğrenmiştim. Buna karşın onu ve öfkesini anlayabiliyordum, nasıl bir yere ayak bastığımı bilmiyordum, o da benim nasıl bir dünyadan geldiğimi bilmiyordu.

Karaya çıktığım yerin adanın yanaşılabilir en uygun yeri olduğunu sonradan öğrendim; ilk işim balıkçıların verdikleriyle karnımı bir güzel doyumak oldu.

Yarı yıkık bir kiliseye sığındım: Ateşler içinde, uzun süre hasta yattığım yerden doğrulamadan yaşadım. İyileşir iyileşmez, tek bir şey vardı kafamda, bu anlatıyı bitirmek için çaba gösterecektim.

Papaz, eski filozoflara özgü bir boyun eğişle, kısıp bir sesle konuştu benimle, oldukça kültürlü bir adamdı. Sonraları, bir tür keşiş cübbesi giyen bu adamın bir İtalyan keşişi olduğunu anladım. Bilemediğim bir nedenden ötürü manastırdan atılmıştı. Konuşmasından stoik felsefe etkisinde bir eğitim aldığı anlaşılıyordu. Bu terkedilmiş kilisede değişik dillerde yazılmış elyazmalarının arasında yaşıyordu. Tanrının benim için çizdiği bu yazgıyı kabullenmemin ruhumu huzura kavuşturacağını söyledi. Onunla dostluk kurdum ve sabahlara değin adanın geleceğini tartıştık.

Ona bakılırsa, ada tümüyle tehdit altındaydı ve bu konuda da Tanrı’ya yakarmaktan başka yapacağımız bir şey yoktu. Tanrının düzeniyle yönetilen ‘kozmos’ arada bir ateş tarafından yutulurdu. Bu değişmeyen düzenin, tanrısal ya da başka dış etkilerle bozulması afetlere yol açıyordu. Kıyametin bitiminde ise, ilk düzen kendini yineleyecek, ‘kosmos’ yeni baştan yaratılacaktı.

Onun bu düşüncesine karşı çıktım, 'kosmos'un düzensiz olduğunu ve doğa olaylarının çoğu kez rastlantılara dayandığını söyledim. Bu sonsuza dek böyle sürüp gidecekti.

Papazla tartışırken çok eskiden yaşlı bir gemiciyle yaptığım bir konuşmayı anımsadım. Doğu'ya yaptığım yolculuklarda tanıdığım bir kaptanın çağrısı üzerine ilk kez Mısır'a gittiğimde henüz çok gençtim. O zamanlar, Mısır'da bir balıkçı köyünde, yaşlı bir gemici Ege adalarına hiç güvenemediğini, çoğunun her an batabileceğini söylemişti. Bu konuda artık yapabileceğim bir şey yok, çünkü adayı böyle bir tehlike bekliyorsa benim korkularım neyi değiştirebilir. Ona kalırsa fındık kabuğunu andıran teknesi bile çok daha güvenliydi. Denizin kötülüklerinden uzun uzun söz etmişti; denizde yaşayanın bir kadını bile olmazdı ve denizin akıl almaz büyüklüğü insanın Tanrı'ya olan inancını, ülkesiyle olan bağlarını yok ederdi.

Adada geçirdiğim ikinci gece, meydana gelen müthiş bir deprem evleri bir bebek beşiği gibi salladı. Sanki sert bir rüzgâr esmişti; hemen her şey buğday başakları gibi dalgalandı ve sarsıldı. Papazın anlattıklarına bakılırsa bu depremden sonra yaklaşık dört mil doğuda Andros ve Santorini arasında alevlerin yoğun bir bulut halinde denizden yalazlandığı görüldü. Patlama noktasından yoğun dumanlar çıktı. Daha sonra sıcak dumanlar adaya doğru geldi geldi, sanki alev yalazları doğrudan doğruya cehennemden geliyordu.

Yakın zamanlara kadar din adamlarının, yanardağları, cehennemden varolduğuna ilişkin bir kanıt olarak gösterdiklerini anımsadım. Antik çağlardan bu güne yanardağlar üzerine sayısız söylence anlatılmıştı. O zamanlar yanardağların öfkesini dindirmek için çiçekler atılır ve bakire kızlar kurban edilirmiş.

Papazın anlattıklarına bakılırsa, bu patlamadan altı gün önce patlamanın olduğu bölgede denizin renginin açık yeşile dönüştüğünü gözlemlemişti. Denizin yeşile dönüşmesi deniz yatağında oluşan yarıktan dışarı çıkmaya çalışan magmanın açık bir belirtisiydi ve sülfürlü gazlar deniz suyuna karışıyordu.

Ateşlerin çıkmasını izleyen iki gün içinde deniz artan bir biçimde yandı, toprağın sarsıntısı giderek arttı ve balıkçıların anlattıklarına bakılırsa denizin yüzeyi sünger taşlarıyla kaplandı.

Bütün bunlar bir yana pazar günü yaşadığımız korku müthişti. Adaya gelişimin dördüncü günüydü. Bu tarihin yazabileceği en korkunç gündü. Deniz tehdit eden bir biçimde alt üst oldu, toprak homurdadı ve hava bir ateşe dönüştü. Derinlerden gelen kalın bir sülfür tabakası topraktan dışarı çıktı ve siyah bulutlar halinde üstümüzde asılı kaldı. Birdenbire sülfür bulutları yanmaya başladı, havada şimşekler çaktı ve bulutlar gözlerimizin önünde garip şekillere büründü; uçan yılanlar, parlayan mızraklar, dönen meşaleler gibi. Yeryüzünün bu korkutucu görüntüleri hepimizin gizli yazgısını açığa vuruyordu. Her an yok olabilecek bir kara parçasının üzerindeydim, pencerenin kıyısında bu büyüleyici biçimleri izlerken onlarla aramdaki aşilamaz uzaklığın bilincine vardım. İlk başlarda bu garip karışıklık, burada sözünü ettiğim kadar derin ve açık seçik görünmedi gözüme. Bu korkunç güzellik de geçiciydi, tıpkı bizim ölümlü olduğumuz gibi. Aramızdaki en önemli ayrım şuydu; insanoğlu evrenin umurunda değildi, ateşin gökyüzüne çizdiği bu biçimler, bütün bu çılgıncasına koşturan şiddet bulutları yalnızca kendisi için vardı.

Bütün gün boyunca bulutlar alçakta asılı kaldı ve ada sürekli sallandı. Sanırım bu korkunç doğa çatışmasının sesleri çok uzaklardan duyulabilirdi. Kimi zaman antik Yunan tanrılarının aralarında çatıştıklarını düşündüm.

Bu adadan ayrılıp ayrılamayacağımı bilmiyorum ve hiçbir şey ummuyorum. Geride bıraktığım bir ülkem yoktu, bu gerçeği ancak şimdi anlayabiliyordum.

O gün akşama doğru papaz bana, coğrafyacı Amaseia'lı Strabon'un bir kitabını getirdi. Üzerinde bulunduğumuz bu küçük adayla ilgili şunları yazmıştı;

“Ege Denizi içinde, Thera ve Therasia adaları arasında, ortalarda bir yerde denizden ateşler fışkırdı ve dört gün boyunca o kadar sürdü ki bütün deniz kaynadı ve ateşler bir adayı ortaya çıkardı. Bu yanan kütlelerden oluşan ada yavaş yavaş adeta kaldiraçlarla yükseltildi.”

Strabon, küçük adaları yükselten ateşin, büyük adaları, gide rek kıtaları bile yükseltebileceğini yazmaktaydı. Birkaç günde bir ada ortaya çıkabildiğine göre, kısa zamanda bir kıtanın da ortaya çıkmasını olanaksız saymanın mantığa sığmayacağını yazıyor,

Eflatun'un anlattığı Atlantis adasının bir gecede battığı hikâyesine inandığı için, filozof ve doğa bilimci olan hocası Poseidonios'u haklı buluyordu.

Papaz, yazgımın uğursuzluğuna directmemi anlayamadığını söyledi. Belki de haklıydı, beni zorladıkları bu gemi yolculuğunun bir anda ölümcül bir bekleyişe dönüşmesine yazgıdan başka ne ad verilebilirdi.

Bana bu adadan ayrılmanın bir yolu bulunabilir gibi geliyor, ama bunun için her şeyden önce hastalığımı yenerek güçlenmem gerekiyor. Yoksa giderek umutsuzluğa kapılıyorum, bana yanardağın bu korkunç öfkesi hiç dinmeyecek gibi geliyor. Papaz, ne olup bittiğini görmek için pencereye gidişime ve yatakta yazı yazmama kızıyor, ben de ona yakalanmamaya çalışıyorum. Her akşam güneşin batışını seyrediyor, yanardağın yeniden uyuyacağı anı bekliyorum.

Bu saçma sapan ada üstüne yazdığım her şey içimi acımasız bir sıkıntıyla kaplıyor. Yazdığım bütün bu sayfalar ne işe yarayacak bilmiyorum, başlangıçtaki amacım açıklanamayan bazı olayları, yaşadığım bu tuhaf serüveni anlatmaktı, korkarım sonuçta bir iç dökmeye dönüştü. Kısacası karşılaştığım kimi güçlükler bu anlatıyı istediğim bir biçimde sürdürmemi engelliyor.

Papaz bana olup bitenleri anlattı. Heybelerde veya çekmecelerdeki altın ve gümüş eşyalarla, parlatılmış ve gümüşlenmiş bütün değerli eşyalar kararmıştı. Kiliselerdeki kutsal kapların görünümünü değiştirmişti, oysa bu kapların her birinin üstü sıkıca örtülüydü. İkonlar kararmış, asıl renklerini ancak şarap ve sirkeyle temizlendiklerinde kazanmıştı. Papaz üzüntüyle başını sallıyor, gümüş eşyaların da yağ ve sıcak külle ovulduğunda eski renklerine kavuştuklarını söylüyordu.

Akşama doğru, ateşim artmıştı ve uykumda bana geleceğimle ilgili açık bir uyarı gibi gelen bir düşünce gördüm.

Büyük bir kalabalık bağrıışarak denize bakıyordu. Ortadaki kraterin giderek yükseldiğini gördüm ama henüz hiçbir patlama yoktu. Krater yükselerek koskocaman bir dağ görünümünü aldı. Birden deniz kıyısında olduğumu ayımsadım. Belki de krater yükselirken, ayaklarımın altında yeryüzü, denize doğru alçalmıştı, çünkü yerimden hemen hiç kımıldamamıştım. Kimileri sandalla-

ra binmemiz gerektiğini söylediler, aralarında tanıdığım insanlar da vardı ama deniz sanki kaynıyordu. Yeniden yukarıya tırmanıp adanın arka kıyısına ulaşmayı düşünüyordum. Birden kıyı tü-müyle ıssızlaştı. Düş sürüyordu; güneş bulutun ardına girmiş-ti, o zaman kendimi uçsuz bucaksız kül rengi bir sahilde buldum. Denizden ölümcül dalgaların geldiğini görerek yamaca doğru koştum. Biraz önümde kayalara tırmanan bir başkası vardı, be-yazlar içindeydi. Yeni bir kraterin açıldığını, alevler içinde kız-gın ve yoğun bir sıvının tam karşımızdan bize doğru yaklaştığını gördüm ve elimde olmadan bağırdım.

Önümde yürüyen adam durdu, benden yana döndü, çok yaş-lydı, yıllar önce bir salgın hastalık sırasında ölen babamı andır-ıyordu yüzü. Kendisinin bir bilge olduğunu, yanardağı bizlerin içindeki sağır bir korkunun uyandırdığını, ölümsüzlüğün gizini bildiğini ve ona güvenebileceğimi söyledi. Kollarını akan lavları durdurmak ister gibi iki yana açtı ama onu birden gözden yitir-dim. Sonra bütün bedenimin baştan aşağı yandığını duydum.

Bu düş öylesine gerçektir ki uyandıgımda ocakta sönmek üze-re olan ateşin ışığıyla aydınlanan odamda olduğumu görerek şa-şırdım. Düş içimi anlatılması güç bir yalnızlık duygusuyla dol-durmuştu.

Uyanır uyanmaz düşü anlattığım papaz, bunun yazgımla il-gili açık bir belirti sayılabileceğini söyledi. Düşleri yorumlamak için hiçbir genel kural yoktu. Papaza göre düşler, zaman ve kişiye göre değiştikleri için tam olarak yorumlanmaları olanaksızdı. Ba-na gelince, böyle bir düşün, tanrılar ve kutsal ruhlar tarafından bir düzene uygun biçimde, bana esinlendiğini hiç düşünmedim.

Kendimi biraz olsun toparlayabilmişim. Kısa yürüyüşler yapıyor, adayı keşfetmeye çalışıyordum. Değişik bir adaydı, tanı-dığım başka adalara oranla daha sert ve korkutucu, ama bu vahşi görüntüsü içinde hepsinden çok daha güzeldi.

Adalılar yıkılan evleri onarmaya çalışıyorlardı. Onlara yar-dımcı olmaya çalıştım, yeteri kadar iyileşmişim. Ne yazık ki yeni patlamalar birbirini izliyor, ayakta sağlam bir ev bırakmı-yordu. Birçoklarımızın gözlemlediği gibi büyük bir gök gürültü-sünü andıran sestten sonra derinlerden gelen yalaz göğe büyük taşlar fırlattı. Bu taşlardan kimileri çok uzaklara düştü. Yanar-

dağdan yağan taşların altında yürümeye çalıştık. İçimizden kimileri yaralandı. Tarlalardan birinde toprağın derinliklerinden gelen ve kırk adamın birlikte kaldıramayacağı büyüklükte bir taş gördük.

Adalıların birçoğu tozdan dolayı birkaç gün görmez oldu. Gözleri ağrıdı. Gece ve gündüz acı çektiler. Yaklaşık elliye yakın insan ve binlerce hayvan cehennemin bu ziyaretinden dolayı zehirli gazlardan boğularak öldüler. Küller Batı Anadolu'ya kadar ulaşmış olmalıydı. Palatia'daki henüz hasadı yapılmamış üzümler kül altında kaldı. Kül beyaz bir pudra gibiydi.

Küçük bir tekneyi adanın açıklarında demirlemiş, esen rüzgârla hafifçe salınırken görmüştüm. Balıkçıların teknesi olsa gerek, diye düşünmüştüm, çünkü her sabah balık avlamak üzere çıkıp akşama doğru geri dönerlerdi. Daha sonra balıkçı teknelerinin yakaladıkları balıklarla birlikte döndüklerini öğrenince bu yabancı teknenin gizini çözmeye karar verdik.

Nemli akşamda sıkıntılı sıkıntılı uzakta görünen tekneye doğru kürek çekiyorduk. Çarşaf gibi dümdüz ve durgun deniz, kaçışan balık sürüleriyle ya da arada bir esen rüzgârla dalgalanıyordu. İlk kez kim gördü, bilmiyorum, bir parçası su yüzeyinin üzerindeydi, koca bir parça yanmış kütüğe benzer tuhaf bir nesne. Tekne boştu, tahtaları yer yer kararmıştı, içindekilerin hepsi yanarak ya da dumandan ölmüş olmalıydı.

Ertesi gün, bu acı olayı bir yenisi izledi. Kayıkları buğdayla dolu olan dokuz tane zavallı denizci Amorgos'tan dönerken kayboldular. Üç gün sonra balıkçılar, kömüre dönüşmüş gövdelerini ve denizde salınıp duran teknelerini buldular.

Adada ne zamana dek kalacağım belli değildi. Son sarsıntılarla eski kilise daha bir harabeye dönmüştü. Pencerelerinden rüzgârın girdiği, duvarları çatlak odada daha fazla kalamazdım. Sonunda yıkıntı bir ev, daha doğrusu küçük bir kulübe buldum kendime. Bu kulübenin kimi eklentilerini değiştirip kendime bir yer yapmayı düşündüm. Kulübe bir tepenin üzerinde ve tepe patikanın oldukça uzağında kalıyor; buraya ancak, bağbozumunda, üzüm toplayan köylüler gelebilir. Tepenin tam ortasında, eskiden denizde bir korsan gemisi görüldüğünü haber vermek için kullanılan bir çan var. Buradan adanın neredeyse tümü, vahşi, dura-

ğan ve soluk kıvrımları rahatlıkla görülebilir. Kulübenin önündeki bir zeytin ağacı avluyu gölgeliyor. Avlunun biraz aşağılarında eski bir kuyu var. Kullandığım sarnıç suyunu eski bir kovayla buradan taşıyorum.

Denize ve yanardağa tepeden bakan şu yıkıntı evin avlusundaki eski masada yazarken tek arzum başka çağların belleğine ulaşabilmek. Belki yanılıyorum, belki de boşuna bir çaba olacak bu, sonunda ada bir kez daha sulara gömülecek ama yine de denemeye değer.

Zeytin ağacının dalları arasından dökülen gün ışığının gölgelediği avlu, denizin üstünü saran toz bulutu ve yanardağdan tüten yoğun duman; arkamda bütiin bu doğayla uyum içinde güneşin altında kavrulan yarı yıkık ev: Ayakta kalan kısmı büyüğe tek bir odadan oluşuyor, eski bir dolap, köşede tahtadan yapılmış üstü samanla örtülü bir yatak, tepesi yıkılmış bacasına karşın yemek pişirebildiğim, gecelerimi aydınlatan bir ocak, bir tencere ve iyiliksever papazın armağanı olan bir çaydanlık.

Adaya ayak bastığımdan beri üç haftadan fazla bir zaman geçmişti. Sağlığımı yeniden kazanmıştım. O gün kayalıkların kıyısında balık tutmuş, öğleye doğru eve dönmüştüm. Öğleden sonra adada iki küçük yer sarsıntısı oldu. Ancak kimse bunları umursamadı. Bu esnada sanki denizin derinliklerinden koyların tabanı yükselmeye başladı ve deniz yüzeyinden dışarı çıkmak istedi. Gerçek ne olursa olsun o sabah koyda deniz tabanının yükseldiğini gözlemleyen denizciler gördüklerinin bir gece önceden kalan bir gemi enkazı olduğunu sandılar. Böylece sandallarına binerek bu gemiden kalanları almak üzere yola koyuldular ancak karşılaştıkları bir gemi değil kayalardı. Balıkçılar korkarak hızla limana dönerek gördükleri bu garip görünümü diğerlerine anlatırlar.

Üç gün sonra korkusuz birkaç adalı bu yeni küçük adacığa yaklaşıp üzerine çıktılar. Balıkçılar birdenbire kayaların devindiğini ve üzerinde durdukları yerin titrediğini duydular. Korkarak hemen adacığı terkettiler. Bu olay hiç de küçük bir deprem değildi. Birkaç gün sonra adacık on iki metre genişliğe ve altı metre yüksekliğe ulaştı.

Her ne olursa olsun ada ne sürekli ne de orantılı olarak bü-

yümedi; çoğu kez bir bölümü suya batarken, aynı zamanda başka bir bölümü su üstünde belirecek ve genişleyecekti. Bir gün adacığın ortasından birdenbire büyük bir kaya çıktı ve on beş metre yüksekliğe ulaştı. Bu kayayı dört gün boyunca dikkatle gözlemledim. Aniden kaya bir kez daha denizin derinliklerine battı ve gözden kayboldu. Bunun dışında başka kayalar da suya batıyor, birkaç gün boyunca gözden kaybolduktan sonra tekrar yüzeye çıkıyor ve kendilerine değişmez bir yer ediniyordu. Bütün bu oluşumlar Mikri Kamenî'yi köklerine dek sarstı ve ilk kez doruğunda derin bir yarık oluştu.

Bu süre içinde koydaki deniz renkten renge giriyordu: parlak yeşilden kırmızıya daha sonra açık sarıya. Denizin derinliklerinden insanı boğan bir koku salınıyordu.

Bağbozumu başlamıştı. Kulübenin bulunduğu tepeden asmaların oluşturduğu bu halıyı rahatlıkla izleyebiliyordum. Köylüler neredeyse daha gün doğmadan uyanıp gün batana dek çalışıyorlardı. Akşamları, ada sakinlerini, katırlarının başında, yorgun argın evlerine dönerken görüyordum. Çoğu yerde bağlar küll altında kalmıştı.

Kulübeye gitmek için bağların tam ortasından geçen bir yol boyunca yürümem, sonra ufak bir tepeceğin sırtını izleyen dar bir patikayı aşmam gerekiyordu. Bir akşam, adaya ilk ayak bastığımda bana lanetler savuran genç kadına rastladım. Yüzünü görmekte güçlük çekiyordum, asmalar öylesine sıkı. Beni gördüğüne şaşırmış ve utanmış gibi davrandı. Asmaların arasından bana bakıyordu.

Ona rastladığıma sevinmiştim, bodur bitkilerin arasından, hiç konuşmadan bir süre birlikte yürüdük. Birbirimizin dilini anlamıyorduk, ama onu yürekten bağışladığımı anlamıştı.

Deniz bugün yine korkunçtu: yüksekçe bir yerden baktığımda gördüğüm beni dehşete düşürdü; kaban dalgalar sanki adayı yutmak istiyordu.

Çoğu geceler ocağın yanındaki tahta masaya oturur, rüzgârın uğultusunu dinleyerek yazdıklarımı bitirmeye çabalırdım. O gece de böyle yaptım, uzun bir süre durmaksızın yazdım ve bütün gece boyunca dalgaların uğultusu kesilmedi. Yatmadan önce, sanırım şafağa az bir zaman kalmıştı, evin önündeki avluda bir

süre dikilip, aşağıda çok uzaklarda yanardağı saran belirsiz beyazlıktaki köpükleri ve bütün olup bitenlere ilgisiz yıldızlarla dolu dingin gökyüzünü izledim.

İki ay kadar sonra bu yeni adacıktan duman çıktığını gördük. Ancak duman adacığın görülebilen bir yerinden çıkmıyordu. Fakat birbiri ardı sıra yer alan birkaç siyah kayadan çıkan dumanın olduğu yerde deniz sanki dipsizdi. Bu kayalar iki ayrı ada oluşturdular. Bunlardan bir tanesinin adına Aspronisi, –Beyaz ada– ötekinin adına ise Mavronisi, –Siyah ada– dedik. Bu adlar adalara renklerinden ötürü verilmişti. Ancak kısa bir süre sonra tam ortasında siyah kayalar olmak üzere bu iki ada birleşti. Sürekli olarak koyu beyaz bir duman adacığın ortasından yayıldı.

İki gün kuşkulu bir bekleyişle geçti. Geç vakit eve döndüğüm o karanlık gecede bu dumanların ortasından ateş fışkırdığını gözlemledim. Skaros'taki adalılar paniğe kapıldılar.

Skarosluların evleri yıkılmadı ancak adadaki kale yer aldığı yamaçta asılı kaldı. Ateşin ne zaman hangi yerleşim yerini etkileyeceği belirsizdi; adalılar alevlerin kendilerini silip süpüreceği anı beklediler. Skaroslular kaleyi terketmeyi kararlaştırdılar ve eşyalarını yanlarına alarak, bir başka adaya veya Santorini'nin bir başka köşesine gittiler. Böylece ilk kez bu adadan ayrılabilceğimi anladım, ama nereye gidecektim. Sanırım yanardağın patlamalarına da, adaya da alışmıştım.

Vergi toplamak için adada bulunan Türkler korku içinde kaldılar, artık adanın yok olacağını söylediler. Cehennem ateşi hepimizi yok edecekti. Fışkıran ateşin karşısında kendileri duaya başladıkları gibi öteki insanları da tanrıya dua etmeye ve çocukları caddelerde koşarak, 'tanrım bize acı' diye bağırmaya zorladılar. Onlara göre, büyükler gibi tanrı karşısında günahkâr olmayan ve saflıklarını koruyan çocukların duaları tanrının gazabını önleyebilirdi.

Ancak yine de yanardağın ateşi belirtmeye degecek düzeyde değildi. Mavronisi'nin bir noktasından ateş çıkıyor ve bu aslında gündüz vakti görülmüyordu.

Aspronisi sakin görünüyordu. Ne duman vardı ne ateş. Fakat diğeri, yani Mavronisi sürekli büyüyordu. Her gün büyük

kayaların yüzeye çıktığı görüliüyordu. Ada bazen genişliyor bazen damlıyordu. Kayalar kimi kez adayla bütünleşiyor kimi kez de adanın uzağında ortaya çıkıyordu. Bir ay geçmedi ki dört tane küçük Mavronisi oluştu ve birdenbire bunlar tek bir kütle halinde birleşti.

Hiç unutmuyorum, sıcak bir gündü, evin önünde oturuyordum. Birden arıların vızıltılarını, kuşların ötüşünü duydum. Bu gerçekten hiç alışılmadık bir şeydi, işte o zaman patlamaların bir süre için kesildiğini anladım. Ne yazık ki, yanardağın kendisini unutturduğu bu birkaç gün hiç de huzurlu geçmedi.

Birkaç gündür hava oldukça bulutluydu. Bu denizlerde pek rastlanmayan, kapalı ve sıkıntılı günlerdi bunlar.

Bir gece ufacak kulübeyi temellerinden sarsan, yıkık bölümlerden içeriye akan bir fırtınayla uyandım, avludaki zeytin ağacının dalları kırılacakmış gibi gerilip amansız bir adalar denizi rüzgârında çırpınıyordu. Girit yönünde denizin üzerinde bir şimşek çaktı. Çok uzaklardan insanı ürküten gök gürültüleri duyuldu.

Öyle günler oldu papazlarla balıkçılar dışında kimseyi görmedim. Balıkçılar gerçekten çok iyi insanlardı, arasına ellerinde armağanlarla beni yoklamaya geliyorlardı. Öğlenleri yemek pişiriyordum; bunun için çalı çırpı toplayıp ocağı yakmam gerekiyordu.

Duman gün geçtikçe giderek kalınlaştı ve hava rüzgârsız olduğundan dolayı o kadar yükseğe ulaştı ki Girit, Naksos ve diğer uzak adalardan görülebilir oldu. Geceleri bir ateş sütunu oluşuyor ve deniz üzerinde bazı noktalarda kırmızımsı, bazı noktalarda sarımsı köpükler yüzüyordu. Duman bulutları bir araya gelerek Santorini'nin tümünü aniden kapladı. Adalılar boğulduklarını sandılar, soluyabilmek için ölesiye bir uğraş verdiler. Korkunç koldan kaçınmak için tütsüler ve sokaklarda ateşler yakıldı. Ancak dumanın etkinliği iki gün sürdü. Güçlü bir rüzgâr çıktı, dumanı dağıttı, aynı zamanda bağların üzerinden geçerek henüz toplanmamış üzümler varsa hepsini yaktı. Gümüş ve bakır eşyalar renk değiştirdi, matlaştı ve insanlar migren ağrıları çekip kustular. Beyaz adacık birdenbire üç metre çöktü.

Dumanların ortasından fışkıran ateşi gözlemlediğim gecedan sonra yaklaşık on gün geçmişti. Deniz siyah adadan dokuz

ve on sekiz metre uzaklıkta iki yuvarlak noktada çalkalanmaya başladı. Bu noktalarda su ateşin üstündeki bir yağ gibi yanmaya başladı. Kaynama günlerce sürdü ve gece gündüz kıyıya ölü balıklar vurdu.

Korkulu bir bekleyişle geçen bir haftanın sonunda, güzel bir gün, sanki birçok top aynı anda ateşlenmiş gibi uzaktan sesler duyuldu. Biraz sonra batık ateş ocağından iki yalaz havanın yükseklıklarına doğru fıskırdı.

Aradan üç hafta geçmişti, ekim ayının sonlarıydı, adacık ateş fıskırtmaya başladı ve adanın etrafındaki su duman oluştu-rarak köpüklenerek kaynadı. Deniz korkunç şekilde kokan kırmızımsı bir köpükle kaplandı. Artık alıştığımız korkunç gürültülerden sonra her gece denizin derinliklerinden ateş yalazlarının çıktığı görülmüyordu. Yalazlar milyonlarca ışıkla gökyüzüne fıskırıyor ve bir yıldız yağmuru gibi adanın üstüne düşüyordu. Yalazlar sona erdikten sonra adalılar büyük bir şaşkınlığa uğratan bir başka garip olgu ortaya çıktı. Yalazların havada asılı kalması sırasında ateşin ortasından bir dil ayrıldı ve Skaros kalesinin üstünde bir süre asılı kaldı. Bu şeytani olay karşısında adalılardan ağzı açık kaldı. Ateş dili daha da yükseğe çıkarak bulutlar arasında yok oldu.

Sonunda iki ada birleşerek sert tek bir kütleyle dönüştü. Duman ve ateş kimi kez gök gürültüsünü, kimi kez de hayvanların bağirtısını andıran vahşi ısıklarla adadaki kraterlerden çıktı. Dört gün sonra deniz altındaki etkinlik durdu. Sadece zaman zaman ateşli silahların çıkardığı sese benzer gürültüler duyuldu. Her bir kraterden arada sırada büyük taşlar fırladı. Dumandan oluşan bulutlar küçük hortumlara dönüştü ve adaya sonu gelmez bir kül yağmuru düştü.

Kasım başlarında bir kez daha patlamalar güçlendi. Kraterlerden çıkan büyük taşlar korkutucu sesler çıkararak havada çarpıştı. Kaya parçacıkları Santorini'ye ve denize düştü. Mikri Kameni bu bitmez tükenmez taş parçacıklarıyla kaplandı ve geceleri parladı.

İşte o gecelerden birinde gördüğüm düş yinelendi, ben de evin önüne çıkarak tanyeri ağarana dek oturdum ve bu düşün ne anlama gelebileceğini düşündüm. Ne yapmam gerektiğini bilmi-

yordum. Günler günleri izliyor, geceleri de o korkunç düş karanlık yüzünü gösteriyordu.

Talmud Hahamları, kimi düşlerin 'kehanet' özelliği taşıyabileceklerini düşünüyorlardı. Haham Jochanan şöyle diyordu: "Üç türlü düş daha sonra gerçeğe dönüşebilir. Bunlar: sabah düşleri, bir arkadaşınızın size ilişkin gördüğü düşler ve uyku sırasında yorumlanan düşler. Kimileri, yinelenen bir düşün gerçekleşeceğini de söylerler."

Tuhaf olanı bu koşullardan birkaçı benim durumuma uyuyordu.

Kasım ayının ortalarında Mikri Kameni birdenbire aydınlıklar içinde kaldı. Aniden ufuğun bir ucundan diğer ucuna uzanan üç şimşek çaktı. Yeni ada derinliklerinden sarsıldı ve bir yanından öteki yanına dek sallandı. Kraterlerden bir tanesi çöktü ve büyük taş parçacıkları yaklaşık üç mil kadar uzaklığa fırladı.

Yeni sarsıntılara kadar dört sakın gün geçti. Patlamalar o kadar sürekli ve yüksekti ki karşı karşıya iki insan bağırarak konuştuğunda karşısındakinin ne söylediğini duyamıyordu. İnsanlar panik halinde kiliselere sığındılar. Skaros'un taşlarının yerinden oynadığı ve evlerin kapılarının kendiliğinden büyük bir sesle açıldığı görülmüyordu.

Yer sarsıntıları kesilmek bilmedi. En kısa zamanda adadan ayrılmam gerektiğini düşündüm, denizin tehlikelerini bile kabul lenebildim. Yolumu seçmiş değildim, ama bana öyle geliyordu ki, uzağa, en uzağa götürecek olanı seve seve yeğlerdim. Yazdıklarına gelince sanırım saklamaları için papazlara teslim edebilirim.

Sonra birden her şey değişti. Yalnızca patlamalar kesilmekle kalmadı, hiç beklemediğim bir başka gelişme daha oldu.

Gecenin geç bir vakti, ay ışığının aydınlattığı kayalıklara tepeden bakarak otururken, yamacın aşağılarından evin bulunduğu yere doğru yaklaşan ayak seslerini duydum.

Birazdan evden yansıyan ışıktaki ürkek yüzü belirdi. Konuşacak hiçbir şey yoktu, insan sanki gecenin o ürkütücü sessizliğine dokunabiliyordu. Sonra yavaşça hemen hiç konuşmadan soyunmaya başladı. Yarı karanlıkta ince gövdesinin kıvrımlarını izledim ve bekledim. Birbirimize coşkuyla sarıldık, artık devinim sözcüklerin yerini almıştı.

Bir d  ş gibi ydi, sonra yeniden uyuyakalmıştım; uzaktan gelen patlamalarla sıçrayarak uyandığımda yanımda yoktu, mum eriyip akmış ve s  nm  şt  .

Sonraki g  nler yine geldi. Dar patıkayı tırmanır,   ğ  nlukla da elinde, benim i  in getirdiği bir armağan olurdu; bir testi şa-rap, irice bir balık, ya da k     k bir   ıkına sardığı taze yumurtalar. Ger  ek adını hi  bir zaman sormadım. Gelecekten haber verme ye-teneğinin bulunduğuna inandığım i  in ona Sibylla adını vermiş-tim.

Bir akşam Sibylla, adadan ayrılmayı d  ş  n  p d  ş  nmediği-mi sordu. Ona yalan s  yledim. "Buradan ayrılmayı hi   istemiyo-rum," dedim, "ama d  nmem gerek."

"Ni  in?" diye sordu, beni bir bekleyen mi vardı, sonra bana sarıldı ve hi  bir zaman o adadan ayrılamayacağımı anladım. O gece ilk kez, bu adada bulunmak ve yanı başımda uzanan o g  zel bedenle birlikte uykuya dalmak bana d  nyanın en doğal şeyi gibi geldi.

Birka   ay boyunca patlamalar t  m  yle durmadı. Hi   bekle-mediğim bir anda yanardağın etkinliği yeniden artttı. Dağ b  -y  kl  ğ  ndeki kayalar kraterden fışkırdı, ada sarsıldı ve deniz al-tından gelen sesler y  rekleri korkuyla doldurdu, deniz kaynadı, her iki dakikada bir patlama oluyordu. Artık ilk kez g  nd  z vakti de ateş g  r  lebiliyordu. Bu cehennem aylarca s  rd  . Ateşten bir iblis sanki y  reklerimize   l  m korkusunu   fliyordu. Yeni ada ge-nişledi ve s  rekli y  kseldi. B  y  k kraterden lavlar   ıktı. Sonunda her şey s  k  nete erdi.

İşte o zaman, artık yazmayı s  r  d  rmek i  in hi  bir nedenin kalmadığını anladım. Artık yolculuk bitmişti. Sibylla, akşam ye-meği i  in ocağın başına     mişt  .   tırdayan odunlar insanın i  ini huzurla dolduruyordu. Sibylla, elinde ateşi canlandırmak i  in kullandığı k  r  k, doğruldu ve bana sevgiyle baktı. İnsanın gereksinimlerini karşılayan ve onu doyuran birisinin olması ne g  zel bir şeydi.

Kapının   n  ne   ıktım. Yavaş, ama   ok yavaş     mekte olan akşam artık ne denli yatışmış ve serindi. şarabın tadı ne hoştu. Mor bulutlar batan g  neşi par  alıyordu.

Kitabı yutarcasına okuyup, –buraya aldığım yalnızca kısa bir bölümdü– başucu lambasını söndürdüğümde neredeyse gün ağarmak üzereydi. Değil mi ki korkularımız fazla değişmemiştir, düşlerimizin de aradan geçen yüzyıllara karşın fazla değişmemesinde şaşılacak bir yan yoktu. Üstelik yalnız korkular değil, bütün eski barbarlıkların izleri de belleklerden kolayca silinmiyor, öyle ya da böyle gizemsel birtakım biçimlere dönüşerek kuşaktan kuşağa geçiyordu.

Bu ilginç kitabı bitirdikten sonra, çok eskilerin ancak tasarlanabileceğini düşündüm, geçmişe ancak dilsel bir yaklaşım yapabiliydik. Sonra binlerce yıl önceki patlamayı tasarlamaya çalıştım.

Balkona çıkıp hızla aydınlanan denizi ve büyüyen bir karaltı olarak yanardağı seyrettim. Adanın bu kıyısında, nereden bakarsanız bakın yanardağ hemen her pencereden görülebiliyordu. Bu dingin görüntüye, bu sessiz karaltıya korkuyla bakıyordum. Geçmişte yaşanmış görüntüler bugünün sessiz gerçeğiyle iç içe geçiyordu. Yeniden odama girip, yatağa uzandığımda uyuyamayacağımı biliyordum, sanırım düş görmek beni korkutuyordu. Uyumadan önce bir süre okuduklarımı ve Yeorgios’un bunları okumam konusunda ısrar etmesinin ardında yatan nedeni düşündüm; aşağılardan bir geminin kısa boğuk düdüğü sesi geldi, sonra karanlık, sessizlik ve uyku...

35

O akşam villaya uğradığımda Yeorgios’un geniş taraçasının bir köşesinde Eva’yla birlikte yemek yediğini gördüm; Yeorgios bol bir gömlekle krem rengi bir pantolon giymişti, Eva’ya gelince Antik Yunan giysilerine benzeyen beyaz bir elbisesi, ayağında deri sandaletleri vardı. Belindeki uzun bir kuşakla, giysisinin ince kumaşı göğüslerinin ve ince belinin üstünde gerilmişti. Üzerindeki giysi her devinişinde yumuşak bir ses çıkarıyordu.

“Lütfen oturun,” dedi Yeorgios.

Daha önce yemek yemiştım ama Yeorgios’un nazik daveti

üzerine şarap içerken onlara eşlik etmeyi büyük bir hoşnutlukla kabul ettim.

Çok aşağılardaki denizin pürüzsüz yüzünü kırıştıran ılık bir rüzgâr esiyordu karşıdaki Thirasia adasından. Terasın kıyısında bir süre sessizce oturup bardaklarımızdaki şarabı yudumladık.

Güneş neredeyse batmak üzereydi. Yeorgios bütün bu güzelliğe kanıksamışlığın getirdiği bir bıkkınlıkla şöyle bir baktıktan sonra yeniden bana döndü.

“Ne tuhaf değil mi? İnsan her şeye alışıyor ve sıkılıyor.”

Ayağa kalkıp terasın öbür ucuna dek yürüdü ve bir süre denize baktı. Yanımıza dönüp sigarasını yaktığı sırada yaklaşan ayak seslerini duyduk. Yeorgios adamı sevinçle karşıladı, sanki sıkıntısına bir çözüm bulabilecek tek kişi oymuş gibi. Eva’nın pansiyonda görüştüğü uzun boylu, kıvrak adamdı bu. Yeorgios adamı benimle tanıştırtırken adının Leonidas Seretis olduğunu söyledi.

Denizin üstünde hafifçe solan güneş, tараçada bulunan hemen her nesnenin gölgesini uzattı, sonra yanardağın alacakaranlığının denizinkiyile birleşip erimesini sağladı, akşam olmuştu.

Çok uzaktan, villanın içinde bir yerden çalan telefonun sesi, belli belirsiz duyuluyordu. Hizmetçi gelerek Yeorgios’a telefondan istendiğini haber verdi. Yeorgios içkisini korkuluğun üstüne koydu ve villaya doğru uzaklaştı.

Ay ışığında ağaçlar parılıyordu, rüzgârın kırıştırdığı denizde göz alıcı yakamozlar. Uzun bir mumun titrek alevi masamızın üzerinde parlıyor, yüzlerimize gizemsel bir anlatım veriyordu.

Bir süre sonra Yeorgios yanımıza döndü. Masaya ve ceplerine bir süre bakınarak çakmağını arandı. Boşalan kadehini ağzına kadar kırmızı şarapla doldurdu. Sonra rengini görmek ister gibi kadehini havaya kaldırdı ama terasta bu iş için yeterli ışık yoktu.

Bir ara Yeorgios eğilerek Leonidas’ın kulağına bir şeyler fısıldadı. Leonidas başını salladı, dalgın ve uzaktı.

Hava biraz serinlemişti, Yeorgios içeriye girmeyi önerdi.

Ayağa kalktığımızda Leonidas özür dileyerek gitmesi gerektiğini söyledi.

Yeorgios bir açıklama yapması gerekiyormuş gibi, "Leonidas'ın hep bir işi çıkar," dedi. Leonidas bana döndü, kibarca, "sanırım kusuruma bakmazsınız değil mi?" diye mırıldandı, ama bir an önce gitmek için sabırsızlandığı belliydi. Sonra fısıldar gibi bir sesle, "Hoşçakalın," dedi ve aceleyle karanlığın içinde kayboldu.

Hizmetçi şömineyi yakmıştı, ateş çıtırdayarak yanıyor, sessiz salonun duvarlarında insanı tümüyle yatıştıran titrek kırmızımsı ışıklar ve hafif soluk gölgeler oluşturuordu.

"Okumam için verdiğiniz kitap doğrusu beni şaşırttı," diye konuşmaya başladım. "Oldukça ilginç, doğrusu nasıl yorumlayacağımı bilemiyorum. Bu metni okurken, geçmişte insanların, yavaş tekneleriyle Akdeniz'i olduğundan daha geniş sandıklarını düşündüm. Oysa günümüzde hızlı gemiler ve hatta uçaklar onu gerçek boyutlarına indirdi."

Yeorgios gülümseyerek beni dinliyordu. Metindeki düşün benimkiyle olan benzerliğinden söz etmemem onu düş kırıklığına uğratmıştı ama anlamazlıktan geldim.

"Sorun yalnızca bir boyut sorunu olmasa gerek," dedi Yeorgios. "Bilirsiniz, insan çocukluğunun geçtiği yerlere döndüğü zaman düş kırıklığına uğrar. Çocukluğunun altın çağının ve hayallerinin o geniş dünyasının iki üç daracık sokağa, bir iki ufacık odaya nasıl sığdığını bir türlü anlayamaz. Bizim dizlerimize zor gelen bir dalga, ufacık bir çocuğu önüne katıp sürükleyebilir, evet burası doğru. Ama bana sorarsanız yalnızca bir boyut sorunu değildir bu, bir düş kurma sorunudur. Deneyim ve yaşanmışlık her şeyi eskitiyor, çağdaş bilim düş kuracak bir alan bırakmıyor bize. Bir öngörü çağına giriyoruz, her şey bildik ve sıkıcı. Öte yandan evren üzerine bildiklerimizin ne denli sınırlı olduğunu bir düşünün. İnsan ilişkilerinin çözümüne gelince, sanırım bu matematiksel bir çözüm olamayacağı için bizi evrenle ilgili sorunlardan çok daha fazla uğraştıracak. Biliyor musunuz ne düşünüyorum. Düşlerin sonu geldi. Bilimkurgu bile can çekiyor dostum. Canlıların oluşabileceği değerler belli, bu değerlerin

dışında evren gözlemcisi olmayan bir güzellik. Sonuçta düşlerin de belirlendiği sınırlar var.”

Yorulmuş gibi sustu. Bir süre ikimiz de konuşmadık. Sonunda *düş* konusundan söz etmek için gerekli cesareti kendimde bulabildim.

“Düşler arasındaki benzerlik korkutucu.”

Yeorgios’un konuşmanın başından beri bunu bekliyormuş gibi gözleri parladı ama kendini çabuk topladı ve neredeyse sakin denebilecek bir sesle: “Bütün bunları nasıl açıklayacağımı bilemiyorum,” dedi.

“Belki de korkularımız fazla değişmediği için düşlerimiz aynı,” dedim. “Peki düşler yorumlanabilir mi?”

“Günümüz insanının düşler üzerine olan bilgisi, geçmiş yüzyıllara göre pek de fazla değil,” dedi Yeorgios. “Doğal olarak bu durum, konusu insan olan öteki bilim dalları için de doğrudur.” Sonra soruma bir yanıt vermekten çok, biraz önceki konuya bir dönüş yaptı.

“Bir anlamda güçlü bir bellek bütün gereksinim duyduğumuz şey, oysa hayal çok daha sınırlı, çünkü belleğin de can düşmanı olan unutuş biçimlendiriyor hayali, uykuya her yavaş geçiş insanı bir tükenişe taşıyor.”

Sonra birden konuyu değiştirmek için, biraz da sıkılmış gibi, “size yaptığım öneri üzerine düşünme olanağınız oldu mu?” diye sordu.

“Nasıl?”

“Burada, bizim konuğumuz olmanızı önermiştim.”

“Şimdi anımsadım, tümüyle unutmuşum.”

Kuşkusuz bu yalandı, Eva’nın beni bu konuda uyarması hiç aklımdan çıkmıyordu. Yeorgios’a ani bir kararla, ertesi gün villada kalabileceğimi söyledim ve nazik çağrısı için bir kez daha teşekkür ettim.

“O zaman size çantanızı alıp ertesi sabah gelmenizi,” dedi Yeorgios, “istediğiniz kadar da kalmanızı önereceğim.”

Yeorgios’un konutundan ayrılıp, yola koyuldum. En kısa zamanda pansiyona dönüp, bir duş alıp, hemen yatmak istiyordum, uzun süren gün beni oldukça yormuştu. Bahçe kapısından çıktıktan sonra bir süre tepeye doğru tırmanmak, daha

sonra bir patikadan, aşağıya, köye doğru inmem gerekiyordu. Tam tepede, çevresi kayalarla çevrili, birkaç bodur ağacın olduğu bir açıklık vardı. İşte oradan, ay ışığında, bir yanında sarp uçurum, öteki yanındaysa bahçe duvarları, kayalıklar ve ağaçlar olan patikanın bir yılan gibi kıvrılarak köye doğru inişini görebiliyordum.

Açıklıktan sonra çok dikkatli yürümem gerekiyordu. Patikanın yarısına geldiğimde, yolun kıyısındaki taş duvarın üzerine oturup, kısa bir süre dinlenmek istedim. İşte tam o sırada beni irkilten bir ses duydum. Otuz metre kadar uzaktan, bahçe duvarlarının arasındaki dar bir yoldan iki kişinin geldiğini gördüm. Neden bilmiyorum, bir çalı öbeğinin ardına saklandım. İki patikanın birleştiği yeri geçip, benim geldiğim yöne doğru yürümeye başladılar. Saklandığım yerin on beş metre kadar uzağında, adamlardan daha uzun boylu olanı durdu ve bir süre sigarasını yakmaya çalıştı.

“Bu kibritler ıslak olmalı,” diye öfkeyle söylendiğini duydum. Birkaç kez denedikten sonra, sonunda başardı, kibritin ışığında yüzü kısa bir an aydınlandı. Birden sarsıcı, keskin bir korku ve dehşet duygusuna kapıldım. Bu adamlar, kitaplardaki ve Yeorgios’un evindeki kimi resimlerde gördüğüm, garip ve değişik giysiler içindeydiler.

Kısa boylusunun Yunanca, “acele edelim, biliyorsun geç kalınca kızıyor,” diye seslendiğini duydum. Sonra onların denize değin vardığını önceden bildiğim bir patikaya yöneldiklerini ve aşağı inmeye hazırlandıklarını gördüm. Bir yandan da yüksek sesle aralarında anlayamadığım bir konuda tartışıyorlardı. Gittikleri yönde uzaklarda güçlü bir ışık kayalıkları aydınlatıyormuş gibi geldi.

Adamlar gideli birkaç dakika olmuştu, sesleri hemen hemen hiç duyulmuyordu. Yoldan sapıp adanın alçak kısmına dönmüş olmalılar, çünkü adanın bulunduğumuz yanı, limanı ayrı tutarsak, kolay geçit vermez bir uçurumdan oluşuyor.

Ayağa kalkıp, saklandığım yerden çıktım. Uçurumun kıyısında kısa bir süre durdum, çok aşağılarda olması gereken karanlık denize baktım. Koyu bir karanlık vardı ve en küçük bir ses bile duyulmuyordu.

Ertesi gün kahvaltıdan sonra ilk yaptığım iş, adamlara rastladığım yere giderek çevreyi incelemek oldu ama ne yazık ki hiçbir şey bulamadım. Çok aşağılarda küçücük bir kumsal vardı. Kumsala indim, tek bir iz bile yoktu, yalnızca düzenli dalgalar halinde çakıllara vuran denizin sesi duyuluyordu. Burada kayalıkları oyan deniz küçük bir koy oluşturmuştu. Koydan dışarı çıktım ve batıdaki kayalık buruna doğru yüzdüm. Adamların kaybolduğu yerde neredeyse bütün bir kıyıyı inceledim, sarp kayalıklar göz alabildiğine uzanıyordu. Kumsala gelince, küçük bir kayığın bile buraya yanaşabilmesi olanaksızdı. Daha sonra kayalıkların dibine gizlenip bir süre çevreyi gözetledim. Dalgalarla aşınmış kayaların oyuntusunda birilerinin gizlenip gizlenemeyeceklerini anlamaya çalıştım. Kayalıklarda patlayıp geri çekilen denizin sesi kısa bir süre hafiflediğinde çıkırtıdayan yengeçlerden başka tek bir canlı görünmüyordu ortalıkta.

Geceyi son kez pansiyonda geçirmeye karar vermiştim. Böylece Yeorgios'un konutunda kalmayı bir gün ertelemiş oluyordum. O gece, üstelik daha kalabalık bir başka toplulukla karşılaşacağım hiç aklıma gelmezdi. Uykum kaçmıştı ve kısa bir gezintiye çıkmıştım. Yürürken birden arkamda, sokağın dönemecinde bir ses işittim. Kısa bir süre geçti. Deniz yönünden, sokağın kaldırım taşları üstünde sandaletlerin çıkardığı o hafif sesi duydum ve hemen bir bahçe duvarının ardına saklandım. Sandalet diyorum ama gerçekte ayaklarına ne giydiklerini merak ettim, çünkü duyulmayacak denli az ses çıkarıyorlardı.

Sonra yokuşun başında, yıldızlı göğün önünde, iriyarı bir adam belirdi. Onu ikinci, sonra üçüncü bir adam izliyordu. Ayak seslerini işitebiliyordum.

İçlerinden biri, kolunu kaldırıp, anlayamadığım bir işaret verdi. Adalı olup olmadıklarını anlamaya çalıştım. Kısık bir ses fısıldar gibi gitmeleri gereken yönü söyledi.

"Buradan gelin, çok uzakta değil! Meydanın kıyısında."

Beş altı kişiydiler, on beş metre kadar bana yaklaştıkları zaman beni saklayan bir duvarın arkasından gizlice adamlara

rın yüzlerini inceledim. Bu kez hiç kuşku yoktu, ne oldukları açıkça görülüyordu, üzerlerinde fresklerde gördüğüm aynı ya-dırgatıcı giysiler vardı, sanki bir karnaval ya da maskeli balo-daymışçasına rahat davranıyorlardı. Sokağı aydınlatan ışığın altında, o garip mızraklarını ve giysilerinin soluk parıltısını se-çebiliyordum.

Saklandığım köşede ne kadar kaldım bilmiyorum ama gerektiğinden çok daha uzun olmalı çünkü çıkıp baktığımda bomboş uzanan sokağı gördüm, sanki bütün ada terkedilmiş gibi bir sessizlik vardı. Hemen oracıkta tahta bir sıranın üzeri-ne oturup bu tuhaf giysili insanlar üzerine düşündüm. Kendi-me gelinceye kadar aşağılarda uzanan karanlık denizi seyret-tim. Sonra bir bara giderek uzun süre oturdum. Onları gerçek-ten görmüş müydüm?

Gece yansı pansiyona dönerken kayalıklar karanlığın için-de yitip gitmişti. Çevrede, daha yarım saat önce gördüğüm topluluktan tek bir iz bile yoktu. Onları bu kez de yitirdiğime üzülmüştüm.

Ertesi sabah, Akrotiri’de Eleni’yle buluşacaktım, bana ören yerini gezdirecekti. Böylece erkenden kalktım, tam söz verdiği saatte Eleni beni karşıladı ve kazıyla ilgili bilgi vermeye başla-dı. Özellikle beni gezdirdiği bölüm konuklara kapalı olmalıydı, çünkü çevrede ikimizden başka hemen hiç kimse yoktu.

Buradaki kazı yerinde iki üç katlı evler, aşevleri, tuvaletler, dükkânlar, su kanalları ve atölyeler vardı. Garip olan şuydu; insan kazı alanında gezerken kendisini antik dönemde burada yaşayan insanların arasında bulunduğu gibi bir izlenime kaptı-ıyordu. Giderek öyle bir duruma geliyordu ki, herhangi bir eve girdiğinde evin sakinleri olmadığından dolayı sanki oraya izin-siz girmiş duygusuna kapılıyordu. Evlerden kimilerinin içinde çeşitli boylarda küpler, hala duruyordu. Oysa unutmamak ge-rekir ki bu evler üç bin beş yüz yıl önce inşa edilmişti. Geçen bu uzun sürenin bizimle bu evler arasında neden bir yabancılık ve engel oluşturmadığına şaşırdım.

“Biz kazıbilimciler,” dedi Eleni, “bu antik yerleşmeyi yeni-den kurabilmek için tıpkı siz yazarlar gibi düş gücümüzü kul-lanınız.”

Eleni beni yolun genişleyen bir bölümünde *değirmen* olarak adlandırılan ve küçük odalardan oluşan bir mekâna getirdi. Buğdayı öğüten taş ile unun içine aktığı büyük küp halen değirmenin içinde görülebiliyordu. Biraz ilerde de neredeyse yol düzeyinde içindeki aletlerden ve yapı özelliğinden mutfak olduğu belli olan bir yapı vardı. Eleni bu yapının bir yükseltiyle ayrılan ikinci katının tipik bir Minos mimarisi özelliği taşıdığını söyledi. Duvarlarında nilüferler boyanmıştı ve odanın içinde sayısız kapacak vardı.

“Size bir giz vereyim,” dedi Eleni. “Gerçekte adanın Atlantis olduğuna ilişkin herhangi bir yazılı belge yok ve bu nedenle de böyle bir sonuç çıkarılması oldukça zor.”

Daha önce Yeorgios’un bu konuda söylediklerini anımsadım. “Bu söylediklerinizden Yeorgios hiç hoşlanmazdı.”

“Evet, hoşlanmazdı. Bana kalırsa *Atlantis* bronz çağının Girit’i olmalı. Yalnız bir de şu var, kazılar sürüyor ve daha yıllarca da sürecek. Henüz Akrotiri’de mezarlığı bile bulamadık. Mezarlıktan çok şey öğrenilebilir.”

Gezimizi sürdürdük ve içinde çok sayıda küp bulunan bir dükkâna vardık. Eleni, bu küplerin malzeme depo etmeye yaradığını, kimilerinin içinde karbonlaşmış bir durumda un ve arpa bulunduğunu söyledi.

Eleni, sola döndüğümüzde kentin batı bölümünü gezmeye başlayacağımızı söyledi. Önce sağımızda içinde bulunan çıplak göğüslü resimlerden dolayı Kadınlar Evi olarak adlandırılan evi görecektik. Hemen yanı başında, köşede Balıkçılar Evi vardı.

Becerikli uzmanların elinde yıkılmış duvarlar ve parçalanıp dağılmış mozaikler yeniden canlanmıştı. Bütün bunları hayran hayran izleyip yeniden sokağa çıktığımda Eleni’yi yitirdiğimi gördüm. Çevrede hiç kimse görülüyordu. Geride kalmış olabileceğini düşünerek çıktığım eve geri döndüm. Yüksek sesle Eleni’ye seslenerek çevreyi yeniden dolaştım, ama Eleni yoktu. Dışarıda bir ses duyarak, evin penceresinden baktığımda gördüğüm şey beni şaşırttı. İlk başta bunun gezginler için sahnelenen bir oyun olduğunu düşündüm. Sonra birden anladım, daha önce rastladığım o garip topluluktan bu.

Üzerlerinde, fresklerde gördüğüm, adanın antik çağında giyilenlere benzeyen giysiler vardı: Eski Bizans ya da daha doğuya ait renkler; kendimi onlardan biri gibi duyduğumu kabul etmem gerekir, işin tuhafı korkuya benzer hiçbir şey duymadığım gibi içimi bir serüven duygusu sarmıştı.

Birden içe işleyen bir müzik başladı. Çevreme şöyle bir bakıp, müziğin nereden geldiğini anlamaya çalıştım: yıkıntıların ya da tepelerin ardından geliyor olabilir. Bu eski ezgi daha önce duyduğum hiçbir müziğe benzemiyordu ve güneşin altında yanan antik kenti sanki uzun süren bir uykudan sarsarak uyandırmak istiyordu.

Bunu ne için yaptıklarını düşündüm, beni korkutmak mı, yoksa etkilemek mi istiyorlardı. Bu insanların da, oynadıkları bu anlaşılmasız oyunun da, benimle ilgili olduğunu sanmıyorum; belki şaşırtıcı ama yaptığım gürültülere karşın beni görmedikleri çok açık. Daha doğrusu bilemediğim birtakım nedenler yüzünden benimle hiç ilgilenmemişlerdi.

Ören yerinin dışında, bir tepenin yakınında toplandılar ve kendi aralarında küçük topluluklar oluşturup beklemeye başladılar. Güneşin keskinleştirdiği çizgileriyle bu şaşırtıcı kalabalık yadsınmaz bir gerçeklikti. Önderleri olması gereken biri, deniz yönünü göstererek, bilmediğim bir dilde konuştu. Davranışlarından ve sesinin tonundan söylediklerinin diğerlerine verilmiş bir komut olduğunu düşündüm. Yanılmamışım, düzenli bir yürüyüş kolu oluşturup, deniz yönüne doğru yürümeye başladılar.

Çılgınca devinen müzik, oyunun sonuna geldiğimizi belirtmek istercesine önce yavaşlamış, sonra da tarih öncesine koşturmaktan, bu uzun yolculuktan soluk soluğa, başladığı gibi birdenbire durmuştu. Belirsiz bir kaynaktan akıp biriken su, yine o görünmez kaynak tarafından hızla emilmiş gibiydi. Yeryüzünde tek başıma kalmışım gibi bir duygu, bir süre yerimden kıpırdayamadım. Arıların ve denizin uzaktan gelen sesini saymazsak ören yeri, hatta ada tümüyle sessizdi ve kızgın güneşin altında yanıyordu.

Onlara görünmemeye çalışarak peşlerine takıldım ve uzun bir süre yürüdük. Eleni daha önceden kazı yerinden ayrıldığı-

mızda doğrudan kıyıya yani kumsala varılacağını söylemişti; yaklaşık iki yüz metre aşağıda bulunan kumsalda otel ve lokanta vardı. Oysa bu garip topluluk, daha değişik, belki az bilinen gizli bir kumsala doğru yürüyor olmalıydı, çünkü görünürde tek bir bina yoktu.

Sonunda kıyıya vardılar ve kendilerini beklediği anlaşılan bir tekneye bindiler. Ne tuhaf, bu tekne duvar freskinde gördüğümün aynısıydı, masalsı bir antik çağ yelkenlisiydi bu. Nereye gidiyorlardı, gizli bir yerde onları bekleyen *Düş Gemi*'ye mi? Arka planda, sanki mavi deniz üzerinde kayarmış gibi ilerleyen büyük bir yolcu gemisi olmasa kendimi antik çağda sanabilirdim. Kürelerin tekdüze şıptırlarıyla tekne kıyından açıldı. Deniz masmavi, Girit'e doğru uzanıyordu. Tekne hemen hiç dikkat çekmeden iki ada arasındaki geçitten yavaşça çıkıp açık denize doğru yöneldi.

Suya düşen bir taşın sesinin bile duyulacağı duru, güzel bir gündü, kayalıklarda bu saatte henüz hiç kimse yoktu. Tekne açık denizde yitip gitmişti. Şimdi öğleden sonrasının sıcak ve boğucu havasında arkamdaki tarlalardan gelen cırcır böceklerinin şamatasıyla baş başa kalmıştım. Bu tekdüze sesler yitik ve unutulmuş uygarlıkları anımsatıyor, zamanın acımasızca geçtiği konusunda insanı uyarıyordu.

Sonra motosikleti bıraktığım yere doğru kızgın güneşin altında yürürken, böylesine güzel bir adada yaşadığım bu son derece garip deneyimi düşündüm. Bu sessizlikte biraz önceki o kalabalığın, gerçekten var olduğunu düşünmek zordu.

Tasarımın en korkutucu olanı bile sonuçta bu dünyada biçimlendiğine göre, bir imgelemin ürünüydü, doğaüstü değildi. Ne de olsa günümüzde bilime güveniyor ve artık doğa üstü şeylerden dehşete düşmüyorduk. Oysa beni ürküten bu deneyimin gerçekliğinden çok, içimde büyüyen, daha karanlık kimi şeylerin beni beklediği duygusuydu, o andaki yalnızlığım içinde bunu çok belirgin bir biçimde sezebiliyordum.

Bütün bunların akla yakın bir açıklaması olmalıydı. Bu konuyu Yeorgios'a sormam gerekiyordu. Belki o bu garip olaya uygun düşecek kimi açıklamalar bulabilirdi.

O akşam pansiyondan ayrıldım, yol çantamı alarak villa-ya gittim. Yeorgios yalnız başına terasta oturuyordu. Ona son günlerde yaşadığım ve açıklamakta güçlük çektiğim kimi garip olayları anlatmak istediğimi söyledim.

“Hiç çekinmeden bana hepsini anlatabilirsiniz,” dedi, ben de elimden geldiğince anlatmaya çalıştım.

“Bir bilim adamı olarak bu türden olayları açıklamam oldukça güç,” dedi Yeorgios, “yine de size birtakım başka soyutlamalarla anlatmaya çalışacağım. Yalnız şunu unutmayın, her zaman kesin sonuçlar ve çözümler bulunamayabilir.”

“Dinliyorum.”

“Yıldızlara baktığınız zaman,” diye sürdürdü Yeorgios, “şöyle bir düşünce gelir insanın aklına. O yıldızda olup da güçlü bir teleskopla dünyaya baksaydınız bütün yaşamınızı yeni baştan izleyebilirdiniz. Yaşamınız olasılığı bulunan başka yaşamlar üzerine düşündünüz mü? Bu konuda o yıldızda bile yapacak bir şey yoktur, çünkü her şey sizin seçiminize bağlıydı. Geçmişin değişmezliği dostum, o görüntülerin değişmezliği, uzayda öylece yol alıyor, kabul etmesi güç değil mi?”

“Yani geçmişle ilgili bir sahne miydi gördüğüm?”

“Hayır, yanlış anlıyorsunuz, sizin bir seçiminizdi, sizin geçmişinize ilişkin anılar...”

“Tıpkı gördüğüm düş gibi mi?”

“Sizin belleğinizde biriken ve acı vererek çoğalan bütün bu anılar,” dedi Yeorgios, “evrensel bir zaman içinde ürkütücü küçüklükte bir yer kaplar. Yapılması gereken en doğru iş, unutmak ve sayısız belleğin birbiriyle ilintisiz ürünlerini bütünleştirmek hevesinden vazgeçmektir.”

Doğrusu anlattıklarından pek birşey anlamamıştım. Yeorgios anlayışla gülümsedi, “Sanırım yorgun olmalısınız,” diyerek ayağa kalktı. Sonra hizmetçiyi çağırarak beni üst kattaki konuklar için hazırlanmış yatak odasına götürmesini istedi. Hizmetçi önüme düştü, ben de sessizce onu izledim. İyi aydınlatılmamış koridorlardan, tabanı halılarla döşenmiş yüksek ta-

vanlı geniş bir salondan geçtik. Sonunda benim için bir yatağın hazırlandığı odaya geldik.

Pencereyi sonuna değin açtım, yıldızlı bir geceydi. Başucu lambasını yakarak bir süre okumaya çabaladım. Terastaki konuşmalar açık pencereden belli belirsiz bana değin geliyordu. Ne kadar okudum bilmiyorum, kısa bir süre dalmış olmalıyım. Tuhaf bir gürültüye, sıçrayarak uyandım. Gece sessizdi, karanlıktı, saat oldukça geç olmuştu, lambayı söndürür söndürmez hemen uykuya daldım. Uyandığımda sabahın erken bir saatiydi.

Bütün gün boyunca kimse ortalarda gözükmedi, ne Eva, ne de Yeorgios. Kahvaltıda ve öğle yemeğinde Lila, yemeğimi terasa getiriyordu. O gün öğleden sonra, Yeorgios'un sözünü ettiği o büyük kütüphaneyi keşfettim. Yeorgios'un kütüphanesi villanın arka kısmında neredeyse toprağın içine gömülmüş: Sayısız kitapla dolu olduğu bir gerçek; ilk girdiğim bölümde astronomi ve tiyatroyla, ikinci bölümdeyse şiir ve öyküyle ilgili kitaplar, romanlar bulunuyor. Bu kitapların büyük bir çoğunluğunun yitik bir ülke söylencesi olan *Atlantis* üzerine olması dikkatimi çekti. Ufacık pencerelerde kırılarak duvarlara vuran ışığın, raflardaki dizi dizi kitapların sırtlarında yaptığı gölge oyunlarıyla burası kayaya oyulmuş bir yeraltı kitaplığından daha çok bir denizaltı mağarasını andırıyordu.

Akşam yemeğini Eva ve Yeorgios'la birlikte yedim. İkisi de dalgındı ve yemekte hemen hiç konuşulmadı.

Yeorgios'un önerisini kabul edip villaya yerleşmekle ve Eva'nın uyarısını ciddiye almamakla hata etmişim sanırım. Eva'nın birkaç gün önce yeni gizlerle karşılaşacağım konusunda söylediklerinin doğru olduğunu anladım.

Villaya yerleştiğimin ikinci gecesi, duyduğum bir ses ya da gördüğüm bir düş yüzünden uyandım. Daha doğrusu gördüğüm düşe eşlik eden tekdüze bir sesin kesilmesiyle gözümü açmam bir oldu. Dışarda hafifçe esen rüzgârın ağaçlarda çıkardığı sesi saymazsak gece sessizdi.

Uykum dağılmıştı, ben de hava almak için terasa çıktım. İlk kez villanın yakınındaki kule dikkatimi çekti. Kulenin tepesinden soluk bir ışık geliyordu. Villa oldukça yüksek bir yerde

bulunduğuna göre kuleden adanın büyük bir bölümü görülüyor olmalıydı.

Bir süre aradıktan sonra kulenin terasa açılan bir kapısı olmadığına karar verdim. Bu durumda evin içinden bir girişi olmalıydı. Kulenin villaya bitişik olmaması bağlantıyı sağlayan bir koridor olasılığını akla getiriyordu. O zaman kulenin merdivenlerine açılan kapıdan önce evin içinde bu koridora açılan kapıyı bulmam gerekiyordu. Bu arada kimseyi uyandırmamak için sessizce hareket ediyordum.

Banyonun karşısındaki dolaptan kuşkulanmıştım, kapağını açtığım zaman aşağıya inen merdivenlerle karşılaştım. Daha önce gördüğüm el fenerini almak için salona döndüm.

Merdivenlerden sessizce indim ve önümde bir koridorun uzayıp gittiğini gördüm. Uzaktan hafif bir ışık geliyordu. Her şey birdenbire oldu; koridorun sonuna yaklaştığımda ıslak zeminde ayağım kaydı, fener elimden fırladı ve fazla yüksek olmayan demir bir korkuluğa takıldım. Şimdi ayın soluk ışığı altında büyümlü gölgelerle parlayan kayalıklara, metrelerce aşağıda ısıltılarla uzanıp giden denize dehşetle bakıyordum. Belkemiğimden aşağı derin bir sızı, daha doğrusu bir korku ürpertisi duydum. Sonra yıldızlarla dolu gökyüzüne bakıp derin bir soluk aldım. Koridor burada sona eriyordu ve paslı demirden korkuluk hayatımı kurtarmıştı. Biraz soluklandıktan sonra el fenerini aradım, yere düştüğünde sönmüş olmalıydı. Yalnızca camı kırılmıştı, düşmesine basınca bulunduğum yer yeniden aydınlandı.

Bu tehlikeli serüveni sürdürüp sürdürmemekte kısa bir kararsızlık geçirdikten sonra sağda gördüğüm bir yanı korkulukla uçuruma açılan geçite yürüdüm. Bu geçitin merdivenlerle önce yükselip düzleşmesi, sonra yeniden merdivenlerle inilmesi tuhafıma gitti. Bir yanı açık bu geçit bir süre sonra geldiğim koridora paralel ama daha geniş bir başka koridora açılıyordu. Yolun burada bittiğini sanmıştım ama gözlerim karanlığa alışınca birkaç merdiven inerek ve kıvrılarak süren koridorun daha geniş bir salona bağlandığını gördüm. Bu salona açılan birçok kapı vardı. Hangisini seçmem gerektiğine bir süre karar veremedim. Örümcek ağlarıyla kaplı bu tozlu yeraltı geçitlerinde yolumu kaybetmiştim. Sonunda evin kuleye göre konumu-

nu düşünerek ve koridorların yönünü, uzunluklarını kafamda karşılaştırarak kapılardan birini seçtim. Bir süre yürüdükten sonra bir kapıyla daha karşılaştım. Kapının ardında kulenin merdivenleri başlıyordu.

Merdivenden yavaşça çıktım: denizin uzaklardan gelen hışırtısı, duru bir gökyüzü, yıldızlar, yalnızlık, sessizlik, kısacası dingin bir evren görüntüsü.

Dinlenmek için sahanlıkta bir süre durdum. Buradan konutun çatısı görülüyor, kule bu çatının üzerinden, denize iyice yukardan bakıyordu. Kulenin tepesindeki yuvarlak ve büyük oda bir gözlemevini andırıyordu. Ne işe yaradığını anlayamadığım birtakım kayıt araçlarının ürkütücü tıkırtılarıyla doluydu her yer. Odanın ortasında koskocaman bir teleskop gökyüzüne çevrilmişti.

Yerle gök birleşmişti, sanki yıldızlarla dolu gökyüzünün altında ve bir kulenin tepesinde değildim de bir uzay gemisiyle kozmik imgeler denizinde dönüşsüz bir yolculuğa çıkmıştım. Dünyaya doğru haykırmak istedim; senin gecelerin ve bu yıldızlı gökyüzün içimizi korku ve kaygıyla dolduruyor.

Kısa bir an için, evrende insanı şaşırtacak gariplikte bilinmedik ne olabileceğini düşündüm. Bu öylesine bir gizdi ki, biz onu çözmek için uğraştıkça bizden uzaklaşıyor, bizi sonsuz bir boşluğun ortasında tek başımıza bırakıyordu. Bu konuda, Eva ve Yeorgios'un ayrı ayrı zamanlarda benimle konuşurken, birbirine yakın görüşler ileri sürdüğünü anımsadım. O zaman ilk kez aralarındaki düşünsel bağlantının bilincine vardım ve birbirlerini şu veya bu şekilde etkilemiş olabileceklerini düşündüm. İkisi de haklıydı, dünyanın içerdiği gizi belki hiçbir zaman kavrayamayacaktık; bu doğruysa yalnız bizim değil, gelecek yüzyıllarda yaşayacak insanların da ortak bir yazgıyı paylaşacakları söylenebilirdi.

Aşağıya inmeden önce odanın etrafını dönen sahanlıkta kısa bir süre durdum. Bu sahanlık terastan bakınca çok daha dar görünüyordu oysa genişti, maviye boyanmış demirden bir korkuluğu vardı. İşte burada durup uzaklara baktım; bulduğum o yüksek yerde bizden, biz insan soyundan gizlenen bir geleceğin ne olduğunu anlıyormuşum duygusuna kapıldım.

O sabah kahvaltıdan sonra yürüyüşe çıkmıştım. Gece iyi uyuduğum söylenemezdi, şu benim düş kimi belirgin değişikliklerle yinelenmişti, gün ışığında bile etkisinden sıyrılamıyordum. Bu kez düş okuduğum kitaptaki ayrıntılara bağlı olarak zenginleşmişti. Böylece, neredeyse bir başkasının düşü oluyordu ve ben bu uzak geçmişte, batan bir Deliler Teknesi'nden kurtulup, ateş kusan bir adaya sığınmıyordum.

Sıcak bir gün başlıyordu, bir süre yürüdükten sonra yorulmuştum, bir duvar kıyısına oturup, denizi seyretmeyi düşünüyordum, ama sonradan karar değiştirip Firostefani yönünde yürümeyi sürdürdüm, orası hem kalabalıktan uzaktı, hem de kalderayı çok daha rahat seyretmek olanaklıydı. Geminin, şu *Düş Gemi*'nin oralarda bir yerde demirli olup olmadığını kuşkusuz merak ediyordum.

Tepeden baktığım zaman yanardağın hemen yakınında, oldukça uzakta, çevresindeki adalarla korunaklı bir gölü andıran uysal denizin ortasında beyaz gemiyi gördüm. Sabah güneşinin yumuşak pembeliğinde solgun bir ışıkla yanıyordu.

Okuduğum kitaba dalmış, gemiden gelen bir çan sesiyle irkilip denize bakmış olmalıyım. Çünkü uzun bir süredir gemide bir hazırlık olduğu açıktı, bu ne kadar sürdü bilmiyorum, güneş arkamda yükseliyor, adanın denize vuran gölgesi giderek çekiliyordu. Birden geminin gürültüyle demir aldığını, sonra yavaşça yola koyulduğunu gördüm. Hafif bir yay çizerek iki adanın oluşturduğu boğazdan geçti, Oia'nın bulunduğu burun açıklarında kuzeye doğru kayboldu. Gözden kaybolmasıyla sanki sevdiğim yakın bir dostumdan yeni ayrılmışım gibi içimi büyük bir üzüntü kapladı.

Dönüşte yol üstündeki kahvehanelerden birine uğradım. Biraz dinlenip, sıcak bir kahve içtikten sonra konuta dönmeyi düşünüyordum. İçeriye girdiğimde, yakındaki masalardan birinde, birkaç kişiyle birlikte oturan Leonidas'ı gördüm, hemen masalarına giderek oturmak için izin istedim. Leonidas'ın yüzü bir garipti, birden bunun nedenini anladım. Birlikte oturduğu adamların yüzleri bana hiç yabancı gelmiyordu. Önce ka-

ranlık sokaklarda, sonra ören yerinde görmüştüm bu yüzleri, şimdi üzerlerinde o garip giysiler yoktu ama onları kesinlikle tanımıştım.

Masaya oturduktan sonra uzun süren bir sessizlik oldu, sonunda Leonidas konuştu.

“Son ana değin, sana hiçbir şey söylememeye karar vermiştik,” dedi. “Bu durumda gördüğün düşe tepki göstermen ve kendini olayların akışına kaptırman doğaldı.”

Susuyor ve onun söyleyeceklerini bitirmesini bekliyordum.

“Sonuç olarak işte ben de bu duyguyu, bu korkuyu çekmek istiyordum,” diye sürdürdü Leonidas. “Son günlerde yaşadığın kaygı ve tedirginlikler çekildi dostum, doğrusu senden çok yararlandım.”

“Umarım bir şakadır bu,” dedim.

Yönetmen, “korkarım ki değil,” dedi.

Bana önünde duran gümüş tabakasından bir sigara sundu.

“Niçin?” diye sordum, “niçin ben?”

“Gördüğün düş buna yol açtı,” dedi Leonidas Seretis, ünlü yönetmen. “Bu düşten haberim vardı. Bunun müthiş bir rastlantı olduğunu düşündüm. *Atlantis* söylencesiyle ilgili bir film çekiyoruz. Adanın bu söylenceyle olan bağlantısını bütün dünyaya duyuracak bir film olacak bu. Senaryonun bir bölümü yabancı bir gezginin günlüklerinden yararlanarak yazıldı.”

“Biliyorum, ben de okudum,” dedim. “Peki ama bu kitap gerçekten o zamanlar yanardağın patlamalarına tanıklık etmiş bir gezgin tarafından mı yazılmış?”

“Evet, bundan hiç kuşkun olmasın. Özgün metin Fransızca, yazıldıktan kırk yıl sonra İngilizce ve Almancaya çevrilmiş.”

“Diyelim ki özellikle bu düş sahnesi gerçekten önemliydi, peki ama bu rolü oyuncuların biri de oynayabilirdi. Az önce sorduğum soruyu yanıtlamadın, niçin ben?”

“Görüntü, bu biçimlenmiş hayal,” dedi, “ne yazık ki artık inandırıcılığını yitirdi. Oyuncunun rolünü bilmemesi benim için çok önemli. Bu konuda ben de Tarkovski’nin düşüncelerini benimsiyorum. Senin durumun gerçekten her şey için uygundu. Ruhen bu rol için hazırdın, kaygılıydın, merak ediyordun,

düşünde gördüğün sahnenin gerçek yaşamda yinelenmesinin seni etkileyeceği çok açıktı. Yüzündeki korku ve dehşet anlatımını vermeyi hiçbir oyuncu başaramazdı. Müthiş bir sahne oldu.”

“Sanmıyorum,” diye homurdandım, hiç ayırımına varmadan oyuncu olarak kullanılmak hiç hoşuma gitmemişti. Özellikle Eva tarafından aldatılmış olmayı içime sindirmem çok zordu.

Konuta döndüğümde dalgın ve hüzünlüydüm. Eva’ya kırılmışım ve onu gördüğümde nasıl davranmam gerektiğini bilmiyordum.

Yeorgios, sundurmanın altında gölgelik bir yerde oturuyordu. Bana salonun kıyısındaki bir rafın üzerinde duran el fenerini görüp görmediğimi sordu. O zaman, gözlemeyi keşfettiğim gece feneri aldığım eski yerine bırakmadığımı anımsadım. Hemen odama giderek feneri getirdim. Gece uykumun kaçtığını ve bahçede dolaşırken el fenerini kullandığımı söyledim ama sanırım Yeorgios bu yalanıma inanmadı. İnanmış gibi davrandı, fenerin camının niçin kırıldığını sormadı.

“Size gözlemeyimizi gezdirmek isterim,” dedi. “Umarım ilginizi çekecektir. İsterseniz biraz dinlenin, akşam yemeğinden biraz önce yukarıya çıkalım. Bir gözlemeyi, yıldızlar belirdikten sonra gezmek sanırım daha doğru olur.”

Eva terasta oturmuş güneşleniyordu. Beni görünce gülümsedi. Yanına oturdum ve birdenbire damdan düşer gibi, “büyük bir yönetmenle çalışmak nasıl bir duygu?” diye sordum.

İrkildi ve güneş gözlüklerini çıkarıp belirgin bir utançla yüzüme baktı. “Leonidas büyük bir yönetmen değil,” diye mırıldandı. Sonra bir süre önüne baktı. “Sonunda öğrendin. Sana söylemeye çalıştım. Onu kıramazdım.”

Gözleri nemlenmişti. Ayağa kalktım. Ona kaba davrandığımı düşündüm, çünkü acı çektiğini görebiliyordum. Ellerimi yaladı, “anlamalısın,” dedi.

“Anlıyorum,” dedim yanından uzaklaşırken.

Akşam yemeğinden önce Yeorgios’la birlikte kuleye tırmandık.

“Ultramodern teleskoplar ve bilgisayarlarla donatılmıştır

bu gözlemevi," dedi Yeorgios. Yeorgios neredeyse bir düŖte konuŖur gibiydi, benim orada olduğumu sanki unutmuŖtu.

"Söyler misiniz?" dedi gökyüzünü göstererek, "acaba bu yıldızların hangileri sonsuza dek var olacak?"

Bu sorusuyla neredeyse bütün bir evrenin işleyiş biçimini sorgulamak istediğini anladım.

"Amerika'da verdiğim bir konferansta," diye sürdürdü sözlerini Yeorgios, "bu düşüncemi anlatmıŖtım. Dinleyiciler arasında genç bir adam bu düşünceye karşı çıktı." Bir yandan benimle konuŖurken bir yandan da küçük bir teleskopla oynuyordu. "Neyse, kuramsal fiziğe özđu sorunlarla sizi sıkmak istemem."

Kuşkusuz bütün bu anlattıkları gözlemevinin ne işlev gördüğu konusunda pek açıklayıcı sayılmazdı. Yeorgios son zamanlarda yalnızca bilimle ilgili kitaplar okuduğunu söyledi.

"Edebi yaratıyı böylesine küçümsemenizden nedenini sorabilir miyim?" dedim.

Yeorgios ciddileŖmiŖti. "Hayır, küçümsemiyorum, beni yanlış anladınız," dedi. "Yalnızca yazarak insan kendini her geçen gün daha bütünsel ve daha açık seçik dile getirmeyi başarabilir mi? İşte bundan kuşku duyuyorum, bunun başarılabilirleğine inanmıyorum.

"Edebiyat bize yepyeni bir bakış açısı kazandırabilir," dedim, "Bugünün ilgi çeken konuları uzay ve..."

"Bilimkurgu," diye söze girdi Yeorgios. "Yanıldığınız bir konu var. Sandığınızın aksine dilin gücüne inanıyorum. Yoksa gözlemcisi olmayan bir dünyadan söz etmek neye yarar. Dil bizi kuŖatıyor, dünyanın birbirinden değişik renk ve canlılığının ayırımına bu yolla varıyoruz."

"Anlıyorum."

"Hayır, tümüyle anlamıyorsunuz. Tanrı bile bildiğimiz dile konuŖur. Tanrının dili gerçekte anlatılamaz olandır ama bizimle anlaşabilmek için bizim bildiğimiz bir dille konuŖur. Pe ki ama niçin müzik, resim gibi iletişim kurulabilecek herhangi bir dil değil de konuŖtuđumuz dil, bunu hiç düşündünüz mü?"

Daha önce bunun üzerine hiç düşünmediğimi söyledim. Konuşmasını sürdürdü.

“Oysa nedeni çok yalın. Başka türlü öğüt veremezsiniz, kurallar koyamazsınız ve buyurgan olamazsınız.” Sonra gülümseyerek, “Akşam yemeği neredeyse hazır olur. Artık aşağıya inelim,” dedi.

Garip bir huzur duygusu içinde ilk yemeği bitirmiştik ki Eva geldi, geç kaldığı için özür diledi ve bütün yemek boyunca tek bir söz bile etmedi. Kahvelerimizi içerken Yeorgios bana döndü, sanki sorduğum bir soru üzerine uzun uzun düşünmüştü de yanıtını şimdi bulmuştu.

“Zaman kavramı üzerinde hiç düşündünüz mü? Biz fizikçiler için nedir zaman bilir misiniz? Gezegenimizde günün birinde, cansız maddenin canlıya dönüşmesi için gerekli koşullar nasıl sağlanmıştı?” Sonra yavaşça içini çekerek konuşmasını sürdürdü. “İşte buna benzer sorular beni heyecanlandırıyor. Bu yüzden uzun bir süredir roman okumuyorum ve yalnızca bilimsel kitaplar okumakla yetiniyorum.”

Herkes yattıktan sonra, terasın kıyısında oturup uzun uzun yıldızlarla ısl ısl gökyüzünü seyrettim. Yeorgios’un anlattıklarından sonra gökyüzü üzerimize kapanmış cam bir fanus gibi geliyordu. Yine de nedenini bilmediğim bir sevinçle doluydu içim, derin bir soluk alırken, mutluyum, dedim kendi kendime, evet, işte mutluluk bu.

39

Uyandığımda günün ağarmasına oldukça az kalmıştı, bir süre yataкта oyalandım. Sonra yeniden dalmışım. İkinci kez uyandığımda vakit öğlene geliyordu. Aşağıya indiğimde konutta benden başka kimse olmadığını anladım. Terasta güneş, masanın, sandalyelerin hatlarını keskinleştiriyor, zeminde titrek ve koyu gölgeler çiziyordu. İçimde büyüyen tuhaf bir yalnızlık duygusu vardı. Gökyüzü sıcak rüzgârların önünde koşturan bulutlarla doluydu. Önümdeki hareketli manzarada tek dingin şey yanardağın oluşturduğu kayalıktı.

Buzdolabında bulduklarımınla acele bir kahvaltı yaptıktan sonra denize gitmeye karar verdim. Odamdan havlumu alıp

çıkarken, pencereden Eva'nın terasın uzak bir kıyısında güneşlendiğini gördüm. Onu böyle yapayalnız uzanmış görünce yaklaşıp, yanına oturdum, yorgun görüldüğünü söyledim. Güneşten yanmış bedeni bana eski sevişmelerimizi anımsattı.

"Evet, biraz yorgunum," diye yanıtladı beni. "Son zamanlarda oldukça yorucu günler geçirdim."

Bu sayısız odayla dolu koskocaman konutta neredeyse tek başımıza kaldığımız izlenimine kapılmıştım, ama Eva'ya soğuk bir içecek getiren Lila'nın terasa çıkmasıyla büyü bozuldu.

Dar bir patikadan konutu görebileceğim yakındaki kumsallardan birine indim. Konutun ve çevresinin neye benzediğini anlamak için yüzerek sahilden uzaklaştım. Konut ve çevresi sakın görünüyordu. Deniz, altımda derin ve sessizdi. Sırtüstü yattım, kollarımı iki yana açarak, gözlerimi yumdum, güneş yüzümü yakıyordu. Sonra hafifçe döndüm ve kendimi bıraktım. Sonsuzluk düşlerine dalmak gibiydi denizin karanlıklarında derinliklere doğru batmak. Kısa bir süre, başım suyun içinde öylece kaldım, sanki çok uzaklarda, kimbilir hangi limana giden bir geminin, belki de *Düş Gemi'si*'nin, uskurlarının sesini duyuyordum. Sonra yeniden sırtüstü döndüm, bedenim hafif dalgalarla salınıyordu. Aşağılardan, derinliklerden gelen bir soğuk içimi ürpertiyordu. Eva yanımda olsaydı ne iyi olurdu diye düşünüyordum, şimdi bu sessizlikte güneş yüzümüzü ısıtırken hemen yanı başımda olsaydı. Sonra hızla başımı kaldırıp adadan yana baktım. Konutun terasında gözle görülür bir devinim vardı. Terasta birtakım biçimler ve renkler sanki belli bir ritimle deviniyordu. Birisinin kulenin tepesindeki teleskopla beni gözetlediği gibi bir duyguya kapıldım. Her kimse teleskopu tam benim bulunduğum yere ayarlamıştı. Altan gelen isimlendiremediğim bir serinlikle paniğe kapıldım ve elimden geldiği kadar büyük bir hızla kıyıya doğru yüzdüm. Neredeyse yorgunluktan ölecek ve titreyerek kıyıya vardım.

Konuta döndüğümde, Lila mutfakla teras arasında telaşla koşturuyor, Yeorgios da salonun hazırlanmasıyla uğraşıyordu. Öğleden sonra terasa koyulan yemek masasıyla bir sürü sandalyeyi görerek, anlaşılan yeni konuklarımız var diye düşündüm. Yeorgios, daha önceden bana, o gün *Atlantis Derneği*'nin

olağan toplantısının yapılacağını söylemişti. Bu derneğin ana amacı ve tezi, çok eski bir söylencede adı geçen Atlantis'in gerçekte Santorini olduğunu kanıtlamaktı.

Öğle yemeğinde tanıştığım Theodor oturmuş, önüne açtığı büyük bir dosyayı karıştırıyor, büyük bir olasılıkla notlarını gözden geçiriyordu. Theodor Artemaki tanınmış bir dilbilimciydi.

Akşamın son ışıklarıyla aydınlanan salonda toplananların çoğunu tanıımıyordum. Yeorgios, beni Raymond Falco ile tanıştırdı.

Raymond bir deniz araştırmacısıydı, Yeorgios onun bir zamanlar Cousteau'yla çalıştığını söyledi. Raymond, toplantılara düzenli bir biçimde katılıyordu, bu kez Santorini çevresinde yaptığı dalışlardaki izlenimlerinden söz edecekti.

Toplantılara katılan öteki kişi, ünlü İtalyan biyolog, Roberto Gambella idi; Atina'ya bu yaz mevsimini geçirmek üzere gelmişti.

"Bay Seretis birazdan geliyormuş," dedi telefonu yanıtlayan hizmetçi, Yeorgios başını salladı, Lila sessizce çekildi.

"Leonidas her zaman gecikir," diye mırıldandı Yeorgios bana bakarak.

Atlantis'in yerinin saptanması konusunda toplantıdakilerin söyleşi sürüyordu; ileri sürüldüğüne göre yeni gelişmeler onların işini kolaylaştıracakmış.

"Değerli bir arkeolog olmasına karşın", dedi Theodor, "konuya dilsel yaklaşımlar giderek önem kazandığına göre, Truva'nın Atlantis'in yeri olabileceği ile ilgili tezin öne sürülüşünü arkadaşımız Eleni önceden kestiremedi."

Eleni'nin yüzü asılmıştı, ama bu suçlamayı yanıtlamadı. Akrotiri'yi gezerken bu konuda bana söylediklerini anımsadım. *Atlantis Derneği*'nin içindeki bir Truva Atı gibi, Eleni bu tezi oldukça gönülsüz bir biçimde savunuyordu.

Yeorgios bir masanın başında oturuyor ve toplantıya başkanlık ediyordu. Hemen yanı başında Steve oturuyordu.

Şöyle konuştu Yeorgios: "Sonunda bu tezi çürütmeyi başaracağız. Dilci arkadaşlar konuya yeni bir yaklaşım getirecek. Bildiğiniz gibi bugüne dek çok güç koşullar altında ayakta kalmaya çalıştık."

“Üstelik zaman zaman yok edilmeye zorlanıyoruz, yani savunduğumuz düşünceler anlamında demek istiyorum,” dedi Eleni.

Yeorgios kaldığı yerden sürdürdü konuşmasını. “Ne yapacağımızı biliyoruz ve bunun bilincinde olmak bizi güçlendiriyor. Bunun en belirgin kanıtı şu ki, yalnızca yandaşlarımız açısından değil, tezimizin özü konusunda da yadsınamayacak bir noktaya geldik.”

“Düşüncelerimizi tümüyle anlatamıyoruz,” dedi Theodor Artemaki, yükselen sigara dumanları arasından görünen yüzü olduğundan daha solgundu. “Bütün çabamıza karşın, yine de yapılan çalışmalar yetersiz. Biliyorsunuz, biz kimi dilsel yaklaşımlar üzerinde daha önce durmuştuk.”

Yeorgios o zamanlar varılan sonuçların yeniden açıklanmasını istedi. Yüzünde o alıştığımız rahatlık ve gayretten en ufak bir iz bile yoktu.

“O zamanlar,” dedi Theodor, konuşmaya başlamadan önce diliyle dudaklarını ıslattı, önüne bakarak bir süre bekledi. “Eflatun’un metninde geçen Atlantis’in çevresinin daire biçiminde duvarlarla çevrili olduğu tezini biz de aynı yaklaşımı kullanarak çürütmüştük, anımsayacaksınız. Üstelik yalnızca dilsel bir yaklaşımla yetinmemiş, Henri Poincare’nin bir dairenin kareye nasıl dönüşebileceğini kanıtladığını ileri sürmüştük.”

“Şanssızlıklar derneğimiz kurulduğundan bu yana peşimizi bırakmıyor,” diye açıkladı Roberto Gambella, uzak bir köşede kaldığı için yüzünü göremiyordum.

Yeorgios bu söze hak verdiğini göstermek ister gibi başını salladı ve dirseklerini masaya dayayıp sakalını sıvazlayarak, anlayışlı bakışlarla salondakileri uzun uzun inceledi.

“Ama son bulgular bizi doğruladı,” diye yanıtladı Yeorgios. “Bunu anlatabilseydik, daha fazla üye kazanabilirdik.”

Villada, doğrudan politika yapmak yasaklanmış olmasına karşın, Andreas Persidis, yeni gelişmelerin nedenlerini kendi partisinin görüşleri doğrultusunda açıklamaya çalışıyordu. Yeorgios’un daha önce bana anlattıklarına bakılırsa ünlü bir tarihçi ve araştırmacıydı.

“Kavga etmeye hiç gerek yok,” diyerek araya girdi Eva, ba-

şından beri hiç konuşmamıştı. “Yoksa bu toplantıdan hiçbir yarar gelmeyecek.”

“Hayır, bunu da nerden çıkardınız, kavga etmiyoruz,” diye kendini savundu Theodor.

“Evet, bana kalırsa da doğru söylüyor,” dedi mutfaktan yeni çıkan Eleni, “yalnızca tartışıyorlar.” Elinde koca bir bardak sevdiği içkiden vardı, Lila’ya bu içkinin hazırlanması konusunda güvenemediği için bu işi kendisi yapmıştı.

“Olabilir,” dedi Yeorgios, “ben çalışmalardan genel olarak hoşnutum. Bu düşünceye ömrümü verdim. Şu an burada olmasalar da, benim gibi düşünen başka insanlar da tanıyorum. Serinkanlılıkla düşünürseniz gerçekten de dünyanın dört bir yanında...”

Andreas, can sıkıntısından önünde açık duran bir deftere kalemle birtakım şekiller çiziyordu.

“Bana kalırsa, biz bu konuda...” Bunu kimin söylediğini göremiyordum.

“Gelişmelerden yana ben de umutluyum...” diye başladı konuşmaya Raymond.

“Hep iyi yanından bakıyorsun olaylara,” diyerek sözünü kesti Eleni. “Ünlü araştırmacımız Theodor Artemaki, yapılan çalışmaların yeterli olduğunu söyleyebilir mi? Başından beri düşüncelerine güvenmiş, ama şimdi kuşkuya düşüyor, yeni gelişmeler onu korkutuyor.”

“Benim birşeyden korktuğum yok,” dedi Theodor.

Toplantıya ara verildiğinde, Yeorgios bana kütüphaneyi gezdirmek istediğini söyledi. İkimiz birlikte dar koridorlardan geçip, aşağıya kütüphaneye gittik.

“Bu kütüphanede binlerce cilt kitap var,” dedi Yeorgios. “Özellikle Atlantis üzerine yazılmış yirmi bin ciltte yakın kitabın hemen hepsini bulabilirsiniz.”

“Yirmi bin cilt mi?”

Kütüphane’de bu konudaki kitapların çokluğu benim de dikkatimi çekmişti ama bu kadarını ummuyordum.

“Bu konuda çalışan sandığınızdan çok daha fazla sayıda ciddi araştırmacı vardır,” dedi Yeorgios. “Aklınıza gelen hemen her meslekten insanlar, jeologlar, politikacılar, arkeologlar, dil-

bilimciler, romancılar, botanikçiler, oşinograflar, volkanologlar, şairler, tarihçiler, özellikle Jacques Cousteau'yu ve 1921'de Nobel Kimya ödülünü kazanan İngiliz bilim adamı Frederick Soddy'yi unutmamalı."

"Toplantıda konuşulan bir konuyu pek iyi anlayamadım," dedim. "Şu daire sorunu..."

"Bu konuda çok değişik varsayımlar var. Belki de Atlantis sayısız adadan oluşuyordu," dedi Yeorgios. "O zaman Efla-tun'un sözünü ettiği iç içe daireler, merkezinde Santorini'nin yer aldığı, Kykladların oluşturduğu bir adalar ülkesi olabilir."

Sorularımdan sıkılmış olmalı, Lila gelip bizi akşam yemeğine çağırdığı zaman Yeorgios'un yüzünde apaçık bir rahatlaşma okunuyordu. Yemek odası salonun hemen yanında, terasa açılan aydınlık ve geniş bir odaydı, ama o akşam yemek masası salonun önündeki terasa kurulmuş, teras ışıklarla aydınlatılmıştı.

Theodor terasın kıyısında durmuş, denize bakıyordu. Beni görünce, eliyle çevreyi göstererek, "Güzel yer değil mi?" diye sordu, ama sanırım bir yanıt beklemiyordu.

Yemek masasına oturduk. Tekerlekli arabayı iterek Lila yemeği getirdi. Toplantıda tartışılan kimi konuları konuşmayı sürdürerek yemeğimizi yemeğe başladık.

O zamana dek önündeki yemekle ilgilenen Andreas bana döndü, şunları söyledi: "Ne tuhaf, demek buralara kadar gördüğünüz bir düş yüzünden geldiniz. Yeorgios bunu anlattığı zaman doğrusu şaşkınlığımı gizleyemedim. Bir düş yüzünden yollara düşmek, çok şaşırtıcı birşey."

Lila koşuşturuyor, servisi aksatmamaya çalışıyordu.

Theodor başlangıçta hızlı hızlı yedi, oldukça acıkmış olmalıydı. Arkama yaslandım ve sessizce sigaramı içtim. Uzunca bir süre kimse konuşmadı, herkes yemeğini sessizce yiyordu.

Sıra Lila'nın pişirdiği tatlıya geldiğinde, Yeorgios'la söyleşiyi sürdürmeye çalıştım, ama sanırım artık bu olanaksızdı. Yeorgios pek konuşmak istemiyordu. Neden bilmiyorum, oldukça dalgındı, şarap kadehine uzandığı zaman boşaldığını ayımsadı. Hemen yanında oturan Leonidas bardağını doldurdu.

Birazdan yanıldığımı anladım, Yeorgios yalnızca kaygılıydı. “Kahvemizi, aşağı terasta alacağız,” dedi hizmetçiye. Anlaşılan benimle yalnız kalıp, konuşmak istiyordu.

Aşağı terasa indiğimizde güneş batmak üzereydi. “Size yalnızca şunu sormak istemiştım,” dedi Yeorgios. “Şey, Do-ra’yla ilgili yeni bir şey öğrenebildiniz mi?”

“Hayır,” dedim, kesin bir biçimde. “Sanırım izini tümüyle yitirdim artık.” Yeorgios bir şey demedi, yüzünden ne düşündüğünü anlamak olanaksızdı.

Beyaz evler, kubbeli kiliseler akşamın ilk ışıklarıyla soluk mavi bir renk aldı. “İşte Atlantis,” dedi Yeorgios bu büyüleyici görüntüyü göstererek.”

O sırada Lila kahveyi getirip kemerlerin altındaki masaya koydu. Kahvelerimizi içtikten sonra, yeniden yukarıya, toplantının yapıldığı salona çıktık.

Sonra toplantı yeniden başladı. Raymond Falco, dalış izlenimlerini anlatıyordu.

“Kalderanın kuzeyinde, yirmi-kırk metreye, kükürt içeren yeşil bir suyun içine dalıyoruz. Doğrusu ben hiçbir yerde böylesine bozulmuş kayalar görmedim. Denizin altında tek bir yaşam belirtisi bile yok, balık çok az. Kükürt sarılığında değişik bir yosun bulguluyoruz.”

Toplantıda bulunanlar büyük bir merakla dinliyordu. San-ki hepimiz Raymond’la birlikte denizin derinliklerine yavaş yavaş dalar gibiydik.

“Krater içinde su derinliği iki yüz-dört yüz metre. Bizim dalgıçlarımızın dalamayacağı bir derinlik bu. Meraklı ve şaşkındık, bu iki sözcük izlenimlerimizi çok iyi anlatıyor. Hemen hemen yaşamdan yoksun bu dünyaya indikçe, karanlık bir gece bizi koynuna alıyordu. Uzun bir süre gerçekten cehennemin derinliklerine indiğim gibi bir izlenime kapıldım. Kısacası burası gerçekten de madensel bir çöldü.”

Yeorgios, dikkatle dinliyor, arada bir önündeki kâğıda not alıyordu. Neden bilmem, onun daha önceleri bana çöllerle ilgili söylediklerini anımsadım.

“Çıkış sırasında, yüz elli metrede yaptığımız önemli bir başka bulgu da şu; volkanik blokların ve kalker kayalarının

arasında, yeni olduğu açık, kapkara bir kaya parçası görüyoruz. Bu yanardağın fırlattığı lavların kaba, pürüzlü bir külçesi. Burada son olarak söylemek istediğim şu; yanardağ şimdi tek gözüyle uyuyor ve belki bir ay, bir yıl, yüz yıl, milyon yıl, ama sonunda yine uyanacak”

Raymond’un bu son söyledikleri içimizi korkuyla doldurmuştu, uzun bir süre kimse söz almadı.

Eva, elimden tutarak beni terasa sürükledi. “Sıkıldığını düşündüm,” diye fısıldadı kulağıma, “biraz konuşmak ikimize de iyi gelir.”

“Neyi konuşacağız.” Eva daha yanıt vermeden, Roberto ile Eleni’de biraz hava almak için terasa çıktılar. Çaresiz sustuk. Eva yine kulağıma eğildi ve ertesi gün bir kahvehanede buluşmak üzere sözleştik.

Aşağılardan, karanlığın derinliğinden gelen dalga sesleri rüzgârın esiş yönüne göre bir azalıp bir artıyordu. Sonra yatmak için odama çıktım, ama uzunca bir süre uyuyamadım. Aşağıda toplantı bütün hızıyla sürüyordu.

“Sonunda kuramımızın doğruluğu anlaşılacak. Denizin derinliklerinden uzayın karanlıklarına bulabildiğimiz her kanıtı değerlendireceğiz,” diyordu Yeorgios’un etkili sesi, kimi ince duvarları ve belki de konutu bir ağ gibi saran havalandırma kanallarından geçerek bana değin ulaşıyordu.

Ertesi gün Eva, akşama doğru kahveye geldiğinde beni güneşin batışını hüznle seyrederken buldu, yanağımdan öpmek için eğildi, ben de onu yeniden gördüğüme sevinmiştim.

“Olup bitenleri sana anlatmam çok güç,” dedi Eva. “Bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum.”

“Dinliyorum,” dedim üzüntüyle.

“Tanışmamız gerçekten bir rastlantıydı,” dedi, “senden hoşlanmıştım.”

Odama yanlışlıkla girişini anımsadım. Bu da oyunun bir parçası mıydı?

“Doğrusu odaları gerçekten de karıştırmıştım,” diyerek tanışmamızın bir rastlantı olduğunda diretti, ona inanmak zorundaydım.

“Yine de her şeyi Leonidas’a anlattın.”

“Hayır, ona anlatmadım. Yeorgios’a anlattım. O da Leonidas’a aktardı.”

Yeorgios’un anlattığım düşü büyük bir ilgiyle dinlediğini anımsadım. Demek her şey bir oyundu. Anlaşıldığına göre; Yeorgios düşü Eva’dan dinleyince, hemen durumu değerlendirmiş, her şeyi Leonidas’a anlatmış, belki de ikisi bir olup Eva’yı bana bu oyunu oynaması konusunda kandırmışlar, sonra da Leonidas bizi adım adım izlemişti.

“Leonidas’ın aklına bu ilginç buluş geldi. Sana bir zarar gelmeyeceğine beni inandırdı. Uzun bir süre direttim ama çok ısrar etti. Yalnızca yakın plan yüzünü çekeceklerini söyledi.”

Bir süre sustu, konuşmasını sürdürmeden önce sigarasını yaktı.

“Seni aldatacak olmak hiç hoşuma gitmiyordu. Sana yalan söylemek zorunda olmadığım söylendi. Yalnızca tepeden aşağıya yürüyerek inecektim, bu denli yalındı. Bunu yaptığım zaman senin çok sarsıldığını gördüm, yüzün allak bulak olmuştu. Üzülmene dayanamıyordum. Beni bağışlayabilecek misin?”

Boyasız, nemli dudakları titriyordu. Ardında puslu, neredeyse düşsel bir deniz uzanıyordu. Batan güneşin ışığında tüm renkler olağanüstü yumuşamıştı ve şimdi gökyüzü çok daha duruydu.

“Senin bir suçun yok,” dedim elini sıkarak. “Bunu tatsız bir şaka sayalım ve unutalım.” Böyle kolayca bağışlamam onu şaşırtmıştı. “Sana karşı hiçbir küskünlük duymuyorum. Bana inanmalısın.”

Böylece Eva’yla daha önceleri de birkaç kez geldiğimiz bu kahvehanede uzun bir süre oturup, aşağıımızdaki merdivenleri katırların sırtında tırmanan gezginleri, uzaktaki yanardağı ve limana yavaşan ufak motorları izledik.

Konuta döndüğümde oldukça geç olmuştu. Yatmadan önce terasta bir içki daha içmek istedim. Salondaki bardan içkimi,

mutfaktan da biraz buz alıp yeniden terasa döndüm. Ay ışığının yardımıyla bulduğum bir sandalyeye oturdum.

Yeorgios'un odasında ışık vardı. Kimi kez onun geceleri hiç uyumadığını düşünüyordum. Yeorgios geceleri üşenmeden kalkıyordu, mutfakta kahve hazırladığı çıkardığı gürültülerden anlaşılıyordu ve Sirrah ya da Capella yıldızı bilmem hangi açıdayken teleskopunun başına koşuyordu. Belki de çalışma odasındaki faks tıkırdıyor, Yeorgios bunu duyup uyanıyor ve çok uzaklardan gelen iletileri okuyordu.

Arkamdan gelen bir sese döndüğümde, terasa açılan geniş cam kapının önünde bir kadının hiç kımıldamadan durduğunu, ardından vuran soluk ışığın bedeninin bir bölümünü belli belirsiz aydınlattığını gördüm. Sigaramın ışığını görmüş olmalı, bana doğru yaklaştı, yanında getirdiği mumu yakarak masanın üzerine koydu. Yanında bir de koca bir şişe içki getirmişti. Eva, bu gizemli görüntüyle, bana şimdi geçmişte kalmış bir geceyi anımsatmak istiyordu. O gece ona öfkelenmişim, oysa şimdi geçmişi büyük bir özlemle anıyordum. Bardağını doldurdum ve yeniden başlayan dostluğumuzun şerefine kadeh tokuşturduk. Sonra yarı karanlık terasta, mum ışığında birlikte oturduk ve hafif bir sesle konuşmayı sürdürdük. Mum ışığında çevremizdeki nesnelerin biçimlerini yumuşatan bir belirsizlik vardı.

Ertesi gün, artık adadan ayrılma zamanımın geldiğini düşündüm. Son kez Yeorgios'la konuşmam gerekiyordu. Dora Patulidu'yu bulamadan Yunanistan'ı terk etmek istemiyordum, çünkü Dora benim için yaşadığım sıkıcı gerçekliğin düşlerime yansıyan gizemsel bir imgesiydi. Dora'yı göremezsem sanki her şey açıklanamadan kalacaktı, bu da bana neredeyse dünyanın sonu gibi geliyordu; düşündüklerimi hiçbir zaman yazamayacağım gibi, *Düş Kadın* kavramı da bir açıklığa kavuşamayacaktı. Oysa onun Yunanistan'da olup olmadığını bile bilmiyordum. Yeorgios'dan Dora'yı bulabileceğim ya da nerede bulabileceğime ilişkin gerekli bilgiyi alabileceğim kişilerin adlarını istemeyi düşünüyordum.

Konukların çoğu henüz konuttan ayrılmamıştı. Yeorgios'un işi hep başından aşkındı, bütün konuklarla tek tek ilgile-

niyordu. Onu ancak akşama doğru, sundurmanın alanda çayını içerken yalnız bulabildim. Bir süre hiç konuşmadan oturduk ve çaylarımızı içtik. Sonra Yeorgios aklımdan geçenleri anlamış gibi; “onu bulmayı gerçekten istiyor musunuz?” diye sordu.

“Evet, istiyorum,” dedim neredeyse sorusunu bitirmesine olanak vermeden. Sesim titremiş olmalıydı.

“Onu aramaktan vazgeçin,” dedi Yeorgios, birdenbire yüzüne ciddi bir anlatım gelmişti.

“Ama niçin?” diye sordum.

Yüzü asılmıştı, başını bana doğru uzattı.

“Unutun gitsin,” dedi. “İnanın bana bu sizin için gereksiz bir çaba olacak.” Bir süre düşündükten sonra ekledi.

“Üstelik de oldukça tehlikeli, onu aramayın.”

“Bu olanaksız,” dedim, “Bunu gerçekten yapamam.”

“Siz bilirsiniz,” diye mırıldandı Yeorgios, uyarısını önemsememem sanırım onu üzmüştü. “O kadını hiçbir zaman bulamayacaksınız,” dedi, bir süre sonra dostça ekledi. “Düşde gördüğünüz kadını demek istiyorum, Dora’yı belki bulabilirsiniz ama onun sizin tanıdığınız kadınla en küçük bir ilintisi yok artık.” Çaresizlikle omuzlarını silkti, bana doğru eğilerek; “Dora’nın yeraltı örgütünün içinde olduğunu çok sonra öğrendim,” dedi.

“Bu saçma,” dedim. “Saldırıda kendisi de yaralandı, öyle değil mi?”

“Evet ama hedef bir başkasıydı,” dedi Yeorgios. “Bakın, bir gün onu bulabilirseniz, dikkatli olun, onunla karşılaşmanın sizin için tehlikeli olabileceğini aklınızdan çıkarmayın.” Konuşmayı sürdürüp sürdürmemek konusunda kısa bir kararsızlık geçirdi. “Bir de yalan söylemeyi iyi becerdiği konusunda sizi uyarmam gerekir.”

“Bu saldırının bir nedeni olmadığına inandığınızı söylemişti Eva,” dedim. “Şimdi bu görüşünüzü değiştirdiniz mi?”

“Bir nedeni veya anlamı yok, Mihalis’in bunalım geçirdiğini söylemek bir neden sayılır mı?” Bir süre düşündü, sonunda anlatmaya karar vermişti.

“Bunu size daha önce anlatmadığım için üzgünüm. Bu olaydaki gelişmeleri şöyle düşünebiliriz. Mihalis’e nasıl bir

görev verdiklerini bilmiyorum, ama bu onun için bağlayıcı ve oldukça zor bir görev olmalıydı. Anlaşıldığı kadarıyla Mihalis de bu görevi başından atmaya fazlasıyla istekliydi. Sonra büyük bir olasılıkla merkezden yeni bir talimat geldi ve eylem durduruldu ya da en azından ertelendi. Mihalis, birisini ortadan kaldırmak gibi tatsız bir görevden kurtulduğuna seviniyordu. Bu sevinci çok uzun sürmedi, çünkü Dora planının olduğu gibi uygulanmasından yanaydı. Mihalis Pagonis'le bu konuda anlaşmaları zordu, çünkü Dora'nın yalnızca doğrudan eyleme inancı vardı. Bütün bu değişikliklerin, tartışmaların Mihalis'in düşünsel yapısında oluşturacağı yıkım ve bunalımı, düşünmek bile istemem. Sonuçta işte bu korkunç saldırı gerçekleşti."

Sorar gibi yüzüme baktı. Sonra, bu konuşmayı hemen bitirme konusunda görünür bir kararlılıkla kısa ve kesin, "Dora'yı Atina'da bulabilirsin, onun nerede olduğunu Hristo Vasilyadis bilir," dedi. "Dora'yı ancak onun yardımıyla bulabilirsin. Atina'ya varır varmaz onu aramalısın. Bütün bildiğim ve sana aktarabileceğim tek şey bu."

Peki ama Atina gibi çok az tanıdığım yabancı bir kentte Hristo'yu nerede ve nasıl bulacaktım.

"Onu nasıl bulacağını anlatacağım," dedi Yeorgios. Sonra bana Hristo'yu bulabileceğim bir telefon numarası verdi.

Bu küçük adadan ayrılış zamanım gelmişti.

Yeorgios'a hemen o akşam yola çıkmak istediğimi söyledim. Yeorgios ertesi gün, konuklarını yatla Mykonos'a dek götüreceğini söyleyerek bu geziye beni de çağırdı. Mykonos'tan Atina'ya geçmem çok daha kolaydı. Mykonos'ta Sabrina'yı da görebileceğimi düşünerek bu öneriyi sevinçle kabul ettim. Bütün öteki konuklar da Yeorgios'un çağrısına uymuş ve o hafta sonunu Mykonos'ta geçirmeye karar vermişti.

Adalar Denizi'nin Homeros'un deyimiyle şarap rengini andırdığı bir akşam vakti yola çıktık. Yeorgios'un beyaz yatı, yarıdağı ve adanın yüksek uçurumlarını ardında bıraktı.

Küçük yat, Kyklad takımadalarının arasında yol alıyordu. Kimi kez güneşin dağıttığı sisin ardında kayalık bir burunu seçiyorduk; dalgaların arasında soluk mavi bir ada, kıyıya çekil-

miş kayıkların değişik renkleri arkada kümelenmiş evlerin beyazına karışıyordu. Rüzgar kayalıkların arasında ısığa benzer sesler çıkarıyordu. Hafif ılık, güzel ama esintili bir gündü. *Düş Gemi* ortalarda görünmüyordu.

Bir süre sonra bu ada da uzakta kaldı, deniz giderek kabardı ve yatın pruvasına çarpan dalgaların bir tokat gibi sarsıcı etkisini duymaya başladık; yüzlerimizde denizin tuzlu serpintisi. Çok geçmeden yeni bir adaya yaklaştık.

Sonra güneş karşı adaların ardında kayboldu, karanlık birden çöktü, hemen her şeye, denize, uzak kayalıklara, özellikle birbirimizin gözlerini görmekte zorlanıyorduk. Rüzgâr ve dalgalar korkutucuydu ama küçük yat sonunda adanın limanında demir attı.

Ertesi sabah erkenden Sabrina'yı buldum. Beni görür görmez sevinçle kollarıma atıldı.

Denizin kıyısında taş bir sıra bulduk ve oturduk. Sonunda onu yeniden görmüş olmaktan dolayı heyecanlı ve mutluydum.

Santorini'de başımdan geçenleri anlattım. Dora'yı bulamadığımı, onu aramak için Atina'ya gideceğimi söyledim.

"Orada ne yapmayı düşünüyorsun?"

"Bilmiyorum, belki bir ipucu bulabilirim."

"Bütün bunları neden anlatıyorsun?" diye sordu Sabrina.

"Beni anlayacağımı düşünmüştüm. Buna o gemiyi, *Düş Gemi*'yi gördüğünü söylediğin zaman karar vermiştim. Girit'ten yola çıktığımız gece. Sanırım beni dinlemedin."

"Yanıyorsun." Sessizce arkasına yaslandı. Açık denizden geçen bir gemiye doğru baktı.

Sonra birlikte yürüdük. Yıkılmış bir iskeleye çarparak kırılan suların insanın yüzüne soğuk bir kamçı gibi çarpan serpintileri. Dalgalı bir deniz göz alabildiğine uzanıyordu.

Hep beraber adanın güzel koylarından birine kısa bir tekne gezisi yaptık. Sabrina'yı teknedekilerle birer birer tanıştırdım. Sabrina'yla yüzerek kıyıya çıktık. Bizden çok daha önce kıyıya çıkan Eva ve Leonidas küçük kumsalın bir ucuna yerleşmişlerdi bile. Yeorgios ve ötekiler teknede kalmıştı.

Eva güneşte çıtırplak uzanmış sigara içiyordu. Eva'yla adanın kumsallarındaki sevişmelerimi anımsadım ve neden

bilmem hüznümlendim. Aslında nedeni açıktı, bunun onlarla geçireceğim son gün olduğunun ayrımıdaydım. Yine de, kızgın güneş böyle insanın tepesindeyken, hüznülenmek doğrusu çok tuhaf bir şeydi.

Bir süre hep beraber gevezelik ettik. Leonidas yakında yeni bir filme başlayacaktı. Eva, yakında televizyon için bir çekim yapmak üzere İspanya'ya gideceğini söyledi. Biraz ötede, yatın kıcındaki masanın başında Yeorgios ötekilerle oturuyor, arada bir, bizden yana bakıyordu. Sanırım Raymond, heyecanla ona bir şeyler anlatıyordu. Bir süre sonra, Roberto, sıcaktan bunalmış olmalı, denize atladı.

Güneş birden beliren büyük gri bir bulutla kapanmıştı. Bulunduğumuz kumsal gölgelendi. Sabrina ayağa kalkıp kayalıklara doğru yürümeye başladı. Kısa bir süre ne yapacağıma karar veremedim. Güneş yine buluttan kurtulmuştu ve kumsal ateşler içinde yanıyordu.

Sabrina bir süre kayaların üzerinde oturdu ve ayaklarını aşağıya sallandırdı. Dalgayla birlikte deniz hafifçe yükseliyor, incecik ayak bilekleri mavi sulara batıyordu. Sonra ben de yanına gittim.

Bir kaç gün sonra kampın bitiş şenliklerinin yapılacağını, ondan sonra Atina'ya gelip beni bulabileceğini söyledi. Ona bildiğim bir otelin adresini verdim, orada gelişini bekleyeceğimi söyledim.

Sonra tekneye doğru yüzdük. Teknenin hemen yakınında, derin bir soluk alıp suya daldım. Suyun dibi gerçekten de büyüleyici, etkileyici bir güzellikteydi. Rüzgârda salınan ekin başakları gibi dalgaların hafif hafif salladığı o incecik deniz yosunları insanı gizemli bir dünyanın içine çekiyordu. Teknenin beyaz omurgasının altında titreyen deniz parıltılarla yanıp sönmüyor, ışık kuşakları dalga dalga derinlere doğru batıyordu.

O gece, tekne, Yeorgios'la geç vakitlere değin konuştuk. Birbirimizi bir kez daha göremeyeceğimizi ikimiz de biliyorduk. Rüzgârsız ama serin bir geceydi. Yazın henüz bitmemesine karşın hava giderek soğumaya başlamıştı.

Mykonos'dan bindiğim bir gemi akşama doğru Pire'ye yanaştı. Böylece, şu ya da bu cadde boyunca, yarı karanlık, gürültülü ve canlı Pire Limanı'nın rıhtıma sıra sıra dizili gemilerinin altında tek başıma yürüdüm. İçimde sanki ayrımına varamadan çok önemli şeyler yitirmişim gibi bir duyguyla yaşadıklarımın ne denli şaşırtıcı olduğunu düşündüm.

Atina tozlu ve kuru geçen bir yazdan yorgun, güze hazırlanıyordu. Eski bir otelde, küçük denebilecek bir odada kalıyordum. Odanın küçücük bir de balkonu vardı. Adada geçirdiğim günlerden sonra, kentin havası beni boğuyordu.

Mevsim sonuydu, adalara gitmek için gelen öğrenciler azalmıştı, otelde kalanların çoğunluğunu Amerikalı gezginler oluşturuyordu. Öğleden sonraları sokaklar boşalıyordu. Sarı bir sıcak ve Akropol'ün oralarda tembel tembel dolaşan gezginler.

Kuşkusuz Atina'nın her yanı bu denli dingin değildi; gazetelerden öğrendiğim kadarıyla anarşistler, ana caddelerden Patision'da barikat kurarak polisle çatışmışlardı.

Yakında Dora'yla karşılaşacağımı bilmek beni tedirgin ediyor, ne yapacağıma karar veremiyordum. Gerçekten ona ne söyleyecektim. Atina'ya onu düşlerimde gördüğüm için geldimi mi? Dora'dan neyi öğrenmek istiyordum. Bana neyi anlatabilirdi; her şeyin ne denli anlamsız olduğunu mu? Hayır, ona gördüğüm düştten söz etmek saçma olurdu.

Onu aramaktan vazgeçmek, diye düşünüyordum, acaba ikimiz için de daha doğru olmaz mıydı? Bu konuda bir karara varmak zordu. Üstelik bunun için biraz geçti de. Yeorgios'un verdiği telefon numarasından Hristo'yu aramıştım, bana bir süre kendisinden haber beklememi, beni arayacağını söylemişti. Sonuçta, saçmasapan bir nedenle, bu yabancı kente, bu küçük otel odasına tıklıp kalmıştım.

Nedenini anlayamadığım birtakım değişik düşünceler ve kimi karanlık önseziler beni rahat bırakmıyordu. Dora'nın geçmişle ilgili anıları canlandırmak konusunda bana yardımcı olacağını düşünmek saçmaydı. Anladığım kadarıyla benim de ona

herhangi bir yararım dokunamazdı. Onu görmek için ileri sürdüğüm nedenin bir tuzak olduğunu düşünmese bile, fazlasıyla duygusal bularak önüne değişik engeller çıkaracak, beni anlamamakta diretecekti.

Birkaç gündür bu otel odasında beklemenin yarattığı gerilim beni fazlasıyla yormuştu. Odanın kapalı panjurlarının arasından kentin gürültüsü içeriye doluyordu. Sonuçta yapmam gereken çok şey vardı ama önce içinde bulunduğum bu gerilimden kurtulmam gerekiyordu. Soğuk bir duş alıp üstümü değiştirdim ve akşama doğru uzun bir yürüyüşe çıktım.

Neredeyse bir hafta böyle geçti. Parklarda, galerilerde, kitapçılarda, tiyatrolarda geçen kocaman bir hafta. Otele döndüğüm zaman ilk işim beni arayan olup olmadığını sormak oluyordu. Kimi zaman da, özellikle çok sıcak günlerde, odamın balkonunda tembelce oturup aşağıdaki taşıt kalabalığını seyreliyor ve Hristo'dan gelecek telefonu bekliyordum.

Bir akşam, duştan henüz yeni çıkmıştım ki, bir arkadaşımın beni beklediğini öğrendim. Merakla aşağıya indiğimde Nikos Futuloğlu, bir zamanlar çalıştığım gazetenin Atina muhabiri, otelin lobisinde beni bekliyordu. Yollara düşmeme bir anlamda neden olan Girit'le ilgili haberi de o yazmıştı. Birlikte otelin barına geçtik. Nikos'un kaldığım oteli nasıl öğrendiği bir gizdi.

Nikos yıllık iznini kullanıyordu, ama gazeteyle yaptığı son telefon konuşmasında hemen Atina'ya dönme talimatını almıştı. Anlaşılan önemli gelişmeler olmuştu. Atina'ya gelme konusunda bu denli gecikmem Nikos'u şaşırtmışa benziyordu. Gazeteden gelen telefonlara doyurucu yanıtlar verememek onu üzmüş olmalıydı.

Bu durumdan yararlandım, ona bir kaç soru sorarak, verdiği yanıtlardan ortada neler döndüğünü, benden gizlediklerinin neler olduğunu anlamaya çalıştım. Nikos, bir muhbir tarafından önemli bir suikast haberinin Yunan gizli polisine bildirildiğini söyledi. Oradan da Türk Dışişlerine bilgi verilmişti. Gazeteden, bu insanların nereden geldiklerini ve kim olduklarını bilmek istiyorlar, diye konuştu. Ne yazık ki onların gerçek adlarını ve Atina'da ne yapmayı planladıklarını ben de bilmi-

yordum. Yalnızca benim için oldukça kişisel nedenler yüzünden, eski bir arkadaşımı, Dora'yı görmeden Atina'dan ayrılmak istemediğimi söyledim.

Nikos ayrıldıktan sonra, ona fazla açılmadığım ve her şeyi anlatmadığım için kendimi kutladım. Dora'nın bu insanlarla nasıl bir ilgisi olduğunu bilemiyordum. Bir yanda gizli bir suikast planı vardı, öte yanda Girit'ten bu yana adım yaklaştığım Dora. Bütün bu olaylar arasındaki ilintiyi en kısa zamanda çözümlemek istiyorsam zamandan en iyi biçimde yararlanmak için ne yapmam gerektiğini düşündüm.

Bir öğleden sonra telefonum çaldı. Sezgilerim beni yanıltmıyorsa Dora'yla buluşabilmek için beklediğim an sonunda gelmişti. Yanılmamışım, telefondaki Hristo Vasilyadis'ti, yakında Dora'yı görebileceğimi bildiriyordu.

Hristo, buluşmamız için Akropol'e giden yollardan birinin üzerinde, daha çok gezginlerin gittiği bir kahvehanenin adını verdi. Saatlerce bekledim, gelen giden olmadı. Belki de beni gizlice gözlüyorlardı. Kahvehaneden ayrıldıktan sonra doğrudan otele gidip bütün bir gün, acaba yeni bir haber gelir mi diye bekledim.

Ertesi gün, akşama doğru otele döndüğümde, resepsiyondan Nikos'un aradığını söylediler. Nikos yeniden arayacağını söylemişti, başka bir not yoktu. Nikos'dan haber gelmesini beklerken giysilerimle öylece uzandım. Sırtüstü yatmış, sokaktan gelen akşamın uğultusuna ve hemen yanımdaki odada kadının birinin anlamadığım bir dilde yaptığı tartışmayı andırır konuşmasına kulak vermişim ama sandığımdan daha yorgun olmalıyım, yastığa başımı koyar koymaz uyuyakalmışım; telefonun acı acı çalan ısrarlı sesine uyan-dım. Yakındaki bir barda buluştuk. Nikos'un anlattıklarını yarı uykulu bir durumda dinledim. Yeni bir şey yoktu. Polis söz konusu kişileri büyük bir dikkatle izliyordu. Birden beni de izleyip izlemediklerini merak ettim, belki de Dora'nın buluşmadan kaçınmasının tek nedeni buydu. Böylece, huzursuz ve tedirgin, üç gün daha geçti, ne telefonla ne de otele gele-rek hiç kimse aramadı.

Sabrina geldikten sonra başka bir otele çıkmaya karar verdik. Anayasa Meydanı yakınlarında güzel bir otel bulduk. Camlı kapının ardındaki resepsiyon masasında şişman bir adam uyukluyordu. İki kişilik bir oda istedim. "İki yataklı mı?" diye sordu. "Hayır," dedi benden önce atılarak Sabrina, "çift kişilik tek yatak."

Büyükçe dikdörtgen biçiminde bir odaydı bu. Yeşil örtülü, iki kişilik genişçe bir yatak, soluk mavi örtülü bir masa, bir koltukla birkaç iskemle, eski bir dolap. Dolabın hemen yanındaki başka bir kapı banyoya açılıyordu. Boyası çatlamış duvarlarda adaları gösteren birkaç resim asılıydı. Başka otel odaları gibi bir odaydı işte.

Artık Dora'yı görmeyi her zamankinden çok daha fazla istiyordum. Onu görmeli, bütün olup bitenlerin gizini ve öteki hemen her şeyi öğrenmeliydim. Yeniden Hristo'yu aradım, ama telefona bir başkası çıktı. Ona yeni kaldığımız otelin telefon numarasını verdim. Ertesi gün Hristo arayarak buluşma için bana yeni bir kahvehanenin adını verdi.

Ertesi gün sözü geçen kahvehaneye erkenden gitmiştim, ama içeriye girmedim. Zaman geçmek bilmiyordu. Dora'yla buluşmama daha zaman olduğunu görünce dar sokaklardaki barlardan birine girip kendime bir kahveyle likör söyledim.

Orta boylu bir adam yanıma gelerek teklifsizce masama oturdu, kendisini Hristo Vasilyadis'in gönderdiğini söyledi.

Kimlik kartımı istedi. Arka cebimden cüzdanımı çıkarıp, kimlik kartımı adama uzattım. Üzerinde ismim ve gazeteci olduğum yazılıydı.

"Bu iyi işte," dedi adam. "Sizden kuşkulanmış, bir devlet görevlisi olduğunuzu düşünmüştük."

"Olamaz. Peki ama ben daha önce Hristo Vasilyadis'le görüşmüştüm. O niye gelmedi?"

"Size şimdi bir şey söyleyemem," dedi. "Dora'yı görüp göremeyeceğinize onlar karar verecek."

"Neden?" Sonra hemen ekledim. "Yani neye karar verecek?"

"Çünkü varılan anlaşma öyle. Çünkü onlar öyle istiyor." Sonra ayağa kalktı, kısa bir süre beklememi, telefon edip he-

men döneceğini söyledi. Gerçekten de bir süre sonra döndü, karşımdaki eski yerine oturdu.

“Kaygılanmanıza hiç gerek yok, yalnızca buluşma birkaç gün erteleniyor. Bakın Atina’ya geleceğinizden, Dora’yı görmek isteyeceğinizden haberimiz var.”

“Peki ama buluşma niçin erteleniyor?”

“Bilmiyorum. Bu konuda bir şey söylemeye yetkim yok.” Adam elime gizlice bir adres sıkıştırdı ve sonra kalktı. Yüzüme dikkatle baktıktan sonra, “bu kez onu görebileceğinizden hiç kuşkunuz olmasın,” dedi.

Elimdeki adrese baktım; Dora’yla Kalithea semtinde bir evde buluşacaktık. Buluşmanın ertelenme nedeni ne olabilirdi, belki de beni yalnızca oyalamak istiyorlardı. Yenilmiş ve yorgun otelime döndüm, ne olacağını, ne yapmam gerektiğini bilmiyordum. Öğle yemeğinde olup bitenleri Sabrina’ya anlattım. Sıcak bir gündü, yemekten sonra otele dönmüştük ki telefon çaldı. Aşağıda beni bekleyen birisi vardı. Nikos olduğunu düşündüm, başka kim olabilirdi, ama yanılmışım.

Bekleyen, sıradan görünüşlü yabancı bir kadındı. Yaklaşınca tanıdım, Dora’ydı, ne kadar da değişmişti. Saçlarının neredeyse kırlaşmış olduğunu görünce iyice şaşırdım. Her şeye karşın, gene de oldukça genç bir kadın olduğunu düşündüm. Üzerindeki gri giysi ve dudaklarını boyadığı renk; bütün bunlar onu olduğundan daha yaşlı gösteriyordu. Gizli amacımın ne olabileceğini anlamak ister gibi baktı yüzüme.

“Buluşmanın birkaç gün sonra, bir evde olacağını sanıyordum,” dedim.

“O yalnızca bir önlemdi, yanlış bir adrestir, bir şaşırtmacaydı,” dedi Dora. “Yakında sakın bir kahvehane var, oraya gidelim.”

Otelin hemen yan sokağında, önüne masalar atılmış geniş bir kahvehaneydi bu. Arkalardaki bir masaya oturduk.

“Sanırım bana güvenemiyorsun,” dedim. “Bütün bu önlemlere bakınca.”

“Bu benim düşüncem değildi. Seni tanımıyorlar, ağzından bir şeyler kaçırabilirdin, seni izliyor olabilirlerdi.”

“Peki sen beni tanıyor musun?”

Dora bir süre düşündü. “Hayır, sanırım hayır,” dedi. “Biraz da bu yüzden bunca zaman sonra aramana bir anlam veremedim.”

Giritteki saldırıdan söz etmek duruma uygun değildi, belki düşten söz etmenin tam zamanıydı, ama yapamadım.

“Başlangıçta yalnızca seni görmek istemiştım. Sonra başına gelenleri öğrendim ve nerede olduğunu hiç kimse bilmiyordu. Yeorgios Kavakos seni Atina’da bulabileceğimi söyleyince...”

“Yeorgios başka neler söyledi?”

“Soruları ben sormak istiyordum.”

“Yalnızca şunu öğrenmek istiyorum. Ne yapmak istediğimizi anlattı mı?” Büyük bir dikkatle gözlerime bakıyordu.

“Hayır, yalnızca tehlikeli olduğunu, yalan söylemeyi iyi becerdiğini, günün birinde sana rastlarsam dikkatli olmamı söyledi.” Biraz bekledikten sonra ekledim. “Bir de kardeşinle ilgili bir öykü... Şey, bu konuda konuşabilir miyiz?”

“Ne kardeşi?”

“Yeorgios, kız kardeşinle, ablan Margarita’yla ilgili şaşırtıcı ve hüznü bir aşk öyküsü anlattı.”

“Benim kız kardeşim yok. Bunu senin bilmen gerekirdi. Yeorgios’un anlattığı öyküdeki ben olmalıyım, daha doğrusu benimle ilgili düşledikleri.”

Şaşıрма sırası bendeydi ve daha da kötüsü Dora haklıydı.

“Bilmiyorum, bana biraz olsun güveniyor musun?” dedi Dora. “Onun amacı bizleri şaşırtmak, bizi gerçek diye bir şeyin olmadığına inandırmak. Birbirimize güven duymamızı ve inanmamızı engellemek.”

“Ben asıl sizin amacınızın ne olduğunu merak ediyorum.”

“Yani sorular sormak istiyorsun.”

“Evet,” dedim. “Sorular sormak.”

“Oysa bütün olup bitenler seni hiç mi hiç ilgilendirmemeli,” dedi. “Hepimizin kendi sınırlarını kabullenmesi gerekir. Bu aynı zamanda Yeorgios için de doğru. Kendisini ilgilendirmesi gereken şeylere burnunu sokuyor.”

“Ne demek istiyorsun? *Atlantis Derneği* gibi birtakım garip projelerle ilgilenmiyor mu o?”

Dora acı acı güldü.

“Sana gerçeğin anlatıldığını düşünmekle yanılıyorsun,” dedi. “Yeorgios’a gelince, o bu zamana değin ön planda görünmemeyi başardı; buna sanırım, üst düzeydeki kimi arkadaşların arasındaki o anlaşılmaz kopukluk yol açtı. Belki de birisi onu böylesine bir eylemin hepimiz için tehlikeli olabileceğine inandırdı. Yine de onun bize ihanet ettiğini sanmıyorum, ama ne yazık ki Mihalis böyle düşünmüyordu.”

“Yani Girit’teki saldırının nedeni bu muydu? Peki Mihalis yakalanmadı mı?”

“Bu sabah seninle görüşen oydu,” dedi, sonra gereğinden fazla konuştuğunu düşünerek sustu.

“Atina’da yapılacak eylemle ilgili bir şeyler duydum,” dedim. Dora’nın yüzü değişti, konuşup konuşmamakta kararsız bekliyordu.

“Bunu biz planlıyoruz, Yeorgios ile hiçbir ilgisi yok,” dedi.

“Biz dediğin bu insanlar, kimler bunlar?”

“Arkadaşlarım ve ben.”

“Birkaçını tanıyorum, peki ötekiler.”

“Onları tanıman gerçekten gerekmiyor.”

Sonra konuşmasını sürdürdü. “Başkaldırının sona erdiğini söylüyorlar,” dedi. “Peki ama bu zorunlu bir boyun eğme anlamına mı gelmeli? Bence hayır.” Dora bunu söylerken ses tonundan ne denli inanmış olduğu anlaşılıyordu. Sözlerinde en küçük bir kuşku belirtisi yoktu. Çabasını yorulmadan sonuna değin sürdürmeye kararlıydı, ama başarısızlığa baştan yargılı olması ne acı.

“Peki bunları anlatırken korkmuyor musun, bana nasıl güveniyorsun?” diye sordum.

Bakışları kısa bir an benimkilerle karşılaştı. Artık hiçbir şey söylememeyi düşünen birisinin gözleriydi bunlar. Kısaca, “Sana güveniyorum, daha doğrusu hiçbir şey yapmayacağını ve kimseye anlatmayacağını biliyorum,” dedi. Aslında haklıydı, neyin iyi neyin kötü olduğuna karar veremeyeceğim için hiçbir şey yapamayacaktım.

Gözlerime baktı ve gülümsedi. Ne anlama geliyordu bu gülümseyiş, onay ve hoşlanma mı, yoksa olumsuzlama ve aşağılama mı?

Böylece, zaman yavaş yavaş ilerledi, oturduğumuz kafenin önündeki masalarda oturanlar sürekli değişti, Dora arada bir kuşkuyla çevresini süzüyordu. Çevremizdeki gölgeler giderek büyürken oldukça uzun bir süre bu güzel kafede oturup, alçak sesle eski günlerden konuştuk.

“Söylediklerim seni şaşırtmış olmalı,” dedi. “Tuhaf bir görünüşün var.”

“Yorgunum, yalnızca yorgunum.”

“Deniz kıyısında bir yere gitsek ne iyi olurdu,” dedi, “Boğaz’ı anımsamış olurduk, ama ne yazık ki hiç vaktim yok.”

“Boğaz’ı unutmamış olman doğrusu güzel bir şey,” dedim. “Biraz şaşırdım işte buna.”

“Hiç unutmadım ki,” dedi, sesi açık ve netti. Sonra birdenbire, “ne dersin, değişmiş miyim?” diye sordu. Aradan geçen bunca yıldan sonra ne diyeceğimi şaşırdım, ama gerçeği söylemek zordu. Bir şeyler geveledim, o konuşmasını sürdürdü.

“Sen tümüyle değişmişsin.”

“Değiştim sanırım,” diye mırıldandım. “Kuşkusuz hepimiz biraz değiştik. Biliyor musun, bunu ancak şimdi seninle konuştuktan sonra anladım.”

Dora sözlerimi pek inandırıcı bulmuyordu. Ne de olsa ona göre şiddet yoksunu kimi ılımlı düşüncelerdi bunlar.

“Lütfen, bir sigara verir misin?” dedi. Gözlerini kaldırıp beni meraklı bir bakışla süzdü, daha sonra öteki masalarda oturanlara baktı, dudakları arasındaki sigaradan derin bir nefes çekti. Benim bütün bu konuştuğumuz konulardaki taraf-sızlığımı küçümser bir davranışla sigarasının dumanını üfledi. Sonra elimi tutup saatime baktı ve “şimdi gitmem gerekiyor,” diyerek çabucak ayağa kalktı.

Ondan ayrıldıktan sonra, bir süre yalnız başıma yürüdüm. Ne düşüneceğimi bilmiyordum. Çelişkili duygular içindeydim.

Sonraki çarşamba günü, Nikos akşama doğru otelden arayıp beni son gelişmelere ilişkin aydınlattı. Her şeyin böylesine çabuk olup bitmesi şaşırtıcıydı. Nikos’un telefondaki sesi kaygı doluydu. “Tutuklananlar arasında arkadaşın yokmuş,” dedi. Sonra sesini alçaltarak, “kim olduklarını merak etmiyor musun?” diye sordu.

“17 Kasım Örgütü mü?” diye sordum. Nikos’un bunu bil-meme yeteri kadar şaşırdığına hiç kuşku yoktu. Bu örgütten hemen hiç kimse yakalanmamıştı. Türkiye’nin Atina Büyükel-çiliği’ne daha önceleri yapılan bir saldırıyı da bu örgüt üstlen-mişti. Nikos’un yeterince önem verdiği bir gizi sonunda bana anlatmaya karar verdiği belliydi. Geçenlerde bu elçilikte görev-li genç bir diplomata yapılan saldırıyla ilgili bir toplumbilim öğretmeni yakalanmıştı. Bu öğretmen Dora’yı tanıdığından söz etmişti. Nikos’un dediklerine bakılırsa, polis iz üzerindeydi ve tutuklamalar sürecekti. Bütün bu anlattıkları benim için pek sürpriz olmamıştı.

Sabrina’yla Atina yakınlarındaki plajlardan birisine gittik. Kumsal bana geride bıraktığım adayı ve Eva’yı anımsattı, içim tuhaf bir hüznle doldu. Oysa burada yüzmek bir başkaydı, in-san kendisini güvenlikte duyuyordu. Ertesi gün İstanbul’a dön-meyi düşünüyordum, Yunanistan’da kalmam için bir neden kalmamıştı.

O gece, oteldeki odamızda, ikimiz de huzursuzduk. Bunun nedenini bilmiyorum. Bir ara yatağın kıyısında ayakta dur-dum. Sabrina, tişörtünü çıkartıp şöyle bir saçlarını savurdu. Neden bilmiyorum, belki çok uzak bir özlem, Ebru’yu düşle-meye çalıştım. Fakat Ebru böyle davranmazdı. Sonra Siren ve Eva’yı düşündüm.

“Bunun son gecemiz olduğunu biliyorum,” dedi Sabrina, sonra yatağa uzanıp yavaşça başını duvara çevirdi.

Uyandığımda Sabrina’yı pencerenin yanında ayakta durur-ken gördüm. Pencere açıktı, odaya dolan güz mevsimine özgü o serin rüzgârı duyumsayabiliyordum.

“Ne yazık ki hiçbir şey,” dedi Sabrina belirgin bir hüznle, “insanın olmasını istediği gibi olmuyor.”

Onu üzen şeyin ne olduğunu anlamaya çalıştım.

“Uzun bir süre yeniden İstanbul’a dönmeyeceksin sanıyor-dum,” dedi Sabrina.

O sırada dışarda yağmur başlamıştı. Yağmurlu günlerde avutucu sözcükleri bulmak bana hep zor gelmiştir. Ebru’yla uzun uzun konuştuğumuz o yağmurlu geceyi anımsadım. Sa-nırım usul usul yağmaya başlayan yatıştırıcı yağmur ve can

sıkıntısı Sabrina'nın uykusunu getirmişti. O gece pek de iyi uyumadığını sonradan anlayacaktım. Ne yapmam gerektiğine bir karar veremiyordum, sonunda yalnız kalmak istediğini düşündüm ve kahvaltı yapmak için yakındaki bir kahvehaneye gittim.

O günün öğleden sonrası, birlikte uzun bir yürüyüş yaptık. Kentin sokaklarında amaçsızca dolaştık. Gerçekten de tam gezinti yapılacak bir gündü; sabahki yağmur dinmişti, hava durgun ve güneşliydi. Sabrina, kazağını çıkarmak için kısa bir süre durdu. Sonra yanıma geldi ve yeniden el ele yürümeyi sürdürdük. Akropol'ün eteklerindeki dar sokaklarda biraz gezinip, sonra beraberce güneşin batışını seyrettik. Sabrina bana eski bir kitap satın almıştı, ben de ona aynı dükkândan aldığım eski İstanbul'a ait bir gravürü armağan ettim.

Dora'ya anlatmayı unuttuğum uzaktaki sevgili kenti anlattım ona; denize açılan yokuşlu sokakları, eski evleri, daracık sokaklarla bölünmüş küçük alanları, çevrelerinde otların arasından yükselen mezar taşlarıyla dolu küçük bahçeleri olan türbeleri, kıyıdaki kahvehanelerin rengarenk gölgeliklerini dalgalandıran denizden esen rüzgârı, bitmeyecekmiş gibi gelen uzun yaz günlerini, sanki bir deniz kıyısında değil de bir panayır yerindeymişçesine gürültülü canlı ve renkli bir kalabalıkla dolu meydanları, birbirine karışan vapur ve sis düdüklerini. Böylece bir kez daha anımsadım düzayak olmayan bir kenti ve onun güzün ıslak sokaklarını; ama bütün görüntüler giderek serinleyen bir havada solgun ve titrek.

Sabrina beni gemiye kadar geçirmek istediğini söyledi. Böylesi ikimizi de üzecekti ama karşı çıkamadım.

42

İstanbul uzaktan görüldüğünde, yine bir geminin güvertesinde olduğumu düşündüm ve garip bir duyguyla sarsıldım. Gemi yavaşça kıyıya yanaşırken rıhtımı dolduran kalabalığa, el sallayanlara, sabah sisinin tülüyle örtülü kente hüznle baktım. Beni bekleyen olmadığını biliyordum. Birbirini tanı-

mayan, ama birbirine benzer insanların kalabalık sokaklarda arasına karıştıkları büyük bir kent bu; herkesin bir kıyıda başka bir kıyıya sürekli koştuğu, çoğu zaman bir kez rastladığınıza belki bir daha rastlayamayacağınız yorgun yüzlerle dolup taşıyor, bilmediğiniz bir yüzü, tanıdığınız ve alıştığınız bir başkasına benzetmeniz işten bile değil. Öteki yolcuların arasında yavaş yavaş geminin merdivenlerinden aşağıya inerken, o garip duygunun nedenini sezer gibi oldum. Her şeye yeniden başlamanın buruk tadıydı bu. İşte yine gençliğimde gördüğüm o gizemsel geminin bağlı olduğu rıhtımdaydım. Bir anlamda düşsel ilk yolculuğumun başladığı rıhtım, –nasıl unutturdum o ışıklarla süslenmiş gemiyi– hep aynı kalmıştı, hiç değişmemişti. Yeorgios haklıydı, geleceği bilemezdik ve nasıl yaşarsak yaşayalım sonuçta değişen bir şey olmuyordu. Belki de sevmem olasılığı bulunan *Düş Kadın* burada, bu kentteydi.

Sonsuz sayıda değişik yaşam, ama sanırım yeniden başlamak önemli, diye düşündüm rıhtıma ilk adımımı attığım zaman. Sanki aradan çok, ama çok uzun bir zaman geçmişti, kendimi daha önce hiç görmediği bir kenti ziyarete gelmiş bir yabancı gibi duyumsadım. Çoktandır unuttuğum nice duyguları taşıyordu yüzüme çarpan ılık rüzgâr.

Sabrina'ya anlatırken, ay ışığında insanlarla dolup taşan deniz kıyısındaki kahvelerin anısı canlıydı belleğimde, üstelik gece yarısı melteminin dalgalandırdığı çizgili gölgeliklerini bile anımsıyordum. Oysa İstanbul'a döndüğümde bunların hiçbirini Sabrina'ya anlattığım gibi bulamadım. Dostlarımın çoğu ortadan kaybolmuştu, havalar soğumuştı, kahvehaneler bomboştu. İnsanı yoran bir devinimi vardı kentin, neredeyse bana göre tümüyle amaçsız koşuşturan bir kalabalık. Ege adalarının o ıssız güzelliği, bana İstanbul'un taşıt kalabalığını ve bütün bu gereksiz koşuşturmayı neredeyse tümüyle unutturmuştu. Yine de Siren'e o kıyı kahvehanelerinden birinde rastladım. Çenesini avuçlarına dayamıştı, masada sayfaları açık bir dergi vardı ama Siren, yüzünde biraz çarpık, biraz da düşünceli denebilecek bir gülümsemeyle önündeki kahve fincanına bakarak oturuyordu. Beni görmesiyle, bir sevinç çığlığı atarak ayağa fırlaması bir oldu, coşkuyla kucaklaştık. Üzüntüsünün nedenini sormadım,

oldukça açıktı, yeni birisine âşık olmuştu. Bu nedenin ne olduğunu bilmek beni daha da üzüyordu. O çok sevdiğim açık yürekliliği neden bilmem artık bana acı veriyordu.

“Sonunda geri döndün demek,” diyordu biraz da alayla, “döndün ve bizi eskisi gibi buldun. Eski köhne yaşamlarının dümen suyunda.” Sonunda dikkatle yüzüme baktı, “her neyse, döndüğüne çok sevindim, seni özlemiştim,” dedi gülümseyerek. “Sandığımdan da iyi görünüyorsun.” Sonra yeniden sarıldı, sıcacık ve içten bir kucaklamaydı gerçekten de bu.

Bir kaç gün Siren’de konuk olarak kaldım. Bir akşam, “sen yalnız bir adamsın,” dedi Siren. “İşte en çok, neden bilmiyorum, ama buna üzülüyorum.

“Bunu değiştirmek elimden gelmez.”

“Anlasana Ercan, sana yardım etmeye çalışıyorum.”

“Biliyorum Siren,” dedim, kendime kaygılı bir görüntü vermeye çalışarak. “Bunu çok iyi biliyorum.”

Evime döndüğümün ilk haftası bitmişti, uzun bir zamandır Atina’dan beklediğim haber en sonunda bana ulaştı. Nikos gazeteye bir faks göndermek yerine bana mektup yazmakla büyük bir incelik göstermişti.

“Sana nelerin olup bittiğini ve olayın nasıl geliştiğini anlatmaya çalışmıştım ama,” diye yazıyordu Nikos, “o sıralarda kestirebileceğin kimi nedenlerle açıklayamadığım başka isimler de vardı. Dora Patulidu’yu tutuklayamadılar. Polis onunla Mihalis Pagonis’in İtalya’ya geçtiğini sanıyor. Bu konuda onlara, eskiden Mihalis’in sevgilisi olan Sabrina Romano adlı İtalyan bir kadın gazeteci yardımcı olmuş.”

Ne diyeyim, sanırım Sabrina o bana özgü kararsızlığı ve edilgenliği göstermemişti.

Ebru’yu uzun bir süredir görmemiştim. Kimi zaman hiç beklemediğim bir anda onu anımsıyordum. Acaba onu bir daha görebilecek miydim? Açıklanması zor kaygılar ve yarı biçimlenmiş arzular ruhumu kemirip duruyordu.

Ebru’nun nerede olduğunu Elvan’ın bilebileceğini düşündüm ve apartmanına gittim. Elvan’ın oturduğu ikinci kata çıktım. Bir süre kapıda durup içeriyi dinledim, ama tek bir ses bile yoktu. Kapıyı çaldığımda birden açıldı, karşımda yabancı birisi

duruyordu. Elvan başka bir eve taşınmıştı ve yeni kiracı nereye taşındığını bilmediğini söyledi.

Bir akşam üstü telefonum çalıyordu. Hemen koşup açtım.

"Alo, ben Ercan Seyman."

"Merhaba Ercan," dedi karşımdaki ses, "ben Uğur."

"Merhaba, sesini duyduğuma sevindim."

"Demek sonunda yuvaya döndün ha?"

"İzimi nasıl buldun?"

"Boşver şimdi bunu. Eski günlerdeki gibi sıkı bir geceye ne dersin?"

Sözleşip telefonu kapadık. Uğur neredeyse hiç değişmemişti, giyimi bile aynıydı, giysileri birazcık daha eskimişti, işte hepsi bu. Oysa bana hiçbir şey eskisi gibi görünmüyordu, barlar yavandı ve içimde durmaksızın büyüyen bir boşluk vardı.

İzini bulmaktan umudumu kestiğim bir akşam, bir açık hava konserinde Elvan'la karşılaştım. Ne yazık ki uzun bir süredir Ebru'dan haber alamamıştı, ama güneyde bir kasabaya yerleştiğini duymuştu.

"Beş ay öncesine değin, diyeceğim son zamanlarda onu neredeyse hiç görmemiştim," diye başladı sözlerine Elvan. "Biliyor musun, hoşlandığı erkeklerin hepsinin," dedi, biraz da keuderle, "onulmaz bir fiyasko olduğunu sonunda anladı." Belki daha anlatacakları vardı, ama arkadaşları sabırsızlanıyordu.

"Beni başıyla, onları daha fazla bekletmeyeyim," dedi Elvan ayrılırken. "Bir gün daha uzun konuşuruz. Bu çok ayaküstü oldu."

Benim dışımda yaşam hep aynı sürüyor gibi görünüyordu. Değişen hiçbir şey olmamıştı. Bana gelince, arasıra eski günleri anımsıyor, sonunda başladığım noktaya dönüşle biten, adalar denizindeki o garip ve uzun yolculuğu düşünüyordum. Bu yolculuk ve deneyim, sanırım beni sandığımdan çok daha fazla olgunlaştırmıştı.

Bir akşam, Ebru'yla birlikte bir zamanlar sık sık yemek yediğimiz, *Düş Gemi*'nin o şaşırtıcı geçişini gördüğüm, Boğaz'ın kıyısındaki lokale gittim. Neredeyse hemen hiç değişmemişti. Bu beni son derece heyecanlandırdı. Ebru bana yine orada, karşıdaki masada, çok yakınımıdaymış gibi geldi. Bitik bir durumda eve döndüm, yorgun çok yorgundum.

Böylece aylar geçti. Birbirine benzeyen tekdüze günler. Siren beni bir akşam arabalı vapurla yapılacak bir geziye çağırırdı. Her yıl aynı günde yapılıyordu bu gezi ve o akşam denizin ortasında maskeli bir balo verilecekti.

Siren, böyle bir gemi yolculuğunun eğlenceli olacağını söyledi, en azından benim için bir değişiklik olacaktı. İçkilerimizi aldık ama geldiğimizde arabalı vapur rıhtımdan ayrılmak üzereydi.

Rıhtımın kıyısında, gemiyle birlikte yavaş yavaş uzaklaşan müzik seslerini dinleyerek hemen hiç konuşmadan bir süre oturduk, ikimiz de üzüntülüydük. Arabalı vapur kıyıyı izleyerek Boğaz'ın bir ucuna kadar gidip yeniden geriye dönecekti. Güneş henüz batmamıştı. Arabama atladım, Siren arabayı dikkatli kullanmam konusunda beni uyardı. Boğaz yoluna girdiğimizde sanırım gemi daha Beşiktaş önlerine gelmemişti.

Boğaz'ın kıyısındaki barlardan birinde içtiğim sert bir iki kadeh içkiden sonra midemi yakıp beynime yükselen ateş gibi bir sarhoşluk duydum. Oradan çıktıktan sonra Rumelihisarı'nda kıyıda oturduk ve daha önce aldığımız bütün içkileri içtik. Önümüzden deniz akıyor, köprü'nün ışıkları önümüzdeki suyu aydınlatıyordu. Bu arada iyice sarhoş olmuştum. Birden onu gördüm, *Düş Gemi*'yi, yaklaşıyordu. Vakit gece yarısını geçiyor olmalıydı. Tuhaf bir gemiydi, yelkenleri parça parça, ya da bunlar yelken değil de birtakım renkli bayraklardı, ama akıntının da etkisiyle çok hızlı gidiyordu.

"Hayır," dedi Siren, sesi çok uzaktan gelir gibiydi, *Düş Gemi* değil bu, üstelik daha önce anlattığın gemiye benzemiyor, yelkenleri de yok, arabalı vapur bu, dönüş yolunda, geliyor."

Boğazdan geçen sayısız gemi görmüştüm; kimi gemiler

Ege kıyılarını izleyerek daha aşağılara, Girit ve Kuzey Afrika'ya doğru inerler, kimileriye Kırım ya da Varna'ya gitmek için kuzeye geçerler. Bu gemi onlardan biri değildi, değişik ve gizemseldi. Siren'in adına üzüldüm, birçokları gibi o da gemiyi olduğu gibi göremiyordu.

"*Düş Gemi* bu!" diye bağırdım. "Ölüm Gemisi, belki Deli-ler Gemisi, artık her ne boks, yıllardır peşinde olduğum gemi bu."

Gemiden çıldırtıcı müzik sesleri geliyordu, o denli yakından geçiyordu ki, güvertede dans edenlerin yüzlerini görebiliyordum, maskesiz olanları tanıdım bile.

Sonrası oldukça karışık. Arabaya bindim, motoru nasıl çalıştırdım, ne zaman yola çıktım, bilmiyorum. Siren yanımda oturuyor, beni vazgeçirmeye çalışıyordu. Boğaz yolunda uçarcasına gidiyorduk, yol neredeyse boştu. Arabayı çok hızlı sürüyor olmalıydım, az daha sağda yürüyen birisini ezecektim. Hissar'ın köşesinde ters yola girdiğimi söyledi. Gemi solumdaydı, ben yalnızca gemiyi görüyordum, *Düş Gemi*'yi, bu kez yok olmasına, yeniden yitmesine göz yummayacaktım, bu benim son şansımdı.

Karşıdan gelen arabayı çok geç gördüm.

"Dikkat et!" diye bağırdı Siren, "arabaya dikkat!"

Direksiyonu sola kırdım. Araba kaldırıma çarparak havalandı, bana çok uzun gelen birkaç saniye sonra denizin hemen kıyısında ne olduğunu bilmediğim bir şeye çarparak durdu.

"Nasılsın?" diye sordum Siren'e, iyiydi, ağlıyordu, yavaşça kapıyı açtım. Gemi yaklaşıyordu, *Düş Gemi*, çok yakınımdaydı şimdi, karanlık deniz giderek aydınlanıyordu.

Üzerimde yazlık giysiler vardı ama palto da olsa ayırımsamazdım, sanki bedenim yoktu, bir ruhtum ben, ama bir şey uçmama engel oluyordu. Sevinçle ağlıyordum, hey *Deliler Gemisi*, beni de alın yanınıza, acımı dindirir. Ah bana öyle geliyordu ki orada olsam, onların yanında, zaman orada duracaktı, kıyının yanı başımdan akıp geçtiğini görecektim.

Küpeşteye dayanmış birkaç kişi beni ayırımsamıştı. Haykırışımı duyup duymadıklarını bilmiyorum ama heyecanla el salladılar.

Sanki karanlık bir gökyüzüne doğru uçar gibi kendimi denize attım ama sırtımda bir yük, ne olduğunu bilmiyorum, ne bir çarmıhta bu, ne de palto, belki yalnızca bedenimdi ve sonra serin mi serin bir karardığa doğru yavaşça battım.

Denizle boğuşurken yanlış yaşanmış bir hayatın yıkıntıları geçiyordu gözümün önünden. Bütün bu görüntüler, gözümün önünden öylesine hızlı bir biçimde geçiyordu ki, benim yaşamıma mı, yoksa bir yabancının yaşamına mı iliskindi, bilemiyordum.

Bilincimin son sözünü söylemesi için sanki bedenim karanlık sulara direniyordu. Tahtaları çürümüş bir gemiye razıyıldım, dalgaların arasında arada bir gördüğüm kentin ışıkları hızla uzaklaşıp siliniyordu. Sonra yüzüme çarpan karanlık ve tuhaf bir şekilde beyaz köpüklü dalgaların ardında gizemsel geminin o ezici silüetini gördüm.

Beni denizden yukarıya gemiye doğru çektiler. Yanağıma doğru bir el uzandı, baktım Siren'in eliydi bu, ne garip ben onun kıyıda kaldığını sanıyordum.

İriyarı, sakallı bir adam bana doğru yaklaştı. Bir an gözlerime inanamadım, Yeorgios'tu bu.

"Santorini'den ne zaman geldiniz?" diye sordum. "Geldiğinizden niye haberim olmadı. Nerede kalıyorsunuz?"

"Şimdi bırakalım bunları," dedi Yeorgios, "hemen geriye döneceğim ben. Buraya size yardım etmek için geldim." Sonra üzerime doğru eğildi, çünkü hâlâ yerde yatıyordum. "Söyler misiniz, ne arıyorsunuz?" diye sordu.

"Düşlerimi," diye yanıtladım, "*Düş Kadın ve Düş Gemi*'yi."

Arkamızda, denizin ötesinde uzanan kentin ışıklarını göstererek, "ama niçin? Aradığınız belki de orada," dedi. "Şunu sakın unutmayın. Orada sevdiğiniz bir insan varsa bu kaçmak istediğiniz kent sizin için düşsel bir dünyaya kolaylıkla dönüşebilir."

"Böyle bir insan var mı, bilemiyorum," dedim.

"Bir de beyaz boyalı bir geminin peşindesiniz öyle mi?" diye sordu.

"Evet," diye yanıtladım, "bir suç mu bu?"

Eliyle güverteyi, denizi ve uzak yıldızları gösterdi.

“Demek ölümsüzlüğün peşindesiniz. Hayır, asla bir suç sayılmaz bu. İşte sonunda o aradığınız gemiyle yolculuk yapıyorsunuz,” dedi gülerek.

Güvertenin kenarında yanımda ayakta Siren dikiliyor, ben se yerde oturup kendimi toplamaya çalışıyordum, hafifçe başım dönüyordu. Sonra küpeşteye tutunup yavaşça doğruldum, birden ne oldu bilmiyorum, bu ağır yaz akşamında geminin hafif ıslak ahşap kokan güvertesi bir anda maskeli cambazlar, piyerolar, dans eden kral ve kraliçelerle, bir karnavalda olduğu gibi ölüm kılığındaki insanlar ve soytarılarla doluverdi; sanki uzun bir süredir benim ayağa kalkmamı bekliyorlarmış gibi. Bu görüntü bana Boğaz’da arabalı vapurlarla yapılan maskeli baloları anımsattı ama o eğlenceli ortam yoktu ve ortada soğuk, gizemli bir hava esiyordu. Cadılar ve büyücüler ayakları yere değmiyormuşçasına, hafifçe yana yatık şapkalarıyla fırl fırl döndüler. Yıldızlarla süslü bu uzun koni şapkaları, çok eskiden gittiğim sabaha değin açık bir barın, adı *Şeytanın Cenneti* olan bir yerin kalın perdeleri gibi karanlık gökyüzünün sanki küçük bir benzeriydi.

“Yalvarırım beni dinleyin,” diye haykırdım, kimsenin susmayacağını düşünerek, çünkü kalabalığın bağırış çağırışları ür-kütücü bir biçimde güvertede yankılanıyordu.

Neler söylediğimi, ne kadar konuştuğumu tam anımsamıyorum, boğulmaktan güçlkle kurtulmuştum, bu kalabalığa sesimi duyurmak için gösterdiğim çaba sesimi boğuklaştırıyor, içimdeki aşağılanmışlık duygusu giderek daha da artıyordu. Ne biçim bir gemiydi bu, tümüyle çıldırmaş bu yükünü nereden almıştı acaba?

Yeorgios çevreye emirler yağdırıyordu:

“Siz hazır mısınız? Yükseltiyi getirin, şöyle bu tarafa doğru.”

Dört adam köşelerinden tutup beyaz bir kumaşla kaplanmış yükseltiyi güvertenin ortasına yerleştirdiler.

Kaptan köşkü yönünde, bir toplantı salonunda olduğu gibi birkaç sıra sandalye yerleştirilmişti.

“Herkes burada mı?” diye bağırdı Yeorgios. “Hepiniz hazır olmadan önce başlamayacağımı bilin lütfen.”

“Ebru yok,” dedi bir kadın, ince bir sesle.

“Gidip getirin onu,” dedi birisi, doktor kıyafetindeydi ama gerçek bir doktor muydu, bilmiyorum. Gerçek bir doktora benimle ilgilenmesi gerekirdi, midemdeki bulantı henüz geçmemiştir.

“Kamarasında hazırlanıyor olmalı.”

Bu sesin sahibini anımsayamadım, kimbilir belki hiç karşılaşmamıştık. “Sizi tanıyamadım,” dedim. “Anladığım kadarıyla Ebru’yu tanıyor olmalısınız.”

“Hayır, ne onunla ne de sizinle hiç tanışmadık,” dedi. “Adım Pavlos Laiou, Girit Üniversitesi’nde Fizik Fakültesi başkanıyım.”

“Şimdi anımsadım,” dedim, “siz o saldırıda yaşamınızı yitirmemiş miydiniz?” Profesör Pavlos’un verdiği yanıtı duyamadım, çünkü dans eden bir kalabalıkla hızla yanımdan uzaklaşmıştı.

Bu arada, “bulun onu, burada bulunmak zorunda Ebru,” diye yineleyip duruyordu Yeorgios. “O gelmeden önce başlamam.”

“Ben onu şimdi bulurum,” dedi Eva.

“Beni de bekle,” diye seslendi arkasından Profesör Dimitris Sinodinu, olduğundan yaşlı ve yorgun görünüyordu. Belki bilmisel kıskançlık dediği şey onu zamanından önce yıpratmıştı.

Yeorgios tanıyamadığım birkaç kişiyle konuştu:

“Sevgili eleştirmenimiz nerede? Biraz önce kaptan köşkünün merdivenlerinde rastlamıştım.”

Birisi Ebru’nun kısa bir süre sonra geleceğini söyledi.

“Diğerleri hazır mı? Gerekirse makine dairesine bile bakın. Kıyıda köşede kimse kalmamasın.”

Bu arada Siren yanında bir doktorla geldi. Yakından görünce doktoru tanıdım, gençliğimde geçirdiğim bir bunalım sırasında bana yardımcı olan doktordu bu.

“Ben sizin öldüğünüzü sanıyordum,” dedim, oysa saçmaydı bu, üstelik o yıllardaki görüntüsüyle adamcağız sapasağlam karşımda duruyordu.

“Tipik bir sarhoşluk,” dedi doktor ve avucumu ilaçlarla doldurdu.

“İlaç istemiyorum,” dedim. “Hem artık bu konudaki anlayışlar tümüyle değişti.”

Doktor kahkahalarla güldü; ona baktım ve kısa bir an hastasından daha deli olan bir doktorla konuştuğum kuşkusuna kapıldım.

Genç bir adam gelerek Yeorgios'un kulağına eğildi. Yeorgios hiddetlenmişti. "Ne yapalım o zaman?" diye sordu adam.

"Mızrağının olması şart değil, öylece gelsin," diye yanıtladı Yeorgios.

Kimden söz ettiğini birazdan anladım. Daha doğrusu her kimse Don Quijote kılığına girmişti. Yitirdiği mızrağı sonradan bulmuş olmalıydı, çünkü elinde uzun bir şövalye mızrağı tutuyordu.

Bir başkası ise Sancho Panza kılığındaydı ve şişman göbeğiyle oldukça komik bir görüntüsü vardı. Birden, tek bir kez görmüş olmama karşın onu tanıdım, Mihalis Pagonis'ti.

"Sizi tanıdım," dedim. "İnandığınız doğrular uğruna insanları öldürdünüz, buna ne hakkınız vardı? Şimdi belinize sardığınız kuşaklarla kendinize şişman süsü verip birtakım kıklara girmeye utanmıyor musunuz?"

Mihalis şaşırmış gibi yüzüme baktı. "Siz o saldırının bir anlamı olduğunu mu sanıyorsunuz?" diye sordu.

"Bir anlamı olmalı," dedim.

"Hayır, hiçbir anlamı ve nedeni yoktu. Üstelik bunalım falan da geçirmiyordum," dedi.

Aklım karışmıştı ama başka bir şey soramadan Mihalis yanımdan ayrıldı.

Profesör Dimitris, başka bir kadınla birlikte döndü; orta yaşlı ve çekici bu kadını nereden tanıdığımı anımsayamadım. İkisi de yavaşça Yeorgios'a yaklaştılar; içlerinden biri:

"Eva size kızgın. Asıl yargılanması gereken o diye bağırıyor," dedi.

Yeorgios, "ben onu şimdi yatıştırırım," diyerek aceleyle uzaklaştı.

Eva'nın Yeorgios'a ne yüzden kızdığını anlayamamıştım. Onun yargılanmaya ilişkin sözleriyle kendi durumum arasında bir ilişki olabileceği ise hiç aklıma gelmemişti. Benden ne istedikleri anlaşılmaz bir gizdi.

Yanımdakilere, "bu yargılanma da nereden çıktı?" diye

sordum. Birisi, “yalnızca bir suçlama,” dedi, yüzünde sanki durumu yeteri kadar açıklamış gibi dingin bir anlatım vardı.

“Neden, ben ne yaptım ki?” diye sordum ama bu kez hiç kimse yanıtlamadı. Kendimi bütün konukların birbirini tanıdığı bir yerde istenmeyen bir yabancı gibi duyumsuyordum.

Bu sırada Ebru, yanında birkaç kişiyle geldi. Bana bir süre ağlamaklı bir yüzle, kaygıyla bakan Ebru’nun beni tanıyınca sevindiğini anladım.

“Nerelerdeydin Ercan?” dedi. “Bütün gece geminin her yanında seni aradım.”

Kollarıma atılmak istedi ama yanındakiler ona engel oldular. Onlardan kurtulmayı başardı. Ben de bambaşka bir heyecanla sarıldım ona.

Birden ne oldu bilmiyorum, kollarımın arasında yabancı bir kadın vardı, öfkeyle yüzüme baktı ve beni göğsümden sertçe itti. Ne yapacağımı şaşırmıştım, çevrem tanımadığım insanlarla sarılmıştı.

Koştum, tahta güvertenin acıtmasına hiç aldırmadan kendimi dizlerimin üstüne attım:

“Ebru, yalnızca seni sevmiştim,” dedim haykırarak. “Bir bilsen seni nasıl aradığımı, ne çok acı çektiğimi...”

Çabuk çabuk konuşuyor ve gürültüyle soluyordum, bu yüzden çevremde olup bitenin ayırımına çok sonra varabildim.

Karşımdaki kadın hafif bir sesle konuştu, öylesine hafif ki söylediği şeyleri güçlkle işitebildim.

“Ben Ebru değilim,” diyordu bir yandan maskesini çıkarırken. Peki ama öyleyse kimdi, hangi *Düş Kadın*?

Kadın yanındakilere dönerek, “sarhoş bu adam,” diye homurdandı.

“Hayır değilim,” diye bağırdım.

“Evet, bal gibi sarhoş,” dedi bir başka kadın, güneyde tanıştığımız, Ebru’nun arkadaşı olan ve küçük bir barda şarkı söyleyen kadındı bu. Orta parmağını yüzüme doğru sallayarak,” bu adam hep sarhoştur,” dedi. “Güneyde onu yine böyle görmüştüm. O gece Ebru’nun adresini ve telefonunu vermeme karşın aramadı. Şimdi utanmadan Ebru’yu sevdiğini söylüyor.”

“Onu aramıştım,” diye bağırdım. Sesim öylesine zayıf çıktı

ki düşmemem için kolumdan tutmaya çalışan Siren'in bile duyduğundan kuşkuluyum.

Çevredeki gürültü yetmezmiş gibi birden çanların delicesine çaldığını duydum. Kalabalıkta çoğu kişide bu çanlardan vardı. Gemi düdüğüyle bu acımasız velveleye eşlik ediyordu. Değişik giysili insanlar çevremde bir çember oluşturmuştu: metal giysili şövalyeler, siyah giysileriyle keşişler ve rahibeler. Sonra kanatlarının örselenmemesi için sakınarak yürüyen melekler.

Aynı anda güvertenin yanlarında asılı filikaların içinden piyerolar, evet bir sürü piyero ayağa fırlamıştı, hepsi de maskelerini çıkarmış isimlerini haykırıyordu.

Sonra çevremde başka kadınların geniş bir daire oluşturduğunu gördüm. Çevremi saran bu kadınları hiç anımsamıyordum. Elllerinde kocaman kâğıt fenerler taşıyan, renkli pelerinli, uzun, beyaz giysili kadınlar. İçlerinde birisi var ki unuttuğumu söyleyemem, belli ki belleğimde bana acı veren bir anısı var, yeşil gözlerini hiç kırpmadan yüzüme dikmiş ve bekliyor, ben de onun konuşmaya başlamasını bekliyorum.

Arkamı döndüğümde genç bir adamın geminin merdivenlerinden aşağıya bizim bulunduğumuz güverteye indiğini ayırımsadım; hava sıcak olmasına karşın kalın bir palto giymişti ve uzun boyundan ötürü kamburunu çıkararak yürüyordu. Bu garip yürüyüşlü adam yaklaştıkça, paltosunun yakasında kırmızı bir karanfilin takılı olduğunu ve dudaklarının alaycı bir gülümseyişle yayıldığını gördüm. Kalabalık iki yana açılarak yol vermiş, ortalığı neredeyse bir sessizlik kaplamıştı; yalnızca makinelerin uzaktan gelen tekdüze mırıltısı ve dalgaların şapırtısı. Aramızda birkaç adım kalınca genç adam durdu, dik-katle yüzüme baktı.

Kalabalığın konuşmamı beklediğini anlamıştım, kendimi kapana kısılmış gibi duyuyordum.

"Siz de kimsiniz?" diye sordum.

"Bu hiç önemli değil, zaten sizinle daha önce hiç karşılaşmadık," diye yanıtladı beni.

Bir süre sustuktan sonra konuşmasını sürdürdü. "Şu sıralarda benim için çok önemli bir yazarın yaşam öyküsü üzerin-

de çalışıyorum. Bu yazarla da hiç tanışmadınız ama onun tam da size benzer bir roman kişisi yarattığını söyleyebilirim.”

Çok öfkelenmiştim.

“Ben bir roman kişisi değilim, yaşayan bir insanım,” diye bağırdım.

Kalabalık büyük bir neşeyle güldü.

“Lütfen sinirlenmeyin, sanırım beni yanlış anladınız,” dedi adam. “Ben roman kahramanı olduğunuzu söylemedim, yalnızca size benzeyen bir roman kahramanından söz ettim. Nasıl yaşıyor olduğunuz ya da ne olduğunuz kimseyi ilgilendirmez. Oysa sizin yazmayı düşündüğünüz herneyse işte onu bu söz konusu yazar başarmıştı. Siz yazarların insanların üzerine at-tıkları, o saçma sapan inançlardan örülmüş örtüyü kaldırmala-rının zamanı geldi.”

Son derece şaşırmışım, adam sanki aklımdan geçenleri anlamıştı. Onlarla ilgili yazmak istediklerimi henüz bitirmiş değildim, diğer yandan yazdığım kimi bölümleri nasıl okumuş olabileceklerini anlayamamıştım. Her şeye karşın kendimi sonuna değin savunmaya hazırdım. Yaşananlardan önemli bul-duklarımı öne çıkarmakla, renklendirmekle ve süslemekle suç-lanıyordum. Kullandığım malzemeyi, yani sözcüklerin oluşturu-duğu imgeleri, bir başkasına vermem olanaklı olsaydı, onun da bundan tümüyle değişik bir öykü çıkaracağı çok açıktı.

“Yazdıklarımın hepsi uydurma, bununla gurur duyuyorum,” diye bağırdım.

Kalabalık kahkahalarla güldü. Yüzlerini teker teker incele-dim, gülüşlerinde ölüme özgü bir şeyler vardı.

“İyi ama bir düş geminin varlığına inandınız, böyle bir ge-miyi yazmaya kalkıştınız, üstelik bununla da yetinmediniz, onu bulmaya çalıştınız,” dedi adam.

Acıyla düşündüm, söyledikleri doğrudu. Bir gece Ebru’ya anlattığım, yazmak istediğim o gemiyi, o ölüm imgesini bir türlü yazamamıştım. Çevreme baktığımda gördüğüm her şey yazmak istediklerime o denli uyuyordu ki. Maskeli insanlar, krallar, kraliçeler, fahişeler, ölümler, hamile rahibeler, kedi başlı kuşlar, her türden böcekler, şövalye eskileri, tanıdığım bütün insanlar, bütün dostlarım, hemen herkes buradaydı. Bir sürü

de piyero vardı, hangisi Siren'di bu piyeroların, hangisi Ebru, yoksa *Düş Kadın*'ın kendisine seçtiği yeni imge bu muydu, artık bir piyero olarak mı çıkacaktı karşıma. Belki de gerçek yüzlerini gizleyen bütün bu parlak maskeler, beni aldatıp kaçınılmaz bir ölümün kucağına çekmek isteyen, acımasız kışkırtıcılardan başka bir şey değildi. O zaman kendimi sonuna dek savunmam gerekiyordu.

"Yazdıklarımda," diye haykırdım, "sevdiğim kadınları sözcüklerin elverdiği ölçüde çizmeye çalıştım ama olması gereken canlılığı verememiş, giderek kimi kadınları unutmuş olabildim. Bunun için *Düş Kadın* kavramını geliştirdim ve romanda özel bir yer verdim bu kavrama. Sevdiğim her kadından bir iz bulunsun istedim. Sonuç olarak yapıntı bir imgedir *Düş Kadın*."

Bunun üzerine başından beri hiç konuşmamış olan yeşil gözlü kadın bana doğru ilerledi. Rüzgârda uçuşan renkli pelelerini şaşırtıcıydı; bana kuyruklarını açan tavusları anımsatıyordu.

"Yalan söylüyorsun," diye bağırdı. "Benden hiçbir iz yok bu sözünü ettiğin *Düş Kadın*'da. Çarpıtılmış bir yalana dönüş-türdün sen o imgeyi."

"Ama sizi tanımıyorum."

Kadın öfkeyle yüzünü kaplayan boyaları sildi ve bana biraz daha yaklaştı. Dikkatle baktım, gerçekten de güzel bir kadındı ama yine anımsayamamıştım. Kadın bunun üzerine ne zaman ve nerede tanıştığımızı söyledi. İşte o zaman anımsadım. Başka şeyler de anımsadım. O zamanlar, kısa bir an için de olsa bu kadınla sevişmeyi aklımdan geçirdiğimi söylesem, hiç kuşku yok, çevremdekilerin öfkesi daha da artacaktı.

Oysa kadın gülerek, "o zaman benden hoşlandığınızı biliyorum ama *Düş Kadın*'da kendimden en küçük bir iz bulamadım, dedi. Üzerindeki giysi incecikti, doğrusu bu da beni heyecanlandırıyordu.

"Sizden, hepinizden, yakın dostlarımdan beni bağışla-manızı diliyorum. Sizlerin yazılanları niye bu denli umursadığınızı doğrusu anlayamıyorum."

Uzun boylu adam öne doğru bir adım daha atarak; "böyle bir bağışlama için çok geç," dedi.

“Benden ne istiyorsunuz?” diye sordum.

“Sabırlı olun,” dedi adam. “Her şeyi anlatacağız. Bir bilseniz artık o denli çok zamanımız var ki acele etmemize hiç gerek yok. Bu olanağı size son kez tanıdığımızı sakın aklınızdan çıkarmayın.”

Bunu söyledikten sonra gerçekten de hiç acelesi yokmuş gibi güvertenin kıyısındaki hasır bir koltuğa oturdu. Kısa süren bir sessizlik oldu, neredeyse dalgaların ve rüzgârın sesinden başka tek bir ses yoktu. Beni niçin yargılamak istediklerini sormak için kalabalığa doğru birkaç adım attım. Kalabalık iki yana açılarak güvertenin ortasını boşalttı. Üst güverteden aşağıya büyük bir perdenin sallandırıldığını gördüm. Çarpıcı renklerle boyanmış bu perdenin önünde genç kızlardan oluşan bir koro; yüzlerine sanki kıydan yansıyan soluk bir ışık vuruyor, ince beyaz giysileri havalandıran hafif rüzgârın esişiyse sanki sesleri de bir yükselip bir alçalıyordu. Şarkısını bitiren koro perdenin önünden çekildi. Görevli olduğunu sandığım iki kişi, renkli perdeyi yanlarından çekerek iki yana açtı. Şimdi ortaya beyaz bir perde çıkmıştı ve buraya yansıyan görüntüler giderek netleşiyordu.

Önce dik bir kayalık göründü. Beyaz elbiseler içinde bir kadın tepeden aşağıya doğru iniyordu. Yaklaştıkça Eva’yı tanıdım. Sonra perdeye koskocaman bir yüz yansıdı. Korku ve” öfke karışımı bir anlatımı vardı bu yüzün; kendi yüzümü tanımakta güçlük çektim.

Görüntü birden kesildi ve bir adam kulağıma doğru eğilerek, “İşte gerçek bir sanat yapıtı, kısa ama olağanüstü güzel,” diye fısıldadı. Leonidas Seretis’di bu adam, Eva burada olduğuna göre onun da olmasında şaşılacak bir yan yoktu. Leonidas’a bir yanıt vermemeyi yeğledim.

Adını bilmediğim genç adama dönerek, “bu yargılamadan öğrendiğim,” diyerek konuşmaya başladım ama adam bir el işaretiyle susturdu beni. “Yargılama henüz başlamadı,” dedi.

“Söylemek istediğim yazıyla varılabilecek ölümsüzlüğün alçakgönüllü olması gerektiği,” diyerek onu umursamadan sürdürdüm konuşmamı. “Size bu yaşadığımız geceyi, bütün bu konuştuklarımızı da yazmak istediğimi söylemek istiyorum.

Bu düş ve ölüm gemisini de yazacağım. Bütün bu anılardan ve çılgınca izlenimlerden yepyeni bir biçim yaratacağım. Umarım bir başkası da, çok sonraları, bizi, biz ölümlüleri yenibaştan yazar, bize ölümsüzlük ve yeni bir yaşam bağışlar.”

Bu dokunaklı konuşmayı bitirdiğim zaman uzun süren bir sessizlik oldu. Gemi kıyıya çok yakın akıp gidiyor, kıyıda hâlâ açık olan gazinolardan müzik sesleri geliyordu. Arkalardan bir yerden alaycı bir ses duydum.

“Ne yapalım biz, kâğıt üzerindeki ölümsüzlüğü,” diyordu. “Ölümsüzlükmüş, böyle bir şey yok, düzensizlik artıyor, işte hepsi bu.”

Söylediklerinin anlamını kavramaya çalıştım. Oysa zihnimi belli bir düşünceye yoğunlaştırmam olanaksızdı. Yalnızca birkaç kez, “düzensizlik artıyor,” diye yineledim kendi kendime.

Bir başkası da, “senin sandığın gibi bir gemi yok, sen düş görüyorsun,” diye bağırdı.

Çileden çıkmıştım, “bu çılgın kayık nereye taşıyor beni?” diye haykırdım, anlamın bittiği, şiirsel ve uzak sözlerin başladığı yeni bir dörtyol ağzının sonsuzluğunu duyarak.

Kalabalık hep birden korkunç bir gürültü çıkararak kahkahalarla güldü. Parlak bir sahnede boş sözler eden bir deli. Bu sahnenin uzak ve gölgeli köşesinde Yeorgios bir masaya oturmuş, neredeyse üzüntülü diyebileceğim bir yüzle beni izliyordu. Acınası bir başoyuncunun geriye kalan tek seyircisi.

Yeorgios oturduğu yerden kalktı, ağır ağır yürüyerek yükseltinin bulunduğu yere geldi. Konuşmaya başladığında herkes sustu. Bir anda sanki bir ırmak gibi akıp giden sözcüklere boğdu çevreyi. Söylediğinin içeriği değildi önemli olan, sözcüklerin devinimi, yaşadığımız o ana uygun gelen dizilişiydi. Çılgınca bir konuşma olmuştu bu ve sanırım çok da başarılıydı, çünkü sık sık coşkulu alkışlar yükseliyordu güvertedeki kalabalıktan. Sonunda haykırışlar arasında bitirdi konuşmasını. Söylediklerinin tek bir sözcüğünü bile anlamış değildim, ama konuşma bittikten sonra kalabalık biraz daha yatışmış görünüyordu.

Çingene kılığına bürünmüş bir kız havaya konfetiler fırlattı, birdenbire güverteye çok daha neşeli bir hava geldi. Kon-

fetiler rüzgârda renkli bulutlar gibi uçuştular. Nereden geldiği belirsiz davul gümbürtüleriyle hemen herkes hep birden el çırpmaya başladı. Beyaza boyalı yüzleriyle hayaletleri andıran genç kızlar dans etmek üzere toplandı, ince beyaz giysileri içinde kalçaları gergindi. Kimi rüzgâr almayan yerlerde konfeti yığıntıları oluşmuştu, insanın ayağının altında yumuşak bir halı gibi uzanıyordu.

Sonra dans başladı ve beni neredeyse unuttular. Yeorgios, Eva'yla dans ediyordu. Mihalis, neredeyse çekerek Sabrina'yı dansa kaldırdı. Bu garip sıçrayışları çok eski bir gravürde gördüğüm bir *Deliler Dansı*'nı anımsattı bana. *Deliliğe Övgü*'nün son bölümünde olduğu gibi, diye düşündüm. Oysa gerçekte, meslekleri ve konumlarını bilmediğim bu insanların durumu değişti. Bu geminin yolcuları, yalnızca akıldışı olmakla yetinmiyor, taşkınlığı ve düzensizliği açıkça övüyorlardı. Tıpkı benim gibi, evet, tıpkı benim gibi.

Eski dostlarımın, sevdiğim kadınların belirsiz çizgileri, gölgeler içinde kalmış yüzler; yazar, eğitimci, sanatçı, şair, besteci; işte hepsi dayanışma içinde, karanlık deniz onları ilgilendirmiyor, ışıklı gemi hızla akıyor, kol kola girmiş coşkuyla dans ediyorlar; şuraya bakın, Uğur değil miydi o, yine ölesiye içmişti, utanmaz hergele, üzerindeki bol ceket ve gömlekle palyaçoya dönmüştü.

Geminin pruvasına çarpan dalgaların sesi müziğin sesine karışıyor, şenlik fişekleri gökyüzünde çiçekler gibi açılıp patlıyor, güverteden havalanan konfetiler, güçlü ışıklarla aydınlatılmış geminin bacaları arasında uçuşuyordu. Yadırgatıcı kılıklar içindeki, yüzleri boyalı bu düzensiz insan kalabalığına müzik bir tür uyum veriyordu. Kimi dansçılar davul vuruşlarıyla hızla zıplıyor, sonra yerlerde yuvarlanıyordu. Ağırca da olsa, yürüyüş hızıyla yapılan bu dans sürüyordu, kendinden geçen dansçılar kendilerini güverteye atıp kıvrandıktan sonra birden ayağa fırlayıp ötekilere katılıyordu. Bir yılanın devinimlerini anımsatan bu dansın kendiliğinden gelişen uyumuna göre kızların ellerine ve ayaklarına bağlı ufacık çanların sesleri duyuluyordu.

Hemen yanı başımızda akıp giden kıyı boyunca, ışıklı odalarında oturan, lokantalarda yemek yiyen insanlar olduğunu

görüyordum. Biraz ötelerinden geçen ölümün soğuk yüzünün ayırımında değilmiş gibi davranıyorlardı, sanki bu gemi hiçbir şey çağrıştırmıyordu onlara, ne ürkütücü bir huzursuzluğu, ne de kaosun sessiz devinimini. Oysa düşsel gemi, bütün arzuların yerine getirildiğini bilerek, o zamana dek tanıdığım bütün insanları taşıyarak, bu ölümsüz anın bir kez daha yaşanamayacağına bilincinde hızlanıyor ve yoluna devam ediyordu.

Bir ara Siren'in üzerime eğildiğini gördüm. Sesi çok uzaklardan gelir gibiydi, başka seslere ve uğultulara karışıyordu. Artık eğlenti sonuna yaklaşmış olmalıydı, hemen bütün ışıklar usulca söndü. Şimdi yeniden başım dönmeye başlamıştı, Siren'e ışıkları niye söndürdüklerini sordum. Siren elini alnıma koydu, ateş gibi yanan yüzümde serin elinin yavaşça gezindiğini duyuyordum. Akıldışının yeni bir deneyi bu, diye düşündüm, dişimi sıkıp dayanmalıydım, sonunda her şey düzelecekti.

Ne kadar zaman böyle kaldım bilmiyorum, yataktan fırlayıp kalkmak istedim. Başım dönüyordu, ayaklarımı yavaşça yataktan aşağıya sarkıttım, döşeme sanki kımıldar gibiydi. Siren hemen yanıma gelerek, yataktan çıkmamamı, henüz iyileşmediğimi söyledi.

"Nasıl, ben bir karabasan mı gördüm?" diye sordum.

Bu soru saçmaydı, çünkü üzerimden çıkan giysiler hâlâ ıslaktı, yatağın yanındaki bir sandalyenin üzerinde duruyorlardı ve pantolonumun paçalarına konfetiler yapışmıştı.

"Senin gördüğün bir karabasan değildi," dedi yavaşça ıslak giysilerime bakarak.

"Nasıl, neydi o zaman?"

"Yok, tümüyle bir karabasan değildi, denize atlayışın, gemi, kimi konuşmalar, bunlar gerçekten oldu. Bütün anımsadıkların teknik olarak bir düşten geriye kalanları andırıyor. Gerisi senin kurguladığın kimi şeyler, düş gücünün ve uyuşturucunun bir oyunu."

"Yani hasta bir düş gücünün ürünü müydü bütün bunlar?"

Bir yandan beni yeniden yatağa girmem konusunda zorlar-ken konuşmasını sürdürdü.

"Sonuç olarak sana ilişkin, ruhsal varoluşuna ilişkin birtakım görüntüler, anlıyor musun?"

Anlıyor muydum? Kuşkusuz anlıyordum, *Düş Gemi* yoktu ve gerçekdışı şeylere inanan bir insan durumuna düşmüştüm. Böylece hemen her şey, bütün yaşadığımı sandıklarım, kuşku ve kaygıyla dolu anlaşılmaz bir boyut kazanmıştı. Gördüğümü ve konuştuğumu düşündüğüm bütün bu insanlar, düşgücünün yarattığı bir *sarhoş gemi*'nin imgesel tayfalarıydı. Görevlerini tamamlamış, hemen hepsi sıkıcı yaşamlarına geri dönmüşlerdi ve geriye yalnızca deneyim kalmıştı. Sanki bir anda geçmişle şimdi ve gelecek yeni bir biçimde bütünleşmişti. Gündelik gerçekliğin, tutku, heves ve heyecan yaratmada yetersiz olduğu açıktı; böylece imgelem, bu dayanılmaz yaşamı süslemek görevini üzerine alıyor, düşsel bir dünya yaratıyordu. İnsana zayıflıklarının neler olduğunu öğreten böylesine bir yaşam deneyiminin sonunda hiç kimse değişmeden kalamazdı.

Gerçekliğinden kuşkuya düştüğümüz bir geçmiş vardı. Giderek soğuyan ve azalan bir arzunun yalnızca bir tasarım olarak çizdiği bir gelecek de vardı. Oysa yaşadığımız anı durdurmamız olanaksızdı ve *şimdi* sıradan bir sözcükten başka bir şey değildi, önemsenmesi gereken bir anlamı bile yoktu. Peki ama, yaşanan anın bile bir anlamı yoksa, geçmişten ya da gelecekte söz etmenin anlamı ne olabilirdi. Geçip gitmesine göz yumduğumuz öyle bir yaşanan an vardı ki anımsanan her şey hayıflanmalar arasında silinip gidiyordu.

44

Yaşadığım o garip gemi serüveninden sonra uzun bir süre içkiden uzak durdum, aradan üç aya yakın bir zaman geçmişti. Uğur yine de arada bir arıyor, beni ayartmaya çalışıyordu. Bir öğleden sonra telefonum çaldı, neden bilmem Uğur'un aradığını düşünmüştüm, öylesine bir sezgi işte. Yanılmışım, arayan Ebru'ydu, kulaklarıma inanamıyordum, bir yardım kurumu yararına verilen bir defileye katılmak için İstanbul'a geldiğini, bu arada beni de görmek istediğini söylüyordu. Telefonda sesini duymak, böyle bir şeyi hiç beklemediğim için beni oldukça şaşırtmış, umulmadık bir anda gelip araması beni gerçekten

mutlu etmişti. Ayrıldığımız günden beri o denli değişik insanlarla tanışmış, öylesine şaşırtıcı şeyler yaşamıştım ki, Ebru'nun sesiyle neredeyse unutmak üzere olduğum çok gerilerde kalmış hüzünlü bir dünyanın, içimde yeni baştan canlandığını ve kıpırdadığını duydum. Gözyaşları ve tartışmalar arasında, birbirimizi bir daha görmemeye karar verdiğimiz neredeyse hemen hiç anımsamıyordum. Sanırım zaman hemen her şeyi unutturuyor.

Buluştüğümüzda, ayrıldığımızdan beri neredeyse iki yıl geçmişti aradan, onu yeniden karşımda gördüğümde, bütün o eski tartışmalardan kesinlikle söz edilmedi. Bir şeyler içmek için, yakındaki bir kahveye gittik. Oldukça zayıflamış görünüyordu. Yavaşça uzanıp elini tuttum, uzun sayılabilecek bir süre boyunca, hemen hiç konuşmadan birbirimizin gözlerine bakarak öylece oturduk. Sevinçli ve oldukça şaşkındı, durmaksızın anlatıyor, heyecanını saklamaya hiç gerek görmüyordu. Yüzüne, parlayan gözlerine bakıyor, Ebru'nun kendine olan güvenini kazandığını görerek sevinliyordum.

Arkadaşlarını anlatıyor, sonunda aradığı her şeyi bu yeni yaşamında bulduğunu söylüyordu. Güneye yerleşmekle, bütün sorunlarını çözümlemiş oluyordu; üstelik güneşi ve deniziyle güney, onun için huzurlu bir yaşam sunacaktı.

Anlattıklarını dikkatle dinliyordum. Onu gördüğüme ne denli hoşnut olduğumu düşündüm, boynundaki renkli fuları, apansızın donmuş iki tane iri yağmur damlasına benzeyen küpeleriyle tıpkı eski günlerdeki gibiydi. Onu değişmiş ve çok güzel bulduğumu söyledim, belleğime üşüşen anıların çokluğuna içten içe şaşarak. Çok eskiden, üzüntü ve kaygıdan uzak, çılgınca seviştığımız o güzelim öğle sonlarını anımsıyordum. O zamanlar bana neredeyse tutkuyla bağlanmıştı. Dalgın duruşuna bakılırsa o da benimle ilgili birtakım anılara dalmış olmalıydı. Bu kısa görüşmemizde eski günleri anımsatmaktan özellikle kaçınmış, tek bir kez bile yakınmamıştı. Bir ara söyledikleri beni oldukça şaşırtmıştı. Artık yükümlülük altına girmek istemediğini söyledi. Özgür kalmak istiyordu ve bu düşünce Ebru'nun ne denli değiştiğini açıklıyordu.

"Böyle senden uzakta olduğum zaman, beni üzemediğin

için çok daha güzelleşiyorum,” dedi gülümseyerek, parıldayan iri gözleriyle bana bakıyordu. İşte o zaman, bitmeyen bunalmırlarla dolu dönemi anımsadım, keşke hiç yaşanmasaydı diyebileceğim o günlerimizi anıştıran bu sözlerinin ince bir şaka olduğunu düşündüm. Belki o zamanlar aradığı adamın ben olduğunu düşünmüştü, çünkü onu anlıyordum ve seviyordum, sonuç olarak daha sürekli bir ilişki istiyordu, birlikte oturmamızı, belki de evlenmemizi, ama ilişkimiz giderek yıpranmıştı. Beraberliğimiz bir çıkmaza girmişti, hemen her şeyin, ayrılma-mızdan yana olduğu, olayların bizi böyle bir kopuş noktasına getirdiği anlaşılmıştı. Bütün o sonu gelmez tartışmalar ve anlaşmazlıklar bir yana, ondan nasıl hoşlandığımı şimdi daha iyi anlıyordum, sanırım Ebru da benden hoşlanıyordu.

Güneye, onu ziyarete gelmemi isteyip istemediğini, beni evinde konuk olarak kabul edip edemeyeceğini anlamaya çalıştım. Bu konudaki sorularımı, duruma bağlı, diye yanıtlamasında, insanı çileden çıkaran bir bulanıklık vardı. Bir süre sonra, İstanbul’da yapması gereken yığınla işi olduğunu, henüz kimi eski arkadaşlarını göremediğini ve bu yüzden gitmesi gerektiğini söyledi. Bana telefon numarasını verdi.

Ondan böyle hemen ayrılmak istemiyordum, aradan bunca zaman geçtikten sonra. Güneye dönmeden önce yeniden görüşüp görüşemeyeceğimizi sordum ve ondan belirsizliklerle dolu bir yanıt aldım ama telefonumu bekleyecekti, birkaç gün daha burada olduğunu söyledi.

Bunca zamandan sonra kendisini görmekten duyduğum hoşnutluğu söylemek niyetiyle hemen ertesi gün akşam saat tam yedide telefon ettim, titrek ve hüzünlü bir ses henüz eve dönmediğini bildirdi bana. Ertesi gün aynı saatte onu yeniden aradım ve güneye döndüğünü öğrendim.

Aradan bir aya yakın bir zaman geçti. Kimi kez onu anımsıyordum ve tuhaf bir suçluluk duygusuyla sarsıldığım bu anlarda yakın gelecekte bir gün, evet, neden olmasın, belki yeniden birbimizin sevgilisi olabileceğimizi düşünüyordum. Kuşkusuz, eski günlerin yıpratıcı deneyimlerinden dersler çıkar-mış, yepyeni bir temel üzerinde yükselen bir birliktelik olacaktı bu.

İşte böylesine iyimser duygularla dolup taşıdığım bir gün, yaptığımız bir telefon görüşmesinde beni özlediğini söylemesi üzerine, ona geleceğimi hiç haber vermeden hemen yola çıkmıştım.

Otobüsten indiğim zaman bir süre ne yapmam gerektiğine karar veremedim. İki yıl önce, Yunanistan'a geçmek için geldiğimde olduğu gibiydi her şey. Demek Ebru'yu en son, Rodos'ta bir tekneyle denize açılırken gördüğüm günden sonra iki yıla yakın bir zaman geçmiş, diye düşündüm. Her şey fazlasıyla hüzünlüydü. Kasaba yoğun bir yazı geride bırakmış, gezginler ülkelerine dönmüştü. Güz mevsimiyle birlikte sokaklar tenhalaşmış, barların bir ikisi dışında hemen hepsi kapanmıştı.

Kasabanın ıssız sokaklarında dolaşırken bütün bunları düşünüyorum, Ebru'yu bir süre sonra yeniden göreceğim için büyük bir heyecan duyuyordum. Sonra gece oldu, tuhaf bir şekilde Ebru'yu aramak için yeterli cesaretim olmadığının ayrımına vardım. Durumum üzerine biraz düşününce, bu buluşma için henüz hazır olmadığım sonucuna vararak Ebru'ya telefon etmeyi erteledim.

Ertesi sabah yorucu geçen geceye ve karabasanlara karşın erkenden kalktım, ne yapacağım konusunda bir karara varmadım. Güzel bir gün başlıyordu.

Bütün günüm karmaşık düşünceler ve kararsızlıklarla geçti. Gece pek iyi uyuyamadım. Ebru'yu unutamadığım açıktı, hâlâ düşlerime giriyor, bana acı veriyordu. Tıpkı şu yaygın ve sıradan şarkı sözlerinde olduğu gibi bir anlamda benden öç alıyordu: "Er ya da geç, sonunda ocağıma düşeceksin."

Gördüğüm düşü anımsamaya çalıştım ama başaramadım. Tüm anımsayabildiğim bu düşün gün boyu içimi tedirginlikle doldurduydu; tepemdeki güneşe karşın tuhaf bir ürperti duyuyordum. Akşama doğru birden anlamını kavrayamadığım bir yalnızlık duygusu sardı içimi, bir şeyler içmek üzere yolumun üzerindeki ışıklı barlardan birine girdim. Bar kalabalıktı ama tanıdık bir yüz göremedim.

Ertesi gün, Ebru'yu arama konusunda kararlıydım; onunla konuşmadan gelecekle ilgili herhangi bir tasarıda bulunamaz, olumlu bir insan olamaz, kısacası yaşamımı sürdüremezdim.

Onunla konuşmadan geriye dönemezdim. Bu türden düşüncelerle onu hemen aradım, öğleden sonra geleceğini söylediler. Verdiği bir seyahat acentasının telefonuydu.

Öğleden sonra, yürüyerek bu acentaya gittim. Yat limanında iki katlı küçük bir binaydı. Girişte danışma bankosunda denizci kıyafetini andırır bir üniforma giymiş, uzun saçlı, mavi gözlü bir kız vardı. Görevinin gereği yapay bir gülümsemeyle karşıladı beni.

“Bir arkadaşımı görmek istiyordum. Adı Ebru Sober.”

Telefona uzandı, bir süre konuştu ve sonra bana dönerek, henüz gelmediğini söyledi. Daha sonra yeniden arayacağımı söyleyerek, kaldığım pansiyonun telefon numarasını bıraktım. Yanımızdan geçip ikinci katın merdivenlerine yönelen bir adamın yüzü tanıdık geldi, girişteki kadın ona özellikle saygılı davranıyordu, kim olduğunu sorduğum zaman acentanın sahibi olduğunu söyledi.

Yat Limanı boyunca yürüdüm ve palmye ağaçlarının gölgelediği bir sırada, bir süre oturdum. Kıyıya bağlı teknelerin direklerinden oluşmuş bir ormanın arasından deniz görünüyordu. Sonra birden çok uzak bir çağrışımla, acentanın sahibini nerede gördüğümü anımsadım. İki yıl önce Rodos’da, teknede Ebru’nun yanında gördüğüm adamdı bu. İki yıl, diye düşündüm, iki yıl gibi uzun bir süre geçmişti ve ben hiçbir şeyin değişmediğini mi sanıyordum.

Ebru’nun telefonunu beklemeye karar verdim. Ertesi gün, yan avludan gelen bir çocuk ağlamasıyla, ağır bir uykudan uyandım, vakit öğleye geliyordu. Geldiğimden beri aramadığım, eski dostum Okan’ı görmeye karar verdim. Yıllardan beri görüşmemiştik. O akşam, gidip bir kıyı lokantasında yemek yedik ve uzun uzun eski günlerden konuştuk.

Böylece günler geçiyordu. Romanımı bitirmek için kendime bir çalışma düzeni kurmuştum. Sabah saat ona doğru kalkıyor, kısa bir yürüyüş yaptıktan sonra çalışma masasının başına oturuyordum; öğle yemeğinden sonra bir süre uyuyor, daha sonra Okan ve başka arkadaşlarla barlardan birinde bir şeyler içiyordum.

Kasabaya geldiğimden beri iki haftayı aşkın bir zaman ol-

muştı. Ebru'dan hiçbir ses çıkmamıştı. Günler geçiyordu ve düşlerimde Ebru'yu görüyor, gün boyu onu düşünüyordum. Peki ama hangi Ebru'ydu bu? Onu zaman içinde değişmez bir kişilik olarak yakalamam güçtü. Üstelik belleğimin oyunları her şeyi acımasızca birbirine karıştırıyordu. Düşlerimi kaplayan bu huzursuzluk kaynağının ne olduğunu anlayamıyordum. Kimi kez ter içinde ve haykırarak uyanıyordum: "Yanar dağın öfkesinden kaçın, kaçın kaçın..."

Ne tuhaf, düşlerimdeki bu Ebru gerçekte uzak geçmişteki anılarımın oluşturduğu soluk bir imgeydi. Eskiden kazayla bileğini yakmıştı, uzun süre geçmeyen bir yara izi oluşmuştu. Geçmişe ilişkin bu dokunaklı ayrıntı değişik anıları içimde yeni baştan alevlendiriyordu; küçük bir kıvılcımın yangını başlatması gibi. O zamanlar hafifçe öptüğüm bu yara izini aradan geçen yıllara karşın yine bileğinde bulacağımı sanıyordum.

Günler kısıyor, hava erkenden kararıyor ve ben Ebru'yla yaşadığımız o büyüleyici uzunluktaki öğleden sonraları anımsıyordum. O gün, çalışmak için pencerenin önündeki küçük masama oturduğum sırada, neredeyse sabahın saat on biri olmuştu. Bir süre öylece tek bir cümle bile yazmadan, dalgın dalgın oturdum. Gecenin yorgunluğunu henüz atamamıştım üstünden, çıkıp dalgakıranda uzun bir yürüyüş yapmanın iyi geleceğini düşündüm.

Yürüyüşten döndüğüm zaman, onu yatağın kıyısına oturmuş, bir önceki gece yazdığım sayfaları okurken buldum. İki haftadan fazla telefonunu beklememe karşın, onu birden karşımda görünce şaşırdım. Yüzü solgundu, beni görünce ayağa kalktı.

Bunca zaman niçin aramadığını sordum. Bana doğru bir adım yaklaştı, gözlerimin içine kuşkuyla baktıktan sonra bir an öylece kalakaldı.

"Sevgilim benim," diyerek sarılıp kucakladım, o da yanağıma oldukça soğuk sayılabilecek bir öpücük kondurdu. Mavi bluzu, kalçalarının biraz aşağılarında biten eteğiyle gerçekten büyüleyici bir kadındı. Hemen her zaman güzel giyindiğini, söyledim ona. Geçmişte sevdiğim çoğu kadın gibi, bir yazar olduğum için, sözlerimi inandırıcı bulmuyor, biraz da geçmiş

günlerin karanlık anılarının etkisiyle yüzüme bakıyor ve ne düşündüğümü anlamaya çalışıyordu.

Belki korkuyla dolu, belki de anlaşılabilir bir coşkuyla ama Ebru'yu sevmek her bakımdan heyecan vericiydi. Gözlerinde ve gülüşünde gençliğin afacanlığıyla, giderek güçlenen bir olgunluğun hüznü birbirine karışıyordu, işte Ebru buydu, onu hep sevmiştim.

"Seni aramış olmama şaşırmış gibisin," dedim.

"Hiç beklemiyordum, ama geldiğine sevindim."

Ama sevinmediğini biliyordum. Sesindeki çok iyi bildiğim bir tınıdan hemen her şey anlaşılıyordu, Ebru'nun sesinde gelişime sevindiğini gösteren en küçük bir sevecenlik belirtisi yoktu.

Ebru durmaksızın anlattı, ben de dinledim. "Sorular sormana, beni yargılar gibi davranmana dayanamıyordum," diyordu. Kendi kendisini sorgular gibiydi oysa, onu dinliyor oluşuma neredeyse hiç aldıracağı yoktu, kendi geçmişini tartışıyor, küçük odanın içinde aşağı yukarı gidip geliyor, beyninin içinde yarattığı korkunç imgeler ve kavramlar dudaklarında söze dönüşüyordu. Artık değiştiğini, eskisi gibi uçarı olmadığını söylüyordu. Böylece geçmişteki ilişkimizin, başka erkeklerle kurduğumuz ilişkilerden hemen hiçbir değişik yanı olmadığını söylemiş oluyordu.

"Seninle dost kalmayı bile başaramıyoruz," demesi beni yaralamıştı. Bütün bu acımasız sözlerle karşılık söyleyecek fazla bir şey yoktu. Tuhaf, çok tuhaf bir acılıkla konuşuyordu. Oysa artık yakınmak için çok geçti ve nedense hemen her zaman geç kalınır.

Ebru'yla şimdi sanki hiç yaşanmamış gibi gelen uzak bir yaşamdan konuşmak insana garip geliyordu. Onu üzmemiştim ama ayırımına varmadan üzmüş olmalıydım, söylediklerinden bu sonucu çıkarıyordum.

Bana kırgın olduğu davranışlarından anlaşılıyordu. Odanın penceresinden limanın dışında bir yarış için toplanan yatlara bakıyordu. Bir yerlerden hafif bir radyo sesi geliyordu; yerel bir radyo olmalıydı çünkü heyecanlı bir ses yatların yarışa başlamak üzere limanda toplandığını anlatıyordu.

"Değiştim Ebru, ama bunu anlatması çok güç," dedim.

Şaşırmıştı, yüzüme baktı. Beni çok iyi tanıdığını düşünüyor, değişebileceğime inanmıyordu.

“Sanırım bana karşı öfkeyle dolusun, öyle mi?” diye sordum.

Ebru’nun gözlerine yaşlar dolmuş ve ne yanıt vereceğini şaşırmıştı. Sanki içinde bulunduğumuz durumu daha da gülünç bir biçime sokmak istemiş gibi yan bahçeden olağanüstü acılı, tekdüze ve ruhsuz bir müzik sesi gelmeye başladı.

“Geçmişi konuşmak istemiyorum, belleğim sandığından çok daha güçsüz,” diye yanıtladı beni. “Aslına bakarsan özellikle senin sözünü ettiğin türden ayrıntıları hiçbir zaman gerektiği gibi anımsayamam.”

Sonra ayağa kalktı ve duymaktan korktuğum o kısa cümleyi söyledi. “Neyse, gitsem sanırım daha iyi olacak...”

Oysa benim belleğiyle ilgili hiçbir şey sandığım yoktu, onu tanıdığımdan bile kuşkuluydum. Bu kısa süren sessizlikte, geçmişte Cihangir’deki evimizde yemek pişirliğini anımsadım. Ebru’ya gelince, özellikle benden nefret etmesine yetecek çok şeyi anımsadığından hiç kuşku yoktu. Gene de böylesine yürekler acısı bir durumun hakkını verebilecek avutucu sözcükler yoktu.

Ebru, ilgisizce bakışlarını ötelere çevirmiş, denizin mavisi üzerinde bembeyaz lekeleri andıran yatları, onları izlemek üzere hazırlanan hız teknelerini, bütün bu hazırlıklarla bir ilintisi yokmuş gibi güneşin altında uzanan dalgakıranı süzüyordu.

Bütün bu yazdıklarımla ilişkimizi özetlemiş olmuyorum, yalnızca çözümsüz ve zor sorulan kendi kendime yanıtlamaya çalışıyorum. Sanırım onun bu garip davranışlarının nedenlerini biraz geç anlamıştım. Bir zamanlar Ebru’nun gizli dünyasına girebilmek için ne çok uğraşmış, bu amaçla ne acılar çekmiştim. Yazdıklarımda, Ebru’ya duyduğum özlem, onun bu acımasız imgesinin yaratılmasına katkıda bulunmuştu, onu neredeyse düşlerimde yeniden yaratmıştım.

O öğleden sonra, odamda, uzun bir süre hemen hiç konuşmadan Ebru’yu seyrettim; şimdiden benden çok uzaklarda bir hayal gibiydi, onu yitiriyordum, Bir zamanlar Yeorgios’un böyle bir durumla ilintili olarak söyledikleri geldi aklıma. ‘Sözlerin aramızda boş biçimlere dönüştüğünü duyumsadım,’ gibilerin-

den bir şeyler söylemişti. Bizi daha şimdiden ayıran bu tuhaf uzaklığın yanında sözcüklerin anlamı ne olabilirdi? Hangi esirgeyici sözcükler bu acıyı gerektiği gibi anlatabilirdi?

Ebru'nun yüzünde, yaşadıklarından duyduğu büyük bir yorgunluğu duyumsuyordum, ama onu yatıştırmak için ne yapmam gerektiğine bir türlü karar veremedim. Geçmiş güzel günlerimizde sevişirken attığı çığlıklar kulaklarımdan silinmemişti ve daha da garip olanı, onu yitirdiğimi anladığım o anda çılgın bir istekle sarsılıyor, onu her zamankinden daha çok istiyordum.

O gece, Ebru gittikten sonra, bir türlü gözümde uyku girmeydi. Kasabada dolaştım, durmaksızın içtim. Gün ağarırken odama döndüm.

O günden sonra, uzunca bir zaman Ebru'dan hiçbir haber alamadım. İlk günler bir süre sonra her şey düzelecek diye düşünüyordum. Eskisi gibi tutkulu bir aşk başlayacak. Yalnızca kendimi kandırdığımı anladım çünkü günler geçti, değişen bir şey olmadı.

Gerçekte hiçbir zaman yalnız kalmış değildim. Kasabaya yerleşmiş sayısız arkadaşım vardı. Üstelik yolculuklarda, otellerde insan hoşlanabileceği birisine hemen her zaman rastlayabilir. Bu geçen yıllar için doğru olduğu gibi bugün için de doğrudu. O zaman her geçen gün içimde büyüyen bu sıkıntının ve özlem duygusunun nedeni neydi?

Bir zamanlar ağlayarak, beni bir daha aramayacağını, benden neredeyse nefret ettiğini söylemesi bana dokunmuş, onu hiç anlayamadığımı düşünmüştüm. Onu hep unutacağımı sanmıştım, ama uzun süredir yanıldığımı anlıyordum. Günlerim Ebru'dan gelecek telefonu beklemekle geçiyordu. Kimi zaman başkaları arıyor, odamdan aşağıya telefonun bulunduğu pansiyonun salonuna koşuyordum. Duyduğum yabancı ses beni düş kırıklığına uğratiyordu. Odama dönüyor ama yeni baştan çalışmaya başlayamıyordum. Geçmişe değin daha önce ayrımına varmadığım yeni ve değişik ayrıntılar anımsıyordum. Beklemekten başka yapılacak hiçbir şey kalmadığı zaman bellek kendi kendisini yiyip tüketiyordu. Bütün bu anılar Ebru'yla doluydu ve bunun nedeni yalındı, Ebru'yu her zaman sevmiştim.

Bir gece geç bir saatte, daha önce hiç gitmediğim bir bara düşmüştü yolum. Dar merdivenlerden el yordamıyla aşağıya indiğimde kendimi geniş bir salonda buldum. Karanlık ve havasız bir yerdirdi. Parfüm, ter ve rakı kokusu birbirine karışmıştı. Kendime bir içki aldım, dans edenlerin içkimi dökmemesi için sakınarak gözüm karanlığa alışıncaya dek bekledim. Ona işte o *süfli* yerde rastladım. Kalabalık bir arkadaş topluluğuyla eğleniyordu. Yüzünde utançla şaşkınlık karışımı bir duygu, yanıma geldi ve elimden çekerek beni dansa kaldırdı. Dans ederken, ilk kez ayrıma vardım, kollarımın arasında tuttuğum beden artık bana yabancıydı. Yüzünde onu görmediğim süre içinde yaşadığı bir yorgunluğun ve hüznün izlerini genişliğin kıpırtılı havasıyla gizliyordu. Davranışları öylesine değişkendi ki elimde olmadan şaşkına döndüm.

İmgelemimin bir ürünü olan, benim olan bir Ebru'nun renkli bir dş gücünün uydurması olduğu açıktı. Bu büyülü imgeyi, yanlış yorumlanmış davranışların, karşılığı olmayan sözlerin, iğdsel devinimlerin yanılısamasıyla oluşturduğumu şimdi çok daha iyi anlıyordum. O bir zamanların gizemli kadınına geçmişin külleri arasından çıkarmak güçtü.

Ertesi sabah, pansiyondaki odamın penceresinden dışarıya baktım, hava iyice soğumuştu, yağmurlar başlamıştı. İstanbul'a dönmek istemiyordum, daha doğrusu ne için dönecektim, beni bekleyen kimse yoktu ki. Nereye gidebileceğimi düşündüm. Yaşamımda ilk kez yerleşmeye karar vermiş ama geç kalmıştan. Coşup taştığımız, sevişerek, kavga ederek dolu dolu yaşadığımız o eski günler aklıma geliyordu. Böyle bir durumda nedense birlikte geçirilen güzel günlerin anıları insanı avutmuyor, giderek belleği tıkayan bir saplantıya dönüşüyor. Birbirimizin kollarında uyuduğumuz geceler artık çok gerilerde kalmıştı. Ebru'yla ıssız kumsallarda yürümek, öpüşmek, kayalıklara tırmanmak, sevişmek, sabahlara dek eski günlerden konuşmak; ne yazık ki, bütün bunlar bir kez daha yaşanamayacaktı, bunu bilmek çılgına döndürüyordu beni.

Dş kırıklığının bu yürek karartıcı acısını nasıl unutabildim. Daha şimdiden rüzgârlı kayalıkları, azgın acı yeşil denizleri özlemiştim. Bir gemiye binip güneye, daha sıcak lkele-

re inebilirdim, belki Afrika'ya ya da Güney Amerika'ya, belki oradan New York'a bile geçebilirdim, neden olmasın, ama bunu yapmak için ne cesaretim vardı artık, ne de bir istek. Açıkçası hiçbir şeye karar verecek gücüm kalmamıştı. Her şeyden önce İstanbul'a dönmeliydim, sonra her şeyimi satıp savar, belki bu yolculuğu yapacak cesareti kendimde bulabilirdim. Hava, su, ateş ve toprak diye mırıldandım acıyla gülümseyerek önümde uzanan bilinmedik yolculukları düşündüm. İşte bütün yollar yeniden açılmıştı önümde ve her şeye sıfırdan başlayabilirim gibi görünüyordu.

Öğleden sonra hafifçe çiseleyen bir yağmurun altında kısa bir gezinti yaptım. Çarşının bulunduğu meydana geldiğim-
de birden sokakları kamçılayan bir yağmur başladı. Bir kafeye sığındım, sicim gibi yağan yağmuru seyrettim. Dilimizde kaç tür yağmur adlandırması olduğunu düşündüm. Sözelimi eskimolarda sayısız kar yağışı adlandırması vardı. Yoksa Ebru haklı mıydı, kafamı sözcüklerle mi bozmuştum. Ebru'nun beni suçlayan hayaline aldırmadan içimden dilimizdeki yağmur adlandırmalarını sıraladım; çiselemek; sicim gibi, bardaktan boşanırcasına, ahmak ıslatan, sağanak, anımsadıklarım bu kadardı. Gerçekte hepsi bu kadar olmamalıydı. Şimdi yağan yağmur hangi türdendi? Ahmak ıslatan yalnızca ahmakları mı ıslatırdı? Öpüşlerinin unutulmaz sağanağı, diye düşündüm, olası başka eğretilmeleri de bulmaya çalışarak.

Oysa yağmur, yağmurdu, havayı giderek soğutan, yat limanına giden yoldaki palmyelerin yapraklarını yıkayan, kasabanın görüntüsünü temizleyen bir yağmur, gözyaşı gibi insanı arındıran bir yağmur. İri dalgalar ürkütücü sesler çıkararak dalgakıranı dövüyorlardı ve denizden ıslak rüzgârlar esiyordu.

Akşam otobüsüyle kasabadan ayrılmaya karar verdim. Bir daha hiç göremeyeceğimi bildiğim için, Ebru'ya son kez hoşça kal demek istedim. Belki de buna hiç gerek yoktu, bilmiyorum, ama üzerinde fazla düşünmeden ona telefon ettim. Telefona çıkan Ebru'nun kendisiydi. Denizden yeni döndüğünü söyledi. Bu havada denize mi gitmişti. Evet, aslında deniz çok ılık ve hoştu. Onu görmek istiyor muydum? Evet, dedim ama o gün kasabadan ayrılmayı düşündüğümü söylemedim. Peki, onu gör-

mek için gelebilir miydim? Kaldığı yerin adresini verdi, oldukça uzak mahallelerden birindeydi, hemen bir taksiye atladım.

Ebru'nun beni görmek istemesinde kaygı uyandırıcı bir yan olduğunu seziyor, ama bu sınavı son bir kez daha başarmam gerektiğini biliyordum. Yol boyunca ona söylemek istediklerimi tek tek aklımdan geçirdim. Son haftalar boyunca hep onu düşünmüştüm. Ona anlatmak istediğim bir yığın şey vardı. Bundan böyle onu hiç yalnız bırakmayacağımı söyleyecektim. Benimle ilgili duyularını büyük bir açıklıkla anlatmasını isteyecektim.

Kaldığı daireyi güçlkle buldum. Küçük bir avluyu geçerek giriliyordu eve. Avlunun köşesinde küçük bir palmiye ağacı vardı. Zili birkaç kez çaldım, tam yanlış adrese gelmiş olabileceğimi düşünmeye başladığım bir sırada içerden hızla yaklaşan ayak sesleri duydum.

Kapıyı Ebru açtı, Kemal'in salonda olduğunu söyledi. Beni bileğimden tutup kısa bir koridordan geçirerek, dinlence evlerinde olduğu gibi rahat eşyalarla döşeli aydınlık bir oturma salonuna götürdü. Birlikte uzak bir köşede oturan adama doğru yürüdük. Sonra şimdi ayağa kalkmış adama, "Ercan, çok eski bir arkadaşım," diyerek beni onunla tanıştırdı. Ebru adımı söyleyince hafifçe gülümsedi Kemal, elini uzattı ve tokalaştık. Ebru benden söz etmiş olmalıydı, dostluğa benzer bir şeyler vardı el sıkışmamızda.

Kasaba ayaklarımızın altında, uzanıyordu. Terasa açılan kapı esen rüzgârla sallanıyor, tekdüze hafif bir ses çıkarıyordu. Yağan yağmur havayı serinletmişti, şömine hafif çıtırtılarla yanıyordu. Bunun yazın bitişinin uğursuz bir işareti olduğunu düşündüm. Kemal, hemen şöminenin önünde dikiliyordu, tedirgin ve kaygılıydı.

Ebru, "nasılsın?" diye sordu ama iyi olmadığımı söyleyemedim. Anlatmanın en küçük bir yararı bile olmayacağını biliyordum. Bu arada Kemal'e sarılmıştı, sanki ben orada değilmişim gibi davranıyordu. Hemen oradan ayrılmak istiyordum ama bunu yapmam çok güçtü, daha yeni gelmiştim. Kemal'in uzattığı içkiyi teşekkür ederek aldım. Akşam otobüsüyle ayrılacağımı söyledim.

“Niçin dönüyorsun?” diye sordu Ebru.

“İstanbul’u özledim.”

“Burada daha rahat çalışabiliyordun. Romanını bitirdin mi?”

“Hayır, ama gitmem gerek.”

Bunlar yalnızca sözlerdi, Ebru’nun söylediklerime aldırıldığını hiç sanmıyorum; zamanın belleklerimiz üzerinde yaptığı yıkım acımasızdır. Böylece sözler anlamlarından soyutlanarak aramızdaki karanlık bir boşlukta asılı kalıyordu.

Romanımın bitip bitmemesi önemli değildi. Kendimi şimdiden bir romanda konuşur gibi duyumsuyordum. Gerçeğin dayanılmaz bir acı verdiği buna benzer durumlarda, yazmanın en güzel yanı işte buydu. Yazmak, insanın bildiği, bir zamanlar tanıdığını düşündüğü hatta dokunduğu bedenlerin, roman kişilerine dönüşmesini engelleyemiyordu ve bunda da insanı rahatlatacak bir yan vardı.

Bir zamanlar, ortak yaşamımızda bizi birbirimize çeken bir uyumsuzluk vardı; şimdi onu kaybettiğime, bu durumda başıma gelebilecek en kötü şey geldiğine göre, artık bunun üzerine düşünmek ve yazmak cesaretini göstermem gerekiyordu.

Kışın kasabanın sıkıcı olup olmadığını sordum, buraya nasıl dayanıyordu. Sorar sormaz pişmanlık duydum, yanlış bir şey söylemiş olmaktan korkarak. Oysa Ebru güldü; “sessiz ve sakin, ben de başımı dinliyorum,” dedi. Bunu söylerken yalnız olmadığını göstermek ister gibi başını Kemal’in omuzuna koymuştu. Anlamıştım, yavaşça ayağa kalktım. Artık ayrılmam gerekiyordu.

“Üzgünüm,” dedim, “sanırım artık yola koyulmalıyım.”

İkisi de soran bakışlarla bana baktılar. “Pansiyona dönüp yol hazırlığı yapmam gerekiyor,” dedim.

İstanbul’da beni yeniden aradığı zaman, yanılığını anladığını düşünmüştüm. Ebru, yaşamının en iyi yıllarını onu kırmak isteyen insanlar arasında ve acı çektiği bir dünyada mutlu olmaya çalışarak geçirmişti. Beni neden aradığını, işte şimdi oldukça acı bir biçimde anlıyordum. Beni evine çağırmasının tek nedeni işte buydu; artık mutlu olduğunu, geçmişteki tutkulu sevişmelerimizin kesinlikle bittiğini ve gerçekte yitirdiğimin ne olduğunu bana göstermek istiyordu. Oysa dengeli ve mutlu

bir yaşantısı olduğuna inanıyorsa, beni çağırmasının ne anlamı vardı? Gerçekten mutlu olup olmadığını merak ettim ama hiç bir önemi yoktu bunun, benim için , şimdiden bir yabancı olmuştu. Ebru'yla ilgili asıl yanılan belki de bendim. Kadın sevdiğiyle her şeyi paylaşmak istiyordu. Erkekse sevmedikleriyle, başka kadınlarla ve dostlarıyla harcardı zamanını. Kadın yalnızca evinde huzur bulurdu, erkekse dış dünyaya açıktı. Eskiden beri bilinen bu gerçeğin bilincine varmakta niye bu denli gecikmiştim. Onu gerçekten anlayabilecek ve sevecek adamı sonunda bulmuş olmasını yürekten isterdim. Belki de bu kez mutlu olmayı başarabilecekti, evet başarabilecekti, bunu seziyordum.

Yok, hayır, bütün bu düşündüklerimin tek bir sözcüğünü bile ona söylemedim. Gülümsedim ve dönüp salondan çıktım.

Ebru beni kapıya kadar geçirdi ve bu arada kaçta gideceğimi sordu, akşam saat sekizde diye yanıtladım. Sonra elini sıktım ve hoşça kal dedim, gözleri hafifçe nemli ama soğukça bana iyi yolculuklar diledi.

Otobüsün kalkışına iki saat kadar zaman vardı, kasabanın sokaklarında başıboş dolaştım. Sonra pansiyona uğrayıp çantamı aldım, bir an önce buradan ayrılmak istiyordum.

Yolcularını geçirmeye gelenlerle doluydu peron, otobüsün kalkışı, neden bilmem gecikiyordu. Yerime oturdum, otobüs beş dakika gecikmişti, gözlerimi kapadım. Neredeyse otobüsün kalkışı on beş dakika gecikmişti ki gözlerimi açtım ve hemen otobüsün yanında Ebru'yu gördüm, bana bakıyordu. Bir düşteymişçesine yavaşça yerimden kalktım, içimde bir hafiflik, bir sevinç duyarak ona doğru yürüdüm, birbirimize sarılıp öpüştük.

Pansiyona telefon etmiş, ayrıldığımı söylemişler, bir saattir kasabada beri arıyormuş, bunları anlattı heyecanla. Benim için geldiğini ama soru sormamam gerektiğini söyledi. Yine bilinmedik gizler, benim için yine bitmek bilmeyen yolculuklar, diye düşündüm. Kal dese kalırdım ama demedi ve böylece diye düşündüm, bir yere bağlanmaktan, bir ağaç gibi toprağa bağlanmaktan, yine kurtuluyorum. Coşkulu bir düşünce değildi bu, buruktu, fazlasıyla buruk.

Güzelliğiyle beni büyülemişti ama bunu ona söyleyemedim. Sonra yeniden sarıldık birbirimize. “Beni bağışla, niye böyle davrandığımı bilmiyorum,” diye fısıldadı kulağıma, ben de “bağışlanmanı gerektirecek bir şey yapmadın, ama ikimiz de güzel bir olanağı yitirdik,” diye mırıldandım.

Bunun gerçek bir veda olduğunun ayırımında mıydı, bilmiyorum. Gözlerini kaçırdı Ve dudaklarını ısırды, neredeyse ağlayacaktı. Daha şimdiden Ebru’yu öylesine özlemiştim ki, ona güzel bir şeyler söylemek istedim, ama sanırım artık çok geçti. İkimiz için de uygun bir zamandı ve biz sonsuza dek bunu yitirdik demedim, nasılsa anlamayacaktı, zaten bu konuşmanın da hiçbir anlamı yoktu. Belki de aşk, son sözü söylemeyi hep erteliyordu.

Kocaman karanlık bir kuş pençesini belleğime geçirmiş gibi bir şey oldu, artık sonsuza değin yalnızca karanlık vardı, ama bu düşünce içimi korkuyla doldurdu. Ne yaparsam yapayım, neyi düşünürsem düşüneyim, en küçük bir yararı yoktu.

Ebru, çok sonra birgün bu yazdıklarımı okursa, işte o zaman gözlerimden yansıyan şeyin yalnızca karanlık bir boşluk olduğunu anlayacak. Boş bir gururun acımasızlığına dönüştüğü yerde sözlerin ne yararı olabilir.

Birkaç dakika daha öyle birbirimize sarılmış bir durumda kaldık. Sonra yerime döndüm, otobüsün hala kalkmaması tuhaftı. Yanımda oturan genç kız müzik dinlemek için kulaklığını takıyordu.

Ebru, beni yolcu etmeye gelmemiş olsaydı belki çok daha iyiydi ve onu unutmam çok daha kolay olacaktı. Bütün saçma davranışlarına karşın onu hiçbir zaman kötü bir insan olarak düşünmemiştim. Üzülüğünü biliyordum, bu şimdi tümüyle doğrulanmış, kesinlik kazanmıştı, bu da beni daha fazla üzmekten başka bir işe yaramayacaktı.

“Sanırım sonsuza dek yitirdim onu,” diye mırıldandım. Yanımda oturan kız yüzüme baktı, söylediklerimi duymamış olsa da kendi kendime konuşmama bir anlam veremeyerek şaşırmıştı.

Gerçekten de niçin böyle davrandığının bilincinde değildi miydi? Bu doğruysa bana karşı öfkeyle dolu olmalıydı, işte so-

nunda eski günlerin öcünü acımasızca almıştı. Belki artık öfkesi yatışacak ve yavaş yavaş soğuyacaktı.

Otobüs sarsıldı ve geniş bir dönüş yaptı. Karanlık peronun bir köşesinde, kollarını kavuşturmuş bekliyordu, el salladı. Ben gittiğini sanıyordum, ama bütün bu ufak yanılgıların artık bir önemi yoktu, hiçbir şeyin fazla bir önemi yoktu. Ben de el salladım. Ebru karanlık gecenin ortasında yapayalnızdı. Bu dingin ve çocuksu görüntüsü içimde geçmişin fırtınalı anılarını canlandırdı.

Ebru'nun o son görüntüsünü, sonraları, masamın başında yazarken çok düşündüm. Acıları, iç sarsıntılarıyla, korkuları, amansız boyun eğişleriyle zamanın kesintisiz akan o soğuk ırmağı. Belirsizliğin o soğuk ırmağı.

Otobüsün camına yansıyan görüntümün içinden Ebru'nun el sallayışını görebiliyordum. Roman sanki kafamın içinde akıp gidiyordu. Hani öyle durumlar vardır, bir daha hiçbir zaman o anın ve düşüncelerin ele geçmeyeceğini bilirsiniz. O zamana dek yazmamı engelleyen şey neydi bilmiyordum. Şurası çok açıktı; artık her şeyi yazabilecektim.

Hoşça kal Ebru, bu kez gerçekten bitti, diye düşündüm. Bu her ikimiz için de son bir şansı ve bunu yitirdik.

Birlikte yaşadıklarımızın gerçeği, acımasız zaman tarafından yavaş yavaş emilecek ve sonunda geriye bütünüyle karanlık bir boşluk kalacak. Sonra, işte yine özgürüm, diye düşündüm acıyla, bunun buruk bir avuntu olmasından korkarak. Her şeyin ötesinde, yaşanan bunca şeyden sonra, birisinin size el sallaması gerçekten de hoştu.

v

Düzen ve Kargaşa

Nietzsche *Güç İstem*'inde gelecek üstüne şöyle bir kestirimde bulunuyordu: "Anlattığım iki yüzyılın hikâyesidir. Olacağı, olmaması olmayacak olanı anlatıyorum: *Nihilizmin yükselişi*."

Cemil Raşit'in dikkatli okurlarının *Umutsuzluğun Son Yüzyılı* adlı romanının başına bu cümleyi epigram olarak almasından da kolayca anlayabilecekleri gibi -söz konusu epigram ne yazık ki romanın sonraki basımlarında yoktur- Cemil Raşit tutkulu bir Nietzsche okuruydu.

Buradan çıkan önemli sayılabilecek bir başka sonuç da şu: Son yıllarda insanlar düzen düşüncesinden hızla uzaklaşıyorlar, önerilen düşsel düzenleri bile kuşkuyla karşılıyorlar.

Soğuk Tanrı'ya gelince, belleğim beni yanıltmıyorsa burada okuduğunuz biçimiyle ilk kez yayınlanıyor. Cemil Raşit'in biçimci sayılabilecek kurallarından biri, belki de en önemlisi, yazdığı bütün yapıtların çift bölümlerden oluşması gerektiğine inanmasıydı. Sanırım bunun en önemli nedeni 'Tanrının tek sayıları sevdiğine' duyulan inançtı. İkinci görkemli ve evrenin gizini elinde bulunduran bir sayı olduğuna inanırdı. Salt bu yüzden Cemil Raşit çift sayıları yeğlerdi. Bu yüzden de ne yapar eder, her romanını çift sayılı bir bölümle bitirirdi. Diyeceğim *Soğuk Tanrı*'nın iki ana ve 44 yan bölümden oluşması bir rastlantı değildir. Tıpkı romanın sonunda insan ilişkilerinin ve hayallerin giderek soğumasının bir rastlantı olmadığı gibi. Üstelik güneyde geçen son bölümde özellikle bir güz mevsiminin havaların giderek soğuduğu günleri seçilmiştir.

Kimi izlekler tüm roman boyunca bir çok kez yineleniyor. *Soğuk Tanrı*'da birkaç kez karşılaştığımız *Düş Gemi* ve *Düş Kadın* imgelerini nasıl açıklayacağımı bilmiyorum; ama yayınladığım bu yeni metin ve Nedit'in kişisel çabaları bu konuya yeni bir açıklama getirecek yoğunlukta.

Soğuk Tanrı'nın bütününün bileşiminde ve uyumunda, kara, soğuk bir boşluk duygusu, ilk sayfalardan son sayfaya değin etkisini duyurur.

Yeorgios'un kahramanımıza okuması için verdiği metni ve bu metinde, anlatıcının karaya ayak bastığı an karşılaştığı balıkçıların yanındaki genç kadının, sonradan ona verdiği adla Sibylla'ın söylediklerini anımsayın. Onu ilk görüşünde, adanın içinde bulunduğu felaketi ona yükleyecek kadar öfkelenmiş, onda gizemli bir uğursuzluk görmüştü. Anlatının burası çok hoşuma gitmişti, aşkın doğasında gizli o karşı çıkışı anımsatmıştı bana.

Profesör Faruk Soyer, genç kadının öfkesini yansıtan bu cümlelerin, Tristan ve İzolde'den alındığını söyleyerek beni düş kırıklığına uğrattı. Bu söylediği doğru bile olsa, böyle bir alıntıdan Faruk Soyer'in tümüyle abartılı ve yanlış bir yargıya varması şaşırtıcıdır.

Anımsayacaksınız, orada da, denizciler tarafından, Tristan bir deli kılığında Cornoailles kıyılarına atılmıştı. Kral Mark'ın sarayına geldiğinde, kendisini kimse tanımadığı gibi, nereden geldiğini de kimse bilmemektedir. İşte bu delinin, denizden, denizin ancak çok güçlülerin dayanabileceği tedirginliğinden ve ulaşılmazlığından, dünyanın bilinmedik bir yakasından geldiğini ilk gören İzolde'dir.

Bu Faruk Soyer'in bir yorumu, bana gelince, her yorumun metni giderek anlaşılır bir duruma getireceğine daha fazla karmaşıklaştırdığını bilmek yüreğimi serinletiyor. Bu arada kadının güçlü toprağın güvenli kentlerini, erkeğin ise kaygı ve serüvenle dolu denizi simgelediğini bir kez daha anımsatmak isterim.

Belki de bu nedenle Ercan'ın *Soğuk Tanrı*'da *Düş Gemi*'yi bulduğu bölümde yaşadıklarının bu denli düşünce ve duyular anlamında capcanlı ve renkli gerçekleşmesi kimseyi şaşırtmamalı. Bu sözü edilen bölümde Cemil Raşit'in ne derece başarılı olduğu ayrı bir tartışma konusu. Bu anlamda, *Düş Kadın* ve *Düş Gemi*'nin yeni bir yorumunu yapmaktan kendimi alamıyorum.

Kadınların yaratılışı gereği ayağının altında sağlam bir yer, güvenli bir dayanak aradığı söylenir. *Soğuk Tanrı*'nın kahramanı bunu bir türlü kabullenemiyor. *Düş Kadın*'ın peşinde koştuğu nice yıllardan sonra, sağlamlığından kuşku duyduğu topraktan kaçıp, kaygılı ve yorgun ruhunu bir gemiye atıyor. Oysa güvenli bir gemi değil bu; daha çok, arzusun sonsuz denizinde yüzen, alışılmışın dışında akıl dışı yolcularla dolu, neredeyse kahramanımızın ruhuyla özdeşleşmiş bir gemi. Bir yanardağ adası gibi gerçekte bu gemi de hiçbir yere gitmiyor. Kahramanımızın kurtulmak

için kendini denize attığı yanılmalara dolu bir dünyanın tam ortasında duruyor. Sanki bir tür ölüm döşğinde, çevresinde bütün tanıdığı insanlar toplanıyor. Bir anlamda, sevdikleriyle dolu bu gemi, düş gücünün ona verdiği bir tür armağan oluyor.

Bir tehlike karşısında, bunun nasıl bir şey olacağı hiç önemli değil, en duyarlı imgelemeler, kurdukları düşlerde, sevdikleri insanları çevresinde toplamaktan başka ne düşünür. Bırakın bir tehlikeyi, kendimizle en barışık olduğumuz anlarda bile, sorarım insanın tek istediği sevdiği insanları çevresine toplamak değil midir?

Zaman denilen şeyin birçok güzelliğin eşzamanlı yaşanmasına olanak tanımadığı düşünülüyor, ne büyük yanılğı. Oysa değişik zamanlarda, ard-zamanlı tanıdığımız üstelik de büyük bir tutkuyla sevdiğimiz sayısız insan, hiç olmazsa bir kez olsun, hemen hemen aynı yerde, yani koskocaman bir geminin o vazgeçilmez görüntüsünde, evet neden olmasın, birbirlerini bilmeden ve tanımadan aynı anda bir araya gelecekler. Bu kalabalık, varoluşuyla güverteyi kaplayacak, biz ölümlüler için bir armağan, ölümsüz bir imge ve bir şiir olarak.

Bir şiir olarak dedim, daha değişik adlandırmalar da yapabilirdim, çünkü gerektiği gibi anlamlandıramadığımız ve tanımlayamadığımız her kavramı sayısız adlandırmayla niteliyoruz. Tanrının sıfatlarının birden çok olması da aynı nedenledir.

O zaman *Düş Gemi*'yi, insanın sevdiği her şeyin tek bir ana sıkıştığı o sonsuzluğu, o ölümsüz coşturucu şöleni hangi sözcüklerle anlatmalı? *Soğuk Tanrı* romanında, bu tuhaf *Düş Gemi*, tıpkı *Düş Kadın* gibi, romanın sonuna değin bir *light-motive* olarak karşımıza çıkıyor. Belki bunu bir şiirin arada bir yinelenen dizelerine de benzetebiliriz ama bu kadarı sanırım yeterli.

Nedim Eren, Boğaziçi'nin kıyısındaki çay bahçesine her zamankinden daha erken geldi. Kuytu bir köşede ama geçen gemileri ve denizi iyi görebileceği bir masa seçti kendisine. Çantasını açarak çıkardığı bir kitabı masasının üzerine bıraktı. Üstünde açık renk bir kazak vardı, boynuna ince ipekten bir fular sarmıştı.

Cemil Raşit'i buna benzer bir çay bahçesinde otururken düşünüyorum. Belki de Rasim Olcay'ın o ünlü Cemil Raşit portresindeki gibi elinde kalem çalışması masasının başında otururken düşünmem gerekiyordu. Henüz *Soğuk Tanrı* romanını bitirmemiş, belki daha yazmaya bile başlamamış, yalnız başına oturuyor ve hırsları, tutkuları, yaşamdaki şiddeti dü-

şünüyordu. Kısacası bütün kuşkuculuğu, geleceğe duyduğu derin inançsızlığı yeniden canlanmıştı. Kendisini, yaşamının bütün ilgisini edebiyat yapmanın oluşturduğu yaşlı birisi gibi düşünmek istemiyordu, öte yandan kendisinden geriye yalnızca yazdıklarının kalacağını da ayırımdındaydı.

Cemil Raşit tek başına oturuyordu. Batan güneşin gökyüzünde oluşturduğu kızılığa bakıyor ve kafasında incelikli bir ölüm planı yapıyordu. Çünkü kişinin gerekli olan silkinmeyi yapamadığı zaman, rastlantıların oluşturduğu bir yaşamın cenderesinde düşe kalka ilerlediğini çok iyi biliyordu. Bir kurgu yapıyordu ama bunun bir gerilim romanı mı yoksa kendi yaşamıyla ilgili alınmış bir karar mı olduğunu bilemiyorum. Belki yalnızca yazmak yeterli görünmüyordu ona, ya da edimle yazının kesişme noktasını bulmak istiyordu, belki de bunların hiçbirisi değildi de ruhunu çılgınca kuşatan tuhaf ve anlamsız bir dürtünün izinde yürüyordu. Evet, her şey bu denli yalın, içini saran anlaşılabilir bir dürtünün etkisiyle belki de hiç uzun uzadıya düşünmeksizin ne yapması gerektiğine karar vermişti.

Cemil Raşit'in, sanatın geçiciliğine, tıpkı yaşam için olduğu gibi, bizi inandırmak ve bu konuda uyarmak için şaşırtıcı kişiliğinden sonuna dek ödün vermediğini biliyoruz. Geleceğin edebiyatçılarının kendisini örnek alacakları düşüncesi onu dehşete düşürmeye yetiyordu. Yapıtının, yani kendisinin amaçladığı *sonsuzluk kavramı* bağlamında gerçekleştirdiği tüm yapıtının, değişmez bir model olarak kabullenilmesinden hoşlanacağını sanmıyorum.

Kurgu, o sıcak yaz akşamı, kafasında bütün çizgileriyle belirmiş olmalı. Kendisine romandakine benzer bir denize atlama sahnesi hazırlıyordu. Romanı kutlamak için verilen yemekte Cemil Raşit ortadan yok olacaktı. Kurgu son biçimini ne zaman aldı bilmiyorum, bunun bir önemi de yok çünkü romanına izini sürmek isteyenler için yeterli ipuçlarını koymayı düşünüyordu. Belki de başlangıçta bir oyuncunun yalnızca o ziyafet gecesi kendi yerini almasını düşünmüştü ama içinde gelişen o tuhaf düşüncenin, o anlamsız dürtünün kurbanı oldu. Bu nedense bize hep kitaplarda anlatılan türden bir öldürme tutkusuydu. Tasarladığını başara-bilseydi, bu yalnızca tek bir kez sahnelenen oyun, ressam Rasim Olcay'ın uykularını kaçıracak bir *happening'e* dönüşecekti. Cemil Raşit'in kendine sakladığı o andaki tasarımı -anlaşılmanın bu karmaşık örgüsünü- bugün çözebilmemiz o denli kolay değil.

Bir şölen sofrasıyla, bu kalabalık ilk sahneyle başlayan oyunun ikinci sahnesi ıssız bir rıhtımda geçiyordu. Yerini alan oyuncuyu tıpkı onun is-

tediği gibi, yalnız başına rıhtımın kıyısında yürürken gözümün önüne getirebiliyorum. Tam da Cemil Raşit'in tasarladığı gibi oldu her şey. Başına neyin geleceğinden hiç kuşkulandırmıyor, oysa Cemil Raşit orada, ağaçların ardında gizlenmiş, onu izliyordu.

Yerini alan oyuncu denize atlıyor, belki bir iki kişi de bu anda onu görüyor. Senaryo daha önceden yazılmıştı, oyuncular seçilmişti, zamanlama Cemil Raşit'in kafasında en küçük ayrıntısına kadar prova edilmişti. Cemil Raşit çok önceden Enis Peker'e yazılı olarak değişik direktifleri vermişti; denize açılacak, akıntının onu sürüklediği daha aşağılarda bir yerlerde Cemil Raşit bir sandalla bekleyecek ve buradan onu alacaktı.

Cemil Raşit onu almaya gitmedi, zaten onun senaryosunda hazırlanmış böyle bir sandal da yoktu.

Nedim Eren romanın ardında gizlenen bu tuhaf gizin varlığını sezmişti. *Soğuk Tanrı* imgelerin peşinde -düş kadın, düş gemi, yanardağ- bir romandı ama aynı zamanda öldürme ediminin peşindeydi. Girit cinayeti bunun için bir model oluşturuyordu, yalnızca nedensiz oluşuyla değil, bu konuda değişik kişilerin hepsi de kabul edilebilir değişik nedenler ileri sürmeleriyle.

Romancı olarak onun getirdiği yenilik işte budur: zaman içinde akıp giden her söylem, anlatının merkezinde yerleşir ve her seferinde kendisinin son olduğunu ileri sürer. Her yapıt gibi *Soğuk Tanrı*'da kendisini kuşatan bu yazgıdan kaçınamaz; zorunlu olan bu sınırlılık sonucunda belirli bir zaman aralığında değişmez bir yapısı vardır. Cemil Raşit sanki bir kez daha asla yazmayacaktır, romanın bütününe dile getirdiği düşünce budur. Oysa yazı sürer, tıpkı aşk gibi, azalan doğru bir yön izlemez, nerede parlayacağı, kıvılcımlanacağı, nerede külleneceği belli değildir. Küllerin altında ateş içten içe yanışını sürdürür.

Geçenlerde Cemil Raşit'i anmak için Atatürk Kitaplığı'nda verdiği bir konferans sırasında, Profesör Faruk Soyer, "bir metnin aracılığıyla yaratılan dünyanın, çözümü güç bir iç ilişkiler ağı taşıdığından," söz etti ve bu anlamda yazdıklarıyla yazar arasında ne gibi bir ilinti olabileceğini ortaya çıkarmanın küçümsenmeyecek bir önemi olduğunu söyledi. Doğrusu Profesör'ün büyük bir inançla dile getirdiği bu görüşü paylaştığım söylenemez, birlikte yaşanmış anılar bir yana, bir yazarın hayatı tıpkı bir terzinin hayatı gibi beni pek ilgilendirmiyor. Yapıttan ötürü bir yazarın yaşamı ilginç sayılmamalı. Bir yazarın yaşamı -yapıttan bağımsız olarak- ilginç yanlar içeriyorsa bu başka. Bana kalırsa ilginç yaşam öyküleri bile sonradan uyduruluyor olmalı.

Böylesine bir inceltmeye yardımcı olacak verilerin, sözgelimi burada Nedim'in bulguları ve anlatılanlar, karanlıkta bırakılmasından yana değilim. Nedim kimi verilerin açıklanmasını böyle bir önsezi yardımıyla karanlıkta bırakmış olabilir, öte yandan da bu verilerin, tek başına bir bütün olarak yapıtın oluşturduğu bağımsız yapıyı zedelemesinden, onun değerlendirilmesinde başat bir rol oynamasından korkuyorum. Belki de Nedim Eren, Cemil Raşit'in bu bitmiş yapıtına hiç istemeden de olsa, yalnızca araştırma merakı yüzünden, birkaç sayfa daha eklemiş olacak. Öte yandan asıl yapmak istediği *Soğuk Tanrı*'dan çok gölgelerin arasındaki yaratıcısını öne çıkarmak; etkileyici bir kişilik sayısız yorumlara uğramış bir yapıta eklemelensin diye.

Burdan şuraya gelmek istiyorum, bir yapıtın, Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'sı gibi önemli bir yapıtın gerçek değerini ortaya çıkarabilmek için yapıtıyla yazarı arasındaki bütün bağlar koparılıp atılmalı. Başarılı ve yararlı bir araştırma, yazarla yapıtı arasındaki ilişkinin incelenmesinden çok, bir yapıtın kendi başına nasıl var olabileceğine ilişkin yol gösterici katkılarda bulunmak.

Nedim'in sezgileriyle bulduğu en önemli ipucu, *Soğuk Tanrı*'yı yaşama göndermelerde bulunan bitmemiş bir roman olarak düşünmesi olmuştur. Belki her yapıt kadar bütünsel ve tamamlanmış ama asıl anlamını, yazılan bir felaketin gerçekleşmesindeki giz ve büyüyle, Cemil Raşit'in edimiyle bulacak bir roman. Kısacası Cemil Raşit'in bu durumu ancak son kitabı olan *Soğuk Tanrı* aracılığıyla anlaşılabilir.

Soğuk Tanrı'nın kahramanı romanın sonunda kendi *Düş Kadın*'ını bulamıyor. Nedim Eren de Cemil Raşit'i bulamayacak, ama bu ona nasıl anlatılabilir.

Nedim'in, çay bahçesinde, çantasından çıkardığı bir kitabı masaya bıraktığını yazmıştım. Bulunduğum yerden görebilmem olanaksız ama bu kitabın Cemil Raşit'in *Soğuk Tanrı*'sı olduğunu biliyorum. Üstelik sürekli karıştırılmaktan kitabın sayfa kenarları eprilmiş olmalı. Belki de bu çay bahçesine, romanın değişik bölümlerine yeniden bakmak ve notlar çıkarmak için geldi çünkü burası gerçekten çok hoş, sakın bir yer.

Nedim Eren oldukça düşünceli; belki de şu an bu sonuçsuz araştırmaya girişmekle yaşamının en büyük yanlışını yaptığını düşünüyordu.

Bir süre özlemiş gibi denize baktı; sonra kahveciye çay getirmesi için seslendi ve kitabı eline aldı. Okumadan şöyle bir karıştırdıktan sonra yeniden masaya bıraktı.

Çağrışımlara açık çoğu okurun başına geldiği gibi kimi tümceler Nedim Eren'i hiç beklemediği düşlerin içine atardı. Öyle zamanlar olurdu, tek bir sözcük yüzünden bir de bakardı okuduğu romandan kopmuş, bambaşka imgelerin ve düşüncelerin içinde yol alıyor. Bu yüzden olacak, yani her adım başı kendisiyle hesaplaşma arzusundan, çoğu kez okumak, Nedim Eren için çok ama çok yavaş gelişen yorucu bir edimdi.

Kimi arkadaşlarının düşüncesine önem vermek gerekirse, Nedim Eren'in kitapları gerektiğinden daha yavaş -artık bu da ne anlama geliyorsa- okumasının nedeni, sanıldığı gibi her bir sözcüğün çağrışım alanlarını, belirsizliğini ve özel anlamlarını ayrı ayrı gözden geçirmesi değildi. Okuduğu mekânın durumuna bağlı olarak -yatılı okuldaki kütüphaneci kadının bacaklarını anımsayın- çevreyi gözlemlemekten kendini alamıyordu.

Biraz ötesindeki bir masaya neşeli bir arkadaş grubu oturdu ama Nedim Eren bu gürültünün onda uyandırdığı hoşnutsuzluğu saklamasını bildi ve onları görmezlikten geldi. Arka tepelerde alçalan güneş karşı kıyıdaki evlerden birinin camını tutuşturmuştu.

Kitabı yeniden eline aldı, yavaşça açtı ama okumadan bir kalemi sayfaların arasına koydu ve Boğaz'dan geçen bir gemiyi seyretmeye koyuldu.

Bana gelince, bunun onu son görüşüm olduğunu sezememiştim, ne acı. Çünkü burada anlatmayı sürdürdüğüm o günden sanırım üç ay sonra, Nedim'i aramış ve bulamamıştım. Nedim'i arama nedenim oldukça yalındı; Fransa'da yaşayan eski bir dostum yardımcı olmam dileğiyle bir öğrencisini yollamıştı ve bu öğrenci Cemil Raşit üzerine yazdığı tez için Nedim'in yardımıyla Türk, arşivlerinden gerekli bilgileri toplamak amacındaydı. İlk önce, evlerinden çıkıp yazlıklarına taşındıklarını düşündüm.

Sonunda kısa bir süre için güneye gittiğini öğrendim. Ortak bir arkadaşımız bu yolculuğu yapmasının gizli nedenini daha sonra anlattı bana. Nedim Eren, Bodrum'a hem o sıralarda zamanının büyük bölümünü orada geçiren Şeyda Gözen'i bir kez daha görüp konuşabilmek için, hem de o akşam yemeğinde bana heyecanla özetlediği kitabı için, Cemil Raşit'in yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yerlere ilişkin ayrıntı toplama-yı gitmişti.

Sonraları Nedim Eren'in Bodrum'da bir ay kadar bir süre geçirdikten sonra dönüş yolunda, İzmir yakınlarında bir kasaba otelinde intihar ettiğini öğrendim.

Karlı Anılar

Bu arada Atina yolculuğunun, doğal olarak *Soğuk Tanrı* romanının da, Nedim'in yaşamıyla ilgili önemli kimi kararları almasında bir dönüm noktası olduğunu açıklamam gerekir. Bunun nedeni yalnızca Nedim'in Santorini'de yaptığı telefon konuşması veya duyduğu yalnızlık değildi.

Atina'dan döndükten birkaç ay kadar sonra Nedim Eren, Cemil Raşıit'le ilgili kitabı tamamlayabilmek için Üniversite'den ayrıldı. Şebnem daha rahat çalışabilmesi için yine yazlığa gitmelerini önerdi. Kışın ortası olduğunu biliyordu ama sessizlik Nedim'e verimli bir çalışma ortamı sağlayabilirdi. Nedim Eren, Şebnem'in bu önerisini büyük bir hoşnutlukla karşıladı. Ne olursa olsun bu kitabı yazması gerekiyordu. Hemen yola çıktılar. Gidecekleri yer kentin çok yakınındaydı, ama böyle karlı bir havada yolculuk çok güç olabilirdi. İstanbul dışına çıkar çıkmaz kıvrılarak uzayıp giden yolun karlarla kaplı olduğunu gördüler. Nedim Eren arabadan inerek zincirleri taktı. Yolun sağında ağaçların arasında kaza yapmış bir araba, dönemeçte kaymış olmalıydı, gözüne ilişmişti. Deniz yönüne sapan yol ayrımına geldiklerinde, rüzgâr çıkmış, hüzünlü bir sakinlikle yağın kar bir tiptye dönüşmüş, görüş uzaklıkları çok kısalmıştı. Öyle ki yolu ancak kıyısındaki ağaçların dizilişinden çıkarabiliyordu. Eve vardıklarında neredeyse akşam olmuştu. Nedim Eren buz tutmuş yarı karanlıkta anahtarı çevirip kapıyı güçlükle açabildi. İlk işi sobaya odun atmak oldu. Sonra tekdüze günler birbirini izledi. Nedim Eren, o kış orada, o soğuk ortamda çalışarak geçirdi.

İstanbul'a döndükten kısa bir süre sonra Nedim'le Şebnem, büyük bir otelin balo salonunda evlenip balayına çıktılar. Yanlış anımsamıyorsa balaylarının bir kısmını İtalya'da geçirdiler. Dönüşte kısa bir süre yazlıkta kaldıktan sonra Marmara'yı gören bir kat kiraladılar.

Nedim Eren, bu yaşamın ve koşuşturmanın içine öylesine dalmıştı ki o uzaklarda kalan adayı neredeyse unutmuş gibiydi. Adanın güneşli imgesinin çizgileri her geçen gün biraz daha silinmişti.

Nedim Eren'i yaşamının daha önceki bir döneminde, bu araştırma-ya başladığı yıllarda, zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği çalışma odasında düşünüyorum.

Nedim Eren, kitap raflarıyla çevrili çalışma odasında oturuyor, pencereleri sarsan, karları camlara hızla savuran rüzgârın uğultusunu dinliyor ve önceki gün olanları düşünüyordu. Yattıktan sonra da sabaha dek uyuyamadı, gün boyu yaşadıkları aklından çıkmıyordu, içinde üşümeye benzer tuhaf bir ürperti vardı.

Taksim Alanı'na ince ince yağan toz gibi bir kar, İstiklal Caddesi'nde tramvaydan yansıyan ölgün ışığın aydınlattığı kirli ve ezilmiş kar öbekleri, kaldırımda aceleyle yürüyenlerin ayaklarından sıçrayan çamur, insan hem yalnız olduğunu duyuyor, hemde kalabalığın arasında neredeyse amaçsız sürükleniyordu.

Sinemadan yeni çıkmıştı, Şebnem'i anımsadı. İçki içmek üzere onu bir yere götürmesi belki de onun kendisini başışlayıp içten bir konuşmaya başlamasını sağlayabilirdi. Nedim Eren, Şebnem'i telefonla aradı ve hemen o akşam Sıraselviler yakınlarındaki Kadeh'de buluşup içki içmeyi kararlaştırdılar. Bu eski barı gerçekten seviyordu, buranın loşluğunu ve insanın içini saran sıcaklığını seviyordu.

Şebnem'e bu denli bağlanmasını açıklamak için yeni nedenler aramaya hiç gerek yoktu; çalışmalarına destek veriş ve anlayışı, Nedim Eren için onu herhangi başka bir kadından çok daha çekici kılıyordu.

"Biliyor musun?" demişti Şebnem içkilerini içerlerken, "kimi kez *Soğuk Tanrı*'nın anlatıcısı Ercan'ın Cemil Raşit'den bir iz taşıyıp taşımadığını merak ediyorum. Ercan, kendisine içten ve sıcak bir yakınlık gösterebilecek kadına bir türlü rastlayamıyor. Ercan'ın katı ve soğuk bir roman kişisi olduğunu söyleyebiliriz ama öte yandan sıcak bir iç dünyası var. Yalnız olması, sonunda hep yalnız kalması, kadınlarla mı yoksa kendisiyle mi ilgili, Cemil Raşit bu durumla ilgili romanda fazla bir şey anlatmıyor."

Kimbilir, hangisi doğru, diye düşünmüştü Nedim Eren, *Soğuk Tanrı*'daki anlatıcının sözleri belki de Cemil Raşit'in bu konudaki gerçek düşüncelerini dile getirdiği bir çeşit şifreydi.

Birlikte geçirdikleri bir gece Şebnem bilemediği bir nedenle ona kızmıştı. Nedim Eren sessizce sigara içiyordu. Şebnem uzandı ve elini

tuttu. “Erkekler için,” demişti Şebnem, “sevişmenin bitiminde büyü bozuluyor mu?” Kuşkusuz sorusu Nedim’in davranışıyla ilgiliydi ama içinde duyduğu pişmanlık ağrısını hafifleten kendiliğinden bir iç çekiş gibi sormuştu bunu. Nedim Eren, Cemil Raşit’in *Soğuk Tanrı*’da yazdıklarını anımsadı, hep aynı şey diye düşündü. Bu kızın yanıtı olmayan sorularından usanmıştı artık.

Bardan soğuk, ıslak havaya çıktıklarında ikisi de oldukça sarhoştuk. Kar hızlanmıştı, gözgözü görmüyordu. Şebnem, Nedim’in koluna tutunarak titredi, neredeyse ayağı kayıp düşüyordu. Yağan karın altında kol-kola Sıraselviler boyunca yürüdüler. Gecenin geç bir vaktiydi, o denli az araba geçiyordu ki cadde bile karla örtülmüştü.

Taksim Alanı’na vardıklarında kar neredeyse durmuştu, üç beş sarhoşun gülüşmeleri gecenin sessizliğinde yankılanıyordu. Nedim Eren onu yaralayacak bir şey söylemiş olmaktan korkmuştu.

Nedim Eren yorgundu, yaptıkları uzun ve can sıkıcı konuşma yüzünden değil yalnızca, belleğinde anı parçacıkları, adını anımsamadığı yazarlardan kimi düşünceler devinip duruyordu.

Çoğu birliktelik, küçük yaşantı parçacıklarının üst üste gelişiyse, sistemlerle, koşuşturmacayla gelişir, giderek tutku en yüksek noktasına varır, içinde yaşandığı sürece ufuklarının ardında ne gizlediği merak edilmeyen -bu bir göl, içdeniz veya bir okyanus olabilir- bir deniz gibidir; kendinizi güçlü, kişiliğinizin yeni dalgalara göğüs gerecek bir durumda olduğunu duyumsadığınız an birliktelik acı bir ikilemi içinde taşır; bilinmez bir dünyaya yelken açmanız için koşullar oluşmuştur. Can sıkıntısı harekete geçmeniz için sizi zorlayıp durur, onun zorlaması olmasa, kahramanlarımızın hiçbir yorgunluk belirtisi göstermeyen tekdüze yaşamları belki öylece uzayıp gidecektir.

“Ne tuhaf, neredeyse yaşamımı, okuduklarım oluşturuyor, Şebnem çok haklı,” diye düşünmüştü Nedim Eren. Onu bir taksiye bindirdikten sonra bir mağazanın genişçe saçak altına sığınmış, bir süre yeniden başlayan karın yağışını izlemişti.

Şimdi lapa lapa yağan bir karın altında, şapkasını gözlerine değin indirmiş, paltosunun yakalarını kaldırıp, kaşkoluyla yüzünü iyice sarımsı, Tünel’e doğru yürürken, böyle gecelerin geçmiş anıları canlandırdığını ve insanın yüreğini yalnızlıkla titrettiğini düşünüyordu.

Hayallerin Sonsuz Ölümi

Bulutlara yansıyan güneşin kızılığışı can sıkıcı bir yavaşlıkla kül rengine dönüşüyordu. Yorgunluğuma karşın, o güzel ve dingin yaz akşamı beklenmedik bir esinin içime dolduğunu duydum, içimde hem anlaşılmaz bir hüzün, hem de sarsıcı bir boşunalık duygusu vardı; yaşamın tekdüzeliğinden, sürekli kendini yinemesinden duyulan bir bıkkınlık. Bu karmaşık duyguyla kalkıp Nedim Eren'in masasına gittim ve selam verdim. Nedim Eren beni gördüğüne sevinmişti.

Tasarısını ve son günlerde karşılaştığı güçlükleri anlatmaktan neredeyse utanç duyuyordu: yazacağı kitabın belgelere dayalı bir yaşam öyküsü olamayacağı çok açıktı, belki olağanüstü bir çabayla çalışmıştı; ne yazık ki yapıt, onu ortaya çıkaran kişinin arzularından bağımsız geliyordu.

"Bu kitaba kendimden çok az şey katmaya özen gösterdim," diyor-du. "Biliyorsunuz, yazarken insanın kendisinden söz etmemesi neredeyse olanaksız. Bu araştırma sırasında yaşadığım olayların dışında kalanları anlatmaktan kaçındım."

Kısacası yazmayı düşündüğü kitap uyuklarını kaçırıyor ve onu ölesiye korkutuyordu. *Soğuk Tanrı'yı* anlamaya çalışmıştı ama bu kitabın kendi meslek yaşamını mahvetmemesi gerektiğine inanıyordu. Romanla ve karakterlerle ilgili uzun notlar tutmuştu. Kullanılan tekniklerden, birbirinden değişik bilinçlerin konuşmalarına kadar her şey önünde engel oluşturunuyordu ve roman kişilerine has eşzamanlı sayısız arzu değişebilirlikleri içinde ürktücü bir elegeçmezliğe varıyordu: Cemil Raşit, bu romanın neresinde gizliydi, bilinemezdi.

"Biliyor musunuz?" dedi, "ben bu durumu nedeni ve işleyeni belli olmayan bir cinayete benzetiyorum. Bu romanı gerçekten Cemil Raşit mi

yazdı, bundan bile kuşku duyuyorum." Birdenbire, Cemil Raşit'i gerçek-ten tanıyıp tanımadığını sordu.

"Tanıdığımı biliyorsun," dedim.

Yüzüme kuşkuyla baktı. Sanırım kısa bir an Cemil Raşit'in benim takma adım olduğundan kuşkulandı.

Gerekli olan hemen her şey odasındaki çalışma masasının üzerinde yığılıydı ama şu aşamada bile kitabını bitmiş olarak düşünmeye cesareti yoktu: bu belki de bir özyaşamöyküsünden ya da bir roman incelemesinden çok, Nedim Eren'in *Soğuk Tanrı*'yı okuma serüveni olabilirdi.

"Varsın yazdıklarının ek yeri görünsün," dedim, "Bundan korkmamalısın. Bu öğrendiklerine gelince, seni umutsuzluğa sürüklemekten çok yüreklendirmeli."

"Bu arada yeni bir şey öğrendim," dedi Nedim Eren, "Aydın Tan'ın anlattığına bakılırsa Cemil Raşit *Soğuk Tanrı*'yı yarım bırakmış. Aslında bilerek yapmış bunu çünkü gerçekte yazmak istediği iç içe birçok romandan oluşan bir kitapmış. Çeşitli direktifleri ve notları yazılı olarak bırakmış, bütün bunlara göre karakter, kişilikler ve ana yapı yeniden kurgulanabilir. Bu kitabı kendisinden sonra başka yazarların tamamlayabileceğini söylemiş. Adını da *Soğuma* koymayı düşünüyormuş."

Hava kararmıştı; yakındaki bir bara gitmeyi ve bir şeyler atıştırırken konuşmamızı orada sürdürmeyi önerdim.

Barın terasında, denizi gören güzel bir masaya daha yeni oturmuş-
tuk ki, "size önermek istediğim bir şey var," dedi. "Bu kitabı siz yazın, bütün çalışmaları, belgeleri size aktarayım, beni bu karabasandan kurtarın."

"Bilemiyorum," dedim. "Neden derseniz başka bir kitap üzerine çalışıyorum şu sıralarda."

Bu arada bitirmeye çalıştığım kitabımı düşünüyordum. Sevdiğim bütün kadınlara adanmış bir çalışma olacaktı bu. O an karşımda bu kadınlardan birisinin olmasını öyle isterdim ki. Bu belki de bir *Düş Kadın* olurdu ve bana gizli büyülerden söz ederdi, yaşamın derin anlamlarından. Gün geçtikçe insan, daha çok sevilme istiyordu ve geçmişte kendisini seven kadınları yeniden anımsıyordu.

Benim dolambaçlı sözlerimi büyük bir sabırla dinleyen Nedim Eren kolay vazgeçecek gibi görünmüyordu, açık bir dille konuştu: "İşin başında bu kitabı bitirmeyi başarabileceğimi düşünmüştüm. Şimdi bütün araştırma tamamlandı. Kendi adıma onun yaşamıyla ilgili bütün bu

olguların gerektiği gibi yazılıp basılabileceğinden kuşku duyuyorum. Elimdeki bütün bilgileri tek tek elden geçirmem gerekecek. Neye ağırlık vermem gerektiğini kestirmek hiç kolay değil ve daha da kötüsü nereden başlayacağımı bilmiyorum. Bunu sizin yazmanızı şundan istiyordum, böylece bu romanda beni de anlatmış olurdunuz.”

Bu bana birden ilginç bir düşünce gibi geldi. Nedim Eren’in ve öteki-lerin yer aldığı bir roman yazmak, belki Cemil Raşit’in romanıyla birlikte yayınlamak, evet neden olmasın. *Soğuk Tanrı*’da roman kahramanı bir düşün peşindeydi. Nedim Eren ve diğerlerine gelince, onlar bu roman-daki çarpıtılmış bir dünyanın ve kendi geçmişlerinin peşinde. Üstelik Nedim Eren’in vermeyi önerdiği belgeler ve onun çalışmaları beni hiç mi hiç ilgilendirmiyordu, ondan hiçbir şey almama gerek yoktu.

Nedim bütün çalışmaları bana vermekte kararlı görünüyordu, onu kırmamak için kabul ettim. Nedim Eren’in o akşam çantasından çıkardığı *Soğuk Tanrı*’nın daktilo edilmiş bu kopyasının gerçekten Cemil Raşit’in romanı olduğu çok güçlü bir olasılık. *Soğuk Tanrı*’nın o yıllarda yayınlanmış eski baskılarından birini okumuştum, bu yeni metinle kimi yerde değişiklikler gösteriyor. Özellikle Cemil Raşit’in mektuplarıyla karşılaş-tırmamız, bu metnin aynı daktiloyla yazıldığını büyük bir açıklıkla kanıt-lıyor. Dört daktilo sayfası uzunlukta ek bir metin halinde yazdığı bölüm-deki paragraflar tek tek numaralanmış ve her paragrafın ana metinde nereye gireceği ayrıntılı bir biçimde belirtilmiş.

Cemil Raşit’in durumunu çok iyi anlıyordum; bütün bu ilişkiler ağını sarsıp, karmaşıklaştıran bu inatçı bellek, araya da olsa, düş kırıklığına ve yorgunluğa uğramadan edemez. O bir yazarın davranması gerektiği gibi davranmış, duyduğu düş kırıklığını ve acıyı, yazdıkları için gerekli iv-meyi başlatacak bir güce dönüştürmeyi bilmiş, üstelik bunu uygulamayı başarmıştı.

“Şaşkın ve acılıydım,” diye yazar Cemil Raşit, ikinci derecede bir ro-man kişinin ağzından, *Umutsuzluğun Son Yüzyılı*’nda, “dünyanın neye benzediğini gördüğümde. Durmaksızın yazmak zorunda olmak, bu yı-pıratıcı tutku kişisel geleceğim konusunda beni büyük bir karamsarlığa iti-yor. Çünkü dilin temelinde belirsizlik yattığını ve bu yüzden de dil yoluyla bir şeyi anlatmanın umutsuz bir çaba olduğunu biliyorum.”

Bir türlü gerektiği gibi yazılamayan gelgeç düşünceler vardı. Sanki bellekte biriken anılar hayallere ayrılan bölümü giderek daraltıyor, yeni hayaller edinmek güçleşiyordu. Aykırı yönlerde, belki de ayrımına var-

madan geliştirdiğimiz yıkıcı arzuların güdümünde yaşamımızı harcıyorduk. Deneyimimiz arttıķa her şey daha bir yalınlaşacağına, gittikçe karmaşık bir ilişkiler ağına dolanıp, daha da güc anlaşılır olmuyor muydu? Belki de yapılması gereken hiç konuşmamak, yazmamak ve yalnızca sonsuzluğa kulak vermektir. Anımsanamayan yaşantı parçacıkları, sevilen kadın adları, söylenmiş güzel tutku sözcükleri, asla dile gelmeyen görüntüler vardı ve hayallerin kendini yenilemesi olanaksızdı. İnsanların bunalım dediği belki de buydu; ortak deneyimin birikimiyle gelecekte beklenenlerin en aza indirgenmesi.

“Peki, kabul ediyorum,” dedim, dosyaları ve bütün öteki belgeleri ondan alırken. “Ama sakın unutmayın, bu aramızda bir giz olarak kalacak.”

Nedim Eren olur anlamında başını salladı ama bu konuda ona güvenebilir miyim, bilmiyordum. Sonraları, daha önce yazdığım gibi, Nedim’in ölümü her şeyi değiştirecek, bunun bir önemi kalmadığı gibi, bu türden kuşkularımı anımsamak bana acı verecekti. İşte böyle, o akşamdan sonra Nedim Eren’i bir daha göremedim.

Belleğimin aydınlattığı bir sahnede, Cemil Raşit’i oynar gibiydim. Yazacağım kitabın kahramanı gölgeler arasında gizlenmiş bir Cemil Raşit olacaktı, bařlangıķta böyle düşünüyordum, ama sonraları bu kahramanın daha çok *Soğuk Tanrı*, yani bir başka roman olacağını anladım.

Sonra oturdum, bütün bu okuduklarınızı yazdım. Bunları yazarken masamın üzerinde, biraz ötede, *Soğuk Tanrı*’nın değişik baskıları ve el yazmaları duruyordu.

Dışarda kar yağarken sıcak kumsalları, tepemde koskoca bir güneş, beyaza boyanmış evlerin arasındaki dar sokakları tırmanırken karlı dağları yazdım. Uzun bir zaman aldı bu, bellek unutmasın diye yaptım bunu.

Hayallerin sonsuz ölümü; bu düşünce hepimizi gereksiz hırslardan uzaklaştırıyordu. Giderek öfke sönüyor, şiddet ve gerilim azalıyor, hemen her şey soğuyordu. Düzensizlik artıyordu; düzen, yerini amansız bir kargaşaya bırakacaktı. Saatler gibi mevsimler de gececek ve derin bir iz bıraktığını düşündüğümüz her şey bellekten yavaşca sıyrılacaktı.

